Teoso Ka Yama Hani

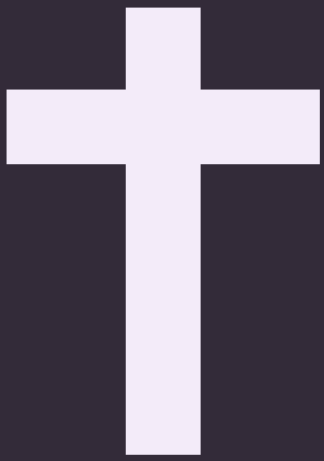

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

Teoso Ka Yama Hani

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Jamamadí)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
736b79e6-3611-53c1-a5f7-490d67da3c50

Contents

Matthew 1
Mark 51
Luke 81
John 132
Acts 168
Romans 213
1 Corinthians 234
2 Corinthians 253
Galatians 265
Ephesians 273
Philippians 280
Colossians 285
1 Thessalonians 289
2 Thessalonians 294
1 Timothy 297
2 Timothy 304
Titus 309
Philemon 312
Hebrews 313
James 328
1 Peter 334
2 Peter 340
1 John 344
2 John 349
3 John 350
Jude 351
Revelation 353

Mateo
Mateo ka yama hanimetemone amake, Sesowi kaminari.

Sesowi ka iti me inimetemone amake.

1 Sesowi Kirisito hinakiti memetemoneke haro. Abarao ka noti Tafi tohehi ka
notimatamona amaka, Sesowi.
2 Abarao Isaki batimatamona amaka. Isaki Yako batimatamona amaka. Yako Yota me
ka abimatamona amaka, nisori me ya tabahari.
3 Yota biti Beri toha Sera toha ne me ka ami inimetemone amake Tama. Esiro
batimatamona amaka Beri. Arao batimatamona amaka Esiro.
4 Aminatabi batimatamona amaka Arao. Naso batimatamona amaka Aminatabi.
Saomo batimatamona amaka Naso.
5 Bowasi batimatamona amaka Saomo. Mati ini Haabi toha nemetemoneke. Obeti
batimatamona amaka, Bowasi. Mati inimetemone amake Hoti. Sese batimatamona
amaka Obeti.
6 Tafi batimatamona amaka Sese. Saromao batimatamona amaka Tafi. Saromao mati
Oria fati tohibehemetemoneke.
7 Hobowao batimatamona amaka Saromao. Abiasi batimatamona amaka Hobowao.
Asa batimatamona amaka Abiasi.
8 Sosafa batimatamona amaka Asa. Sorao batimatamona amaka Sosafa. Osiasi
batimatamona amaka Sorao.
9 Yotao batimatamona amaka Osiasi. Akasi batimatamona amaka Yotao. Esekiasi
batimatamona amaka Akasi.
10 Manase batimatamona amaka Esekiasi. Amo batimatamona amaka Manase. Sosia
batimatamona amaka Amo.
11 Sekonia batimatamona amaka Sosia, nisori me ya tabahari. Sekonia me sawi ka
yama ya Ihayeo me me towakamehemetemoneke Babironia ka mati.
12 Babironia ka me me towakami hawa tohi ya Saratieo batimatamona amaka Sekonia.
Sorobabeo batimatamona amaka Saratieo.
13 Abioti batimatamona amaka Sorobabeo. Eriaki batimatamona amaka Abioti. Aso
batimatamona amaka Eriaki.
14 Satoki batimatamona amaka Aso. Aki batimatamona amaka Satoki. Erioti
batimatamona amaka Aki.
15 Eriaso batimatamona amaka Erioti. Mata batimatamona amaka Eriaso. Yako
batimatamona amaka Mata.
16 Yose batimatamona amaka Yako. Maria Yose fatimetemone amake. Sesowi Maria
bitimatamona amaka, ino Kirisito me hinihatehari.
17 Abarao tohaba nematamonaka, mata ya. Abarao nowati ya Tafi hinakiti me
tamehemetemoneke 14 me toha mati. Tafi tohaba nematamonaka. Babironia ya me
toka me ka iti me 14 tohemetemoneke, Tafi nowati ya. Babironia ya me toka me tohaba
nemetemoneke. Kirisito hinakiti me tamehemetemoneke 14 me toha mati, Babironia ya
me toka me nowati ka mati.

Sesowi watehimatamonaka.

18 Sesowi Kirisito wate wati e nematamonaka ahi. Sesowi mati Maria tohaha Yose
hitihabone hinehemetemoneke. Yose Maria ahi rematamonaka mata. Maria hine
watohemetemoneke nabati weye naro, Teoso Kanamori ehene.
19 Yose yahe ka fatibone kamini nofarematamonaka me one ni ya, nabati weye naro.
Hine ya hiyosemahabone hinehemetemoneke, ati watarari.
20 Yose ati boti yama nima ne amo ne Teoso nanarifa watari awehimatamonaka. Teoso
nanarifa ati yana nematamonaka.
"Yose Tafi ka noti watorima tinahi. Maria iti nakomerima tinahi, nabati weye naro
Teoso Kanamori ehene.
21 Biti watehibonaka. Ino tinawatehibanaka. Sesowi tohehibanaka, hinaka mera kaso-
matehibana. Sesowi mera kasomatehiba amaka me ihi hiyara mati, me ahabarahabone
mati", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
22 Hibati ka Teoso ati kakamina atimatamona nima Sesowi wati nematamonaka. Teoso
ati kakamina ati e nematamonaka ahi:

23 "Fana atona me makiti ahi hiraha nabati weye tehaboneke. Biti watatehibonaka. Ino me hinawatatehiba amaka. Emanoweo tohatehiba amaka. E ati ka amake haro, Teoso e ni ya sawika ati naro".

24 Yose watami hiba yama wa ni ya tafihimatamonaka. Fare Teoso nanarifa ati nima Yose ehene nematamonaka, Maria itihari. Me famawemetemoneke Yose taboro ya.
25 Hitiha ahi hirehemetemoneke mata biti watamatare ya. Wate inobona Yose hinawatehimatamonaka. Sesowi tohehimatamonaka.

2

Sesowi me yaka nemetemoneke, yama wawato mati.
1 Sesowi watehimatamonaka Bere ya Soteya ya. Eroti towisawa tohibehimatamonaka. Bara yama wawato me tohaha me kakehemetemoneke Serosarei ya, wami one ka mati, bahi kakamaki ya.
2 Me ati yana nemetemoneke.
"Hibaka inamatewe tohara watehimonaha soteo me ka towisawa tohatehibonaha? Maya ota awa otake hinaka maya, kimisari. Ota kakeha otake ota nahorisahabone ota he nokosi ya", me ati nemetemoneke.
3 Towisawa Eroti tohehi me ati mitehi kokoriri nematamonaka. Serosarei ka me nafi kokoriri, nabisemetemoneke.
4 Eroti mera yoro tokaniwamematamonaka, me nafi, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na mati, mera aate nebonaha.
"Kirisito watabona ka tabora ini te kaminahi owa ni ya, ini me hikaminehemete hibati ka mati", ati nematamonaka.
5 "Watatehibona me hinehimatamonaka, Bere ya Soteya ya. Teoso ati kakamina ka yama hani ati e narake ahi:

6 'Bere Yota ka tabora tihaha Yota ka me ka towisawa taiti me ka owa ama tike. Oko me Ihayeo me tohaha me ka towisawa watehiba amaka tiwa ni ya, Ihayeo mera yosehibana',

ati nematamonaka", me ati nemetemoneke, Teoso ati kakamina ati me kamina mati Eroti ni ya.
7 Eroti mera ha nematamonaka bara mati, mera aate nebonaha me hiwatorahari, me one. Maya me awi ka me amo ni watohibona ati nematamonaka.
8 Mera yosehimatamonaka Bere ya.
"Te tokomakehi. Me te aate nibeya, inamatewe me kaminaba mati. Inamatewe te wasi ya te kaminebanaka owa ni ya. Okomakehabana oke. Owabisehibanaka, owitarisaba owa bisa he nokosi ya", ati nematamonaka.
9 Towisawa ati me mitaha me tokomakehemetemoneke. Hibati ya fare maya me tabori ya me hiwehi me hiwatasehimatamonaka. Maya tai toehimatamonaka me nokosi ya. Ma towitimatamonaka fare inamatewe sawi ka tabora neme ya.
10 Maya me awaha me yayai nemetemoneke.
11 Me kobo towitia me tokiyomemetemoneke yobe toro ya. Inamatewe me awehemetemoneke mati ya famahari Maria. He nokosi ya me nahorisa me nahohemetemoneke, me mowi kanisa mati inamatewe nokosi ya. Me ka sakora noki me se na hinaka yamabone me hiyaba me ta hinehemetemoneke. Oro me ta, miha atahone toha, wami one toha, nemetemoneke, me ta hinaharo, manakone fotaharo.
12 Me amo na Teoso ati watari me awehemetemoneke Eroti ni ya me tokomarahabone ati nari. Faya me tokomemetemoneke hawi one ka ya, me tabori ya.

Yose me towakemetemoneke Esito ya.
13 Me tokoma me nowati ya Yose Teoso nanarifa awehimatamonaka wata ya.
"Yana tinahi. Tokomakabote tinahi. Inamatewe toha, mati toha, na te tokomahi Esito ya, te hasi nabone te. Te sawi ya tera ohiyarahaba owa awine oke tasa. Eroti inamatewe siba nebona ati nareka hinabowehibonaha", ati nematamonaka.
14 Faya yama soki enoki ya yana tone inamatewe toha mati toha na me tokehemetemoneke Esito ya.
15 Me sasawi tohehemetemoneke Esito ya. Manakobisa Eroti ahabe ya me yana tonehemetemoneke. Fare Teoso ati kakamina atimatamona nima me ihi nemetemoneke. Ati e nematamonaka ahi:

"Okatao ha onahara oke yana tonehibonaha Esito ya",

ati nematamonaka.

Bere ka matehe me waka nemetemoneke.
16 Eroti mera watohimatamonaka, tabora one ka mati me hikeyehari. Hamehimatamonaka kasiro ya. Mera yosehimatamonaka Bere ka matehe nafi me waka nabone mati, me ka faha fowe famamatara mati. Bere yabori ka matehe toha nemetemoneke. Afa fa fowe me kaminemetemoneke Eroti ni ya, tabora one ka mati.
17 Fara yama Teoso ati kakamina Seremia tohe hikaminehemetemoneke, ati e nari ahi:

18 "Me ka one fanawi ohi na ohi ni saihemetemoneke, Hama ya ohi ni kitaharo. Hakeometemoneke matehe tabiyo, yawaha ohi naro. Ohi ni me fawa hinihabone ohi ni fawa hinaremetemoneke, matehe ahabi karo",

ati nematamonaka Seremia.

Yose me kakamemetemoneke Esito ya.
19 Manakobisa Eroti ahabe ya Yose Teoso nanarifa watari awehimatamonaka Esito ya.
20 "Aya inamatewe me nabowabone me ati namaro me ahabarake. Te tokomakabote nahi. Inamatewe toha mati toha na te tokomahi Ihayeo me tabori ya", ati nematamonaka.
21 Me yana tokanakabote na inamatewe me towakamehemetemoneke, mati ya famahari Ihayeo ya.
22 Yose kobo toname Eroti biti Akerao tohehi tamine mitehimatamonaka towisawa tohawahari bati taboro ya. Hinakomehematamonaka. Teoso hihiyarematamonaka wata ya. Faya Soteya fiya toname tokomematamonaka Karireya ya.
23 Sitati Nasare ya winawehimatamonaka. Fara yama Teoso ati kakamina hikaminehemetemone nima ehene nematamonaka, ati e nari ahi. Nasare kamona me hinehibona ati nematamonaka.

3

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.
1 Afa yama ya Yowao Batisita mera kanawani yana tonehimatamonaka, Soteya ka yama honara ya, ati e nari ahi:
2 "Te ka yama hiyara te nofamarahabone teke. Teoso ka towisawa kamakikabote nebonaka".
3 Fare Teoso ati kakamina Isaiya tohe atimatamona nima Yowao Batisita ehene nematamonaka.

"E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha'",

Isaiya ati nematamonaka.
4 Yowao ka makari kamero kone tohehemetemoneke. Tosi matone bani ataro toha nematamonaka. Habise mera kaba, abiya me fehe fawa, na tohehimatamonaka.
5 Serosarei ka me nafi tokomakehemetemoneke he ni ya. Soteya ka me toha, Sotao ka faha yabori ka me toha, nemetemoneke.
6 Mera iibofarisematamonaka Sotao ya, me ihi hiyara me ihi me kamina mati.
7 Fariseo me toha, satoseo me toha na me tokomakehemetemoneke he ni ya, me hihibofarisabone mati. Mera awehi ati yana nematamonaka.
"Ha te maka biti me te amake, maka komaharo. Hike te narabo nima rano, te kana nawahabone te, Teoso tera kosi rebona te? Teoso te watoha te awineke, mera kosi nebona ati nari, me ihi hiyara mati.
8 Te ehene hiyara te nofamaramone te ati na, yama amosa te hiri nawahahi waha.
9 Te ati boti e rima nahi ahi: 'Abarao ka noti me ota amake', te ati rima nahi. Abarao ka noti mebone mera Teoso nofe ya Abarao ka noti mebone mera hiri nebonaka yati ya, so tosaharo ahi.
10 Teoso bari tama ni hawa toe awa ka nebonaka hibayata ya, awa boni hiyararo. Ka hini ya koro hiwitiaboneke yifo hiri ni ya.
11 Ha owa tera oobofarisine oke faha ya, te ehene hiyara te nofamara te. Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hahi narifi owato okara,

owehene amosara owa. Hinaka sataya tama ni owato okere, owehene amosara owa. Tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya. Tera batisa, neba amaka yifo hiri ni ya.
12 Tiriko kekero kana tama naka, hinaka tiriko namosebona ati nari. Hinaka tiriko nafi namosebonaka, hobokori nafi ahababonehe. Tiriko namosi ahabe ya tiriko tonihebonaka yobe ya. Hobokori sari hikana hinaboneke yifo ya, yifo owihinateraro", ati nematamonaka.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.
13 Afa yama ya Sesowi yana tonematamonaka Karireya ya. Tokomematamonaka Sotao ya, Yowao hibofarisebonaha.
14 Yowao ibofarisi hinofarehimatamonaka.
"Himataba tikamakine tiri owa ni ya, tiwa obofarisabone tina tiwa? Owa tibofarisabone onahara oke, ha tiwa ta".
15 Sesowi ati yana nematamonaka. **"E ehene e na ahi mata. E ehene e ni ya e ehene amosaba amake Teoso ni ya",** ati nematamonaka. Faya Yowao ati amosematamonaka.
16 Sesowi ibofarisematamonaka. Manakobisa faha ya Sesowi wamisame neme hine naha kanaha ya Teoso Kanamori awehimatamonaka kisahari. Okoko nima ne kakehi kobo nematamonaka he ni ya.
17 Neme ya Teoso ati saihimatamonaka.
"Okatao amaka hari, onofari, ehene amosari owa ni ya", ati nematamonaka.

4

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.
1 Teoso Kanamori ati ehene Sesowi tokehimatamonaka yama honara ya, Satanaisi totomi hinehibonaha.
2 Amo ni 40 yia tohaha ya hiwa nafimimatamonaka. Manakobisa fimi hiwasimatamonaka fahi.
3 Satanaisi era totomi tohahi kakehimatamonaka he ni ya.
"Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yati tinihawahahi, bao tohahabana", ati nematamonaka.
4 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:**

'Bao kabi e ohari ya e amosatera amake. E amosate amake, Teoso ati nafi e kamitaro',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
5 Faya Satanaisi hekamematamonaka Teoso ka sitati ya, Serosarei ya. Hinawarematamonaka teboro tati nemehe ya.
6 "Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yora tinisahi bofe ya. Yama hani ati e te amake ahi, me rawi hinehemete:

'Teoso he nanarifa mera yosehibonaka, tiwa me kakatomahabone mati. Tiwa me itimisahaboneke, titeme karimarahabone tiwa yati ya'",

ati nematamonaka.
7 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. **"Yama hani one na narake, ati e naro ahi:**

'Tika Teoso e ka Hiti tohe totomi tirahabone tike'",

ati nematamonaka.
8 Faya Satanaisi hekamatasehimatamonaka tasa, atami nemeha ya. Me nafi ka wami namohimatamonaka. Towisawa me nafi ka yinero namo, me ka yama nafi namo, nematamonaka.
9 "Owa tinofi ya onokosi ya tisi ya me nafi ka yama ta onahabana oke tiwa ni ya. Wami nafi ka me ka towisawa tihawabana tike", ati nematamonaka.
10 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. **"Satanaisi tikamahi. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:**

'Teoso ohari nokosi ya te foro nabone teke. Teoso narifi te ohari nabone teke'",

ati nematamonaka.

11 Faya Satanaisi tokomematamonaka fahi. Teoso nanarifa me kamakabote nemetemoneke, he me narifabone mati.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.
12 Faya Sesowi Yowao tamine mitehimatamonaka, foyahari kateya ya. Tokomematamonaka Karireya ya.
13 Winamarehimatamonaka Nasare ya. Winawehimatamonaka Kafanao ya, faha ehebote witi ya. Seboro ya Nafitari famaha ka sitatimetemone amake, Kafanao.
14 Isaiya atimatamona nima Sesowi ehene nematamonaka. Isaiya ati e nematamonaka ahi:

15-16 "Haha rako hawi ya me winaha Sotao kowani ya, yama soki ya me sawiha yama oye me awaharake, oye kitaharo. Me ahabinima na me ni ya yama oye tasi nakeharake me baikani ya, me winaha mati Seboro ya, Nafitari famaharo, bara me ka Karireya ya",

Isaiya ati nematamonaka.
17 Sesowi Teoso ati kamini yana tonehimatamonaka. **"Te ehene hiyara te nofamarahabone teke. Teoso ka towisawa kobo nima ka",** ati nematamonaka.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.
18 Karireya ka faha witi ya yaka ne me famaha mera awehimatamonaka, Simao Betiro tohehi toha, nisori Atere toha, ne mati, tahafa me were nifeha mati rako ya, faha kiki me toha mati.
19 Mera aate nematamonaka. "Owa ni ya te kasawihi. Owati ihi e ka one me te ki naba teke waha".
20 Me ka tahafa me kakosehemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi ya me tabehemetemoneke waha.
21 Sesowi tokawehi me famaha mera awehimatamonaka, Tiako Sebeteo biti toha, nisori Yowao toha nari, me kawita mati kanawa ehebote ya, me ka abi ya me tabaha mati, Sebeteo, tahafa me sako namaha mati. Sesowi me hima hinehemetemoneke.
22 Kanawa me kakosa, me ka abi me kakosa, nemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi me ya tabawematamonaka.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka.
23 Yaka nawaharehimatamonaka Karireya ya, mera kanawanahari sinakoka ya, soteo me hihiyara ka yobe ya, Teoso ati me kamina mati. Sinakoka ya hiyara amosa kaminematamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Me kiya na mera kasoma nematamonaka, yama kome yoro tokana me kiha mati.
24 Siria ka me nafi tamine himitematamonaka waha. Me kiya na me me kakiemetemoneke me nafi, yama kome yoro tokana me kiha mati. Me one me me kaki nemetemoneke, me rabika me toha, hine me wiwiyi tona me toha, me yana ni watora me toha na mati. Mera kasomematamonaka.
25 Me tamaha me ya tabehimatamonaka. Karireya ka me toha, Tekabori ka sitati ka me toha, Serosarei ka me toha, Soteya ka me toha, Sotao kowani ka me toha, na mati.

5

Sesowi mera kaminematamonaka, Teoso me hinofate mati.
1 Sesowi me tamaha mera awehi tokomisehimatamonaka atami ya. Itarimatamonaka. He ya tataba me tokomakehemetemoneke he ni ya.
2 Mera kanawanehimatamonaka, ati e nari ahi:
3 **"Teoso mera nofate amaka, yama tamaha me nofara mati, Teoso ta me nofaha mati. Teoso ka towisawa ya me tabatehaboneke".**
4 **"Me ohi na Teoso mera nofaka. Mera yayai nibonaka".**
5 **"Teoso mera nofate amaka, me amosamone me atiba yana ra mati. Me ka wamibone Teoso ta hinahaboneke, wami nafi".**
6 **"Teoso mera nofate amaka, yama amosa me hiri nabone me ati na mati. Mera narifebonaka, yama amosa me hiri nabone mati".**
7 **"Teoso mera nofate amaka, me one me aawawa na mati. Mera aawawa nebonaka".**
8 **"Me ati boti amosa Teoso mera nofate amaka. Teoso me awahaboneke".**
9 **"Teoso mera nofate amaka, me abe mono na me me ebe kanaha mati. Me one Teoso biti memone me me tonihaboneke".**

10 **"Me ihi amosa me one me hinofara Teoso me hinofate me amake. Teoso ka towisawa ya me tabatehaboneke".**
11 **"Owa te nofaha me one tera me nofara tera me hora kana Teoso tera nofate amaka. Keye me hiri na te ehene hiyaramone me ati na Teoso tera nofate amaka.**
12 **Te ni ya me ihi e na te yayai nabone teke. Teoso tera kakawebonaka yama amosa tamaha ya neme ya. Hibati ka me ihi e nemetemoneke ahi, Teoso ati kakamina me me kakoa mati".**

Saha taminemetemone amake.
13 **"Saha nima te nineke. Bani e ketehate e amake saha ya, ahabarehibonaha. Saha ihi amosate amake. Bofe ka saha te tohate te amake, yama amosa te hiri na te. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha sinari kamiba karo?. E sika towitiaboneke. Me one tai hinahaboneke".**

Nabarina taminemetemone amake.
14 **"Yama oye nima te nineke, yama nafi firi kanaharo. Sitati e awate e amake, e nafi, atami ya naharo. Sitati e na kehemotera amake.**
15 **Nabarina e sari kani ya e boko kanisatera amake boti tori ya. Nabarina e kawatarete amake neme ya fara nabarina tabori ya, yobe nafi firi kanahabana, me nafi noki awibone karo".**
16 **"Yama oye nima te ehene nineke, te ehene amosaro. Yama amosa te hiri ni ya te ehene me awi ya te ka abi me kahiyarahaboneke, winahari neme ya".**

Mowisei ati ka yama hani Sesowi kaminematamonaka.
17 **"Te ati e riyahi ahi. 'Mowisei ati Sesowi nahabihibona ati nareka', te ati riyahi. 'Teoso ati kakamina me ati Sesowi nahabihibona ati nareka', te ati rihi nabone teke.**
18 **Haha me ati nahabi onofa okere. Fara yama Mowisei hikaminehemete hiri onahabone onahara oke. Haha yama nafi hikaminehemete kaketehaba amake. Yama hasi naba watateraba amake, kaketehabone Mowisei hikaminehemete. Keye amakere.**
19 **Haha me hikaminaha hiri tiri ya, tiwehene nima me one ihi nabone tini ya, Teoso ka towisawa tera nonofa raba neba amaka. Haha me hikaminaha hiri tini ya, tiwehene nima me one ihi nabone tini ya, Teoso ka towisawa tiwa nofehiba amaka mata ya.**
20 **Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha me ihi nima tiwehene ni ya Teoso ka towisawa tiwa nofareba amaka. Tiwehene amosi mati tohi ya Teoso ka towisawa tiwa nofehiba amaka",** Sesowi ati nematamonaka.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.
21 **"Me tamine te mitate te awineke hibati ka mati, yama tamine me mitehemetemone mati, tamine e naro ahi: 'Te ka owa tinabowarabone tike. Te ka owa tinabowi ya tiwa me nabowaba me amake, sowisi ati ehene', me ati nemetemoneke.**
22 **Owati e nineke ahi: Te ka owa tikako ya tiwa me nabowaba me amake, sowisi ati ehene. 'Tihiya tikere', tini ya e ka Hiti me ati ihi tihababone tike. 'Titati hiyara awineke', tini ya tikamakehabone tike yama hiyara ya, yifo hiri ni ya.**
23 **Teoso ni ya yama ta tinahabone tina teboro ya tikamake, yama hiyara hiri tinaha wati tiwahi ya tika owa ni ya,**
24 **Teoso ka yamabone ta tirahabone tike mata. Yama tohahaboneke mata teboro ya, tana nokosi ya. Tikamakehabone tike tika owa ni ya, tiwehene hiyara tinofamarabone tina tiwa he ni ya, tiwa kakomarebonaha. Faya teboro ya wete tinamabone tike, Teoso ka yamabone ta ni tinataminabone tiwa waha",** ati nematamonaka.
25 **"Tika owa tiwa towakame ya sowisi ni ya, yama manakone kote tinahabihabone tike hawi enoki ya. Yama manakone tinahabihari ya tiwa towakamebonaka sowisi ni ya. Sowisi tiwa ta towahawitiba amaka saotato ni ya, tiwa ibebonaha kateya ya.**
26 **Tasi toni tinofi ya yama manakone nafi tinahabihabone tike. Yama manakone nafi tinahabihari ya tasi tirahaba ama tike kateya ya. Keye amakere",** ati nematamonaka.

Tika yibote amara noko tiniharabone tike.

27 **"Me ati tamine te mitate te amake, me ati e na mati ahi: 'Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike', me ati nemetemoneke.**
28 **Owati e nineke ahi: Fana ahi ni tinofi ya tiwati boti ya, ahi tinaharake tiwati boti ya.**
29 **Tinoko ihi yama hiyara hiri tini ya tinoko soba tiwitihi. Koro tiwitihi. Tika abono nafi Teoso koro towitirayaho yama hiyara ya, yifo hiri ni ya. Tinoko oharia fawa ni ka amosake.**
30 **Tika kanihina ihi yama hiyara hiri tini ya ti tisi ya koro tiwitihi. Tika abono nafi Teoso koro towitirayaho yama hiyara ya, yifo hiri ni ya. Timano oharia fawa ni ka amosake".**

Tika yibote tiyosemarabone tike.
31 **"Me ati tamine one e nemetemoneke ahi: 'Tika yibote tinofamari ya hinaka yama haniba ta tinahi, tokomabana', me ati nemetemoneke.**
32 **Owati e nineke ahi: tika yibote maki owa ahi hina toyosemi tinofi ya tokomabanake. Maki owa ahi hira tiyosemaraboneke. Tiyosemi ya me one noko hinihaba amake. Tiyosemi ya e ka owa hitiwahi ya yama hiyara hiri neba amaka, tika yibote ahi nari".**

Teoso ino hiri tirahabone tike, yama hiri tinahabone tina tiwa.
33 **"Me ati tamine te mitaha te awineke, me ati e naro ahi: 'Teoso ino hiri tini ya keye hiri tirahabone tike', me ati nemetemoneke.**
34-37 **Owati e nineke ahi: Keye hiri tirahabana tike. Yama hiri tinahabone tina tiwati e nabone tike ahi: 'Yama hiri onahabone oke', tinahabone tike. Yama hiri tirahabone tina tiwati e nabone tike ahi: 'Yama hiri orahabone oke', tinahabone tike. Fara tiwatiboneke. Yama one kamini tinofi ya Satanaisi yama hinofa hiri tine tike. Neme ini hiri tirahabone tike. Afa neme Teoso taboro amaka. Wami ini hiri tirihi, tinahabone tike. Fara Teoso ka wami amake. Serosarei ini hiri tirihi, tinahabone tike. Serosarei Teoso ka towisawa amose taboro amaka. Titati ini hiri tirihi tinahi. Afa titati Teoso ka amake. E ehene amara e tati kone wiyo te amake. Fare Teoso ati ehene amaka. E tati kone wiyo na e tati kone e tonihawahamatera amake",** ati nematamonaka.

Me me nofara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.
38 **"Me ati tamine one amake haro, te mitaharo, me ati e na mati ahi: 'Tinoko one me nahabi ya me noki tinahabihabisaba ama tike, tinoko manakone. Tiwini one me nahabi ya me ini tinahabihabisaba ama tike, tiwini manakone', me ati nemetemoneke.**
39 **Owati e nineke ahi. Tiwa ni ya tika owa ehene hiyare ya tiwehene hiyara watarabone tike he ni ya. Tinoko baki me tao kani ya tinoko baki one behe tiwahamahi, me tao hikanabana tasa.**
40 **Sowisi ni ya tiwa me kamini ya sowisi ati ehene tika makari boti ka me ati ni ya, tika makari mese ka ta tinamakehaba ama tike.**
41 **Saotato tiwa yose ya hinaka yama weye tinahaba ama tike, kirometoro oharia ya. Hinaka yama tekama tinahaba ama tike tasa kirometoro one ya.**
42 **Me one tika yama aate ni ya me ka yamaba ta tinahi. Yinero tabiyo me one tiwa aate ni ya me ka yineroba ta tinahi".**
43 **"Me ati tamine one nake, ati e naro ahi: 'Tika one me tinofabone tike. Tika one me amara me tinofarahabone tike'.**
44 **Owati e nineke ahi: Tiwa me nofara me tinofabone tike. Yama hiyara me hiri ni ya tiwa ni ya, me ora tinahabone tike.**
45 **Te ehene e ni ya ahi te e naba teke, te ka abi neme ke nima. Me ihi amosa me ni ya hinaka bahi hiwene ta, me ihi hiyara me ni ya hinaka bahi hiwene ta, te amaka. Me ihi amosa me ni ya faha kake, me ihi hiyara me ni ya faha kake, te amake, ati ehene.**
46 **Tiwa nonofa me nofi tiwahariha Teoso ka yama manakone wara titeraba ama tike. Yinero yayaba me ihi e te me amake ahi, mera nonofa me me nofaha mati.***
47 **Te one me hiyari tiwahariha yama amosa hiri tirine tike. Bara me ihi e te me amake ahi.**
48 **Te ka abi ehene nima te ehene nabone teke, yama amosi mati tohaha te hiri na te. Te ka abi neme ya winate amaka, yama amosi mati tohaha hiri nari".**

---

* **5:46** 5.46 Yinero yayaba yinero me yayaba tohehemetemoneke, me ta hinehibonaha Homa ka me ni ya.

6

Yama amosa hiri rima tinahi te one me nokosi ya, tiwehene amosa me awahaba tiwa.

1 **"Yama amosa hiri rima tinahi te one me nokosi ya, tiwehene amosa me awahabone tiwa. Tiwehene e ni ya ahi tiwehene manakone tikihateraba ama tike abi ni ya, winahari neme ya".**

2 **"Yinero me kihara me ni ya yinero ta tini ya tiwehene tikaminarabone tike me one ni ya. Me one ati boti hiyara me ihi e te me amake ahi, sinakoka ya me sawiha mati, howa ya me naho na mati. Me ihi amosa me ihi me one hiwahabone me ati te me amake, me amosamone me me hinahabone mati. Teoso ni ya yama manakone me wara toteraba me amake. Me amosamone me one me me hina me ihi manakone me ihaharake hibati ya. Keye amakere.**

3 **Yinero me kihara me ni ya yinero ta tini ya tiwehene tikaminarabone tike me one ni ya, tiwehene amosa me watoribone karo.**

4 **Yama me hiwara abi hiwate amake. Tiwa awe ya tika manakone nahabihiba amaka tasa".**

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

5 **"Teoso ha tina tiwehene e rabone tike ahi, me ati boti hiyara me ihi nima. Sinakoka toro ya me ora te me amake, me nahoria mati. Howa batori ya me ora, te me amake, me ihi me hiwahabone me ati na mati. Teoso ni ya yama manakone me wara toteraba me amake. Yama manakone me wara tonaharake hibati ya, me ihi amosa me ihi me one hiwi karo. Keye amakere.**

6 **Ora tini ya tikiyomamabone tike tika yobe bari kani baikani ya, nokobi boko tikana tiwa. Abi ha tinahi, e awarari. Abi ka yama manakone wara tinahaba ama tike. Me one tiwa awara tiwa awehibonaka",** ati nematamonaka.

7 **"Ora tini ya bara me nima tirahabana tike. Fara me ati me hiri hina me hiri namarima te me amake, me ati e na mati ahi: 'Fara owati hiri onaha hiri namarima oni ya Teoso owati mitehiba awaka', me ati te me amake.**

8 **Me ihi nima tiwehene rabone tike. Yama tinofa abi hiwatote amake, tiwati watamatari ya".**

9 **"Te ora ni e na ahi: 'Ota ka abi Teoso tiwinate ama tike neme ya. Me nafi tiwa kahiyarahi.**

10 **Tika towisawateba kakeho ota ni ya. Yama tinofa me hiri nahi, bofe ya me winaha mati, neme ka me ihi nima me ihi nabone mati.**

11 **Haha yama wehe ka ota tefebone ta tinahabone tike.**

12 **Ota ehene hiyara ota ehene sa tisahabone tike. Ota ka one me ihi hiyara me ihi ota sa tosa na otake.**

13 **Satanaisi otara totomi rayaho tiwati ihi', te ati nabone teke, te ora na te.**

14 **Te ka one me ihi hiyara te fawa niha te ehene hiyara te ka abi neme ka fawa nihibonaka.**

15 **Te ka one me ihi hiyara te fawa niri ya te ka abi neme ka te ehene hiyara fawa nirebonaka bisa",** ati nematamonaka.

Era e nafimi ka yama Sesowi kaminematamonaka.

16 **"Tiwa tinafimi ya tiwehene e rabone tike, me ati boti hiyara me ihi nima. Me tafi fawa na me yayai namatera me amake. Me noki me soko namatera me amake, me ihi me one me hiwahabone mati, me tafi fawa na mati. Yama manakone me wara tonaharake hibati ya, me one ni ya. Keye amakere.**

17 **Tiwa tinafimi ya tinoko soko tinahabone tike. Titati kone tikete tinahabone tike orifa fehe ya, amosabonehe.**

18 **Tiwehene me watoraba me amake, tiwa tinafimiha tiwa. Abi ta tiwehene watoka. E aware era awate amaka. Tiwa kakawebonaka yama amosa ya",** ati nematamonaka.

Yama tamaha me nofarabone Sesowi ati nematamonaka.

19 **"Yinero te tonihariyahi ahi, bofe ya. Yama abe yama kabate amake ahi. Yama wirabako na yama nahabi, te amake. Yama boboti tokiyomate amaka e ka yobe ya, yama botihibonaha.**

20 **Yinero te tonihahi neme ya. Neme ya yama abe yama kabatera amake. Yama wirabako na yama nahabirihi, te amake. Yama boboti tokiyomarihi, te amaka e ka yobe ya, yama botihibana neme ya.**

21 **Bofe ka yama tamaha te nofi ya bofe ka yama te wati nawahaba te amake. Neme ka yama te nofi ya Teoso yama hinofa te hiri nabone teke.**

22 **E ka owa yinero noko tonihe ehene e ati e te amake ahi: 'Noko hiyakara hari',**
e ati te amake. E noko e te amake ahi, yama oye nima, e abono firi kanaharo.
Tinoko amosi ya tika abono nafi firi kanahaboneke.
23 **Tinoko hiyari ya tika mese nafi sokihaba ama tike. Tika oyene watari ya tika**
mese sokihaba ama tike.
24 **E ka hiti meba me famihinakere, me e narifikimaba mati. Owa e nofe ya**
hahi e nofamarehibonaka hari. Ha ita e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari.
Yinero noko e toniha Teoso e nofatera e amake".
25 **"Makoni owati e nineke ahi: Te kokoriri rabone teke, te ka yamabone te wati**
nawaha te. Te ati boti e riyahi ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata
okaribe?' te ati rabone teke. E hasi ni ya e yayai nabone eke, yamata tamaha
noko e toniharaharo. E abono tamini ya e yayai nabone eke, makari tamaha
noko e toniharaharo.
26 **Bani me te awa ha, me kakeha mati neme ya. Fatara ya yama me koro rihi,**
yamata me tonakarihi, yamata me toniharihi, te me amake yobe ya. Te ka abi
neme ya winehi me tafebone ta tehi amaka. Teoso bani mera nonofa raba ne
tera nofi mati tohate amaka, ha te ta.
27 **Yama tamaha te wati nawaha te kokoriri kene te ahababone teke fara te**
ahabi amo nibone ya".
28 **"Himataba te ka makaribone te wati nawahineri? Yama kabani ka yama**
mowe te awa ha, mowe amosaro. Yama mowe amosa fara ihi amakere, boribone
hiri raro.
29 **Saromao borone aamosa raba nematamonaka. Yama kabani ka yama mowe**
ta amosi mati tohake.
30 **Yama kabani ka yama mowe amosa Teoso ehene amake. Yama kabani**
ka yama ahabi kerewe raboneke, me sari hikari ya. Yama kabani ka yama
manakone yokana tohakere. Ha te ta te manakone nafike. Teoso te boronebone
ta nebonaka. Himataba te ati boti e na te awineri ahi: 'Teoso owa kakaweba
ama oko yamaba ya?' te ati na te?"
31 **"Te kokoriri rabone teke, te ka yamaba te wati nawaha te. Te ati e rabone**
teke ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata okaribe?' te ati rabone
teke.
32 **Haha yama bara noko me tonihate me amake. Te ka abi neme ya winehi te**
ka yamabone te nofaha watote amaka.
33 **Teoso ka yamabone te ahi nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te**
ehene e ni ya ahi haha yama te nofaha ya tera kakawebonaka.
34 **Te kokoriri rabone teke, yama te wati nawaha te, yama wamini ka yamabana.**
Fara hibayata ka yama wehe ka yamabone te wati nawahabone teke. Yama wehe
oharia ka yama hiyara fayaboneke ahi", ati nematamonaka.

7

Me me kakorahabone Sesowi ati nematamonaka.

1 **"Me tikakorabone tike. Me tikako ya Teoso tiwa kakobisebonaka.**
2 **Tiwehene e ni ya me ni ya Teoso ehene e nabisebonaka tiwa ni ya fara**
tiwehene nima.
3 **Tika owa noko ebene biti foyehi tiwini? Tinoko tiwahi. Awa ibe foyake tinoko**
ya.
4 **Tiwati e narake ahi tika owa ni ya: 'Hiba tinoko abe bite foyaha soba**
onamibeya', tinahara tike. Awa ibe foyaha tiwa tikere tinoko ya.
5 **Tiwati boti hiyarara tike. Tinoko ka awa ibe foyaha soba towiti tai**
tohahaboneke. Tinoko ka awa ibe foyaha soba tiwiti ya tinoko awi amosabone
tike, tika owa noko ebene soba tiwitibone karo".
6 **"Teoso ka yama te ta rabone teke yome me ni ya. Kasaro amosa te koro**
towitirihi nabone teke boroko me nokosi ya. Kasaro me tai riyahi. Kasaro
me tai ni ya tiwa me fito kanahaba me amake, tiwa me nabowahaba mati", ati
nematamonaka.

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

7 **"Yama tinofa ha tikanabone tike Teoso ni ya. Tika yamabone ta nebonaka.**
Yama siba tini ya tiwasiabanake. Nokobi teo tikani ya Teoso se hikanaboneke.

8 **E ka one Teoso me aate ni ya ati amosebonaka me nafi ni ya. Yama me siba**
hina me hiwasiaboneke, me nafi. Nokobi me teo kana me ni ya Teoso nokobi se
kanehibonaka, me nafi ni ya.
9 **Tiwa ni ya tikatao bao aate ne ya hinaka yatiba ta tinahaba ama?**
10 **Tiwa ni ya tikatao aba aate ne ya hinaka makaba ta tinahaba ama?**
11 **Yama hiyara hihiri me te tohaha yama amosa te ta teha te amake te ka**
matehe ni ya. E ka abi neme ya winehi ehene amose hinama tohate amaka.
Yama amosa ta nebonaka te aate ne ya", ati nematamonaka.
12 **"Fara yama me hiri hinahabone tinaha tiwa ni ya, afa yama hiri tinahabone**
tike me ni ya. Tiwehene e ni ya ahi, fara Mowisei hikaminehemete hiri tine tike.
Fara Teoso ati kakamina hikaminehemete hiri, tine tike", ati nematamonaka.

Sesowi hawi famaha kaminematamonaka.

13-14 **"Hawi famate amake. Hawi one nafi, hawi one nafirihi, te amake. Hawi**
nafiha ka nokobi nafi, hawi nafira ka nokobi nafirihi, te amake. Me tamaha me
tokiyomatehaba me amake nokobi nafiha ya. Me tamara me tokiyomatehaba
me amake nokobi nafira ya. Ha tiwa tikiyomahabone tike nokobi nafira ya.
Hawi nafiha ya yaka tini ya tihababa ama tike. Hawi nafira ya yaka tini ya
tihabarahaba ama tike".

Teoso ati kakamina memone mera Sesowi kaminematamonaka.

15 **"Tera te kakatomiyahi. Me natehaba me amake, Teoso ati kakamina memone**
me ati na mati, Teoso ati kakamina me amara mati. Me yahahamone me ati na
me ati boti hamate me amake. Ofeya me awi nima me awi na robo me tohate
me amake.
16 **Me ihi te awi ya me te watohaba te amake, me ati boti hiyara mati. Ofa boni**
kobobo tera amake atiwa ete ya. Fiko boni kobobo rihi te amake atiwa ete ya.
17 **Awa boni amosa kobobo te amake awa amosa ya. Awa boni hiyara kobobo**
te amake awa hiyara ya.
18 **Awa boni hiyaraba watatera amake, kobobo naro awa amosa ya. Awa boni**
amosaba watatera amake, kobobo naro awa hiyara ya.
19 **Haha awa boni hiyara me ka hite amake, me koro hiwitiabonehe yifo hiri ni**
ya.
20 **Me te watohaba te amake, yama me hiri hina te awi ya".**
21 **"'Ota ka Hiti owa tikasomahi', tini ya Teoso yama hinofa hiri tiri ya**
tiwati omitaterabone oke, tiwa okasomahabone owa. Teoso neme ya winehi te
famahabone tini ya Teoso yama hinofa hiri tinahabone tike.
22 **Afa yama amo ni ya me tamaha me natehaba me amake, me ati e na mati**
ahi: 'Ota ka Hiti tiwati ihi Teoso ati ota kaminamaro otake. Me rabika me ota
kasomamaro otake, tiwini ota hiri na ota. Yama fotaha ota namohamaro otake,
tamaharo, tiwini ota hiri na ota'.
23 **Me ni ya owati e tehaba ama oke ahi. 'Tera owatera ama oke. Te watarabone**
teke owa ni ya, te ehene hiyara te', otehaba ama oke".

Sesowi yobe famehi kaminematamonaka.

24 **"Owati timiti ya yama okominaha hiri tini ya e ka owa yama watohi nima**
tinahabone tike, yobe ewene si tonihemata yati mese ya.
25 **Yobe hawa tohe ya faha kaki nafihemetemoneke. Faha fowe kimisemete-**
moneke. Boni kita nemetemoneke. Yobe sonarematamonaka, warehari yati
mese ya".
26 **"Owati timita yama okominaha hiri tiri ya hahi yama watore nima tinahaba**
ama tike, yobe ewene si tonihemata siki mese ya.
27 **Yobe hawa tohe ya faha kaki nafihemetemoneke. Faha fowe kimisemete-**
moneke. Boni kita nemetemoneke. Faya yobe sone ahabematamonaka nafi", ati
nematamonaka.
28 Me tamaha Sesowi ati me kamitemetemoneke. Manakobisa hiyari ahabe ya 'Hika',
me ati nemetemoneke, he ati me mitaha mati,
29 Mowisei ati kakamina me ati nima Sesowi ati re karo. Mowisei ati kakamina me
one ati me kamina Sesowi ta fare ati kaminematamonaka.

8

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, mese hiyarari.

1 Sesowi atami ya yana tone kisamematamonaka. Me tamaha me ya tabehimatamonaka.
2 Me ka owa mese hiyare tokomakehimatamonaka he ni ya. Sonehimatamonaka he nokosi ya.
"Ota ka Hiti owa kasomi tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?" ati nematamonaka.
3 Sesowi bori hikanematamonaka yehe ya.
"Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya".
Mese amosawahamibote nematamonaka fahi.
4 Sesowi hihiyarehimatamonaka.
"Owehene tikaminariyahi me ni ya. Tikamahi sasetoti ni ya, tiwa tinamobeya sasetoti ni ya. Mowisei yama hikaminehemete ta tinahabone tike Teoso ni ya, tiwa me watobone karo, titaminawaha tiwa", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi saotato nanarifa nakitamehimatamonaka.
5 Sesowi tokomematamonaka Kafanao ya. Kobo toname Homa ka saotato kamakimatamonaka he ni ya. Saotato mera yoyosematamona amaka, saotato 100 me tohaha mera yoyose tohahari.
6 Saotato ati yana nematamonaka.
"Ota ka Hiti oko yama aahi forehareka kama ya, yobe ya, yana ni watorari, yama kome awi kitahari", ati nematamonaka.
7 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Okomakehabana oke. Okasomehibanaka",** ati nematamonaka.
8 Saotato ati yana namatasehimatamonaka. "Ota ka Hiti tikamarabone tike oko yobe ya, titaminaha tiwa. Otamina okere ha owa. Hine ya tiwati yana ni ya oko yama aahi kitamebonaka.
9 Tiwa nima one oke, me one oyoseha owa. Saotato me oyosete ama oke. 'Tikamakehi', oni ya saotato tokomakehibonaka. 'Tikamahi', owa ni ya oni ya kamehibonaka. Oko yama aahi me oyose ote ama oke. 'Yama e na hiri tinahi', oni ya oko yama aahi hiri hinahaboneke", ati nematamonaka.
10 Sesowi ati himite "Hika", ati nematamonaka. Mera hiyarematamonaka he ya me tabaha mati.
"Hahi bare nima me naba me watakere, Ihayeo mati, Teoso kitehimona ati nari. Keye amakere.
11 **Me tamaha me kaketehaba me amake, yama nafi ka mati, Abarao Isaki Yako me na me tafi ya me tafi tabahabone mati, Teoso ka towisawa amo ni kobo ne ya.**
12 **Fara Teoso ka towisawa taboro ka me ta me me were hiwititehaba me amake yama sokiha ya. Me ohi tehaba me amake fahi, me ini yiki tokana mati",** ati nematamonaka.
13 Sesowi saotato hiyaramatasehimatamonaka. **"Tikamahi tika yobe ya. Fara tiwati nima yama naboneke".**
Fare bahi ya hinaka yama aahi kitamematamonaka.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.
14 Sesowi tokomakehimatamonaka Betiro ka yobe ya. Kobo tonamake tokiyomamake Betiro hinakaso foreha awehimatamonaka, kama ya, yama kome awaharo.
15 Mani boyo hinaha yama kome fawa nemetemoneke. Yana namisama he narifemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.
16 Bahi toke ya me kakehemetemoneke, me tamaha me me kakia mati, me rabika mati. Inamati mera toyosemehimatamonaka fare ati ya. Mera kasoma nematamonaka, yama kome me awaha me nafi.
17 Fara yama Teoso ati kakamina Isaiya tohe hikaminehemetemoneke hibati ya, Teoso ati kaminari, ati e nari ahi:

"Era kasomareka, e ka yama kome fawa nihari",

ati nematamonaka.

Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya me tabahabone me ati na mati.
18 Sesowi me tamaha mera awehi he ya tataba mera yosehimatamonaka, he me towakabone mati rako kowani ka ya.

19 Mowisei ati kakamina owa kamakimatamonaka he ni ya.
"Borofeso osawiabana oke tiwa ni ya, yama nafi ya, fara tika toki nima", ati nematamonaka.
20 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Kawara me hoti nate me amake. Bani biti me tabori na, teha me amake. Neme ka Owa taboro watatere amaka, aamo",** ati nematamonaka.
21 He ya tataba me ka owa he aate nematamonaka. "Ota ka Hiti e tabahabone wete onamamatabana oke mata, otaboro ya, okobi okomoaba owa", ati nematamonaka.
22 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Hine e tabake. Me ahaba me abohi hine me one me me hikamoaboneke fara me one ahaba mati".**

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.
23 Sesowi itarimatamonaka kanawa tori ya. He ya tataba me kibemakemetemoneke.
24 Me kariwa me ni ya yama noki yawari kimisemetemoneke. Kanawa bokinima nemetemoneke faha rike ihi. Sesowi amo nematamonaka.
25 Me hinatafihimatamonaka.
"Ota ka Hiti e ahabakibone. Era tikasomahi", me ati nemetemoneke.
26 **"Himataba yama te nakomeneri? Teoso tamine te watorini, kitahari?"** ati nematamonaka. Waremise boni ya faha rike famaha fawa nihimatamonaka. Yama nafi amosawahemetemoneke.
27 "Hika", me ati nemetemoneke. "Hiketeno amara, boni ati hikataba, faha rike ati hikataba, hinahari?" me ati nemetemoneke.

Katara ka me famaha me rabika mera Sesowi kasomematamonaka.
28 Me kobo kanehemetemoneke kowani ya, wami ini Katara tohaha ya. Me famaha me rabikatehani me kakiemetemoneke Sesowi ni ya, me kasawitehani mati tama tabori ya. Me yofinemetemoneke. Makoni me fiya tonami me nonofa hiharemetemoneke, me one.
29 Me ati kitehemetemoneke kasiro ya.
"Teoso biti himata hiri tiribe ota ni ya? Himata ebe tina tikine tiri ota ni ya? Tikine ti, otara tikatomahabone tiwa, ota amo ni kobo ra ota mata?" me ati nemetemoneke.
30 Yama yabo ya boroko me tamaha me nehemetemoneke, me tafaha mati.
31 Hinamati me aate hinehimatamonaka.
"Otara toyosemi tinofi ya otara tiyosemahi boroko me ni ya", me ati nemetemoneke.
32 **"Te tokomahi",** ati nematamonaka.
Me yana tona me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Boroko me kana nawahemetemoneke hibati ya, me nafi. Atami ya me tokifiwaha me bokehemetemoneke rako ya. Me ahabemetemoneke faha ihi.
33 Boroko me nanarifa me tokomemetemoneke. Sitati ya me kobo tonama me nafi ni ya hiyara me kaminemetemoneke. Haha me famaha me rarabika toha me tamine me kamina, nemetemoneke.
34 Sitati ka me kamakiemetemoneke Sesowi ni ya, me nafi. Me kobo namakia Sesowi me aate nemetemoneke, tokomebonaha.

9

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.
1 Sesowi tofoyame me kariwama me kobo nemetemoneke fara hinaka sitati ya.
2 Me ka owa kama ya forehi me kakamemetemoneke he ni ya, yana ni watorari. Me ihi Sesowi hiwaha me ati boti hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati boti ati na mati. Ati yana nematamonaka.
"Okatao yayai tinahi. Teoso tiwehene hiyara fawa nika", ati nematamonaka.
3 Mowisei ati kakamina Sesowi ati me mitaha me ati boti yama nima nemetemoneke. "Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari", me ati boti ati nemetemoneke.
4 Yama me wati nawaha Sesowi me hiwatoemetemoneke. **"Himataba yama hiyara te wati nawahineri te ati boti ya?**
5 **Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke. 'Yana tinahi, yaka tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.**
6 **Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni owatoa owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".**
Faya me ka owa forehi hiyarematamonaka. **"Yana timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya",** ati nematamonaka.
7 Yana namisame tokomematamonaka fare taboro ya.

8 Me nafi hiwehi "Hika", me ati nemetemoneke. Teoso me kahiyaremetemoneke.
"Me ihi hiyara me ihi e ka one me fawa nineke waha, Teoso ati ehene", me ati nemetemoneke.

Sesowi Mateo ha nematamonaka.
9 Sesowi tokome me ka owa awehimatamonaka, itariari yobe ya, me ka yinero yayaba ka yobe ya, Mateo tohahari.
"Tisawihi owa ni ya", Sesowi ati nemarika.
Yana namise he ya famehimari amaka.
10 Me tokoma Mateo ka yobe ya Sesowi tafehimari amaka, me ya tabahari, me tamaha mati, me ka yinero yayaba mati, me ya me one tabaha mati, yama hiyara hihiri mati. He ya tataba me toha, namaroke.
11 Fariseo Sesowi me awaha Sesowi ya tataba me me aate namaroke.
"Himataba te ka borofeso me tafi ya tafi tabara, me yoro tokana mati, yinero yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?" me ati namaroke.
12 Me ati Sesowi mite ati yana nemarika. **"Yama kome e awara metiko era narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate amaka.**
13 **Teoso ati te watora te awineke, ati e nari ahi:**

'Haha yama onofa okere haro, yama kahi te ta nabonehe owa ni ya. Me one ta te narifabone teke',

Teoso ati nematamonaka. Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi hiyara me ta me ha onahabone owa", ati nemarika.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nafimi ka yama kaminebonaha.
14 Yowao ya tataba me kamakiamaroke Sesowi ni ya. "Otara ota nafimirima nineke. Fariseo hine me nafimirima, nineke bisa. Himataba tika tataba hine me nafimirineri?" me ati namaroke.
15 Sesowi ati yana nemarika. **"E ka owa fanehiba ya tataba me ya tabehi ehene me yayai naboneke. Me ohi raboneke. Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me nafimiaboneke fahi.**
16 **Makari bote e nawanamatera amake makari ibe yati ya. Makari yati e nawani ya makari sibi tonamatasahaba amake, bote tohi karo. Makari hoti tonafihaba amake mata ya.**
17 **Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Yama atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake. Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi fawa teraboneke, yama wiye toha naro",** ati nemarika.

Sinakoka hiti Sesowi aate nematamonaka.
18 Sesowi hiyare ni ya sinakoka owa hiti kakehimarika. He nokosi ya sonarise ati yana nemarika. "Okoto ahabarake hibayata ya. E tofamamahabone eke otaboro ya. Tiye tekibaribeya he ni ya, kitamabana", ati nemarika.
19 Sesowi yana tone he ya tofamamemarika. Sesowi ya tataba me toha, namaroke.

Fanawi ka ama fawa ni watora Sesowi nakitamehimatamonaka.
20 Sesowi yaka ne me ka one kamakiemetemoneke he nowati ya. Sesowi ka makari tati boni bori kanemetemoneke. Fanawi ka ano 12 nemetemoneke, hinaka ama fawa raro.
21 Ati boti e nemetemoneke ahi: "Hinaka makari boyo oni ya okitamahaba ama oke", ati nemetemoneke.
22 Sesowi ki nawahame he awe ati yana nematamonaka. **"Okoto yayai tinahi. Titaminawa tike waha, tiwati boti e ni karo ahi, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini karo",** Sesowi ati nematamonaka.
Fanawi amosawahamehemetemoneke, hibati ya.

Sinakoka hiti bite Sesowi nakitamehimatamonaka.
23 Sesowi kobo tonamake tokiyomamakehimatamonaka sinakoka hiti ka yobe ya. Me tamehemetemoneke, me yobiri na mati, me ati komeha mati. Me one nabisemetemoneke, hohori me hori na mati. Sesowi mera awehi
24 ati yana nematamonaka.
"Te tokomahi. Inamatewe ahabakere. Amo nineke hine ya", ati nematamonaka.
He ati me mitaha he me haha kanehemetemoneke.

25 Ati ehene me tokomemetemoneke.
Tokiyomamakehi inamatewe yehe wara hikana yana namisemetemoneke.
26 Hiyara me kaminemetemoneke, Sesowi ehene me awaha mati, tabora yabora ka me ni ya.

Me noki awara me famaha mera Sesowi kasomematamonaka.
27 Sesowi tokomematamonaka. Me noki awatera me famaha Sesowi nowati ya me towakamakiemetemoneke, he me ha na mati.
"Tafi ka noti otara aawawa tinahi", me ati nemetemoneke.
28 Yobe ya Sesowi tokiyome nowati ya me towakiyomamakiemetemoneke. Sesowi mera aate nematamonaka.
"Tera kasomi owatowahamone te ati nine?" ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti ee, otara kasomi tiwatoamone ota ati nineke".
29 Me noki boyo hina me hihiyarehemetemoneke. **"Fara te ati boti nima, yama naboneke, Teoso kitehimona te ati ni karo",** ati nematamonaka.
30 Me noki awawemetemoneke.
Sesowi me narabi nima hinehemetemoneke. **"Tera te kakatomiyahi. Yama te kaminariyahi me ni ya",** ati nematamonaka.
31 Me towaka Sesowi ehene me kaminemetemoneke tabora nafi ya, yaboraro.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, ati yana ni watorari.
32 Me towakamemetemoneke. Me ka owa me kakiyomamemetemoneke he ni ya, ati yana ni watorari, inamati ehene.
33 Sesowi ati ehene inamati tokomematamonaka. Faya ati yana namehimatamonaka. Me one Sesowi ya me tabaha "Hika", me ati nemetemoneke. "Yama e na watatera amake Ihayeo me ni ya", me ati nemetemoneke.
34 Fariseo me ta Sesowi ehene me nofaremetemoneke. "Fare inamati me ka towisawa ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera toyosemaka", me ati nemetemoneke.

Sesowi mera aawawa nematamonaka.
35 Sesowi yaka nemarika tabora nafi ya, sitati nafi ya, mera kanawanahari sinakoka ya. Hiyara amosa kaminemarika, Teoso ka towisawa tamine kaminari. Mera kasoma nemarika, yama kome yoro tokana me awaha mati.
36 Me tamaha me ya tabehimarika. Mera awehi mera aawawa nemarika, ofeya me nima me na mati, me nanarifa watara mati, me kokoriri na me toha na mati.
37 He ya tataba mera hiyaremarika.
"Yamata tamake fatara karo. Me tamakere, yamata me yabahaba mati.
38 **Fatara Hiti te aate nahi, mera yosehibana, yama me ahi naba mati, hinaka yamata me hiyababana",** ati nemarika.

10

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.
1 Sesowi mera ha nemarika, me 12 na mati, he ya tataba mati, mera hiyarebonaha. **"Owati ihi inamati me kitaraba me amake waha, me te toyosema mati. Yama kome yoro tokana me awaha me te kasoma, nabone teke owati ihi".**
2 Me inimaro amake haro, Sesowi ya tataba mati. Simao tai tohehimarika, Betiro tohahari. Nisori Atere toha, Tiako toha, Sebeteo biti. Tiako nisori Yowao toha,
3 Firibi toha, Batoromeo toha, Tome toha, Mateo toha, yinero yayaba tohatehari. Tiako Afeo biti toha, Tateo toha,
4 Simao toha, Homa ka mera momono tohatehari. Yota Isikarioti toha, nemarika, Sesowi ta tehibana.
5 Sesowi mera yosehimarika, me tokahabone mati, me 12 na mati, afa mati. **"Bara me tabori ya te tokaraba teke. Samaria me ka sitati ya te tokarihi naba teke.**
6 **Te toki ohariabone teke Ihayeo me ni ya, ofeya me tosawariha me nima me na mati.**
7 **Te ati e naba teke ahi me ni ya: 'Teoso ka towisawatebona kobo kabona ayata ya', te ati naba teke.**
8 **Yama kome me awaha me te kasoma, me ahaba me te nakitama, me mese hiyara me te kasoma, me rabika me te kasoma, naba teke, me ka yinero te aate ra te. Te ka yinero aate orihi ote ama oke, tera okanawana owa.**
9 **Oro te towakarihi, barata te towakarihi, kobiri te towakarihi, naba teke te tosi matone ya kibeharo.**

10 **Sakora te weye rihi, makari famaha te towakarihi, sataya te towakarihi, awa te tamarihi naba teke, te yaka na te. Te tefebone me ta naboneke, me kasomi manakone.**
11 **Manakobisa me tabori ya te kobo ni ya te ati e naba teke ahi: 'Hibake amosara ahi?' te ati naba teke. Me ka owa ino me itihaba me awineke, ehene amosari, hinaka yobe ya te sawiba karo. Me one ka yobe ya te tokaraba teke.**
12 **Yobe ya te tokiyomami ya te ati e naba teke ahi: 'Teoso tera kakatomehibonaka', te ati niyahi.**
13 **Yobe ka me ihi amosi ya Teoso mera kakatomehibonaka. Me ihi hiyari ya te ati e naba teke ahi: 'Teoso tera kakatomareba amaka', te ati nabone teke.**
14 **Haha tera me nofari ya te tokomaba teke. Te ati kamiti me nofari ya te tokoma, naba teke tabora one ya. Te tokoma te teme hobokori te nahabihaba teke, me tabori ka wami hobokori wataribone karo te ni ya.**
15 **Haha sitati ka me kokoriri ni nafitehaba me amake, Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya. Keye amakere. Sotoma ya Komoha famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya".**

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.
16 **"Tera oyosehabana oke me ihi hiyara me baikani ya. Ofeya me nima te nabone teke, te sawiha te robo me ni ya. Maka nima te nabone teke, yama te watoha te. Tera me keyehariyahi. Te yahahabone teke, okoko me nima.**
17 **Tera te kakatomiyahi. Tera me te naba te amake, tera me ta naba te, me ka sitati me ka hiti me ni ya. Tera me kosi naba me amake sinakoka toro ya.**
18 **Tera me namohaba te amake kofenato me ni ya, owa te nofa owehene. Tera me namo naba te amake, kofenato me toha, towisawa me toha, na me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya. Owa te kamina nabone teke bara me ni ya.**
19 **Tera me ta ni ya te ati boti e raboneke ahi: 'Himata nima owati ribe?' te ati rabone teke. Te atiba Teoso kamineba awaka te ni ya.**
20 **Te ati amaraboneke. Te ka abi Kanamori ati yana neba awaka te ni ya".**
21 **"E ka owa anoti ta neba amaka, me one hinabowehibana. Owa hinaka matehe ta neba amaka me one ni ya, me me hinahabihaba mati. Owa bati ya mati me famaha mera kakoba amaka. Mera ta neba amaka, me one me me waka hinahaba mati.**
22 **Me nafi tera kakoaboneke, owa te nofi karo. Owa nofi te fawa ri ya Teoso tera kasomebonaka.**
23 **Sitati ka tera me nofari ya sitati one ya te tokahaba teke. Neme ka Owa kamebonaka, Ihayeo me ka sitati nafi te itiri ya mata. Keye amakere",** ati nemarika.
24 **"E ka borofeso ka yama wato nima e ka yama wato naboneke. E ka yama wato amosi mati tohahaba wataraboneke. Yama aahi e tohaha e fiya torahabone eke e ka hiti ni ya.**
25 **Inamati me ka hitimona owa me toniharake, Beosebo tohahari. Beosebo memone tera me toniha naboneke. Beosebomona ya yobe hiti me tonihi ya Beosebo memone ya yobe ka me me toniha, naba me amake",** ati nemarika.

Teoso me nakomehabone Sesowi ati nematamonaka.
26 **"Makoni me te nakomerabone teke. Yama me kehemoha me ka yama awihinahaba amake. Me hiwatohaba amake nafi.**
27 **Te ka yamabone okominine oke ha te ta te ni ya mata. Owati te kaminabone teke me nafi ni ya. Yama okominine oke te warabo ya mata. Owati te kaminabone teke, te ati kitaha te, yobe bari ya te nahoria te.**
28 **Tera me waka nabone me ati na me te nakomerabone teke. Te abono me nabowaboneke. Te kanamori ta me nabowaraboneke. Teoso ta te nakomehabone teke. Teoso ta ati ehene me ahabate me amake yifo hiri ni ya yama hiyara ya. Me aboni ahaba me kanamori ahaba naboneke Teoso ati ehene.**
29-31 **Te watorima nahi. Teoso tera kakatomaka. Bani biti manakone nanafi raba te amaka. Bani biti ohari ahabe ahabi Teoso watote amaka. Yama watote amaka, bani me ka yama, me nafi. Te manakone e nabone teke ahi, bani biti me tamaha me manakone nima. E tati kone oohariki na nafi Teoso watoka",** ati nemarika.

Sesowi me nofahamone me ati nabone ati nematamonaka me nokosi ya.

32 **"Owa te nofahamone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya, okobi**
ohiyarahabana oke winahari neme ya, tera onofamone ona owa.
33 **Owa te nofaramone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya, okobi**
ohiyarahabana oke winahari neme ya, tera onofarahamone ona owa".

Me abe mono nabone Sesowi ati nematamonaka.
34 **"Oke ama oke, me abe mono ni fawa nihiba ama ora owa. Oke ama oke me**
abe mono ni yaro okanabone owa.
35 **Owehene e ka owa bati mono nebonaka. E ka one mati mono, naboneke.**
Hinakaso mono, naboneke.
36 **Me abe mono naboneke, me winaha mati yobe ohari ya.**
37 **Abi nofi mati tihi ya owa nonofa raba tinahamone tini ya, tiwa onofara-**
habone oke. Tika matehe nofi mati tihi ya owa nonofa raba tinahamone tini ya
tiwa onofarahabone oke.
38 **E fami tinofi ya tiwehene e nabone tike ahi: tika ewenebone tiwa tikanabone**
tike, owa tinofi ka yama nawaha hiri tinahabone tinakomehara tiwa. Tisawi
tinahabone tike owa ni ya fara oko toki nima. Tiwehene e ri ya e famarabone
eke.
39 **Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi**
nahabone tike", ati nemarika.

Teoso mera kakawebona Sesowi ati nematamonaka.
40 **"E ka owa tiwa narife ya owa narife awaka. Owa narife ya Teoso narifa naka,**
owa yosehari.
41 **Teoso ati kakamina Teoso ati kamine ka tinarife ya tika yama manakone**
Teoso ta nebonaka, Teoso ati kakamina ka yama manakone nima naro. E ka owa
ehene amose ka tinarife ya, tika yama manakone Teoso ta nebonaka, e ka owa
ehene amose ka yama manakone nima naro.
42 **Owa ya tataba matehe nima me na me ya otabi ka me ka fahaba ta tini**
ya, Teoso tiwa kakawebonaka, yama amosa ya, faha siriha ta tini ya kobo
kahariharo. Keye amakere", ati nemarika.

11

Yowao ya tataba Sesowi me aate nemetemoneke.
1 Sesowi he ya tataba me 12 na mera yosi ahabe ya yana tone tokomematamonaka
Teoso tamine kaminebonaha me ka sitati ya, mera kanawanahari.
2 Yowao kateya ya foyehi Kirisito ehene tamine mitehimatamonaka. Mera yosehimata-
monaka he ya tataba mati, Sesowi me aate nabone mati.
3 "Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?" me ati
namaroke, Yowao ati me kamina mati.
4 Sesowi ati yana nemarika. **"Te wete tokanamahi Yowao ni ya. Yama te mitaha**
te kaminibeya he ni ya. Yama te awa te kamina, nabone teke he ni ya.
5 **Me noki awatera me noki awake waha. Me yaka ni watotera me yaka**
nawahineke waha. Me mese hiyatera me mese amosawahineke waha. Me warabi
hawitera me warabi hawiwake waha. Me ahaba me kitama, narake waha. Me
honara me ni ya hiyara amosa okominine oke.
6 **Owehene me awi ya owehene me nofi ya Teoso me hekatomaboneke", ati**
nemarika.
7 Sesowi ati me mitaha me tokomamaroke.
Me tokoma Sesowi me one hiyaremarika, me moto kawahamaha mati, Yowao tamine
kaminari. **"Himataba te tokomake te awineri yama honara ya? Yama isi afe te**
awahabone te ati na te awine, feo kanaharo boni ihi?
8 **Himata yama te awahabone te ati rini? E ka owa te awahabone te ati ninihi,**
makari amosa akahari? Makari amosa me weye na me watakere ahi yama
honara ya. Me winate me amake towisawa me ka yobe ya.
9 **Himata te awahabone te ati rini? Teoso ati kakamina owa te awahabone te**
ati ninihi? Ee, Teoso ati kakamina amaka. Yowao ehene ta amosi mati tohaka.
10 **Efe amaka hibati ka me hikaminehimata, yama hani ya, me ka yama hani**
ati e na mati ahi:

'Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone
namosebonaka tinokosi ya',

yama hani ati ke.
11 **Yowao Batisita amosi mati tohaka. E fanawiri ni ya me wataha me one ihi aamosa raba te me amake. Teoso ka towisawa ya me tabaha me ta me amosate me amake mata ya, me nafi. Yowao aamosa raba te amaka. Keye amakere.**
12 **Yowao yana tone ya me yana tona, narake, me one me mowa na mati, Teoso ka towisawa ka yama yana tonahabone me ati na mati. Me sawisa narake, me one me mowa nasa na mati.**
13 **Yowao watamatare ya Mowisei ati yana nematamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Teoso ati kakamina me hikamina, hinehimatamonaka.**
14 **Eria me kamina nemetemoneke, kamatehibonaha. Owati miti tinofi ya owati timitahi. Yowao amaka, Eria, one oke.**
15 **Te narabo naha owati te mitahi",** ati nemarika.
16 **"Himata nima e ka one me nineri? Matehe nima me nineke me nahoria mati mekato ya, me abe ha na mati, me ati e na mati ahi:**
17 **'Hohori ota hori na te sere kara teke. E abe kamoha tahi ota hiri na te ohi rihi na teke', me ati te me amake.**
18 **Yowao kakehita amaka, bao kabarari, fi fawa rihi nari. 'Rabike awaka', te ati na teke.**
19 **Neme ka Owa kakehimari amaka, yamata nafi kabahari, fi fawa nari. 'Te awa hari, tafi nafihari, fi fawi nafi nari mata ya', te ati na te awineke. 'Yinero yayaba me ya tabaka, mera nofahari. Yama hiyara hihiri me ya taba, ka', te ati na te awineke. Owehene amosi ka yama Teoso watoka hiri onaharo. Yowao ehene amose ka yama Teoso wato, naka, hiri hinaharo. Ota ehene amosamone me nafi ati naba me amake",** ati nemarika.

Sitati one ka mera Sesowi hora nematamonaka.
20 Faya Sesowi mera hora nemarika, sitati ka mati, me tamaha mera kasome ka sitati. Me ihi hiyara me ihi fawa ramaroke makoni mera hora nemarika.
21 Sesowi ati yana nemarika.
"Korasi ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Ha te Betesaita ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Teoso yama tamaha yofi kanaka kitaharo kasiro ya te ni ya, yama hiri onaha te awaha te. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na owehene me awehemenehe, me ihi hiyara me ihi me nofamarehenemete me amake hibati ya, makari mese kitaha me weye na mati, yifo hobokori ya me tati me mata kana mati, me yawa mati.
22 **Owati e nineke ahi: Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Tiro ya Sito famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya.**
23 **Ha me te Kafanao ka me te, Teoso tera towakimisebona te ati na te awineke, neme ya. Teoso tera towakimisamareba amaka neme ya. Te tokisaba te amake e abohi taboro ya. Sotoma ka owehene me awehemenehe, me ka sitati ahabarehenemete amake.**
24 **Owati e nineke ahi: Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Sotoma ka me ta me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya",** ati nemarika.

Sesowi Teoso kahiyarehimatamonaka.
25 Sesowi ati yana namatasehimarika. **"Abi neme Hiti ama tike. Wami Hiti tiha tite ama tike. Tiwehene amosara tike, haha yama tikehemoha tiwa, yama wawato me ni ya, haha yama me awarabone mati. Matehe fotara me ni ya yama yofi tikanara tike.**
26 **Abi, tiwehene e na ama tike, fara yama tinofa ya tiwehene tohaha tiwa",** ati nemarika.
27 **"Okobi yama nafi ta naka owa ni ya. Okobi ohari biti watote amaka. Biti fare ohari bati wato, tehi amaka. Fare biti hinamo hite amaka me ni ya, me nafi amararo. Bati yofi kani oharite amaka fara me hikatikaha me ni ya",** ati nemarika.
28 **"Ma tihi ya tikamahi owa ni ya. Kokoriri tini ya tikama tinahi owa ni ya. Tiwa onarifibeya.**
29 **Tera okanawanabone onahara oke, e ka owa bowi nananakowa ne nima, wami ime towitawahawitiahabone ati nari. Oyaha oke. Tera hora orahabana oke. Te ati boti ya te hasi naba teke, owati ihi.**
30 **Oko yama te ahi na nihinaboneke te ni ya".**

12

Sesowi sabato kaminematamonaka.

1 Sabato one ya Sesowi kariwemarika fatara ya. He ya tataba me fimiha tiriko boni me bata namaroke. Me hikabamaroke.
2 Sesowi ya tataba me ihi fariseo me awaha Sesowi me aate namaroke.
"Me ihi tiwa ha, tika tataba mati. Sabato ya yama e na e hiri tera amake ahi", me ati namaroke.
3 Sesowi ati yana nemarika. **"Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine kaminaro? Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimiha**
4 **Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Teoso ka bao me kabehemetemoneke. Bao hehi e kabatere amaka. Sasetoti me ta me hikabate amaka.**
5 **Mowisei ka yama hani te awaterani te awine, sabato kaminaro? Sabato ya sasetoti yama me ahi te me amake, teboro toro ya, yama hiyara me hiri ra mati.**
6 **Owati e nineke ahi: Teoso ati yati amosi mati tohaka. Teboro ka yama aamosa raba te amake.**
7 **Teoso ati e nematamonaka ahi:**

'Owa ni ya yama kahi te ta nabone te ati na yama onofa okere. Yama onofa oke haro, me one te narifibone karo,

Teoso ati nematamonaka. Teoso ati te wato ya te ati watarene te amake, owa ya tataba yama hiyara me hiri namone te ati na te.
8 **Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka",** ati nemarika.

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

9 Yana tone tokiyomehimarika me ka sinakoka ya.
10 Me ka owa sawihimarika, mano kamo namahari. Sesowi me aate namaroke.
"E abe kasomatehani ama, sabato ya?" me ati namaroke. Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
11 Sesowi ati yana nemarika. **"Tika ofeya hoti ya sone ya sabato ya titimakehiba awaka hoti ya.**
12 **Ofeya manakone nafitere amaka. E ka owa ta manakone nafite amaka. Makoni e ka one me e narifabone eke sabato ya",** ati nemarika.
13 Me ka owa hiyaremarika. **"Timano yai tinihahi".**
Mano yai tonihemarika. Mano amosawahamemarika, fara one nima naro.
14 Fariseo me tokomamaroke. Heoniao me hiri nemetemoneke, me abe hiyarabone mati. Sesowi ino me hiri nemetemoneke, me hinabowebonaha.

Sesowi Teoso nanarifa tohehimona ati nematamonaka.

15 Sesowi fariseo me ati watohimatamonaka, me hinabowehibona me hinahari. Makoni tokomemarika. Me tamaha me ya tabehimarika. Mera kasomemarika, me nafi.
16 Me narabi nima nemarika, ehene me hiwehi ehene me hikaminarebonaha me one ni ya.
17 Fare Isaiya Teoso ati kakamina atimatamona nima yama namaroke, Teoso ati kaminari ahi:

18 "Oko nanarifa tiwahi, owasiari. Onofareka kasiro ya owati boti ya. Oko Kanamori sawihabone oke he ni ya oyoseharo. Bara mera hiyarebonaka, ati e nari ahi: 'Teoso mera kasomebonaka hibayata ya', ati nebonaka.
19 Me ni ya ati kitarebonaka. Mera mono rihi nebonaka. Ati me himitarehibonaka howa ya.
20 Me kitara me ni ya yahehibonaka. Yama isi kekero toraba na baka nakosarebonaka. Nabarina owinima na nawirihi nebonaka. Mera kasomebonaka, me kitara mati.
21 Bara me ati e naba me amake ahi: 'Era kasomeba amaka', me ati naba me amake,

Isaiya ati nematamonaka.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

22 Me ka owa me kakiamaroke Sesowi ni ya, inamati ehene noko awaterari, ati yana rihi tehari, inamati ehene. Sesowi hikasomehimarika. Manakobisa ati yana, yama awa, nemarika.

23 Sesowi ya me tabaha "Hika", me ati namaroke. "Efe amare, Tafi ka notibonamata-
monaha?" me ati namaroke.
24 Fariseo Sesowi ehene tamine me mitaha me ati yana nemetemoneke. "Me inamati
toyosemahareka, fare Beosebo ati ehene, inamati me ka towisawa, Teoso ati ehene
amarari", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi me ati boti watohi mera hiyaremarika. **"Fara e abe mowa ni ya e
ahababone eke. Sitati ka me abe mowa ni ya me ahaba naboneke, me nafi.
Yobe ohari ka me winaha me abe mono ni ya, me ahaba naboneke.**
26 **Satanaisi fara me one toyoseme ya, Satanaisi me abe mono na me awineke.
Me ahababa me awineke.**
27 **Me inamati oyosemahamone te ati na te awineke, Beosebo ati ehene.
Manakobisa te ka tataba inamati me me toyosema Beosebo ati ehene ama?
Beosebo ati ehene amare awaka. Yama hiri ona Beosebo ati ehene amakara
bisa.**
28 **Hinamati me oyosemine oke Teoso Kanamori ati ehene. Faya Teoso ka
towisawa kobo nareka ahi.**
29 **E ka owa nima one oke, tokiyomahari owa ka yobe ya, hinaka yama
hibotiabonehe. Yobe hiti kitehi wete nareka. Yobe hiti kitehi wete re ya yobe
hiti ka yama botirebonaka. E ote ama oke bisa ahi. Satanaisi wete onahara oke,
me okasomahabone owa, me rabika mati.**
30 **Owa ni ya tisawiri ya owa tinofara tiwa awine tike. Tiriko boni e bata na e
famari ya tiriko boni mata tikawite tiwa awine tike.**
31 **Owati e nara oke ahi: Teoso yama hiyara nafi fawa nite amaka. Yama hiyara
oharia ta Teoso fawa nirebonaka. Teoso Kanamori yama hiyara hiri nemona tini
ya tika yama hiyara Teoso fawa nirebonaka.**
32 **Neme ka Owa tinofaramone tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nibonaka.
Teoso Kanamori ta tinofaramone tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nire-
bonaka. Hibayata ya tika yama hiyara fawa nirihi, amo ni kobo ne ya tika yama
hiyara fawa nirihi nebonaka",** ati nemarika.

Awa one boni amosa, one boni hiyarihi na Sesowi kaminematamonaka.

33 **"Awa amosa boni amosate amake. Awa hiyara boni hiyatera amake. Awa
boni e awi ya awa e watohabone eke.**
34 **Ha te maka biti me te amake. Yama amosa kamini te watokere, te hiyara te.
Yama hiyara te kaminate te amake, te ati boti hiyara te.**
35 **E ka owa amose yama amosa kaminate amaka, ati boti amosari. E ka owa
hiyare yama hiyara kaminate amaka, ati boti hiyarari.**
36 **Owati e nineke ahi: Tiwati yana na tiwa tekatomahi. Yama hiyara tikamini ya
yama manakone tinahabihaba ama tike, Teoso amo ni tohe ya, yama manakone
nahabihibona ka amo ni.**
37 **Tiwati amosa hiri tini ya titaminamone Teoso ati neba amaka. Tiwati hiyara
hiri tini ya tihiyaramone Teoso ati neba amaka",** ati nemarika.

Sesowi Teoso ka yama kaminematamonaka, me hiwahabonehe.

38 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba me one Sesowi aate namaroke. "Ota
ka borofeso ota ka yamaba tinamohi Teoso ka yama", me ati namaroke.
39 Sesowi ati yana nemarika. **"Teoso ka yama te awahabone te ati nineke, te
hiyari karo, Teoso te nofari karo. Hine ya Teoso ka yama oharia te awahaba
teke, yama Yona hiri hinemete nima naro, Yona Teoso ati kakamina.**
40 **Yona ehenematamona nima Neme ka Owa ehene nebonaka. Yona amo ni
terei nematamonaka aba ehebote nabati ya foyahari. Neme ka Owa amo ni terei
nebonaka wami boti ya sawihari.**
41 **Ninifi ka me toha, naba me amake. Te ehene hiyaramone me ati, naba me
amake afa yama ya, Teoso nokosi ya. Me ni ya Yona Teoso ati kamine me ihi
hiyara me nofamarehemetemoneke. Yona yama wawato raba nematamonaka.
Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te nofarineke.**
42 **Yama toyabo ya Teoso yama nafi manakone nahabi ya towisawa fana
Saromao yaka nemete te ya tabahaboneke. Te ehene hiyaramone ati naboneke,
ihi nima te ehene ra te. Kakehemetemoneke yama yabo ya Saromao ati
mitahabonehe Saromao yama wato kari. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati
kamiti te nofakere",** ati nemarika.

Sesowi me inamati kaminematamonaka.

43 **"E ka owa ni ya inamati sawihi inamati tokome ya faha watari ka yama ya**
kariwate amaka, taborobona siba nari, taborobona wasirari.
44 **Ati e nebonaka ahi: 'Wete onamabana oke fara osawi ka yobe ya', ati**
nebonaka. Wete name yobe wasimebonaka, hinita tohahari, amosari, me yowi
hiwahari, me hinamosamari.
45 **Me 7 na mera ha nebonaka, me hiyari mati tohaha mati, me ya tabawehi-**
bonaha fahi, me winaha mati. E ka owa ka yama nawaha kitamisahaboneke
waha, inamati me ihi. Hahi nima te nabone teke, yama hiyara te hiri na te", ati
nemarika.

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.
46 Sesowi mera hiyare ni ya mati nisori mati me na me kamakiemetemoneke. Yobe
beheri ya me nahobasahamaroke, Sesowi ino me hiri na mati, me hihiyarehibonaha.
47 Me ka owa ha hinehimarika.
"Sesowi ami niso me na me nahobasaharake yobe beheri ya, tiwa me hiyarabone me
ati na mati", ati nemarika.
48 Sesowi aate hinehimarika. **"Hibaka okomi? Hibake okaniso?"** ati nemarika.
49 Mera yofi kanehimarika he ya tataba mati yehe ya. **"Me te awa haro. Okomi**
nima me nineke. Okaniso me nima, me nineke.
50 **Okaniso toha, okasima toha, okomi toha, na nima me nineke, e ka one mati,**
okobi neme ya winehi yama hinofa me hiri na mati", ati nemarika.

13

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.
1 Afa yama wehe ya, Sesowi yana tonehimarika yobe ya. Tokomakehi itabasehimarika
rako witi ya.
2 Me tamaha me kakeha me ihi tofoyawiti itarimarika kanawa tori ya. Me one
nahobasahamaroke faha witi ya.
3 Mera kanawanehimarika yama tamaha ya, hiyara kaminari.
"Owati te kamitahi. E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha.
4 **Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Bani biti**
me kakeha yama noki me kabehemetemoneke.
5 **Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Wami bayiri**
ka tiriko yani kerewe remetemoneke.
6 **Manakobisa bahi kamaki ehene tiriko waya tokanemetemoneke, habi fotari**
karo.
7 **Yama noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene**
tiriko yani watoremetemoneke.
8 **Wami amosa ya yama noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki**
oharia koro na boni 100 toha, noki one ka boni 60 toha, noki one ka boni 30 toha
nemetemoneke, hiyabamatehabana.
9 **Te warabo naha owati te mitahi",** ati nemarika.
10 He ya tataba me kamahamaroke he ni ya, he me aate nabone mati. "Himataba
hiyara tikaminine tiri me ni ya?" me ati namaroke.
11 Sesowi ati yana nemarika. **"Me ka hiyarabone okominine oke, owati miti**
yokana me toharabone mati. Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te
tohahabone Teoso ati nareka, ha te ta. Teoso ka towisawa ka yama wato yokana
me toharabone Teoso ati nareka, me one.
12 **E ka owa yama kihe ya hinaka yamabone Teoso ta hinamakehaboneke.**
Manakobote hinaka yama tamawahaboneke. Hahi e ka owa yama kihare hinaka
yama Teoso hiyabamakiaboneke.
13 **Makoni me ka hiyarabone okominine oke. Me noki awaha yama awi yokana**
me tohakere. Me warabi hawiha yama me mitakere, Teoso ati miti yokana me
tohara mati.
14 **Isaiya me tamine kaminematamonaka ahi:**

'Yama te mitaha te watoraba te amake. Yama te awaha te watorihi, naba te
awineke.
15 **Te ati boti yama watorihi, te narabo naha yama miti yokana te toharihi, te**
noko amo kana nineke. Te noko yama awi ya te narabo yama mita, te ati boti
yama wato ni ya te ehene hiyara te nofamarehene te amake. Te ehene hiyara te
nofamari ya tera okasomehene ama oke',

Isaiya ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
16 **Teoso tera nofaka, ha te ta. Yama awi yokana te toha, yama miti yokana te toha, nineke.**
17 **Me tamehemetemoneke, Teoso ati kakamina me toha, yama amosa hihiri me toha, na mati, yama te awaha me awahabone me ati na yama me awara mati. Haha yama te mitaha me mitahabone me ati na yama me mitaremetemoneke. Keye amakere".**
18 **"Owati te kamitamatahi. E ka owa tamine okominahabone oke, tiriko koro nematamonaha, te watohabonehe.**
19 **Tiriko noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. E ka one me nima nineke, Teoso ka towisawa tamine me mita mati, Teoso hikaminahari, Teoso ati me watora mati, Satanaisi Teoso ati totimake kari me ati boti ya.**
20 **Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Afa nima me nineke, Teoso ati me mitaha ati nofi me kerewe ri karo, me yayai na mati.**
21 **Tiriko habi watara nima me nineke, Teoso ati me nofamara mati. Teoso ati me nofaha me one me me hinofamara Teoso ati nofi me fawa te me amake. Yama nawaha me hiri na Teoso ati nofi me fawa, te me amake, me one.**
22 **Atiwa baikani ya yama noki one kasohemetemoneke. Afa nima me nineke, Teoso ati me mitaha yama amosa me hiri ra mati, yama tamaha me nofa mati, yinero tamehi me nofa, na mati.**
23 **Yama noki one wami amosa ya kasohemetemoneke. Afa nima me nineke, Teoso ati me mitaha mati, me ihi amosa mati, Teoso ati wato yokana me tohaha mati. Owa ehene manakone 100 toha, owa ehene manakone 60 toha, owa ehene manakone 30 toha, naka, amosari",** ati nemarika.

Yama noki bara taminemetemone amake.
24 Sesowi hiyara one kaminemarika tasa me ni ya. **"E ka owa hinaka fatara ya tiriko noki amosa koro ne nima Teoso ka towisawa tamine naka.**
25 **E ka owa tiriko koro ne amo ne ya he me nofara me kakeha yama noki bara me koro nemetemoneke, tiriko baikani ya. Faya me tokomemetemoneke.**
26 **Tiriko yanaha fotawaha bonohemetemoneke. Yama kabani yana, nemetemoneke.**
27 **"Yobe hiti ka yama aahi me aate hinehimatamonaka. 'Bataro, yama noki amosa koro tirinihi tika fatara ya? Himataba yama kabani yana nineri?' me ati nemetemoneke".**
28 **"Ati yana nematamonaka. 'Owa me nofara me ihi tohaha me awineke', ati nematamonaka".**
"'Ota kanamosibana?' me ati nemetemoneke".
29 **"'Te kanamosarabanake. Yama kabani mohi te bore ni ya tiriko ahabariyahi.**
30 **Tiriko hine yanake yama kabani ya tabaharo. Manakobisa hati ya me oyosehabana oke, tiriko me bata naba mati. Owati e nabana oke ahi: Yama kabani te tai tonihahi. Te soki naki ya te sari kanahabanake. Manakobote tiriko te bata ni ya tiriko te tonihabone teke tiriko totoniha ka yobe ya', ati nematamonaka",** Sesowi ati nemarika.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.
31 Sesowi hiyara one kaminatasehimarika me ni ya. **"Mositata noki nima Teoso ka towisawa kaki te amaka. E ka owa mositata noki koro nematamonaka hinaka fatara ya.**
32 **Mositata noki iisi kabote na yanate amake. Yanawahi ya awa tohate amake. Fatara ka yama one ta fotakere. Mositata yanaha ini ya bani biti me winate me amake",** ati nemarika.
33 Hiyara one kaminemarika tasa. **"Teoso ka towisawa kaki e te amaka fehemeto fanawi hinatabaha nima, tiriko ya, tiriko fowamisarawaharo, nafi, tiriko nafiharo, 30 kiro tohaharo",** ati nemarika.
34 Sesowi hiyara kamini oharimarika me ni ya, me tamaha mati.
35 Teoso ati kakamina fara meteba mera kaminematamonaka, Teoso ati kaminari, ati e nari ahi:

"Hiyara okomina okibone. Haha yama me hiwatotera okominaboneke, Teoso hikehemoharo",

Teoso ati kakamina ati nematamonaka.

Yama noki bara Sesowi kaminematamonaka, me hiwatoabonehe.

36 Sesowi mera toyosememarika, me tamaha mati, me tokomabone mati. Wete namehimarika fare hinaka yobe ya.

He ya tataba me aate hinehimarika. "Yama kabani ka hiyara ya otara tikanawanahi, ota wato forima nabonehe", me ati namaroke.

37 Sesowi ati yana nemarika. **"E ka owa tiriko noki amosa koro nematamonaka. Efemata nima Neme ka Owa naka.**

38 **E ka owa ka fataramete nima, me nineke, me nafi. Tiriko noki nima me nineke, Teoso ka towisawa ka mati. Yama kabani nima me nineke, Satanaisi ka mati.**

39 **E ka owa me nofari ka yama noki bara me koro nemetemoneke. Afa me nima Satanaisi naka. Tiriko me bata ni ka yama nima Teoso amo ni naka. Tiriko me bata na me nima me nineke, Teoso nanarifa mati.**

40 **Yama kabani mohi me bore nemetemoneke, me sari hikanabonehe. Afa nima, yama tehaboneke Teoso amo ni ya.**

41 **Neme ka Owa hinaka nanarifa mera yosehibonaka, me me yabahabone mati, yama hiyara me hiri na mati, fare hinaka me ni ya me sawiha mati. Me me hiyaba hinahaboneke, me yoyose mati, yama hiyara me hiri nabone me ati na mati.**

42 **Me me were hiwitiaboneke yifo hiwe kitaha ya. Me ohi tehaboneke, me ini yiki tokana mati.**

43 **Yama amosa hihiri me ta me oye kitatehaboneke, bahi oyene nima naro, me sawiha mati me ka abi taboro ya. Te narabo naha owati te mitahi",** ati nemarika.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

44 **"Teoso ka towisawa kaki e te amaka, yinero nafihi nima, me hikehemobahari wami boti ya. E ka owa yinero wasihimatamonaka. Hikamomematamonaka tasa. Yayai ne hinaka yama nafi ta nematamonaka, yinero manakonebonaha. Yinero tama ne wami kote kanikematamonaka, fare yinero kamo ka wami",** ati nemarika.

45 **"Teoso ka towisawa kaki e te amaka ahi, e ka owa nima, berora amosa kakanika tohahari.**

46 **Yama we one ya berora wasihimatamonaka amosaro mata ya. Hinaka yama nafi ta nematamonaka berora kanikebonaha, amosaro mata ya",** Sesowi ati nemarika.

47 **"Teoso ka towisawa kaki e te amaka tahafa nima. Tahafa me koro nifeha aba me yoro tokana me me nawasiemetemoneke. Me me horo hikanake**

48 **tahafa mo kanehemetemoneke. Me me horo hikamisehemetemoneke faha witi ka siki ya. Me nahorisa aba me amosa me me te nemetemoneke yama wiye ya. Aba me hiyara me me were towiti nemetemoneke.**

49 **Afa yama nima yama tehaba amake, Teoso amo ni karo. Teoso nanarifa me me yabatehaboneke, me ihi hiyara mati, me ihi amosa me baikani ya.**

50 **Me me were hitehaboneke yifo hiwe kitaha ya. Me ohi tehaba me amake, me ini yiki tokana mati",** ati nemarika.

51 **"Owati nafi te watoha te awine?"** ati nemarika.

"Ee, tiwati nafi ota watoha otake", me ati namaroke.

52 **"E ka owa Mowisei ati kakamina tohe Teoso ka towisawa nonofa tohawe ya e ka owa yama kihe ehene nima ehene nebonaka, yama manakone amosa kihahari, yama yati yama bote ya tabaharo",** ati nemarika.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

53 Sesowi hiyara kamini ahabe ya tokomemarika.

54 Kobo tonamemarika fara hinaka sitati ya. Mera kanawanehimarika sinakoka ya.

He ati me mitaha "Hika", me ati namaroke. "Hibake hikanawanatehino amara, yama nafi watohari, mera kasoma nari?

55 Awa hihiri biti amare? Mati amarini, Maria? Nisori me amarini, Tiako, Yose, Simao, Yota me na mati?

56 Hinakasima sawi nofarawara ama e ni ya, nafirawaha? Himataba yama nafi watora?" me ati namaroke.

57 Sesowi ati me nofaramaroke.

Sesowi ati yana nemarika. **"Teoso ati kakamina ati me hinofate amaka, tabora bara ka mati. Ati me hinofatere amaka, fare taboro ka mati",** ati nemarika.

58 Ati me hinofare me tamara mera kasomemarika.

14

Yowao Batisita me nabowemetemoneke.

1 Eroti me ka tetaraka tohe Sesowi tamine mitehimatamonaka, afa yama ya.
2 He nanarifa mera aate nematamonaka.
"Yowao Batisita amare, kitamenoho? Makoni yama watohi awaka mata ya", ati nematamonaka.
3 Yowao ahabibehimatamonaka Eroti ati ehene. Eroti ati ehene Yowao me hiwate me wete hine me hibehimatamonaka kateya ya. Ehene e nematamonaka Erotia hiyosehari, fare fati. Taiti ya Eroti anoti Firibi tohehi fatimetemoneke, Erotia. Erotia Firibi kakosaha Eroti itiwemetemoneke.
4 Yowao ati e nematamonaka ahi. "Eroti yama hiyara hiri tine tike, Erotia titiwaha tiwa", ati nematamonaka. Makoni hibehimatamonaka.
5 Eroti Yowao nabowehibona ati nematamonaka. Nabowi hinofarehimatamonaka mata, me tamaha me hinofe kari. Yowao Teoso ati kakaminamona me ati nemetemoneke.
6 Yama wehe one ya Eroti ayaka hiri nematamonaka, hinaka anifesario. Ayaka ya Erotia bite ayakemetemoneke me nokosi ya. Eroti hinofemetemoneke, toki amosaro.
7 Ati yana nematamonaka, hinaka yamabone ta hinahabonehe, fara yama hinofaro. "Keye amakere. Teoso owati mitaka", ati nematamonaka.
8 Mati hiyoseha ati e nemetemoneke ahi: "Yowao Batisita tati ta tinahabone tike owa ni ya, barato ehebote tori ya tati foyahari", ati nemetemoneke.
9 Eroti Yowao ahabi nofare mera yosehimatamonaka, Yowao me nabowahabone mati, keye hiri nemona me hirabona karo. Ayaka ka me nafi tohaha ati me himitematamonaka.
10 Ati ehene Yowao me nabowehemetemoneke kateya tori ya, tati me ti hisahari.
11 Tati me hekamehimatamonaka, barato ehebote tori ya tati itarihari. Tati me ta hikanamehimatamonaka atona ni ya. Mati ni ya tati ta hikanamehimatamonaka.
12 Yowao ya tataba abohi me hekamehimatamonaka, me hikamobonaha. Sesowi ni ya me tokoma Yowao tamine me kaminamaroke.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

13 Sesowi me ati mite tofoyawitimarika kanawa ya. Towakamehimarika ohariari yama honari ya.
Sitati one ka tamine me himite me hinakamakimatamonaka, me yaka na mati, me tamaha mati.
14 Sesowi kanawa ya foyehi kisehi me tamaha mera awehimarika. Mera aawawa ne ka me one yama kome awaha mera kasomemarika.
15 Bahi toke ya he ya tataba me aate hinehimarika. "Sesowi tabora watakere ahi. Bahi tokaka. Me tiyosemahi, me tafeba me kanikaba mati tabora ya", me ati namaroke.
16 Sesowi ati yana nemarika. **"Me tokomarahabanake. Me tafeba te ta nahi fara me te",** ati nemarika.
17 "E ka yamata tamamakere. Bao 5 toha, aba me fama, narake", me ati namaroke.
18 **"Yamata owa te kakawahi",** ati nemarika.
19 Sesowi mera yosehimarika, me naorisahabone mati masiri mese ya. Bao 5 ne wara tokanemarika. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi ati yana nemarika, **"Teoso faya amake",** ati nari. Bao ebe ne he ya tataba mera kakawemarika, he ya tataba me ta hinehibonaha me one ni ya, me tamaha mati.
20 Me nafi tafaha me akaramaroke. Yamata isi ni hasi na me kayabamaroke. Isiri 12 namaroke, mo naro.
21 Me makiti 5000 me tohahamaroke, me tafaha mati. Me fanawi toha, matehe toha, namaroke, me tafaha mati.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

22 Hibati ya Sesowi he ya tataba mera yosehimarika, me kibehabone mati kanawa ya, me tai toamabone mati kowani ya. Towitakosebona ati nemarika, mera toyosemahari.
23 Mera toyosemi hawa tohe ya tokomisehimatamonaka atami ya, ohariari, Teoso hiyarebonaha. Bahi tokinima ne ya wasa nematamonaka neme ya, ohariari.
24 Kanawa tohahamaroke faha baikani ya. Boni kitaha kakeha kanawa wasihamaroke. Faha reko ni kitaha kanawa banahamaroke.
25 Yama sirimaki ya Sesowi kamakimarika yaka nari faha baki ya.
26 Me hiwehimarika yaka nari. Yaka ne me hiwehi me ha namaroke, me kakomeha mati. "Hinamati amare?" me ati namaroke, me kokoriri na mati.

27 Sesowi ati yana nibote nemarika. **"Te kokoriri rima nahi. Owa amake. Te watorima nahi",** ati nemarika.
28 Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti afa tiwa yokana ama? Tiwa yokana tohi ya owa tiyosehi, yaka onahaba owa, okibeya tiwa ni ya faha baki ya", ati nemarika.
29 **"Tikehi",** Sesowi ati nemarika.
Betiro kanawa tori ya kisehi yaka nemarika faha baki ya, tokomakebonaha Sesowi ni ya.
30 Boni kitaha awe kokoriri ne tokisinima ne ha nemarika. "Sesowi owa tikasomahi", ati nemarika.
31 Sesowi hitimisehimarika hibati ya. **"Himataba Teoso wati tiwaharine tiri? Tiwati boti ya tiwati e nene amake ahi: 'Teoso owa narifebonaka', tinehene ama tike".**
32 Me te tonami ya boni fawa nisahamaroke.
33 Haha kanawa tori ya me kibeha me mowi kanisamaroke Sesowi nokosi ya. "Teoso biti ama tike. Keye amakere", me ati namaroke.

Sesowi mera nakitamehimatamonaka, Senisare ka mati.
34 Me kariwaha me kobo namaroke Senisare ka wami ya.
35 Haha Sesowi me awaha Sesowi me watohamaroke. Sesowi tamine me kaminemete-moneke tabora yabora ka me ni ya, tabora nafi. Tamine me himite me me kakiamaroke, me kiya na mati, me nafi, Sesowi ni ya.
36 Sesowi me aate namaroke, hine ya hinaka makari tati boni me boyo hinahabonehe. Hinaka makari me boyo hina ihi me kitamamaroke, me nafi.

15

Sesowi soteo me ka iti me ati kaminematamonaka.
1 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me taba Sesowi me aate namaroke, Serosarei ka mati.
2 "Tiwa ya tataba yama hiyara me hiri narake, yama me hiri ra mati, e ka iti me hikaminehemete, me yehe me soko ra mati, me tafiba ya. Himataba me ihi e nineri ahi?" me ati namaroke.
3 Sesowi ati yana nemarika. **"Yama hiyara te hiri nabisa teke bisa, te ka iti me ati nima te ehene na te, Teoso yama hinofara te hiri na te.**
4 **Teoso ati e nematamonaka ahi:**

'Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike',

ati nematamonaka. Ati owa e nematamonaka ahi:

'E ka owa bati ni ya ati hiyara hiri ne ya te naboweba amaka. Mati ni ya ati hiyare hiri, ne ya te nabowa neba amaka',

ati nematamonaka.
5 **Yama bara te kamininekе, Teoso ati nima raro, te ati e na te ahi: 'Teoso ka yamabone ta tinahabone tinaha afa yama ta tinamarahabone tike abi ya ami me famaha me ni ya.**
6 **Abi ya ami me famaha me tinofamarabone tike', te ati nineke. Teoso ati te nahabineke, te ka iti me ati te nofi karo.**
7 **Te ati boti hiyakere. Isaiya keye hiri remata awaka, tera kaminari, ati e nari ahi:**

8 **'Owa me nofahamone me ati na owa me nofakere me ati boti ya.**
9 **Owa me kahiyara kene. Me one me me kanawanate me amake fara me ati ya, owati amararo,**

Isaiya ati nematamonaka, Teoso ati kaminari".
10 Sesowi me one ha nemarika, me tamaha mati, me hihiyarahabone mati. **"Owati te kamita. Owati te watohi.**
11 **Yamata e inohoti ya e kabaha era tonahiyaraboneke Teoso ni ya. Teoso ni ya e tohiyate amake, e ati hiyara e hiri naro e inohoti ya",** ati nemarika.
12 He ya tataba me aate hinehimarika. "Fariseo tiwati me mitaha tiwa me kakoarake. Me tiwatorini?" me ati namaroke.

13 Sesowi ati yana nemarika. **"Fatara ka yama okobi koro hiraha bore hinaboneke, were hiwitiabonehe.**
14 **Hine me hamake. Me noki awakere, me one noki awara me me towakama mati hawi ya. Noko aware owa hawi ya towakame ya me fami kasohaboneke hoti ya",** ati nemarika.
15 Betiro ati yana nemarika. "Hiyara tikaminaha tikaminamatasahi. Tiwati wato yokana ota tohibeya", ati nemarika.
16 **"Owati wato yokana te toharini mata?**
17 **E tafi ya yamata e inohoti ya e kabaha e nabati ya tokisa e mi nisate amake, sawimarahabonehe e toro ya.**
18 **E ati hiyara e inohoti ya e hiri na kakete amake e ati boti ya. E ati hiyara e tohiyate amake Teoso ni ya.**
19 **Yama hiyara tamaha kakete amake e ati boti ya. Yama hiyara e wati nawahate e amake e ati boti ya. E ka owa nabowi e nofa, e ka owa fati yori ni e nofa, e ka yibote amara yori ni e nofa, e ka owa ka yama boti e nofa, keye hiri ni e nofa, Teoso hiyaremona e ati, te e amake e ati boti ya.**
20 **Haha yama e hiri na e tohiyate amake Teoso ni ya. E yehe e soko ra e tafi ya e tohiyarabone eke Teoso ni ya",** ati nemarika.

Sesowi bara fana bite kasomematamonaka.
21 Sesowi tokomemarika Tiro yabori ya, Sito ya famaharo.
22 Kanaha ka me ka fanawiri afa tabora ya winaha kamakiamaroke Sesowi ni ya, he ha naro.
"Ota ka Hiti, Tafi ka noti, owa tikasomahi. Okoto hiyarara oni hinamati ehene", ati namaroke.
23 Sesowi ati wataremarika. He ya tataba me aate hinehimarika.
"Tiyosemahi, tokomabana, tiwa ha ni fawa rabana", me ati namaroke.
24 Sesowi ati yana nemarika. **"Bara me ni ya okobi owa yoserare oke. Okobi owa yosehare oke Ihayeo me ka ofeya me okasomahabone owa, me tosawariha mati",** ati nemarika.
25 Sonarisamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti owa tikasomahi", ati namaroke.
26 **"Matehe tafe e were kariyahi yome me ni ya",** Sesowi ati nemarika.
27 "Keye amakere oko Hiti. Yamata homokori yome me kabate me amake foro naro mesa bofe ya, me ka hiti me tafaha mati", ati namaroke.
28 **"Fanawi Teoso tinofa tike mata ya, tiwati boti e na tiwa ahi, 'Teoso kitate amaka. Owa kasomebonaka', tina tiwa awine tike tiwati boti ya. Fara tiwati nima yama naboneke tiwa ni ya",** Sesowi ati nemarika.
Bite amosamehemetemoneke fare bahi ya.

Sesowi me nafi kasomematamonaka.
29 Sesowi tokomatasehi wete tonamemarika Karireya ka faha witi ya. Yati nemeha mese ya tokomisehi itarimarika.
30 Me tamaha me kamakiamaroke he ni ya, me kiya na me me kakia mati, me yaka ra me toha, me noki awara me toha, me mani hiyara me toha, me ati yana ni watora me toha, me one tamaha me toha, na mati. Me kiya na me me hinanahohamaroke Sesowi beheri ya, me hikasomahabone mati. Mera kasome
31 "Hika", me one ati namaroke, me kiya na me amosamaha me me awaha mati. Me ati yana ni watora me ati yana, me mani hiyara me mani amosawaha, me yaka ra me yaka, me noki awara me noki awawaha, namaroke. Ihayeo me ka Teoso me kahiyarahamaroke.

Sesowi mera natafematamonaka, 4000 me toha mati.
32 Sesowi he ya tataba mera ha nemarika, mera hiyarebonaha. **"Me aawawa oke. Me amo ni 3 ke, owa ni ya me sawiha mati. Me tafe watakere. Me fimiha me toyosemi onofa okere. Me kitaraboneke, hawi ya me yaka na mati",** ati nemarika.
33 "Tabora watakere ahi. Hika ya bao e kanikaribe, me hikabebana? Me tamake", me ati namaroke.
34 **"Te ka bao e ra?"** ati nemarika.
"Bao 7 ka. Aba me tamarihi", me ati namaroke.
35 Mera yosehimarika, me nahorisahabone mati bofe ya, me nafi.
36 Bao 7 ne wara tokana, aba mera wara tokana, ne **"Faya amake",** ati nemarika Teoso ni ya. Yamata ebe ne he ya tataba mera kakawemarika, me one ni ya me ta hinahabonehe.

37 Me nafi tafaha me akaramaroke. Yamata isi ni hasi na ka isiri 7 namaroke, mo naro.
38 Me makiti 4000 me tohahamaroke, me tafa mati. Me fanawi toha, matehe toha namaroke, me tafaha mati.
39 Sesowi mera toyosememarika. Kanawa ya tofoyawiti towakame kobo tonamemarika Makata ya.

16

Yama amo ni me watoramone Sesowi ati nematamonaka.

1 Fariseo satoseo me na me kamakiamaroke Sesowi ni ya, Sesowi me totomi nabone me ati na mati. Yama namohibona me hinehimarika, Teoso ka yama.
2 Sesowi ati yana nemarika. **"Bai toke ya neme mawa tona te awaha te ati e teha amake ahi: 'Yama wamini ya yama amosaba amake', te ati teha te amake.**
3 **Neme mawa tonamina te awaha te ati e te te amake ahi: 'Yama noki yawa kanikimake. Yama hiyaraba amake', te ati te te amake. Neme te awi ya yama yana tonahaba te watoteha te awineke. Himataba Teoso yama hiri hinahaba te watotera te amari?**
4 **Yama awi te nofa te awineke Teoso ka yama. Yama te awaraboneke Teoso ka yama, te ati boti hiyara te, Teoso te nofara te. Hine ya Teoso ka yama oharia te awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro",** Sesowi ati nemarika. Sesowi tokomemarika.

Sesowi ati me watoremetemoneke, he ya tataba mati.

5 Sesowi me kobo kanamaroke wara kowani ya. Sesowi ya tataba me ati katamoemeteke bao ya.
6 Sesowi ati yana nemarika. **"Tera te kakatomahi, fariseo satoseo me na me ka fehemeto ya",** ati nemarika.
7 Sesowi ya tataba me abe hiyaramaroke. "Himataba ati e nara ahi, fehemeto kaminari? Ati e ne awaka ahi: Bao watare ehene ati tohe awaka", me ati namaroke.
8 Me abe hiyarani Sesowi me ati watohimatamonaka. **"Himataba te ati e nineri, bao ino te hiri na te? Yama te watora te awineke, Teoso era kakatomabona karo.**
9 **Te ati katamoa te awine, bao 5 ne 5 mio me tohaha me hikabari? Te ati katamoa te awine, isiri tamaha mo na ya, yamata hasi na ihi? Haha yama te watomatakere.**
10 **Te ati katamoa te awine, bao 7 ne 4 mio me tohaha me hikabari? Te ati katamoa te awine, isiri tamaha mo na ya, yamata hasi na ihi? Haha yama te watomatarihi ke.**
11 **Owati te watora te awineke. Bao tamine amare okominahara oke. Tera te kakatomahi fariseo satoseo me na me ka fehemeto ya, onahara oke".**
12 Yama me watowahamaroke, Sesowi hikaminaharo waha. Bao ka fehemeto kaminarehimataka. Fariseo satoseo me na me ati ya hine me kakatomabone ati nemataka he ya tataba mati.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

13 Sesowi kobo nemarika sitati Firibi ka Sesareya yabori ya. He ya tataba mera aate nemarika. **"Hibake Neme ka Owa tohehimona me one ati nineri?"** Sesowi ati nemarika.
14 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa ati, Seremiamona me one tiwa ati, Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake", me ati namaroke, Sesowi ya tataba mati.
15 **"Hibakemona owa te ati ri, ha te?"** ati nemarika, mera aate nari.
16 Simao Betiro ati yana nemarika. "Kirisito ama tike ha tiwa. Teoso yati tohehi biti ama tike ha tiwa", Betiro ati nemarika.
17 **"Simao Yona biti Teoso tiwa nofe awaka. Afa yama tikamina me ati ihi amakere. Okobi neme ya winehi ati ehene amaka.**
18 **Betiro ama tike. Yati ini weye tine tike. Afa yama tikamina yati ehebote nima te amake. Yobe hiri onahabana oke afa yati mese ya. Hahi yobe oko me tohatehaboneke, me ahabateraba mati.**
19 **Teoso ka towisawa ka safi ta onahabone oke tiwa ni ya. Tiwati hiyari ya Teoso ati hiyabisareba amaka. Tiwati amosi ya Teoso ati amosabisebonaka",** Sesowi ati nemarika.
20 Sesowi me kaminarahabone Sesowi ati nemarika Kirisito tohahari.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

21 Sesowi he ya tataba mera hiyarawahematamonaka, yama hiri hinahaba kamini
yana tonahari. Tokomebona ati nemarika Serosarei ya. Me ka hiti me toha, sasetoti me
ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me hikatomebona ati nemarika
Serosarei ya. Me one hinabowehibona ati nemarika. Ahabe amo ni fame ya
wamisamebona ati nemarika.
22 Betiro ya Sesowi me fami ohariabone Betiro ati nemarika, ati himitebonaha. Betiro
Sesowi hora nematamonaka. "Teoso tiwa kasomeba awaka. Haha yama tikaminaha
nima tirahabone tike", Betiro hora ni ati nematamonaka, Sesowi ahabi nofarari.
23 Betiro ati Sesowi mitehi ki nawahame ati yana nematamonaka. **"Satanaisi
tiyotowamahi onowati ka ya. Yama hiyara hiri onahabone tine tike, Teoso ati
amare tikamina tiwa. Fara tiwati amake",** Sesowi ati nematamonaka.
24 Sesowi he ya tataba mera hiyaremarika. **"E tabibone te ati nine? Fara yama
tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone
tike, tihabibone ka awa.**
25 **Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi
nahabone tike.**
26 **Yama amosaba ama, tika kanamori fawa ni karo, yama nafi tikiha tiwa?
Himata ya tika kanamori tikanikamaba ama tiri?**
27 **Neme ka Owa kamakabote nebonaka Teoso nanarifa me ya tabahari, bati
oyene nima oyene nari. Me ihi hiyara me ihi manakone nahabihibonaka. Me ihi
amosa me ta mera kakawebonaka yama amosa ya.**
28 **Te one me yati nasa na me nahaba me amake, Neme ka Owa tohahi kamabona
ka yama ya. Te awehibonaka kamahari, towisawa tohawahari. Keye amakere",**
Sesowi ati nemarika.

17

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

1 Yia 6 na ahabi ya Sesowi Betiro mera ha nematamonaka, Tiako, nisori Yowao me na
mati. Mera towakimisematamonaka atami nemeha ya, me ya tabi ohariari.
2 Me nokosi ya hihiya nawahematamonaka. Bahi noko nima noko nematamonaka oye
kitaharo. Hinaka makari hikaha tosawemetemoneke, rabata oye nima naro.
3 Mowisei ya Eria me famaha hine me kanafotokiemetemoneke, Sesowi me hiyara
mati.
4 Betiro Sesowi hiyarematamonaka. "Ota ka hiti yama amosake haro, e tabi karo. Yobe
biti terei ne hiri onahabana oke tinofe ya. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba
ohari, nebanaka", Betiro ati nematamonaka.
5 Betiro hiyarasa ne neme sabi me bari hikawamemetemoneke, neme sabi sawi
kitaharo kasiro ya. E ati kakehemetemoneke neme sabi boti ya.
"Okatao amaka hari, onofari. Ehene nafi amosabote amaka owa ni ya. Ati te
kamitaho".
6 Sesowi ya tataba Teoso ati me mitaha me kakomeha me foro na me boko
tokanihemetemoneke.
7 Sesowi kame Betiro mera boyo nematamonaka yehe ya. **"Te nahomisamahi. Te
watorima nahi",** Sesowi ati nematamonaka.
8 Yama me aawa na me watamaremetemoneke Sesowi ya me taba mati. Sesowi
ohariwahamehimatamonaka.
9 Atami ya me kisamemetemoneke. Sesowi me ha hina me narabi nima hinehemetemoneke. **"Haha yama te awaha te kaminarabone teke mata. Neme ka Owa
ahabe wamisame nowati ya haha yama te awaha te kaminabone teke",** Sesowi ati
nematamonaka, Betiro mera hiyarari.
10 Sesowi he ya tataba he me aate nemetemoneke. "Eria kamatebona Mowisei ati
kakamina me hite amaka Teoso ka towisawa kakebona ka yama ya. Himataba me ati e
teha me amari ahi?" me ati nemetemoneke, Sesowi me aate na mati.
11 **"Keye amakere. Eria kamehibonaka yama nafi namosebonaha.**
12 **Owati amake haro: Eria kamahareka hibati ya. Me hiwatorehino me
hikatomehinoka. Efe nima Neme ka Owa nebonaka me ihi",** ati nematamonaka.
13 Sesowi he ya tataba he ati me watohemetemoneke Yowao Batisita tamine kaminari
me ni ya.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

14 Me tamaha Sesowi me noki namaroke. Me nahoha me nokosi ya Sesowi kame
Sesowi nokosi ya me ka owa iso yobati ya itarisehimarika.

15 "Sesowi okatao tikasomahi. Rabiki fawa nofare amaka. Rabikame ya kikiki kawahe
ya soni nofe amaka yifo noki ya. Boka, nofe amaka faha ya.
16 Owakamakiareka tiwa ya tataba me ni ya. Me hikasomebona kasomi me
hiwatorahareka", inamatewe bati ati nemarika.
17 Sesowi ati yana nemarika. **"Te ati boti hiyara awineke. Teoso kitehi kiti te
watora te awineke. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tekamaho ahi owa ni
ya",** Sesowi ati nemarika.
18 Me hekamemarika Sesowi ni ya. Sesowi hinamati hora nemarika. Ati ehene
hinamati tokomemarika. Inamatewe amosawamemarika hibati ya.
19 Sesowi ohariwahame he ya tataba me aate hinehimarika. "Sesowi himataba
hinamati otara kasawarira, ota toyosemehibonaha?" me ati namaroke.
20 Sesowi ati yana nemarika. **"Te ati boti e ra te awineke ahi: 'Teoso kitate
amaka', te ati ra te. Teoso kiti te wati nawaha Teoso wati nawahi te nafiri
ya yama amosabote te hiri tehabone teke. Te ati e ni ya ahi: 'Yati nemeha
waha tokomaboneke', te ati ni ya yati tokomaboneke. Fara te ati nima yama
naboneke",** ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

21-22 Yama we one ya Sesowi he ya tataba mera ha nemarika, Karireya ya, mera
hiyarebonaha. **"Hibati ya Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya.**
23 **Me hinabowe ya yama we famaha ya kitamebonaka Teoso ati ehene", ati
nemarika.** Me yawahamaroke Sesowi ati me mitaha mati, ahabebona hiwa kaminari.

Sesowi teboro ka mowetabona ta nematamonaka.

24 Kafanao ya me kobo tonama me one Betiro aate nemetemoneke, tarakama ka
moweta famehi ta nebonaha teboro ka mowetabonaha. "Te ka hiti tarakama ka moweta
famehi ta tehino ama, teboro ka mowetabana?" me ati nemetemoneke.
25 "Ee, ta hite amaka", Betiro ati nematamonaka.
Yobe ya Betiro fari name Sesowi aate hinibematamonaka. **"Simao tiwati miti onofa
oke. Hike me amari towisawa me me hiyoseha mati, yinero me baka nabone
mati? Bara me me yosete me ama? Fara me one me yosete me ama?"** Sesowi ati
nematamonaka.
26 "Bara yinero me ta te me amake towisawa me ni ya", Betiro ati nematamonaka.
"Fara me tabori tohi ka yinero me ta raba me awineke towisawa me ni ya.
27 **Me ihi hiyara me awineke era me yoseha mati, yinero e ta nabone me ati
na mati, teboro ka yinerobonaha. Me onayawarabone oke. Tikamabone tike
wara ya, kabi kana koro tikanabone tiwa faha ya. Aba nawasi tai tiehi inohoti
ebe tikanabone tike. Moweta tiwasiabone tike aba inohoti ya, tarakama 4 ne ka
moweta. Yinero tekamiyahi. Teboro manakonebona amaka, tika toha, oko toha,
nari",** Sesowi ati nematamonaka.

18

Matehe nima me nabone Sesowi ati nematamonaka.

1 Faya Sesowi he ya tataba he me aate tasahamaroke. "Teoso ka towisawa kake ya
hike nofi mati tohehiba amara ohariari?"
2 Sesowi inamatewe ha nemarika. Inamatewe nawarimarika me baikani ya.
3 Ati e nemarika ahi: **"Te ati boti hiyara naha awineke. Matehe nima te nabone
teke. Matehe nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke.**
4 **Te ati boti e nabone teke ahi: 'Onafi okere mata. Inamatewe biti nima one
oke', te ati nabone teke. Te ati e ni ya ahi Teoso ka towisawa tera nofi mati
tohehibonaka.**
5 **Owa te nofi ka matehe te narifa owa te narifa, nabone teke",** ati nemarika.

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.

6 **"Matehe owa nofaha me ihi hiyaraba wataraboneke te ehene. Tihabiba ka
yama amosa awineke, haha yama hiri tirahabone tiwa matehe ni ya. Yama amosa
awineke, yati ehebote ya mato wanaha ya tinamiti me mato ya tiwa me koro nifi
ya, tihabibone karo ma boti ya.**
7 **E ehene e ka owa yama hiyara hiri ne ka yama hiyakere haro. Fare Teoso ati
ehene amaka. E ehene e ka owa yama hiyara hiri ne era e yokohabone eke.**
8 **Tiye ihi yama hiyara hiri tinamone tini ya tiye ti tisa koro tiwitiabone tike.
Titeme ihi yama hiyara hiri tinahamone tini ya titeme ti tisa, tinahabone tike,
koro tiwitiabonehe bisa. Tiye oharia tikamaketehaba ama tike Teoso taboro ya,**

tiwinabone tiwa Teoso ya tifama tiwa. Tiye famaha tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni owitera ya. Titeme famaha tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni owitera ya.
9 **Tinoko ihi yama hiyara hiri tinahamone tini ya tinoko soba tinaki ya koro tiwitiabanake. Tinoko oharia tikamaketehaba ama tike Teoso taboro ya, tiwinabone tiwa Teoso ya tifama tiwa. Tinoko famaha tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni ya yama hiyara ya",** ati nemarika.

Ofeya fawa ne taminematamona amaka.
10-11 **"Matehe te tohirima nahi. Owati te mitahi. Me ka Teoso nanarifa me sawike neme ya, okobi noko me kakatomaha mati",** ati nemarika.
12 **"Te ati omitahi. E ka owa ka ofeya me 100 na hinaka ofeya ohari tosawari hahi ofeya fawa ne siba neba awaka, ofeya me one 99 me tohaha mera kakanakosari yama kabani ya.**
13 **Siba hine hiwasi ya ehene yayai ni kitehiba amaka. Ofeya me one me fawa ra me ihi ta yayai ni yokana tohareba amaka.**
14 **Hahi ofeya mera kihehi nima te ka abi te amaka, winahari neme ya. Hinaka matehe me ka owa ohari fawa rebona ati nareka",** ati nemarika.

Tiwa ni ya te ka owa yama hiyara hiri ne ya hora tinehibonaka.
15 **Tiwa ni ya te ka owa yama hiyara hiri ne ya tihiyarehibonaka, te fami oharia te. Hora tinehibonaka. Tiwati mite ya te abe nofawamahabone teke.**
16 **Tiwati mitare ya me ha tinahi. Te fami ya te fama, te terei ni ya te terei na te toha, na te hiyarebonaka. Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:**

> **'Te ka owa ohari ati yana ne owa yama hiyara hiri nemona ati ne ati te nofarabone teke. Me fami ya me fama me terei ni ya me terei, toha na yama me awahamone me ati na me ati ta te nofahabone teke',**

Teoso ka yama hani ati te amake.
17 **Te ka owa te ati mitare ya me te ha nahi, Teoso ka mati, me nafi. Te ya tabe ya te hiyarebanaka. Te nafi ati mitare ya te tabamarehibonaka. Bara me nima nawahebonaka. Kofeno ka yinerobona wawarara me ka owa nima nawahebonaka",** ati nemarika.
18 **"Me ni ya te ati amosi ya Teoso ati amosa, nebonaka. Me ni ya te ati hiyari ya Teoso ati hiyareba amaka. Keye amakere.**
19 **Te famaha Teoso te aate na tika owa ati nima tiwati ni ya okobi neme ya winehi fara yama te aate na ta nebonaka te ni ya. Keye amakere.**
20 **Te fama, te terei na heoniao te hiri ni ya owini te hiri na te ni ya osawiabone oke e tabaha e",** ati nemarika.

Me ati somawamabone Sesowi ati nematamonaka me one ni ya.
21 Betiro aate hinehimarika. "Sesowi owa ni ya e ka owa yama hiyara hiri ne hinaka yama hiyara hiri hina fawa onihaba ama o, yama hiyara tamaha hiri nari? Hinaka yama hiyara hiri hina 7 na fawa onihaba ama?" Betiro ati nemarika.
22 Sesowi ati yana nemarika. **"Hinaka yama hiyara hiri ni 7 na tinahabihabone tike. Hinaka yama hiyara hiri ni 77 tohaha tinahabiha, tinahaboneke".**
23 **"E ka owa towisawa tohe ka yama nima Teoso ka towisawa kaki tehi amaka. Towisawa hinaka yama aahi mera ha nematamonaka, me ka yama manakone me nahabihabone mati.**
24 **Hinaka yama aahi owa ha ni tai toehimatamonaka barata 500 mio kiro tohaha manakone nahabihibonaha.**
25 **Yinero kiharemona ati nematamonaka, hinaka yama manakone nahabihibonaha. Towisawa me one yosehimatamonaka, hinaka yama aahi ka yama me ta nabone mati, hinaka yinero manakonebonaha. Fati toha, biti me toha, na me me ta nabone towisawa ati nematamonaka, hinaka yinero manakonebonaha.**
26 **Hinaka yama aahi he ati mitehi he nokosi ya sonehimatamonaka, he aate nari. 'Yama noki timatahi. Yama manakone nafi onahabihaba awineke, yama we one ya', ati nematamonaka".**
27 **"Towisawa ni ya hinaka kota baka rebona hinehimatamonaka waha, aawawa hinahari".**
28 **"Hinaka yama aahi tokomematamonaka. Tokome towisawa ka yama aahi owa kobo nematamonaka moweta tenario 100 ne tefe nari he ni ya".**

"Namiti wara hine namiti niki hikanematamonaka. 'Oko yama manakone tinabihahi', ati nematamonaka".
29 **"Towisawa ka yama aahi owa sonehimatamonaka he nokosi ya aate hinahari. 'Yama noki timatahi. Tika yama manakone onahabihabana oke', ati nematamonaka".**
30 **"Ati hiyarematamonaka. Faya tokomematamonaka. Me one hibehibona hinehimatamonaka kateya ya, hinaka yama manakone nahabihibonaha. Yama manakone nafi nahabire ya tasi torehibona hinehimatamonaka".**
31 **"Towisawa ka yama aahi ehene me hiwe me hinofarematamonaka fara me one. Me tokoma ehene me hikaminehimatamonaka towisawa ni ya".**
32 **"Towisawa ha hitasematamonaka, fare. 'Tiwehene hiyakere. Owa aate tina kota baka tinamarahabone onahara oke.**
33 **Oyahara oke tiwa ni ya. Himataba tika owa tika kota baka nebona tine tiri, tiyahara tiwa?' towisawa ati nematamonaka".**
34 **"Towisawa hamehimatamonaka. Ati ehene me one hibehibona hinehimatamonaka kateya ya, hinaka kota manakone nafi nahabihibonaha".**
35 **"Te one me ni ya te ati somawamari ya okobi neme ya winehi ati somawamarebonaka te ni ya fare towisawa okomine nima",** Sesowi ati nemarika.

19

Tika yibote tiyosemarabone tike.
1 Sesowi mera hiyari fawa ne Karireya ya yana tone tokomemarika Soteya kote ya, Sotao faha tohaha kowani ya.
2 Me tamahamaroke me kakeha mati he ni ya. Sesowi mera nakitamemarika.
3 Fariseo me aate hinehimarika, me totomi hinehibonaha. "Himataba e ka yibote e toyosematehani e amari, tokomabana? E ka yibote yama hiyara yokana hiri ra e toyosematehani ama?" me ati namaroke.
4 Sesowi ati e nemarika ahi: **"Teoso ka yama hani ati te watoha te awineke. Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya Teoso makiteba hiri, fanawiteba hiri, nematamonaka.**
5 **Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:**

'Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari. Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke',

Teoso ka yama hani ati te amake.
6 **E famaha nima me raboneke, e oharia nima me na mati. Teoso me hinawanikimaharake. Fare Teoso ehene amaka. Me famaha me abe kakosaraboneke",** ati nemarika.
7 Me aate hitasemarika. "Himataba Mowisei ati ehene maki fati toyosemehiba amara? Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'Tika yibote tokomabone tini ya hinaka yama haniba ta tinahabone tike, tokomabonehe',

Mowisei ati nematamonaka", me ati namaroke.
8 Sesowi ati yana tasemarika. **"Teoso ati te kasawari ka Mowisei ati e nemata awaka ahi te ni ya. Te ka yibote te toyosemahabone ati nematamonaka. Teoso ati taiti e tere amaka ahi.**
9 **Owati amake haro. Tika yibote maki owa ahi hina tinofamaramone tina tiyosemahaboneke, toyosemi tinofi ya, tifanawahabone tina tiwa. Tika yibote maki owa ahi hira tifanawaharabone tike",** ati nemarika.
10 He ya tataba me ati yana namaroke. "Makoni e fanaha ka yama hiyara awineke. E fanaraba e awineke", me ati namaroke.
11 Sesowi ati e nemarika ahi: **"Haha yama te kamina me watokere, me tamaha mati. Me tamakere, haha yama me watoha mati. Teoso mera kanawane ya me hiwatoaboneke. Me one haha yama me watoraba me amake, Teoso mera kanawanare karo.**
12 **E makiti one fanihinatera amake, me tane rabika mati, hiba me wata na mati. E makiti one me tane hiyatera amake me one ihi. Me one fanatera me amake, Teoso ka towisawa narifi me ohariabone mati. Owati watohina tini ya owati tiwatoa tiwa awine tike",** ati nemarika.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.
13 Matehe me kakamamaroke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha matehe mese ya,
Teoso ha nari. He ya tataba me me hora namaroke, me me kakamarahabone mati Sesowi
ni ya.
14 Sesowi ati e nemarika ahi. **"Matehe hine kamake owa ni ya. Me te ma**
nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me naboneke
me ha hina mati, he ya me tabahabone mati", ati nemarika.
15 Faya yehe kakibaremarika matehe mese ya. Tokomemarika.

Me ka owa honehi Sesowi ya famarebona ati nematamonaka.
16 Yama we one ya me ka owa horawe Sesowi aate nemarika. "Borofeso himata
nima yama na hiri oribe amosaro, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya,
ati ehene?" ati nemarika.
17 **"Himataba yama amosa tabiyo owa aate tine tiri? Amosate amaka hari,**
ohariari. Teoso taboro ya tikamaketehabone tina fare Mowisei atimatamona
nima tiwehene nabone tike", Sesowi ati nemarika.
18 "Himata nima yama na hiri oribe, Mowisei hikaminehemete?" me ka owa ati
nemarika.
"**Te ka owa tinabowarabone tike. Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike.**
Te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinahabone tike, te ka one me
ihimone tikamina tiwa.
19 **Abi tinofa, ami tinofa, me one tinofa, tinahabone tike. Fara tiwa tinofa tiwa**
nofi nima te one me nofi tinahabone tike", Sesowi ati nemarika.
20 "Yama nafi e na hiri ote ama oke. Yama one hiri onaba naha awine?" me ka owa
ati nemarika.
21 **"Yama nafi Teoso hinofa hiri tinahabone tina tika yama nafi ta tinahi,**
yinero manakonebana. Yinero wara tikani ya ta tinehibonaka, me honara me
ka yinerobonaha. Tiwehene e ni ya tika yinerobona tamehi nehibonaka neme
ya. Yinero ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e",
Sesowi ati nemarika.
22 Me ka owa Sesowi ati mite faya tokomemarika, kokoriri nari, hinaka yama ta ni
nofarari, yama tamaha kihahari.

Me honaha mera Sesowi kaminematamonaka.
23 Sesowi he ya tataba mera hiyaremarika. **"Yama nihinakere haro, e ka owa**
honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana. Keye amakere.
24 **E nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere, tokiyomaba**
karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa honehi Teoso ka
towisawa ya famaba karo".
25 Sesowi ati me mita "Hika", me ati namaroke. "Teoso me hikasomahaba me
watateraba me awineke", me ati namaroke.
26 Sesowi mera kakatome mera hiyaremarika. **"Yama nihinakere e ni ya. Yama**
nihinaraba watatera amake Teoso ni ya", ati nemarika.
27 Betiro ati yana nemarika. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama nafi, e
tabawaibone karo. Himata Teoso ta neba amara ota ni ya?" ati nemarika.
28 **"Yama nafi yati tohawai ya, Neme ka Owa towisawa tohawe ya, towisawa**
ka katera ya itari ya, te nahoriabone teke towisawa ka katera ya bisa, e tabaha
e. Ihayeo me ate 12 na me nahoritehaboneke te nokosi ya. Me ihi tamine te
mitatebone teke, me ka yama hiyara tamine toha, me ka yama amosa tamine
toha, naro. Keye amakere.
29 **Te ka yobe te kakosa, te ka niso te kakosa, te ka asima, te ka abi, te ka ami,**
te ka matehe, te ka yobe taboro te kakosa, na Teoso tera kakawebonaka yama
amosi mati tohaha ya. Te wini fara toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene",
ati nemarika.
30 **"Me tamaha me tai toa me yotowamatehaba me amake. Me tamaha me**
yotoha me tai tohawamatehaboneke", ati nemarika.

20

Me yotoha me tai toawama, me tai toha me yotowama, tehaba me amake.
1 **"Teoso ka towisawa kaki e nebonaka, fatara hiti ka yama nima. E ka owa yobe**
hiti tohe bosa ne tokehimatamonaka yama hiba wa ni ya, mera ha nebonaha,
yama me ahi nabone mati hinaka ofa wati ya.

2 **Moweta ohari tenario tohe ta nebona ati nematamonaka, yama ahi ni manakone. Ati me hinofematamonaka. Faya mera yosehimatamonaka, yama me ahi nabone mati ofa wati ya.**
3 **Nofi ora tohe ya tokatase me one awehimatamonaka, mekato ya me nahoha mati".**
4 **"Mera hiyarematamonaka. 'Me ya te tabahabone teke yama te ahi na te oko ofa wati ya. Te ka yama ahi ni manakone amosaba ta onahabana oke', ati nematamonaka".**
5 **"Me tokomakehemetemoneke. Bai nokorise ya tokatasa, bai weo tone ya tokatasa, nematamonaka, fara yama hiri hina hiri nari".**
6 **"Siko ora tohe ya tokatase me one awahimatamonaka, me nahoha mati. 'Himataba yama te ahi rineri, hine ya te naoha te?' ati nematamonaka".**
7 **"'Otara me ha kere, yama ota ahi naba ota, me ati nemetemoneke".**
"'Hima, me ya te taba yama te ahi nibeya oko ofa wati ya', ati nematamonaka".
8 **"Bahi toke ya fatara hiti he nanarifa me ka hiti hiyarematamonaka. 'Yama me ahi na me ha tinahi, me ka yama ahi ni manakone tinahabihaba tiwa. Me yotoha me baka ni tai tohaboneke. Me tai toha me baka ni yotowamaboneke'".**
9 **"Tenario ohari ya mera baka nematamonaka, me kobo namaki yotowamaha mati, siko ora tohe ya".**
10 **"Me tai toha mera baka nebona ati ne me ati boti e nemetemoneke ahi: 'Ota ka yama ahi ni manakone nafihaba awineke mata ya', me ati nemetemoneke".**
"Tenario ohari ta nematamonaka me ni ya, fara me one ka yama ahi ni manakone nima".
11 **"Me ka tenario me awaha me hora hinehimatamonaka.**
12 **'Haha me yotoha me ka yama ahi ni bahi ohari tohehi ota ka yama ahi ni manakone nima me ka yama ahi ni manakone nineke, baka tinaharo. Bahi hiwene ota karima otake yama we oharia ya, yama ota ahi na ota', me ati nemetemoneke'".**
13 **'"Me ka owa ohari hiyarematamonaka. 'Oko amiko tiwa okeyerara oke. Tenario ohari baka onahabone ona owati amosara oke tiwa ni ya.**
14 **Tika yinerobona ta onahara oke hibati ya. Tikamahi hibati ya. Tika yinerobona nima owa yotohi ka yinerobona nebona onahareka.**
15 **Oko yinero amaka. Ta one ya ta, ta ore ya ta orihi onehiba awaka. Yinero tamehi tinofa tiwa awine tike, owa tiwaha tiwa, oyahamone tina tiwa', ati nematamonaka".**
16 **"E tehaba amake ahi, me ka yama nima. Me yotoha me tai toawama, me tai toha me yotowama, tehaba me amake",** Sesowi ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.
17 Sesowi yana tonehimarika, tokehibonaha Serosarei ya. Hawi ya me tokoma he ya tataba me 12 na mera ha nemarika, mera hiyari oharibonaha.
18 **"E tokomakehaba eke Serosarei ya. Neme ka Owa me ta naboneke sasetoti me ka hiti me ni ya, Mowisei ati kakamina me ya me taba mati. Me hikahabanebonaka, ahabebonaha.**
19 **Me ta hinehibonaka bara me ni ya. Bara me kosi hinehibonaka, me haha hikanari. Faya me hinawanehibonaka awa ya, ahabebonaha. Manakobisa yama wehe famaha ahaba nowati ya kitamebonaka Teoso ati ehene",** ati nemarika.

Sebeteo biti me ka ami Sesowi aate nemetemoneke.
20 Sebeteo biti me ka ami kamakiamaroke Sesowi ni ya, biti me ya tabaharo. Itarisehemetemoneke isi yobati ya, Sesowi nokosi ya, Sesowi aate naro.
21 **"Himata tinofari?"** Sesowi ati nematamonaka.
"Towisawa tohi yana tini ka yama ya okatao me yoro narehaboneke tibeheri ya fahi, tiwati ihi. Tika kanihina ya owa itari, tika yasoka ya owa itari, nebonaka".
22 **"Haha yama te kamina te watokere. Fara kobo okofawahabone te kafawibana? Okofawaboneke hibayata ya".**
"Fara kobo ota kafawaboneke", me ati nemetemoneke.
23 **"Fara kobo okofawahabone te kafawaboneke bisa. Owati ihi amaraboneke, e ka owa itaribona karo obeheri ya. Okobi oharibonaka, e ka owa kaminari, itaribonaha obeheri ya",** Sesowi ati nematamonaka.
24 Sesowi ya tataba me one Sebeteo biti me ati tamine me mita me yawahamaroke.

25 Sesowi mera ha nemarika, mera hiyarebonaha. **"Bara me ihi te watote me amake. Me ka towisawa me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. Me ka hiti me me yose, te me amake.**
26 **Me ihi nima te ehene rabone teke ha te ta. Titaminahabone tina te one me tinarifahabone tike.**
27 **Tika one me ka hiti tohi tinofi ya me nanarifa tihahabone tike.**
28 **Neme ka Owa nima tinahabone tike. Neme ka Owa kakehareka, me one narifebonaha. Me hinarifarebona ati nareka. Kakehareka, ahabebona ati nari, me manakonebone nahabihibonaha",** ati nemarika.

Me famaha me noki awatera mera Sesowi kasomematamonaka.
29 Seriko ya yana tone me tamaha me ya tabehimarika, tokomari.
30 Me famaha me noki awatera me teme narehamaroke hawi beheri ya. Sesowi tamine me mitehemetemoneke, kakehari.
Me ha ni yana namaroke. "Ota ka Hiti, Tafi ka noti, otara aawawa tinahi", me ati namaroke.
31 "Te ati watarima nahi", me one ati na me ati kitamisahamaroke. "Ota ka Hiti, Tafi ka noti, otara aawawa tinahi", me ati namaroke tasa.
32 Sesowi ma towiti me ha hinahamaroke. **"Himata te nofari, hiri onahabana te ni ya?"** Sesowi ati nemarika.
33 "Ota ka Hiti ota noko tikasomahi", me ati namaroke.
34 Sesowi me aawawa hinaha he yehe ya me noki boyo hinahamaroke. Me noki amosawahamaroke hibati ya. Faya Sesowi ya me tabawamaroke waha.

21

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.
1 Me kobo namaroke orifa boti ka atami ya, Betifase ya, Serosarei yabori ya. Sesowi he ya tataba me famaha mera yosehimarika, me tai tokahabone mati.
2 **"Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Tabora ya te kobo ki ya someto te awibote nabone teke, biti ya famaharo, me yati na mati. Me te tisiyahi, me te kakamibeya owa ni ya.**
3 **Me ati hiyari ya te ati e nabone teke ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka', te ati naba teke. Me ati amosaba me amake te ni ya hibati ya",** Sesowi ati nemarika.
4 Teoso ati kakamina yama hikaminehemete nima yama namaroke, ati e nari ahi:

5 "Te ati e naba teke ahi, Serosarei ka me ni ya: 'Te ka towisawa te awa ha. Kakehiba amaka ahi, someto ya yaka kanahari. Yahehi yaka kanaka someto biti ya,'"

Teoso ati kakamina ati nematamonaka.
6 Haha Sesowi hikaminaha me hiri hinahamaroke, he ya tataba me fama mati.
7 Someto me me kakama someto bari ya me ka makari me so nirihamaroke, Sesowi itaribona karo.
8 Me tamaha makari me so tonihamaroke hawi ya. Me one awa ini me ti na me so hikanihamaroke hawi ya.
9 Me tamaha Sesowi nokosi ya me tai toha me one yoto namaroke he nowati ya, me tamaha mati. Me ha namaroke. "Tafi ka noti titamina tike. Teoso ati ehene tikehara tike. Teoso tiwa nofaka. Haha neme ka me winaha 'Teoso amosaka', me ati naboneke", me ati namaroke.
10 Serosarei ya Sesowi tokiyome ya sitati nafi ka me abe hiyaramaroke. "Hibake amara ha?" me ati namaroke.
11 "Sesowi amaka hari, Teoso ati kakamina tohahari, Karireya ka Nasare kari", me ati namaroke, Sesowi ya me tabaha mati.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.
12 Sesowi tokiyomemarika teboro wari ka yama ya. Mera awehimarika, yama me ta na mati. Me hiyosemahamaroke, me tokomabone mati. Yama me nikaha mera toyosema nemarika. Moweta me toroka na me ka mesa bebehe kawahemarika. Monowi me ta na me ka katera bebehe kawaha nemarika.
13 Ati yana nemarika. **"Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:**

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka',

yama hani ati te amake. Yama boboti me tabori Teoso ka yobe tohawaka te ehene", Sesowi ati nemarika.
14 Me noki awatera me toha, me yaka ni hiyaya na me toha, na me kakehamaroke
Sesowi ni ya, me hikasomahabani mati.
15 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha Sesowi mera kasome
me awaha ehene me hinofarehimarika.
Matehe ha namaroke teboro wari ka yama ya, "Tafi ka noti hosana", me ati na mati.
Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha matehe me awaha me ihi
me hinofarahamaroke.
16 Sesowi me hiyaramaroke. "Matehe ati timitarini?" me ati namaroke.
"Matehe ati omita oke. Teoso ka yama hani te watora te awine, ati e naro ahi?

'Teoso tiwati ihi matehe ya matehe bite fotara kataba tiwa me kahiyarake',

yama hani ati te amake, Teoso ka yama hani", Sesowi ati nemarika.
17 Sesowi tokehimarika Betania ya, amo towitibonaha.

Sesowi fiko hora nematamonaka.
18 Hiba yama wa ni ya tokamatasehimarika Serosarei ya. Hawi ya fimi hiwasimarika.
19 Fiko awehimarika. Fiko wai ya toke fiko boni siba ne fiko boni wataramaroke.
Ati yana nemarika. **"Tibonomaterabone tike",** ati nemarika. Fiko waya nisa-
hamaroke hibati ya.
20 He ya tataba me hiwa "Hika", me ati namaroke. "Fiko himata ebe na waya nisineri
hibati ya?" me ati namaroke.
21 Sesowi mera hiyaremarika. **"Te ati boti e nabone teke ahi: 'Teoso kitaka', te
ati nabone teke. Te ati e ni ya ahi, te ehene e nabone teke owehene nima, fiko
onahabiha owa. Yama bara te hiri nabone teke bisa. Te ati e nabone teke ahi:
'Yati nemeha yana tinahabone tike, fara tiwa koro tifehabone tiwa ma ya', te ati
nabone teke. Te ati e ni ya fara te ati nima yati naboneke. Keye amakere.**
22 **Te ora na 'Teoso kitaka', te ati na fara te ati nima yama naboneke, Teoso ati
ehene",** ati nemarika.

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?
23 Sesowi tokiyomehimarika teboro wari ka yama ya. Mera kanawanehimarika.
Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na Sesowi me aate namaroke. "Hike
ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati namaroke.
24 Sesowi ati yana nemarika. **"Tera aate okibone bisa ha owa. Yama te kamini ya
owa okominahabone oke te ni ya.**
25 **Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama?
Fare ati eheneta ama?"** ati nemarika.
Faya me abe hiyaramaroke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi:
'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
26 Fare Yowao ati ehenetemona e ati ni ya me tamaha me e nakomeke. Me tamaha
Yowao Teoso ati kakaminamona me ati teha me amake", me ati nemetemoneke, me abe
hiyara mati.
27 Sesowi me hiyaramaroke. "Yowao ota watokere", me ati namaroke.
Sesowi ati yana nemarika bisa. **"Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini
onofabisa okara",** ati nemarika.
28 **"Te ati miti onofa oke. E ka owa biti me famehemetemoneke. Biti owa
narabo nima nematamonaka. 'Okatao yama ahi tinahabone tike oko ofa wati
ya', ati nematamonaka".**
29 **"'Yama ahi ni onofa okere', biti ati nematamonaka. Faya bahi owa ya ati
hiyawe tokomakehimatamonaka, yama ahi nebonaha".**
30 **"Biti owa hiyaratasehimatamonaka. Fara yama hikaminaha kaminemata-
monaka tasa biti owa ni ya, hiyosehari. 'Yama ahi onahabana oke', ati ne yama
ahi rematamonaka".**
31 **"Hehi bati ati tokatabemata ama hari? Owa bati ati tokatabemata ama?"**
Sesowi ati nemarika.
"Hehi aate ni tai tohe bati ati tokatabehimata awaka", me ati namaroke Sesowi ni ya.
**"Fanawi me ka aahi toharawa yinero yayaba me toha na me e nineke hehi
nima, aate ni tai tohahari. Teoso ka towisawa ya me tabatehaba me amake. Ha
te ta te e nineke, hahi aate ni yotohi nima. Teoso ka towisawa ya te tabateraba
te amake. Keye amakere.**

32 **Te ni ya Yowao hawi amosa tamine kamine ati te nofarete teke. Fanawi me ka aahi toharawa yinero yayaba me toha na Yowao ati me nofaharo me amake. Yowao ati me nofa me ihi te awakene Yowao ati te nofarete te amake",** Sesowi ati nemarika.
33 **"Owati te kamitahi, hiyara one okominahabone owa. E ka owa yama kihe ofa tamaha koro nematamonaka. Yama bari kanehimatamonaka, ofa wati bari kanahari. Hoti wi nematamonaka, ofa boni me natabobone karo, fehe me hiri hinahabonehe. Yati hiri ni nemeha nawehimatamonaka, hinaka owa iitaribonaha, ofa kakatomehibonaha. He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Faya tokehimatamonaka yama bara ya".**
34 **"Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi mera yosemematamonaka, ofa me ahi na me narabi me nima nabone mati, ofa me ebe kanahabone mati".**
35 **"Hinaka yama aahi me me hiwatemetemoneke. Owa me baro, owa me hinabowa, owa me hibana, hinehimatamonaka yati ibe ya, ahabebonaha".**
36 **"Faya hinaka yama aahi me one tatama na yosemakehimatamonaka. Fara me me hiri kani ka yama ya me me hiri hikanemetemoneke".**
37 **"Manakobisa biti yosemakehimatamonaka me ni ya waha. 'Okatao me kakorahaba me awineke', ati nematamonaka".**
38 **"Biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.**
39 **Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya. Me hinabowematamonaka fahi".**
40 **"Ofa hiti kame ya himata nima ati neba amara me ni ya?"** Sesowi ati nemarika.
41 Sesowi ati me mita me ati yana namaroke. "Ofa hiti mera nahabihiba amaka, me ihi hiyara mati. Faya ati ehene me one ofa heta naboneke. Ofa hati ya me ebe hinaboneke, ofa hiti kabonehe, isi ni", me ati namaroke.
42 Sesowi ati yana nemarika. **"Teoso ka yama hani te awatera ama, ati e naro ahi:**

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha.
Teoso ati ehene amaka. Afa yama amosate amake mata ya e ni ya',

yama hani ati te amake, Teoso ka yama hani".
43 **"Makoni owati e nara oke ahi: Teoso ka towisawa tera nofamarehiba te amake. Me one ha neba amaka, bara mati, yama hinofa me hiri nabone mati.**
44 **Haha yati mese ya tisi ya bakaka tinahabone tike. Timese ya yati soni ya titabohabone tike",** ati nemarika.
45 Sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha Sesowi ati me mita he ati me watohemetemoneke, mera kaminari hiyara ya.
46 Sesowi me watahabone me ati na Sesowi me wataremetemoneke, me tamaha me ihi, me me nakome karo, Teoso ati kakaminamona me hine kari.

22

Towisawa ka marina taminemetemone amake.
1 Sesowi ati yana namatasehimarika, hiyara kaminari.
2 **"Teoso ka towisawa e te amaka, towisawa owa biti fanehibona nima. Towisawa marina hiri nebona ati nematamonaka, biti fanabona ka marina.**
3 **Hinaka yama aahi mera yosehimatamonaka, me me ha nabone mati, marina ya me sawihabone mati. Marina ya sawi me nofaremetemoneke".**
4 **"Faya hinaka yama aahi me one yosetasematamonaka. Ati e nematamonaka ahi me ni ya: 'Me te hiyariyahi, me ha ona mati. Marina yana tonakibone. Bowi me nabowaharake. Bowi one me nabowa narake, bowi imaharo. Yama hawa tohaharake. Te kamakabote nabone teke, okatao fanabona ka marina ya', te ati nabone teke me ni ya'".**
5 **"Hinaka yama aahi me tokomake me me hiyara me ati miti me hinofarehemetemoneke. Marina me nofara me tokomemetemoneke yama one ya. Me ka owa ohari tokehimatamonaka hinaka fatara ya. Owa toka nematamonaka yama ta nebonaha.**
6 **Me one me me hiwatemetemoneke. Me me baro hinehemetemoneke, me me hinahabihabone mati, hinaka yama aahi mati".**

7 **"Towisawa hamamisehimatamonaka. Hinaka saotato mera yosehimatamonaka, me tamaha mati. Ati ehene saotato me me nahabihemetemoneke, towisawa ka yama aahi me me nahabiha mati. Me ka sitati me sari hikana hinehemetemoneke".**
8 **"Faya hinaka yama aahi mera hiyaratasehimatamonaka. 'Marina hawa tohake. Me watakere. Me ha onaha me ihi hiyakere. Me tafaraba me amake marina ya.**
9 **Me te tonakamakiabone teke waha, me yaka na mati hawi ya, me te ha nabone te, me sawihabone mati marina ya'.**
10 **Faya hawi ya me tokoma me me ha nemetemoneke, me yoro tokana mati. Me tamawahemetemoneke marina ya".**
11 **"Towisawa tokiyomematamonaka marina tabori ya. Mera awehimatamonaka marina ya. Me ka owa awehimatamonaka, makari amosa kiharari.**
12 **Ati yana nematamonaka. 'Habai, himataba tikiyomakine tiri, tika makari amosara tiwa?' ati nematamonaka".**
"Ati watarematamonaka".
13 **"Towisawa he nanarifa mera hiyarematamonaka. 'Mano te kamato, teme te wete kasa ne ya te koro towitiho yama soki ya. Yama soki ya me sawiha me ohi naba me amake. Me ini yiki tokanaba me amake, me yawa mati', towisawa ati nematamonaka".**
14 **"Me tamaha Teoso mera ha neba amaka. Me tamara me ya tabebonaka",** Sesowi ati nemarika.

Sesa ka yineroba e ta nibana?
15 Fariseo me tokomemetemoneke, me abe hiyarabone mati. Sesowi me aate nabone me ati nemetemoneke. Ati tosawarihibona me hinehimatamonaka. Ati tosawari ya me hinabowebona me hinehimatamonaka.
16 Me ya tataba me me yosehemetemoneke Sesowi ni ya. Eroti ya tataba me ya me tabahamaroke. Sesowi me aate namaroke. "Borofeso tiwa ota watoke, me one tikeyera tiwa. Me tikanawanate ama tike Teoso ka hawi yokana ya. Fara tiwati tohanawi te ama tike me nafi ni ya.
17 Tiwati ota mitahabone ota ati na otake haro: E ka yinero Sesa yabehibona ati ne Sesa ka yinerobona e ta nibana?" me ati namaroke.
18 Sesowi mera watohimatamonaka, me ati boti hiyara mati. **"Himataba owa te totomi nineri? Te ati boti hiyara te awineke.**
19 **Moweta te namohi owa ni ya, kofeno e baka nibone ka moweta",** ati nemarika. Moweta tenario tohe me kakamemetemoneke he ni ya.
20 **"Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta kari?"** ati nemarika.
21 "Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati namaroke.
"Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", Sesowi ati nemarika.
22 Sesowi ati me mita "Hika", me ati na me tokomamaroke.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.
23 Afa yama wehe ya satoseo me kakehemetemoneke Sesowi ni ya. E ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake. Sesowi me aate namaroke.
24 "Borofeso Mowisei ati e nematamonaka ahi: E ka owa kahiware ahabe nisori fati hitiwaboneke, kahiwawahabonehe, anoti bitibonaha, Mowisei ati nematamonaka.
25 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Biti taiti fanehi ahabematamonaka, kahiwarahari. Fati nisori hitiwemetemoneke.
26 Ahabamaki nematamonaka, biti watarari. Fara me nima me ka niso me nemetemoneke tasa, me nafi.
27 Fana ahaba, nemetemoneke me nowati ya.
28 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?", me ati namaroke.
29 Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Te ati hiyakere. Teoso ka yama hani te watotera te amake. Teoso te watorihi, ke, kitahari.**
30 **E ahaba e kitama e abe itimatera amake. E e nabone eke, Teoso nanarifa me nima.**
31 **E ahaba e kitamarabone te ati na te ati ta hiyakere. Teoso ati te watora te awine, hinaka yama hani karo? Teoso ati e nematamonaka te ni ya:**

32 **'Abarao Isaki Yako me na me ka Teoso ama oke',**

Teoso ati nematamonaka. E abohi ka Teoso amakara. E yati na ka Teoso amaka",
Sesowi ati nematamonaka.
33 Me one Sesowi mera kanawane ati me mitaha "Hika", me ati nemetemoneke, me tamaha mati.

Himata yama amosi mati tohari e hiri nabana?
34 Fariseo satoseo me tamine me mitaha me abe yoro tokaniwama me tokomakemaroke Sesowi ni ya.
35 Me ka owa Mowisei ka yama hani wawato tohe Sesowi aate nematamonaka, totomi hinehibonaha.
36 "Borofeso, himata yama amosi mati tohari e hiri nabana, Mowisei hikaminehemete?"
37 Sesowi ati yana nematamonaka.

"'Tika Teoso tinofabone tike, tiwati boti ya kasiro ya, tika Hiti tohahari',

Mowisei ati nematamonaka.
38 **Afa yama amosi mati tohake, Mowisei hikaminaharo.**
39 **Haha yama nima yama one nineke, hikamina hinehemete, e naro ahi:**

'Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike',

Mowisei ati nematamonaka.
40 **Haha yama famaha okominaha nima Mowisei ati naka, ati nafi. Fara nima Teoso ati kakamina me ati nineke haro, me ati nafi",** Sesowi ati nemarika.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?
41 Yama we one ya fariseo me nafi Sesowi ya me tabaha Sesowi mera aate nemarika.
42 **"Kirisito te kaminahi owa ni ya. Hike ka noti amara?"**
"Tafi ka noti tohatehiba amaka", me ati nemetemoneke.
43-44 **"Tafi ati e nematamonaka ahi, Teoso Kanamori ati kaminari:**

'Teoso ati e nareka ahi oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
45 **Kirisito Tafi Hiti hinihematamonaka. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba hinaka noti tohehiba amara?"** Sesowi ati nemarika.
46 Me ati wataremetemoneke. Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

23

Fariseo me ya Mowisei ati kakamina me taba mera Sesowi hora nematamonaka.
1 Sesowi ati yana namatasemarika, he ya tataba mera hiyarari, me one ya me tabaha mati, me tamaha mati.
2 **"Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha Mowisei taboro ya me wanawaha Mowisei ati me kaminate me amake.**
3 **Makoni fara me hikaminaha te hiri naboneke. Me ihi ta nima te ehene rabone teke. Yama me hikamina me hiri tera me amake, fara mati.**
4 **Sakora me mo kanihate me amake, kanaharo, me one me me weyeye nihabone mati. Me me narifatera me amake, sakora weye ni amosibone karo.**
5 **Fara yama amosa me hiri hina me hiri hite amake, me one nokosi ya, me ihi me hiwibone karo. Yama hani ehebote me kanawanate me amake me ate ya, Teoso ati ka yama hani, me me hiwahabone mati. Yama mati yaboha me kanawinate me amake me ka makari tamerabi ya, Teoso me nofahamone me ati na mati kasiro ya, me me hiwahabone mati.**
6 **Nahori me nofate me amake marina hiti beheri ya. Nahori me nofa, te me amake me one nokosi ya, sinakoka ya.**

7 **Yama me hinofate amake haro, mekato ya me sawiha 'Afa ama ti?' me one ati na ka yama me ni ya. Me hinofa hite amake haro, 'Habi', me ati ni ka yama, me ni ya".**

8 **"Habi tera me toniharaboneke, ha te. Te ka Hiti oharite amaka. Fai hinama te tohate te amake.**

9 **Te ka owa te ka abi te toniharabone teke, sawihari bofe ya. Te ka abi oharite amaka, winahari neme ya.**

10 **Te ka owa te ka borofeso te toniharihi nabone teke. Te ka borofeso ohari, te amaka, Kirisito tohahari.**

11 **Te ka owa te ka hiti tohe te ka one mera narifa nebonaka.**

12 **Tiwa tikahiyari ya tihiyaramone me ati naboneke. Tihiyaramone tini ya tiwa me kahiyarabone tike",** ati nemarika.

13-14 **"Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati boti hiyari karo. Nokobi te boko kanake, me tokiyomaribone karo Teoso ka towisawa taboro ya. Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Me one Teoso ka towisawa ya me tabarihi, naboneke te ehene",** ati nemarika.

15 **"Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati boti hiyari karo. Yama yabo ya te tokate te amake, hawi toha, ma toha na ya, bara me te kanawanahabone te, yama te kamina te ati me nofahabone te. Me te kanawana me tokatehaba me amake yama hiyara ya, fara te nima",** ati nemarika.

16 **"Tera te yokohaba te amake. Te noko awara hawi te yofi kanahabone te ati te te amake me one ni ya. Te ati e teha te amake ahi: 'Tika yama ta tinahabone tina teboro ino hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakorebonaka. Yama ta tinahabone tina teboro ka oro ini hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakobonaka. Haha yama ta tinahabone tike, Teoso tiwa kakorabona karo', te ati teha te amake.**

17 **Yama te watokere. Te noko awakere. Teboro ta amosaka. Teboro ka oro aamosa raba ke. Teboro ka oro Teoso ka yama amake, Teoso ka teboro tohe karo.**

18 **Te ati e teha te amake ahi: 'Teoso ka yamabone ta tinahabone tina teboro ka tana ini hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakorebonaka. Teoso ka yamabone ta tinahabone tina tana ka bani ino hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakobonaka. Haha yama ta tinahabone tike, Teoso tiwa kakorabona karo', te ati teha te amake.**

19 **Te noko awakere. Teboro ka tana ta amosake. Bani aamosa raba ka, kawahari tana ya. Teoso ka bani amaka, kawahari teboro ka tana ya, Teoso ka teboro tohe karo.**

20 **Bani ino hiri tina tana ini hiri tina tiwa awine tike.**

21 **Teboro ino hiri tini ya Teoso ino hiri tina tiwa awine tike, wine kari teboro ya.**

22 **Neme ini hiri tini ya Teoso taboro ino hiri tina tiwa awine tike, Teoso ino hiri tina tiwa",** ati nemarika.

23 **"Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati boti hiyari karo. Yamata tehe kote te ta teha te amake Teoso ni ya, Teoso yama hinofa yokana te hiri ra te. E ka one me e narifabone Teoso ati te amaka. Teoso e nofahabone ati, te amaka. Yamata tehe kote e ta na Teoso ni ya afa yama aamosa raba te amake. Teoso yama hinofa yokana e hiri na amosate amake mata ya.**

24 **Te noko awara me one ka hawibone te yofi kanahabone te ati nineke. E ka owa nima te nineke, yama abe itihari faha ya, yome hinisarabonehe. Kamero nafihi ta te yome tonisate te amake",** Sesowi ati nemarika.

25 **"Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokahaba te amake, te ati boti hiyari karo. E ka owa hine ya yama wiye mese soko hina nima te nineke. Te boti ta hiyasa kere mata. Makoni yinero tamehi te nofineke, te ka one me ka yama yabi te nofaha te.**

26 **Fariseo mati. Te noko awakere. Kobo tori ta soko ni te tai tohi ya yama amosake. Kobo tori te soko ni ya mese amosaboneke",** Sesowi ati nemarika.

27 **"Mowisei ati kakamina mati, fariseo me te toha na te. Tera te yokohaba te amake, te ati boti hiyari karo. Tama nima te nineke, keteharo tita sasawa na ya. Tama mese amosa boti ta hiyakere, e tone ni karo, yama bisaha toha na ihi.**

28 **Te ehene amosa me one awaha te taminamone me ati te me amake. Te taminakere, te ati boti hiyara ihi, Teoso yama hinofa hiri ni te nofara te. Hine ya te amosamone me ati nabone te ati te te amake",** ati nemarika.

29 **"Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati**
boti hiyara ihi. Teoso ati kakamina me tamebone te hiri teha te amake, amosaro.
Me ihi amosa me tame te kanahatote te amake atoribone ya, amosabonehe,
30 **te ati e ni ya ahi: 'E ka iti bote me ya e tabi ya, Teoso ati kakamina me e**
waka renemete e amake', te ati te te amake.
31 **Tera te kaminineke fara me te, me ka noti me te tohaha te, Teoso ati**
kakamina me me nahabihemete me ka noti me te.
32 **Fara te ka iti bote me ihimete nima te ehene nineke.**
33 **Makarawa nima te nineke, maka biterawaha, komarawaharo. Te hasi raba**
te amake, te tokaha te inamati me tabori ya".
34 **"Owati te kamitahi. Teoso ati kakamina me oyosehabana oke te ni ya. Era**
kakanawana me toha, me one toha, naboneke, yama me watoha mati. Me one
te waka naba me amake. Me one te si tokanihaba te amake awa era nanabowa
ya. Me one te kosi naba me amake te ka sinakoka ya. Me te kiyo nawarehaba te
amake sitati nafi nima.
35 **Me ahaba me manakone te nahabihaba me amake, me ihi amosa mati. Tai**
tohehimatamonaka hari, Abeo, yama amosa hiri ne ahabari. Yotohimatamonaka
hari, Sakaria, Barakia biti. Te nabowematamonaka, kobo tonamakematare ya
teboro ya, teboro wai ka yama baikani ya. Me one tamehemetemoneke me te
waka na mati.
36 **Haha te ka iti bote me hiri hinehemete manakone nafi te nahabihaba te**
amake. Keye amakere", ati nematamonaka.

Sesowi Serosarei ka mera nofehimona ati nematamonaka.

37 **"Serosarei, Serosarei. Teoso ati kakamina me te waka teha te amake. Te ni**
ya Teoso mera yosehi me te waka, teha me amake, yati ibe ya me te banaha mati.
Tera okasomabone ote ama oke. Arakawa fana nima onahabone onahara oke,
biti mera kasomaro he bofe ya, biti mera bari kanaharo. Tera okasomahabone
onaha owa ni ya te ati hiyakere.
38 **Owati te mitahi. Teoso tera kakosehibonaka.**
39 **Owati e nara oke ahi: Owa te awamarahaba te amake mata. Manakobisa owa**
te awamatasatehaba te amake, te ati e ni ya ahi: 'Kakehareka Teoso ati ehene.
Teoso hinofa hika', te ati tehaba te amake", Sesowi ati nemarika.

24

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.

1 Teboro wari ka yama ya Sesowi yana tone tokomemarika. He ya tataba yama me
yofi kanahamaroke, teboro ka yama, hiwahabonehe, amosaro.
2 Ati yana nematamonaka. **"Te awaha awine, nafi? Hahi yobe nafi me nabowaba**
me amake. Yama bari kani hasi naba watamarahaba amake. Keye amakere", ati
nemarika.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.

3 Sesowi tokomemarika orifa wati ka atami ya. Itari he ya tataba me ya tabi ohari me
aate hinehimarika. "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Tikamibone ka
yama ya himata yama ota awahaba ota amari, Teoso hinamoaro, yama nafi ahabibone
ka yama ya?" me ati namaroke.
4 Sesowi ati yana nemarika. **"Tera me keyehariyahi.**
5 **Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e**
naba me amake ahi: 'Kirisito ama oke', me ati naba me amake, me tamaha me
me keyeha mati.
6 **Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Me tamine te mita, naba te**
amake, me abe mowa nabone me ati na mati. Te watorabone teke. Afa yama
kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.
7 **Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me**
abe mowa na mati. Me tafeba watamaraboneke. Wami behe naba amake tabora
nafi ya.
8 **Yama nafi ahabarahaba amake mata. Yama hiyara yana tobone ka yamabone**
amake haro. Yama hiyara one nafisa naba amake mata".
9 **"Tera me watahaba me amake, tera me katomabone mati. Tera me waka**
naba me amake. Bara me nafi tera me kakoaboneke, owa te nofi karo.

10 **Me tamaha Teoso nofi me fawa naba me amake, me ihi hiyara mati. Me abe**
ta naba me amake me one ni ya, me abe nofara mati".
11 **Teoso ati kakamina memone me ati naba me amake, me tamaha mati, keye**
me hiri na mati. Me me keyehaba me amake, me tamaha mati.
12 **Yama hiyara me hiri naba me amake kasiro ya. Makoni me one nofi me fawa**
naba me amake, me tamaha mati.
13 **Me one Teoso nofi me fawa ra me ta Teoso me hikasomahaba me amake.**
14 **Hiyara amosa me kaminaba me amake tabora nafi ka me ni ya, Teoso**
ka towisawa me kamina mati. Faya yama nafi ahabatehaba amake waha", ati
nemarika.
15-16 **"Tanieo Teoso ati kakamina yama hikaminehemete te awi ya, te tokomaba**
te amake yati nemeha ya, Soteya ka tabora ya te sawiha te. Tanieo yama habosia
kaminematamonaka, wareharo teboro toro ya". (Oko yama hani te ki na yama
okominaha te watohi.)
17 **"Yobe bari ya tiwariha tikamabana tike hibati ya. Tikisami ya tikiyomama-**
rabana tike yobe ya, tika yama tinakamahaba tiwa.
18 **Fatara ya yama ahi tina tokomakabote tinahabone tike. Tikamarabone tike**
tabora ya, tika makari tinakamahaba tiwa.
19 **Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one**
matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke.
20 **Teoso te aate niyahi, haha yama wehe sabato toharibone karo. Teoso te aate,**
niyahi, sire yama toharibone karo.
21 **Yama e naba watatera amake, hiyararo, haha nima naro. Yama e naba**
watamaterihi naba amake, hiyararo.
22 **Haha yama Teoso sene nimehibonaka, hinaka me ihi, me hikatikaha mati.**
Ehene e re ya me nafi ahabene me amake".
23 **"Haha yama tohi ya me ati e naba me amake ahi: 'Hahi Kirisito amaka', me**
ati naba me amake. 'Efe amaka hari', me one ati, naba me amake. Me ati te
nofariyahi.
24 **Me one Kirisitomona me ati naba me amake, keye me hiri na mati. Me one**
Teoso ati kakamina memone me ati, naba me amake, keye me hiri na mati. Yama
me namohaba me amake, fotaharo, me hiwatoharo. Me tamaha me me keyehaba
me amake. Haha Teoso me hikatika me me keyehene me amake fahi.
25 **Te ati katamoriyahi, haha yama okominaha ya. Yama kamini tai ohine oke,**
te watobahabonehe.
26 **Me ati e naba me awineke ahi: 'Te awa ha, sawihari yama honara ya', me**
ati naba me amake. Te tokomakeriyahi he ni ya. 'Te awa ha, yobe owa boti ya
sawihari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.

27 **"Neme ka Owa kami e tehiba amaka ahi, yama yebe kana nima. Yama yebe**
kana tokate amake neme kowani ya, oyaharo.
28 **Neme ka Owa kame ya me nafi hiwatoba amaka. Bani ahabe ya boko me**
hiwasiba amaka", ati nemarika.
29 **"Afa yama nawaha ahabi ya bahi owihiba amaka. Abariko oyamarihi neba**
amaka. Amowa me foro naba me amake. Neme nafi hihiya nawahaba amake.
30 **Faya neme ka yama fotokiaba amake, Neme ka Owa kamabona ka yama**
yabori ka yama ya. Bara me nafi ohi naba me amake. Faya Neme ka Owa
me awahaba me amake kamahari, sawihari neme sabi boti ya, kitahari, oya
kanikimahari kasiro ya.
31 **Hohori ati saihaba amake, Teoso he nanarifa mera yose karo. Haha me**
hikatikaha me me yoro tokaniwamaba me amake, me sawiha mati yama nafi
ya", ati nemarika.
32 **"Yama te watohaba te amake, fiko ka yama nima naro. Fiko afe yati**
kitara afe yanaha te awaha yama te watote te amake, yama hiwe ka yama,
yabokiraharo.
33 **Fiko ka yama nima Neme ka Owa ka yama naboneke, kamahari. Haha yama**
okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Neme ka Owa kamabona ka
yama, yabokiraharo.
34 **Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye**
amakere.

35 **Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba amake",** ati nemarika.
36 **"Teoso biti kamabona ka yama wehe e watotera e amake. Teoso nanarifa me hiwatorihi, Teoso biti hiwatorihi, hite amake. Okobi ta hiwato hike, ohariari.**
37 **Nowe ka yama nima Neme ka Owa kami ka yama naboneke.**
38 **Teoso ati ehene fa fowe nafihabone ati ne ati me hinofarehimatamonaka. Fara me tafi toha, fara me abe yabi toha, nemetemoneke. Faya Nowe tokiyomehimatamonaka hinaka fotowati ehebote tori ya.**
39 **Fara yama tohahamone me ati na fa fowe nafiha mera bata kanehemete-moneke, mera nahabihabanihi, me nafi. Afa yama nima Neme ka Owa kami neba amaka.**
40 **E naboneke ahi: Me famaha fatara ya yama me ahi na owa Teoso hekama, owa toakosa, nebonaka.**
41 **Fana famarawa tiriko ahi narawa one Teoso hekama, one toakosa, naboneke.**
42 **Te ati katamoriyahi. Te ka Hiti kamaba ka yama te watokere.**
43 **Te ehene e riyahi, e ka owa ehene nima, yobe kihahari. Yama boboti yobe nahoti tokiyomehimatamonaka yama soki ya, yobe hiti hiwatorahari. Yama boboti kakiba ka yama watohimanaha, hikarawatonamata amaka, tonokoari, yama soki ya. Yama boboti tokiyomarenamata amaka, ehene.**
44 **Te e nabisabone teke ahi, te ati katamoraha te. Neme ka Owa tera bata karayaho",** ati nemarika.

Yama aahi nima me nabone Sesowi ati nematamonaka, hinaka yama ahi ni amosaro.
45 **"Te e nibana, e ka owa ka yama aahi nima, yama watohari, hinaka yama ahi ni amosaro? E ka owa ka yama aahi amose ya hinaka hiti yama hikaminaha yokana hiri nebonaka. Hiti yana tone yama yabo ya tokome ya hinaka yama aahi yosehibonaka, hinaka yobe kakatomehibonaha. Hinaka yama aahi me one tafebone ta nebonaka ati ehene, yobe ka me nafi, fara yama we nima.**
46 **Hiti kame ya yama hikaminaha yokana hinaka yama aahi hiri ne ya, hinaka yama aahi nofehibonaka.**
47 **Ha hinehibonaka, hiyosebonaha, hinaka yama nafi kakakatomabonaha waha.**
48 **Hiyare ya hinaka hiti yana tone ya ati boti e nebonaka ahi: 'Oko hiti kamakabote kara', ati nebonaka.**
49 **Yobe ka me one kosi nebonaka. Hine ya tafa, fi fawa, hano, nebonaka, me one ya tabahari.**
50 **Hiti kame ya bata hikanamehibonaka, he noki rari.**
51 **Hiti kosi hinehibonaka, ehene hiyarari. Hiti hibehibonaka, me one ya tabahari, yama hiyara me hiri na mati. Me ini yiki tokana, me ohi, te me amake fahi",** ati nemarika.

25

Atona 10 narawa taminemetemone amake.
1 **"Teoso ka towisawa ka me e nineke, atonarawa nima, 10 narawaro. Me ka owa fanehibona ati ne kamaki he noki narawabone ati narawemetemoneke. Rabarina bokori karawemetemoneke.**
2 **5 narawa yama watorawa, 5 narawa yama watorawarihi, nemetemoneke.**
3-4 **Yama watorawa yama wiye one ya nabarina fehe tama karawemetemoneke. Onerawa ta nabarina fehe tama karawaremetemoneke, yama wiye one ya, yama watorawari karo.**
5 **Me ka owa kamakikabote rematamonaka, fanehibonaha, atona noki hirawari. Nokobisa hiwasirawa amo narawemetemoneke, nafirawaha".**
6 **"Yama soki enoki ya me one ha ni yana nemetemoneke. 'Te awa hari, kamakiari. Te kobo naho', me ati nemetemoneke".**
7 **"Atonarawa tafirawaha nabarina ka bafi namosamarawemetemoneke.**
8 **Abe hiyararawemetemoneke. 'Ota ka nabarina owinima narawineke. Rabarina fehe isi ni te ta nahi ota ni ya', ati narawemetemoneke, nabarina fehe kihamarawaraharo, yama watorawari karo".**
9 **"'Rabarina fehe ta ni ota nofakere. Ota ka nabarina fehe ota ta ni ya nabarina fehe watamarahaba amake, ota kabana. Te ka nabarina feheba te kanikahi', one ati narawemetemoneke, yama watorawaharo".**

10 **"Tokomarawemetemoneke, nabarina fehebone kanikarawabonehe. Nowati-**
rawa ya maki fanebona kobo nakematamonaka. Atonarawa nabarina fehe
kiharawa he ya tabarawaha tokiyomarawemetemoneke marina ka yobe ya. Faya
nokobi me bari hikawamemetemoneke".
11 **"Nowati ya atona onerawa kamarawemetemoneke. 'Nokobi se tikanahi, ota**
tokiyomamakibone karo', ati narawemetemoneke".
12 **"Me ka owa fanehibona ati yana nematamonaka. 'Tera owatera ama oke.**
Keye amakere', ati nematamonaka".
13 **"Makoni te ati katamoriyahi. Neme ka Owa kamabona ka yama te**
watorineke", Sesowi ati nemarika.

Me ka owa ka yama aahi me terei na me taminemetemone amake.
14 **"Hiyara one okominabone oke, Teoso ka towisawa ka me okomina owa. E**
ka owa yana tone tokomebona ati nematamonaka tabora bara ya, yama yabo ya.
Hinaka yama aahi mera ha nematamonaka, me hekawabone mati.
15 **Barata kote 5 na ta nematamonaka hinaka yama aahi owa ni ya, yama**
wato yokana tohahari. Owa yama wawato raba ne ni ya barata kote famaha ta
nematamonaka. Kote oharia ta, nematamonaka owa ni ya, yama wato nafirari".
"Tokomematamonaka tabora bara ya.
16 **He nanarifa owa barata kote 5 na kihe yana ne yama ahi ne hinaka barata**
totamemetemoneke. Hinaka barata kote 10 nawahemetemoneke waha.
17 **He nanarifa owa barata kote famaha kihibehi ka barata nafimisa 4**
nawahemetemoneke waha.
18 **He nanarifa owa barata kote oharia kihe yana ne hoti wi ne yinero**
kehemomatamonaka hoti ya".
19 **"Yama toyabo ya me ka hiti kamehimatamonaka. Hinaka yinero me ta**
hikanamehibona ati nematamonaka.
20 **He nanarifa owa barata kote 5 na kihibe barata 10 na kakamematamonaka.**
'Oko hiti barata kote 5 na ta tina nafimisa kote 10 nawahake waha, oko yama ahi
ni ihi. Barata tiwa haro, tamaharo, tika baratabonehe', ati nematamonaka".
21 **"Hiti ati yana nematamonaka. 'Tiwehene amosake. Tiwa onofa oke. Yama**
tamara ta ona kakatomi tinatamina tiwa awine tike. Yama tamaha ta owahabana
oke, tekatomabana waha. Yayai tinahi. E mari nabone eke', ati nematamonaka".
22 **"He nanarifa owa barata kote famaha kihibe kamakimatamonaka. 'Oko hiti**
barata kote famaha ta tina nafimisa 4 tohawake waha, oko yama ahi ni ihi.
Barata tiwa haro, tika baratabonehe', ati nematamonaka".
23 **"'Tiwehene amosake. Tiwa onofa oke. Yama tamara ta ona kakatomi**
tinatamina tiwa awine tike. Yama tamaha ta otasabana oke, tekatomabana.
Yayai tinahi. E mari nabone eke', hiti ati nematamonaka".
24 **"He nanarifa owa barata kote oharia kihibe kamakimatamonaka. 'Oko hiti**
tihamamone onaha ama oke. Tiwati ihi me one yama me koro na me ka yama
me koro hinaha boni hataha tikabatemone ama tike, yama koro tira tiwa.
25 **Owatoa ama oke. Tika barata okehemoha ama oke wami hoti ya. Tika yinero**
amaka hari', ati nematamonaka".
26 **"'Tiwehene hiyakere, yama ahi ni tinofara tiwa. Me one ka yamata**
okobatehamone tinaha tiwa awine ti, me koro hinaharo, owati ihi?
27 **Owa tiwatoa oko yinero tinihene ama tike bako ya, nafimisehibana', hiti ati**
nematamonaka".
28 **"Me one hiyarematamonaka. 'Hinaka barata te yabahi, te ta nabana owa ni**
ya, barata 10 na kihahari.
29 **E ka owa yama tamaha kihe hinaka yamabone tamaha ta onamakehabone**
oke. E ka owa yama tamara kihe hinaka yama oyabamakiabone oke.
30 **Oko yama aahi ehene hiyare te koro towitiho yama soki ya. Me ohi naboneke**
fahi, me ini yiki tokana mati', ati nematamonaka", Sesowi ati nemarika.

Neme ka Owa kame ya mera ebe kitehibonaka.
31 **"Neme ka Owa kamehiba amaka, oyene kitahari, Teoso nanarifa me ya**
tabahari, me nafi tohaha mati. Kame ya itaribonaka towisawa ka katera ya.
32 **Tabora nafi ka me nahoriaba me amake nokosi ya. Mera ebe kanebonaka.**
Ofeya nanarifa ehene nima ehene nebonaka, mera ebe kanahari, ha ya ofeya me
toha, ha ya kabara me toha, nabone mati.
33 **Ati ehene ofeya me nahoriaba me amake hinaka kanihina wani ka ya. Kabara**
me ta me nahoriaba me amake hinaka yasoka ka ya, ati ehene.

34 **Faya towisawa mera hiyareba amaka, me nahoria mati hinaka kanihina ka ya, ati e nari ahi: 'Te kamahi owa ni ya. Okobi tera nofaka. Hibati ya okobi yama nafi hiri ne tera wati nawahematamonaka. Ati ehene me one te yosetehaba te amake, e tabaha e.**
35 **Ofimiha otefebone te ta, bakasi owaha oko fahabone te ta, na te amake. Bara me tabori ya osawia owa te ha na te amake, amo onahabone owa te ka yobe ya.**
36 **Makari okihara oko makaribone te ta, na te amake. Yama kome owa ona owa te narifa na te amake. Kateya ya ofoya owa te nakamake na te amake', towisawa ati neba amaka".**
37 **"Afa me ihi amosateha me ati yana naba me amake. 'Ota ka Hiti, himata yama ya titefebone ota ta nani ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, tifimiha tiwa. Himata yama ya tiwa ota nafawani ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, bakasi tiwaha tiwa.**
38 **Himata yama ya tiwa ota ha nani ota amari, amo tinahabone tiwa ota ka yobe ya? Bara me tabori ya tisawia tiwa ota watora ota amake. Himata yama ya tika makaribone ota ta nani ota amari? Tiwa ota watora ota amake, makari tikihara tiwa.**
39 **Himata yama ya tiwa ota narifani ota amari, yama kome tiwaha tiwa? Himata yama ya tiwa ota tonakamakiani ota amari, tifoya tiwa kateya ya?' me ati naba me amake".**
40 **"Faya towisawa ati yana tasehiba amaka. 'Me te narifa te amake haro, owa me nofaha mati, yama me kihara mati. Me ka owa ohari te narifa owa te narifa na te amake. Keye amakere', ati nebonaka".**
41 **"Faya me one hiyareba amaka, me nahoria mati hinaka yasoka ka ya. 'Te tokomahi ha te. Teoso tera nofakara. Yifo hiri ni ya te tokomaba teke, owiteraro. Teoso yifo hiri nematamonaka, Satanaisi toborobonaha, he nanarifa me ya tabahari.**
42 **Ofimiha otefeba te ta rihi, bakasi owaha oko fahaba te ta rihi, na te amake.**
43 **Bara me tabori ya osawia owa te ha rihi na te amake, amo onahabone owa te ka yobe ya. Makari okihara oko makaribone te ta rihi na te amake. Yama kome owaha owa te nakamakerihi na te amake. Kateya ya ofoya owa te nakamakerihi na te amake', towisawa ati neba amaka".**
44 **"Me ati yana naba me amake. 'Ota ka Hiti himata yama ya tiwa ota narifarahani ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, tifimi, bakasi tiwa, bara me tabori ya tisawi, makari tikarihi, yama kome tiwa, kateya ya tifoya, tina tiwa', me ati naboneke".**
45 **"Ati yana tasehiba amaka. 'Me te narifara te amake, owa me nofa mati, yama me kihara mati. Me ka owa ohari te narifara owa te narifarihi na te amake', ati nebonaka.**
46 **Manakobisa me tokomaba me amake yama hiyara ya, ahabihinateraro. Me ihi amosateha me ta me tokomakehaba me amake Teoso taboro ya, me winahabone mati Teoso ya me taba mati fara yama tohaha ya",** Sesowi ati nemarika.

26

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

1 Mera kanawani hawa tohehimarika haha yama ya. He ya tataba mera hiyaremarika tasa.
2 **"Yama te watoke haro, Basikowa yana tobone karo yama wehe famaha nowati ya. Neme ka Owa me ta naba me amake me one ni ya, me hinabowebonaha, me hinawanahari awa ya",** ati nemarika.
3 Sasetoti me ka hiti me ya me ka hiti me tabaha heoniao me hiri nemetemoneke Kaifa ka yobe ehebote ya, sasetoti ehebote tohahari.
4 Me abe hiyara Sesowi me keyehabone me ati nemetemoneke, me hiwatebonaha, me hinabowebonaha.
5 Wati me hinofarematamonaka Basikowa ka ayaka tohi karo, me tamaha me me nakome karo. Me me mono rabone me ati nemetemoneke, me tamaha mati.

Fanawi esitarato sika nisehemetemoneke Sesowi tati ya.

6 Sesowi sawihimarika Betania ya, Simao mese hiyare ka yobe ya.

7 Fanawi kamakiamaroke Sesowi ni ya, esitarato tama kanaharo yama wiye yati yama
ni tohaha ya, manakone nafiharo. Mesa ya Sesowi tafehi itari tati ya esitarato sika
nisahamaroke.
8 He ya tataba ihi me awati me yawahamaroke. "Himataba esitarato katomineri,
manakone nafiharo?
9 Yama amosene amake, esitarato ta ni ya, yinero manakonebana, yinero e ta nibone
karo me honara me ni ya", me ati namaroke.
10 Sesowi me ati hiwatoemetemoneke. Ati yana nematamonaka. **"Himataba fana ihi
e na ihi te hora kineri? Ihi amosake owa ni ya.**
11 **Me honara me sawi fawa teraba me amake te ni ya. Ha owa ta oko sawi fawa
nabone oke te ni ya.**
12 **Fana owa ketehineke esitarato ya, oko kamobone ayata tohi karo.**
13 **Yama toyabo ya, hiyara amosa yama nafi ya me kamini ya, fana ihi me
kamina, tehaba me amake. Ihi me wati hiwahatehaba amake. Keye amakere",**
ati nemarika.

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.
14 Faya me 12 na me ka owa Yota tohe tokomakehimatamonaka sasetoti me ka hiti
mera hiyarebonaha.
15 'Yinero e neba amara, te ta nari owa ni ya, ta one ya te ni ya?' ati nematamonaka.
Moweta barata tohehi 30 ne me tomi kanehemetemoneke, me ta hinehibanoho Yota ni
ya.
16 Faya ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me ni ya.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.
17 Basikowa yana toni ka yama wehe tai toaha ya Sesowi he ya tataba me aate
hinehimarika. "Hika ya Basikowa ka marina tafeba ota wasiribe, e tafibone karo?" me
ati namaroke.
18 **"Sitati ya te tokiyomi ya e ka owa te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso
ati e nareka ahi: Oko amo nibone yabokikere. Owa ya tataba me ya otaba
Basikowa ka marina tafe ota kabahabone otake tika yobe ya', te ati nabone teke".**
19 Sesowi yama hikamina me hiri namaroke, Basikowa ka marina tafebone me wasiha
mati.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.
20 Yama soki ya he ya tataba me ya tabehi tafehimarika.
21 Me tafaha Sesowi ati yana nemarika. **"Te ka owa owa ta neba amaka me one ni
ya. Keye amakere",** ati nemarika.
22 Me yawaha me oohariki na Sesowi me aate namaroke. "Ota ka Hiti owaba ama ha
owa?" me ati narawamaroke.
23 **"Te ka owa owa ta nebonaka, ota fami bao sa nifikimi kari.**
24 **Neme ka Owa e nebonaka, fara yama me hikaminehemete nima, Teoso ka
yama hani ya. E ka owa hiwa yokohiba amaka, Neme ka Owa ta ne ya. He ni ya
yama amosenemete awineke, watare ya",** Sesowi ati nemarika.
25 Yota aate hinehimarika, ta hinehibona ati nari. "Habi owaba ama ha owa?" ati
nemarika.
"Ee, tiwaboneke, fara tiwa tikamina tiwa".

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.
26 Me tafaha Sesowi bao itihi ati yana nemarika, **"Teoso faya amake tiwehene",**
ati nari. Bao ebe ne mera kakawemarika he ya tataba mati.**"Bao te warara nahi, te
kabehibana. Hahi oko ime amaka hari",** ati nemarika.
27 Kobo tama ne ati yana namatasehimarika, **"Teoso faya amake",** ati nari. Kobo ya
mera kakawemarika. **"Te nafi fawahi.**
28 **Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato
yati hiri nebonaka. Ohababone oke, me ka yama hiyara Teoso fawa nibona karo.**
29 **Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Ofamateba amake, te ya otaba owa,
towisawa ohi ya, okobi ati ehene. Keye amakere",** ati nemarika.
30 Teoso tahi me hiri na me tokomamaroke orifa wati ka atami ya.

Sesowi he ya tataba me ihibani kaminematamonaka.
31 Sesowi mera hiyaremarika. **"Te nafi owa kakosabone oke. Afa yama sokibone
amake haro. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:**

'Ofeya me nanarifa onahabihe ya ofeya me tokarikosahaba me amake',

Teoso ka yama hani ati te amake.
32 **Ohaba okitamahaba ama oke. Tai owamaba ama oke Karireya ya, te nokosi ya",** ati nemarika.
33 Betiro ati yana nemarika. "Me nafi tiwa me kakosi ya tiwa owakanakosarabone oke, ha owa. E famahabone eke, ha owa", ati nemarika.
34 Sesowi ati yana nemarika. **"Haha yama soki ya owa tiwateramone tinahabone tike me one ni ya. Tiwati yana ni terei nabone tike, tiwati e na tiwa, arakawa ha namatare ya mata. Keye amakere",** ati nemarika.
35 "Owati yana rabone oke, tiwa owateramone ona owa. Keye amakere. E fama me one era nabowabone me ati na tiwa owakanakosarabone oke", Betiro ati nemarika. Sesowi ya tataba me nafi ati e namaroke, Betiro ati nima.

Sesowi ora nematamonaka awa boti ya, Ketisemani ya.
36 Sesowi me ya tabehi me tokomamaroke awa boti Ketisemani yama ini tohaha ya. Sesowi mera hiyaremarika. **"Okomabana oke, ora onahaba owa hike ya. Te naorihi ahi",** ati nemarika.
37 Betiro ohari Sebeteo biti me famaha me ya Sesowi tabehi me tokomamaroke. Faya Sesowi kokoriri nematamonaka.
38 **"Owati boti kokoriri ke. Ahabinima one oke, kokoriri oni karo. Te nahori ahi, te tonokoa te, owa te noki nabone te",** ati nematamonaka.
39 Hike ya toka ne sonarisehimatamonaka, boko tonihe ora nari. **"Abi haha kobo okofawarabone onahara oke. Okofawahabone tini ya okofawahaboneke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri onahabone oke",** Sesowi ati nematamonaka.
40 Kame he ya tataba me terei na mera wasimematamonaka, me amo nani mati. Betiro hiyarematamonaka. **"Te kitara te awineke. Bahi te nahariha owa te noki nabone ona te tonokokere.**
41 **Te tonokohi, te ora na te, te ehene hiyara wataribone karo, inamati tera totomi ne ya. Te ati boti amosa yama amosa te hiri nabone te ati na yama tera kasawarineke, te kitara te",** ati nematamonaka.
42 Tokatase ora tasehimatamonaka. **"Abi oko hasi ni tinofari ya hasi orihi onahaba owa awine oke. Fara yama tinofa hiri onahaba ama oke",** ati nematamonaka.
43 Kamatase mera wasimatasehimatamonaka, me amo nani mati, nokobisa me koro hikanani mati.
44 Tokatase ora tasematamonaka, fara yama hikamina kaminatasahari.
45 Kamatasehimatamonaka he ya tataba me ni ya. **"Te amo tasine? Te hasi nine? Te tafihi. Oko amo nibone amake haro. Neme ka Owa me ta kabote naboneke me ihi hiyara me ni ya.**
46 **Te nahomisahi. Hima, te awa hari, kamakiari, owa ta nebonaha",** ati nematamonaka.

Sesowi me watehemetemoneke.
47 He ya tataba mera hiyarasa ne ni ya Yota kobo namakimarika, me 12 na me ka owa. Me tamaha me ya tabehimarika, yimawa toha, mata toha ne me bokori na mati. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me me yosehemetemoneke.
48 Yota mera hiyaribehimatamonaka, Sesowi me watohabone mati. "Efebonaka, noko bako komi onakihari. Noko bako komi onaki ya te watehibonaka, efe", ati nematamonaka.
49 Me kobo namakia Yota towanawitimarika Sesowi ni ya, hibati ya. "Habi afa ama ti?" ati nemarika, he noko bako komi nakehari.
50 Sesowi ati yana nemarika. **"Habai fara tiwati nima tinahabone tike",** ati nemarika.
Me one kamakia Sesowi me watahamaroke.
51 Faya Sesowi ya tataba me ka owa yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi owa narabo ra tari nabasemarika.
52 **"Tika yimawa yoko tinamahi. Yimawa ya me tinahabi ya tihababisaba ama tike, yimawa ihi bisa.**
53 **Yama tiwatorini? Okobi aate onehemenehe, he nanarifa me tamaha mera yosehina amaka, owa me kasomaba mati, me tama kanikimaha mati.**
54 **Teoso owa kasome ya Teoso ka yama hani ya yama hikaminemete hiri orehene ama oke",** ati nemarika.

55 Sesowi me tamaha mera hiyaremarika. **"Te kamakine owa ni ya, yimawa toha, mata toha ne te bokori na te, owa te watahabone te ati na te? Kofeno mono onahamone te ati na te awineke. Yama we nafi ya owitarehara oke teboro wari ka yama ya, me okanawana owa. Owa te watara teke fahi.**
56 **Te ehene e na Teoso ati ehene amaka. Te ehene e nineke, Teoso ati kakamina me ati nima, Teoso ka yama hani ka me ati",** ati nemarika. Faya he ya tataba me nafi kana nawaha me hekanakosehimarika.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

57 Sesowi me hiwate me hekamehimatamonaka Kaifa ni ya, sasetoti ehebote tohahari. Mowisei ati kakamina me ya me ka hiti me tabehemetemoneke, Kaifa ya me tabaha mati.
58 Betiro yotoba nematamonaka hike ya. Tokiyomehimatamonaka sasetoti ehebote ka yobe taboro ya. Sasetoti ehebote nanarifa me ya tabehi itarimatamonaka, yama watohibonaha, Sesowi me hiri kani ka yama.
59 Sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me nafi me tabaha Sesowi ahabebona me ati nemetemoneke. Me one me siba nemetemoneke, Sesowi me kaminabone mati, ehene hiyaremona me ati nabone mati, keye me hiri na mati.
60 Me tamaha keye me hiri kene yama ati remetemoneke, mera kasawariharo. Yama totoyabo kawahi ya me famaha me ati yana kanehemetemoneke.
61 "Hahi ati e nareka ahi: 'Teoso ka teboro nahabi onofe ya onahabiha onehibonaka. Teboro onahabihe nowati ya hiri onamatasehibonaka yama wehe terei na ya', ati nareka", me ati nemetemoneke.
62 Sasetoti ehebote yana namise Sesowi aate nematamonaka. "Tiwati watarine? Keye me hiri na me awine, tiwatimone me kamina tiwa?" sasetoti ehebote ati nematamonaka.
63 Sesowi ati wataremetamonaka. Sasetoti ehebote ati yana tasehimatamonaka. "Tiwati yana nahi, tiwa tikamina tiwa, Teoso yati ne nokosi ya. Kirisito ama ti? Teoso biti ama ti?" ati nematamonaka.
64 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Ee, fara tiwati nima yama nineke. Owati e nara oke ahi: Neme ka Owa te awatehaba te amake, itariari Teoso kitehi ka kanihina ka ya, kamahari neme sabi boti ya",** ati nematamonaka.
65 Sasetoti ehebote yawehi fara hinaka makari sibi karematamonaka. "Ati hiyarareka Teoso ni ya. Me e ha namarabone eke, he me kaminaba mati e ni ya, ehene hiyaremona me ati na mati. Ati te mitahareka fara te, ati hiyarari Teoso ni ya.
66 Himata nima te ati ri?" ati nematamonaka.
"Ahabebonaka", me ati nemetemoneke.
67 Faya noko me firo hine noko me koho hiwiti noko bako me tao hikana, hinematamonaka.
68 "Kirisito otara tikaminahi, Teoso ati kakaminamona tiwa. Hike tinoko koho towitira?" me ati nemetemoneke.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

69 Betiro itarimatamonaka yobe beheri ya. Mera nanarifarawa me ka one oharia kakehemetemoneke he ni ya. "Sesowi Karireya ka tohe te famaha te awineke", ati nemetemoneke.
70 Betiro ati hiyarematamonaka me nafi nokosi ya. "Tiwati owato okere", ati nematamonaka.
71 Betiro yana ne tokomematamonaka nokobi wani ya. Fanawi one hiwe me one hiyaremetemoneke. "Hehi Sesowi ya famahareka hari, Sesowi Nasare kari", ati nemetemoneke.
72 Betiro ati hiyatasarematamonaka, Teoso ino itihari. "Hehi owatotere amaka hari", Betiro ati nematamonaka.
73 Bahi owa ya Betiro beheri ya me naoha Betiro me hiyaremetemoneke. "Me ka owa ama tike. Keye amakere. Tiwa ota watoha otake. Karireya ka me ati tima tiwati nineke", me ati nemetemoneke.
74 Betiro ati yana tasematamonaka, Teoso ino itihari. "Hehi owatotere amaka hari", ati nematamonaka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nematamonaka. Hibati ya arakawa ha nibote nematamonaka.
75 Faya yama wati nawahematamonaka, aya Sesowi hikaminaharo. **"Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tinaha tiwa".** Betiro yana tone tokiyomame ohi nematamonaka kasiro ya.

27

Sesowi me towakamehemetemoneke Birato ni ya.

1 Hiba yama wa ni ya sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me abe
hiyaremetemoneke, Sesowi nabowibona me kamina mati.
2 Mano me hikamato me heke me ta hiwitimatamonaka kofenato Birato ni ya.

Yota hiwa nahabihimatamonaka.

3 Faya Yota Sesowi awe ati boti yama kamine "Sesowi ahabeba awaka, me ati ihi", ati
nematamonaka.
Ehene nofamare moweta 30 barata tohehi ta tonamatasematamonaka sasetoti me ka
hiti me ni ya, me ka hiti me ya me tabaha mati.
4 "Owehene hiyarara oke. Ta onahareka ahabebonaha, ehene hiyareba watarari", ati
nematamonaka.
"Ota ehene amakere. Fara tiwehene amake", me ati nemetemoneke.
5 Yota moweta 30 ne koro tonamematamonaka teboro ya. Faya tokomematamonaka.
Fare hine nabowematamonaka, namiti sako tone yora towitiari.
6 Sasetoti me ka hiti moweta me yabehemetemoneke. "Hahi moweta ya teboro ka
yinero e yoro tokanirabone eke. Hahi moweta e ka owa me hinabowehi manakone
amaka", me ati nemetemoneke.
7 Me abe hiyara wami kote me kanikabone me ati nemetemoneke hehi moweta ya.
Boti hihiri ka wamimetemoneke. Tama taboribone me hiri nemetemoneke haha wami
ya, bara me abowi taboribonehe.
8 Makoni wami e emene ino ya ini me hinawatemetemoneke. Fara wami ini tohasa
nineke.
9-10 Seremia Teoso ati kakamina tohe hikaminehemetemoneke, ati e nari ahi:

"Moweta 30 ne me wara tona wami manakone me nahabiharake, boti hihiri ka wami.
Teoso owa hiyare ati nima me ihi narake. E ka owa manakone amaka, me ati narake,
Ihayeo mati",

Seremia ati nematamonaka.

Birato Sesowi aate nematamonaka.

11 Sesowi warehimatamonaka kofenato nokosi ya. Kofenato aate hinehimatamonaka.
"Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati nematamonaka.
"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
12 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na Sesowi me kaminemetemoneke,
ehene hiyaremona me ati na mati, Birato ni ya. Sesowi ati yana rematamonaka.
13 Birato aate hinehimatamonaka. "Me ati timitarini? Tiwa me kaminara tike, yama
hiyara tamaha hiri tinahamone tiwa", ati nematamonaka.
14 Sesowi ati yayanabiti rematamonaka. "Hika", kofenato ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

15 Kofenato soteo me ka owa ohari fifito toniha tohehimarika, fara Basikowa ka marina
nima, me kibeha mati kateya ya. Mera aate ne me ka owa ino me hitihi yokana fito
toniha tohehimarika.
16 Afa yama ya me ka owa Bahaba tohe foyehimatamonaka kateya ya. Me nafi
hiwatomarika, ehene hiyarari.
17 Birato nokosi ya me me yoro hikaniwama faya Birato mera hiyaremarika. "Bahaba
fito onihabone te ati nine? Sesowi ta fito onihabone te ati nine, Kirisitomonaha?" ati
nemarika.
18 Me ka hiti Sesowi me ta na mera watohimatamonaka, me one tamaha Sesowi me
nofi karo.
19 Birato itarimarika sowisi ka katera ya. Itari fati ati ihi me ka owa kakehimatamon-
aka he ni ya, ati hikaminabonehe, ati e naro ahi: "Hine naka. Hinaka yama hiyaraba
watara awineke. Yama soki ya watari owehi kokoriri onahara oke kasiro ya", ati namone
ati nematamonaka.
20 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me tamaha me me
hiyaramaroke, "Bahababonaka", me ati nabone mati. Birato Sesowi nabowehibona me
tamaha me ati nabone me ati namaroke.
21 Kofenato ati yana nemarika. "Hike te nofari, tasi onihebana te ni ya?" ati nemarika.
"Bahaba", me ati namaroke.
22 "Himata nima Sesowi oniheba amara, Kirisitomonaha?" ati nemarika.

"Te ba kanaho awa ya, ahabebana", me nafi ati namaroke.
23 "Himatabana? Himata hiri rano hiyararo?" ati nemarika.
Hine ya me ha ni kitamisahamaroke, "Te ba kanaho awa ya", me ati na mati.
24 Yama nihinaremetemoneke Birato ni ya, me ati e ni karo. He me mowa nima nabone me hinehemetemoneke. Ati ehene faha me kakama yehe soko nemarika me nokosi ya. "Owati ihi amaraboneke, hehi ahabe ya. Te ati eheneboneke".
25 "Ee, ota ati eheneboneke. Ota ehene hiyara tohi ya yama hiyara manakone ota nahabihaba ota amake, fara me ota. Ota ka matehe manakone hinahabiha hinahaba amake", me ati namaroke.
26 Faya Bahaba tasi tonihemarika me ni ya. Ati ehene saotato Sesowi me kosi nemetemoneke. Faya saotato mera yosehimatamonaka, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Saotato Sesowi me haha kanehemetemoneke.
27 Kofenato ka saotato Sesowi me towakamehemetemoneke kofeno ka yobe Beretorio tohehi ya. Saotato me nafi me yoro tokaniwamemetemoneke, Sesowi me katomabone mati.
28 Hinaka makari me sota hina makari mamawa na ya me weyeye hinihematamonaka, towisawa ka makari.
29 Tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima naro, me weyeye hinihebanoho. Sesowi ka kanihina me tamama nihemetemoneke awa ya, towisawa ka awa nima naro. Faya Sesowi nokosi ya me isi yobati ya me naoha he me haha kanehemetemoneke. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati nemetemoneke.
30 Me firo hine hinaka awa me wara hina tati ba nari me hitamematamonaka, fara awa tama hinaha ya.
31 Faya haha kani me hawa hihe ya makari mamawa na me sota na fara hinaka makari ya me weyeye hinihamematamonaka. Me hekamematamonaka, awa ya me ba hikanebonaha.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.
32 Hawi ya me tokoma me ka owa me yosehamaroke, Sesowi ewenebona tiwa kanebonaha. Sireni kamatamonaka, Simao tohahari.
33 Me tokoma me kobo tonamakehamaroke, yama ini Kokota tohaha ya. E tati tone ino amake Kokota.
34 Hinaka fibone me ta hinahamaroke, fi yoro tokanaro, yama bitari kitaha ya. Totomi hina fawi hinofarahamaroke.
35 Awa ya me ba hikane hinaka makari me ebe hinahamaroke. Yama me were namaroke, makari me ebe nabone mati.
36 Me naoha me hekatomemarika.
37 Yama hani me kanawanahamaroke Sesowi tati neme ya, hinaka yama hiyaramone kaminaro, ati e naro ahi: "Sesowi amaka, soteo me ka towisawa", yama hani ati namaroke.
38 Yama boboti me famaha me me kanawikimamaroke Sesowi beheri ya. Hinaka kanihina ya owa kawa, hinaka yasoka ya owa kawa, nemarika.
39 Hawi ya me yaka na me haha hikanemarika, me tati me weori na mati.
40 "Fara tiwa tikasomahi, teboro tinahabihabone tina tiwa, hiri tinamebonaha yama wehe terei na ya. Teoso biti tihi ya tikisamahi awa ya", me ati namaroke.
41 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha me haha hikana hinematamonaka, me ka hiti me ya me tabaha mati.
42 "Me one ta kasome hiwa kasomi watore awaka fare. Ihayeo me ka towisawa amare? Awa ya kisamaho, ati e nofawabaya waha.
43 Teoso hikasomebona ati nareka. Teoso hinofe ya Teoso hikasomehiba awaka hibayata ya. Ati e nareka ahi: 'Teoso biti ama oke', ati nareka", me ati namaroke.
44 Yama boboti he ya me tabaha me ati yana, namaroke, he me hora na mati, awa ya me kawana mati.

Sesowi ahabematamonaka.
45 Bai nokorise ya yama kayomamaroke, yama nafi. Manakobisa yama soki fawa namaroke bai weo towawiti ya.
46 Bahi weo towahawiti ya Sesowi ha nemarika kasiro ya. **"Teoso, oko Teoso, himataba owa tinaharikosine tiri?"** ati nemarika. Fara me atibisa amake haro: **"Eri, eri, rema sabakitani?"** ati naro.

47 Me one naoha ati mitati me ati yana namaroke. "Eria ino hiri ne awaka", me ati namaroke.
48 Me ka owa ohari kana ni tokome esibosa tonakamehimarika. Finakiri ya esibosa sa hife awa tati boni ya hinawana ta hikamisamakemaroke, Sesowi hifahabonehe.
49 Ehene me one hinofarehimarika. "Hine naka. Eria kake ya Eria hikasome ya kasomi e awehibanaka", me ati namaroke.
50 Sesowi ha tasehimarika kita ya. Faya ahabemarika fahi.
51 Hibati ya teboro boti ka yama babari kana makari tohaha sibi karehemetemoneke. Neme ya sibi kari yana na sibi kari kisa sibi kari kobo nisehemetemoneke bofe ya. Wami kiha nemetemoneke. Yati bakaka nemetemoneke wami kiha na ihi.
52 Me ahaba me tame se nemetemoneke. Me tamaha me ahaba me kitamatasemetemoneke, Teoso ka mati.
53 Tama ya me tasi tona Sesowi kitame ya me tokiyomemetemoneke Serosarei ya. Me tamaha me me hiwehemetemoneke.
54 Saotato me ka hiti ya saotato me tabaha Sesowi me kakatoma wami me awehemetemoneke, kiha naro, wami mera behe kanaharo. Yama one me awa, nemetemoneke. Yama me awaha me kakomeha me ati yana nemetemoneke. "Hehi Teoso biti tohe awaka hari. Keye amakere", me ati nemetemoneke.
55 Me fanawi tamaha Sesowi ya tabarawa hike ya nanaho nama narawamaroke, Sesowi kakatomarawaharo. Karireya ya Sesowi ya tabarawa kakerawamaroke, he narifarawaro.
56 Maria Matarena toha, Maria Tiako ya Yose me fama me ka ami toha, Sebeteo biti me ka ami toha, one toharawa, namaroke.

Sesowi me kamohemetemoneke.
57 Bahi tokarise ya Yose kakehimarika. Yose Arimateya kamarika, yama kihahari. Sesowi nonofamarika.
58 Yose Birato aate nematamonaka, Sesowi abohi ta namehibonaha Yose ni ya. Birato ati amosematamonaka. Birato hinaka saotato mera yosehimatamonaka, Sesowi abohi me ta tonamabone mati Yose ni ya.
59 Yose Sesowi abohi wara tone rofi hiwahematamonaka makari riyo tohaha ya, amosaro.
60 Yose Sesowi abohi ibarimatamonaka tama yati hiri ni tohaha ya, yati naro. Ati ehene me wi hinemetemoneke hibayata ya. Yati nafiha karoro towahame tama noki bori bari kawahamematamonaka yati ya. Faya tokomematamonaka.
61 Maria Matarena Maria one famaha me teme narehemetemoneke, tama beheri ya.

Saotato Sesowi temene me kakatomehemetemoneke.
62 Yama we yotoha ya, sabato ya, sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha me tokomakehemetemoneke Birato ni ya, me aate hinehibonaha.
63 "Ota ka hiti hehi keye hihiri tohehi ati e nareka ahi, sawisa ne ya mata: 'Owamisamaba ama oke yama wehe terei na ya', ati nareka.
64 Saotato me tiyosehi, tama hoti me kakatomahaba mati, yama wehe famaha ya. He ya tataba abohi me hibotirayaho. Abohi me hiboti ya me ati e naba me amake ahi: 'Ahabe ahabawahakara. Kitamareka', me ati naba me amake. Sesowi ka keye fotaha me ka keye nanafi nama naba me amake mata ya, me ati e na mati ahi", me ati nemetemoneke.
65 "Te ka saotato meba me ta onahabana oke, me te yosehaba mati, tama me kakatomahaba mati. Te ati ehene yama kakatomi me amosaboneke", ati nematamonaka.
66 Me ati ihi Sesowi temene saotato me kakatomehemetemoneke. Tama noki bori yama atahone ya me moya hikanemetemoneke, nokobi me se karibone karo. Nokobi me one ahi ni ya tama moya kani ka yama atahone baka tona me awi ya me ati e naboneke ahi: "Tama noki bori me itiha me awineke", me ati naboneke.

28

Sesowi wamisamematamonaka.
1 Sabato ahaba nowati ya tomiko ya Maria Matarena ya Maria one famaha hiba yama wa ni ya towakamarawemetemoneke, Sesowi temene towamarawabonehe.
2 Wami kiha nemetemoneke kasiro ya, Teoso nanarifa neme ya kisaki ehene, tokomakehari Sesowi temene ya. Yati tama noki bori tohaha hitiha yoko hiwahawitiemetemoneke. Teoso nanarifa itarimatamonaka yati mese ya.
3 Oyene kitehimatamonaka, yama yebe kani nima naro. Hinaka makari sawi kitehemetemoneke, fa boni foro na nima naro.

4 Saotato Sesowi temene me kakatoma me kakome kitehemetemoneke, me hoyahoyari
kana na mati. Me ahabinima nemetemoneke, me foro na mati.
5 Teoso nanarifa fanawi hiyararawematamonaka. "Te kakomerabone teke. Tera owato
oke, Sesowi te siba na te, me ba hikanari awa ya.
6 Watamakara ahi. Kitamatasahareka, fara yama hikamina nima nari. Te kakamahi
ahi, fore ka taboro te awabaya.
7 Te tokomakabote nahi, he ya tataba me te hiyaribeya, te ati e na te ahi: 'Kitamenoka.
Tai tohamebonaka Karireya ya, te nokosi ya. Te awehibonaka fahi', te ati nabone teke.
Okominahareka te ni ya", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
8 Kakomerawa yayai narawa towakamarawemetemoneke hibati ya. Kana
kawarawemetemoneke, Sesowi tamine kaminarawabonehe Sesowi ya tataba me ni ya.
9 Hawi ya Sesowi kobo hirawemetemoneke. **"Afa me te ama?"** ati nematamonaka.
Nokosi ya foro narawa he teme tama karawemetemoneke.
10 **"Te kakomerima nahi. Te towakamakihi oko one me ni ya, otamine te
kaminibeya me ni ya. Me te yosiyahi Karireya ya, owa me awahaba mati fahi",**
ati nematamonaka.

Yinero me ta nemetemoneke saotato me ni ya, keye me hiri nabone mati.
11 Towakamarawa saotato me one tokoma nemetemoneke sitati ya, yama me awaha
me tokaminamabone mati sasetoti me ka hiti me ni ya.
12 Heoniao me hiri nemetemoneke, me ka hiti me ya me tabaha mati. Me abe hiyara
yinero nanafi raba ne me ta nemetemoneke saotato me ni ya.
13 "Te ati e nabone teke ahi: 'He ya tataba yama soki ya me kakeha Sesowi abohi me
itihanike, ota amo na ota ni ya', te ati naba te amake.
14 Kofenato te tamine mite ya narabo ota nima nebonaka, tera me nahabirabone te",
me ati nemetemoneke.
15 Yinero me wara tona fara yama sasetoti me ka hiti yama me hikamina me hiri neme-
temoneke. Haha hiyara soteo me kaminate me amake, saotato me hikaminehemete.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.
16 Sesowi ya tataba me 11 na me tokomamaroke Karireya ya, atami ya, Sesowi
hikaminaharo.
17 Me tokoma me hiwehi nokosi ya me foro namaroke. Efe amaremona me one
hinehimarika.
18 Sesowi mera hiyaremarika. **"Me nafi oyose okibone waha, Teoso ati ehene,
neme ka me toha, bofe ka me toha, na mati.**
19 **Makoni tabora nafi ka me te hiyarabone teke, owa nonofa me tohawahabone
mati. Me te iibofarisaboneke, e ka abi ino, biti ino, Teoso Kanamori ino ne ya.**
20 **Me te kanawanahabone teke, fara yama okomina me hiri nabone mati. Oko
sawi fawa teraba ama oke te ni ya. Yama nafi ahabi ya osawisa otehaba ama oke
te ni ya",** ati nemari amaka.

Mako
Mako ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.
1 Hiyara amosa yana kanake haro, Sesowi Kirisito kaminaro.
2 Yama hani e te amake ahi, Teoso ati kakamina Isaiya ka yama hani ya:

"Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone namosebonaka.
3 E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha'",

Isaiya ka yama hani ati ke.
4 Yowao Batisita kake mera iibofarisematamonaka, yama honara ya. Me narabi nima nematamonaka. "Te ehene hiyara te ehene te nofamarahaba teke. Te batisa, nabone teke, Teoso ati somawamabona karo".
5 Me nafi yoro tokanemetemoneke, Soteya ka mati, Yowao ni ya. Serosarei ka me nafi toha, nemetemoneke. Mera iibofarisematamonaka Sotao ka faha ya, me ihi hiyara me ihi me kamina mati.
6 Kamero kone hiri ni makari tohaha weweye tohehimatamonaka. Bani ataro wata, na tohehimatamonaka tosi ya. Habise mera kaba, abiya me fehe fawa, na tohehimatamonaka.
7 Mera hiyarematamonaka. "Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hahi narifi owato okara, owehene amosara owa. Teme borone katisi owato okara ha owa, owehene amosara owa
8 Tera obofarisi onofa ama oke, faha ya hine ya. Hahi tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya", ati nematamonaka.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.
9 Yama wehe one ya Sesowi yana tonehimatamonaka, Nasare ya, Karireya ya. Tokomakehimatamonaka Yowao ni ya. Kobo ne Yowao hibofarisematamonaka, Sotao ka faha ya.
10 Sesowi wamisame neme awehimatamonaka. Neme hine ebe kanaha ya Teoso Kanamori awehimatamonaka, kakehari he ni ya, okoko nima nari, Teoso kanamorinoho.
11 Teoso ati saihimatamonaka neme ka ya. "Okatao ama tike. Tiwa onofa oke. Tiwehene amosi nofa ama tike owa ni ya", Teoso ati nematamonaka.

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.
12 Teoso Kanamori hekematamonaka yama honara ya.
13 Amo ni 40 ne ya Satanaisi ati yayana tohehimatamonaka, Sesowi yosehari, Sesowi yama hiyara hiri nebona ati nari. Sesowi bani me ya tataba tohehimatamonaka, Teoso nanarifa me hekatomari.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.
14 Yama wehe one ya Yowao me ibehemetemoneke kateya tori ya. Yowao foye ya Sesowi tokomematamonaka Karireya ya, hiyara amosa kaminebonaha.
15 **"Afa Teoso ka yama tohake waha. Teoso ka towisawa kobo nima ka. Te ehene hiyara fawa nahi. Hiyara amosa te nofahi",** ati nematamonaka.
16 Yama wehe one ya Sesowi yaka nematamonaka Karireya ka faha webote witi ya. Yaka ne mera awehimatamonaka, Simao nisori ya famahari, Atere. Tahafa me were nifehemetemoneke faha ya, faha kiki me toha mati.
17 Mera aate nematamonaka. **"Owa ni ya te kasawihi. Owati ihi e ka one me te ki naba teke waha".**
18 Me ka tahafa me kakosehemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi ya me tabehemetemoneke waha.
19 Totokoma kawahe Tiako mera awehimatamonaka, Sebeteo biti, nisori ya famahari, Yowao. Me nahoriemetemoneke, tahafa me sako namaha mati kanawa ehebote tori ya.
20 Sesowi mera ha ne he ya me totabamehemetemoneke. Sebeteo me hekanakose foyehimatamonaka kanawa tori ya he nanarifa me ya tabahari.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, inamati hinarabikari.
21 Me tokomemetemoneke Sesowi ya me tabaha mati, tabora Kafanao ya. Sabato ya
Sesowi tokiyomehimatamonaka sinakoka toro ya, mera kanawanehibonaha.
22 Mera kanawane ati me himite 'Hika', me ati nemetemoneke, Mowisei ati kakamina
me ati nima Sesowi ati re karo. Mowisei ati kakamina me one ati me kamina Sesowi ta
fare ati kaminematamonaka.
23 Sesowi mera kanawane me ka owa kiya kanehimatamonaka kasiro ya, rabikari.
24 "Sesowi Nasare ka tihaha himataba otara ahi tine tiri? Otara tinahabihaba tiwa
awine ti? Tiwa owato oke. Teoso tiwa yosehino ama tike, me tikasomahabone tiwa.
Efemata ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", me ka owa ati nematamonaka.
25 **"Tiwati watarima nahi. Sa tisaho",** Sesowi hora ni ati nematamonaka.
26 Inamati hose hine sa hisehimatamonaka. Inamati kiya kanehimatamonaka kasiro
ya.
27 Me ka owa Sesowi hikasomehi kitame me awaha Sesowi me kahiyarehemetemoneke
yama watohari, inamati toyosemahari. "Himata amari?" me ati nemetemoneke. "Hiyara
yati amake. Yama watote amaka kasiro ya. Te aware awa inamati toyosemahari?" me
ati nemetemoneke,
28 Sesowi tamine me kamina nawahareha mati Karireya ka tabora ya, fara Karireya
ka tabora nafi nima.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.
29 Sesowi kiyomamehimatamonaka sinakoka ya. Tiako ya Yowao me famaha me ya
tabe me tokomemetemoneke Simao ya Atere me famaha me tabori ya.
30 Simao fati mati yama kome awaha tamine me kaminemetemoneke Sesowi ni ya,
foreharo kama ya.
31 Sesowi tokomakehimatamonaka he ni ya. Mani wara hina hinawaremisaha hinaka
yama kome fawa nemetemoneke. Kitama mera narifemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.
32 Bahi toke ya me me kakiemetemoneke Sesowi ni ya, me tamaha mati, yama kome
me awaha mati. Me rabika me toha nemetemoneke.
33 Sitati ka me nafi yoro tokanemetemoneke nokobi beheri ya.
34 Me tamaha mera Sesowi kasomematamonaka, yama kome nafi me awaha mati. Me
rabika mera kasoma nematamonaka. Inamati me ati wataremetemoneke, Sesowi ati
ehene, Sesowi me watoha mati.

Sesowi hiyara amosa kaminematamonaka Karireya ya.
35 Yama warisi ya Sesowi kise ohari tokehimatamonaka, Teoso ha nebonaha yama
honara ya.
36 Simao Sesowi me siba nemetemoneke.
37 Me hiwasimatamonaka. "Sesowi me tamaha tiwa me siba nara tike", me ati
nemetemoneke.
38 **"Hima e tokahaba eke tabora ayata ka ya, Teoso ati okominabone owa fahi.
Okine oke Teoso ati okominabone owa",** ati ne
39 faya me toka me yobi nawaharehemetemoneke tabora nafi ya, Karireya ka me tabori
ya. Sesowi mera kanawanehimatamonaka sinakoka toro ya. Mera kasomematamonaka
me rabika mati.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, mese hiyarari.
40 Me ka owa mese hiyare kakehimatamonaka, Sesowi aate nebonaha. Sesowi aate
ne sonarisehimatamonaka iso yobati ya Sesowi nokosi ya. "Sesowi owa kasomi tiwatoa
tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?", ati nematamonaka.
41 Sesowi wati hiwahematamonaka hinofari. Sesowi bori hikanematamonaka yehe
ya. **"Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya",** ati ne
42 hibati ya yama kome fawa nemetemoneke. Mese amosamehimatamonaka.
43 Sesowi hiyoseme tokomematamonaka. Narabo nima hinehimatamonaka,
44 Sesowi ehene kaminarehibonaha me one ni ya. **"Tikamahi sasetoti me ni ya,
tiwa tinamobeya sasetoti me ni ya. Mowisei ati e nematamonaka ahi: E mese
amosamaha bani e ta te e amake Teoso ni ya, tabasi nebonaha. Mowisei ati
namatama tiwehene nahi, tiwa me watobone karo, titaminawaha tiwa",** ati
nematamonaka.
45 Tokomematamonaka. Sesowi ati kasawari hiwa kaminematamonaka me nafi ni
ya. Ehene Sesowi tokomihinarematamonaka, sitati nafi nima. Wehimatamonaka yama
honara ya. Tabora nafi ka me hinakematamonaka.

2

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Wete namehimatamonaka Kafanao ya. Yama wehe one ya Sesowi tamine me
mitehemetemoneke kobo namahari taboro ya.
2 Me kamakia me tamaha me ihi yobe mo kanehimatamonaka. Me one kamakihina
remetemoneke nokobi beheri ya, me tamaha me ihi. Sesowi Teoso ati kaminematamon-
aka me ni ya.
3 Me one kamakitasehemetemoneke, me ka owa yana ni watore me tiwa kana mati.
Me fama me fama na me hekamakimatamonaka.
4 Sesowi ni ya me hekamakibona towakamaki me hiwatorehimatamonaka, me
tamaha me ihi. Faya yobe bari ya me tokomisa Sesowi itari ka yama ya yama me
kanahotihemetemoneke. Me hikanakisakehimatamonaka, forehari, Sesowi itari beheri
ya.
5 Me ati boti Sesowi hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati boti ati na mati.
Me ka owa hiyarematamonaka. **"Okatao Teoso tiwehene hiyara fawa nika",** Sesowi
ati nematamonaka.
6 Me sawihemetemoneke, Mowisei ati kakamina mati. Me ati boti yama nima
nemetemoneke, Sesowi ati me mitaha mati.
7 "Himata nima ati nara? Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari. Yama hiyara
e hiri teha Teoso fawa nite amaka, fare Teoso ati ehene. E ati ehene amakere", me ati
boti ati nemetemoneke.
8 Sesowi me ati boti watohimatamonaka. **"Himataba yama e na te wati nawahineri
ahi",** ati nematamonaka.
9 **"Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke. Owati
e nene ama oke ahi: 'Yana tinahi. Tika kama wara tinahi. Yaka tibeya', onehene
ama oke. Fara owati famineke.**
10 **Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni owatoa
owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene",**
Faya me ka owa hiyarematamonaka.
11 **"Owati timitahi. Yana timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya",**
ati nematamonaka.
12 Waremisame hinaka kama wara tonehimatamonaka hibati ya. Tokomematamon-
aka, me nafi hiwahari. "Hika", me ati nemetemoneke, me hiyara mati, Teoso me
kahiyara mati. "Yama e na owatera ama oke ahi", me ati nemetemoneke.

Sesowi Refi ha nematamonaka.

13 Faya Sesowi tokome yaka nabasematamonaka tasa, faha webote witi ya. Me tamaha
me kamakiemetemoneke. Mera kanawanehimatamonaka.
14 Faya yaka ne noko awehimatamonaka. Refi awehimatamonaka, Afeo biti, itariari
yobe ya, me ka yinero yayaba ka yobe ya.* **"Tisawihi owa ni ya",** Sesowi ati
nematamonaka. Yana namise he ya famehimari amaka.
15 Me tokoma Sesowi ya tataba me ya tabehi me tafehemetemoneke Refi ka yobe ya.
Me ya me tabehemetemoneke, me tamaha mati, me ka yinero yayaba mati, me ya me
one tabaha mati, yama hiyara hihiri mati. Afa me tamehemetemoneke, Sesowi ya me
tataba toha mati.
16 Haha me ya Sesowi tabehi tafehi me one ati yana nemetemoneke, Mowisei
ati kakamina me toha, fariseo me toha, na mati. Sesowi ya tataba me me aate
nemetemoneke. "Himataba Sesowi me tafi ya tafi tabara, me yoro tokana mati, yinero
yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?", Mowisei ati kakamina me ati
nemetemoneke, fariseo me ya me taba mati.
17 Me ati Sesowi mite ati yana nematamonaka. **"Yama kome e awara metiko era
narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate amaka.
Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi hiyara me ta
me ha onahabone owa, yama hiyara me hiri namaribone karo",** ati nematamonaka.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nafimi ka yama kaminebonaha.

18 Yama wehe one ya Yowao ya tataba hine me nafimi, fariseo hine me nafimi
nabisemetemoneke. Me one kamakiemetemoneke, Sesowi me aate nabone mati.
"Sesowi himataba tiwa ya tataba hine me nafimirineri?" me ati nemetemoneke. "Yowao

* **2:14** 2.14 Homa ka kofeno ni ya yinero me tata tohehemetemoneke, fare kofeno ati ehene.

ya tataba me toha, fariseo me ya tataba me toha, na me nima me kere, hine me nafimira mati", me ati nemetemoneke.
19 **"E ka owa fanehibona ya tataba hine me nafimibana, sawi ka ayaka ya? Hine me nafimiraboneke sawisa ne kari me ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
20 **"Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me nafimiaboneke fahi.**
21 **Makari bote e nawanamatera amake makari ibe yati ya. Makari yati e nawani ya makari sibi tonamatasahaba amake, bote tohi karo. Makari hoti tonafihaba amake mata ya.**
22 **Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Fi nafimisaha ihi yama wiye bosi tokanaba amake, kitaharo, bote tohaharo. Yama atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake. Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi nafimisi ya ahabarahaba amake, yama wiye kitari karo, yati tohaharo",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi sabato kaminematamonaka.
23 Sabato one ya Sesowi kariwematamonaka fatara ya, he ya tataba me ya tabahari. He ya tataba tiriko boni me bata nemetemoneke.
24 Fariseo me ati yana nemetemoneke, Sesowi me hiyara mati. "Sesowi me tiwa ha. Himata me ebe na tiriko me bata nineri? Sabato ya yama e na e hiri tera amake ahi", me ati nemetemoneke.
25 **"Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine kaminaro?"** Sesowi ati nematamonaka. **"Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimihemetemoneke, yamata watari karo.**
26 **Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Abiata sasetoti ehebote tohehimatamonaka. Tafi tokiyome bao kabehimatamonaka, Teoso ka bao. Hahi bao e kabatere amaka. Sasetoti me ta me hikabate amaka. Efe bao Tafi kaba he ya tataba me hikaba hinehimatamonaka, Tafi ta hinahari me ni ya.**
27 **Teoso sabato hiri nematamonaka e ka iti boteri me ka sabatobonehe. Sabato ka me amarabone memetemoneke.**
28 **Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka",** ati nematamonaka.

3

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.
1 Yama we one ya Sesowi tokiyomatasematamonaka sinakoka ya. Me ka owa sawihimatamonaka sinakoka toro ya, mano kamo namahari.
2 Sesowi me kakatomehemetemoneke, yama hiri hinahabone me awahabone mati. Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
3 Sesowi me ka owa ha nematamonaka, mano kamo namahari. **"Tikamahi, tiwaribeya ahi me nafi nokosi ya",** Sesowi ati nematamonaka.
4 Faya Sesowi mera aate nematamonaka. **"Sabato ya e abe kasomaterani ama? Sabato ya e abe kakotehani ama? Sabato ya e abe nakitamaterani ama? E abe nabowatehani ama?"** Sesowi ati nematamonaka.
Me ati yana remetemoneke.
5 Me nafi kakatomehimatamonaka, yawamisahari, noko yawakanikimahari, me ka owa me nofari karo. **"Timano yai tinihahi",** Sesowi ati nematamonaka. Faya mano yai tonihe yehe amosawahamehimatamonaka.
6 Faya fariseo me tokomemetemoneke, Eroti me one me hiyarabone mati. Faya me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima nabowi e neba amara?" me ati nemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.
7 Faya Sesowi he ya tataba mera hima nematamonaka. "Hima e tabi oharihi", ati nematamonaka. Me tokomemetemoneke Karireya ka faha witi ya.
Karireya ka me tamaha me kamakiemetemoneke Sesowi ni ya. Soteya ka me toha,
8 Serosarei ka me toha, Itomeya ka me toha, Sotao kowani ka me toha, Tiro ka me toha, Sito ka me toha, me tamaha me kakehemetemoneke, Sesowi ni ya, Sesowi ehene tamine me mitaha mati.
9 Me tamaha me ihi Sesowi ati ehene kanawa me kakamemetemoneke, Sesowi foyabona karo, me tai hiwaharehibonaha.
10 Sesowi me boyo nabone me nafi kakehemetemoneke, me kiya na mati, Sesowi tamine me mitaha mati, me tamaha mera nakitamahari.

11 Sesowi nokosi ya me inamati foro nemetemoneke, me kikiya kanaha mati. "Teoso
biti ama tike", me ati nemetemoneke.
12 Me narabi nima nematamonaka, ehene me hiwehi ehene me hikaminarebonaha
me one ni ya.

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.
13 Faya tokomisehimatamonaka yati waha mese ya. Mera ha nematamonaka he ya
tataba mebone mati.
14 Faya mera kakatikehimatamonaka me tosi na mati, me ya tabehibonaha, mera
yosehibonaha, Teoso ati me kaminabone mati, me one ni ya,
15 yama me watohabone mati, me rabika me me kasomabone mati.
16 Simao ino owamatamona amaka, Betiro, Sesowi ino hinawatawahari.
17 Tiako Sebeteo biti. Yowao Tiako nisorimatamonaka. Tiako nisori ya me famaha me
ka haha amake haro, Bowanesi tohaharo, Sesowi hitiharo, bahi ati nima me na mati.
18 Atere, Firibi, Batoromeo, Mateo, Tome, Tiako Aofeo biti, Tateo, Simao, Homa ka
mera momono tohatehari.
19 Yota Isikarioti, Sesowi ta tehibana me one ni ya. Sesowi kamehimatamonaka fare
taboro ya.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.
20 Me tamamatasehemetemoneke. Sesowi me tafahabone me tafihinaremetemoneke,
me tamaha me ihi.
21 Sesowi tamine Sesowi me one mitaha Sesowi me totimakehabone me ati nemete-
moneke. "Sesowi tati rabike awaka", me ati nemetemoneke.
22 Serosarei ya Mowisei ati kakamina me kakeha me ati e nemetemoneke ahi,
Sesowi me kamina mati: "Beosebo me ka owa tohe awaka, Sesowi.* Fare inamati
me ka towisawa ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera toyosemaka", me ati
nemetemoneke.
23 Mera ha nematamonaka, hiyara kaminebonaha me ni ya. **"Fare Satanaisi hiwa
nahabitere amaka. Fare Satanaisi mera kasome ya hiwa nahabitehiba amaka",**
ati nematamonaka.
24 **"Saotato me abe mowa ni ya, me kiti watamaraboneke. Towisawa owa ka
saotato me tabori me hinabihaboneke, me ka sitati.**
25 **Hahi yobe ohari ka me abe mono ni ya me abe nahabihaba me amake.**
26 **Satanaisi me abe mono ni ya Satanaisi ahabeba amaka".**
27 Sesowi hiyara one kaminematamonaka. **"E ka owa kitehi ka yama e botihabone
e ati na e ka owa ka yobe ya e tokiyomaha e ka owa e wete te e amake. E wete
re ya hinaka yama botihina raboneke".**
28 **"Teoso yama hiyara nafi fawa nite amaka. Teoso te kakoamone te ati
ni ya Teoso ati somawamatehiba amaka. Yama hiyara oharia ta Teoso fawa
nirebonaka.**
29 **Teoso Kanamori ta hiyaremona te ati ni ya Teoso ati somawamatereba
amaka. E ehene e na hiyakere mata ya, Teoso ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
30 Hinamati ati ehene mera kasomemona me himako ati yana nematamonaka, Teoso
Kanamori me kakoamone ati ne karo.

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.
31 Me kakeha me nahokiemetemoneke. Sesowi mati toha, nisori me toha, hinakasima
toharawa, nemetemoneke. Me nahokosa Sesowi ino me hiri nemetemoneke.
32 Me tamaha me moto kawahamaha me ya Sesowi tabehimatamonaka. "Sesowi ami,
niso mati, asimarawaha, me na me nahobasaharake ahi yobe beheri ya, tiwa me ati na
mati", me ati nemetemoneke.
33 **"Hibaka okomi tohari? Hibaka okaniso me tohari?"** ati nematamonaka.
34-35 Me nafi noki awehimatamonaka, me moto kawahama mati. **"Me te awa haro.
Okomi nima me nineke. Okaniso me nima, me nineke. Okaniso toha, okasima
toha, okomi toha, na nima me nineke, e ka one mati, Teoso yama hinofa me hiri
na mati",** ati nematamonaka.

4

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

---

* **3:22** 3.22 Satanaisi ino owamatamona amaka, Beosebo.

1 Sesowi mera kanawani yana tonehimatamonaka faha webote witi ya. Me tamaha
me kakeha me ihi tofoyawiti itarimarika kanawa tori ya. Me one nahobasahamaroke
faha witi ya.
2 Mera kanawanehimatamonaka. Hiyara tamaha ya mera kanawane ati e nemata-
monaka ahi:
3 **"Owati te kamitahi. E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha.**
4 **Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Bani biti
me kakeha yama noki me kabehemetemoneke.**
5 **Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Wami bayiri
ka tiriko yani kerewe remetemoneke.**
6 **Manakobisa bahi kamaki ehene tiriko waya tokanemetemoneke, habi fotari
karo.**
7 **Yama noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene
tiriko yani watoremetemoneke. Bonoremetemoneke faro.**
8 **Wami amosa ya yama noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki
oharia koro na boni 30 toha, noki one ka boni 60 toha, noki one ka boni 100
toha, nemetemoneke",** ati nematamonaka.
9 **"Te warabo naha owati te mitahi",** ati nematamonaka.
10 Me one tokoma me tamara Sesowi ya me taba Sesowi me aate nemetemoneke, hiyara
me mitahabone mati, me hiwatoabonehe, Sesowi hikaminaharo. Me 12 na me toha, me
one toha, me tamara mati.
11 **"Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati nareka,
ha te ta. Me one yama watoraba me amake. Hine ya hiyara me mitahaba me
amake, Teoso ati ehene.**
12 **Teoso ka yama me awaha me narabi hawiha Teoso ka yama me watoraba me
amake. Teoso ka yama me wato ya me ihi hiyara me ihi me nofamarehene me
amake, Teoso ati somawamebonaha",** Sesowi ati nematamonaka.
13 **"Hiyara te watoramone te ati nine? Hiyara one te watoraba te awineke, oko
hiyara",** ati nematamonaka.
14 **"Fara yama koro na nima Teoso ati te amaka. E ka owa yama koro ne ka
yama koro ni nima Teoso ati kamini te amaka.**
15 **E ka one Teoso ati me mitaha me nima wami nemetemoneke, hawi beheri
karo. Teoso ati me mitaha Satanaisi Teoso ati totimakehi ehene Teoso ati
sawimatere amaka me ati boti ya".**
16 **"Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Afa nima me
nineke, Teoso ati me mitaha ati nofi me kerewe ri karo, me yayai na mati.**
17 **Tiriko habi watara nima me nineke, Teoso ati me nofamara mati. Teoso ati
me nofaha me one me me hinofamara Teoso ati nofi me fawa te me amake. Yama
nawaha me hiri na Teoso ati nofi me fawa, te me amake, me one".**
18 **"Atiwa baikani ya yama noki one kasohemetemoneke. Afa nima me nineke,
Teoso ati me mitaha**
19 **yama amosa me hiri ra mati, yama tamaha me nofa mati, yinero tamehi me
nofa, na mati".**
20 **"Yama noki one wami amosa ya kasohemetemoneke. Afa nima me nineke,
Teoso ati me mitaha mati, Teoso ati me nofaha mati, me ihi amosa mati. Owa
ehene manakone 30 toha, owa ehene manakone 60 toha, owa ehene manakone
100 toha, naka, amosari.",** Sesowi ati nematamonaka.

Nabarina taminemetemone amake.

21 **"Nabarina hiri ni e boko kanisawahamate ama, boro ya? Nabarina hiri ni
e yoko tokatehani ama kama bofe ya? Nabarina e kawatarete amake neme ya
fara nabarina tabori ya.**
22 **E ehene e kehemoha e ehene awihinatehaba e amake.**
23 **Te warabo naha owati te mitahi",** ati nematamonaka.
24 **"Owati te mitahi. Owati miti titamini ya Teoso ati nafi tiwatotehabone tike,
Teoso ati ehene.**
25 **E ka owa yama kihe ya hinaka yamabone Teoso ta hinamakehaboneke. Hahi e
ka owa yama kihare hinaka yama Teoso hiyabamakiaboneke",** ati nematamonaka.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

26 **"E e te amake ahi, Teoso ya e tabaha e: Yama noki e koro na**
27 **e kamate e amake. Yama soki ya e aamo toha, yama wamini ya e tatafi toha,
na yama e aawa naminate amake, yanahanihi.**

28 **Hine ya wami ihi yanatehani amake, e watoraro. Manakobisa yama totoyabo**
ni ya bonoha boni kini toha manakobisa
29 **abariko owa ya boni hati ya me one e yosete e amake, yama me ti nabone**
mati, hibati ya hataharo. E ehene nima Teoso ehene te amaka", ati nematamonaka.
30 **"Hiyara one okominahabone oke, yama te watohabone te, Teoso ya e tabi**
karo. Mositata noki isisi kabote na noki nima Teoso ka yama te amake,
31 **nafiraro.**
32 **Fatara ya koro na yanaha nanafi na ini kanafiaha ini ya bani biti me winati**
amake yama bafo ya", ati nematamonaka.
33 Sesowi hiyara tamaha kaminematamonaka mera kanawanahari Teoso tamine ya.
Yama me wawato raba nemetemoneke.
34 Hine ya hiyara kaminematamonaka me tamaha me ni ya. Ohari me ya
totabakosematamonaka mera kanawani forima nebonaha, he ya tataba mati, yama nafi
me watohabone mati.

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.
35 Bahi fawa nise ya ati e nematamonaka ahi: **"Hima e kariwahi kowani ka ya",** ati
nematamonaka.
36 Me one tonohokosa he ya tataba me hekematamonaka, fara foye ka kanawa ya.
Kanawa one nehemetemoneke.
37 Boni kakehemetemoneke kitaharo. Faha rike nafihemetemoneke. Faha rike kitaha
ihi faha foyehemetemoneke kanawa tori ya. Kanawa bokinima nemetemoneke faha rike
ihi.
38 Sesowi amo ni foyehimatamonaka kanawa tori ya, kanawa mate ka ya, bako mese
ya. Me mowa hinehimatamonaka amo nari.
Tafihi me aate hinehimatamonaka. "Sesowi e ahababa e awineke. Hine e ahabake
tine ti?" me ati nemetemoneke.
39 Sesowi waremise boni ya faha rike famaha fawa nihimatamonaka. Boni fawa, faha
rike fawa, nemetemoneke. Faha winawina nemetemoneke.
Mera hiyarematamonaka.
40 **"Himataba te kokoriri nineri? Teoso tamine te mitaterinihi era kasomari?"**
Sesowi ati nematamonaka.
41 Faya me abe hiyaremetemoneke, me watoha mati. "Hiketeno amara, boni ati
hikataba, faha rike ati hikataba, hinahari?" me ati nemetemoneke.

5

Sesowi keraseno owa kasomematamonaka, rabikari.
1 Sesowi me kobo tokowitehemetemoneke faha webote kowani ya Keraseno me tabori
ya,
2-3 inamati ehene me ka owa rabikatehino wano ya, tama taboriteni ya, wete
hinaterenoho koheti ya fare koheti bebete kasa tehinoho.
4 Feho ya temerabo me hikamato, koheti ya ye tabo me hikamato, hinehi koheti bete
kasarima nematamonaka, kite kari, me himato ka koheti kitakene ati terari. Me nafi
kitaremetemoneke ehene, kitahari.
5 Yobi nematamonaka yama nafi ya, yama soki ya wa naba, yama wa toni ya wa nati,
nari, tama si toni ya yati nemeha si toni ya. Ha ne hiwa nohoho nimatamonaka, yati
ibe ya.
6 Sesowi me kobo towitiemetemoneke. Sesowi kisehimatamonaka. Sesowi awaba
nematamonaka yama yabo ya. Yana ne kakehimatamonaka he kobo nebonaha. Kana
ni kakehimatamonaka. Sonarise itarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya.
7-8 **"Inamati, sa tisaho",** Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi Teoso biti kiti mati tihaha himata hiri tiribe owa ni ya? Teoso ino hiri ona
tiwa aate oke, owa tikatomarabone tiwa", kiya kani ati nematamonaka.
9 **"Tiwini e na ama tiri?"** Sesowi ati nematamonaka.
"Owini amake haro, Me Tamake ama oke, ota tami karo", ati nematamonaka.
10 Sesowi aate nematamonaka kita ya, Sesowi mera toyosemarebonaha yama yabo ya.
11 Boroko me tamaha me tafaha me nahohemetemoneke yama atamiri ka ya.
12 Me inamati Sesowi aate nemetemoneke. "Otara tiyosemahi boroko me ni ya, ota
sawihabone ota", me ati nemetemoneke.
13 Sesowi ati amosematamonaka. Me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Faya
boroko me tokifiwahemetemoneke atami ya, me kana ni. Me bokehemetemoneke faha
ya. Me ahabemetemoneke faha boti ihi, me tamaha mati kasiro ya, 2000 me toha mati.

14 Boroko me nanarifa me tokomemetemoneke. Hiyara me kaminemetemoneke me nafi ni ya, sitati ka me toha, tabora one ka me toha na me ni ya. Me one kamakiemetemoneke Sesowi ehenemona me awamakehabone mati.
15 Me one kamakiemetemoneke Sesowi ni ya. Me ka owa rabikatehi me awehemetemoneke itariari, makari akahari waha. Hibati ya inamati me ihi totoha tohehimatamona amosawahamehimatamonaka. Me hiwehi me kakomemetemoneke.
16 Sesowi ehene me awaha Sesowi ehene me kaminibemetemoneke me ka owa rabike kasomari. Boroko me me kamina nemetemoneke.
17 Sesowi tokomebona me aate hinehimatamonaka.
18 Sesowi tofoyamehimatamonaka kanawa ya. Me ka owa kitame Sesowi aate nematamonaka, me ya tabehibonaha.
19 Sawi Sesowi hinofarehimatamonaka. **"Tikamahi titaboro ya. Titamine tikaminiyahi tika one me ni ya titaminawamaha tiwa. Teoso tikaminahabone tike me ni ya, ehene amosari, tiwa ni ya, tiwa nofahari",** Sesowi ati nematamonaka.
20 Faya tokome Sesowi ehene kaminematamonaka me one ni ya me wina mati sitati Tekabori ya. Tekabori ka sitati 10 nemetemoneke. Me nafi ati boti yama nima nemetemoneke.

Sairo Sesowi aate nematamonaka.
21 Sesowi me tokariwahamehemetemoneke tasa faha kowani ya. Wabasehimatamonaka. Me tamaha me kakehemetemoneke he ni ya.
22 Sinakoka ka towisawa Sairo tohe kakehimatamonaka. Sesowi awe sonarise itarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya.
23 He aate nematamonaka kasiro ya. "Okoto ahabinima narake. Tikamakehi hibati ya okoto ni ya. Tiye tekibaribeya he ni ya, kitamabana. Ahabariyahi", Sairo ati nematamonaka.
24 Sesowi he ya tofamamehimatamonaka.

Fanawi ka ama fawa ni watora Sesowi nakitamehimatamonaka.
Me tamaha me yaka na me ya tabehi me hitayomatamonaka.
25 Me ka one ama kihateha kakehemetemoneke, hinaka ama fawa ni watoteraro. Ama kihi ka hinaka ano 12 nemetemoneke.
26 Metiko me hikasomahabone metiko me haha tohehemetemoneke. Hinaka yinero nafi tata tohehemetemoneke kitamihinararo. Rabiki yehekosehemetemoneke.
27 Sesowi tamine mitaha kakehemetemoneke he ni ya.
Kamakiemetemoneke Sesowi nowati ya, me yotoha me baikani ya. Tokomake Sesowi ka makari bori kanemetemoneke.
28 Ati boti e nemetemoneke ahi: "Hinaka makari boyo oni ya okitamahaba ama oke", ati nemetemoneke.
29 Hinaka ama fawa nemetemoneke hibati ya. Kasomi watohemetemoneke.
30 Sesowi hiwa watohimatamonaka kiti tokahari. Sesowi nokowame ati yana nematamonaka me baikani ya. **"Hibake oko makari bori kana?"** ati nematamonaka.
31 He ya tataba me ati yana nemetemoneke he ni ya. "Himata ebe tina tiwati e nineri ahi, 'Hibake owa boyo nara', tina tiwa? Me tamaha me tiwara tiwa awine ti, tiwa me koba na mati?" me ati nemetemoneke.
32 Noko totokikima nematamonaka, he koba kanehi tabiyo hiwehibonaha.
33 Fanawi kokoriri na hoyahoya kana nemetemoneke kitami awaharo. Sesowi ni ya kake sonarisa itarisehemetemoneke he nokosi ya. Ihi kaminemetemoneke he ni ya.
34 Sesowi hihiyarehemetemoneke. **"Okoto tikitama tike tiwati e na tiwa ahi, tiwati boti ya, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini karo. Watorima tinahi. Tikamahi. Haha yama kome tiwa wasimateraba ama tike",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi Sairo bite nakitamehimatamonaka.
35 Sesowi me ka one hiyare ni ya Sairo me one kamakia me ati yana nemetemoneke. "Sairo tikoto ahabarake hibati ya. Borofeso hine naka waha", me ati nemetemoneke.
36 Sesowi me ati mitehi Sairo hiyarematamonaka. **"Watorima tinahi. Tiwati e nahi ahi tiwati boti ya: 'Teoso hikasomahaba amake', tinahi".**
37 Me tamaha me ya tabi nofarematamonaka. Betiro, Tiako, Yowao, me na me ya tabi oharimatamonaka, Yowao Tiako nisori.
38 Me kobo tonamemetemoneke Sairo ka yobe ya. Mera awehimatamonaka, me yawa me ohi na mati, me ati komeha mati.
39 Tokiyomamake ati yana nematamonaka. **"Himata te ebe nani te yawa te ohi nineri? Inamatewe ahabakere. Hine ya amo nineke",** ati nematamonaka.

40 Ati me haha hikanematamonaka. Mera toyosemehimatamonaka, me nafi, yobe ka
mati. Mera hima nematamonaka. Inamatewe bati ya mati fama, Tiako ya Yowao fama,
Betiro ya Sesowi fama ne me tokiyomehemetemoneke inamatewe fori ya.
41 Sesowi inamatewe yehe wara tokane inamatewe ha nematamonaka. **"Inamatewe**
tiwamisamahi", ati nematamonaka. Fare ati kabisa amake haro, **"Tarita komi".**
42 Inamatewe hibati ya wamisama yaka nibote nemetemoneke. Hinaka ano 12
nemetemoneke. Sesowi ehene me kahiyara me abe hiyaremetemoneke.
43 Mera hora kasehimatamonaka kasiro ya, ehene me hikaminarebonaha, me one ni
ya, tabora one ka mati. Me narabi nima nematamonaka, inamatewe me natafabone
mati.

6

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

1 Sesowi yana tone tokomematamonaka fara hinaka sitati ya. He ya tataba me ya
tabehimatamonaka.
2 Sabato ya mera kanawanehimatamonaka sinakoka ya, me tamaha mati. Ati
me hikamite "Hika", me ati na, "Hika hibake hikanawanatehino amara?" me ati
nemetemoneke me abe hiyara mati. "Himata nima ne yama nafi watora, era kasomi
wato nari?
3 Efe amare awa hihiri, Maria biti? Ota ka one me ka ayo amare, Tiako, Yose,
Yota, Simao me na me ka ayo? Hinakasima sawi nofarawara ama e ni ya?" me ati
nemetemoneke, Sesowi ati me nofara mati.
4 Sesowi ati e nematamonaka ahi me ni ya: **"E ka owa Teoso ati kakamina tohe fare**
taboro ka mera hiyare ati kamiti me hinofatere amaka. Manakobisa tabora one
ya tokehi mera hiyare ati kamiti me hinofate amaka. Fara me one hinofatere
amaka", Sesowi ati nematamonaka.
5 Haha tabora ka mera kasomihinarematamonaka. Hine ya mera kasomematamonaka
me tamara mati, yehe kakakibarehari me tati ya.
6 **"Hika, era kasomi owatorahamone me ati na me awineke",** ati nematamonaka.

Sesowi ya tataba hiyara amosa me kaminemetemoneke Sesowi ati ehene.

Moto nawahematamonaka mera kanawanahari tabora one ka mati.
7 Mera ha nematamonaka, me 12 na mati, mera hiyarebonaha. "Te towakaba teke te
famaha te. Me famaha me towaka, me famaha me towaka, nabanake. Me rabika me te
nakitamahaba teke, owati ihi", Sesowi ati nematamonaka.
8 Ati ehene awa me tama nemetemoneke hawi ya awa ohariaro. Bao me weye karihi,
sakora me weye karihi, yinero me kiharihi,
9 me ka makari famarihi, me ka sataya ta na, nabone ati nematamonaka.
10 **"Tabora one ya te kobo ni ya te sawihaba teke yobe ohari ya.**
11 **Haha tera me nofari ya te tokomaba teke. Te ati kamiti me nofari ya te**
tokoma, naba teke tabora one ya. Te yana toni ya te teme te wisa tokanaba teke,
hobokori bo tonahabana, te teme ka wami hobokori, me hiwahabana, te yawaha
te", ati nematamonaka.
12 Me tokaha me narabi me nima nemetemoneke me ihi hiyara me ihi me
nofamarabone mati.
13 Me rabika me me kasomemetemoneke me tamaha mati. Me kiya na me me kasoma
nemetemoneke, orifa fehe ya me keketeha mati me tati.

Yowao Batisita me nabowemetemoneke.

14 Towisawa Eroti me ihi tamine mitehimatamonaka, me nafi Sesowi ino hiri ni karo,
waha. "Yowao Batisita tohe awaka, kitamenoho. Makoni yama watohi awaka mata ya",
me ati nemetemoneke Sesowi me kamina mati.
15 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Eria amare?" me ati nemetemoneke. "Teoso ati
kakamina tohe awaka. Hibati ka me nimetema ne awaka", me one ati nemetemoneke.
16 Eroti tamine himite he ati yana nihimatamonaka. "Yowao tati ota ti nakoseri
kitamatasehita awaka", ati nematamonaka.
17 Eroti ati ehene Yowao me watibemetemoneke foyebonaha kateya tori ya, fati ati ihi.
Eroti nisori Firibi fati itiwe Yowao hora hinehimatamonaka.
18 Yowao ati e nematamonaka ahi: "Eroti haha yama hiri tinaha tiwehene Teoso
nofakara. Himataba niso fati titiwahine tiri?" Yowao ati nematamonaka.
19 Faya Yowao foyehimatamonaka kateya ya Eroti ati ehene, Erotia hikako hinabowe-
hibona hinahari. Erotia hinabowehibona hine nabowi hiwatorehimatamonaka,

20 Eroti hikayawahari. Yowao ehene amose Eroti hiwatomatamonaka. Eroti hinakome-
hematamonaka. Eroti Yowao narabo nima hine ati boti yama nima nematamonaka.
Yowao ati miti fawa rihi nematamonaka.
21 Erotia yama amo ni noki hina amo ni kobo nemetemoneke waha. Yama we
one ya Eroti ayaka hiri nematamonaka, Karireya ka me ka ayakabonehe. Mera ha
nematamonaka, me sawihabone mati, hinaka anifesario ya. He nanarifa me toha,
saotato mera yoyose me toha, yama me kiha me toha, na mera ha nematamonaka.
22 Me ka ayakabone hiri ne Erotia bite kake sere nemetemoneke me nokosi ya. Eroti
me one sere ni hinofemetemoneke kasiro ya. Eroti atona hiyarematamonaka. "Tiwati
yana nahi. Yama tinofa ini titi ya yama ta onahabana oke", ati nematamonaka.
23 "Otaboro kote tinofi ya otaboro kote ta onahabana oke, kote ehebote. Keye amakere.
Teoso owati mitaka", ati nematamonaka.
24 Yana na tokoma mati aate nemetemoneke. "Ami himata okanikaribone?" ati
nemetemoneke.
"Yowao Batisita tati tikanikahabone tike", mati ati nemetemoneke.
25 Faya kama Eroti aate namehemetemoneke hibati ya. "Afa yamabani ama ha, Yowao
Batisita tati ta tiba karo tati foyahari barato ehebote tori ya hibati ya", ati nemetemoneke.
26 Eroti yawi nafihimatamonaka kasiro ya. Yowao ahabi nofare Yowao tati ta nebona
ati nematamonaka, me tamaha me ihi, ati me himite mati, keye hiri nemona me
hirabona karo.
27 Saotato toyosemehimatamonaka Yowao tati kakamebonaha. Tokomematamonaka
kateya ya Yowao nabowebonaha, tati ti hisehibonaha.
28 Kamehimatamonaka Yowao tati tama kanahari tati itariari barato ehebote ya. Tati
ta hikawitematamonaka me ka atonari ni ya. Atona tati ta hikanamehimatamonaka fara
mati ni ya.
29 Yowao ahabe tamine he ya tataba me mitaha me kamakiemetemoneke, me
hekamehibonaha. Me hekame me hibehimatamonaka temenebona ya, yati hoti ya.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

30 Manakobisa me kamehemetemoneke Sesowi ni ya, me hiyosebaha mati. Me ihi me
kaminamehemetemoneke Sesowi ni ya. Me ati me kamina nemetemoneke, tabora one
ka me me hiyara mati.
31 **"Hima yama one ya. Yama honara ya te hasi nibeya mata",** Sesowi ati
nematamonaka. Me tamaha me yobi na me ihi Sesowi me tafihinaremetemoneke.
32 Sesowi ya he ya tataba me tabi oharia me kibehemetemoneke kanawa ya. Me
towakemetemoneke yama honari ya.
33 Me one me hiwaha me yaka ni tai tohehemetemoneke hawi ya, tabora tamaha ka
mati. Me kobo towitiemetemoneke, Sesowi nokosi ya.
34 Sesowi kisehimatamonaka kanawa ya foyahari. Me tamaha mera awehi mera
aawawa nematamonaka, ofeya me nima me na mati, me nanarifa watara mati. Mera
kanawanehimatamonaka yama tamaha ya.
35 Bahi tokehimatamonaka. "Sesowi bahi tokaka", me ati nemetemoneke, he ya tataba
mati. "Tabora watakere ahi.
36 Me tiyosemahi me tokomaba mati yamata me kanikaba mati tabora yabora ya, me
hikababana", me ati nemetemoneke.
37 **"Me tafeba te ta nahi fara me te",** ati nematamonaka.
"Bao tamehi ota kanikene ota amake. Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone ya bao
manakone tohehina amaka, me ka baobana, me tami karo", me ati nemetemoneke.
38 **"Te ka bao e ra, te tama kanahari? Bao te tomi kanahi",** ati nematamonaka.
Faya bao me tomi kanehemetemoneke. "Bao 5 toha, aba me fama, ke", me ati
nemetemoneke.
39 Mera yosehimatamonaka me nahohabone mati masiri mese ya.
40 Me abe ebe nemetemoneke tabora one ka mati. Me 100 na me toha, me 50 na me
toha, me na me nahohemetemoneke.
41 Sesowi bao 5 ne wara tokanematamonaka. Aba me fama na mera wara tokane
neme awehi ati yana nematamonaka, **"Teoso faya amake",** ati nari. Faya bao ebe ne
bao ta nematamonaka he ya tataba me ni ya, me ta hinehibonaha me one ni ya. Aba
mera ebe, nematamonaka.
42 Me nafi tafaha me akaremetemoneke.
43 Me tafi hawa toha bao me awehemetemoneke hasi nari. Aba me toha nemete-
moneke, me hasi na mati. Yamata isi ni hasi na me kayabemetemoneke. Isiri 12 na mo
nemetemoneke.

44 5000 me tohehemetemoneke, me tafa mati, me makiti.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.
45 Hibati ya Sesowi he ya tataba mera yosehimatamonaka, me kibehabone mati kanawa ya, me tai toamabone mati kowani ya. Towitakosebona ati nematamonaka, mera toyosemahari.
46 Me tokoma faya tokomisehimatamonaka, atami ya, Teoso hiyarebonaha.
47 Yama kayomemetemoneke, me kafowasa ni ya faha baikani ya. Sesowi ohari toakosematamonaka, faha witi ya.
48 Mera awehimatamonaka, me nokosi ya boni kakeha ihi me ori ni kitamisa mati. Yama sirimaki ya Sesowi kamakimatamonaka, me ni ya, yaka nari, faha baki ya. Mera fiya towitinima ne
49 me hiwehimatamonaka, yaka nari, faha mese ya. Inamati ama nikani me ati na me eri kanehemetemoneke,
50 me kokoriri na mati kasiro ya.
Sesowi ati yana nematamonaka me ni ya. **"Te kokoriri rima nahi. Owa amake. Te watorima nahi",** Sesowi ati nematamonaka.
51 Tokehimatamonaka, kanawa beheri ya. Tofoyamisematamonaka, kanawa ya. Faya boni fawa nisehemetemoneke. Sesowi ehene me awaha he me kahiyarehemetemoneke.
52 Sesowi bao tonatamehi ehene me awibaha Sesowi kiti me watoremetemoneke, me ati boti yama watora mati.

Sesowi mera nakitamehimatamonaka, Senisare ka mati.
53 Me towakariwa me kobo kanehemetemoneke, Senisare ya. Kanawa me matoha
54 me kisehemetemoneke, kanawa ka mati. Hibati ya Sesowi me awaha Sesowi me watohemetemoneke.
55 Me yana tona me tokomemetemoneke, me kana ni, me one narabi me nima nabone mati, tabora one ka mati. Fare Sesowi sawi nima me me tiwari kawahari nemetemoneke, me kiya na mati.
56 Fare Sesowi kobo ne ka tabora ya me me hekamakia me me hinanahohemetemoneke, yama kori ya. Sesowi me aate nemetemoneke, hinaka makari tati boni me boyo hinahabonehe, hine ya. Faya hinaka makari me boyo hina ihi me kitamemetemoneke, me nafi.

7

Sesowi soteo me ka iti me ati kaminematamonaka.
1 Serosarei ya fariseo me yana tona me tokehemetemoneke, Sesowi me awahabone mati. Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke.
2 Sesowi ya tataba me me awehemetemoneke, me tafahabone me yehe me soko ra mati.
3 Fariseo me ihi e te me amake ahi: Me tafahabone me yehe soko ni me tai tohate me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe. Soteo me nafi ihi e tebisa me amake ahi.
4 Soteo yamata me kanika me kamaha yobe ya me kobo nama yamata me wasiha yamata me soko kite me amake, me hikababonehe. Me ka kobo me soko, te me amake. Me ka faha wiye me soko nawaha, te me amake. Me ka yiwaha me soko nawaha, me ka katera me nanahori me soko, me ka mesa me soko, te me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe. Yama one me hiri, te me amake. Fara me ka iti me ihimete ya me ihi tohate me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe.
5 Sesowi me aate nemetemoneke, fariseo me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me na mati. "Sesowi himataba tiwa ya tataba me yehe me soko rineri, me tafahaba mati? E ka iti me atimete tika tataba me nofamara me awineke, me yehe me soko ra mati", me ati nemetemoneke.
6 **"Te ati boti hiyakere. Isaiya keye hiri remata awaka, tera kaminari, ati e nari ahi:**

'Owa me nofahamone me ati na owa me nofakere me ati boti ya', Teoso ati nareka.
7 **"Owa me kahiyara kene. Me one me me kanawanate me amake fara me ati ya, owati amararo", Teoso ati nareka',**

Isaiya ati nematamonaka. Isaiya ati amosaka", Sesowi ati nematamonaka.
8 **"Teoso ati te nofamara te awineke. Te ka iti boteri me atimete ta te weye na te awineke.**

9 **Yama hiyara te hiri nineke, te ka iti me atimete te weye na te, sawiwamabana, fare Teoso ati sawi ka yama ya",** ati nematamonaka.
10 **"Mowisei ati e nematamonaka ahi:**

'Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike'.

Mowisei ati owa e nematamonaka ahi:

'E ka owa bati ni ya ati hiyara hiri ne ya te naboweba amaka. Mati ni ya ati hiyare hiri, ne ya te nabowa neba amaka',

Mowisei ati nematamonaka.
11 **Te ati ta e na teke ahi, te ka iti me ati te kamina te: Teoso ka yamabone me ta nabone me ati na Teoso ka yamabone me ta ni ya**
12 **me ka abi ka yamabone me ta raboneke. Me ka ami ka yamabone me ta rihi naboneke, te ati nineke, te ka iti me ati te kamina te.**
13 **Teoso ati te nahabineke, te ka iti me ati te nofi karo. Yama one hiri ni te nofa nineke, e naro ahi",** ati nematamonaka.
14 Sesowi mera ha nematamonaka, tasa, me one, fara me one. **"Owati te kamita. Owati te watohi, e naro ahi:**
15-16 **Yamata e kabaha era tonahiyatera amake, Teoso ni ya. E ati hiyara ta era tonahiyate amake, Teoso ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
17 Sesowi tokiyomehimatamonaka yobe ya, me tamaha me ihi. Sesowi tokiyome me aate hinehimatamonaka, ati me hiwatobonaha, he ya tataba mati.
18 **"Ha te owati te watorihi nine?"** Sesowi ati nematamonaka. **"Haha yama kakeha e boti ya tokiyomaha ihi e tohiyatera e amake, Teoso ni ya.**
19 **Yamata e kabaha e ati boti ya sawira e mi na era tonahiyatera amake, Teoso ni ya", ati nematamonaka. Sesowi ati e nemata awaka ahi: Yamata nafi e kabatehabone amake, ati nemata awaka.**
20 **"E ati boti hiyara e ni ya sawiha ihi e ati hiyatera amake, Teoso ni ya.**
21 **Yama hiyara tamaha kakete amake e ati boti ya. Yama hiyara e wati nawahate e amake e ati boti ya",** ati nematamonaka. **"E fanawi fanara e yori, e ka owa ka yama e boti, e ka owa e nabowa,**
22 **e ka owa fanehi fati e yori, yama tamaha e nofa, e ka owa ni ya yama hiyara e hiri, keye e hiri, e ka owa nokosi ya e ehene hiyarihi, e ka owa ka yama e aawawa, e ka owa e kako, e amosamone e ati, e ka owa ati e nofarihi, yama e na e hiri te e amake, e ati boti hiyari ya.**
23 **E ati boti hiyara era tonahiyate amake",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi bara fana bite kasomematamonaka.
24 Sesowi yana tone tokehimatamonaka sitati Tiro ka ya. Kobo ne sawihimatamonaka me ka yobe ya. Me hiwarebona ati ne me one hiwehimatamonaka.
25 Me ka one tamine himitematamonaka. Hinakamaki tokomakeha sonarisehemetemoneke he nokosi ya, bite karabikaharo, inamati ehene.
26 He aate nemetemoneke, bite hikasomahabonehe. Siria kametemoneke, Keresia ka me ati ya ati tohaharo.
27 Sesowi ati e nematamonaka ahi he ni ya: **"Matehe hine tafi tai tohake. Matehe tafe e were kariyahi yome me ni ya",** ati nematamonaka.
28 "Matehe tafe homokori foro na yome me kaba kibone, mesa karo", ati nemetemoneke.
29 **"Tiwati amosake owa ni ya. Tikamahi. Tikoto kitamake",** ati nematamonaka.
30 Faya yana tona tokomemetemoneke fara tabori ya. Tokoma kama ya bite foreha towasimehemetemoneke bite amosawahamanihi.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, narabo hawiterari.
31 Faya Sesowi yana tonehimatamonaka Tiro ya. Tokomematamonaka. Sito fiya kanehimatamonaka. Tokomematamonaka Karireya ka faha witi ya ahi, Tekabori ka ya.
32 Me ka owa narabo hawitere me kakiehemetemoneke he ni ya, ati nihinarihi tehari. Sesowi me aate ba nemetemoneke, he boyo nebonaha, yehe ya.
33 Hekamehimatamonaka. Me fami ohariemetemoneke. Narabo tofa hikanikimematamonaka yehe ya. Yehe firo kase ebete boyo hinehimatamonaka.

34 Faya neme awehi hasi towiti ati yana nematamonaka. **"Fata tikanahi",** ati
nematamonaka. **"Efata",** ati nematamonaka, fare ati ya.
35 Narabo fata tokanematamonaka fahi. Ebete amosawahe ya ati amosawahemata-
monaka.
36 Me narabi nima hinehemetemoneke, he ehene me kaminarahabone mati. Me narabi
nima ni hinatamina he me kaminemetemoneke fara me one ni ya.
37 Faya Sesowi ehene me kahiyarehemetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "E
narabo hawitera kasoma, e ati yana ni watotera kasoma, tehi amaka. Ehene amosaka,
ehene nafi", me ati nemetemoneke.

8

Sesowi mera natafematamonaka, 4000 me toha mati.

1 Yama wehe one ya me tamatasehemetemoneke. Yama kabahaba me kiharemete-
moneke. Sesowi he ya tataba mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha.
2 **"Me aawawa oke",** ati nematamonaka. **"owa ni ya me sawiha mati. Me tafe
watakere.**
3 **Me oyosemi ya me tokomi ya me kitaraboneke, hawi ya me yaka na mati, fimi
ihi. Me one tabori hawi yaboha awineke".**
4 "E awakere", he ya tataba me ati nemetemoneke. "Tabora watakere ahi. Hika ya bao
e kanikaribe, me hikabebana?" me ati nemetemoneke.
5 Sesowi me aate hinehemetemoneke. **"Te ka bao e ra?"** ati nematamonaka.
"Bao 7 ka", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi mera yosehimatamonaka, me nahorisahabone mati, me nafi. Bao wara
tokane Teoso ha nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari. Bao ebe ne he ya tataba
me ni ya bao ta nematamonaka, me ta hinehibonaha, me nafi ni ya.
7 Aba me toha, nemetemoneke, me tamara mati. Teoso ha tasehimatamonaka. Mera
hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Aba me te ebe namakihi", ati nematamonaka.
8 Me tafa me nahohemetemoneke fahi. Me akaremetemoneke.
Yamata isi ni hasi na ka isiri 7 nemetemoneke, mo naro.
9 4000 me tohehemetemoneke. Sesowi me hiyosema me tokomemetemoneke.

Fariseo Sesowi me aate nemetemoneke, Teoso ka yama namohibonaha.

10 Sesowi me kibehemetemoneke kanawa ya, he ya tataba me ya tabahari. Me towaka
me kobo kanehemetemoneke, Taomanota ya.
11 Me kobo kana me ni ya fariseo me kakehemetemoneke, ati me himitebonaha, me
totomi hinehibonaha. Me hihiyarehimatamonaka, yama namohibonaha, Teoso ka yama,
me ni ya.
12 Sesowi me ati mitehi hasi towitimatamonaka. **"Himataba Teoso ka yama te
awahabone te ati nineri? Owati e nineke ahi: Yama te awateraba te amake,
Teoso ka yama, Teoso ati ehene",** ati nematamonaka.

Sesowi ati me watoremetemoneke, he ya tataba mati.

13 Me yana tona me tokibimehemetemoneke kanawa ya. Me towakariwamemete-
moneke.
14 Me ka bao oharimatamonaka, me tama hinahari, kanawa tori ya. Me ati
katamoemetemoneke, bao ya.
15 Sesowi me narabi nima nematamonaka. **"Tera te kakatomahi, fariseo Eroti me
na me ka fehemeto ya",** ati nematamonaka.
16 Me abe hiyaremetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Sesowi himata ebe ne
fehemeto kaminara? E ka bao watare ehene ati tohe awaka", me ati nemetemoneke.
17 Me abe hiyarani Sesowi me ati watohimatamonaka. **"Himataba te ati kakineri,
bao wataremona te ati na te? Owati te watomatarine? Owati te mitarini?**
18-19 **Te noko naha yama te awakere. Te narabo naha hawira awineke. Bao 5 ne
ebe onaharo ama oke, 5000 me tohaha me hikabebonaha. Yama te watomara te
awine? Isiri e rite, yamata hasi na karo, mo naro?"** Sesowi ati nematamonaka.
"Isiri 12 naroke", me ati nemetemoneke.
20 **"Aya bao 7 ne ebe onahara oke, 4000 me tohaha me hikabebonaha. Hinaka
isiri e ri, hasi naro?"** ati nematamonaka.
"Isiri 7 narake", me ati nemetemoneke.
21 **"Afa owehene te watora te awine?"** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

22 Tabora Betisaita ya me kobo nemetemoneke. Me kobo na Sesowi ni ya me kakehemetemoneke, me ka owa noko awatere me kakia mati. Me aate hinehimatamonaka, me ka owa boyo nebonaha, yehe ya.
23 Sesowi mano wara hine hekamehimatamonaka, tabora witi ya. Noko firo hikasematamonaka. Faya noko boyo hinehimatamonaka, yehe ya.
Faya Sesowi aate hinehimatamonaka. **"Yama tiwini waha?"** Sesowi ati nematamonaka.
24 Yama aawa nematamonaka, neme ya. "Me owa oke, me yaka na mati. Awa nima me nineke", ati nematamonaka.
25 Sesowi noko boyo hinamatasehimatamonaka, yehe ya. Yama awi amosematamonaka waha. Yama nafi awehimatamonaka waha.
26 Sesowi hiyosemematamonaka, tokomebonaha, fare hinaka yobe ya. **"Tokomarima tinahi, haha tabora ya",** ati nematamonaka.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.
27 Sesowi me tokehemetemoneke, Firibi ka Sesareya yabori ka tabora ya. Hawi enoki ya Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Owa me kamina me ati e na me awineri? Hibakemona owa me ati na me awineri?"** ati nematamonaka.
28 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa ati, Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake", me ati nemetemoneke, Sesowi ya tataba mati.
29 Faya mera aate nematamonaka. **"Hibakemona owa te ati ri, ha te?"**
Betiro ati yana nematamonaka. "Kirisito ama tike. Ota ka towisawabona ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", ati nematamonaka.
30 Sesowi me narabi nima nematamonaka, he me kaminarahabone mati, fara me one ni ya, Kirisito tohahari.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.
31 Faya Sesowi hiyari yana tonehimatamonaka fahi, hiwa kaminari, me one ihi tohatehibona ati nari, Neme ka Owa tohahari. Me hikakotebona ati nematamonaka. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, Mowisei ati kakamina mati, me nabone ati nematamonaka, me hikakotebana, me hinabowatebana. Faya ahabe ya kitamatebona ati nematamonaka, amo ni terei ne ya.
32 Yama kamini yokana Sesowi tohehimatamonaka waha. Betiro ya Sesowi me fami ohariabone Betiro ati nematamonaka, ati himitebonaha. Betiro Sesowi hora nematamonaka.
33 Sesowi tonokowahame he ya tataba mera awehimatamonaka. Betiro hora kasehimatamonaka. **"Satanaisi tiyotowamahi onowati ka ya",** ati nematamonaka, Betiro hora nari. **"Teoso ati amare tikaminine tike. Fara tiwati amake",** ati nematamonaka.
34 Sesowi he ya tataba mera ha, me one ha, nematamonaka, mera hiyarebonaha. **"E tabibone te ati nine? Fara yama tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone tike, tihabibone ka awa.**
35 **Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi nahabone tike. Hiyara amosa tinofi ka tihaba tini ya tika kasomi nahabone tike.**
36-38 **Kokoma tirahabone tike me nokosi ya, me ihi hiyara mati, Teoso me nofamara mati. Me nokosi ya owini hiri ni tinofari ya, owati kamini tinofarihi tini ya Neme ka Owa tiwini kaminatereba amaka kame ya, Teoso nanarifa me ya tabahari, kitahari Teoso ati ehene. Yama amosaba ama, tika kanamori fawa ni karo, yama nafi tikiha tiwa? Himata ya tika kanamori tikanikamaba ama tiri?"** ati nematamonaka.

9

1 Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. **"Te one me yati nasa na me nahaba me amake, Teoso ka towisawa kamabona ka yama ya. Te awehibonaka kamahari, e nafi ka towisawa tohawahari. Keye amakere",** Sesowi ati nematamonaka.

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.
2 Yama wehe one ya yia 6 na ahabi ya Sesowi mera towakimisematamonaka, atami nemeha ya. Betiro toha, Tiako toha, Yowao toha, me na Sesowi mera towakimisematamonaka, neme ya, me ya tabi ohariari. Me nokosi ya hihiya nawahematamonaka.
3 Hinaka makari sawi kitehemetemoneke. Haha makari e awatera amake haro, e naro.

4 Eria ya Mowisei me famaha hine me kanafotokiemetemoneke, Sesowi me hiyara mati.
5 Betiro Sesowi aate nematamonaka. "Habi yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne ota hiri naba otake. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari nebanaka", Betiro ati nematamonaka.
6 Hiyarebona atibona watore hine ya hiyarematamonaka, me kokoriri ni karo.
7 Neme sabi kisaha mera moto kanehemetemoneke. E kakehemetemoneke neme sabi boti ya. "Okatao amaka, onofari. Ati te kamitaho".
8 Yama me kakatoma yama honaremetemoneke. Sesowi me awehemetemoneke, ohariari, me ya tabahari.
9 Faya me kisamemetemoneke, atami ya. Sesowi me warabi nima nematamonaka. "Haha yama te awaha te kaminarabone teke mata. Neme ka Owa ahabe wamisame nowati ya haha yama te awaha te kaminabone teke", Sesowi ati nematamonaka.
10 Faya yama me kaminarehemetemoneke me ni ya. Hine ya me abe hiyaremetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Himata amari, Sesowi hikaminaharo, 'Owamisamabone oke', ati nari?" me ati nemetemoneke.
11 Sesowi me aate nemetemoneke. "Eria kamatebona Mowisei ati kakamina me hite amaka Teoso ka towisawa kakebona ka yama ya. Himataba me ati e teha me amari ahi?" me ati nemetemoneke.
12 **"Keye amakere. Eria kamehibonaka yama nafi namosebonaha. Hibati ya otamine me kaminemete ama oke bisa, yama hani ya, me ati e na mati ahi: 'Neme ka Owa me wati kanahaba me amake, me hinofarahari',** me ati nemetemoneke.
13 **Owati amake haro: Eria kamahareka hibati ya. Me hikatomehinoka. Me ihi e na me kaminemetemoneke, yama hani ya",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.
14 Sesowi he ya tataba me one ni ya me kobo na me me awehemetemoneke, me nahoha mati, me me hihiyarahani mati, me moto namahani mati. Me me hora hinehemetemoneke, Mowisei ati kakamina mati.
15 Me nafi Sesowi awaha Sesowi me kahiyarehemetemoneke. Me nafi kana nawahemetemoneke. "Sesowi afa ama ti?" me ati nemetemoneke.
16 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Himataba te abe hora nineri?"** Sesowi ati nematamonaka.
17 Me ka owa Sesowi ya tataba amare ati yana nematamonaka. "Sesowi okatao owakamakine oke, tiwa ni ya. Ati yana ni wato nofare amaka, inamati ehene.
18 Inamati ehene soni nofe amaka, bofe ya. Inohoti sabone toki nofe amaka, ino yaki kanahari, abono kitahari. Okominahareka tiwa ya tataba me ni ya, me hikasomehibonaha. Kasomi me hiwatorahareka", ati nematamonaka.
19 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Teoso kitehi kiti te watora te awineke,** ati nematamonaka. **Yama nawahake e tabiba ka yama. Tekamaho owa ni ya",** ati nematamonaka.
20 Me hekamehimatamonaka, Sesowi ni ya. Inamati Sesowi awehino ehene inamatewe hiwa wiyi tonehimatamonaka. Sonehimatamonaka, inohoti sabone tokahari. Sone homehimatamonaka, hiwa karoro nari.
21 **"Hike nima tikatao ne ya yama kome awehimata amara?"** Sesowi ati nematamonaka.
"Nafire ya yama kome awehimari amaka. Fara yama nafi nima nofe amaka.
22 Yifo witi ya sonarima nofe amaka, inamati ehene. Fara yama nafi nima bokarima nofe amaka, faha ya, ahabebonaha, inamati ehene. Otara kasomi tiwato ya otara tikasoma, tinahi", ati nematamonaka.
23 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Himataba tiwati e nineri ahi, 'Yama tiwatoa ama ti?' tina tiwa? Owati tinofi ya yama ni hinara wataterabonеke, tiwa ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
24 Inamatewe bati ati yana kabote nematamonaka. "Tiwati onofa oke. Owa kanawani yokana tihi ya tiwati miti forima onahabana oke", ati nematamonaka.
25 Sesowi mera awehimatamonaka, me tamaha mati, me kakeha mati, he ni ya. Inamati hora nematamonaka. **"Sa tisaho, warabo hawihibana waha, inohoti ati yana nama nebana. Tikamahi. Inamatewe tinarabikamarabana tike",** Sesowi ati nematamonaka.
26 Inamati e kanehimatamonaka. Inamatewe hiwa wiyi tonehimatamonaka, inamati ehene, inamati sa hisahari. "Ahabe awaka", me ati nemetemoneke.
27 Sesowi mano wara hine hinawamise wehimatamonaka.

28 Sesowi tokiyomamakehimatamonaka yobe toro ya. He ya tataba me aate
hinehimatamonaka, me one watari ya. "Himataba hinamati otara kasawarira, ota
toyosemehibonaha?" me ati nemetemoneke.
29 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Hahi inamati era kasawarite amaka, Teoso e
ha ri ya".**

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.
30 Me yana tona me tokomemetemoneke Karireya kowani ya. Sesowi me one
hiwarebona ati nematamonaka,
31 he ya tataba mera kanawanehibona ati nari. Ati e nematamonaka ahi: **"Neme ka
Owa me ta towitiaboneke me one ni ya. Me hinabowe ya yama we terei na ya
kitamebonaka Teoso ati ehene",** Sesowi ati nematamonaka.
32 Ati me hiwatorehimatamonaka. Me aate hirihi hinematamonaka, me hinakomehe
kari.

Sesowi ya tataba me abe hora nemetemoneke.
33 Me tokomemetemoneke Kafanao ya. Yobe toro ya me kibeha Sesowi mera aate
nematamonaka. **"Himata te ebe na te abe hora nineri hawi ya?"** Sesowi ati
nematamonaka.
34 Sesowi ati me mita me ati wataremetemoneke. Hawi ya me abe hora nibehemete-
moneke, fara hine me kakatikaha mati, me ka towisawa mebone mati.
35 Sesowi itaririse mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha, me 12 na mati.
Sesowi ati yana nematamonaka. **"Towisawa tohi tinofi ya me tinarifahabana tike,
me nafi",** Sesowi ati nematamonaka.
36 Inamatewe ha ne inamatewe nawarimatamonaka me baikani ya. Hitimisehi tiwa
himisematamonaka. Inamatewe tiwa ne mera hiyarematamonaka.
37 **"Owa te nofi ka matehe te narifi ya owa te narifa te awineke. Owa te narifi
ya Teoso te narifa te awineke. Teoso owa yosehi ama oke, okehabone owa ahi",**
Sesowi ati nematamonaka.

Yowao me ka owa kaminematamonaka Sesowi ni ya, inamati toyosemahari.
38 Yowao ati yana nematamonaka, Sesowi aate nari. "Sesowi e ka owa inamati
toyoseme ota awa otake, tiwini hiri nari. Ota ati hiyara otake he ni ya, e ni ya sawire
karo", Yowao ati nematamonaka.
39 **"Te hora rayaho. Owini ya mera kasome ya owa kakorehibonaka.**
40 **Era me mono ra era me nofa me awineke.**
41 **Te ka fahabone me ta nabone me ati na Kirisito nonofa me te tohahamone
me ati na me ihi Teoso awe ya Teoso mera kakawebonaka yama amosa ya. Keye
amakere".**

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.
42 **"Matehe owa nofaha me ihi hiyaraba wataraboneke te ehene. Tihabiba ka
yama amosa awineke, haha yama hiri tirahabone tiwa matehe ni ya. Yama amosa
awineke, yati ehebote ya mato wanaha ya tinamiti me mato ya tiwa me koro nifi
ya, tihabibone karo ma boti ya".**
43-44 **"Tiyehe ihi yama hiyara hiri tini ya tiye ti tisahabone tike, tikamakehabone
tiwa Teoso taboro ya, tiyehe oharia tiwa. Tikamakeriyahi yama hiyara ya, tiye
famaha tiwa. Yifo hiri ni fawa tera amake fahi.**
45-46 **Titeme ihi yama hiyara hiri tini ya titeme ti tisahi. Faya tikamakiyahi
Teoso taboro ya, nowa tina tiwa. Tiwa me koro towitiriyahi yama hiyara ya,
titeme famaha tiwa. Yifo hiri ni fawa tera amake fahi.**
47 **Tinoko ihi yama hiyara hiri tini ya tinoko soba tiwitihi. Tikamakibeya, Teoso
taboro ya, tinoko oharia tiwa. Yama hiyara ya tiwa me koro towitiriyahi, tinoko
famaha tiwa.**
48 **Yama abe tiwa kabarawariyahi. Yama abe fawa terawara amake fahi. Yifo
hiri ni fawa rihi te amake fahi".**
49 **"Owa tinofi ya yifo hiri ni tiwa namosabone tike. Yamata nima tinahabone
tike, amosaro, saha kihaharo.**
50 **Saha amosate amake. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha
sinari kamiba karo? Saha te kihahi. Te abe mono rima nahi. Te abe nofahi",** ati
nematamonaka.

10

Tika yibote tiyosemarabone tike.

1 Sesowi yana tone tokehimatamonaka tabora one ya ahi, Soteya ya. Toka,
nematamonaka, Sotao kowani ya. Me tamaha me kakehemetemoneke tasa he ni ya.
Mera kanawanehimatamonaka tasa.
2 Fariseo me hinakematamonaka, me aate hinehibonaha, me totomi hinehibonaha.
Me ati e nemetemoneke ahi: "E fanaha e ka yibote e nofamaraha e ka yibote e
toyosematehani ama?" me ati nemetemoneke.
3 **"Himata nima Mowisei ati ramatamona?"** Sesowi ati nematamonaka.
4 "Mowisei ati e nematamonaka ahi, e ka owa fati nofamarehibona tamine kaminari:
E ka yibote e nofamarahaba e ati tohaha yama hani e rawi kite amake, e ka yibote ka
yama hanibonehe, tokomabonehe", me ati nemetemoneke.
5 **"Teoso ati te kasawari ka Mowisei yama hani e na rawi kanehimatamonaka
ahi.**
6 **Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya Teoso makiteba hiri, fanawiteba hiri,
nematamonaka.**
7 **Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari.**
8 **Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke. E famaha nima me
raboneke, e oharia nima me na mati.**
9 **Teoso me hinawanikimaharake. Fare Teoso ehene amaka. Me famaha me abe
kakosaraboneke",** Sesowi ati nematamonaka.
10 Yobe ya me sawimi ya me aate hitasematamonaka, he ya tataba mati, ati me
hiwatowahebonaha.
11 Ati e nematamonaka ahi: **"Tika yibote tekanakosa fanawi bara titiwai ya yama
hiyara hiri tinahabone tike.**
12 **Tika yibote tiwa kakanakosa maki bare itiwai ya yama hiyara hiri naboneke",**
ati nematamonaka.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.

13 Matehe me kakamemetemoneke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha, matehe ni
ya. He ya tataba me me hora nemetemoneke, me me kakamarahabone mati Sesowi ni
ya.
14 Sesowi me ihi awe yawamisehimatamonaka. **"Matehe hine kamake owa ni ya.
Me te ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me
naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati.**
15 **Teoso ka towisawa tabi te nofi ya matehe nima te nabone teke. Matehe
nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere",** ati
nematamonaka.
16 Sesowi matehe tiwari namise mera besa nematamonaka, yehe kakibarehari matehe
mese ya, Teoso matehe kakatomehibonaha.

Me ka owa honehi Sesowi ya tabarebona ati nematamonaka.

17 Sesowi yana tone tokomematamonaka hawi ya. Me ka owa kana ni kakehimatamon-
aka Sesowi ni ya. Iso yobati ya wehimatamonaka, Sesowi aate nari. "Ota ka borofeso
titaminate ama tike. Himata hiri oribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro
ya, ati ehene?"
18 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Himataba otaminahamone tine tiri? Teoso ta
oharika, taminari.**
19 **Hibati ya Teoso ati yana nematamonaka, ati tiwatowahari. Ati e nemata-
monaka ahi:**

**'Te ka owa tinabowarabone tike. Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike.
Te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinahabone tike, te ka one
me ihimone tikamina tiwa. Te ka owa tikeyerahabone teke, hinaka yama
titihabonehe. Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike',**

Teoso ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.
20 "Owehene nafi e teha ama oke, onafira owa".
21 Sesowi hekatome hinofematamonaka. **"Tika yama oharia hasi ke, hiri
tinahabonehe. Tikamahi, tika yama ta tibeya, yinero manakonebana. Faya
yinero ebe tinahi, me honara me ni ya. Tika yinero nafihibonaka fahi, neme
ya. Yinero ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e".**
22 Sesowi ati mite tokomematamonaka, kokoriri nari, yama kihahari.
23 Sesowi nonokowa ne mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. **"Yama
nihinakere haro, e ka owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana".**

24 Sesowi ya tataba he ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke. Sesowi ati yana
namatasehimatamonaka. **"Matehe, yama nihinakere, Teoso ka towisawa ya e**
tabiba ka yama.
25 **E ka owa honehi e nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere,**
tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa
honehi Teoso ka towisawa ya famaba karo".
26 Me abe hiyaremetemoneke, Sesowi ati me kahiyara mati kasiro ya waha. "Teoso
me hikasomahaba me watateraba me awineke", me ati nemetemoneke.
27 Sesowi mera kakatome mera hiyarematamonaka. **"Yama nihinakere e ni ya.**
Teoso ni ka yama nihinake. Yama nihinaraba watatera amake Teoso ni ya",
Sesowi ati nematamonaka.
28 Betiro ati yana nematamonaka. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama nafi,
e tabawaibone karo", Betiro ati nematamonaka.
29 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Te ka yobe te kakosini, e tabawaibone karo?**
Te ka niso me te kakosini, hiyara amosa te kaminibone karo? Te ka ami
toharawa, te ka abi me toha, te ka asima toharawa, te ka matehe toha, te ka
fatara toha, na te kakosini?
30 **Teoso te ka yamabone ta nebonaka ahi, bofe ya, yama tamaharo mata ya. Te**
ka yobebona toha, te ka niso mebone me toha, te ka asimarawabone toharawa,
te ka amirawabone toharawa, te ka matehebone toha, te ka fatarabone toha,
naboneke. Me one tera kakoaba amake. Yama toyabo ya te wini fara toha,
tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene. Keye amakere.
31 **Me tamaha me tai toa me yotowamatehaba me amake. Me yotoha me tai**
tohawamatehaboneke", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

32 Serosarei hawi ya me tokomemetemoneke. Sesowi tai tohamematamonaka. He
ya tataba "Hika", me ati nemetemoneke. Me one yotoha me kokoriri nemetemoneke.
Mera ha nematamonaka tasa, me 12 na mati tasa, mera hiyari oharibonaha. Me one
kaminematamonaka, he me kakoamone mati.
33 **"E tokomakehaba eke Serosarei ya. Neme ka Owa me ta naboneke**
sasetoti me ka hiti me ni ya, Mowisei ati kakamina me ya me taba mati. Me
hikahabanebonaka, ahabebonaha. Me ta hinehibonaka bara me ni ya.
34 **Me haha hikanebonaka, me firo hinahari. Me kosi hinehiba amaka. Me**
hinabowawaha hinehiba amaka. Manakobisa yama wehe terei ni ya wamisameba
amaka yati tohawamari tasa", Sesowi ati nematamonaka.

Tiako ya Yowao me famaha Sesowi me aate nemetemoneke.

35 Tiako ya Yowao me famaha Sebeteo biti me tohaha Sesowi ni ya me kakiehemete-
moneke, Sesowi me aate nabone mati. "Sesowi fara ota ati nima tinahabone tike", me
ati nemetemoneke.
36 **"Himata nima oribe te ni ya? Himata ta oribe te ni ya?"**
37 "Towisawa tohi yana tini ka yama ya ota fami ka owa itaribonaka fahi, tika kanihina
ya. Ota fami ka owa itari, nebonaka tika yasoka ya", me ati nemetemoneke.
38 **"Haha yama te kamina te watokere",** Sesowi ati nematamonaka. **"Fara kobo**
okofawahabone te kafawibana? Okofawaboneke hibayata ya. Oko batisa niteba
nima te batisa ni naba te ama? Owa nima te tehaba te ama, owa me nabowabone
owa?" ati nematamonaka, ahabitebona kaminari.
39 "Ee", me ati nemetemoneke.
"Fara kobo okofawahabone te kafawaboneke. Oko batisa niteba nima te batisa
ni nabone teke.
40 **Owati ihi amaraboneke, e ka owa itaribona karo obeheri ya. Teoso**
oharibonaka, e ka owa kaminari, itaribonaha obeheri ya", ati nematamonaka.
41 Sesowi ya tataba me one hiyara me mita Tiako ya Yowao me famaha me atimone
me nofaremetemoneke.
42 Sesowi mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. **"Bara me ihi te watote me**
amake. Me ka towisawa memone me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka
hiti ama oke', me ati te me amake. Me ka hiti me me yose, te me amake.
43 **Me ihi nima te ehene rabone teke ha te ta. Titaminahabone tina te one me**
tinarifahabone tike.
44 **Tika one me ka hiti tohi tinofi ya me nafi nanarifa tihahabone tike.**

45 **Neme ka Owa nima tinahabone tike. Neme ka Owa kakehareka, me one narifebonaha. Me hinarifarebona ati nareka. Kakehareka, ahabebona ati nari, me manakonebone nahabihibonaha",** ati nematamonaka.

Sesowi Batimeo kasomematamonaka, noko awarari.

46 Me kobo tonamemetemoneke sitati Seriko ya. Sesowi he ya tataba me toha, me tamaha me toha, nemetemoneke. Seriko ya me tasi tonama Batimeo itarino ati yana nematamonaka hawi beheri ya. Timeo bitimatamona amaka Batimeo, noko awarari, yinero haha toahari me ni ya.

47 Sesowi Nasare ka kakehimona me ati na me ati Batimeo mite ati yana nematamonaka, kita ya. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ati nematamonaka, Sesowi ha nari.

48 Me tamaha me hora hikasematamonaka, ha ni fawa nebonaha. Ha ni fawa rematamonaka. Ha ni kitamisehimatamonaka mata ya. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ati nematamonaka.

49 Sesowi ma nake mera hiyarematamonaka. **"Te ha naho",** ati nematamonaka.

Me ha hinehimatamonaka, noko awaterari. "Yayai tinahi. Tiwamisahi. Tiwa ha ka", me ati nemetemoneke.

50 Makari koro tose yora namise kakehimatamonaka Sesowi ni ya. Sesowi aate hinehimatamonaka.

51 **"Himata hiri onahabone tiri tiwa ni ya?"** ati nematamonaka.

"Habi, yama awi onofa oke", Batimeo ati nematamonaka.

52 **"Yayaka. Titaminawamabana tike waha, okitamone tini karo",** ati nematamonaka. Yama awamematamonaka hibati ya. Faya Sesowi me ya tabehimatamonaka, hawi ya.

11

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

1 Me kobo namehemetemoneke, tabora Betifase ya Betania famaha ya orifa boti ka atami waha ya, Serosarei yabori karo. Me kobo nami ya he ya tataba mera yosehimatamonaka, me fama mati.

2 **"Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Te towakiyomawiti ya tabora ya someto biti te wasihaba teke matohari, era weye namatarahari mata. Te tise ya te kakamebonaka ahi.**

3 **Me ati yana ni ya 'Himataba te tisara?' me ati ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka. Ta hinamebonaka hibati ya', te ati nabone teke".**

4 Me towaka someto biti me awehemetemoneke, wahari hawi ya, matohari nokobi awe ya. Me hitisematamonaka.

5 Me one nahoha me ati yana nemetemoneke. "Himataba someto biti te tisineri?" me ati nemetemoneke.

6 Sesowi ati me kamini ya me ati amosemetemoneke waha.

7 Sesowi ni ya someto biti me kakama me ka makari me so nirihemetemoneke asometo bari ya. Sesowi itarimatamonaka, someto bari ya waha.

8 Me tamaha me ka makari me so tonihemetemoneke hawi ya, hawinebonaha. Me one awa ini afe kihaha me baka nemetemoneke, me so hikanihabonehe hawi ya.

9 Me one tai toha, me one yoto, nemetemoneke, me ha ni kitaha mati. "Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika. Teoso amosaka.

10 E ka iti Tafi hinaka noti towisawa tohawebonaka waha, fare Tafi nima. Teoso hinofa hika. Haha neme ka me winaha 'Teoso amosaka', me ati naboneke", me ati nemetemoneke.

11 Sesowi tokiyomematamonaka, Serosarei ya. Tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Teboro ka yama nafi ki nematamonaka. Fari tonamematamonaka Betania ya, he ya tataba me ya tabahari, me 12 na mati, bai toke ehene.

Sesowi fiko hora nematamonaka.

12 Yama wamini ya Betania ya me yana tona me tokoma Sesowi fimihimatamonaka.

13 Fiko awaba nematamonaka, afe kihaharo. "Fiko boni naha awineke", ati ne tokehimatamonaka, fiko awehibonaha. Kobo towiti hiwa boni wataremetemoneke. Afe hinama tohehemetemoneke, fiko bobono amari ka yama tohi karo.

14 Ati yana nematamonaka. **"Fiko tibonomaraba ama tike",** ati nematamonaka. He ya tataba ati me himitematamonaka.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

15 Serosarei ya me kobo tonamemetemoneke. Tokiyomematamonaka teboro wari ka yama ya. Mera awehimatamonaka, yama me ta na mati. Me hiyosememetemoneke, me tokomabone mati. Yama me nikaha mera toyosema nematamonaka. Moweta me toroka na me ka mesa bebehe kawahematamonaka. Monowi me ta na me ka katera bebehe kawaha nematamonaka.
16 "Yama te kakimaraba teke teboro wari ka yama ya", ati nematamonaka.
17 Mera kanawanehimatamonaka. **"Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:**

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka, tabora nafi ka owa me ha nabone mati',

Teoso ati nematamonaka. Haha yama hani te watoke. Yama boboti me tabori tohawake te ehene", ati nematamonaka.
18 Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na Sesowi ati me mita me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima e nabowi neba amara?" me ati nemetemoneke, me hinakomehari, me one Sesowi ati kahiyara me ihi, me tamaha mati.
19 Bai toke ya me yana tona me tokomemetemoneke.

Sesowi fiko kaminematamonaka.
20 Yama wamini ya me kama fiko me fiya tonamemetemoneke, waya tonaharo, nafi.
21 Betiro yama wati nawahe ati yana nematamonaka. "Ota ka borofeso fiko tiwa ha, fiko hora tinaharo. Waya tonake", ati nematamonaka.
22 **"Teoso kiti te watowahi waha.**
23 **Yati nemeha waha hine koro nifehabone te ati ni ya ma ya, yati hine koro nifehaboneke ma ya, te ati ehene, Teoso kiti te wato ya, Teoso ati amosemona te ati boti ati ni ya. Keye amakere.**
24 **Makoni owati e nara oke ahi: Teoso te ha ne yama ta nebona te ati ne ya, fara te ati nima yama naboneke, Teoso ati amosemona te ati ni ya.**
25-26 **Teoso ha tini ya me ihi hiyara fawa tinihabone tike. Me ihi fawa tini ya tiwehene hiyara neme ya te ka abi winehi tiwehene fawa nibonaka",** ati nematamonaka.

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?
27 Me tokomemetemoneke Serosarei ya. Me kobo tonama Sesowi yaka nematamonaka teboro wari ka yama ya. Sesowi yaka ne ni ya me kakehemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me toha, na mati.
28 Me aate hinehimatamonaka. "Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati nemetemoneke.
29 **"Tera aate okibone bisa ha owa. Yama te kamini ya owa okominahabone oke te ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
30 **"Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama? Te ati yana nahi",** ati nematamonaka.
31 Faya me abe hiyaremetemoneke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
32 Fare Yowao ati ehenemona e ati rabone eke bisa", me ati nemetemoneke. Me one me nakomehemetemoneke, Yowao Teoso ati kakamina tohehimona me ati na mati.
33 Me ati e nemetemoneke ahi: "Yowao ota watokere", me ati nemetemoneke.
"Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", Sesowi ati nematamonaka.

12

Ofa me heta na me taminemetemone amake.
1 Sesowi hiyara kaminematamonaka me ni ya. **"E ka owa ofa tamaha koro nematamonaka. Yama bari kanehimatamonaka, ofa wati bari kanahari. Hoti wi nematamonaka, ofa boni me natabobone karo, fehe me hiri hinahabonehe. Yati hiri ni nemeha nawehimatamonaka, hinaka owa iitaribonaha, ofa kakatomehibonaha. He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Faya tokehimatamonaka yama bara ya".**
2 **Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi yosemematamonaka ofa me ahi na me narabi nima nebonaha, ofa me ebe kanahabone mati".**
3 **"Ofa hiti ka yama aahi me hiwate me baro hine me hiyosemehimatamonaka, hinita tohahari".**

4 **"Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka. Tati me ba hirehimata-**
monaka. 'Tihiya tikere', me ati nemetemoneke.
5 **Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka, me hinabowebanoho.**
Hinaka yama aahi me one tatama na yosemakehimatamonaka. Me one me baro,
me one me waka, na tohehemetemoneke".
6 **"Biti ya famasa nematamonaka, biti hinofari. Biti yosemakehimatamonaka**
me ni ya waha. 'Okatao me kakorahaba me awineke', ati nematamonaka".
7 **"Faya biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe**
biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e
nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
8 **Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya".**
9 **"Himata nima ofa hiti neba amara waha? Kame ya mera nahabihiba awaka**
afa mati. Hinaka ofa tabori totimake ya ta hiwahawitiaba amake me one ni ya.
10 **Teoso ka yama hani te awatera ama, ati e naro ahi:**

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha.
11 **Teoso ati ehene amaka. Afa yama amosate amake mata ya e ni ya'",**

Sesowi ati nematamonaka, Teoso ka yama hani ati kaminari.
12 Sesowi me watahabone me ati nemetemoneke. Sesowi mera kaminemona me ati
boti ati nemetemoneke, haha hiyara kaminari. Sesowi me watahabone me ati na Sesowi
me watara me tokomemetemoneke, me one me nakomeha mati.

Sesa ka yinerobona e ta nibana?
13 Fariseo me toha, Eroti me one toha, na me tokomakehemetemoneke Sesowi ni
ya Sesowi me aate nabone mati. Sesowi me aate ni ya Sesowi ati hiyarebona me ati
nemetemoneke.
14 Me kamakia Sesowi me hiyaremetemoneke. "Ota ka borofeso ama tike. Borofeso
tiwa ota watoke, me tinakomehara tiwa. Yama nafi tikaminate ama tike me nafi ni
ya. Keye hiri titera ama tike. Otara tikanawanate ama tike, Teoso ka hawi yokana ya.
Tiwati ota mitahabone ota ati na otake. Sesa ni ya yinero e ta te ama? Himata nima
tiwati ribe?"
15 Sesowi me keyehabone me ati na Sesowi me hiwatoemetemoneke. **"Himataba**
owa te totomi nineri? Oko mowetaba te kakamahi, owehibana, tenario", ati
nematamonaka.
16 Me hekamehimatamonaka. **"Hibake kanamori amara hari, moweta kari?**
Hibake ino amara ha, moweta kari?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati nemetemoneke.
17 **"Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa**
te ta nahi fare Teoso ni ya", ati nematamonaka.
'Hika', me ati nemetemoneke.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.
18 Manakobisa satoseo me one kakehemetemoneke Sesowi me aate nabone mati. E
ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake.
19 "Borofeso Mowisei ka yama hani ati e teha amake ahi e ni ya: E ka owa ahabe
fati kahiwara haro nisori fati hitiwahaboneke, biti nawahabonehe, hahi ahabe biti
nawabona kari, Mowisei ati nematamonaka.
20 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Taiti fanehi kahiware ahabematamonaka.
21 Nisori fati hitiwa nisori ahaba, nematamonaka, kahiwarahari tasa. Nisori owa toha,
nematamonaka.
22 Nisori me one ahaba, nemetemoneke, me kahiwaraha mati. Fana ahaba,
nemetemoneke me nowati ya.
23 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?" me ati
nemetemoneke.
24 **"Te ati hiyakere",** Sesowi ati nematamonaka. **"Teoso ka yama hani te watotera**
te amake. Teoso te watorihi, ke, kitahari.
25 **E ahaba e kitama e abe itimatera amake. E e nabone eke, Teoso nanarifa me**
nima".
26 **"Afa yama e kaminaboneke, e wamisami karo. Mowisei ka yama hani te**
awarini, ati e naro ahi? Mowisei Teoso hihiyarehimona ati nematamonaka awa
bite wai ya. Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao, Isaki, Yako, me na me ka Teoso ama oke',

ati nematamonaka, me sawisa ni karo he ni ya.
27 **E ahaba ka Teoso amakara. E yati tohaha e sawiha ka Teoso amaka. Te ati e na hiyakere mata ya",** Sesowi ati nematamonaka.

Himata yama amosi mati tohari e hiri nabana?
28 Me hiyarani me ka owa Mowisei ati kakamina tohehi kakehi me ati mitehimatamonaka. Sesowi ati mite Sesowi ati amosematamonaka he ni ya. Sesowi aate nematamonaka. "Himata yama amosa Teoso nofate amara kasiro ya?"
29 **"Teoso ati e te amaka ahi:**

'Owati te kamitamatahi, Ihayeo me te tohaha te. Teoso e ka Hiti oharite amaka.
30 **Tika Hiti Teoso tinofabone tike tiwati boti ya kasiro ya, tika kiti ya tabaharo',**

Mowisei ati nematamonaka.
31 **Teoso ati owa e te amake ahi:**

'Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike'.

E ehene e na Teoso hinofate amake ahi kasiro ya. Teoso ati famate amaka", Sesowi ati nematamonaka.
32 "Ota ka borofeso tiwati amosake", Mowisei ati kakamina ati nematamonaka. "Tiwati e narake ahi: 'Teoso owa watatere amaka. Teoso oharite amaka', tinahara tike. Keye amakere.
33 Teoso e nofatehabone Teoso ati te amaka e ati boti ya kasiro ya. Fara era e nofa era nofi nima e one me nofi e nabone Teoso ati te amaka. E ehene e na Teoso nofate amaka ahi, kasiro ya. Bani e tabasi na Teoso ni ya bani e ta na e aamosa raba te amake Teoso ni ya. Teoso era nonofa raba te amaka, yama one e ta ni ya he ni ya", ati nematamonaka.
34 Sesowi ati himite yama watohimona hinehimatamonaka. **"Ha tiwa Teoso ya te faminima ke",** Sesowi ati nematamonaka. Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?
35 Sesowi mera kanawanehimatamonaka teboro wari ka yama ya. **"Kirisito Tafi hinaka noti tohatehibona Mowisei ati kakamina me ati nofa me amake. Himata me ebe na me ati e nineri ahi?**
36 **Fare Tafi ati e nematamonaka ahi:**

'Teoso ati e nareka ahi oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari, Teoso Kanamori ati ehene. Kirisito Tafi ka Hiti tohehimona Tafi ati nematamonaka.
37 **Kirisito Tafi Hiti hinihematamonaka. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba hinaka noti tohehiba amara?",** Sesowi ati nematamonaka. Me nafi Sesowi ati kamitemetemoneke. Ati me hinofematamonaka.

Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya.
38 Mera kanawanehimatamonaka. **"Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya. Me yaka teha me amake sitati ya, makari yaboha me akaha mati. Mekato ya me sawiha me one ati yana ni me nofate me amake, 'Afa ama ti?' me ati na mati me ni ya.**
39 **Sinakoka ya me sawiha nahori me nofateha me amake me one nokosi ya. Ayaka ya me sawiha nahori me nofateha me amake ayaka hiti beheri ya.**
40 **E fanawiri makiti kihamarawara yinero ta narawabone me hirawa yinero kiharawara yobe ta narawabone me ati te me amake. Afa me ihi yobe kihamaterawara amake. Fara me ora ni yaboteha me amake, me one me ati me himitibone karo, me me kahiyaribone karo. Teoso mera kosi tehiba amaka mata ya",** Sesowi ati nematamonaka.

Fanawi honara yama ta na Sesowi kahiyarehimatamonaka.

41 Sesowi itaribasematamonaka yinero kafori beheri ya, mera kakatomahari, yinero me te na mati fare yinero wiyene ya, teboro ka yinero wiyene. Me tamaha yinero me kihaha yinero me were nemetemoneke, yinero tamahari.
42 Me ka one kamakiemetemoneke honararo, maki ahabemata. Hinaka moweta famehi te nemetemoneke, fotarari.
43 Sesowi he ya tataba mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. **"Ihi te awa haro, maki watamarahari, honararo. Hahi yinero fanawi honara ta hinehi nafi mati tohaka. Me one yinero ta hinehi ta fotakara. Keye amakere.**
44 **Haha me honaha me ka yinero hasi ne me ta hinareka. Fanawi honara hinaka yinero nafi ta narake, tafeba kanikaraharo mata",** Sesowi ati nematamonaka.

13

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.
1 Sesowi me kiyomamehemetemoneke teboro wari ka yama ya. Sesowi ya tataba owa ati yana nematamonaka. "Ota ka borofeso yati tiwa ha teboro karo. Teboro taboro ka yobe tiwa ha, yobe ehebote", ati nematamonaka.
2 **"Yobe te awe awa, amosari?"** Sesowi ati nematamonaka. **"Hahi yobe nafi me nabowaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamarahaba amake",** ati nematamonaka.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.
3 Sesowi tokomisehimatamonaka, orifa wati ka atami waha ya. Itarimatamonaka, teboro kakatomahari hike ya. He ya tataba me ya tabi oharimatamonaka. Betiro, Yowao, Atere, Tiako, Sesowi me aate nemetemoneke.
4 "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Himata nima yama na ota awibaribe, Teoso hinamoaro?" me ati nemetemoneke.
5 **"Tera te kakatomahi. Tera me keyehariyahi",** Sesowi ati nematamonaka.
6 **"Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi: 'Efe ama oke', me ati naba me amake, me tamaha me me keyeha mati.**
7 **Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Me tamine te mita, naba te amake, me abe mowa nabone me ati na mati. Te watorabone teke. Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.**
8 **Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me abe mowa na mati. Me tafeba watamaraboneke. Wami behe naba amake tabora nafi ya. Yama nafi ahabarahaba amake mata. Yama hiyara yana tobone ka yamabone amake haro. Yama hiyara one nafisa naba amake mata.**
9 **Tera te kakatomiyahi. Tera me te naba te amake, tera me ta naba te, me ka sitati me ka hiti me ni ya. Tera me kosi naba me amake sinakoka toro ya. Tera me namohaba te amake kofenato me ni ya, owa te nofa owehene. Tera me namo naba te amake, kofenato me toha, towisawa me toha, na me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya.**
10 **Teoso ati ehene hiyara amosa kaminatehiba amaka tabora nafi nima.**
11 **Tera me towakami ya me one ni ya tera me ta ni ya, 'Himata nima owati ribe?' te ati boti ati raba te amake. Afa yama ya te ka yama te kaminaba Teoso ta neba amaka. Te ati amaraboneke. Teoso Kanamori atiba amaka",** Sesowi ati nematamonaka.
12 **"E ka owa anoti ta neba awaka, me one hinabowehibana. Owa hinaka matehe ta neba amaka me one ni ya, me me hinahabihaba mati. Owa bati ya mati me famaha mera kakoba amaka. Mera ta neba amaka, me one me me waka hinahaba mati.**
13 **Me nafi tera kakoaboneke, owa te nofi karo. Owa nofi te fawa ri ya Teoso tera kasomebonaka.**
14 **Yama habosia te awahaba te amake, wareharo tabori amara ya".** (Oko yama hani te ki na yama okominaha te watohi.)
"Soteya ka tabora ya te sawiha te tokomaba te amake yati nemeha ya.
15 **Yobe bari ya tiwariha tikamabana tike hibati ya. Tikisami ya tikiyomamara-habone tike yobe toro ya, tika yama tinakamahabone tiwa.**
16 **Fatara ya yama ahi tina tokomakabote tinahabone tike. Tikamarabone tike tabora ya, tika makari tinakamahaba tiwa.**
17 **Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke.**

18 **Teoso te aate, niyahi, sire yama toharibone karo.**
19 **Yama e naba watatera amake, hiyararo, haha nima naro. Yama e naba watamaterihi naba amake, hiyararo.**
20 **Haha yama Teoso sene nimehibonaka, hinaka me ihi, me hikatikaha mati. Ehene e re ya me nafi ahabene me amake".**
21 **"Haha yama tohi ya me ati e naba me amake ahi: 'Hahi Kirisito amaka', me ati naba me amake. 'Te awa fari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi.**
22 **Me one Kirisitomona me ati naba me amake, keye me hiri na mati. Me one Teoso ati kakamina memone me ati, naba me amake, keye me hiri na mati. Yama me namohaba me amake, fotaharo, me hiwatoharo. Me tamaha me me keyehaba me amake. Haha Teoso me hikatika me me keyehene me amake fahi.**
23 **Te ati katomoriyahi. Yama kamini tai ohine oke, te watobahabonehe, nafi".**

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.
24 **"Afa yama nawaha ahabi ya bahi owihiba amaka. Abariko oyamarihi neba amaka.**
25 **Amowa me foro naba me amake. Neme nafi hihiya nawahaba amake.**
26 **Faya Neme ka Owa me awahaba me amake, kamahari, sawihari neme sabi boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.**
27 **Ati ehene he nanarifa me me yoro tokaniwamaba me amake, me hikatika mati, me sawiha mati yama nafi ya".**
28 **"Yama te watohaba te amake, fiko ka yama nima naro. Fiko afe yati kitara afe yanaha te awaha yama te watote te amake, yama hiwe ka yama, yabokiraharo.**
29 **Fiko ka yama nima Neme ka Owa ka yama naboneke, kamahari. Haha yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Neme ka Owa kamabona ka yama, yabokiraharo.**
30 **Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye amakere.**
31 **Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba amake.**
32 **Teoso biti kamabona ka yama wehe e watotera e amake. Teoso nanarifa me hiwatorihi, Teoso biti hiwatorihi, hite amake. Okobi ta hiwato hike, ohariari".**
33 **"Te ati katamoriyahi. Te amo riyahi. Neme ka Owa kamabona ka yama te watorineke.**
34 **E ka owa nima yama naboneke, tokahari tabora one ya, hinaka yama aahi mera yosehari, hinaka yama me hekatomabonehe. Hinaka yama aahi owa yama koro, hinaka yama aahi owa yamata wasi, owa nokobi ya ware, nematamonaka, yama kakatomahari. Amo rebona ati nematamonaka.**
35 **Te ati katamoriyahi bisa. Te ka Hiti amo ni te watokere, kamehibonaha. Bahi toke ya kame ya kama, yama soki ya kame ya kama, yama soki enoki ya kame ya kama, yama we kamaki ya kame ya kama, neba awaka.**
36 **Te amo ni bata karayaho.**
37 **Te tonokoyahi. Me one toha, te toha, na te narabo nima one oke".**

14

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.
1 Yama wehe famaha hasi kanehemetemoneke, bao fehemeto kihare ka ayaka me hiri nibone karo, Basikowa tohaharo. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na Sesowi me watahabone me ati nemetemoneke, me one me me hiwara mati, me hinabowebonaha.
2 Wati me hinofarematamonaka Basikowa ka ayaka tohi karo, me tamaha me me nakome karo. Me me mono rabone me ati nemetemoneke, me tamaha mati.

Fanawi esitarato sika nisehemetemoneke Sesowi tati ya.
3 Sesowi sawihimatamonaka Simao mese hiyare ka yobe ya, Betania ya. Sesowi tafehi itari ni ya fanawi kakehemetemoneke, yama tama kanaharo, yama wiye yati yama ni tohaha ya, esitarato kafoyini karo, nato hinita. Yama waka kana yama sika nisehemetemoneke, Sesowi tati ya.
4 Ihi nofati me amara me abe hiyaremetemoneke, me one. "Himataba esitarato katomineri, manakone nafiharo,

5 fa fowe oharia ka yama ahi ni manakone ya manakone tohaharo? Yama amosene
amake, esitarato ta ni ya, yinero manakonebana, yinero e ta nibone karo me honara me
ni ya", me ati nemetemoneke. Faya fanawi me hora nemetemoneke.
6 **"Hine hikatoma hike",** Sesowi ati nematamonaka. **"Himataba ihi e na ihi te hora**
kineri? Ihi amosake owa ni ya.
7 **Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya. Fara me kasomi te nofi nima**
te nabone teke. Ha owa ta oko sawi fawa nabone oke te ni ya.
8 **Fara ihi hiri nineke. Ohabamatara owa ketehineke esitarato ya, oko**
kamobone ayata tohi karo.
9 **Yama toyabo ya, hiyara amosa yama nafi ya me kamini ya, fana ihi me**
kamina, tehaba me amake. Ihi me wati hiwahatehaba amake. Keye amakere",
ati nematamonaka.

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.
10 Yota Isikarioti tokomakematamonaka sasetoti me ka hiti me ni ya, Sesowi ta nebona
ati nari me ni ya. Me 12 na me ka owamatamona amaka, Yota.
11 Ati mitati me yayai nemetemoneke. Yinero me ta nabone me ati nemetemoneke
Yota ni ya. Faya ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me ni
ya.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.
12 Basikowa ka ayaka yana tonehemetemoneke, bao fehemeto kihare ka ayaka. Ayaka
yana toni ka yama wehe ya ofeya me me wawaka tohehemetemoneke. Sesowi he ya
tataba me aate hinehimatamonaka. "Hika ya Basikowa ka marina tafeba ota wasiribe,
e tafibone karo?" me ati nemetemoneke.
13 Me fama mera yosehimatamonaka. **"Sitati ya te towakahi. E ka owa te kobo**
nabone teke, faha tiwa kanahari boti ya. Efe nowati ya te kayotoabone teke.
14 **Yobe ya tokiyomame ya yobe hiti te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso**
ati e nareka ahi: "Hibaka ya yama bari kani tori ya otafaribe Basikowa tafe
okoba owa, oko tataba me ya otaba owa?" ati nareka', te ati nabone teke.
15 **Yama yofi kanehibonaka, yama bari kani tohamisamakeharo, tori nafiharo,**
mesa kihaharo, hawa tohaharo. E ka marinabone te hawa tonihabone teke fahi",
ati nematamonaka.
16 Faya me towakemetemoneke sitati ya. Fare Sesowi ati nima yama nemetemoneke.
Faya Basikowa tafebone me wasihemetemoneke fahi.

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.
17 Bai toke ya kobo namakimatamonaka me 12 na me ya tabahari.
18 Mesa ya me tafa me nahoria me ni ya Sesowi ati yana nematamonaka. **"E taba**
e tafaha te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye amakere", ati
nematamonaka.
19 Me yawaha me oohariki na Sesowi me aate nemetemoneke. "Sesowi owaba ama ha
owa?" me ati nemetemoneke.
20 **"Te 12 na te ka owabonaka. E tabaha bao e taba nineke haro.**
21 **Neme ka Owa e nebonaka, fara yama me hikaminehemete nima, Teoso ka**
yama hani ya. E ka owa hiwa yokohiba amaka, Neme ka Owa ta ne ya. He ni ya
yama amosenemete awineke, watare ya", ati nematamonaka.
22 Me tafaha Sesowi bao itihi ati yana nematamonaka, **"Teoso faya amake**
tiwehene", ati nari. Bao ebe ne mera kakawematamonaka.**"Bao te warara nahi. Hahi**
oko ime amaka hari", ati nematamonaka.
23 Kobo tama ne ati yana namatasehimatamonaka, **"Teoso faya amake",** ati nari.
Kobo ya mera kakawe me hifehemetemoneke fahi.
24 **"Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato**
yati hiri nebonaka. Ohababone oke, me tamaha me okasomabone owa.
25 **Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Ofamateba amake, te ya otaba owa,**
towisawa ohi ya, Teoso ati ehene. Keye amakere", ati nematamonaka.
26 Teoso tahi me hiri na me tokomemetemoneke orifa wati ka atami ya.

Sesowi he ya tataba me ihibani kaminematamonaka.
27 Sesowi me narabi nima nematamonaka. **"Te nafi owa kakosabone oke. Teoso**
ka yama hani ati e te amake ahi:

'Ofeya me nanarifa onahabihe ya ofeya me tokarikosahaba me amake',

yama hani ati ke.
28 **Ohaba okitamahaba ama oke. Tai owamaba ama oke Karireya ya, te nokosi ya",** ati nematamonaka.
29 Betirobisa ati yana nematamonaka. "Me nafi tiwa me kakosi ya tiwa owakanakosarabone oke, ha owa. E famahabone eke, ha owa", ati nematamonaka.
30 **"Haha yama soki ya owa tiwateramone tinahabone tike me one ni ya. Tiwati yana ni terei nabone tike, tiwati e na tiwa, arakawa ha ni famahi ha ni watare ya mata. Keye amakere",** ati nematamonaka.
31 Betiro Sesowi hora kasehimatamonaka kasiro ya. "Owati yana rabone oke, tiwa owateramone ona owa. Keye amakere. E fama me one era nabowabone me ati na tiwa owakanakosarabone oke", ati nematamonaka. Me nafi ati e nemetemoneke, Betiro ati nima.

Sesowi ora nematamonaka awa boti ya.
32 Me tokehemetemoneke Ketisemani ya. Awa wati ka yama inimetemone amake, Ketisemani. Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. **"Teoso ha omatibe. Te naorihi ahi",** ati nematamonaka.
33 Betiro toha, Tiako toha, Yowao toha, me na me ya tabe mera towakematamonaka. Faya ati boti yawamisehimatamonaka fahi.
34 Mera hiyarematamonaka. **"Owati boti kokoriri ke. Ahabinima one oke, kokoriri oni karo. Te nahori ahi, te tonokoa te".**
35 Hike ya toka ne sonarisehimatamonaka, Teoso ha nari. **"Aba abi tiwati amosi ya ohabarahabone onahara oke.**
36 **Abi yama nihinaraba watakere tiwa ni ya. Kobo tekitimakehi, onofa okere. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri onahabone oke",** ati nematamonaka.
37 Kame he ya tataba me terei na mera wasimematamonaka, me amo nani mati. **"Simao, amo tine ti? Tikitarini? Tikitara tiwa awine tike, tinokoaba tiwa, bahi ohari ya",** ati nematamonaka, Betiro hiyarari.
38 **"Te tonokohi, te ora na te, te ehene hiyara wataribone karo, inamati tera totomi ne ya. Te ati boti amosa yama amosa te hiri nabone te ati na yama tera kasawarineke, te kitara te",** ati nematamonaka.
39 Tokatase ora tasehimatamonaka. Fara yama hikaminaha kaminamatasehimatamonaka.
40 Kamatase mera wasimatasehimatamonaka, me amo nani mati, nokobisa me koro hikanani mati. Kamehi ehene me tafiha me ati wataremetemoneke.
41 Tokomatase kamatasehimatamonaka. **"Te amo tasine? Te hasi nine? Fayawa amake. Oko amo nibone amake haro. Neme ka Owa me ta kabote naboneke me ihi hiyara me ni ya.**
42 **Te nahomisahi. Hima, te awa hari, kamakiari, owa ta nebonaha".**

Sesowi me watehemetemoneke.
43 He ya tataba mera hiyarasa ne ni ya Yota kobo namakimatamonaka, me 12 na me ka owa. Me one ya tabehimatamonaka, yimawa toha, mata toha ne me bokori na mati. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me toha, me na me me yosehemetemoneke.
44 Yota mera hiyaribehimatamonaka, Sesowi me watohabone mati. "Efe noko toma onaki ya te wate ya te towakamehibanaka. Te hasi nirayaho", ati nibehimatamonaka.
45 Me kobo namakia Yota towanawitimarika Sesowi ni ya, hibati ya. "Habi", ati nematamonaka, he noko bako komi nakehari.
46 Sesowi me watehemetemoneke, me hekamebonaha.
47 Me ka owa ohari yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi owa narabo ra tari nabasematamonaka.
48 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Te kamakine owa ni ya, yimawa toha, mata toha ne te bokori na te, owa te watahabone te ati na te? Kofeno mono onahamone te ati na te awineke.**
49 **Owa te awi nofa te amake me okanawana owa teboro ka yama ya fara yama we nima. Himataba owa te wati nofara te amari, teboro wari ka yama ya? Teoso ka yama hani ya yama me hikaminehemete nima te ehene nineke",** ati nematamonaka.
50 Sesowi ya tataba me nafi kana nawaha me hekanakosehimatamonaka.
51 Ohari yotohimatamonaka, hine ya makari riyo tohaha weye nari, bofe ka watararo. Me hiwatematamonaka.

52 Me tama hine hinaka makari sota tonaha tasi tone tokomematamonaka, korone tohahari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

53 Sesowi me towakamehemetemoneke sasetoti ehebote ni ya. Sasetoti me ka hiti me nafi me me yoro tokaniwamemetemoneke. Me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke.

54 Betiro yotoba nematamonaka hike ya. Me kobo tonamemetemoneke, sasetoti ehebote ka yobe ya. Betiro wakosehimatamonaka yobe beheri ya, yifo hiwa nari, saotato me ya tabahari.

55 Sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me nafi me tabaha Sesowi ahabebona me ati nemetemoneke. Me one me siba nemetemoneke, Sesowi me kaminabone mati, ehene hiyaremona me ati nabone mati.

56 Keye me hiri na Sesowi ehene hiyaremona me ati nama nemetemoneke, me tamaha mati. Keye me hiri kene yama ati remetemoneke, mera kasawariharo. Owa ati yana, owa ati yana, nematamonaka, me ati hihiyanikima mati.

57 Me one nahomisa Sesowi yama hiyara hiri nemona me ati nemetemoneke.

58 "Ati e ne ati ota mitahareka ahi: 'Hehi teboro me hiri hinehi onasonahabone oke. Yama wehe terei na ya teboro hiri onahabana oke, me ihi amarari', ati nareka", me ati nama nemetemoneke.

59 Me one ta ati hihiya nemetemoneke.

60 Me baikani ya sasetoti ehebote wamise Sesowi aate nematamonaka. "Tiwati watarine? Keye me hiri na me awine, tiwatimone me kamina tiwa?" ati nematamonaka.

61 Sesowi ati wataremtamonaka.

Sasetoti ehebote ati yana namatasehimatamonaka. "Kirisito ama ti, Teoso ota kahiyaratehi biti?" ati nematamonaka.

62 **"Efe ama oke. Neme ka Owa te awatehaba te amake, itariari Teoso kitehi ka kanihina ka ya, kamahari neme sabi boti ya".**

63 Sasetoti ehebote yawehi fara hinaka makari sibi karematamonaka. "Me e ha namarabone eke, he me kaminaba mati e ni ya, ehene hiyaremona me ati na mati.

64 Fare abono ati te mitawahaka waha, Teoso nima nemona ati nari. Himata nima te ati ri?" ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me nafi ati nemetemoneke.

65 Me one Sesowi firo nemetemoneke. Me one noko hikarafe noko me koho hiwitimatamonaka. "Tiwati yana nahi. Hike tonoko tao kanara?" me ati nemetemoneke. Saotato noko me tao hikanematamonaka.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

66 Betiro wabasehimatamonaka yobe beheri ya. Sasetoti ehebote nanarifa kakehemetemoneke he ni ya.

67 Yifo hiwa ne hiwehi hekatomematamonaka. "Tisawi tina ama tike Sesowi ni ya, Nasare kari".

68 Betiro ati hiyarematamonaka. "Yama owato okere, tikaminaharo", ati nematamonaka. Nokobi wani yabori ya yaka toname ya arakawa ha ni yana nematamonaka.

69 Sasetoti ehebote nanarifa hiwe yofi hikanematamonaka. "Efe owa amaka hari", ati nemetemoneke.

70 Ati hiyatasarematamonaka.

Yama totoyabo kawahi ya me aate hinehimatamonaka, me nahoha mati he beheri ya. "Me ka owa ama tike. Keye amakere. Tiwa ota watoha otake. Karireya ka me ka owa ama tike", me ati nemetemoneke.

71 Betiro ati yana tasematamonaka, Teoso ino itihari. "E ka owa hahi owatotere te kamininеke", ati nematamonaka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nematamonaka, ati nematamonaka.

72 Arakawa ha namatasematamonaka. Faya Betiro yama wati nawahematamonaka, aya Sesowi hikaminaharo, he hiyarari. **"Tiwati yana ni terei nabone tike, arakawa ha namatasare ya mata, owa tiwateramone tina tiwa".** Betiro ati boti yawe ohi nematamonaka.

15

Birato Sesowi aate nematamonaka.

1 Hiba yama wa ni ya me ati yana tonehemetemoneke, Sasetoti me ka hiti me toha, soteo me nafi ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me nafi yoro tokana

mati, me ka hiti me nafi. Sesowi mano me hikamato me heke me ta hiwitimatamonaka
Birato ni ya.*
2 Birato aate hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati
nematamonaka.
"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
3 Sasetoti me ka hiti Birato me hiyaremetemoneke, yama hiyara tamaha Sesowi hiri
nemona me ati nama na mati.
4 Birato Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Tiwati yana rine? Me ati timitahi,
yama hiyara tamaha hiri tinahamone me ati na mati", Birato ati nematamonaka.
5 Sesowi ati yana namarematamonaka. "Hika", Birato ati boti ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

6 Birato soteo me ka owa ohari fifito toniha tohehimatamonaka, fara Basikowa ka
marina nima, me kibeha mati kateya ya. Mera aate ne me ka owa ino me hitihi yokana
fifito toniha tohehimatamonaka.
7 Me ka owa foyehi inomatamona amaka, Basaba. Basaba me one ya tabehi Homa ka
me me mowa na me ihi itiha me me hiwata me me te hinehemetemoneke kateya ya.
8 Soteo me kamakia Birato me aate nemetemoneke, me ka owa fito tonihebonaha.
9 "Efe soteo me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?" ati nematamonaka.
10 Sasetoti me ka hiti Sesowi me ta na mera watohimatamonaka, me one tamaha
Sesowi me nofi karo.
11 Basaba Birato fito tonihebona me ati nemetemoneke, sasetoti me ka hiti me ati ihi.
12 "Himata nima oniheba amara, soteo me ka towisawamonaha?" Birato ati nemata-
monaka.
13 "Te ba kanaho awa ya, ahabebana", me ha ni ati nemetemoneke.
14 "Himatabana? Himata hiri rano hiyararo?" Birato ati nematamonaka.
Hine ya me ha ni kitamisehemetemoneke, "Te ba kanaho awa ya", me ati na mati.
15 Birato Basaba tasi tonihematamonaka, me yawi ya he me kakoribone karo. Ati
ehene saotato Sesowi me kosi nemetemoneke. Faya saotato mera yosehimatamonaka,
Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Saotato Sesowi me haha kanehemetemoneke.

16 Saotato Sesowi me towakamehemetemoneke kofeno ka yobe Beretorio tohehi ya.
Saotato me nafi me ha nemetemoneke.
17 Makari mamawa na ya me weyeye hinihematamonaka.† Tati boronebona
me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima naro, me weyeye
hinihebanoho.‡
18 Me haha hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati
nemetemoneke.
19 Tati me baba hirehimatamonaka. Me firo hinehimatamonaka. Me isi yobati ya me
naoha me boboko tokanihemetemoneke, he me haha kana mati.
20 Faya haha kani me hawa hihe ya makari mamawa na me sota na fara hinaka
makari ya me weyeye hinihamematamonaka. Me hekamematamonaka, awa ya me ba
hikanebonaha.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

21 Me yaka na Sireni ka owa me awehemetemoneke, kobo nakehari, Serosarei ya,
kakehinoho Serosarei yabori kari. Inomatamona amaka, Simao, Aresatiri ya Hofo me
famaha me ka abi. Me hiyosematamonaka, Sesowi ka awa tiwa kanehibonaha.
22 Sesowi me towakemetemoneke yama ini Kokota tohaha ya. E tati tone ino amake,
Kokota.
23 Miha atahone ya fi me ketehemetemoneke, Sesowi hifahabonehe, hifarabanihi.
24 Awa ya me ba hikanematamonaka. Sesowi ka makari me ebe nemetemoneke. Yama
me were nemetemoneke, makari me ebe nabone mati.
25 Me hinawanehimatamonaka bahi 9 ya.
26 Awa baki ya yama hani me rawi kana Sesowi tati neme ya awa me nawanemete-
moneke, Sesowi ka yama hiyara hiri hina me watohabone mati. "Soteo me ka towisawa
amaka", yama hani ati nemetemoneke.

---

* **15:1** 15.1 Homa ka owamatamona amaka, Birato. Soteya ka kofenato tohehimatamona amaka, Homa ka me ihi.
† **15:17** 15.17 Me ka towisawa makari mamawa na me weweyeri tohehemetemoneke. ‡ **15:17** 15.17 Me nafi ka towisawa me tati bori oro tohaha me weweyeri tohehemetemoneke.

27-28 Yama boboti me famaha me me kanawikimemetemoneke Sesowi beheri ya.
Hinaka kanihina ya owa kawa, hinaka yasoka ya owa kawa, nematamonaka.
29-30 Hawi ya me yaka na me haha hikanematamonaka, me tati me weori na mati.
"Ahi", me ati nemetemoneke. "Fara tiwa tikasomahi, teboro tinahabihabone tina tiwa,
hiri tinamebonaha yama wehe terei na ya. Tikisamahi awa ya", me ati nemetemoneke.
31 Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me abe
hiyaremetemoneke, Sesowi me haha kana mati. "Me one ta kasome hiwa kasomi watore
awaka fare", me ati nemetemoneke.
32 "Kirisitomona amaka, Ihayeo me ka towisawa. Kikisama naho, kisami e awabaya,
ati e nofawabaya", me ati nemetemoneke. He ya me tabaha me ati yana, nemetemoneke,
he me hora na mati, awa ya me kawana mati.

Sesowi ahabematamonaka.

33 Bai nokorise ya yama kayomemetemoneke, yama nafi. Manakobisa yama soki fawa
nemetemoneke bai weo towawiti ya.
34 Bai terei ne ya Sesowi ha nematamonaka kasiro ya. **"Teoso, oko Teoso, himataba
owa tinaharikosine tiri?",** ati nematamonaka. Fara me atibisa amake haro: **"Erowi,
erowi, rema sabakitani?"** ati naro.
35 Haha me naho yabora ati me himitematamonaka. "Ati te mitaho, Eria ino ha nari",
me ati nemetemoneke.
36 Owa kana ni tokome finakiri towakitimematamonaka. Faya esibosa sa nife
hinawanehemetemoneke, awa tati boni ya. Faya ta hikamisamakehemetemoneke,
Sesowi hifahabonehe. "Hine naka. Eria kake ya Eria hiti ya iti e aawa nebanaka", ati
nematamonaka.
37 Sesowi ha ni kite ya ahabematamonaka.
38 Teboro boti ka yama babari kana makari tohaha sibi karehemetemoneke. Neme ya
sibi kari yana na sibi kari kisa sibi kari kobo nisehemetemoneke bofe ya.
39 Saotato me ka hiti waki Sesowi awehimatamonaka, ahabari. "Hehi Teoso biti tohe
awaka hari. Keye amakere", ati nematamonaka.
40 Me fanawi naho nemetemoneke hike ya, Sesowi me kakatoma mati. Maria Matarena
toha, Sarome toha, Maria Tiako ya Yose me famaha me ka ami toha, Tiako yati.
41 He ya tataba toharawehemetemoneke Karireya ya, he narifarawaro. Me fanawi one
toharawa nemetemoneke, he ya tabakirawaro Serosarei ya.

Sesowi me kamohemetemoneke.

42 Sabato nokosi ka yama wehemetemoneke. Bahi tokehimatamonaka.
43 Yose kake kobo nakehimatamonaka, Yose Arimateya kari, me ka hiti me ka
owa tohahari, yama kihahari. Teoso ka towisawa kakibona ka yama Yose nonoki
tohehimatamonaka. Habo bayihi Birato aate nematamonaka, Sesowi abowi ta nebonaha
he ni ya.
44 Keyemone Birato ati boti ati nematamonaka, Sesowi ahabamataremona ati nari.
Saotato mera yoyose aate nematamonaka, Sesowi kaminebonaha.
45 Saotato mera yoyose ati mite ati amosematamonaka, Sesowi abowi Yose itibasehi-
bona ati nari.
46 Yose makari riyo tohaha kanike Sesowi itibase Sesowi rofi kawahematamonaka,
makari ya. Hibehimatamonaka yati hoti me wi hinaha ya. Yati nafiha karoro towahame
tama noki bori bari kawahamematamonaka yati ya.
47 Maria Matarena ya Maria Yose mati famaha yama me awehemetemoneke, Sesowi
foye ka yama.

16

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Sabato nowati ya Maria Matarena toha, Maria Tiako mati toha, Sarome toha, me
na e abowi tehene me kanikemetemoneke. Me hekamakiabone me ati nemetemoneke,
Sesowi abowi me ketehabone mati.
2 Tomiko ya me bosa na hiba bahi kamaki ne ya me tokehemetemoneke Sesowi temene
ya.
3 Me abe hihiyara tosi nemetemoneke. "Hike yati itiraba, e tokiyomiba karo?" me ati
nemetemoneke.
4 Me kobo tonama yama me aawa na nokobi howa tokana me awehemetemoneke.
Yati nafihemetemoneke, tama noki bori.

5 Me tokiyoma yetene itari me awehemetemoneke, kahihina ka ya, makari sawawa akahari. "Hika", me ati nemetemoneke.
6 Ati yana nematamonaka. "'Hika', te ati rima nahi. Sesowi Nasare ka te siba na te awineke, Sesowi me ba hikanari awa ya. Watamakara ahi. Kitamatasahareka. Yama te aawa nahi, taboro, me hibari karo.
7 Te tokomahi Betiro me ni ya, te tokominamabaya. Tai tohamebonaka te nokosi ya Karireya ya. Te awehibanaka fahi. Fare ati narima nebonaka", ati nematamonaka.
8 Faya tama ya me tasisi na me kana ni tokomemetemoneke, me hoyahoyari kana na mati, yama me kahiyara mati. Yama kamini me watoremetemoneke, me kakome karo.
9 Sesowi yati tohamematamonaka tomiko ya, yama hiba wa ni ya. Maria Matarena hiwibehimatamonaka. Afa hikasomehemetemoneke, hinamati me 7 na me ihi tohaharo.
10 Tokoma he ya tataba mera towasimemetemoneke, me ohi na mati, me yawaha mati.
11 Faya hikaminehimatamonaka me ni ya, kitamari. Hiwehimona hinehimatamonaka. He ati me mitaha he ati me nofaremetemoneke.
12 Yama we one ya hinaka me one famaha sitati beheri ya yaka kanaha me ni ya kobo nematamonaka, noko awi hihiya nawahari.
13 Me kakama hiyara me kamina me ati me hinofaremetemoneke.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.
14 Yama we one ya he ya tataba me 11 na me tafaha me ni ya kobo nematamonaka. Mera hora nematamonaka, me one ati me nofara mati, he kitami me awa mati.
15 Ati e nematamonaka ahi: **"Te tokahaba teke tabora bara ya yama nafi ya, hiyara amosa te kaminaba te, me nafi ni ya.**
16 **Haha owa nonofa me tohawaha me te iibofarisahabone teke, Teoso me hikasomahabone mati. Te ati me nofara Teoso me hikakohaboneke.**
17 **Owa nonofa me tohaha yama me namohaboneke fotaharo. Inamati me toyosemaboneke, owini me hiri ni ya. Me ati hihiya naba me amake.**
18 **Maka me wataha me tama ni ya, maka kome wataraboneke me ni ya, mera wai naro. Yama komaha me fawi ya yama kome watarihi naboneke me ni ya. Yama kome me awaha me mese ya me mani me kakibari ya me amosamaboneke".**

Sesowi tokomisehimatamonaka neme ya.
19 E ka Hiti Sesowi Kirisito hiyari fawa ne ya Teoso hekimisamematamonaka neme ya. Tokome itarimatamonaka Teoso ka kanihina wani ka ya.
20 Me tokehemetemoneke yama nafi ya, Teoso ati me kaminabone mati. E ka Hiti ati ehene yama me namohemetemoneke fotaharo, he ati me kamina mati. Yama me awaha yama me hikamina me watohemetemoneke, keye amararo.

Roka
Roka ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Roka ka yama hani kaminematamonaka.
1-4 Teofiro tiwa onofa oke, kasiro ya. Yama hani rawi okine oke, tiwahabonehe. Yama hani tiwaha yama hani tiwi ya tiwati e nabone onahara oke ahi: "Hiyara omitaha amosa awineke", tinahabone tike, oko yama hani tiwaha tiwa. "Keye me hiri ra me awineke, Sesowi me kamina mati", tinahabone tike.
Me one yama hani rawi narawa me amake, Sesowi tamine, me tamaha mati. Me hiwehimata me hikaminate amaka, ota ni ya. Sesowi me awehemete Teoso ati me kakamina tohineke. Me ohiyarahara oke, yama owatoabone owa, oko yama hani amosabone owa.

Teoso nanarifa Yowao kaminematamonaka, watehibanoho.
5 Sasetoti me ka owa Sakaria tohe wiwina tohehimatamonaka, Soteya ya. Soteya ka towisawa inomatamona amaka Eroti. Sakaria Abatia ka notimatamona amaka. Sakaria fati inimetemone amake Isabeo. Isabeo hinakiti inomatamona amaka Arao.
6 Sakaria fati ya famehi me ihi aamosa tohehemetemoneke, fare Teoso ati nima me ihi nabone mati.
7 Me kakahiwa toharemetemoneke. Isabeo kahiwihina na toharemetemoneke. Me fami botokimehemetemoneke.
8 Abariko owa ya Abatia ka noti sasetoti me tohaha Teoso ka yama me ahi nemetemoneke teboro ya.
9 Yama wehe one ya me ati ihi Sakaria tokiyomehimatamonaka teboro baikani ya, wami sari kanehibonaha, Teoso ka wamibonehe.
10 Sasetoti wami sari kanehimatamonaka. Wami sari kane haha me nahokosa me tamaha Teoso me ha nemetemoneke.
11 Faya Teoso nanarifa kakehimatamonaka Sakaria ni ya. Wehimatamonaka, fara wami sasari kana beheri ya.
12 Teoso nanarifa Sakaria awe habo si tonehimatamonaka. Teoso nanarifa nakomehimatamonaka.
13 Teoso nanarifa ati yana nematamonaka. "Sakaria kakomerima tinahi. Tiwati Teoso mitehimona ati nareka, ha tinahari. Teoso ati ehene Isabeo inamatewe nawataboneke, tikataobonaha. Ino ha tinehibonaka, Yowao tohehibonaka.
14 Yayai tinahabone tike. Me one yayai, naboneke, inamatewe wate karo, me tamaha mati.
15 Inamatewe Teoso hinofatehiba amaka. Fi fawarihi, kasasa fawarihi, tehibonaka. Teoso Kanamori kitehibonaka he ni ya, foyasa ne ya mati tori ya, watehibanoho. Teoso Kanamori kitehi sasawi tohehibonaka he ni ya.
16 Me ati boti namosawahamehiba amaka, me tamaha mati, Ihayeo mati. Faya Teoso me nofawaboneke.
17 Tokehibonaka, Teoso nokosi ya. Fare Eriyamatamona nima nebonaka, kitahari, Teoso Kanamori ehene. Ati me himite ka me makiti matehe me nofawaboneke. Me ihi hiyara me one ati me kamitaboneke waha, me ihi amosa me ati. Mera hawa tonihebonaka, Teoso ka me tohawabone mati", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
18 Sakaria ati yana nematamonaka. "Keye amarini? Ota kahiwaba ota ama?" ati nematamonaka. "Bote ama oke. Oko yibote bote tohinima ke bisa".
19 "Kabirieo ama oke", Teoso nanarifa ati nematamonaka. "Teoso ya fafama ama oke. Teoso owa yosehi okine oke, tiwa ni ya, tiwa ohiyarahabone owa, hiyara amosa tiwatoabone tiwa.
20 Owati timitahi haro. Owati tikasawaria tiwati yana ni watomarahabone tike mata. Manakobisa tikatao wate ya tiwati yana ni watomatasahaba ama tike. Owati amosate ama oke. Yama owatote ama oke", ati nematamonaka.
21 Me nahokosaha Sakaria me noki nemetemoneke. "Himata ebe ne kamakabote rara?" me ati nemetemoneke.
22 Sakaria kiyomame mera hiyarebona ati yana ni watorematamonaka. "Sakaria inamati awehino tohe awaka, teboro baikani ya", me ati nemetemoneke. Sakaria ati yana ni watore hine ya yama yofi nematamonaka, yehe ya.

23 Yama wehe one ya Sakaria yama ahi ni hawa tohematamonaka, teboro ya mata. Tokomematamonaka, fare taboro ya mata.
24 Yama wehe one ya Isabeo nabati weye nemetemoneke. Nabati weye na wawahiya tohehemetemoneke, yobe toro ya. Hinaka abariko siko nematamonaka, wahiyaro, yobe toro ya.
25 "Teoso ati ehene onabati weye one oke, Teoso owa nofe kari. Owa me haha kanamarahabone oke", ati nemetemoneke.

Teoso nanarifa Sesowi kamina nematamonaka, watehibanoho.

26 Isabeo nabati weye ni ka abariko 6 ne ya Kabirieo Teoso hiyose tokehimatamonaka, Maria tabori ya ahi Nasare ya. Karireya ka sitatimetemone amake Nasare.
27 Yose fatibonemetemone amake, Maria. Yose hitihabone hina ati amosemetemoneke, Kabirieo ati watare ya mata. Yose Tafi ka notimatamona amaka. Maria atonametemone amake, me ahi hiraharo.
28 Kabirieo tokiyome ati yana nematamonaka.
"Maria afa ama ti? Maria Teoso tiwa nofaka. Teoso sawika tiwa ni ya", ati nematamonaka.
29 Maria Teoso nanarifa ati mitaha ati boti yama nima nemetemoneke. "Himata nima ati nara?" ati nemetemoneke.
30 "Maria watorima tinahi, Teoso tiwa nofehi tiwa", ati nematamonaka.
31 "Maria owati timitahi haro. Tinabati weye naba ama tike. Tikatao nehiba ama tike. Ino te nawatebonaka, Sesowi tohehibonaka.
32 Kitatehibonaka. 'Okatao amaka', Teoso ati nebonaka.
33 Ihayeo me ka towisawabona amaka, Teoso ati ehene. Fare Tafi namatamona nima nebonaka. Tafi Ihayeo me ka towisawa tohibehimatamona nima nebonaka. Yako ka noti me ka towisawa tohatehiba amaka. Ihayeo mera kakatomi fawa rihi tehiba amaka", ati nematamonaka.
34 Maria ati e nemetemoneke ahi: "Owa me ahi nofara ama oke. Himata nima onaha okatao nehiba ama ori?" ati nemetemoneke.
35 "Teoso Kanamori kisehibonaka tiwa ni ya. Teoso kiti baforine ya tiwahabone tike. 'Inamatewe Teoso biti tohe awaka. Fare Teoso nima te amaka', me ati naba me amake.
36 Maria owati timitamata. Ati hine ka Isabeo bote tohaha nabati weye narake. Me ati e nibaha me amake ahi, 'Isabeo kahiwateraba amake', me ati na me amake. Nabati weye ni ka abariko 6 tohaka waha.
37 Teoso yama nafi watote amaka, kitahari", Kabirieo ati nematamonaka.
38 "Ee fara tiwati nima onahabana oke", Maria ati nemetemoneke. "Teoso nanarifa ama oke", ati nemetemoneke.
Faya Teoso nanarifa fawa nematamonaka.

Maria Isabeo yaka nemetemoneke.

39 Yama wehe one ya Maria yana tona tokomakekabote nemetemoneke, sitati one ya, Yota ka sitati ya, seha ya.
40 Maria kobo towitia tokiyomehemetemoneke, Sakaria ka yobe ya. Faya Isabeo haha nemetemoneke.
41 Maria ati Isabeo mitaha nabati inamatewe tai hinehemetemoneke. Teoso Kanamori kitehimatamonaka, Isabeo ni ya.
42 Isabeo ati kitehemetemoneke. "Maria Teoso tiwa nofaka, ha tiwa ta. Me fanawi one Teoso nonofa raba ka. Teoso inamatewe nofa, naka hari, tinawatehibonaha.
43 Ha owa yama owatora owa ni ya tikine tike, Teoso tiwa yosehino tiwa. Oko Hiti mati ama tike.
44 Aya tiwati omiti ya inamatewe onabati tai ne amaka, yayai nari.
45 Teoso tiwa nofaka, tiwati amosani tiwa, Teoso ati tamine timitani tiwa", ati nemetemoneke.

Maria Teoso tahi kayakemetemoneke.

46 Maria ati e nemetemoneke ahi: "Owati boti e ke ahi: 'Teoso amosaka', onaha
47 owati boti yayai nineke, Teoso owa kasome owa.
48 Ohonaraha otaminahamone me ati naboneke waha Teoso ati ehene. Me ati e naboneke ahi: 'Teoso hinofa hikeni', me ati naboneke. 'Teoso hinofemete amake', me ati tehaboneke, me yanamakeha mati.
49 Owa kasomaka, kitahari, e nima rari.
50 Teoso ehene e tehi amaka ahi: Teoso ati e nonofa era nofate amaka. Teoso yahi fawa tere amaka.

51 E ka one yama me watohamone me ati na Teoso mera katomareka, kitahari. Me
kana ni tokarikosaharake, me kitamara mati, Teoso ehene.
52 E ka one towisawa me tohaha towisawa me tohamaraboneke, Teoso ati ehene. Me
one yama me watora yama me watoaboneke, Teoso ehene.
53 Me fimiha me tafebone Teoso ta nareka. Me one ta yama me kihaha Teoso ni ya
yama me kanika me ka yamabone Teoso ta rareka.
54 Ihayeo mera kasomareka waha. Ihayeo Teoso nanarifa me amake. Mera
kasomareka, hibati ka atimata fawa nire kari.
55 Hibati ya e ka iti boteri mera hiyarematamonaka. Abarao hiyara, me one hiyara,
nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: 'Tera owakatomatehaba ama oke. Te ka noti
me owakatoma, otehaba ama oke', Teoso ati nematamonaka", Maria ati nemetemoneke.
56 Maria ka abariko terei nematamonaka, Isabeo tabori ya. Manakobisa Maria
tokomemetemoneke, fara tabori ya.

Yowao watehimatamonaka.

57 Yama totoyabo kawahi ya Isabeo tori kome yana tona biti watehimatamonaka.
58 Sakaria wini yabore ka me toha, fara me one toha na, hiyara me mitaha me ati e
nemetemoneke ahi: "Teoso Isabeo nofe awaka", me ati nemetemoneke. Isabeo yayai,
me one yayai, nemetemoneke, me winaha mati, Isabeo wini yabori ya.
59 Yama wehe 8 ni ya me kakehemetemoneke, Sakaria ka yobe ya, inamatewe sowiri
ataro kote me wisi nakosabone mati. Inamatewe inobona me nawatabone me ati
nemetemoneke. "Sakaria tohehibanaka. Fare bati ino ya ino tohehibanaka", me ati
nemetemoneke.
60 Mati ati hiyaremetemoneke. "Sakaria toharebanaka. Yowao tohehibanaka", mati ati
nemetemoneke.
61 "Te one me ka owa ino e neba watakara ahi", me ati nemetemoneke.
62 Faya bati me aate hinehimatamonaka, ati me himitebonaha. Me ati wataremete-
moneke, hine ya yama me yofi nemetemoneke, me yehe ya.
63 Yama hani rawi kabona ka awa baki ati nematamonaka. Yama hani rawi kane ati e
nematamonaka ahi: "Yowao amaka", ati nematamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke,
Yowao ino me nofara mati.
64 Sakaria yama hani rawi kane ya ati yana namehimatamonaka tasa, Teoso ati ehene.
Ati yana ne Teoso kahiyarehimatamonaka.
65 Me kakomehemetemoneke.
66 Hiyara me kaminemetemoneke me one ni ya, me wina mati, sitati yabori ya. Hiyara
me mita me ati boti yama kaminemetemoneke. "Himata nima Sakaria biti ehene neba
amara, Teoso ya famahari?" me ati boti ati nemetemoneke.

Sakaria Teoso ati kaminematamonaka.

67 Teoso Kanamori kitehi sawihimatamonaka, Sakaria ni ya. Makoni ati yana
nematamonaka, Teoso ati kaminari.
68 "Ihayeo me ka Teoso amosaka kasiro ya, era kasomari.
69 Teoso ati ehene e ka owa kakehinoka, era kasomebonaha, Tafi ka noti.
70 Teoso ati kakamina me hikaminehimatamona amaka hibati ya, Teoso ati me kamina
mati.
71 Era me nofara mera mowa nebona ati nematamonaka, era kasomebonaha.
72 E ka iti boteri mera hiyarematamonaka. Ihayeo mera kasomatehibona ati
nematamonaka.
73 "Fara owati nima owehene te ama oke. Keye amakere", Teoso ati nematamonaka,
Abarao mera hiyarari, e ka iti boteri mati.
74 Teoso era kasomatehibona ati nematamonaka. Teoso era kasome ya yawa e
nakomeri ya Teoso e narifawahatehabone Teoso ati nematamonaka.
75 E amosawahatehabone eke, Teoso ni ya. Fare Teoso nima e nawahatehabone Teoso
ati nematamonaka, fara yama wehe nima", Sakaria ati nematamonaka.
76 "Okatao Teoso ati kakamina tihatehaba ama tike. Tai tihahabone tike Teoso nokosi
ya, hawi tinamosahabone tiwa, Teoso hawinebonaha.
77 Tiwati me miti ya me ati e naboneke ahi: 'Teoso era kasomaka. Teoso ati
somawamaka waha', me ati naboneke, yama hiyara me hiri na mati.
78 Teoso yahehibonaka, e ni ya, e kawahi ya, fara Teoso ka yama wehe ya.
79 Teoso ka yama wehe kamaki ya yama soki ya me nahoha me nahohaboneke yama
wehe ya. Me ahabinima na me kitamawahaboneke. Hawi amosa yofi kanehibonaka, e
amosawahibone karo", Sakaria ati nematamonaka.

80 Yowao yanawahe yama watohi wiwina tohehimatamonaka yama honara ya, yama
noki nari, hiwa namohibonaha Ihayeo me ni ya.

2

Sesowi watehimatamonaka.

1 Me nafi ka towisawamatamona amaka, Sesa Akosto. Mera yosehimatamonaka, me
nafi ini me rawi narawabone mati,
2 me me tomi hikanabone mati, me nafi ini watara mati mata, babeo ya. Kirino Siria
me ka towisawa tohehimatamonaka, Sesa ati ehene.
3 Me tokomarawemetemoneke, fara me ka iti me taborimetemone ya, me ini me rawi
nabone mati fahi.
4 Yose yana tonehimatamonaka, Nasare ya Karireya ka sitati ya. Tokehimatamonaka,
Berei ya. Soteya ka sitatimetemone amake, Berei. Tafi taboromatamona amaka, Berei.
Yose Tafi hinaka noti tohe ka Yose tokehimatamonaka, Berei ya.
5 Yose Maria ya famehi me towakemetemoneke, Berei ya. Maria Yose fatibone nabati
weye nemetemoneke.
6 Berei ya me kobo tokowitia tori kome yana tonehemetemoneke.
7 Faya biti watehimatamonaka, biti taiti. Rofi hikawe hibehimatamonaka, bowi me
tafe wiye ya, yobe me kihari karo, me tamaha me ihi, Berei ya me kakehani mati.

Teoso nanarifa Sesowi wati me kaminemetemoneke, ofeya nanarifa me ni ya.

8 Bere yabori ya me nahohemetemoneke, ofeya me kakatomarawaha mati, kabo ya,
masiri boti ya, yama soki ya.
9 Faya Teoso nanarifa kakehimatamonaka me ni ya. Teoso ka yama oye firi
nisehemetemoneke, fara me naho ka yama ya. Me kakomemetemoneke kasiro ya.
10 "Te kakomeriyahi. Hiyara amosa te mitahi", ati nematamonaka. "Hiyara te ka one
me miti ya me yayai naba me amake, me nafi.
11 Hiyara amake haro: Kirisito watahareka, Tafi taboromatamona ya. Te ka
towisawatebona amaka. Tera kasomatehiba amaka.
12 Te towasiwitiba amaka, forehari, bowi me tafe wiye ya, rofi kawahari makari ibe
ya. Bowi me tafe wiye ya forehi te towasiwiti ya 'Efe amaka hari', te ati naba teke",
Teoso nanarifa ati nematamonaka.
13 Ohari kakibehi manakobisa me tamaha me ya tabawehimatamonaka. Teoso me
kahiyaremetemoneke.
14 Me ati e nemetemoneke ahi: "'Teoso amosaka', ota ati na otake, neme ya.
Teoso amosabisaka te ni ya, bofe ya te winaha te bisa. Teoso tera nofaka", me ati
nemetemoneke.
15 Faya Teoso nanarifa me tokomemetemoneke neme ya. Ofeya nanarifa me abe
hiyararawemetemoneke.
"Hima e tokomibeya Berei ya. Yama e awibeya, me hikaminaharo, Teoso ati ehene",
me ati nemetemoneke.
16 Faya me tokomemetemoneke kita ya. Maria me wasihemetemoneke Yose ya
famaharo. Inamatewe forehimatamonaka bowi me tatafa ya.
17 Inamatewe me awaha Teoso nanarifa me ati me kaminemetemoneke, inamatewe
me kamina mati.
18 Ofeya nanarifa me ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke.
19 Maria ta yama wati nawahemetemoneke.
20 Ofeya nanarifa me fari tonamemetemoneke, Teoso me kahiyara mati kasiro ya.
"Fare inamati ati nima yama naharake, e awaharo", me ati nemetemoneke.
21 Yia 8 na ahabi ya inamatewe sowiri ataro kote me wisi nemetemoneke. Ino me
hinawatehimatamonaka. Sesowi tohehimatamonaka. Maria nabati weye namatari ya
inamatewe inobona Teoso nanarifa hitihi fare ino tohasa nematamonaka.

Sesowi me towakamehemetemoneke, teboro ya Serosarei ya.

22 Yama totoyabo raba ni ya me hekematamonaka Serosarei ya, me hinamobonaha
Teoso ni ya. Monowi me me tabasi nemetemoneke, me me ta hina mati Teoso ni ya,
me amosawahamibone karo Teoso ni ya, inamatewe wati nowati ya. Mowisei ati e te
amaka hinaka yama hani karo.
23 Teoso Mowisei yosehimatamonaka, yama hani e nabone ati nari ahi:

"Te ka matehe makiti taiti Teoso ka meboneke".

24 Monowi me famaha me me ta nabone me ati nemetemoneke, me me tabasi
hinahabone mati, Teoso ka mebone mati, Teoso ka yama hani ati ihi.
25 Me ka owa Simiao tohehi winehimatamonaka Serosarei ya. Ehene aamosa
tohehimatamonaka. Teoso noki nematamonaka Ihayeo mera kasomebonaha.
26 Teoso Kanamori sawihimatamonaka he ni ya. Teoso Kanamori aate hinibehimata-
monaka. Teoso ka Kirisito awatehibona hinehimatamonaka, ahabamatare ya afa yama
ya.
27 Teoso ati ehene tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Tokiyome Sesowi
bati me hekamakimatamonaka efe yobe ya, Simiao sawi ka yobe. Haha yama Mowisei
hikamina me hiri nabone me ati nemetemoneke.
28 Simiao Sesowi tiwa nematamonaka. Teoso amosemona Simiao ati nematamonaka.
Ati e nematamonaka ahi:
29 "Teoso yayai oke waha. Tiwati ihi okomabone oke ohababa owa.
30 Owahareka, otara kakasomabonaha.
31 Tiwati ihi me hiwatehiba amaka, me nafi.
32 Efe yama oye nima tehiba amaka, tika yama me awibone karo, me nafi, soteo me
amara mati", ati nematamonaka.
33 Faya bati mati me na Simiao ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke.
34 Teoso mera kakatomehibona Simiao ati nematamonaka. Faya Maria hiyaremata-
monaka.
"Maria hehi inamatewe yanehi nafi ya ati ehene Ihayeo me one amosaba me amake,
me tamaha mati. Ihayeo me one ta me ni ya yama hiyara kakehaba amake, ehene. Efe
Teoso ati kamine ya me tamaha me hikakotehiba amaka.
35 Ha tiwa bisa kokoriri tinahaba ama tike kasiro ya. Mera kaminatehiba amaka, me
tamaha me ati boti me wati nawaha mati", ati nematamonaka.
36 Fana one Teoso ati kakamina tohahani kobo nakehemetemoneke, Ana tohaharo,
me ni ya. Ana ate Ase tohehemetemoneke. Bati inomatamona amaka Fanoweo. Ana
bote tohehemetemoneke, hinaka ano 84 tohehemetemoneke. Fani ka hinaka ano 7
nemetemoneke, maki ya fami karo.
37 Winawemetemoneke ohariaro. Hinaka ano tamehemetemoneke, oharia winaharo.
Fara sawi totoha tohehemetemoneke teboro wari ka yama ya, ayakaro, Teoso tahi hiri
naro. Hine nafimirima na Teoso haha tohehemetemoneke. Yama wehe ya sawi fara
toha, yama soki ya fara sawi toha, nemetemoneke teboro wari ka yama ya.
38 Ana kamakia Sesowi awaha ati yana nemetemoneke. "Teoso faya amake", ati neme-
temoneke, Sesowi ehene. Faya fara Sesowi tamine kamini totoha tohehemetemoneke,
fara me one ni ya, Teoso me noki na mati, Serosarei ka mera kasomebonaha.
39 Faya me hawa tohehemetemoneke, yama nafi me hiri na mati, Teoso hikaminaharo
hinaka yama hani ya. Faya me kamehemetemoneke Karireya ya, fara me ka sitati ya
Nasare ya.
40 Faya inamatewe yanawe kitawematamonaka. Yama nafi watohimatamonaka.
Amosematamonaka Teoso ehene.

Sesowi sawihimatamonaka, teboro ya.

41 Fara ano nima Sesowi bati mati me na me tokomaki fara totoha tohehemetemoneke
Serosarei ya, Basikowa ka ayaka ya.
42 Sesowi ka ano tosi na me tokomatasemetemoneke ayaka ya.
43 Ayaka ahabi ya me kama Sesowi tosawikosematamonaka Serosarei ya. Me
hiwatorematamonaka.
44 Sawihimona me hinehimatamonaka fara me one ni ya. Me yaka kana bahi toke ya
Sesowi me siba nemetemoneke fara me one me baikani ya.
45 Me hiwasirematamonaka.
Me fari tokanamemetemoneke Serosarei ya, Sesowi me siba nabone mati.
46 Yama wehe famaha ahabi ya me hiwasimatamonaka, sawihinoho teboro wari ka
yama ya. Itarimatamonaka borofeso me baikani ya. Me ati kamitematamonaka, mera
aate nari.
47 Ati me himite "Yama watoka kasiro ya", me ati nemetemoneke, me nafi.
48 Faya Sesowi bati mati toha na me hiwe "Hika", me ati nemetemoneke.
Mati ati yana nemetemoneke. "Okatao himata hiri tine tiri hiyararo ota ni ya? Abi ya
ota fama tiwa ota siba nineke, fawa tina tiwa", ati nemetemoneke.
49 **"Himataba owa te siba rini? Owa te watorani te awine, osawia owa okobi ka
yobe ya?"** ati nematamonaka.
50 Sesowi ati me watoremetemoneke.

51 Sesowi ya me totabamehemetemoneke Nasare ya. Fara hiri hinahabone me hinaha
nima ehene nematamonaka. Mati wati hiwahematamonaka.
52 Sesowi yanehi yama watohimatamonaka. Teoso hinofematamonaka. Me nafi
Sesowi me nofehemetemoneke.

3

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Yowao winehimatamonaka me winari ka yama ya, Teoso ati wasihari. Homa ka
towisawa inomatamona amaka Tiberio Sesa. Tiberio towisawa tohe ka ano 15 na Yowao
Teoso ati wasihimatamonaka. Soteya ka kofenato Bosio Birato tohehimatamonaka.
Karireya ka towisawa Eroti tohehimatamonaka. Itoreya ya Tarakoniti famaha ka
towisawa Firibi tohehimatamonaka, Eroti nisori. Abireni ka towisawa Risanio toha,
nematamonaka.
2 Anania ya Kaifa me famaha sasetoti ehebote memetemone me amake. Yowao Sakaria
biti tohahi Teoso ati wasihimatamonaka, yama honara ya.
3 Yaka nawaharehimatamonaka faha Sotao toha witi ka yama ya, me nafi hiyarari.
"Te ehene hiyara te ehene te nofamarahaba teke. Te batisa, nabone teke, Teoso ati
somawamabona karo", ati nematamonaka, me narabi nima nari.
4 Yama hani ati e te amake ahi, Teoso ati kakamina Isaiya tohehi ka yama hani karo:

"E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te
namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha.
5 Yama nafi ka wami kokowawa na kamowamaboneke, homi amosabana. Yati nafi
nemehamarawaraba amake. Hawi kehoho kawaha yai tokanaba amake waha. Hawi
hoti naha isohaba amake.
6 Me nafi Teoso mera kasome me me awahaba me amake', ati nareka",

Isaiya ka yama hani ati te amake.
7 Yowao ni ya me tokomemetemoneke, me hihibofarisabone mati. He ni ya me kamaha
me aate hinehemetemoneke. "Ha te maka biti me te amake, maka komaharo. Hike te
narabo nima rano, te kana nawahabone te, Teoso tera kosi rebona te? Teoso te watoha
te awineke, mera kosi nebona ati nari, me ihi hiyara mati.
8 Te ehene hiyara te nofamaramone te ati na, yama amosa te hiri nawahahi waha. Te
ati boti e rabone teke ahi: 'Abarao ka noti me ota amake', te ati rima nahi. Abarao ka
noti mebone mera Teoso nofe ya Abarao ka noti mebone mera hiri nebonaka yati ya, so
tosaharo ahi.
9 Teoso bari tama ni hawa toe awa ka nebonaka hibayata ya, awa boni hiyararo. Ka
hini ya koro hiwitiaboneke yifo hiri ni ya", ati nematamonaka.
10 Yowao he ya tataba me amara he me aate nemetemoneke. "Yowao himata ota hiri
ribe?"
11 "E ka owa makari famaha kihehi owa hora kasarebonaka. E ka owa yamata kihehi
yamata kayawarihi, nebonaka", ati nematamonaka.
12 Me one kamakiemetemoneke he ni ya me hihibofarisa hinahabone mati, yinero
yayaba mati, yinero me ta nabone mati Homa ka me ka yinerobonaha. Himata ota hiri
ribe? me ati nemetemoneke.
13 "Yinero te fiya toniharahabone teke te yabahari. Fare yowabona me hine ka yama
ya yowehibonaka", ati nematamonaka.
14 Saotato me kamakia me aate hinehimatamonaka. "Himata ota hiri ribe ha ota?" me
ati nemetemoneke.
"Me te keyeharahabone teke, me ihi hiyaramone me kibehabone te ati na te. Me
one ka yinero te yabarabone teke, te hamaha te. Te ka yama ahi ni manakone faya
tohahaboneke fahi".
15 Me abe hiyaremetemoneke, me nafi. "Yowao Kirisito tohe awane?" me ati boti ati
nemetemoneke.
16 Yowao mera hiyarematamonaka, me nafi. "Ha owa tera oobofarisine oke faha ya
hine ya. Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hehi
narifi owato okara, owehene amosara owa. Teme borone katisi owato okara ha owa,
owehene amosara owa. Tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya. Tera batisa, neba
amaka yifo hiri ni ya.
17 Tiriko kekero kana tama naka, hinaka tiriko namosebona ati nari. Hinaka
tiriko nafi namosebonaka, hobokori nafi ahababonehe. Tiriko namosi ahabe ya tiriko
tonihebonaka yobe ya. Hobokori sari hikana hinaboneke yifo ya, yifo owihinateraro".

18 Yama tamaha kaminematamonaka me ni ya, mera hiyarari, hiyara amosa kaminari me ni ya.
19 Efe Eroti hora nematamonaka, yama hiyara hiri nari, anoti fati Erotia tohaha ihawahari. Eroti ka yama hiyara tamaha ihi Yowao hora, hinehimatamonaka.
20 Eroti ati ehene Yowao foyehimatamonaka. Afa yama Eroti hiri hina hiyaremetemoneke kasiro ya.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.
21 Me nafi iibofarisi ya Sesowi ibofarisi sawi nematamonaka. Me iibofarisi nowati ya Sesowi ibofarise Teoso ha ne ya neme hine naha kanemetemoneke. Neme hine naha kanaha ya
22 Teoso Kanamori kisehimatamonaka Sesowi ni ya. Kobo nematamonaka okoko nima nari. Neme ya Teoso ati saihimatamonaka. "Okatao ama tike. Tiwa onofa oke. Tiwehene amosake owa ni ya", ati nematamonaka.

Sesowi hinakiti me inimetemone amake.
23 Sesowi ka ano 30 toha Teoso ati kamini yana tonehimatamonaka. Sesowi Yose bitimona me hinehimatamonaka. Yose batimatamona amaka, Eri.
24 Eri batimatamona amaka, Mataha.
Mataha batimatamona amaka, Refi.
Refi batimatamona amaka, Meoki.
Meoki batimatamona amaka, Yanai.
Yanai batimatamona amaka, Yose.
25 Yose batimatamona amaka, Matatia.
Matatia batimatamona amaka, Amosi.
Amosi batimatamona amaka, Naho.
Naho batimatamona amaka, Esiri.
Esiri batimatamona amaka, Nakai.
26 Nakai batimatamona amaka, Mahati.
Mahati batimatamona amaka, Matatia.
Matatia batimatamona amaka, Semei.
Semei batimatamona amaka, Yose.
Yose batimatamona amaka, Yota.
27 Yota batimatamona amaka, Yowanaha.
Yowanaha batimatamona amaka, Hesa.
Hesa batimatamona amaka, Sorobabeo.
Sorobabeo batimatamona amaka, Saratieo.
Saratieo batimatamona amaka, Neri.
28 Neri batimatamona amaka, Meoki.
Meoki batimatamona amaka, Ati.
Ati batimatamona amaka, Kosaha.
Kosaha batimatamona amaka, Eomataha.
Eomataha batimatamona amaka, Eo.
29 Eo batimatamona amaka, Sesowe.
Sesowe batimatamona amaka, Eriesa.
Eriesa batimatamona amaka, Sorihi.
Sorihi batimatamona amaka, Mataha.
Mataha batimatamona amaka, Refi.
30 Refi batimatamona amaka, Simiao.
Simiao batimatamona amaka, Yota.
Yota batimatamona amaka, Yose.
Yose batimatamona amaka, Yonaha.
Yonaha batimatamona amaka, Eriaki.
31 Eriaki batimatamona amaka, Meria.
Meria batimatamona amaka, Mena.
Mena batimatamona amaka, Matata.
Matata batimatamona amaka, Nataha.
Nataha batimatamona amaka, Tafi.
32 Tafi batimatamona amaka, Sese.
Sese batimatamona amaka, Obeti.
Obeti batimatamona amaka, Bowasi.
Bowasi batimatamona amaka, Sara.
Sara batimatamona amaka, Nahasoho.

33 Nahasoho batimatamona amaka, Aminatabi.
Aminatabi batimatamona amaka, Atimihi.
Atimihi batimatamona amaka, Ahini.
Ahini batimatamona amaka, Esiroho.
Esiroho batimatamona amaka, Faresi.
Faresi batimatamona amaka, Yota.
34 Yota batimatamona amaka, Yako.
Yako batimatamona amaka, Isaki.
Isaki batimatamona amaka, Abarao.
Abarao batimatamona amaka, Terahi.
Terahi batimatamona amaka, Nakoho.
35 Nakoho batimatamona amaka, Seroki.
Seroki batimatamona amaka, Hakao.
Hakao batimatamona amaka, Fareki.
Fareki batimatamona amaka, Ebe.
Ebe batimatamona amaka, Sara.
36 Sara batimatamona amaka, Kainaha.
Kainaha batimatamona amaka, Ahafakisati.
Ahafakisati batimatamona amaka, Sehe.
Sehe batimatamona amaka, Nowe.
Nowe batimatamona amaka, Rameki.
37 Rameki batimatamona amaka, Metosarehe.
Metosarehe batimatamona amaka, Enoki.
Enoki batimatamona amaka, Sareti.
Sareti batimatamona amaka, Marerehe.
Marerehe batimatamona amaka, Kainaha.
38 Kainaha batimatamona amaka, Enosi.
Enosi batimatamona amaka, Seti.
Seti batimatamona amaka, Atao.
Atao batimatamona amaka, Teoso, Teoso hiri hine kari.

4

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

1 Sesowi ni ya Teoso Kanamori nafihimatamonaka waha. Sotao ya yana tone tokomematamonaka. Teoso Kanamori ati ehene tokehimatamonaka yama honara ya,
2 wehibonaha fahi. Satanaisi fare hiyari hihehimatamonaka yama hiyara hiri nebonaha. Amo ni 40 tohehimatamonaka we karo me winari ka tabora hinita ya, tafarihi, nari. Yama wehe 40 na ahabi ya fimi hiwasimatamonaka.
3 "Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yati tinihawahahi, bao tohahabana", Satanaisi ati nematamonaka.
4 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:**

'Bao kabi e ohari ya e amosatera amake',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
5 Satanaisi Sesowi towakamematamonaka yama nemeha ya. Yama nemeha ya hekame hinamomatamonaka me nafi ka tabora ya. Wami nafi namohimatamonaka Sesowi ni ya.
6 "Me nafi ka towisawa tihahabana tike owati ihi. Me yoyose tiha, me ka yama nafi tihawa, tinahabana tike, owati ihi. Keye amakere, oko yama nafi amake. Ta ni onofi ya ta onahaboneke.
7 Owa tinofi ya me nafi ka towisawa tihahabana tike. Owa tinofi ya tika yama haha nahaboneke me ka yama", ati nematamonaka.
8 **"Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:**

'Teoso ohari nokosi ya te foro nabone teke. Teoso narifi te ohari nabone teke',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
9 Faya hekamematamonaka Serosarei ya. Hekame hinawarehimatamonaka teboro tati nemehe ya.
"Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yora tinisahi bofe ya.
10 Yama hani ati e te amake ahi, me rawi hinehemete:

'Teoso he nanarifa mera yosehibonaka, tiwa me kakatomahabone mati.
11 Tiwa me itimisahaboneke, titeme karimarahabone tiwa yati ya',

ati te amake", Satanaisi ati nematamonaka.
12 **"Yama hani nake ati e naro ahi:**

'Tika Teoso e ka Hiti tohe totomi tirahabone tike',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
13 Sesowi totomi ni fawa ne ya Satanaisi tokomematamonaka mata.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.
14 Teoso Kanamori nafihimatamonaka Sesowi ni ya. Tokomematamonaka Karireya ya. Sesowi tamine me kaminemetemoneke haha me nafi winaha me ni ya, yama yabori ka me ni ya.
15 Mera kanawanematamonaka sinakoka ya. Me abe hiyara amosemona me hinehimatamonaka.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.
16 Tokomematamonaka Nasare ya, fare yanamatamona ka tabora ya. Fara sabato nima tokomi nematamonaka sinakoka ya. Nasare ya kobo toname ya tokoma, nematamonaka sinakoka ya sabato ya. Warematamonaka, yama hani ati yabebonaha.
17 Isaiya ka yama hani me ta nemetemoneke he ni ya. Yama hani se kawahe siba hinemetemoneke.
18 Ati hiyaba ati e nemetemoneke ahi:

"Teoso Kanamori ehene ohi ka hiyara amosa okominahabone oke me honara me ni ya. Haha me kibeha me kibemarabone onahabone ati nareka. Ati ehene me noki awatera me ohiyarahabone oke me noki awamibone karo. Haha me one me hinofara me onarifahabone oke, ati ehene.
19 **Owati e nabone ati nareka ahi: Afa ano ya Teoso amoseba amaka e ni ya",**

Sesowi ati nematamonaka, yama hani ati yabahari.
20 Yama hani boko kawahame yama hani ta tokanamematamonaka tasa. Itaririsematamonaka. Me nafi hekatomematamonaka, ati me himitebonaha. Kakatomi me hinofematamonaka, ati me noki hinahari.
21 Hiyari yana tonematamonaka hibayata ya. **"Afa yama amake haro, yama hani kaminimete ka yama",** ati nematamonaka.
22 Me nafi hikahiyarematamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke. "Ati amosate amaka hari mata ya. Yose biti amare?" me ati nemetemoneke.
23 **"Te ati e naba te awineke ahi, ata te hiri na te. 'Metiko ama tirini? Fara tiwa tikasomahi', te ati naba te awineke. 'Kafanao ya fara yama hiri tinaha hiri tinahabone tike ahi, fara titaboro ya tasa', te ati naba te awineke.**
24 **E ka owa Teoso ati kakamina tohe me one ati hinofatere amaka, fare taboro ka mati. Keye amakere.**
25 **Hibati ya faha kaki fawa nemetemoneke. Hinaka ano terei nemetemoneke kote ya. Me nafi fimihemetemoneke, yamata watari karo, kabahabana. Teoso Eria yosehimatamonaka Sito ka me ka fanawi ni ya, sitati Sarebita ya, haha fana maki watamarahari.**
26 **Teoso hiyoserematamonaka fanawi ni ya Ihayeo tohaharo. Me fanawiri tamehemetemoneke Ihayeo me fanawiri, me makiti watamara mati.**
27 **Teoso ati kakamina Ariseo tohe Nama nakitama, nematamonaka, Teoso ati ehene, ataro komene awahari. Nama Siria kamatamonaka. Ihayeo me tamehemetemoneke, me atari kome me awaha mati. Me ta Teoso mera nakitamarematamonaka",** Sesowi ati nematamonaka.
28 Sesowi ati me mita me nafi hamehemetemoneke, me kibeha mati sinakoka toro ya.
29 Me nahorimisa Sesowi me towakamemetemoneke sitati beheri ya, atami beheri ya, me koro hinisehibonaha bofe ya.
30 Me koro hinisebona me hine fari namehimatamonaka me baikani ya. Tokomematamonaka, mera fiya tonamari.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, inamati hinarabikari.
31 Tokomematamonaka Kafanao ya, Karireya ka sitati ya. Sabato one ya mera kanawanematamonaka.

32 "Hika", me ati nemetemoneke, Sesowi ati me mita mati, me one ati nima ati re karo.
Me one ati me kamina Sesowi ta ati kaminematamonaka, fare.
33 Me ka owa sinakoka toro ya itari kiya kanematamonaka inamati ehene.
34 "Hika, Sesowi Nasare ka tihaha himataba otara ahi tine tiri? Otara tinahabihaba
tiwa awine ti? Tiwa owato oke. Teoso tiwa yosehino ama tike, me tikasomahabone
tiwa. Efemata ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", ati nematamonaka.
35 Sesowi ati ehene ati fawa nematamonaka. **"Tiwati watarima nahi. Sa tisaho",** ati
nematamonaka. Hinamati sa hise sonehimatamonaka bofe ya, me baikani ya. Hihiya
niba wataremtamonaka.
36 Me nafi ati boti yama kaminemetemoneke, me abe hiyara mati. "Himata amari? Ati
kite awane. Makoni me inamati tokomineni, ati ehene", me ati nemetemoneke.
37 Faya tamine me hikamina hiwaharehimatamonaka haha tabora nafi ya.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.
38 Sesowi tasi tonematamonaka sinakoka ya. Tokomematamonaka Simao ka yobe
ya. Simao fati mati yama kome awaha ihi Sesowi me aate nemetemoneke, he
kasomebonaha.
39 Sesowi tokomakematamonaka afa ni ya. Yama kome Sesowi e nihimatamonaka.
Yama kome fawa nemetemoneke, ati ehene. Hibati ya yana namisamemetemoneke,
mera narifabanihi.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.
40 Bahi tokarise ya me me kakirawemetemoneke, yama kome me awaha mati, me
nafi, Sesowi ni ya, yama kome yoro tokana me kihaha mati. Sesowi mera bobori
kanematamonaka, yehe ya. Me kitamemetemoneke.
41 Me inamati me one me me sasa tosemetemoneke. Mera sa tosa ati yana
nemetemoneke. "Teoso biti ama tike", me inamati ati nemetemoneke, me kikiya kana
mati. Me ati fawa nimatamonaka, me hikaminarebonaha, me hiwatohari, Kirisito
tohahari, Teoso ka towisawa.

Sesowi hiyara amosa kaminematamonaka Karireya ya.
42 Yama hiba wa ni ya tokehimatamonaka yama honara ya. Me one siba hine me
hinakamakimatamonaka, tokomi me hinofarahari.
43 **"Hiyara amosa okominahabone onahara oke, Teoso ka towisawa tamine,
sitati one ka me ni ya. Hiyara okominabone oke Teoso ati ehene",** ati
nematamonaka.
44 Mera hiyarematamonaka Soteya ka tabora tamaha ka sinakoka ya.

5

Sesowi Betiromera ha nematamonaka.
1 Yama wehe one ya Sesowi yaka nematamonaka rako Senisare beheri ya. He beheri
ya me ihabasa Teoso ati me kamitemetemoneke.
2 Kanawa howe famaha yoro na awehimatamonaka faha witi ya. Faha kiki me yoro
hinamanihi tahafa me soko nemetemoneke.
3 Sesowi tofoyawitimatamonaka kanawa tori ya, Simao ka kanawa ya. Simao
aate nematamonaka, kanawa yoyoko tonamaraba nebonaha, Sesowi kawitabona karo.
Sesowi mera kanawanematamonaka, me nahobasa mati faha witi ya.
4 Mera kanawani hawa tohe ya Simao yosehimatamonaka, kanawa towakamehi-
bonaha faha kokowi nama na ya. **"Tahafa te koro nifehi, aba me te nawasibeya",**
ati nematamonaka.
5 "Sesowi faha ota ki naba aba me ota nawasira otake. Tiwati ihi tahafa ota koro
nifekibone", Simao ati nematamonaka.
6 Tahafa me koro nifemetemoneke. Tahafa tokisa aba mera nawasiemetemoneke.
Aba me tamaha me me horo kamisemetemoneke, tahafa kihi. Tahafa bete kasinima
nemetemoneke, aba me tamaha me ihi.
7 Me one me ha nemetemoneke, kanawa one ka me kawita mati, me me hikasom-
ahabone mati. Me kakamake kanawa fami mo kanikimehemetemoneke aba me ihi.
Kanawa bokinima nemetemoneke aba me kanahari ihi.
8 Aba me tamaha Betiro mera awehi sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. "Ota
ka Hiti totowanama tinahi. Owehene hiyatera ama oke", ati nematamonaka.
9 Betiro yama wati nawahematamonaka, aba me tamaha mera awahari, me me
hinawasiha mati.

10 Me one yama wati nawaha nemetemoneke. Tiako Sebeteo biti memetemoneke
Yowao ya me famaha mati, Simao ya tataba mati.
Sesowi ati yana nematamonaka. **"Simao tiwatorahabone tike. Hibayata ya te one
me ki tiwahabone tike waha",** ati nematamonaka.
11 Kanawa me towakamehemetemoneke faha witi ya. Me one me kakosehemete-
moneke. Yama nafi me kakosa, nemetemoneke. Sesowi ya me tabehemetemoneke waha.

Me ka owa mese hiyare Sesowi kasomematamonaka.

12 Yama we one ya tabora one ya me ka owa mese hiyare Sesowi awehimatamonaka.
Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. Sesowi aate nematamonaka. "Ota ka Hiti owa
kasomi tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?" ati nematamonaka.
13 Sesowi bori hikanematamonaka yehe ya. **"Tiwa kasomi onofa oke. Tikitama-
habone tike hibati ya",** ati nematamonaka. Yama kome fawa kabote nemetemoneke.
14 Sesowi narabo nima hinehimatamonaka, kasomi tamine kaminarehibonaha me one
ni ya. **"Tikamahi sasetoti me ni ya, tiwa tinamobeya sasetoti me ni ya. Mowisei
ati e nematamonaka ahi: E ataro amosamaha bani e ta te e amake Teoso ni ya,
tabasi nebonaha. Mowisei ati namatama tiwehene nahi, tiwa me watobone karo,
titaminawaha tiwa",** ati nematamonaka.
15 Me nafi Sesowi tamine mitehemetemoneke waha. Me tamaha me kamakieme-
temoneke he ati me mitahabone mati. Me one sawi narawemetemoneke Sesowi me
hikasomahabone mati.
16 Sesowi tokawehimatamonaka yama honara ya, Teoso ha nebonaha.

Me ka owa yaka ni watore Sesowi nakitamehimatamonaka.

17 Yama we one ya Sesowi mera kanawane fariseo me toha, Mowisei ati kakamina me
toha, na me nahoriemetemoneke ayata ya. Karireya ka tabora nafi ka me toha, Soteya
ka tabora nafi ka me toha, Serosarei ka me toha, nemetemoneke, me kakeha mati. Teoso
kiti sawihimatamonaka Sesowi ni ya, makoni mera nakitamehimatamonaka.
18 Me ka owa me kakiemetemoneke forehari, me tiwa hikanari, yana ni watorari. Me
hekiyomakehibona me hinehimatamonaka, forehibonaha Sesowi nokosi ya.
19 Me hekiyomakerematamonaka, me tamaha me ihi. Me hekimisehimatamonaka
yobe bari ka ya. Hoti me wi nemetemoneke yobe bari ka ya. Me hikanakisematamonaka
me baikani ya Sesowi nokosi ya.
20 Me ati boti Sesowi hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati boti ati na
mati. Ati yana nematamonaka. **"Habai Teoso tiwehene hiyara fawa nika",** ati
nematamonaka.
21 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me tabaha me ati boti yama nima neme-
temoneke, Sesowi ati me nofara mati. "Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari.
Yama hiyara e hiri teha Teoso fawa nite amaka, fare Teoso ati ehene. E ati ehene
amakere", me ati boti ati nemetemoneke.
22 Yama me wati nawaha Sesowi me hiwatoemetemoneke. **"Himataba yama e na te
wati nawahineri te ati boti ya?**
23 **Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke. 'Yana
tinahi, yaka tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.**
24 **Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni owatoa
owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".**
Faya me ka owa forehi hiyarematamonaka. **"Owati timitahi. Yana timisamahi.
Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya",** ati nematamonaka.
25 Yana kabote nematamonaka me nokosi ya. Fofore itikabote ne tokomematamonaka,
Teoso ehene kahiyarahari.
26 "Hika", me nafi ati nemetemoneke. Teoso me kahiyarehemetemoneke. "Yama e na
e awatera e amake ahi", me ati nemetemoneke.

Sesowi Refi hima nematamonaka.

27 Sesowi tokomematamonaka. Me ka owa awehimatamonaka itariari kofeno
ka yinero taboro ya. Yinero yayaba tohehimatamonaka, kofeno ka yinerobonaha.
Inomatamona amaka Refi. **"Tisawihi owa ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
28 Sesowi ati mite hinaka yama nofamarehimatamonaka. Yana ne Sesowi ya
famehimatamona amaka.
29 Refi marina nafiha hiri nematamonaka hinaka yobe ya, Sesowi mera mari nari. Me
tamaha me tafehemetemoneke, yinero yayaba me ya me one tabaha mati.

30 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me taba Sesowi ya tataba me me hora
nemetemoneke. "Himataba me ya te tabaha te tafineri, me yoro tokana mati, yinero
yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?" me ati nemetemoneke.
31 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Yama kome e awara metiko era narifatere
amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate amaka.**
32 **Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi hiyara
me ta me ha onahabone owa, yama hiyara me hiri namaribone karo",** ati
nematamonaka.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nanafimi ka yama kaminebonaha.
33 Sesowi me aate nemetemoneke. "Sesowi himataba tiwa ya tataba me tafi fara tohi
nofa me amari? Yowao ya tataba me nima me kere. Yama we one ya Yowao ya tataba
hine me nafimi nofa me amake, Teoso me ha nabone mati. Fariseo me ya tataba me ihi
e, te amake ahi", me ati nemetemoneke.
34 Sesowi ati e nematamonaka ahi: **"E ka owa fanehibona ya tataba hine me
nafimiabone e ati rabone eke, me ni ya sawi kari hinaka ayaka ya.**
35 **Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me
nafimiaboneke fahi",** ati nematamonaka.
36 Sesowi mera kanawanehimatamonaka tasa. **"Makari yati e sibi naretera amake,
ibe e nawanamiba karo makari bote ya. Makari yati hiyaraba amake. Makari
yati ibe amosaraba amake wanaharo makari bote ya.**
37 **Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Fi yati
nafimisaha ihi yama wiye bosi tokanaba amake, kitaharo, bote tohaharo. Yama
atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake.**
38 **Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi nafimisi ya ahabarahaba
amake, yama wiye kitari karo, yati tohaharo.**
39 **Fi bote e fawi ya fi yati fawi e nofatera amake. E ati e te amake ahi: 'Fi bote
amosake', e ati te amake",** Sesowi ati nematamonaka.

6

Sesowi sabato kaminematamonaka.
1 Sabato one ya Sesowi kariwematamonaka fatara ya. He ya tataba tiriko boni me
bata nemetemoneke. Me kikiyo hikawa noki me hikabemetemoneke.
2 Fariseo me one ati yana nemetemoneke. "Himataba te ehene e nineri ahi? Sabato
ya yama e na e hiri tera amake ahi", me ati nemetemoneke.
3 Sesowi ati e nematamonaka ahi: **"Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine
kaminaro? Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimiha**
4 **Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Bao yabehimatamonaka,
Teoso ka bao. Hahi bao e kabatere kabehimatamonaka, sasetoti me ta me
hikabatehari. He ya tataba me hikaba hinehimatamonaka, ta hinahari me ni
ya.**
5 **Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka",** ati nematamonaka.

Me ka owa Sesowi nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.
6 Sabato one ya Sesowi tokiyomematamonaka sinakoka ya, mera kanawanehibonaha.
Me ka owa sawihimatamonaka, mano kamo namahari, hinaka kanihina.
7 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba me hekatomematamonaka, ehene me
hiwehibonaha. Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka
me one ni ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na
mati.
8 Sesowi me ati boti watohimatamonaka hibati ya. Me ka owa ha nematamonaka,
mano kamo namahari. **"Yana tinahi, tiwaribeya ahi me nafi nokosi ya",** ati
nematamonaka. Yana ne warehimatamonaka fahi.
9 Sesowi mera aate nematamonaka. **"Te ati omitabone oke. Sabato ya e abe
kasomaterani ama? Sabato ya e abe kakotehani ama? Sabato ya e abe
nakitamaterani ama? E abe nabowatehani ama?"** ati nematamonaka.
10 Me nafi noki awehimatamonaka, me nahoria mati. **"Timano yai tinihahi",** ati
nematamonaka. Mano yai tonihe ya amosawahamematamonaka.
11 Me hamawemetemoneke waha. Me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima e ribe
Sesowi ni ya?" me ati nemetemoneke.

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

12 Yama we one ya Sesowi tokomisehimatamonaka Teoso ha nebonaha yati waha mese
ya. Teoso ha nematamonaka yama soki oharia ya.
13 Yama warisi ya mera ha nematamonaka, he ya me tabaha mati. Me 12 na mera ha
nematamonaka, me hiyosehabone mati.
14 Simao ha nematamonaka, ino hinawatahari, Betiro tohahari. Atere toha, Simao
nisori. Tiako, Yowao, Firibi, Batoromeo,
15 Mateo, Tome, Tiako Afeo biti, Simao, Homa ka mera momonotemona me hitehari.
16 Yota Tiako biti, Yota Isikarioti toha, Sesowi ta tehibana.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka.

17 Mera kakisamematamonaka yama homi amosa ya. Me tamaha me ya tabehimatamonaka, he ati me mitahabone mati. Me one nakitamebona me ati, nemetemoneke. He
nonofa me tama, Soteya nafi ka me tama, Serosarei ka me toha, ma beheri ka me toha,
nemetemoneke, Tiro ya Sito fama ka mati.
18-19 Me kamakia Sesowi me boyo na Teoso kiti ehene me kitamemetemoneke. Me
tamaha Sesowi me boyo narawemetemoneke. Inamati me ihi me rabikateha mera
kasoma, nematamonaka.

Teoso me one nofa, me one ta nofarihi, tehimona Sesowi ati nematamonaka.

20 Sesowi ya tataba mera awehimatamonaka. Mera hiyarematamonaka. **"Teoso tera
nofaka, te honara te. Te winaba te amake Teoso taboro ya".**
21 **"Teoso tera nofaka, te fimiha te. Te tefebone ta nebonaka".**
"Teoso tera nofaka, te ohi na te. Te haha naba te amake, te yayai na te".
22 **"Teoso tera nofaka, tera me kakoa te. Te ya tabi me nofaraba me amake,
Neme ka Owa te nofi karo. Te hiyaramone me ati naba me amake, te ino me
nofamaraha mati.**
23 **Te ni ya me ihi e na te yayai nabone teke. Te yora kanahabone teke te yayai
ni karo. Teoso tera kakawebonaka yama amosa tamaha ya neme ya. Fara me
ka iti me ihi nimetema me te me amake. Me ka iti Teoso ati kakamina me me
nofaremetemoneke".**
24 **"Ha te ta yama tamaha te kihaha te ni ya yama hiyara kakehaba amake.
Yama amosa te kihake hibati ya.**
25 **Te nabati fotaha Teoso tera nofakara. Te fimihaba te amake. Te haha na
Teoso tera nofareba amaka. Te ohi naba te amake, te yawaha te.**
26 **Teoso tera nofamareba amaka, me one tera nofaha te. Hibati ka Teoso ati
kakamina memone me me nofehemetemoneke, keye me hiri na mati, Teoso ati
amare me kamina mati",** ati nematamonaka.

Me me nofara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

27 **"Owati e nara oke ahi, te kamitaro. Tera me nofara me te nofahaba teke.
Tera me kakoa te ehene amosabone teke me ni ya.**
28 **Tera me hifo kani ya me te ha kanahabone teke, Teoso mera nofabona karo.
Tera me kako ya me te ha kanahaba te amake Teoso ni ya.**
29 **Tinoko baki me tao hiki ya one behe tiwahamahi, me tao hikanabana tasa.
Tika makari mese ka me sota ni ya tika makari boti ka tikayawarabone tike.**
30 **Te ka yama me nofi ya te ta naboneke me ni ya. Te ka yama me boti ya te
ati watarabone teke, yama me ta namahabone te ati na te.**
31 **Haha yama me hiri hinahabone te ati na te ni ya afa yama te hiri nabone
teke me ni ya".**
32 **"Tera nonofa me nofi te oharia te ehene amosarahaboneke Teoso ni ya. Me
hiyara me ihi e te me amake bisa, mera nonofa me me nofaha mati.**
33 **Tera me kasoma me kasomi te oharia te ehene amosarahaboneke Teoso ni
ya. Me hiyara me ihi e te me amake bisa.**
34 **Yama hine ya te ta na me ta hiwamabone te ati na te ehene amosarahaboneke
Teoso ni ya. Me hiyara me abe kakawate me amake, yama me ta nawahamaba
mati me ni ya.**
35 **Tera me kakoa me te nofahaba teke. Te ka yama te kayawaraba teke, tera
me aate ni ya. Te ati e rabone teke ahi: 'Yama me ta nawahamaraba me amake',
te ati rabone teke. Yama te ta ni ya Teoso tera nofehiba amaka, Teoso ehene
nima te ehene ni karo. Me hiyara Teoso mera nofaka, yama me ta nawahamara
mati".**
36 **"Te yahahabone teke fare e ka abi ehene nima.**

37 **Me te kakorabone teke. Me te kako ya Teoso tera kakobisebonaka. Te ni ya yama hiyara me hiri ni ya me ni ya te ati somawamabone teke, Teoso ati somawamabona karo te ni ya bisa, te ka yama hiyara nafi wati nawahamarari.**
38 **Me ni ya yama nafi te ta ni ya yama nafi Teoso ta neba amaka te ni ya. Te ka yama wiye mo naba amake yamata ihi. Yamata mo kanaha yoko tinisabone tike, tokisabonehe. Yama wiye kisa tikani ya foro naba amake mo kani karo. Fara te ehene nima Teoso ehene nebonaka te ni ya",** ati nematamonaka.
39 Sesowi hiyara kaminematamonaka me ni ya. **"E ka owa noko awatere owa towakameba ama hawi ya, noko awarari? Me fami kasohaba me amake hoti ya.**
40 **Borofeso nanarifa he nima neba amaka, borofeso ka yama wato nima, borofeso ati kamiti nafi ya. Borofeso nanarifa he fiya karehiba amaka",** ati nematamonaka.
41 **"Tika owa noko ebene biti foyehi tiwini? Tinoko tiwahi. Awa ibe foyake tinoko ya.**
42 **Tiwati e narake ahi tika owa ni ya: 'Habai tinoko abe bite foyaha soba onamibeya', tinahara tike. Awa ibe foyaha tiwa tikere tinoko ya. Tiwati boti hiyarara tike. Tinoko ka awa ibe foyaha soba towiti tai tohahaboneke. Tinoko ka awa ibe foyaha soba tiwiti ya tinoko awi amosabone tike, tika owa noko ebene soba tiwitibone karo",** ati nematamonaka.

Awa one boni amosa, one boni hiyarihi, na Sesowi kaminematamonaka.
43 **"Awa amosa boni hiyaraba watatera amake. Awa hiyara boni amosaba watarihi te amake.**
44 **Awa boni e awi ka e watote amake. Fiko boni watatera amake atiwa ete ya. Ofa boni watarihi te amake atiwa ete ya.**
45 **E amosa yama amosa kaminate amake, e ati boti amosaro. E hiyara yama hiyara kaminate amake, e ati boti hiyari karo. E ati boti hiyari nafi ya e ati hiyatera amake",** ati nematamonaka.

Sesowi yobe famehi kaminematamonaka.
46 **"Himataba 'Ota ka Hiti' te ati nofa te amari, owati te nofara te?**
47 **Owa ni ya tikami ya owati tikamiti ya yama okomina hiri tini ya**
48 **e tinahabone tike, e ka owa nima, yobe amose hiri nari. Hoti wi ne yobe ewene si tonihematamonaka yati mese ya, wami boti karo. Faha kakeha ihi fa fowe kimisa ihi yobe waifimatamonaka fa boti ya. Yobe sonarematamonaka kite karo".**
49 **"Owati timiti ya yama okomina hiri tiri ya e tinahabone tike e ka owa nima, yobe hiyare hiri nari. Yobe hiri nematamonaka bofe ya ewene watarari. Faha kakeha ihi fa fowe kimisa ihi yobe waifi ahabematamonaka nafi",** Sesowi ati nematamonaka.

7

Sesowi saotato ka yama aahi nakitamehimatamonaka.
1 Sesowi hiyare hiyari me himite ya hiyari ahabe ya tokomematamonaka Kafanao ya.
2-3 Homa ka saotato me ka towisawa owa Sesowi tamine mite ati ehene soteo me ka hiti me tokomakemetemoneke Sesowi ni ya, towisawa ka yama aahi rabike tamine me kaminabone mati Sesowi ni ya. Ahabinima nemona me ati nemetemoneke. Towisawa ka yama aahi nofehimatamonaka kasiro ya. Sesowi tokomakebona me ati nemetemoneke, towisawa ka yama aahi kasomebonaha.
4 Me kamakia Sesowi hiyari me noko tonihemetemoneke. "Towisawa ati nima tinahi, me ati nemetemoneke. Hibati ya amosate amaka.
5 E nafi nofate amaka. Ota ka sinakokabona hiri nemari amaka", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi me ya totabamematamonaka. Yobe wari yabore ya towisawa ya tataba me one me me kobo nemetemoneke, towisawa ati ehene. Towisawa ati me kaminemetemoneke. "Sesowi tikerabone tike oko yobe ya, titaminaha tiwa. Otamina okere ha owa.
7 Otaminari ka okomakerara oke tiwa ni ya. Hine ya tiwati yana ni ya owa nanarifa kitamebonaka.
8 Tiwa nima one oke, me one oyoseha owa. Saotato me oyosete ama oke. 'Tikamakehi', oni ya saotato tokomakehibonaka. 'Tikamahi', owa ni ya oni ya kamehibonaka. Oko yama aahi me oyose ote ama oke. 'Yama e na hiri tinahi', oni ya oko yama aahi hiri hinahaboneke", me ati nemetemoneke towisawa ati me kamina mati.

9 Sesowi atimona himite "Hika", ati nematamonaka. Tonokowamematamonaka fara me one ni ya, mera hiyarebonaha. **"Hahi bare nima me naba me watakere, Ihayeo mati, Teoso kitehimona ati nari. Keye amakere",** ati nematamonaka.
10 Towisawa ya tataba me wete tonama me kobo tonami ya towisawa ka yama aahi me awehemetemoneke kitamari.

Sesowi yetene nawamisamematamonaka.
11 Sesowi tokomematamonaka sitati one ya Nai tohaharo. He ya tataba me toha me one toha, nemetemoneke.
12 Sitati ka nokobi wani yabori ya me kakehemetemoneke, me ka owa me tiwa kana mati, ahabari. Mati toha nemetemoneke, fare biti oharimata, maki ahabemata. Me tamaha me ya me tabehemetemoneke, sitati ka mati.
13 Sesowi hiwi ya yawehimatamonaka. **"Ohi rima tinahi",** ati nematamonaka.
14 Tokomake awa wara tonehimatamonaka, me tiwa hikane ewene. Me ma tonehemetemoneke, yetene abowi me tiwa kana mati. **"Yetene tiwamisamahi",** ati nematamonaka.
15 Abowi itarimise hiyari yana nematamonaka. Sesowi ta hinamematamonaka fare mati ni ya.
16 Me nafi kakomehemetemoneke. Teoso me kahiyaremetemoneke. "Teoso ati kakamina e ni ya kakehareka yama watohari", me ati nemetemoneke. "Teoso era kasomaka", me one ati nemetemoneke.
17 Sesowi ehene tamine me kaminemetemoneke Soteya ka me nafi ni ya. Soteya beheri ka me winaha Sesowi ehene tamine me mita nemetemoneke.

Yowao ya tataba Sesowi me aate nemetemoneke.
18 Yowao ya tataba Sesowi tamine me kaminemetemoneke Yowao ni ya.
19 Yowao me famaha mera ha nematamonaka, me kakamabone mati he ni ya, me hiyosehabone mati Sesowi ni ya, Sesowi me aate nabone mati. "Te ati e nabone teke ahi: 'Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?'".
20 Me towakamakiemetemoneke Sesowi ni ya. "Sesowi Yowao Batisita otara yose otake tiwa ota aate nabone ota. Ati e nareka ahi: 'Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?'", me ati nemetemoneke.
21 Afa yama ya Sesowi mera kasomematamonaka, me tamaha mati. Yama kome me awaha me toha, me rabika me toha, me noki awara me toha, nemetemoneke, me hikasomaha mati.
22 Yowao ya tataba Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Te wete tokanamahi Yowao ni ya. Yama te mitaha te kaminibeya he ni ya. Yama te awa te kamina, nabone teke he ni ya. Me noki awatera me noki awake waha. Me yaka ni watotera me yaka nawahineke waha. Me mese hiyatera me mese amosawahineke waha. Me warabi hawitera me warabi hawiwake waha. Me ahaba me kitama, narake waha. Me honara me ni ya hiyara amosa okominine oke.**
23 **Owehene me awi ya owehene me nofi ya Teoso me hekatomaboneke",** ati nematamonaka.
24 Faya me towakami ya Yowao ni ya, Sesowi me one hiyarematamonaka, me moto kawahamaha mati, Yowao tamine kaminari. **"Himataba te tokomake te awineri yama honara ya? Yama isi afe te awahabone te ati na te awine, feo kanaharo boni ihi?**
25 **Himata yama te awahabone te ati rini? E ka owa te awahabone te ati ninihi, makari amosa akahari? Makari amosa me weye na me watakere ahi yama honara ya. Me winate me amake, towisawa me tabori ya, yama tamaha me kiha mati.**
26 **Himata te awahabone te ati rini? Teoso ati kakamina owa te awahabone te ati ninihi? Ee, Teoso ati kakamina amaka. Yowao ehene ta amosi mati tohaka.**
27 **Efe amaka hibati ka me hikaminehimata, yama hani ya, me ka yama hani ati e na mati ahi:**

'Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone namosebonaka tinokosi ya',

yama hani ati ke.
28 **Yowao amosi mati tohaka. E fanawiri ni ya me wataha me one ihi aamosa raba te me amake. Teoso ka towisawa ya me tabaha me ta me amosate me amake mata ya, me nafi. Yowao aamosa raba te amaka. Keye amakere",** ati nematamonaka.

29 Sesowi ati me mitaha Teoso yama hinofa amosamone me ati nemetemoneke, Yowao me hihibofarisa mati, me nafi, yinero yayaba me toha na mati.
30 Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na Teoso yama hinofa hiri ni me nofaremetemoneke, Yowao me hihibofarisara mati.
31 **"Himata nima me naba me amari hibayata ka mati? Hibake me nima me naba me amari?**
32 **Matehe nima me nineke me nahoria mati mekato ya, me abe ha na mati, me ati e na mati ahi: 'Hohori ota hori na te sere kara teke. E abe kamoha tahi ota hiri na te ohi rihi na teke', matehe ati te amake.**
33 **Yowao Batisita kakehita amaka, bao kabarari, fi fawa rihi nari. 'Rabike awaka', te ati na teke.**
34 **Neme ka Owa kakehimari amaka, yamata nafi kabahari, fi fawa nari. 'Te awa hari, tafi nafihari, fi fawi nafi nari mata ya', te ati na te awineke. 'Yinero yayaba me ya tabaka, mera nofahari. Yama hiyara hihiri me ya taba, ka', te ati na te awineke.**
35 **Yowao ya ota famaha ota ehene amosamone me ati naba me amake. Teoso otara watoka, ota ehene amosa ota",** ati nematamonaka.

Simao fariseo tohe Sesowi mari nematamonaka.
36 Fariseo me ka owa Sesowi ha nematamonaka, me ya tafi tabehibonaha. Tokiyomehimatamonaka fariseo ka yobe toro ya. Forehimatamonaka mesa beheri ya tafehibonaha.
37 Haha sitati ka fana yama hiyara hiri teha Sesowi tamine mitaha kakehemetemoneke he ni ya, esitarato tama kanaharo yama wiye yati yama ni tohaha ya.
38 He nowati ya waremakehemetemoneke ohi naro. He teme soko nemetemoneke noki fehe ya. He teme namosemetemoneke tati kone ya. He teme komi nemetemoneke. He teme soko nemetemoneke esitarato ya.
39 Fana ihi fariseo awehi ati boti e nematamonaka ahi: "Teoso ati kakamina tohehimanaha fana ihi watohina amaka. Fana ihi watohina amaka, ihi hiyateraro", ati boti ati nematamonaka.
40 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Simao tiwa ohiyarabone oke",** ati nematamonaka.
"Ee, owa tihiyarahi", Simao ati nematamonaka.
41 **"Me famaha me ka owa me tefe nemetemoneke. Owa 500 moweta tohe tefe, owa 50 moweta tohe tefe, nematamonaka.**
42 **Yinero me kiharemetemoneke, me ka kota me nahabihaba mati. 'Hine tohawake', ati nematamonaka. Hike hinofeba amara mata ya?"** Sesowi ati nematamonaka.
43 "Hahi yama tefe ni nafihi ta hinofeba amaka, mata ya", Simao ati nematamonaka.
"Tiwati amosake", Sesowi ati nematamonaka.
44 Sesowi ki towahamematamonaka fana ni ya. Simao hiyarematamonaka. **"Simao fana tiwini haro? Tika yobe ya okiyomaha faha tekamarara tike oteme soko tiba karo. Oteme afi toniharake noki fehe ya. Oteme nahokowaharake tati kone ya.**
45 **Owa komi tinakirara tike. Okiyomaha oteme komi ni yana tona oteme komi ni fawa rarake haro.**
46 **Otati kone kiyo tiwaharara tike orifa fehe ya. Oteme soko nawaharake esitarato ya.**
47 **Owati timitahi. Yama hiyara hiri hiteha tamake. Yama hiyara hiri hiteha Teoso fawa hiniha owa nofake waha kasiro ya. Me one ka yama hiyara yokana tohara Teoso me nonofa raba te me amake",** ati nematamonaka.
48 Fana hiyarematamonaka. **"Tika yama hiyara Teoso fawa nika waha",** ati nematamonaka.
49 Me one mesa ya me nahoria me ati boti e nemetemoneke ahi: "Hike teno amara hari, me ka yama hiyara fawa nihari?" me ati boti ati nemetemoneke.
50 Sesowi fana hiyarematamonaka. **"Tikamahi. Teoso ati tinofi ka tiwa kasomareka",** ati nematamonaka.

8

Me fanawi Sesowi ya tabarawehemetemoneke.
1 Sesowi yaka nematamonaka sitati nafi ya, tabora nafi ya. Hiyara amosa kaminematamonaka me ni ya, Teoso ka towisawa tamine, he ya tataba me 12 na me ya tabahari.
2 Me fanawi toha nemetemoneke he ni ya, mera kasomari, me inamati ihi me one rabika mati, me one kiya, na mati. Maria toha, nemetemoneke hinaka inamati me

tokoma inamati mera kihamaraharo, me inamati 7 na mati. Ini onemetemone amake
Matarena.
3 Yowana toha, nemetemoneke, Kosa fati, Eroti nanarifa. Sosana toha, nemete-
moneke. One toharawa, nemetemoneke tamarawaharo, yinero ta narawaro, yamata
manakonebonehe, Sesowi me tafe manakonebonehe, he ya tataba me ya tabahari.

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.
4 Me tamehemetemoneke me yoro tokana me kakerawaha mati tabora nafi ka mati
Sesowi ni ya. Faya hiyara kaminematamonaka. Mera kanawanehimatamonaka.
5 **"E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha. Yama noki were
kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Me tai hinaha bani biti me
kakeha me hikabemetemoneke.**
6 **Noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Yanaha waya
tokanemetemoneke bai hiwene ehene.**
7 **Noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene noki yani
watoremetemoneke.**
8 **Wami amosa ya noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki oharia
koro na boni 100 tohehemetemoneke, hiyabamatehabana. Te narabo naha owati
te mitahi",** Sesowi ha ni ati nematamonaka.
9 He ya tataba ati me hiwatorehimatamonaka, yama hikaminaharo. Makoni me
hihiyarehimatamonaka.
10 **"Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati nareka,
ha te ta, tera okanawani ya. Me one kanawani forima orahabone oke. Hine ya
hiyara okominahabone oke me one ni ya. Owa me awa, owati me mita, na owati
me watoraba me amake",** ati nematamonaka.
11 **"Haha hiyara te watohi. Haha yama noki tamine nima Teoso ati tehi amaka.**
12 **Haha yama noki hawi beheri ya kasoha e ka one me nima nemetemoneke,
Teoso tamine me mitaha mati, me boti ka Teoso ati Satanaisi hitimakeha mati.
Afa mera Teoso kasomaterebonaka, he ati me nofara mati.**
13 **Haha yama noki wami yati kihaha mese ya kasoha hine ya me yayai na me
nima nemetemoneke, Teoso ati me mitaha mati, Teoso ati me tokatabaha mati,
me yayai na mati, yama totoyabo kawahi ya Teoso ati me nofamarawara mati,
yama habi watara nima me na mati. Inamati me totomi hinaha me Teoso ati me
nofamatera me amake.**
14 **Haha yama noki atiwa baikani ya kasoha nima me naboneke, Teoso ati me
nofaha yama tamaha me nofa na mati. Afa yama yani yokana tohara boni hati
watara nima me te me amake.**
15 **Haha yama wami amosa ya kasoha Teoso ati me mitaha Teoso ati me
tokatabaha me nima nemetemoneke, me ihi amosi mati tohaha mati mata ya,
fare Teoso ati nima me ihi na mati",** ati nematamonaka.

Nabarina taminemetemone amake.
16 **"Nabarina e sari kanaha nabarina hiri ni e yoko tokatehani ama kama bofe
ya? Boti tori ya hiri ni e boko karihi teha amake. Nabarina e kawatarete amake
fara nabarina tabori ya kawitarehabana. E ka owa tokiyome ya nabarina hiri ni
awehibonaka.**
17 **E ehene e tebisahabone eke ahi. E ehene e kehemoterabone eke. Teoso oyene
e ehene namotehiba amaka, e hiri naro.**
18 **Owati te miti forima namata. Tika yama tamaha onebone me ta na-
makitasaboneke mata ya tiwa ni ya. Haha yama tamara tikihamone tina me
toyabamakiaboneke".**

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.
19 Sesowi mati Sesowi nisori mati me na me kobo namakiemetemoneke. Me
hihiyarehibona me hinehimatamonaka. Ayata ya me kamakiaba me kakamaki
watoremetemoneke, me tami karo.
20 Me one ati e nemetemoneke ahi he ni ya: "Ami niso me na me nahobasaharake
yobe beheri ya, tiwa me hiyarabone me ati na mati", me ati nemetemoneke.
21 **"Teoso ati me mitaha he ati me tokatabaha afa me amake, okomi toharawa,
okaniso me toha na mati",** ati nematamonaka.

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.
22 Yama we one ya me kibehemetemoneke kanawa webote ya, he ya tataba me ya
tabahari. **"Hima e kariwaibeya wara kowani ya",** ati nematamonaka.

Faya me yana tokanemetemoneke.
23 Me towakemetemoneke. Amo nematamonaka fahi. Faya yama yana tonaha boni
kitaha kakehemetemoneke. Kanawa bokinima nemetemoneke.
24 Sesowi me natafiemetemoneke. "Sesowi, Sesowi, e ahabakibone".
Faya waremisehimatamonaka, boni fawa nihibanoho, faha rike fawa ni, nebanoho,
ati ya. Boni fawa, faha rike fawa, nemetemoneke. Faha winawina nemetemoneke.
25 Ati yana nematamonaka. **"Himataba Teoso ati te kasawarineri?"** ati nemata-
monaka.
Me watohemetemoneke. Me abe hiyaremetemoneke, Sesowi ya tataba mati. "Hibake
tohe awaraya, kitahari, boni fawa ni wato, faha rike fawa ni wato, nari, boni ati
hikasawaririhi, faha toha, naro?" me ati nemetemoneke.

Sesowi Katara ka kasomematamonaka, rabikari.
26 Me kakariwaha me kobo tokowitehemetemoneke Katara ka wami ya. Katara
tohehemetemoneke wara kowani ya, fara Karireya tonoko yokana ya.
27 Sesowi tokomisehimatamonaka wami ya. Faya Katara ka me ka owa kakehimata-
monaka he ni ya. Sitati kamatamona winamarehimatamonaka sitati ya. Wiwinawa
tohehimatamonaka tama tabori ya. Makari kiharematamonaka.
28-29 Sesowi awehi kiya kane sonehimatamonaka he nokosi ya. Sesowi inamati
hora nematamonaka, he sa tosehibonaha. Ati yana nematamonaka ati kitahari.
"Sesowi Teoso biti kiti mati tihaha himata hiri tiribe owa ni ya? Tiwa aate oke,
owa tikatomarabone tiwa", ati nematamonaka. Inamati kakatoma hihehimatamonaka.
Me one wewete hihehimatamonaka, koheti ya feho famaha ya. Koheti bebete
tohehimatamonaka. Inamati ehene wawa nawahare tohehimatamonaka yama honara
ya.
30 Sesowi aate hinehimatamonaka. **"Tiwini e na ama tiri?"** ati nematamonaka.
"Owini amake haro, Me Tamake ama oke", ati nematamonaka. Ati e nematamonaka
ahi, me inamati tamaha me ya tabe ka atimatamonaka.
31 Sesowi me aate ba nemetemoneke mera yoserebonaha hoti ya, hoti kowi mati
tohaharo.
32 Boroko me tamaha me nahohemetemoneke ahi ayata ya atami ya masiri me kabaha
mati. Me inamati Sesowi aate nemetemoneke mera toyosemehibonaha, me tokomabone
mati boroko me baikani ya. Sesowi me hiyosemememetemoneke.
33 Hahi maki ni ya me inamati fito tona me tokomemetemoneke boroko me ni ya.
Boroko me kana ni tokifiwahemetemoneke atami ya. Me bokehemetemoneke faha ya.
Me ahabemetemoneke faha boti ihi.
34 Boroko nanarifa boroko me ahabi me awaha me tokomemetemoneke. Boroko me
me kaminemetemoneke me nafi ni ya, sitati ka me toha, tabora one ka me toha na me
ni ya.
35 Me ati me mitaha me kamehemetemoneke yama me awamabone mati. Me
kamehemetemoneke Sesowi ni ya. Me hiwehimatamonaka itariari Sesowi nokosi
ya, hinaka inamati me tokoma mati, amosawahame makari akawahari waha. Me
hinakomehematamonaka.
36 Me hiwehimatamonaka Sesowi hinakitamari. Me hikaminehimatamonaka me ni
ya.
37 Faya Katara ka me nafi Sesowi me hiyaremetemoneke, tokomebonaha me watoha
mati kasiro ya.
Faya tofoyame wete kanamematamonaka.
38 Me ka owa kitame Sesowi aate nematamonaka, me ya tabehibonaha. Tokomebona
Sesowi hinehimatamonaka.
39 **"Tikamahi fara titaboro ya. Yama tikaminibeya te one me ni ya Teoso hiri
hinaharo tiwa ni ya",** ati nematamonaka. Faya tokome hiwa kaminematamonaka sitati
ka me nafi ni ya fare Sesowi hiri hikane ka yama.

Sairo Sesowi aate nematamonaka.
40 Sesowi wete name me tamaha me hikarawatomatamonaka. Me yayai nemete-
moneke he me siba ni karo.
41 Me ka owa Sairo tohehi sinakoka owa hiti tohehi kakehimatamonaka Sesowi ni ya.
Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. He hiyarematamonaka. Tokomakehibona
hinehimatamonaka hinaka yobe ya.
42 Fara bite oharia ahabinima nemetemoneke. Hinaka ano 12 nemetemoneke.

Fanawi ka ama fawa ra Sesowi nakitamehimatamonaka.

Sesowi tokomakehimatamonaka. Me tamaha me yaka na me ya tabehimatamonaka. Me kita tokahemetemoneke he ni ya.
43-44 Me ka one kamakiemetemoneke he nowati ka ya. Hinaka makari tati boni bori kanehemetemoneke, hinaka ama fawa ri ka ano 12 naro, kasomi tabiyo metiko mera baka teharo, hinaka yinero tonafiyoteharo, kitamihinateraro. Fara Sesowi borone bori kani ka yama ya hinaka ama fawa nemetemoneke hibati ya.
45 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Hibake owa bori kana?"** ati nematamonaka.
Me nafi ati yana narawemetemoneke me bori hikana hikara. Betiro me ya tabehi me ati yana nemetemoneke. "Sesowi himataba tiwati e nineri ahi, otara aate tinaha tiwa? Me tamaha me tiwarini, me kita tokaha mati tiwa ni ya?" me ati nemetemoneke.
46 **"Me ka owa owa bori kanaka. Owa owato oke oko kiti tokaha owa",** ati nematamonaka.
47 Hine kaminarabone ati na Sesowi hiwato ka hine kaminemetemoneke waha. Kamakiemetemoneke hoyahoya kana naro. He ni ya sonarisa itarisehemetemoneke he nokosi ya. Hine kaminemetemoneke Sesowi ni ya me tamaha me nokosi ya, he bori kanaharo, kitamabonehe. Hibati ya kitamakabote namone ati nemetemoneke.
48 **"Okoto tikitama tike tiwati e na tiwa ahi, tiwati boti ya, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini karo. Watorima tinahi. Tikamahi",** ati nematamonaka.

Sesowi Sairo bite nakitamehimatamonaka.
49 Sesowi me ka one hiyare ni ya Sairo ka yobe ka owa kamaki ati yana nematamonaka. "Sairo tikoto ahabarake hibati ya. Borofeso hine naka waha", ati nematamonaka.
50 Efe ati Sesowi mite ati yana nematamonaka. **"Watorima tinahi. Tiwati e nahi ahi tiwati boti ya: 'Teoso hikasomahaba amake', tinahi. Tiwati e ni ya kitamaba amake",** Sesowi ati nematamonaka.
51 Tokiyomamakehimatamonaka yobe toro ya. Mera nakiyomamaki nofarematamonaka. Ha ita mera tonakiyomamakimatamonaka Betiro, Tiako, Yowao, atona bati, mati, me na mati.
52 Me nafi ohi nemetemoneke atona ihi. **"Te ohi rima nahi. Ahabakere. Hine ya amo nineke",** ati nematamonaka.
53 Me haha hikanematamonaka, atona ahabi me watoha mati.
54 Sesowi me nafi toyosemehimatamonaka me tokiyomamabone mati. Faya yehe wara hikana ha hinehemetemoneke. **"Atona tiwamisahi",** ha ni ati nematamonaka.
55 Atona kanamori kamakabote nemetemoneke he ni ya. Wamisamakabote nemetemoneke. Sesowi me narabi nima nematamonaka he tefebone me ta nabone mati.
56 Bati ya mati me famaha "Hika", me ati nemetemoneke. Me narabi nima nematamonaka. **"Yama te kamina riyahi",** ati nematamonaka.

9

Sesowi ya tataba hiyara amosa me kaminemetemoneke Sesowi ati ehene.
1 Yama we one ya Sesowi he ya tataba me 12 na mera ha nematamonaka, me kitibone ta nebonaha, me inamati nafi me toyosemahabone mati, me kiya na me nakitama nabone mati.
2 Me ati e nabone ati nematamonaka me ni ya: Teoso ka towisawa kamakabote nebonaka. Ati ehene me me nakitamahaboneke, me kiya na mati.
3 **"Te honarabone teke. Yama sawiraboneke te ni ya",** ati nematamonaka. **"Era tataba kana awa tohaha te kiharihi, sakora te kiharihi, bao te kiharihi, yinero te kiharihi, nabone teke. Te ka makari oohariabone teke, te akaharo.**
4 **Sitati ya te kobo ni ya yobe ohari ya te sawihabone teke. Yobe owa ya te tokarabone teke.**
5 **Te hiyari kamiti me nofari ya te tokahaba teke. Te yana toni ya te teme te wisa tokanaba teke, hobokori bo tonahabana, te teme ka wami hobokori, me hiwahabana, te yawaha te",** ati nematamonaka.
6 Me yana tona me tokehemetemoneke tabora nafi ya. Hiyara amosa me kaminemetemoneke. Me kiya na me me nakitama nemetemoneke.

Eroti Sesowi tamine mitehimatamonaka.
7 Eroti me ka tetaraka tohe hiyara mitehimatamonaka, Sesowi mera nakitamehi me kamina mati. Ati boti yama nima nifakohimatamonaka, me ati mitahari, Yowao kitamemona me ati na mati.
8 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Eria kamatasahareka". Me one ati e nemetemoneke ahi: "Hibati ka Teoso ati kakamina me kitamarawatasa me awineke".

9 Eroti ati yana nematamonaka. "Yowao onabowe tati ti osehiri amaka. Hahi hibake
amara hari, tamine omitari?" ati nematamonaka. Sesowi awehibona ati nematamonaka.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

10 He ya tataba aya me tokaha me wete namaha me ihi me kaminamehemetemoneke,
Sesowi ni ya. Mera hima nematamonaka me ya totabawitibonaha, me tokahabone mati
sitati Betesaita ya, me one me ya me tabamarahabone mati. Me tamehemetemoneke
kasiro ya.
11 Me one tamaha me me watohemetemoneke, me sawiha mati tabora one ya.
Me tokomakehemetemoneke. Me kobo tonamake Sesowi yawarematamonaka. Mera
hiyarematamonaka, Teoso ati kaminari. Me kiya na mera nakitama, nematamonaka.
12 Bahi tokehimatamonaka. Sesowi ya tataba me 12 na me kamehemetemoneke Sesowi
ni ya, he me hiyarabone mati. "Sesowi me tiyosemahi, me tokomaba mati ahi, tabora
yabora ya, me amo naba mati, me tafa, naba mati. Tabora watakere ahi", me ati
nemetemoneke.
13 **"Me tafeba te ta nahi fara me te",** ati nematamonaka.
"E ka yamata nafikere. Bao 5 toha, aba me fama, ke. Me nafi tafeba ota kanikibana?"
me ati nemetemoneke.
14 Haha makiti 5000 me tohehemetemoneke. Sesowi he ya tataba mera hiyarema-
monaka, me me ebe nabone mati, 50 me toharawa me nahohabone mati wami ya, me
tafahabone mati.
15 Fare Sesowi ati nima me ihi nemetemoneke. Me nafi nahorisehemetemoneke, me
tafahabone mati.
16 Bao 5 ne wara tokanematamonaka. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi
ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari.
Faya yamata ebe ne yamata ta nematamonaka he ya tataba me ni ya, me me
natafabone mati.
17 Me tafaha me akaremetemoneke, me nafi. Yamata isi ni hasi na me kayabemete-
moneke. Isiri 12 na mo nemetemoneke.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

18 Yama we one ya Sesowi Teoso ha nematamonaka. He ya tataba me ya tabi
oharimatamonaka. Mera aate nematamonaka. **"Hibakemona owa me ati ri?"** ati
nematamonaka.
19 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa ati, hibati
ka Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake, kitamari", me ati
nemetemoneke.
20 **"Ha te hibakemona owa te ati ri, ha te?"** ati nematamonaka.
Betiro ati yana nematamonaka. "Ha tiwa Kirisito ama tike, Teoso ka tiwa", ati
nematamonaka.
21 Sesowi me narabi nima nematamonaka, me hikaminarebonaha me one ni ya.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

22 **"Neme ka Owa kokoriri tehiba amaka. Sasetoti me ka hiti mati, me
nafi ka hiti mati, Mowisei ati kakamina mati, me na me hikakoteba amaka.
Me one hinabowehiba amaka. Ahabe amo ni fame ya wamisamebonaka,",** ati
nematamonaka.
23 Mera hiyara nematamonaka me nafi. **"E tabibone te ati nine? Fara yama tinofa
hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone tike,
tihabibone ka awa, fara yama we nima.**
24 **Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tiwa tikasoma-
habone tike.**
25 **Yama amosaba ama, fawa tini karo, yama nafi tikiha tiwa?**
26 **Owini hiri ni tinofari ya me nokosi ya owati kamini tinofarihi tini ya Neme
ka Owa tiwini kaminatereba amaka kame ya. Kame ya oya kitehiba amaka Teoso
oyene ehene, Teoso nanarifa me oye ya tabahari.**
27 **Te one Teoso ka towisawamona me awatehaba me amake, me ahabara mati
mata. Keye amakere",** ati nematamonaka.

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

28 Semana oharia ahaba nowati ya mera ha nematamonaka, Betiro, Yowao, Tiako me
na mati, me tokomisahabone mati atami ya, Teoso me ha nabone mati.
29 Teoso ha ne noko bako awi hihiya nawahematamonaka. Hinaka makari awi oya
kanehemetemoneke, sasawa naro.

30-31 Me makiti famaha kafotokehemetemoneke, Mowisei ya Eria me famaha mati. Me
oya kanikimehemetemoneke. Sesowi me hiyaremetemoneke. Ahababona ka yama me
kaminemetemoneke Serosarei ya, Teoso ati ehene.
32 Betiro nokobisa me awehemetemoneke kasiro ya. Me tafiha Sesowi oya kanehi me
awehemetemoneke. Me famaha Sesowi ya me tabaha me me awa nemetemoneke.
33 Haha me famaha me yana tokani ya Betiro Sesowi hiyarematamonaka. "Sesowi
yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne ota hiri naba otake. Tikaba ohari,
Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari nebanaka", ati nematamonaka. Hiyarebona atibona
watore hine ya hiyarematamonaka.
34 Betiro hiyarasa ne ya neme sabi kisaha mera moto kanehemetemoneke. Neme sabi
boti me nakomehemetemoneke.
35 E ati kakehemetemoneke neme sabi boti ya. "Okatao amaka hari, oyosehari. Ati te
kamitaho".
36 Ati fawa ne ya Sesowi towaharikosehimatamonaka. Betiro me ati wataremete-
moneke, me one me ni ya mata.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

37 Yama wamini ya me kisamemetemoneke atami ya. Sesowi kisame me tamaha me
kobo hinehimatamonaka.
38 Me ka owa ha ni kitehi ha nematamonaka. "Otara kakanawana okatao tiwamatahi.
Okatao fare oharite amaka.
39 Inamati sawi fare tohi nofe amaka he ni ya. Ha ni fare tohi nofe amaka, rabikari,
inamati ehene. Hiwa were ne inohoti sabone kawati nofe amaka. Hiyahiyaya nofe
amaka, mese, inamati ehene. Inamati totokomi nofe amaka.
40 Tiwa ya tataba me hikosemehibona onehi kasomi me hiwatorahareka".
41 Sesowi hihiyarehimatamonaka. "Te ati boti hiyara awineke. Teoso kitehi kiti te
watora te awineke. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tikatao tekamahi owa ni ya".
42 Inamatewe me hekame sonehimatamonaka bofe ya inamati ehene, katomari
hiri nari. Sesowi inamati hora nematamonaka. Inamatewe kasome inamatewe ta
tonamematamonaka inamatewe bati ni ya.
43 Me nafi ati yana nemetemoneke. "Teoso kitabote amaka", me ati nemetemoneke.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

Me nafi ati tohehemetemoneke, Sesowi ehenemona me hiyara mati. Sesowi he ya
tataba mera hiyarematamonaka.
44 **"Owati te mitahi. Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya",** ati
nematamonaka.
45 Yama me watoremetemoneke, Sesowi hikaminaharo, Teoso ati ehene. Sesowi me
aate rihi nemetemoneke, me hinakomehe kari.

Sesowi ya tataba me abe hora nemetemoneke.

46 Yama we one ya he ya tataba me abe hora nemetemoneke, me ka towisawabona
me siba na mati.
47 Sesowi me ati mitare me ati boti watohimatamonaka, yama me wati hiwaharo.
Inamatewe nawamise inamatewe nawehimatamonaka beheri ya.
48 Mera hiyarematamonaka. **"Owa tinofi ka inamatewe tinarifi ya owa tinarifa
tiwa awine tike. Owa tinarifi ya, hahi owa yosehimari tinarifa tiwa awine tike. Te
ka owa inamatewe nima ne te ka towisawa tohatehiba amaka",** ati nematamonaka.

Yowao me ka owa kaminematamonaka Sesowi ni ya, inamati toyosemahari.

49 Yowao Sesowi hiyarematamonaka. "Sesowi e ka owa inamati toyoseme ota awa
otake, tiwini hiri nari. Ota ati hiyara otake he ni ya, e ni ya sawire kari", ati
nematamonaka.
50 **"Te hora rayaho. Tera kakore ya te ka owa tohehibonaka",** Sesowi ati
nematamonaka.

Samaria ka me tabori me kayawemetemoneke.

51 Neme ya Sesowi tokomisabona ka yama amo ni yabokirimakoni tokomakehibona
ati nematamonaka waha Serosarei ya.
52 Mera toyosewitimatamonaka, me tai toawitehabone mati Samaria ka me tabori one
ya, me me hiyarabone mati, Sesowi me amo nihabone mati me tabori ya.
53 Me tabori me kayawemetemoneke, Sesowi tokomebona ati ne karo Serosarei ya.

54 Sesowi ya tataba me one me ati tamine me mitaha me Tiako ya Yowao me famaha
Sesowi me aate nemetemoneke. "Teoso ota ha nabone tina tiwa awine ti, yama oye
yosehibonaha, mera nahabihibana?" me ati nemetemoneke.
55 Sesowi tonokowahame mera hora nematamonaka.
56 Faya me tokawehemetemoneke tabora one ya.

Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya me tabahabone me ati na mati.

57 Hawi ya me yaka ni ya me ka owa Sesowi hiyarematamonaka. "Osawiabana oke
tiwa ni ya, yama nafi ya, fara tika toki nima", ati nematamonaka.
58 Sesowi ati e nematamonaka ahi: **"Kawara me hoti nate me amake. Bani biti
me tabori na, teha me amake. Neme ka Owa taboro watatere amaka, aamo",** ati
nematamonaka.
59 Sesowi me ka owabisa hiyarematamonaka. **"E tabahi",** ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti e tabahabone wete onamamatabana oke mata, otaboro ya, okobi
okomoaba owa", ati nematamonaka.
60 Sesowi hikayawehimatamonaka. **"Me ahaba me abohi hine me one me me
hikamoaboneke fara me one ahaba mati. Ha tiwa ta, Teoso ka towisawa
tikaminahabana tike".**
61 Owa Sesowi hiyaratasehimatamonaka. "Sesowi e tabawahaba eke. Wete onami ya
otaboro ka me aate onami ya e tabawahaba eke waha", ati nematamonaka.
62 Sesowi ati hiyarematamonaka. **"Bowi yama horo kanaha nowati ya e yotoha
yama e tama kanaha e ki towahamatera e amake e nowati ya. E tini ya Teoso ka
towisawa ya te famaraba te amake",** ati nematamonaka.

10

*Sesowi ya tataba 72 me tohaha Teoso ka towisawa me kaminabone ati nematamonaka
tabora tamaha ya.*

1 Yama we one ya e ka Hiti mera kakatikehimatamonaka, 72 me makiti tohaha mati,
mera yosehibonaha, me fama me fama na mati, me tokahabone mati sitati nafi ya, fare
tokabona ka yama ya.
2 Mera hiyarematamonaka. **"Yamata tamake fatara karo. Me tamakere, yamata
me yabahaba mati. Fatara Hiti te aate nahi, mera yosehibana, yama me ahi naba
mati, hinaka yamata me hiyababana.**
3 **Te yana tonahi. Tera oyose oke me ihi hiyara me baikani ya. Ofeya me nima
te nabone teke, te sawiha te robo me ni ya.**
4 **Yinero borone te kakibirihi, sakora te weye karihi, sataya te kiharihi, nabone
teke. Me te hiyararahabone teke hawi ya.**
5 **Yobe ya tikiyomawiti ya tiwati e nabone tike ahi: 'Teoso tera kakatomehi-
bonaka hahi yobe ka me te', tinahabone tike.**
6 **Yobe hiti tera nofe ya Teoso mera kakatomehibonaka fahi. Yobe hiti tera
nofare ya Teoso mera kakatomarebonaka.**
7 **Efe yobe ya te sawi ohariyahi, me ya te tabaha te tafaha te. E ka owa era
nanarifa yinero warara ne nima te naba teke, yama te ahi ni karo. Te tokaraba
teke yobe owa ya.**
8 **Sitati ya tikiyomi ya tiwa me nofi ya me tafe tikababone tike. Yamata one
tikanikamakerabone tike.**
9 **Me kiya na me te nakitamahaba teke, me ka mati. Te ati e niyahi ahi me ni
ya: 'Teoso ka towisawa kobo nima ka te ni ya', te ati niyahi.**
10 **Sitati ya te tokiyomaha tiwa me nofari ya tiwakosahabone tike howa ya.
Tiwati e na yana nabone tike ahi:**
11 **'Oteme wisa okine oke, te taboro ka wami hobokori tira toba karo, oyawi
karo. Owati te mitamata, ha owa. Teoso ka towisawa kobo nima ka', tinahabone
tike.**
12 **Haha sitati ka me kokoriri ni nafitehaba me amake, Teoso yama manakone
nahabihibona ka amo ni kobo ne ya. Sotoma ka me ta me kokoriri ni nanafi raba
tehaba me amake haha yama ya".**
13 **"Korasi ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Ha te Betesaita
ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Teoso yama tamaha yofi
kanaka kitaharo kasiro ya te ni ya, yama hiri onaha te awaha te. Tiro ka me
toha, Sito ka me toha, na owehene me awehemenehe, me ihi hiyara me ihi me
nofamarehenemete me amake hibati ya, makari mese kitaha me weye na mati,
yifo hobokori ya me tati me mata kana mati, me yawa mati.**

14 **Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Tiro ya Sito famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya.**
15 **Ha me te Kafanao ka me te, Teoso tera towakimisebona te ati na te awineke, neme ya. Teoso tera towakimisamareba amaka neme ya. Te tokisaba te amake e abohi taboro ya".**
16 **"Te ati me kamiti ya owati me kamita me awineke. Tera me nofari ya owa me nofara me awineke. Owa me nofari ya okobi me nofara me awineke, owa yosehari",** ati nematamonaka.

72 me tohaha me kamehemetemoneke.

17 Yama we one ya 72 me tohaha me wete namehemetemoneke, me yayai na mati. "Sesowi fara ota ati nima me inamati ihi narake, tiwini ota hiri na ota", me ati nemetemoneke.
18 **"Satanaisi sonehi soni owahara oke neme ya, bahi yebe kane nima nari.**
19 **Owati te mitamata. Maka mese te tai nare, yomasa mese te tai nare na tera noho toniharawarahabone teke, owati ihi. Me inamati tera boyo rabone teke, owati ihi.**
20 **Te yayai rima nahi mata, me inamati kitara me ihi. Te yayai nabone teke, te ino sawihani te, Teoso ka yama hani ya, sawihanihi neme ya, Teoso ni ya",** ati nematamonaka.

Sesowi Teoso kahiyarehimatamonaka.

21 Yayai nematamonaka Teoso Kanamori ehene. Ati yana nematamonaka. **"Abi neme Hiti ama tike. Wami Hiti tiha tite ama tike. Tiwehene amosara tike, haha yama tikehemoha tiwa, yama wawato me ni ya, haha yama me awarabone mati. Matehe fotara me ni ya yama yofi tikanara tike. Abi, tiwehene e na ama tike, fara yama tinofa ya tiwehene tohaha tiwa".**
22 **"Okobi yama nafi ta naka owa ni ya. Okobi ohari biti watote amaka. Biti fare ohari bati wato, tehi amaka. Fare biti hinamo hite amaka me ni ya, me nafi amararo. Bati yofi kani oharite amaka fara me hikatikaha me ni ya".**
23 Sesowi mera hiyarematamonaka mata, he ya tataba mati. **"Teoso tera nofaka, ha te ta, haha yama hiri onaha te awaha te.**
24 **Me tamehemetemoneke, towisawa mati, Teoso ati kakamina mati, yama te awaha me awahabone me ati na yama me awara mati. Haha yama te mitaha me mitahabone me ati na yama me mitaremetemoneke".**

Samaria ka me ka owa taminematamona amaka, soteo kasomari.

25 E ka owa Mowisei ka yama hani wawato tohehi Sesowi aate nematamonaka, totomi hinehibonaha. "Borofeso himata nima owehene ribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?" ati nematamonaka.
26 Sesowi aate hinehimatamonaka: **"Himata nima Mowisei ka yama hani atitehani amari, ati tiyabaro?"** ati nematamonaka.
27 "Ati e nematamonaka ahi:

'Tika Hiti Teoso tinofabone tike tiwati boti ya kasiro ya, tika kiti ya tabaharo. Te one me tinofa tinahi. Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima me nofi tinahabone tike',

Teoso ka yama hani ati te amake", ati nematamonaka.
28 **"Tiwati amosake. Tiwehene e ni ya Teoso ya te famatehaba teke taboro ya, tihabamateraba tiwa",** Sesowi ati nematamonaka.
29 Hahi amosemona Sesowi hinehibona ati ne Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Hibake me amari, e ka one mati, me e nofahaba mati?" ati nematamonaka.
30 Sesowi ati e nematamonaka ahi: **"E ka owa Serosarei ya yana ne tokome yama boboti mera kobo nemata awaka, Seriko hawi ya. Hinaka yama nafi me hekamehemetemoneke. Me baro hine me hekanakosehimatamonaka, korone tohahari. Ahabinima nematamonaka.**
31 **Sasetoti me ka owa kamakimatamonaka hawi ya. Hiwehimatamonaka homahari. Hekitikosawematamonaka.**
32 **Refita me ka owa kamaki hiwatasehimatamonaka. Hekitikosawatasehimatamonaka.**
33 **Samaria ka me ka owa kamaki hiwehi hinofematamonaka.**

34 **Hiketehimatamonaka hihiya ni, fi ya, orifa fehe ya. Hihiya ni hikarafehi-**
matamonaka makari ibe ya. Hibarimisematamonaka hinaka bani mese ya. Fore
hekamehimatamonaka oteo ya, hinarifahari.
35 **Yama wamini ya moweta tenario tohehi famehi itikimehimatamonaka, fare**
hinakari, ta hinehibonaha oteo hiti ni ya. Ati e nematamonaka ahi: 'Tekatome-
bonaka. Tenario famehi tinafiyomaki ya tiwa baka onamaketasahabone oke wete
onami ya', ati nematamonaka," Sesowi ati nematamonaka.
36 Sesowi aate hinehimatamonaka. **"Teoso atimatamona ya hibake ehene tohara-**
matamona? Sasetoti ama namatamona? Refita me ka owa ama namatamonaha?
Samaria ka me ka owa ama namatamonaha?" ati nematamonaka.
37 "Hahimatamonaka hari, he kasomari", ati nematamonaka.
"Tiwehene e nabisabone tike ahi, hahi ehene nima", Sesowi ati nematamonaka.

Mahata ya Maria famaha Sesowi mera yaka nematamonaka.
38 Me yana tona me tokehemetemoneke me tabori ya. Me ka one Mahata tohaha
Sesowi ha nemetemoneke sawihibonaha hinaka yobe ya.
39 Mahata hinakasimametemone amake Maria. Maria itariemetemoneke Sesowi
beheri ya, he ati kamitaro.
40 Mahata yamata wasi fara tohehemetemoneke me tafe. Yamata hinahatohemete-
moneke, hinaka yama ahi ni tamaharo.
Wehemetemoneke Sesowi beheri ya. He hiyaremetemoneke. "Sesowi okasima owa
kasomakere. Owahariha yamata owasi oke. Tinofa awine ihi e naro ahi? Narabi nima
tinahi, owa kasomabana", ati nemetemoneke.
41 **"Mahata, Mahata, yama ahi ni tamaha tiwa nahatoke.**
42 **Fara yama amosa oharineke. Haha yama Maria wasineke, yama amosi mati**
tohaharo. Haha ihi hine tohake", ati nematamonaka.

11

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.
1 Yama we one ya Sesowi Teoso ha nematamonaka yama one ya. Teoso ha ni hawa
tohe ya he ya tataba me ka owa aate hinehimatamonaka. "Sesowi otara tikanawanabone
tike Teoso ota ha nabone ota atibone ya, fare Yowao namatamona nima he ya tataba
mera kanawanahari", ati nematamonaka.
2 **"Te ora ni ya te ati e naba teke ahi: 'Abi, me nafi tiwa kahiyarahi. Tika**
towisawateba kakeho ota ni ya.
3 **Fara yama we nima ota tefebone ta tinahabone tike.**
4 **Yama hiyara wati tiwahamariyahi, ota hiri teharo. Ha ota bisa me one ka**
yama hiyara ota nahabibisahaba otake, otara me hiri kani ka yama hiyararo.
Satanaisi otara totomi rayaho tiwati ihi', te ati nabone teke, Teoso te ha na te".
5 **"Himata nima owa ati neba amara, hinaka habai kamaki ya he ni ya yama**
soki enoki ya. Hinaka habai ati e tehi amaka ahi: 'Habai oko baoba ta timatahi,
terei nari.
6 **Oko habai owa kobo namakiareka, yaka nari. Tefeba okiha okara, yamata'.**
7 **Ati e neba awaka ahi: 'Hine owa oke. Tikamahi. Nokobi boko okanara oke**
hibati ya. Oko matehe ya otaba oke kama ya. Yana orahaba ama oke, yama ta
onahaba owa, tika yamabana', ati neba awaka.
8 **Efe hinaka habai toha kana yana rebonaka, bao ta nebana. Nokobi teo kani**
fawa re ya yana neba amaka, bao ta nebana waha, nokobi teo ni fawa re kari.
Fara yama hinofa nafi ta neba amaka".
9 **"Makoni yama tinofa ha tikanabone tike Teoso ni ya. Tika yamabone ta**
nebonaka. Yama siba tini ya tiwasiabanake. Nokobi teo tikani ya Teoso se
hikanaboneke.
10 **E ka one Teoso me aate ni ya ati amosebonaka me nafi ni ya. Yama me siba**
hina me hiwasiaboneke, me nafi. Nokobi me teo kana me ni ya Teoso nokobi se
kanehibonaka, me nafi ni ya.
11 **E one maka me ta narawaba me ama, me ka matehe ni ya, matehe aba me**
me ati na mati? E ehene e naba wataraboneke te ni ya.
12 **Tikatao bani hifene ati ne ya yomasa ta tibana? Yomasa ta tirahaba tiwa**
awine tike.
13 **Yama hiyara hihiri me te tohaha yama amosa te ta teha te amake te ka**
matehe ni ya. E ka abi neme ya winehi ehene amose hinama tohate amaka. Teoso
Kanamori te ha ni ya Teoso Kanamori ta nebonaka te ni ya", ati nematamonaka.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.
14 Yama we one ya Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka inamati famahari,
inamati ehene ati yana ni watorari. Sesowi inamati toyosemehimatamonaka. Faya ati
yana nawahematamonaka. Me tamaha me hiwehimatamonaka. Me ati e nemetemoneke
ahi: "Himata amari?" me ati na mati.
15 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Fare Beosebo ati ehene tohe awaka. Makoni
inamati mera toyosemaka", me ati nemetemoneke.
16 Me one Sesowi hiyaremetemoneke yama yofi kanehibonaha Teoso ka yama me ni
ya, me totomi hine kari.
17 Sesowi me ati boti watohi mera hiyarematamonaka. **"Saotato me abe mowa
ni ya, me kiti watamaraboneke. Towisawa owa ka saotato me tabori me
hinabihaboneke, me ka sitati. Hahi yobe ohari ka me abe mono ni ya me abe
nahabihaba me amake.**
18 **Te ati e na teke ahi: Me inamati tokomamone te ati na teke Beosebo ehene.
Haha keye amake haro. Satanaisi hinaka inamati mera mono tere amaka, hinaka
me tohi karo. Me hinamati ka towisawa amaka. Inamati me abe mono ni ya
inamati me abe nahabihaboneke.**
19 **Me inamati oyosemahamone te ati na te awineke, Beosebo ati ehene.
Manakobisa te ka tataba inamati me me toyosema Beosebo ati ehene ama?
Beosebo ati ehene amare awaka. Yama hiri ona Beosebo ati ehene amakara
bisa.**
20 **Hinamati me oyosemine oke Teoso ati ehene. Faya Teoso ka towisawa kobo
nareka ahi".**
21 **"E ka owa kitehi hinaka yobe hekatome ya ye honahari hinaka yama me
hibotirahaboneke.**
22 **Owa kiti mati tohehi kamaki ya he ye honene totimakehibonaka. Kitare-
bonaka hahi ehene. Faya hinaka yama hiyababoneke fahi. Hinaka yama me ebe
hinahaboneke fare me one ya tabahari.**
23 **Owa ni ya tisawiri ya owa tinofara tiwa awine tike. Tiriko boni e bata na e
famari ya tiriko boni mata tikawite tiwa awine tike".**

Sesowi me inamati kaminematamonaka.
24 **"E ka owa ni ya inamati sawihi inamati tokome ya faha watari ka yama ya
kariwate amaka, taborobona siba nari, taborobona wasirari. Ati e nebonaka
ahi: 'Wete onamabana oke fara osawi ka yobe ya', ati nebonaka.**
25 **Wete name yobe wasimebonaka, amosari, me yowi hiwahari, me hi-
namosamari.**
26 **Me 7 na mera ha nebonaka, me hiyari mati tohaha mati, me ya tabawehi-
bonaha fahi, me winaha mati. E ka owa ka yama nawaha kitamisahaboneke
waha, inamati me ihi",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi mati Teoso nofehimona fanawi ati nemetemoneke.
27 Sesowi hiyare ya me ka one me baikani ya waha ati kitaha ati yana nemetemoneke.
"Teoso ami nofe tiwa awine tike", ati nemetemoneke.
28 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Teoso mera nofate amaka he ati tamine
me kamita mati fara Teoso me hiyose ka yama ya me ihi tohaha mati",** ati
nematamonaka.

Sesowi Teoso ka yama kaminematamonaka, me hiwahabonehe.
29 Me tamaha Sesowi me moto kanehemetemoneke. Me totama nemetemoneke. Ati
yana nematamonaka. **"Te boti hiyara te awineke, Teoso ka yama yofi okanabone
te ati na te, te ni ya. Yama te awaraboneke Teoso ka yama. Hine ya Teoso ka
yama oharia te awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro.**
30 **Teoso Yona yofi kanehimatamonaka Ninifi ka me ni ya. E naboneke fahi,
Teoso hinamoaro Neme ka Owa namohari te ni ya.**
31 **Yama toyabo ya Teoso yama nafi manakone nahabi ya towisawa fana
Saromao yaka nemete te ya tabahaboneke. Te ehene hiyaramone ati naboneke,
ihi nima te ehene ra te. Kakehemetemoneke yama yabo ya Saromao ati
mitahabonehe Saromao yama wato kari. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati
kamiti te nofakere.**
32 **Ninifi ka me toha, naba me amake. Te ehene hiyaramone me ati, naba me
amake afa yama ya, Teoso nokosi ya. Me ni ya Yona Teoso ati kamine me ihi**

hiyara me nofamarehemetemoneke. Yona yama wawato raba nematamonaka. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te nofarineke".

Nabarina nima e noko tehamone Sesowi ati nematamonaka.

33 **"E ka owa nabarina sari kane ya hikanawitaraboneke yobe bofe ya. Hekiberihi hinaboneke boti tori ya. Kawitarete amake neme ya fara nabarina tabori ya yama firi kanahabana yobe toro. E ka owa kiyomake ya yobe ya yama awi amosebonaka.**

34 **Nabarina nima e noko te amake, e abono nafi fifiri kana. E noko amosi ya e abono nafi firi kanaboneke. E noko rabiki ya e abono nafi yoma kanahaboneke.**

35 **Te boti ka yama oye yoma kariyahi.**

36 **Te abono nafi firi kani ya, yama yoma kanahaba watari ya, firi kanaha-banake, nafi. Fara e nima naboneke, yama era firi kanaha e".**

Sesowi tafehimatamonaka fariseo ka yobe ya.

37 Sesowi hiyari ahabe fariseo me ka owa ha hinehimatamonaka tafehibonaha me tabori ya. Yobe ya tokiyome tokomakehimatamonaka e tatafa ya mesa ya.

38 Sesowi tafehiba yehe soko re fariseo hiwe "Hika", ati nematamonaka.

39 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Ha te fariseo me te te ka kobo te soko barato te soko nineke, mese. Te ati boti ta hiyara te awineke, yinero tamehi te nofaha te.**

40 **Yama te watokere. Teoso yama mese hiri ne yama tori boti ka hiri nematamonaka.**

41 **Te ka barato tori yamata kihaha te ta kanahaba teke me honara me ni ya. Te ehene e ni ya yama bisahaba wataraboneke te ni ya".**

42 **"Fariseo mati yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Fatara ka yamata isi ni te ta te te amake Teoso ni ya. Yamata isi ni te te na te ka one me kasomi yokana te tohatera te amake, Teoso te nofara te. Te ehene e ni ya amosene amake ahi. Yamata isi ni te ta, Teoso te nofa, nabone teke. Te ehene e ni ya amosabanake".**

43 **"Fariseo mati yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Sinakoka ka katera taiti ya nahori te nofateha te amake. Mekato ya te sawi ya 'Afa ama ti,' me one ati nabone te ati na te awineke te ni ya ".**

44 **"Fariseo mati, yama hiyara kakehaba amake te ni ya. E ahaba temene nima te nineke yofi karaharo. Me tai hinaboneke, me hiwatori karo",** ati nematamonaka.

45 Teoso ka yama hani wawato me ka owa Sesowi aate nematamonaka. "Era kakanawana me hora tina tiwati e na otara hora tine tike bisa", ati nematamonaka.

46 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Yama hiyara kake, naba amake te ni ya, Teoso ka yama hani wawato me te. Me te yoseteha te amake, yama kanaha me tiwa nabone mati. Me te kasomatera te amake, yama kanaha me tiwa na mati.**

47 **Yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Teoso ati kakamina me tame te nataminateha te amake. Fara te ka iti me me waka hinehemetemoneke.**

48 **Me tame te nataminaha tera te kaminineke fara me te, te ka iti me ihimete te nofaha te, Teoso ati kakamina me me waka na mati.**

49 **Teoso yama watotehi ati e nareka ahi: 'Owati kakamina me toha, oko yoyose me toha, na me oyosehabana oke me ni ya. Me ni ya me oyose me me waka hinahaba me amake. Me one me me hikatomahaba me amake'.**

50 **Me ahabi manakone te tohahaba te amake, Teoso ati ehene, me nafi manakone, hibati ka Teoso ati kakamina mati.**

51 **Abeo tai tohe manakobisa Sakaria yotoyotokosa nematamonaka. Me hinabowehimatamonaka tana ya Teoso ka yobe famehi hawine baikani ya. Me nafi me me waka hinehemetemoneke. Me ahabi manakone te tohahabone teke, me nafi manakone.**

52 **Yama hiyara kakehaba amake te ni ya, Teoso ka yama hani wawato me te. Safi te itihani teke, nokobi naha kibone ka safi, Teoso me watobone karo. Safi te itiha te tokiyomara teke. Me one tokiyomarihi narake te ehene",** ati nematamonaka.

53 Sesowi tokomematamonaka. Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na Sesowi me kakoemetemoneke waha. Aate ni me hikasirohimatamonaka waha.

54 Me hikeyehibona me hinehimatamonaka, ati tosawaribonaha.

12

Fariseo me ka fehemeto Sesowi kaminematamonaka.

1 Me tamaha me kakehemetemoneke Sesowi ati me mitahabone mati. Me tami ka me abe tayohemetemoneke. Sesowi fara hinaka tataba mera hiyari oharimatamonaka. **"Tera te kakatomahi fariseo me ka fehemeto ya, me one me me keyeha mati, me ka keye e na mati fehemeto nima.**
2 **Fara e ehene e kehemoha yoto kanamaraboneke, me hiwatoabonehe.**
3 **Haha yama tikaminaha yama soki ya me hikaminaboneke yama wa toni ya. Tika owa ya te famaha yobe toro beheri ya te towakiyoma te abe basa kana yama te kamina me kaminaboneke me ati kitaha mati, me naoria mati yobe neme ka ya".**

Teoso me nakomehabone Sesowi ati nematamonaka.
4 **"Owati te mitahi. Me e nakomerabone eke, era me nabowahabone e. Hine ya e abono me nabowaboneke.**
5 **Yama okomina okibone, te nakomehabonehe. Teoso te nakomehabone teke, era nahabitehibana. Era nahabi nowati ya era were tehibonaka yama hiyara ya. Te nakomehibonaka.**
6 **Bani biti me manakone moweta fotare famehibonaka. Bani biti me manakone fotara ya Teoso ati katamobiti watatere amaka, mera kakatomahari.**
7 **Te watorabone teke. Te manakone e nabone teke ahi, bani biti me tamaha me manakone nima. Teoso era kakatomaka. E tati kone oohariki na nafi watoka".**

Sesowi me nofahamone me ati nabone ati nematamonaka me nokosi ya.
8 **"Owati te mita mata. Owa te nofahamone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya Neme ka Owa hiyarabisebonaka Teoso nanarifa me nokosi ya, tera nofehimona ati nari.**
9 **Owa te nofaramone te ati na me nokosi ya te hiyari ya Neme ka Owa hiyarabisebonaka, Teoso nanarifa me nokosi ya tera nofaremona ati nari.**
10 **Neme ka Owa ehene hiyaremona te ati ni ya Teoso te ehene fawa nibona teke. Teoso Kanamori ehene hiyaremona te ati ni ya Teoso te ehene fawa nirebona teke.**
11 **Tera me nakibitehaba me amake kateya ya. Tera me yofi kana, tehaba me amake sinakoka ka me ni ya. Tera me yofi kana, tehaba me amake towisawa me ni ya. Me ihi e ni ya te atibone te wati nawateraba teke, tera te kamina te.**
12 **Afa yama yokana ya Teoso Kanamori tera kanawanatehiba amaka, te atibone ya".**

Yama tamaha me nofarabone Sesowi ati nematamonaka.
13 Sesowi beheri ya me moto kawahamaha me ka owa ati yana nematamonaka. "Era kakanawana okaniso narabo nima tinahi, okobi ka yinero ota ebe kanahabone ota, ota fami, okobi ahabari", ati nematamonaka.
14 Sesowi ati hinahabihematamonaka. **"Owati yana rabone oke te ni ya. Owa me yosehaba me watakere, owati yana naba owa, me abe mono ni fawa onihaba owa",** ati nematamonaka.
15 Sesowi me hiyaremetemoneke. **"Tera te kakatomahi. Yama tamaha te nofarabone teke. Te kanamori te ka yama nima kere",** ati nematamonaka.
16 Me ka hiyarabone kaminematamonaka. **"E ka owa honene tamahi fatara kihe hinaka fatara tafe hatehemete awineke, yamata tamaha kihahari.**
17 **Ati boti e nemata awaka ahi: 'Himata hiri oribe waha, oko tiriko taboriba watamara owa, tiriko tami karo?**
18 **Owehene e nabana oke ahi: yobe tiriko tabori tohehi otisabana oke. Yobe nanafi nama ne hiri owahabana oke, oko tiriko onawata, oko yama onawata, oba karo.**
19 **Faya owati e nabana oke ahi owa ni ya. Oko yama tamaha onawataha tohi ya oko yama ahabateraba amake, fa fowe tamaha ya. Hasi owahabana oke fahi. Ayaka hiri onahabana oke, yayai onaha owa, onahabone oke', ati nemata awaka, e ka owa honahari".**
20 **"Teoso hihiyarehibonaka. 'Yama tiwato tikere. Haha yama soki ya tihababa ama tike, owati ihi. Hike ni ya tika yama toharibe waha?' Teoso ati nebonaka.**
21 **Haha yama tamaha me toniha hahi ehene nima me ihi te me amake, Teoso yama hinofa ya me ihi tohara mati",** Sesowi ati nematamonaka.
22 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. **"Te kokoriri rabone teke, te ka yamabone te wati nawaha te. Te ati boti e riyahi ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata okaribe?' te ati rabone teke.**

23 **E hasi ni ya e yayai nabone eke, yamata tamaha noko e toniharaharo. E abono tamini ya e yayai nabone eke, makari tamaha noko e toniharaharo.**
24 **Bani biti fatara me kihatera me amake. Yamata me toniharihi, teha me amake yobe ya. Me tafebone Teoso ta hite me amake. Ha te ta te manakone nanafi, bani biti me manakone yokana tohakere.**
25 **Yama tamaha te wati nawaha te kokoriri kene te ahababone teke fara te ahabi amo nibone ya.**
26 **Te ehene amaraba amake, ha te. Te kokoriri rabone teke.**
27 **Yama kabani ka yama mowe te awa ha, mowe amosaro. Yama mowe amosa fara ihi amakere, boribone hiri raro. Saromao borone aamosa raba nematamonaka. Yama kabani ka yama mowe ta amosi mati tohake.**
28 **Yama kabani ka yama mowe amosa Teoso ehene amake. Yama kabani ka yama ahabi kerewe raboneke, me sari hikani ya. Yama kabani ka yama manakone yokana tohakere. Ha te ta te manakone nafike. Teoso te boronebone ta nebonaka. Himataba te ati boti e na te awineri ahi: 'Teoso owa kakaweba ama oko yamaba ya?' te ati na te?**
29 **Te kokoriri rabone teke, te tefebone te wati nawaha te.**
30 **Haha yama bara noko me tonihate me amake. Te ka abi neme ya winehi te ka yamabone te nofaha watote amaka.**
31 **Teoso ka yamabone te ahi nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te ehene e ni ya ahi haha yama te nofaha ya tera kakawebonaka.**
32 **Te watoraba teke. Teoso ka ofeya me te amake, te ka abi tohahari. Tera kakatomehiba amaka.**
33 **Te ka yama te ta nahi, yama me kihara me ni ya. Te ehene e na yinero borone te hiri na te awineke, ahabaterebana. Te ka yinero tamatehiba amaka neme ya. Neme ya yama boboti yama me botiteraba me amake. Yama abe yama nahabirawarihi, tehaba amake.**
34 **Bofe ka yama tamaha te nofi ya bofe ka yama te wati nawahaba te amake. Neme ka yama te nofi ya Teoso yama hinofa te hiri nabone teke".**

Me ati katamorabone Sesowi ati nematamonaka.
35 **"Te tonokohi. Te ati katamoriyahi. Te ka rabiao owiriyahi.**
36 **E ka owa ayaka ya sawihi kamehi nokobi teo kane ya hinaka yama aahi me naha hikanebonaka, hibati ya, me tonokoa mati. Hinaka yama aahi me ihi nima, te ehene nabone teke.**
37 **Me tonokoa makari akawame mera natafebonaka. Me amo ni ya mera natafarebonaka. Me tonoko ka me yayai naboneke.**
38 **Yama soki enoki ya kobo name ya me tonokosa na me yayai naboneke".**
39 **"Te ehene e riyahi, e ka owa ehene nima, yobe kihahari. Yama boboti yobe nahoti tokiyomehimatamonaka yama soki ya, yobe hiti hiwatorahari. Yama boboti kakiba ka yama watohimanaha, hikarawatonamata amaka, tonokoari, yama soki ya. Yama boboti tokiyomarenamata amaka, ehene.**
40 **Te e nabisabone teke ahi, te ati katamoraha te. Neme ka Owa tera bata karayaho",** ati nematamonaka.

Yama aahi nima me nabone Sesowi ati nematamonaka, hinaka yama ahi ni amosaro.
41 Betiro ati yana nematamonaka." Sesowi haha hiyara tikamina tikamina awine ota ni ya? Tikaminaha awine me nafi ni ya?"
42 **"Te e nibana, e ka owa ka yama aahi nima, yama watohari, hinaka yama ahi ni amosaro? E ka owa ka yama aahi amose ya hinaka hiti yama hikaminaha yokana hiri nebonaka. Hiti yana tone yama yabo ya tokome ya hinaka yama aahi yosehibonaka, hinaka yobe kakatomehibonaha. Hinaka yama aahi me one tafebone ta nebonaka ati ehene, yobe ka me nafi, fara yama we nima.**
43 **Hiti kame ya yama hikaminaha yokana hinaka yama aahi hiri ne ya, hinaka yama aahi nofehibonaka.**
44 **Ha hinehibonaka, hiyosebonaha, hinaka yama nafi kakakatomabonaha waha.**
45 **Hiyare ya hinaka hiti yana tone ya ati boti e nebonaka ahi: 'Oko hiti kamakabote kara', ati nebonaka. Faya mera mono ni yana tokanebonaka fahi. Me makiti kosi, me fanawi kosi, nebonaka. Tafi nafi, fi fawa, hano, nebonaka.**
46 **Hiti kame ya bata hikanamehibonaka, he noki rari. Hiti kosi hinehibonaka, ehene hiyarari. Hiti hibehibonaka, me one ya tabahari, yama hinofa me hiri ra mati".**

47 **"E ka owa ka yama aahi yama watohi ati kasawari ya kosi ni me hinafibonaka, hiti ati watohari.**
48 **Hahi yama watore ehene hiyare kosi ni me hinafirebonaka, hiti ati watorari. Teoso tiwa kakawi nafi ya Teoso kakawi tinafiabone tike bisa. Teoso tiwa kakawi nafihi kakawi fiya tinehibonaka".**

Me abe mono nabone Sesowi ati nematamonaka.
49 **"Okehara oke, yama sari onahabone owa bofe ya. Sari okanene amake hibati ya.**
50 **Batisa okibone. Oko batisa ni kerewe rabone onahara oke, kokoriri onaha owa.**
51 **Yama mowa ni fawa onihabone okehamone te ati na te awine? Keye amake. Oke ama oke, yama mowa ni yaro okanabone owa.**
52 **Yobe ka me 5 na me famaha me terei na me me mono naboneke. Yama we one ya aya me terei na afa me famaha me me mono nawahamahaboneke, me terei na mati.**
53 **E ka owa biti mono nebonaka. Manakobisa owa bati mono nebonaka. Fanawi bite mono naboneke. Manakobisa one mati mono naboneke. Fanawi hinaka koma mono naboneke. Manakobisa one hinakaso mono naboneke",** ati nematamonaka.

Yama amo ni me watoramone Sesowi ati nematamonaka.
54 Sesowi ati yana tasehimatamonaka ahi, me moto kawahamaha mera hiyarari, me tamaha mati. **"Bahi totoka ya neme sabi kakeha te awi ya te ati yana naba te amake. 'Faha kakehaba amake', te ati ni ya fara te ati ya faha kakehaboneke.**
55 **Yama hiwe tohi ka ya boni kakeha te awi ya te ati yana naba te amake. 'Yama hiwawahaba amake', te ati ni ya fara te ati ya yama hiwawahaboneke.**
56 **Wami neme famaha te watoha yama amo ni te watoramone te ati nineke, keye te hiri na te".**

Yama me ta nabone Sesowi ati nematamonaka, me me hekarabone mati sowisi ni ya.
57 **"Yama oharia okominamake okibone. Owati fiya torahamone te ati nabone teke.**
58 **Tiwehene hiyaramone e ka owa ati ne sowisi ni ya tiwa towakamebona ati ne aate tosi tinehibonaka. Yinero kote ta tinahabone tinahabone tike, tiwa towakamarabona karo sowisi ni ya. Sowisi ni ya tiwa towakame ya sowisi tiwa ta towitibonaka saotato ni ya. Manakobisa saotato tiwa ibehibonaka kateya ya.**
59 **Tasi toni tinofi ya yama manakone nafi tinahabihabone tike. Yama manakone nafi tinahabihari ya tasi tirahaba ama tike kateya ya. Keye amakere".**

13

Me ihi hiyara me ihi me nofamarahabone Sesowi ati nematamonaka.
1 Me tamine me kaminemetemoneke Sesowi ni ya, Karireya ka mati, Birato me hinahabiha mati, bani me me ta na mati Teoso ni ya, bani me ame ya me ame kataba mati.
2 Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Me ihi hiyari ka me ahabamone te ati na te awine? Me ihi hiyara fiya tonahamone te ati na te awine? Karireya ka me one ihi hiyara ihamamone te ati, na te awine?**
3 **Keye amake. Fara me ahabi nima te ahabi tehaba te amake, te ehene hiyara te nofamari ya.**
4 **Yama te watoha te awineke, 18 me tohaha mera yobe nemehe kinehimatamonaha, tabora Sirowe ka yobe. Me ihi hiyara fiya tonahamone te ati na te awine? Serosarei ka me one ihi hiyara ihamamone te ati na te awine?**
5 **Keye amake. Fara me ahabi nima te ahabi tehaba te amake, te ehene hiyara te nofamari ya",** Sesowi ati nematamonaka.

Fiko bonora taminemetemone amake.
6 Sesowi hiyara hiwasia kaminematamonaka me ni ya. **"E ka owa ofa tamaha kihehimatamonaka. Ofa baikani fiko wehemetemoneke. Fiko boni bata nebona toke fiko boni wasirematamonaka.**
7 **Hinaka fatara ka yama kakakatoma narabo nima nematamonaka. 'Fiko ka tinahi. Faha fowe terei na ya fiko yobi okana boni owasitera amake. Yama bara ta koro nawahabanake fiko tabori ya'.**

8 **Fatara ka yama kakakatoma ati yana nematamonaka. 'Hiba fiko hine wamatahabanake fa fowe oharimakia ya. Mate wi kani moto owahamahabanake, bowi yoti mata onahaba owa.**
9 **Fa fowe one ya bonohaba awineke. Bonori ya ka tinahabanake', ati nematamonaka",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi fanawi nakitamehimatamonaka sabato ya.
10 Sesowi mera kanawanehimatamonaka sabato ya sinakoka ya.
11 Me ka one inamati ehene wai momowi nemetemoneke, wai yai nisararo. Hinaka fa fowe 18 nemetemoneke, wai momowi naro.
12 Sesowi hiwaha haha hinehemetemoneke. **"Kiki, fanawi Teoso tiwa kasomareka",** ati nematamonaka.
13 Yehe kakibarehimatamonaka mese ya. Wamisa wai yai nisakabote nemetemoneke hibati ya. Faya Teoso kahiyarehemetemoneke.
14 Sinakoka ka hiti yawehimatamonaka, me ka one Sesowi kasome karo sabato ya. Sinakoka ka mera hiyarematamonaka. "Yama e ahi te amake yama we 6 na ya. Afa yama we ya te kamakiaba teke, te kasomabone te. Te kakerabone teke sabato ya, te kasomaba te", ati nematamonaka.
15 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Me te keyehineke. Te ka bani me te narifate te amake sabato ya, te ka bowi me toha, te ka someto mati. Te ka bani me te tisi ya me te towakaboneke faha me fawahabone mati.**
16 **Haha fanawi Abarao ka noti amake haro. Satanaisi wete hini ka hinaka fa fowe 10 na hinaka fa fowe 8 namakitasaharake. Amosa awineke e ka owa hitisaro sabato ya",** ati nematamonaka.
17 Me ati fawa kanehemetemoneke, Sesowi nonofa me amara mati, me nafi, Sesowi mera kasawari kari. Me one sinakoka ya me sawiha me yayai nemetemoneke yama amosa Sesowi hiri hinaha ihi.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.
18 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. **"Teoso ka towisawa kakehi sawi ya himata nima yama ribe?**
19 **Mositata noki nima yama naboneke, e ka owa koro hinaharo, fatara ya. Noki nafira yanaha awa tohaharake. Bani biti me winaharake ini ya",** ati nematamonaka.
20 Sesowi hiyaratasehimatamonaka. **"Himata nima yama ribe?**
21 **Fehemeto nima yama te amake, fehemeto fanawi hinatabaha nima, tiriko ya, tiriko fowamisarawaharo, nafi, tiriko nafiharo, 30 kiro tohaharo",** ati nematamonaka.
22 Sesowi tokomematamonaka Serosarei ya. Mera kanawana tonamaitimatamonaka, sitati ka mati, tabora fotara ka mati.
23 Me ka owa aate hinehimatamonaka. "Sesowi me tamara me kasomatehaba me ama?" ati nematamonaka.
Sesowi ati yana nematamonaka, mera hiyarari.
24 **"Yama amosa tamaha te hiri nabone teke, te tokiyomahabone te, nokobi babati na ya. Me tamaha me tokiyomahabone me ati ni ya yama nihinaraboneke.**
25 **Yobe hiti waremise nokobi boko nawahamehibonaka. Nokobi bari ya te nahoha nokobi te teo ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota tokiyomahabone otake', te ati naba teke. Ati e nebonaka ahi: 'Tera owatera ama oke. Hibaka ya te kakehani te amari?' ati nebonaka.**
26 **'E tabaha e tafa, ota taboro ka ota ka one me tikanawana, tite ama tike', te ati nabone teke.**
27 **Ati yana namehibonaka tasa. 'Tera owatera ama oke. Te taboro owarihi ote ama oke. Te tokomahi, yama hiyara hihiri me te, te nafi', ati nebonaka.**
28 **Me te awahabone teke, Abarao, Isaki, Yako, Teoso ati kakamina mati, me na mati, Teoso ka towisawa ya me tabaha mati. Tera me were towitiaba te amake, ha te ta. Te ohi naba te amake. Te ino yiki tokanaba te amake.**
29 **Me te awahaba te amake yama nafi ka mati, me tafa mati, Teoso ka towisawa ya me taba mati. Bahi kakamaki ka me kake, bahi totoka ka me kake, yama enoki ka me kake, kowani ka me kake, naba me amake.**
30 **Me tai toakia me toyotowahama haha me yotomakeha me tai toawam-aboneke",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi Serosarei ka mera nofehimona ati nematamonaka.

31 Sesowi hiyare ni ya fariseo me kakehemetemoneke he ni ya. Me ati yana
nemetemoneke. "Tikamahi ahi. Eroti tiwa nabowehibona ati nareka", me ati
nemetemoneke.
32 **"Eroti riao tohare kawara tohe awaka. Eroti ni ya te tokomi ya te ati e niya
ahi he ni ya: 'Haha yama wehe ya yama wamini ya me inamati oyosema, me kiya
na me okasoma, onahabana oke. Yama wamini nowati ya hawa ohahabana oke',
te ati nabone teke he ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
33 **"Yaka onahabone oke, haha yama wehe ya. Yaka onamina, onahabone
oke, yama wamini ya. Yama wamini nowati ka yama ya kobo onahabone oke
Serosarei ya. Kobo onahabone ama oke Serosarei ya. Teoso ati kakamina me
nafi ahabemetemoneke Serosarei ya. Ohababisabone oke Serosarei ya, Teoso ati
kakamina ohi karo".**
34 **Serosarei, Serosarei. Teoso ati kakamina me te waka teha te amake. Te ni ya
Teoso mera yosehi me te waka, teha me amake, yati ibe ya me te banaha mati.
Tera okasomabone ote ama oke. Arakawa fana nima onahabone onahara oke,
biti mera kasomaro he bofe ya, biti mera bari kanaharo. Tera okasomahabone
onaha owa ni ya te ati hiyakere.**
35 **Owati te mitahi. Teoso tera kakosehibonaka. Owati e nara oke ahi: Owa te
awamarahaba te amake mata. Manakobisa owa te awamatasatehaba te amake,
te ati e ni ya ahi: 'Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika', te ati tehaba
teke",** Sesowi ati nematamonaka.

14

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka sabato ya.

1 Sabato one ya Sesowi tokiyomehimatamonaka fariseo me ka hiti owa ka yobe ya,
hikatafehibonaha. Me one kakatoma nawi hinehimatamonaka.
2 Me ka owa yama kome kihehi nafi fowehi itarimatamonaka Sesowi nokosi ya.
3 Sesowi fariseo mera aate nematamonaka, Teoso ka yama hani wawato me ya me
tabaha mati. **"Sabato ya e ka owa e nakitamaha yama hiyara e hiri tehani ama?"**
ati nematamonaka.
4 Me ati yana remetemoneke. Sesowi me ka owa wara tone hikasomehi hiyosememata-
monaka, tokomebonaha.
5 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. **"Hoti ya tikatao sone ya sabato ya
himata hiri tiribe? Hoti ya tika bowi sone ya himata hiri tiribe? Titimakehiba
awaka sabato ya",** ati nematamonaka.
6 Me atibone me watoremetemoneke.

Hine me kahiyararabone Sesowi ati nematamonaka.

7 Sesowi mera awehimatamonaka, me sawiha mati marina ya, nahori me nofaha mati
ayaka hiti itari beheri ya. Faya hiyara kaminematamonaka hiwasiaro.
8-9 **"E ka owa tera ha ne ya te sawi ya ayakabone ya tiwitaribarabone tike ayaka
hiti beheri ya. Ayaka hiti beheri ya tiwaribai ya ati e neba awaka ahi tiwa ni ya,
hahi owa amose ha hine, sawihibonaha ayaka ya. Yana tinahi, hahi taborobona
amaka, ati nebonaka. Tiwitaremabone tike hike ya, kokoma tina tiwa.**
10 **Kobo tinamaki ya ayaka ya towitareba tinahabone tike. Ayaka hiti tiwa awe
ya kamakibonaka tiwa ni ya, ati yana nebonaha. 'Habai tiwitarehabone tike
ahi obeheri ya', ati nebonaka. Haha ayaka ka me nafi titaminahamone me ati
naboneke.**
11 **Tiwa tikahiyari ya tihiyaramone me ati naboneke. Tihiyaramone tini ya tiwa
me kahiyarabone tike",** Sesowi ati nematamonaka.

Me honara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

12 Sesowi ayaka hiti hiyara, nematamonaka. **"Ayaka hiri tiba ya tika habai me ha
tirihi, niso me ha tirihi, te one me ha tirihi, te taboro ka me honaha me ha tirihi,
tinahabone tike. Me ha tini ya tiwa me ha nabisaboneke, me ha ni manakone.**
13 **Ayaka hiri tiba ya me honara me ha, me yaka ni yokana tohara me ha, me
tame kotete na me ha, me noki awara me ha, tinahabone tike.**
14 **Teoso tiwa nofehibona tike, tiwa me kanamakorabone tiwa. Teoso tiwa
kakawatebonaka, e amosa ahaba yati tohawami ya",** Sesowi ati nematamonaka.

Marina webote taminemetemone amake.

15 Me ka owa marina ya sawihi Sesowi ati mite ati yana nematamonaka. "Teoso ka
towisawa kake ya he ya me taba me tafa me yayai naboneke".

16 Sesowi ati e nematamonaka ahi he ni ya: **"E ka owa marina webote hiri nebona me tamaha mera ha nematamonaka.**
17 **Marina yana nibone ka bahi ya hinaka yama aahi yosehimatamonaka mera ha nebonaha, me ha hina mati. 'Hima, marina hawa tohake', ati nematamonaka.**
18 **Tokomaki me nofaremetemoneke me nafi. Me ka owa ohari ati yana nematamonaka. 'Yobe taborobona okanikahara oke. Owahabone onaharake. Tika hiti yawarebonaka', ati nematamonaka.**
19 **Owa ati e nematamonaka ahi: 'Bowi me 10 okanikahara oke. Me owahabone onahara oke. Tika hiti yawarebonaka', ati nematamonaka.**
20 **Owa ati e nematamonaka ahi: 'Ofanara oke. Tokomaki onofa okere'".**
21 **"Ayaka hiti ka yama aahi wete name me ati kaminamematamonaka. Ayaka hiti yawehi ati yana nematamonaka. 'Tokomakabote tinahi howa ya, sitati ka howa. Me honara me tekamiyahi ahi. Me yaka ni yokana tohara me toha, me noki awara mati, me tame kotete na mati, me na tekama tinahi, me sawihaba mati ayaka ya', ati nematamonaka".**
22 **"Hinaka yama aahi tokomatase wete name 'Tiwati nima onahara oke. Yama hasi nasa ke', ati nematamonaka".**
23 **"Ayaka hiti ati yana namatasematamonaka. 'Tikamatasahi sitati beheri ka me ha tinamibeya, oko yobe mo kabaya.**
24 **Aya me ha oniba marina tafe me kabaraboneke me nafi', ati nematamonaka",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi ya me tabibone ka yama kaminematamonaka.
25 Sesowi yana tone toke yaka nematamonaka, me tamaha me ya tabahari. Sesowi nokowame mera hiyarematamonaka.
26 **"E ka owa owa ni ya kamaki owa ya famehibona ati ne bati mera nofamarebonaka. Fati toha, biti me toha, nisori me toha, hinakasimarawaha, na mera nofamarihi, nebonaka. Hiwa nofamarihi, nebonaka. Ehene e re ya owa ya famarebonaka.**
27 **E fami tinofi ya tiwehene e nabone tike ahi: tika ewenebone tiwa tikanabone tike, owa tinofi ka yama nawaha hiri tinahabone tinakomehara tiwa. Tisawi tinahabone tike owa ni ya fara oko toki nima. Tiwehene e ri ya e famarabone eke".**
28 **"E ka owa yobe nafihi hiri nebona itaribonaka, ati boti yama nima nari. 'Himata nima yati manakone na awineriya, yobebonaha? Oko yinero nafihi awane?' ati nebonaka.**
29 **Ehene e re ya yobe hawa toniharehibonaka. Yobe bofe ka hiri nibe ya hinaka yinero tofiyoba amaka. Me one hiwe ya me haha hikaneba amaka.**
30 **'Hari yobe hiri ni yana kane yobe hawa toniharahareka', me ati naboneke".**
31 **"Towisawa towisawa owa mono nebona itaribonaka, ati boti yama nima nebonaha. 'Owa ka saotato me kakeha 20.000 me tohake. Oko saotato 10.000 me tohake. Oko saotato me okahabani ya oko saotato me me hikasawariaba me amani?' ati nebonaka.**
32 **Mono ni nofare ya he nanarifa mera yosehibonaka, towisawa owa ni ya, tohasa nari hike ya, he nanarifa me ati e nabone mati ahi: 'Ota ka towisawa yinero ta nebonaka, mono tirebonaha', me ati naboneke.**
33 **Te e nineke ahi, ha me nima. Te ka yama te nofi ya e tabaterabone eke".**

Saha taminemetemone amake.
34 **"Saha amosate amake. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha sinari kamiba karo?**
35 **Saha hiyakere haro, sinari watamaraharo. Sika towitiaboneke. Te narabo naha owati te mitahi".**

15

Ofeya fawa ne taminematamona amaka.
1 Yama hiyara hihiri me tamaha me kakehemetemoneke Sesowi ni ya, he ati me kamitabone mati. Yinero wawarara me toha, nemetemoneke, kofeno nanarifa mati.
2 Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha me me hora hinehemetemoneke. "Yama hiyara hihiri mera nofaka, mera katafari", me ati nemetemoneke.
3 Sesowi hiyara kaminematamonaka.

4 **"E ka owa ka ofeya 100 me tohaha hinaka ofeya ohari fawa ne ehene e neba**
awaka ahi. Ofeya 99 me tohaha mera kakanakosebonaka kabina ya. Hahi ofeya
fawa ne siba nebonaka, hiwasibonaha.
5 **Hiwasi ya yayai nebonaka. Faya tiwa hinehibonaka.**
6 **Kobo name ya me one ha nebonaka. 'Hima e yayai nabone eke. Aya ofeya**
fawa ne owasiara oke', ati nebonaka.
7 **Yama e naboneke ahi neme ka yama. E ka owa ohari yama hiyara hihiri tohe**
ehene nofamare ya me yayai naboneke neme ka mati. 99 me tohaha me ihi me
yayai ni yokana toharaboneke, me ihi hiyaraba watara mati".

Moweta fawa ne taminematamona amaka.

8 **"E ka one hinaka moweta barata tohehi 10 ne ohari fawa ne himata nima**
ihi ribe? Nabarina sari kani ya yama yowi naboneke yobe toro ya, moweta siba
naro. Siba ni fawa hirehibonaka, hiwasibonaha.
9 **Hiwasi ya me one ha naboneke, me winaha mati ayata ya. Ati e naboneke ahi:**
'Hima e yayai nibeya. Oko moweta fawa ne owasiara oke', ati naboneke.
10 **Neme ka yama e nineke ahi. E ka owa ohari yama hiyara hihiri ehene**
nofamare ya Teoso nanarifa me yayai teha me amake", Sesowi ati nematamonaka.

Me ka owa biti tosawari taminematamona amaka.

11 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. **"E ka owa biti me famehemete-**
moneke.
12 **Biti yoto ke aate hinehimatamonaka. 'Abi tika yinero kote ohahabone**
onahara oke hibati ya, tihabamatara tiwa'. Faya yinero kote kane biti
kakawematamonaka, yinero kote ya.
13 **Biti yoto ke hinaka yama nafi ta nematamonaka, yinero manakonebonaha.**
Amo ni totamakosare ya yana tone tokehimatamonaka yama yabo ya. Hinaka
yinero nafi tonafiyobote nematamonaka fahi".
14 **"Hinaka yinero tonafiyo nowati ya faha kakemarehemetemoneke. Makoni**
yama kabaha tofiyoemetemoneke. Faya fimihimatamonaka.
15 **Yama ahi ni yana tonehimatamonaka, bare taboro ya. Faya hiyosematamon-**
aka boroko mera towakebonaha me tafahabone mati.
16 **Awa boni kabinima nematamonaka boroko me hikabaro, me hinatafare karo.**
17 **Taboro wati nawahematamonaka. 'Okobi nanarifa me tafe nanafi nama na**
me awineke. Ha owa ahabinima one oke fimi ihi.
18 **Yana onahabana oke okomaba owa okobi ni ya. Owati e nabana oke ahi he**
ni ya: "Abi owehene hiyarara oke Teoso ni ya. Owehene hiyarihi nara oke tiwa
ni ya.
19 **Owa okatao tinamarahabana tike, owehene hiyara owa. Hine tiwa onarifa-**
bana oke, tiwa nanarifaba owa", onahabana oke', ati boti ati nematamonaka".
20 **"Yana tone tokomematamonaka bati ni ya. Hike ya kamasa ne ya bati**
hiwehimatamonaka. Bati aawawa hine ka bati kana ni tokehimatamonaka. Kobo
hine hitiri hine hikarabatematamonaka, noko komi hinakihari".
21 **"Ati yana nematamonaka. 'Abi owehene hiyarara oke Teoso ni ya. Owehene**
hiyarihi, nara oke tiwa ni ya. Owa okatao tinamarahabana tike, owehene hiyara
owa'".
22 **"Faya hinaka yama aahi mera yosehimatamonaka. 'Makari amosi mati**
tohaha te tonakamahi, te weyeye nibaya. Hinaka aneoba te tonakama nahi, yehe
kabana. Hinaka satayabana, he teme kabana. Hibati ya!
23 **Bowi biti te kakama nahi, te naimi nofahari, te nabowehibana. Hima e**
ayakibeya, e yayai na e.
24 **Hahi okatao ahabe yati tohawamaka. Tosawarihi owasiwahama oka', ati**
nematamonaka. Faya ayaka yana tonemetemoneke".
25 **"Biti taiti kamehimatamonaka tokahari fatara ya. Yobe wari yabomare ya**
yaka name me ayaki mitehimatamonaka.
26 **Bati nanarifa ha nematamonaka, aate hinehibonaha, yama mitahari.**
27 **'Niso sawimaka hari, kobo namahari. Abi bowi biti nabowahareka, watakari,**
biti kobo name kari, amosari', ati nematamonaka".
28 **"Yawamise tokiyomami nofarematamonaka. Bati kiyomame hiyosememata-**
monaka tokiyomamebonaha.
29 **Tokiyomami nofarematamonaka. 'Owati timitamata. Faha fowe tamaha ya**
yama ahi ote ama oke, tiwa onarifa owa. Fara tiwati nima owehene te ama oke,

owa tiyoseha tiwa. Owa tekawatera ama tike, kabara yetene ya, ayaka hiri oba karo, ota one me ya otaba owa.
30 **Hahi tikatao kobo namaka hari, tika yinero nafi tonafiyohari, me fanawi ahi ni ihi. Kobo namehi hinaka bowi biti watakebona tinabowine tike', ati nematamonaka".**
31 **"Bati ati yana namatasematamonaka. 'Okatao tisawi tike owa ni ya. Oko yama nafi tika yama amake.**
32 **Ayaka ota hiri na ota yayai nineke, niso ahabe yati tohawame karo. Tosawarihi e wasiwamaka', ati nematamonaka",** Sesowi ati nematamonaka.

16

Me ka owa ka yama kakakatoma taminematamona amaka, yama watohari.
1 Sesowi he ya tataba mera hiyaramatasehimatamonaka. **"E ka owa honehi tesene nehimatamonaka hinaka yama kakakatoma toahari. Ehene me one hikaminehimatamonaka hinaka bataro ka yama kakatomi forima remonaha. Bataro ka yama tofiyoamone me ati nemetemoneke ehene".**
2 **"Bataro ha hinehimatamonaka. 'Tiwehene hiyi nofaramone me ati narake. Yama hani tinamoabana tike, owa ni ya, yama hani tiwehene kaminaro, oko yama tekatoma tiwa. Oko yama tekatomamarabana tike oko yama', ati nematamonaka".**
3 **"Faya he nanarifa ati boti yama nima nematamonaka. 'Bataro owa toyosemehiba awaka, onarifamarehibana. Himata hiri oribe waha? Himata okobaribe? Fatara ka yama ahi ni owato okere, oko yinerobana, okitamari karo. Yamata niki onofa okere me ka yamata.**
4 **Owehene e nabana oke ahi: oko bataro ka ferekesi me okasomahabana oke, onarifasa one ya mata. Yama totoyabo ni ya onarifamare ya owa me kasomaba me amake bisa', ati boti ati nematamonaka".**
5 **"Faya ferekesi bataro me tefe na mera ha nematamonaka, me oohariki na mati. Tai tohaki ra hiyarematamonaka. 'Tika yama tefe tinaha manakone e na awineri oko bataro ni ya?' ati nematamonaka.**
6 **'Boti 100 kanaha tefe oke, orifa yehe', ati nematamonaka. 'Boti 50 kanaha ta tinamibote tini ya haha boti 50 kanaha manakone watamarabanake. Yama hani tama okine oke haro, tika yama tefe tinaha hani. Tiwati hani tikanawanahi, boti 50 kanaha ta tinamibote tinahabone tina tiwa', ati nematamonaka".**
7 **"Owa ra hiyaratasehimatamonaka. 'Tika yama manakone e ri, ha tiwa, oko bataro tefe tini karo?' ati nematamonaka. 'Tiriko miti kani 100 tohaha tefe oke', ati nematamonaka. 'Tika yama hani nineke haro. Tiwati hani tikanawanahi, tiriko miti kani 80 na ta tinamibote tinahabone tina tiwa', ati nematamonaka".**
8 **"Bataro nanarifa ehene hiyare bataro hora hirehimatamonaka. Yama watohimona hikahiyarematamonaka. Bofe ka me tohaha yama me watote me amake, me one me kasoma mati. Haha Teoso ka yama oye ka me ta yama me watotera me amake".**
9 **"Owati te mitahi. Tika yinero hiyare tinafiyohabone tike, te one tiwa me kasomibone karo. Manakobisa tika yinero watamare ya tiwa me ha naba me amake, me ya titababone tiwa yobe amose ya, ahabaterebana.**
10 **Hahi yama bite kakatomi watohi yama nafiha kakatomi watohibonaka. Hahi yama bite kakatomi watore yama nafiha kakatomi watorihi nebonaka.**
11 **Bofe ka yinero hiyare kakatomi tiwatori ya hibake tiwa kakaweba ama tiri yinero yokana ya, neme ka yinero?**
12 **Me ka yama kakatomi tiwatori ya, hibake tiwa kakaweba ama tiri, tika yama yokanaba ya?**
13 **E ka hiti meba me famihinakere, me e narifikimaba mati. Owa e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari. Ha ita e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari. Yinero noko e toniha Teoso e nofatera e amake",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi fariseo mera hora nematamonaka.
14 Fariseo ati me hikamitehimatamonaka haha yama nafi kamine ati. Me haha hikanematamonaka, yinero me nofi karo kasiro ya.
15 Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Te ehene me awaha te amosamone me ati nabone te ati na te ati boti hiyara Teoso watoka. Te ehene amosamone tera me kahiyara te ehene Teoso nofakara, te hiri naro".**

16 **"Hibati ka Mowisei ati me watohemetemoneke. Teoso ati kakamina me ati me wato, nemetemoneke, Yowao watamatare ya mata. Yowao hiyara amosa kamini tai tohibehimatamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Faya me nafi ota ha nineke, waha, Teoso ka towisawa ya me tabahabone mati".**
17 **"Neme ya wami famaha ahabi ya Mowisei ati ta ahabatereba amaka, yama hani karo, ati nafi nafi.**
18 **Tika yibote tekanakosa fanawi bara titiwai ya yama hiyara hiri tinahabone tike. Tika yibote tekanakosaha bare hitiwai ya ehene hiyarebonaka".**

Me ka owa honehi Rasaro honare ya fame me taminemetemone amake.
19 **"E ka owa honehi okominahabone onahara oke, makari amosa aki nofahari manakone nafiharo. Ayaka hiri ni fawa rematamonaka.**
20 **Hinaka yobe ka nokobi beheri ya Rasaro fofore tohehimatamonaka, me hekamahari, honarari, mese bosaro kihahari.**
21 **Yamata homokori kabehibona ati nematamonaka, foro naro hahi honehi ka mesa bofe ya. Forehi hinaka bosaro yome me hero hinehemetemoneke".**
22 **"Ahabe Teoso nanarifa me hekamehimatamonaka, Abarao tafi ya tafi famehibonaha. Hahi honehi ahabe me hikamomatamonaka.**
23 **E abohi taboro ya sawihi kokoriri nematamonaka. Abarao ya Rasaro me famaha mera awehimatamonaka yama yabo ya.**
24 **Ha hinehimatamonaka. 'Abi Abarao owa wati tiwahahi. Rasaro tiyosemahi owa ni ya. Ye tati bono ya faha bori kane ya obete bori kanehibonaka, obete tosiriba karo. Kokoriri onofa ama oke haha yifo hiri ni ihi haro', ati nematamonaka".**
25 **"Abarao ati yana nematamonaka. 'Okatao yama amosa tikihi tinofa ama tike, yati tini ya. Rasaro ta yama nawaha hiri nofe amaka. Yama nawaha hiri tine tike waha. Rasaro ta taminawahaka.**
26 **Teoso ehene hoti wake e baikani ya. Ota tokomihinakere fahi. Te kamakihina rihi ke ahi', Abarao ati nematamonaka".**
27 **"'Abi Abarao Rasaro tiyosehi okobi taboro ya.**
28 **Okaniso me siko na me nake. Rasaro mera hiyarebonaka, me kamakirahaba mati ahi. E kokoriri teha e amake ahi', ati nematamonaka".**
29 **"Abarao ati hiyarematamonaka. 'Teoso ka yama hani me kihake. Hine Mowisei ati me mita, hine Teoso ati kakamina me ati me mita, ke', ati nematamonaka".**
30 **"'Abi Abarao Mowisei ati miti me nofakere, Teoso ati kakamina me ati miti me nofarihi ke. E abowi tokomaki ya me ni ya me ati amosaboneke. Me ihi hiyara me nofamaraboneke', ati nematamonaka".**
31 **"Abarao ati hiyarematamonaka. 'Mowisei ati miti me nofara Teoso ati kakamina me ati miti me nofarihi na e ahaba e wamisamaba ati miti me nofarihi, naboneke', ati nematamonaka",** Sesowi ati nematamonaka".

17

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.
1 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. **"Yama hiyara me hiri te me amake, me one ihi. Fare Teoso ati ehene amaka. Tiwehene tika owa yama hiyara hiri ne ya, tiwa tiyokobisabone tike.**
2 **Tihabene ama tike, e ka owa Teoso nofehi okatao tohe yama hiyara hiri rabona karo. Tinamiti ya yati ehebote me matohene me amake, tiwa me koro nifehene tiwa ma ya, e ka owa Teoso nofehi ka yama hiyaraba wataribone karo, tiwehene".**

Me ati somawamabone Sesowi ati nematamonaka me one ni ya.
3 **"Tiwa tekatomahi. Tika owa yama hiyara hiri ne ya tiwa ni ya hora tinehibonaka. Ehene nofamare ya tiwati somawamabone tike, he ni ya.**
4 **Yama hiyara 7 na hiri ne ya tiwa ni ya yama we oharia ya, tiwati somahabone tike, ati yana ne ya, 'Owehene onofama okere', ati ne ya, ati yana ni 7 nari",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi mera kaminematamonaka, Teoso kiti wato yokana me toha mati.
5 E ka Hiti me aate hinehimatamonaka he ya tataba mati. "Otara tikanawanabone tike, Teoso kiti wato yokana ota tohahabone ota", me ati nemetemoneke.

6 E ka Hiti ati yana nematamonaka. **"Teoso kiti wato biti te tohi ya awa te yosi ya, fara te ati nima awa naboneke. 'Awa tiwa bore tikanabone tike, tiwa koro tifehabone tiwa ma ya', tini ya fara tiwati nima awa naboneke".**

Sesowi mera kaminematamonaka, yama ahi ni me amosa mati.

7 **"Tika yama aahi ne ya himata nima tiribe he ni ya? Fatara ka yama ahi, ofeya mera narifa, ne kame ya himata nima tiwati ribe he ni ya? Tiwati e naba ama ti ahi: 'Kamakabote tinahi, titafibeya', tibana?**

8 **Tiwati e rabone tike ahi. Tiwati e nabone tike ahi: 'Otefebone tiwasiabone tike. Makari tikawahi, otefebone sawa tinahaba tiwa. Oko tafi hawa tohi ya titafabana tike', tinahabone tike.**

9 **'Faya amake', yama hiti ati neba ama, hinaka yama aahi ni ya, hinaka yama aahi yama ahi ni hawa tohe ya? Ati e rebonaka ahi. 'Faya amake', ati rebonaka, yama nafiha hinaka yama aahi ahi re karo, hine ya yama hikamina hiri ne karo.**

10 **Te e tebisaha te amake ahi. Yama nafi Teoso hikaminaha hiri ni te hawa tohi ya, te ati e nabone teke ahi: 'Ha ota tika yama aahi me ota amake, hine ya. Yama tikaminaha ota hiri na otake hine ya, ota ka Hiti tihaha tiwa', te ati naba te amake",** Sesowi ati nematamonaka.

Me mese hiyara me 10 na mera Sesowi nakitamehimatamonaka.

11 Sesowi tokomematamonaka Serosarei ya. Kariwematamonaka Karireya baikani ya. Kariwa nematamonaka Samaria baikani ya.

12 Tabora witi ya me makiti 10 na mera kobo nematamonaka, me mese hiyara mati. Me ma nakehemetemoneke, Sesowi wai yabore ya.

13 He me ha nemetemoneke. "Sesowi ota ka Hiti otara wati tiwahahi".

14 Sesowi mera awehi ati yana nematamonaka. **"Te tokomahi, tera te namobeya sasetoti me ni ya",** ati nematamonaka. Me tokomemetemoneke. Hawi ya me yaka na me kitamemetemoneke.

15 Me ka owa ohari wete namehimatamonaka Sesowi ni ya, me kitami awahari. Wete name Teoso kahiyarehimatamonaka, ha ni kitahari.

16 Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. "Faya amake", ati nematamonaka. Samaria kamatamonaka.

17 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Me 10 ra me awine, me kitama mati? Hibaka me one toha me awineriya, me 9 na mati?**

18 **Me wete namararake, Teoso me kahiyarahaba mati. Fare bare oharika, wete namahari",** ati nematamonaka.

19 Hihiyarehimatamonaka. **"Tiwamisamahi. Tikamahi. Tikitama tike, Teoso kitehimona tini karo".**

Teoso ka towisawa kakitebona Sesowi kaminematamonaka.

20 Fariseo Sesowi me hiyaremetemoneke, Teoso ka towisawa kaki me watohabone mati. Sesowi ati yana nematamonaka. **"Teoso ka towisawa kaki te awateraba te amake.**

21 **Te ati e terabone teke ahi: 'Hoho, te awa ha. Sawika hari", te ati rabone teke. "Hoho, sawi kamona ahi", te ati rihi naba teke. Teoso ka towisawa kakehibonaka te ati boti ya",** ati nematamonaka.

22 He ya tataba mera hiyarematamonaka. **"Yama toyabo ya te ati e tehabone teke ahi: 'Neme ka Owa kamakabote nebona onahara oke, owehibonaha', te ati tehabone teke. Te awatereba amaka.**

23 **Tera me hiyaraba te amake. 'Hoho sawika hari', me ati naba me amake. 'Hoho sawihimonaka ahi', me one ati, naba me amake. Te yana rabone teke. Te tokomakerabone teke me ni ya.**

24 **Neme ka Owa yama yebe kani nima nebonaka fare amo ni ya. Yama yebe kana oya kite amake, kaya nikimaharo neme ya".**

25 **"Neme ka Owa kokoriri namateba amaka mata kasiro ya. Me nafi hikakobonaka mata.**

26 **Neme ka Owa kame ya me e naba me amake, Nowe me one nimetema, hibati ka memetemone mati.**

27 **Fara me tafi toha, fara me abe yabi toha, nemetemoneke, Nowe ati me mitara mati. Faya Nowe tokiyomehimatamonaka hinaka fotowati ehebote tori ya. Faha fowe kimisa ihi me nafi ahabemetemoneke, Nowe ya me tabara mati.**

28 **Ro ka fara me toha nemetemoneke, me tafi fawa ra mati, yama me nikaha mati, yama me ta na mati, yama me koro, yobe me hiri, na mati.**

29 **Ro banehimatamonaka Sotoma ya. Neme ya yama hiri ni sonaha ihi me nafi ahabemetemoneke, me wina mati sitati ya".**
30 **"Yama e nabisaboneke ahi Neme ka Owa kame ya.**
31 **Afa yama ya e ka owa yobe bari ya warehi tokiyomamarehibonaka yobe toro ya, hinaka yama tonakamehibana. Hahi fatara ya wehi tokomarehibonaka tabora ya, hinaka yama tonakamebonaha.**
32 **Te ati katamoriyahi Ro fati tamine ya.**
33 **Bofe ka yama era kasomabone e ati na e kasomiba ka yama wataraboneke. Bofe ka yama e nofara era e kasomabone eke.**
34 **Afa yama soki ya kama ya me amo kana owa Teoso hekama, owa toforikosa, nebonaka.**
35-36 **Fana famarawa tiriko ahi narawa one Teoso hekama, one toakosa, naboneke",** Sesowi ati nematamonaka.
37 Me aate hinehimatamonaka. "Sesowi hibaka ya yama tohatehaba amari?"
"Neme ka Owa kame ya me nafi hiwatoba amaka. Bani ahabe ya boko me hiwasiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.

18

Me ora ni fawa rabone Sesowi ati nematamonaka.
1 Sesowi hiyara kaminematamonaka mera kanawanahari, me ora ni fawa rabone mati.
2 **"E ka owa sowisi tohehi sitati one ya winehimatamonaka, Teoso nofarari, me one nofarihi nari.**
3 **Afa sitati ya fanawi winehemetemoneke, maki ahabari. Fara toki totoha tohehemetemoneke sowisi ni ya, he aate nabonehe. 'Owa tikasomahi. E ka owa oko yama yabahareka, owa kakoari. Aate tinehibonaka oko yama ta namehibonaha owa ni ya', ati nemetemoneke".**
4 **"Sowisi kasomi hinofarehemetemoneke. Ati fawa rimakoni ati boti yana nematamonaka. 'Teoso onofara me one onofarihi onaha**
5 **fanawi okasomahabanake, ati fawa raro. Owa ma tonihariyahi', ati nematamonaka".**
6 Sesowi hiyaramatasehimatamonaka. **"Sowisi ati tamine te mitahi, mera kasomi nofarari.**
7 **Teoso mera kasomeba awaka, hinaka mati, ha ni me fawa hirahari, yama soki ya me ha, yama wa toni ya me ha, hinahari. Mera kasomi kerewe reba awaka.**
8 **Mera kasomakabote nebonaka. Keye amakere. Neme ka Owa kame ya ahi wami ya, himata nima me naba me amari, me wina mati? Teoso kitehimona me hinehiba ama, me ati boti ya?"** Sesowi ati nematamonaka.

Fariseo ya yinero yayaba me fama me taminemetemone amake.
9 Sesowi hiyara one kaminematamonaka, me himitabonehe, me ihi amosamone me ati na mati, fara mati, me ihi amosi mati tohahamone me ati na mati.
10 **"Me famaha me towakiyomemetemoneke teboro wari ka yama ya, Teoso me ha nabone mati. Ohari fariseomatamonaka. Owa yinero yayaba toha nematamonaka, me ka yinero ta hinehibonaha kofeno ni ya.**
11 **Fariseo warehimatamonaka ora nari ati boti ya. 'Teoso faya amake. Haha me nima okere, ha owa, me one me kabotia mati, me ihi hiyara mati, me one me ka yibote me ahi narawa mati. Hahi nima okere hari, me ka yinero yabahari, ta hinehibonaha kofeno ni ya.**
12 **Fara semana nima yama we famaha ya owa onafimite ama oke. Fare yinero wara oni ya kote ta ote amaka tiwa ni ya'".**
13 **"Owa waremakehimatamonaka. Yama kakatomarematamonaka ahi, kokoma ne kari. Bako nabowematamonaka, yawahari. 'Teoso yama hiyara nafiha hiri one oke. Owa tikakorahabone tike', ati nematamonaka".**
14 **"Hahi ati Teoso hinofematamonaka. Fariseo ta ati nofarematamonaka. Keye amakere. Tiwehene amosamone tini ya Teoso tiwati nofarebonaka. Tiwehene hiyaramone tini ya Teoso tiwati nofehibonaka",** Sesowi ati nematamonaka.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.
15 Matehe me kakamemetemoneke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha matehe ni ya. He ya tataba me me awaha me me hora nemetemoneke, me me kakamarahabone mati Sesowi ni ya.

16 Sesowi me ati nofarematamonaka. Mera ha nematamonaka, matehe me kakamake-
habone mati. **"Matehe hine kamake owa ni ya. Me te ma nikiriyahi. Teoso ka**
towisawa kobo nake ya haha matehe nima me naboneke me ha hina mati, he ya
me tabahabone mati.
17 **Teoso ka towisawa tabi te nofi ya matehe nima te nabone teke. Matehe**
nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati
nematamonaka.

Me ka owa honehi Sesowi ya famarebona ati nematamonaka.

18 Mera yoyose owa Sesowi aate nematamonaka. "Ota ka borofeso titaminate ama
tike. Himata hiri oribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?" ati
nematamonaka.
19 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Himataba otaminahamone tine tiri? Teoso ta**
oharika, taminari.
20 **Yama tiwatoa tiwa awine tike, Teoso hikaminehemetemonehe hibati ya.**

'Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te ka owa tinabowarihi, te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinabone tike, te ka one me ihimone tikamina tiwa. Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike'",

ati nematamonaka.
21 Mera yoyose ati yana nematamonaka. "Owehene nafi e teha ama oke, onafira owa.
Onafiwaha fara owehene tohasa ke".
22 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. **"Tika yama oharia hasi ke, hiri**
tinahabonehe. Tika yama nafi ta tinahi, yinero manakonebana. Faya yinero
ebe tinahi, me honara me ni ya. Tika yinero nafihibonaka fahi, neme ya. Yinero
ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e", Sesowi ati
nematamonaka.
23 Sesowi ati mitehi yawi nafihimatamonaka, hinaka yama tami karo.
24 Sesowi awi hiwehimatamonaka, yawahari. **"Yama nihinakere haro, e ka owa**
honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana.
25 **E nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere, tokiyomaba**
karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa honehi Teoso ka
towisawa ya famaba karo", ati nematamonaka.
26 Sesowi ati me mitaha me ati yana nemetemoneke. "Teoso me hikasomahaba me
watateraba me awineke", me ati nemetemoneke.
27 **"E ni ka yama nihinakere haro. Teoso ta ni ya yama nihinaraba watatera**
amake", Sesowi ati nematamonaka.
28 Betiro ati yana nematamonaka. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama nafi,
e tabawaibone karo".
29 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Te ka yobe te kakosa, te ka yibote te kakosa,**
te ka niso me te kakosa, te ka abi te kakosa, te ka ami, te ka matehe, me na me
te kakosa, Teoso ka towisawa ya te tabaha
30 **Teoso te ka yamaba ta neba amaka mata ya ahi. Yama toyabo ya te wini fara**
toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene. Keye amakere", ati nematamonaka.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

31 Sesowi me 12 na mera ha nematamonaka, mera hiyari oharibonaha. **"Serosarei**
ya e tokomabone eke. Fara Teoso ati kakamina me atimetemone nima yama
naboneke, me ati nafi, Neme ka Owa tamine me kamina mati.
32 **Neme ka Owa me ta naba me amake bara me ni ya. Me haha hikana, me**
hora, me firo, hinehiba amaka, mese.
33 **Me kosi hinehiba amaka. Me hinabowawaha hinehiba amaka waha. Man-**
akobisa yama we famaha ahaba nowati ya wamisameba amaka yati tohawamari
tasa", ati nematamonaka.
34 Sesowi yama hikamina me wawatobiti remetemoneke. Yama nihinaremetemoneke,
ati me hiwatoba ka yama.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

35 Sesowi yaka ne bori towitimatamonaka Seriko yabori ya. Me ka owa noko awatere
itarimatamonaka hawi beheri ya, yinero haha toahari.
36 Me tamaha me yaka na me ati mitehimatamonaka. Mera aate nematamonaka.
"Himata amari?" ati nematamonaka.

37 "Sesowi amaka, Nasare kari, fiya tonamari", me ati nemetemoneke.
38 Faya ha ni yana nematamonaka. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ati nematamonaka.
39 Haha he nokosi ya me nahoha me hora hikasematamonaka, ha ni fawa nebonaha. Ha ni fawa rematamonaka. Ha ni kitamisehimatamonaka mata ya. "Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ha ni ati namarima nematamonaka.
40 Sesowi ma tonamematamonaka. Ati ehene me hekamakimatamonaka he ni ya.
41 Sesowi beheri ya wamake Sesowi aate hinehimatamonaka. **"Himata hiri onahabone tiri tiwa ni ya?"** ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti yama awi onofa oke", ati nematamonaka.
42 **"Yama tiwamatasahabone tike, Teoso kitehimona tini karo tiwati boti ya",** Sesowi ati nematamonaka.
43 Yama awamematamonaka hibati ya. Faya yaka nematamonaka Sesowi me ya tabahari, Teoso kahiyarahari. Haha he me awaha Teoso me kahiyara nemetemoneke.

19

Sakeo Sesowi awehibona ati nematamonaka.
1 Sesowi tokiyomehimatamonaka Seriko ya. Kariwehimatamonaka sitati baikani ya.
2 Me ka owa Sakeo tohe warehimatamonaka awa ini ya.
3 Sakeo yinero yayaba me ka hitimatamona amaka, yinero kihahari. Sesowi awehibona he awarematamonaka, me tamaha me ihi, nemehare kari.
4 Kana ni tai tohame tokomisehimatamonaka awa ya, wabasaharo hawi beheri ya, Sesowi kake ka hawi.
5 Sesowi tofotomaki tonokomisamake ha hinehimatamonaka. **"Sakeo kisamakabote tinahi. Osawiabone oke tika yobe ya. Afa yama amake haro".**
6 Sakeo kisamakabote ne Sesowi hima tonamematamonaka hinaka yobe ya, yayai nari.
7 Sesowi ati me mitaha me hora nemetemoneke. "Tokaka yama hiyara hihiri ka yobe ya", me ati nemetemoneke.
8 Sakeo wehimatamonaka me nokosi ya, Sesowi hiyarari. "Sesowi oko yama ebe onahabana oke me honara me ni ya. Me one ka yinero yabi fiya onihe me ka yinero ta owahamahabana oke. Yinero ohari fiya oniha yinero 4 ne ta owahamabana oke", ati nematamonaka.
9 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Haha yama wehe ya hahi Teoso kasomaka. Abarao ka noti me ka owa amaka hari.**
10 **Neme ka Owa kakehareka mera siba nebonaha, me tosawariha mati, mera kasomebonaha",** ati nematamonaka.

Me ka owa ka yama aahi me terei na me taminemetemone amake.
11 Sesowi ati me mita hiyara one kaminematamonaka, me bori nami karo Serosarei yabori ya. Me tamaha Teoso ka towisawa kakehibona me ati nemetemoneke hibayata ya, towisawatebonaha, Teoso ati kakamina me hikaminehimata. Makoni Sesowi ati yana nematamonaka, hiyara kaminari, ati e nari ahi:
12 **"E ka owa towisawa biti tohe tokomakematamonaka tabora bara ya, yama yabo ya. Fara me tabori ka towisawa tohawebona ati nematamonaka, tabora bara ka me ati ihi. Yana tone me narabi nima nematamonaka, yama toyabo ya kamatebona ati nari.**
13 **Faya hinaka yama aahi me 10 na mera ha nematamonaka, mera kakawebonaha moweta barata tohehi ya, oohariki nari. Ati e nematamonaka ahi: 'Yama te kanikiyahi hahi yinero ya, te ta nabana, oko yinero nafimisaba karo. Manakobisa okomatasi ya yinero te ta namatasahaba teke owa ni ya', ati nematamonaka".**
14 **"Toke nowati ya me ka owa me toyosemakiemetemoneke, tabora bara ka mera hiyarebonaha. 'Hahi ota ka towisawa toharebonaka te ati ehene', ati nematamonaka, me ati kaminari".**
15 **"Bara towisawa me hinihe tokomematamonaka. Me 10 na me me ha nabone ati nematamonaka, aya moweta ta ne ka mati, yinero awehibonaha.**
16 **He nanarifa owa tai tohame ati e nematamonaka ahi: 'Towisawa aya moweta ta tinehiri nafimisahareka. Moweta 10 nawahaka', ati nematamonaka".**
17 **"'Amosake. Tiwehene amosake. Yama iisi kabote na ta ona kakatomi tinatamina tikeni. Faya tiwa oyosebana oke, sitati 10 na tekatomaba tiwa'".**

18 **"Owa kamakitasematamonaka he ni ya. Ati e nematamonaka ahi: 'Towisawa aya moweta ta tinehiri nafimisahareka. Moweta 5 nawahaka', ati nematamonaka".**
19 **"'Tiwa oyose onahabana oke ha tiwa, sitati 5 na tekatoma tinahaba tiwa', towisawa ati nematamonaka".**
20 **"Owa kamakitasematamonaka. 'Towisawa tika moweta amaka hari. Makari ya okarafehi onihi onofe amaka,**
21 **tiwa onakomehi karo, tihamamone oni karo. Tiriko bata tite ama tike, me one koro hinaharo. Yama tiyaba tite ama tike, me hiniharo', ati nematamonaka".**
22 **"'Tiwehene hiyakere. Tiwehene hiyara tikaminine tike fara tiwa. Owa tiwatoamone tine tike, ohama owa. Owa tiwato tike, me ka yama oyaba owa, me hiniharo, tiriko me one koro hinaha bata, onaha owa.**
23 **Himataba oko moweta tiniharahani ama tiri? Okomi ya moweta wara onamenaha, nafimisahari', ati nematamonaka".**
24 **"Mera hiyarematamonaka me one. 'Moweta te totimakehi, te ta nebana owa ni ya, moweta 10 ne kihahari', ati nematamonaka".**
25 **"Me ati yana nemetemoneke. 'Towisawa moweta 10 ne kihibaka hibati ya', me ati nemetemoneke".**
26 **"'Owati te mitamata. Tika yama tamaha onebone me ta namakitasahaboneke tiwa ni ya. Tika yama tamara tika yama me toyabamakiabanake.**
27 **Haha owa me nofara towisawa ohawarabone me ati na me te kakamahi ahi. Me te waka nahi onokosi ya', ati nematamonaka",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

28 Faya Sesowi yana tone tai tohamematamonaka Serosarei ya.
29 Orifa ka atami ya kobo tonamematamonaka tabora Betifase ya Betania famaha yabori ya. Faya he ya tataba me famaha mera tokayosewitehimatamonaka.
30 **"Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Te towakiyomawiti ya tabora ya someto biti te wasihaba teke matohari, era weye namatarahari mata. Te tise ya te kakamebonaka ahi.**
31 **Me ati yana ni ya 'Himataba te tisara?' me ati ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka', te ati naba teke",** Sesowi ati nematamonaka.
32 Faya me towaka someto biti me wasihemetemoneke fare Sesowi ati nima.
33 Faya someto biti me tisaha someto hiti me me aate hinehemetemoneke. "Himataba someto biti te tisineri?" me ati nemetemoneke.
34 "Ota ka Hiti hinahareka", me ati nemetemoneke.
35 Faya me hekamehimatamonaka Sesowi ni ya. Me ka makari me ibariemetemoneke someto bari ya. Faya Sesowi me nawitarehemetemoneke someto mese ya.
36 Faya yaka kanehimatamonaka. Hawinebona me yoto hikanematamonaka me ka makari ya.
37 Towakisami yana tohehimatamonaka orifa boti ka atami ya. He ya tataba me ha ni yana tonehemetemoneke, me yayai na mati. Teoso me kahiyaremetemoneke, Sesowi kitehi ehene me wati nawaha mati.
38 "Towisawa kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika. Teoso amosemona e ati nineke. Neme ka yama amosaboneke waha", me ati nemetemoneke.
39 Fariseo me one me baikani ya me sawiha me ati yana nemetemoneke. "Borofeso tika tataba me hora tikasahi, me ati fawa naba mati", me ati nemetemoneke.
40 **"Me ati fawa kani ya yati ha naba amake, fara me ati nima naro",** ati nematamonaka.
41 Serosarei yabori ya Sesowi bori name yama awehimatamonaka. Faya ohi nematamonaka, sitati aawawa nari.
42 **"Tera kasomi te watohemenehe, tera te kasomene te amake. Tera kasomi te watoteraba te amake",** ati nematamonaka.
43 **"Yama nawaha te hiri tehaba te amake. Tera me nofara yama nemeha me nawawamatehaba me amake, sitati ka yama babari kana ya me kariwahaba mati. Sitati me moto kitehaba me amake, te tasi toribone karo.**
44 **Tera me nahabitehaba me amake, tera me were nisi ya wami ya. Te ka matehe toha naba amake. Yobe nafi me nahabitehaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamateraba amake. Teoso tera kasomaba ka yama amo ni te watori ka te ahabatehaba te amake",** ati nematamonaka.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

45 Sesowi tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Mera toyosemi yana
tonehimatamonaka, me tokomabone mati, me nafi yama me ta na mati teboro wari
ka yama ya.
46 **"Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:**

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka',

Teoso ati nematamonaka. Yama boboti me tabori tohawake te ehene", Sesowi ati
nematamonaka.
47 Sesowi mera kanawanehimatamonaka fara yama we nima, teboro wari ka yama
ya. Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha me hinabowehibona me
hinehimatamonaka. Me ka hiti me toha, nemetemoneke.
48 Me hinabowebona me hinehi nabowi me hiwatorehimatamonaka, me tamaha me
ihi, ati kamiti me hinofe kari kasiro ya.

20

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?
1 Yama we one ya mera kanawanehimatamonaka teboro wari ka yama ya, hiyara
amosa kaminari me ni ya. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha,
me ka hiti me toha na me sawihemetemoneke fahi.
2 Me aate hinehimatamonaka. "Tiwa tikaminahi ota ni ya. Hike ati eheneno yama e
na hiri tine tiri?" me ati nemetemoneke.
3 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Tera aate okibone bisa ha owa.Yama te
kaminahi owa ni ya ahi:**
4 **Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama?
Fare ati eheneta ama?"** ati nematamonaka.
5 Faya me abe hiyaremetemoneke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka
ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
6 Fare ati ehenetemona e ati ni ya era me banahabone eke yati ibe ya, era me
nahabihabone mati. Yowao Teoso ati kakaminamona me ati teha me amake", me ati
nemetemoneke, me abe hiyara mati.
7 Sesowi me hiyaremetemoneke. "He yosehita ota watokara", me ati nemetemoneke.
8 **"Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara",** Sesowi ati
nematamonaka.

Ofa me heta na me taminemetemone amake.
9 Sesowi hiyara kaminematamonaka. **"E ka owa ofa tamaha koro nematamonaka.
He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone
mati. Tokehimatamonaka tabora one ya, wami one ya. Wine ka yama
toyaboemetemoneke".**
10 **"Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi yosemematamonaka ofa me
ahi na me narabi nima nebonaha, ofa me ebe kanahabone mati. Ofa me ebe
karehemetemoneke. Hinaka yama aahi me baro hine me hiyosemehimatamon-
aka, hinita tohahari".**
11 **"Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka. Me hekawatasaremata-
monaka. Me hikatomatasehimatamonaka. 'Tihiya tikere', me ati nemete-
moneke. Me hiyoseme tokomematamonaka, hinita toahari".**
12 **"Owa hiyosematasematamonaka. Awa ya me baro hine me hiyoseme
tokomematamonaka".**
13 **"Ofa hiti fare hiwa hiyarematamonaka. 'Himata hiri oribe waha? Okatao
onofe oyosemabana oke. Me hikakoreba awaka', ati nematamonaka".**
14 **"Faya biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe
biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e
nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.**
15 **Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya. Me hinabowemata-
monaka fahi".**
"Himata nima ofa hiti neba amara waha?
16 **Kame ya mera nahabihiba awaka afa mati. Hinaka ofa tabori totimake ya ta
hiwahawitiaba amake me one ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
He ati me mitaha "Hika", me ati nemetemoneke.
17 Sesowi mera kakatomehi ati yana namatasehimatamonaka. **"Haha yama hani ati
te watorine, e naro ahi:**

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha',

yama hani ati te amake.
18 **Te ka owa sone ya haha yati mese ya baka kanebonaka. Haha yati te ka owa kini ya taborisehibonaka",** Sesowi ati nematamonaka.
19 Mowisei ati kakamina me ya sasetoti me ka hiti me taba Sesowi ati me mitaha Sesowi ati me watohemetemoneke, mera kaminari, hiyara ya. Me watakabote hinehibona me hine me hiwatarehimatamonaka, me tamaha me ihi, me me nakome karo.

Sesa ka yineroba e ta nibana?
20 Sesowi me kakatomanawi nemetemoneke. Me one me me yosehemetemoneke he ni ya, he me aate nabone mati, he ati me mitahabone me ati nama na mati, ati tosawari tabiyo. Ati tosawari ya ati me hikaminebona me hinehimatamonaka kofenato ni ya, kofenato hibehibonaha.
21 Me aate hinehimatamonaka. "Borofeso yama watobote ama tike, ha tiwa ta, yama amosa tikamina tiwa, me tikanawana tiwa, yama amosa ya. Fara tiwati tohanawi te ama tike me nafi ni ya. Me tikanawanate ama tike Teoso ka hawi yokana ya.
22 E ka yinero Sesa yabehibona ati ne Sesa ka yinerobona e ta nibana?" me ati nemetemoneke.
23 Sesowi mera watohimatamonaka, me hikeyehibona me hinahari.
24 **"Moweta tenario tohehi te namohi owa ni ya. Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta kari?"** Sesowi ati nematamonaka.
"Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi ati yana namatasematamonaka. **"Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
26 Ati tosawaribona me hine me tamaha me nokosi ya mera kasawarihimatamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke, me ati fawa kanahabani mati.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.
27 Satoseo me one kakehemetemoneke Sesowi me aate nabone mati. E ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake.
28 "Borofeso Mowisei ka yama hani ati e teha amake ahi e ni ya: E ka owa ahabe fati kahiwara haro nisori fati hitiwahaboneke, biti nawahabonehe, hahi ahabe biti nawabona kari, Mowisei ati nematamonaka.
29 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Taiti fanehi kahiware ahabematamonaka.
30 Nowati ka fare toha nematamonaka.
31 Fara me one tohamake nemetemoneke, me nafi fanaha mati. Fanawi fara ohariemetemoneke, me hitiharo. Me nafi ahabemetemoneke, me kahiwaraha mati.
32 Me ahabi nowati ya fanawi ahababisemetemoneke.
33 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?", satoseo me ati nemetemoneke.
34 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Haha yama ya me fanineke ahi.**
35 **Haha me ihi amosa me kitama me fanamateraboneke.**
36 **Me ahabamateraboneke. Teoso nanarifa me nima me nawahatehaboneke. Teoso biti me me tohawatehaboneke, Teoso yati mera tonihawahame kari.**
37 **Me ahaba yati me tohawamatehaboneke".**
"Yama te watora te awine? Mowisei fare ati amaka. Me ahaba me kitamatehabone Mowisei ati nematamonaka. Aya awa bite afe kahatiha Mowisei awamatamona ya Teoso kaminematamonaka, Abarao me ka Teosomatamona hinahari, Isaki Yako me na mati.
38 **E abohi ka Teoso amakara. E yati na ka Teoso amaka. E yati ya Teoso tabate amaka",** Sesowi ati nematamonaka.
39 Mowisei ati kakamina me one ati yana nemetemoneke. "Era kakanawana tiwati amosake", me ati nemetemoneke.
40 Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?
41 Sesowi mera aate nematamonaka. **"Himataba me ati e nineri ahi, 'Kirisito Tafi ka noti amaka', me ati na mati?**
42 **Fare Tafi ati e nematamonaka ahi, Teoso tahi ka yama hani ya:**

'Teoso ati e nareka ahi, oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya.

43 **Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',**

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
44 **Tafi ka Hitimona hinehimatamonaka, Kirisito. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba hinaka noti tohehiba amara?"** Sesowi ati nematamonaka.

Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya.
45 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka me one nokosi ya.
46 **"Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya. Me yaka teha me amake sitati ya, makari yaboha me akaha mati. Mekato ya me sawiha me one ati yana ni me nofate me amake, 'Afa ama ti?' me ati na mati me ni ya. Sinakoka ya me sawiha nahori me nofateha me amake me one nokosi ya. Ayaka ya me sawiha nahori me nofateha me amake ayaka hiti beheri ya.**
47 **E fanawiri makiti kihamarawara yinero ta narawabone me hirawa yinero kiharawara yobe ta narawabone me ati te me amake. Afa me ihi yobe kihamaterawara amake. Fara me ora ni yaboteha me amake, me one me ati me himitibone karo, me me kahiyaribone karo. Teoso mera kosi tehiba amaka mata ya",** Sesowi ati nematamonaka.

21

Fanawi honara yama ta na Sesowi kahiyarehimatamonaka.
1 Sesowi hiyare ki nawahame mera awehimatamonaka, me honaha mati, yinero me te na mati fare yinero wiyene ya, teboro ka yinero wiyene.
2 Fanawi awa nematamonaka, honararo, maki ahabemata, hinaka moweta famehi te naro, fotarari.
3 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Hahi yinero fanawi honara ta hinehi nafi mati tohaka. Me one yinero ta hinehi ta fotakara. Keye amakere.**
4 **Haha me honaha me ka yinero hasi ne me ta hinareka. Fanawi honara hinaka yinero nafi ta narake, tafeba kanikaraharo mata",** Sesowi ati nematamonaka.

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.
5 Sesowi ya tataba me ati yana nemetemoneke, teboro me kamina mati, hinaka yati fotaha amosamone me ati na mati, atori amosemona me ati na mati, me ta hinehemete Teoso ni ya. Sesowi ati yana nematamonaka.
6 **"Haha te awaha ahabatehaba amake, nafi. Yati me nahabitehaba me amake, yati nafi, yama babari kana karo. Yati ibe so kanikimatehaba amake",** ati nematamonaka.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.
7 Sesowi me aate nemetemoneke. "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Yama amo nibone yabokiri ya himata ota awatehaba ota amari, Teoso hinamoaro?" me ati nemetemoneke.
8 **"Tera te kakatomiyahi. Tera me keyehariyahi. Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi: 'Efe ama oke. Afa yama amo nibone amake haro', me ati naba me amake. Me ya te tabaraba teke".**
9 **"Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Fara me ka towisawa me me mowa naba me amake. Te kakomeraba teke. Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.**
10 **Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me abe mowa na mati.**
11 **Wami kiha ni kitahaba amake. Yamata ahababa amake, tabora tamaha ka yamata. Yama kome tamaha kake, naba amake. Me korikoriri naba me amake. Yama fotaha kakerawahaba amake, neme ka yama".**
12 **"Afa yama nokosi ya tera me kokoriri nihaba te amake. Tera me wati ya tera me bokori naba me amake. Tera me nakibiaba me amake kateya ya. Tera me ta naba me amake sinakoka ka me ka hiti me ni ya, towisawa me ni ya, kofenato me ni ya, owa te nofi karo.**
13 **Otamine te kaminaba te amake me nokosi ya.**
14 **Te ati boti yama tikariyahi, yama te kaminabana me ni ya.**
15 **Te hiyari watohabone teke, owati ihi. Tera me nofara me ati te fiya kanahaba teke, me nafi.**

16 **Te ka abi tera me ta naboneke. Te ka niso me toha naboneke, te one mati,**
te one tera nonofa mati. Te one me me waka naba me amake.
17 **Me nafi tera me kakoaboneke, owa te nofi karo.**
18 **Tera me nohoho niraboneke.**
19 **Teoso nofi te fawa rabone teke. Teoso tera kasomebonaka".**

Serosarei ahabatebone Sesowi ati nematamonaka.
20 **"Saotato me tamaha Serosarei me moto kanaha me te awaha yama te**
watohabone teke, Serosarei ahabibone ka yama, hibati ya.
21 **Sitati ya te sawiha te tokomabone teke. Sitati beheri ya te sawiha te**
tokiyomamarahabone teke. Soteya ka tabora ya te sawiha te tokomaba te amake
yati nemeha ya.
22 **Teoso yama hiyara manakone nahabihibonaka, yama hiyara me hiri**
hiteharo. Fara Teoso ka yama hani ati nima, yama naboneke, ati nafi.
23 **Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one**
matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke. Me nafi kokoriri
naboneke, Teoso yama hiyara manakone nahabi kari.
24 **Saotato me tamaha me me nahabihaba me amake. Me tamaha me me**
towakamarawahaba me amake fara tabora nima. Bara Serosarei me nahabihaba
me amake. Teoso Serosarei ta neba amaka bara me ni ya. Manakobisa yama
toyabo ya Teoso Serosarei totimaketehiba amaka tasa, bara me ni ya".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.
25 **"Teoso yama namohiba amaka, bahi ka yama, abariko ka yama, amowa me**
ka yama. Bofe ka me winaha me baki tokotoko kanahaba me amake, tabora nafi
ka mati. 'Himata amari?' me ati naba me amake, ma moni me mita mati, ma
rike moni.
26 **Neme ka yama bara tohawaba amake. Yama me awi ya me kakomeha me**
ahabakosaba me amake. 'Himata yamaba amari fa, kakehabana?' me ati naba
me amake".
27 **"Faya Neme ka Owa me awahaba me amake, kamahari, sawihari neme sabi**
boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
28 **Haha yama te awi ya te habo bayihabone teke. Afa yama ya Teoso**
tera kasomaba ka yama amo nibone tohahaboneke fahi ayata ya", Sesowi ati
nematamonaka.

Hine me kakatomahabone Sesowi ati nematamonaka.
29 Hiyara kaminematamonaka me ni ya. **"Fiko te awake. Awa nafi te awa, ke.**
30 **Afe yati tohawarawi ya yama te watote te amake, yama hiwe ka yama,**
yabokiraharo.
31 **Fiko ka yama nima Teoso ka towisawa ka yama naboneke, kamahari. Haha**
yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Teoso ka towisawa
kamabona ka yama, yabokiraharo.
32 **Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye**
amakere.
33 **Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba**
amake".
34 **"Tera te kakatomahabone teke. Te hanoriyahi. Yama tamaha tera**
nahatoriyahi. Teoso ka towisawa tera bata karayaho, afa yama amo ni ya.
35 **Teoso ka towisawa kame ya kerewe namarebonaka. Kamakabote nebonaka**
hibati ya. Tabora nafi ka mera bata kanehibonaka.
36 **Te amo rabone teke. Te tonokoabone teke. Te ora ni fawa rabone teke,**
te hasi tehabone te, te kokoma rabone te, Neme ka Owa nokosi ya", Sesowi ati
nematamonaka.
37 Sesowi mera kanawanematamona amaka fara yama we nima, teboro wari ka yama
ya. Yama soki ya sawihimatamona amaka orifa boti ka atami ya.
38 Me bosa rima nemetemoneke, me tokomakehabone mati teboro wari ka yama ya,
Sesowi ati me mitahabone mati, me nafi.

22

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.
1 Bao fehemeto kihare ka ayaka yabokirehemetemoneke, Basikowa ka ayaka.

2 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me taba Sesowi me nabowahabone me ati nemetemoneke. Me hinabowarematamonaka mata, me me nakome karo.
3 Manakobote inamati tokiyomehimatamonaka Yota ni ya. Me 12 na me ka owamatamona amaka. Ino owamatamonaka, Isikarioti.
4 Sasetoti me ka hiti me ya teboro ka saotato me ka hiti me taba mera hiyarematamonaka, Sesowi ta nebona ati nari me ni ya.
5 Me yayai nemetemoneke kasiro ya. Barata aate nematamonaka me ni ya. Barata me ta nabone me ati ni ka
6 ati amosematamonaka. Ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me ni ya, me tamara me ya tababona ka yama.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.
7 Bao fehemeto kihare amo nimatamonaka, ofeya me waka narawi karo, Basikowa ka marina tafebonehe.
8 Betiro ya Yowao me famaha mera Sesowi yosehimatamonaka. **"Yamata te wasihabone teke Basikowa tafebonehe, e kabahabonehe",** ati nematamonaka.
9 "Hibaka ya yamata ota wasiribe?" me ati nemetemoneke.
10 **"Te towakiyomabone teke sitati ya. E ka owa te kobo nabone teke, faha tiwa kanahari boti ya. Efe nowati ya te kayotoabone teke. Tokiyomamebonaka efe yobebona ya.**
11 **Yobe hiti te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso ati e nareka ahi: "Hibaka ya yama bari kani tori ya otafaribe Basikowa tafe okoba owa, oko tataba me ya otaba owa?" ati nareka', te ati nabone teke.**
12 **Yama yofi kanehibonaka, yama bari kani tohamisamakeharo, tori nafiharo, mesa kihaharo. Yamata te wasiyahi fahi, Basikowa tafebonehe".**
13 Me towaka fare Sesowi ati nima yama nemetemoneke. Yobe me wasihemetemoneke. Faya Basikowa tafebone me wasihemetemoneke fahi.

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.
14 Faya ayaka yana tonehemetemoneke. Sesowi itarimatamonaka mesa ya, he ya tataba me ya tabahari.
15 Sesowi ati yana nematamonaka. **"E tabi onofa oke kasiro ya haha ayaka ya, kokoriri obone ka yama nokosi ya.**
16 **Manakobisa Basikowa tafe okobamatasatehaba ama oke, Teoso ka towisawa kame ya. Basikowa tafe okobamaraba ama oke mata",** ati nematamonaka.
17 Faya kobo itihi **"Teoso faya amake",** ati nematamonaka. **"Te fawahi haro, te nafi",** ati nematamonaka.
18 **"Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Manakobisa ofamatasatehaboneke Teoso ka towisawa kame ya",** ati nematamonaka.
19 Faya bao itihi **"Teoso faya amake",** ati nematamonaka. Bao ebe ne mera kakawematamonaka. **"Hahi oko ime amaka hari. Oko ime ta one oke, tera okasomahabone owa. Owa te wati nawahatehabone teke, fara bao te kabi ka yama ya",** ati nematamonaka.
20 Me tafi ahabi ya mera kakawa nematamonaka me ka kobobone ya. **"Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati hiri nebonaka. Ohababone oke, tera okasomahabone owa.**
21 **Owati te mitahi. E ka owa owa ta nebona tafi sawika ahi owa ni ya.**
22 **Neme ka Owa ahabebonaka fare Teoso ati nima. Hahi he ta nebona hiwa yokohibonaka",** Sesowi ati nematamonaka.
23 Faya me abe hiyari yana tonehemetemoneke. "Hibakeba amara, he ta nebana?" me ati narawemetemoneke.
24 Me abe hora, nemetemoneke, me ka towisawabona me siba na mati.
25 Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Bara me ka towisawa me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. 'E ka towisawa amosate amaka kasiro ya', bara me ati te me amake.**
26 **Haha nima te kere ha te. Te ka taiti e nebonaka ahi, yoto ke nima. Tera yoyose e nebonaka ahi, tera nanarifa nima.**
27 **Hibake tai toharaba? E ka owa yamata kabehi tai tohabana? Hahi tafahi tai tohehibonaka. Ha owa ta hahi yamata sawa ne nima one oke, tera onarifa owa.**
28 **Kokoriri ona e tabineke.**
29 **Fare okobi ehene nima owehene nabone oke, okobi towisawa owa tonihe nima.**

30 **Towisawa ohi ya e tafi tabatehaba eke oko mesa ya. Te nahoritehaba te amake towisawa iitari ya, sowisi me te tohaha te. Ihayeo me ate 12 na me nahoritehaboneke te nokosi ya. Me ihi tamine te mitatebone teke, me ka yama hiyara tamine toha, me ka yama amosa tamine toha, naro",** Sesowi ati nematamonaka.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.
31 **"Simao, Simao, Satanaisi tiwa ati nareka, tiwa totomi nebonaha, fara tiriko kiyo kani nima, benera ya.**
32 **Tiwa ora onahara oke, tika kiti tokarabone tiwa. Wete tinamatasi ya me tinarifabone tike, me one owa me nofaha mati, me kitahabone mati",** Sesowi ati nematamonaka.
33 Betiro ati yana nematamonaka. "Ota ka Hiti okita oke. Owato okere. E fami te naba eke kateya ya. Hima e te nibeya. E fawa tokanaba eke. Hima e fawa tokibeya", Betiro ati nematamonaka.
34 **"Betiro owati timita mata. Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tina tiwa",** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi he ya tataba me narabi nima nematamonaka.
35 Sesowi mera hiyarematamonaka. **"Hibati ya tera oyosemaro ama oke, me tabori nafi ya. Owati e namaro ama oke ahi: Yinero te towakarihi, sakora te kiharihi, sataya toha naro. Te ka yama one hasi nemete ama?"** ati nematamonaka.
"Yama hasi naba wataramaroke", me ati nemetemoneke.
36 **"Manakobote yinero te kihi ya yinero te towakabone teke. Sakora te kihi ya sakora te towaka nabone teke. Te ye honene watari ya te ka makari te ta naba teke, te ye honenebone te kanikabone te, yimawa.**
37 **Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi, owa kaminaro:**

'Yama hiyara hihirimona me hinahareka',

ati te amake. E onahabone oke Teoso ati ehene. Ohababone oke hibati ya", Sesowi ati nematamonaka.
38 "Ota ka Hiti yimawa famaha tiwa haro", me ati nemetemoneke.
"Faya amake", ati nematamonaka.

Sesowi ora nematamonaka orifa boti ka atami ya.
39 Sesowi yana ne tokomematamonaka orifa boti ka atami ya, fare totokomi nofe ka yama ya. He ya tataba me ya totabamehimatamonaka.
40 Me kobo tonama me narabi nima nematamonaka. **"Te ora nahi, te totomi ni ya yama hiyara te hiri rabone te".**
41 Tokehimatamonaka hike ya, oharibona ati nari. Iso yobati ya itarise ora nematamonaka.
42 **"Abi haha kobo okofawarabone onahara oke. Okofawahabone tini ya okofawahaboneke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri onahabone oke",** ati nematamonaka.
43 Neme ka Teoso nanarifa fotokimatamonaka. Kakehimatamonaka he ni ya, he narifebonaha, kiti ahabarehibonaha.
44 Kokoriri ne ka ora namatasematamonaka kasiro ya. Tanakone toke tanakone nowi nematamonaka bofe ya, ama nima naro.
45 Ora ni fawa ne wamisamematamonaka. Faya kamehimatamonaka he ya tataba me ni ya. Nokobisa me koro hikanemetemoneke, me yawi karo.
46 **"Himata te ebe nani te amo nineri? Te naomisamahi, te ora nibeya, te totomi ni ya yama hiyara te hiri rabone te",** ati nematamonaka.

Sesowi me watehemetemoneke.
47 Sesowi hiyarasa ne ya me tamaha me kamakiemetemoneke. Me 12 na me ka owa Yota tohehi tai tohamakehimatamonaka me nokosi ya. Kakehimatamonaka Sesowi ni ya, he noko bako toma nakehibonaha.
48 **"Yota Neme ka Owa ta tibana, noko bako toma tinakiari?"** Sesowi ati nematamonaka.
49 Haha Sesowi ya me tabaha me me awaha Sesowi me aate nemetemoneke. "Ota ka Hiti me ota saka nibana yimawa ya?" me ati nemetemoneke.
50 Sasetoti ehebote ka yama aahi me ka owa no tonihematamonaka, narabo tari hibasari, kanihina karo.

51 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Te abe mono ni fawa nahi",** ati nematamonaka.
Narabo boyo hine hikasomehimatamonaka.
52 Sesowi mera hiyarematamonaka, he me watahabone he me nakamakeha mati,
sasetoti me ka hiti me toha, teboro ka saotato me ka hiti me toha, me ka hiti me toha na
mati. **"Himataba te ye honene te kakineri, yimawa toha, awa toha naro? Kofeno**
mono onahamone te ati na te awineke.
53 **Hibati ya osawi onofa ama oke te ni ya, fara yama we nima. Te ya otabi**
onofa ama oke teboro wari ka yama ya. Owa te wati nofara te amake. Te amo
nibone amake haro, hibayata karo. Inamati yama soki ka amo nibisa amaka",
Sesowi ati nematamonaka.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.
54 Sesowi me hiwate me hekamehimatamonaka. Me hekiyomamehimatamonaka
sasetoti ehebote ka yobe ya. Betiro yotoba nematamonaka hike ya.
55 Yifo me afo kanehemetemoneke yama kori baikani ya, yobe beheri ya. Me
naohemetemoneke yifo beheri ya. Betiro me ya tabehimatamonaka, me nahoha mati.
56 Mera nanarifarawa me ka one oharia hiwehimatamonaka itabasahari yifo beheri
ya. He kakatomaha ati yana nemetemoneke. "Efe he ya famehi amaka hari", ati
nemetemoneke.
57 Betiro ati hiyarematamonaka. "Fanawi owatere amaka hari", ati nematamonaka.
58 Yama totoyabo ni ya me ka owa hiwatasehimatamonaka. "Efe me ka owa ama tike
bisa", ati nematamonaka.
"Makiti me ka owa ama okere", Betiro ati nematamonaka.
59 Bahi ohari ahabe ya me ka owa ati yana tasehimatamonaka tasa. "Hahi he ya
famahareka hari. Keye amakere. Karireya ka me ka owa amaka", ati nematamonaka.
60 "Makiti tiwati owato okere, hiri tinaharo", Betiro ati nematamonaka.
Betiro hiyarasa ne ya arakawa ha ni yana nematamonaka.
61 E ka Hiti nokowame Betiro kakatomehimatamonaka. Faya Betiro yama wati
nawahematamonaka, aya e ka Hiti hikaminaharo, he hiyarari. **"Arakawa ha namatare**
ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tinaha tiwa".
62 Betiro yana tone tokiyomame ohi nematamonaka kasiro ya.

Sesowi me katomemetemoneke.
63 Sesowi me tama na he me haha kanehemetemoneke. He me baro nemetemoneke
awa ya.
64 Makari ya noko me hikarafe me hihiyarehimatamonaka. "Otara tikaminahi, Teoso
ati kakaminamona tiwa. Hike tinoko koho towitira?", me haha ni ati nemetemoneke.
65 Yama hiyara one me kamina nemetemoneke, he me kamina mati.

Me ka hiti heoniao me hiri nemetemoneke Sesowi me kaminabone mati.
66 Manakobote yama warisi ya me ka hiti heoniao me hiri nemetemoneke, sasetoti me
ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha na mati. Sesowi me towakamakiemete-
moneke afa me ka heoniao ya.
67 Me ati yana nemetemoneke. "Ha tiwa Kirisito ama ti? Tiwa tikaminahi".
Sesowi hiwa kamini nofarematamonaka. **"Owa okomini ya keye hiri onahamone**
te ati riyahi.
68 **Tera aate oni ya te ati yana ra te awineke.**
69 **Neme ka Owa itariwahebonaka Teoso ka kanihina ka ya, kitahari. Itari-**
bonaka fahi".
70 Me nafi ati yana nemetemoneke. "Teoso bitimona tiwa tine ti?" me ati nemete-
moneke.
"Fara te ati amake. Keye amakere", ati nematamonaka.
71 "Yama hiyara kaminaka waha. Ati e mitawahaka waha. Me one e ha raba eke, he
ehene hiyara me kaminaba mati. E watoka", me ati nemetemoneke.

23

Birato Sesowi aate nematamonaka.
1 Me nafi Sesowi towakamehemetemoneke Birato ni ya, wehibonaha Birato nokosi ya.
2 He me kaminemetemoneke Birato ni ya. "Hahi ota ka one mera keyehareka.
Ota ka one yinero me ta rabone ati nareka Sesa ni ya. Kirisitomona ati nareka,
towisawamonaha".
3 Birato Sesowi aate nematamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati
nematamonaka.

"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
4 Birato sasetoti me ka hiti mera hiyarematamonaka. Me one toha nemetemoneke, me tamaha mati. "Hahi yama hiyara hiri re awaka", ati nematamonaka.
5 Me ati yana namatasehemetemoneke tasa. "Kofeno me ota mowa nabone ati te amaka. Karireya ya mera kanawani yana tone manakobisa Soteya nafi ka mera kanawanatasehi manakobote kakewahaka ahi", me ati nemetemoneke.
6 Birato me ati mitehi mera aate nematamonaka. "Karireya ka ama hari?" ati nematamonaka.
7 Eroti Karireya ka towisawamatamona amaka. Sesowi Karireya kamona tamine Birato mitehi Sesowi toyosemehimatamonaka Eroti ni ya. Eroti yaka ne sawisa nematamonaka Serosarei ya.

Eroti Sesowi aate nematamonaka.
8 Eroti Sesowi awehi yayai nematamonaka kasiro ya. Sesowi tamine mitehi Sesowi awinima na tohehimatamonaka hibati ya. Sesowi awehibona ehene namohibona hinehimatamonaka, kiti namohibonaha.
9 Eroti Sesowi hiyari noko tonihematamonaka, hiwa kaminebonaha. Ati wataremata-monaka.
10 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me taba me sawihemetemoneke fahi, Sesowi yama hiyara hiri nemona me ati na mati, he me hora na mati.
11 Eroti hinaka saotato me ya tabehi Sesowi me haha kanehemetemoneke. Me weyeye hinihematamonaka makari amosa ya, me haha hikanebonaha. Faya Eroti ati ehene me wete hikanamematamonaka Birato ni ya.
12 Makoni Eroti Birato me famaha me abe nofawemetemoneke waha. Hibati ya me abe kakoemetemoneke baha.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.
13 Birato sasetoti me ka hiti mera yoro tokaniwamematamonaka, me nafi ka hiti me ya me tabaha mati,
14 mera hiyarebonaha. "Hahi te kakamareka owa ni ya, kofeno me me mowa nabone ati nemona te ati nari. Te nokosi ya aate one ati hiyareba watarareka. Yama hiyara hiri nemona te ati ne yama hiyara hiri re awaka.
15 Hinaka yama hiyaraba Eroti hiwasirihi hina awineke. Ati ehene me wete hikanamehinoka e ni ya. Yama hiyara hiri remona onahareka. Ahabarehiba awaka.
16 Ota kosi nebanaka. Kosi ni hawa tohe ya ota sa tosehibanaka", Birato ati nematamonaka.
17-18 Me nafi ati yana kawahemetemoneke, me ha na mati. "Tinabowaho. Bahaba ta fito tinihabana tike ota ni ya", me ati nemetemoneke.
19 Bahaba foyehimatamonaka kateya ya, me one ya tabehi kofeno me me mowa nemetemone mati.
20 Birato Sesowi sa tosehibona mera hiyaramatasehimatamonaka.
21 "Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho awa ya", me ha ni ati nemetemoneke.
22 Mera hiyaramatasehimatamonaka. "Himata yama hiri rano hiyararo? Hinaka yama hiyaraba owasira nabowi onofa okara. Hine ya ota kosi nebonaka, ota sa tosehibonaha", Birato ati nematamonaka.
23 Me ha ni fawa nisaremetemoneke, me ha ni kitaha mati, Birato Sesowi nabowehi-bona me ati na mati awa ya. Faya Birato ati watamarematamonaka.
24 Yama hiri hinahabone me hinaha hiri nebona ati nematamonaka waha.
25 Me ka owa tasi tonihematamonaka, tasi tonihi tabiyo me hiwahari, me one ya tabehi kofeno me me mowa nemetemone mati, era nanahabi me tohaha mati. Sesowi ta me nahabihabone ati nematamonaka, fara me ati ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.
26 Sesowi me towakamehemetemoneke. Simao Sireni ka me watehemetemoneke, yaka nakehari sitati beheri ya, awa tiwa nebonaha. Me yoko hikanematamonaka awa ya. Sesowi nowati ya yotohimatamonaka.
27 Me tamaha me yotohemetemoneke Sesowi nowati ya. Me fanawi toha nemete-moneke ohi narawaro, ehene. He ha narawemetemoneke, yawarawaharo.
28 Sesowi me ni ya nokowame mera hiyarematamonaka. **"Serosarei ka me fanawi te ohi rima nahi owehene. Te ohi nahi fara te ehene, te ka matehe ihi toha naro.**
29 **Owati te mitahi. Te ati e tehaba te amake ahi: 'E ka matehe watarene e amake', te ati tehaba te amake.**

30 **'E ahabi ya yama amosene amake. Yati otara tikinahi, ota ahabibeya', te ati tehaba te amake.**
31 **Yama e na me hiri nineke awa yati ya. Himata nima yama na me hiri tehaba me amari awa bote ya? Yama e na me hiri nineke owa ni ya. Yama bara me hiri tehaba me amake te ni ya, yama hiyara nafiharo mata ya",** Sesowi ati nematamonaka.
32 Me one fama nemetemoneke, Sesowi ya me tabaha mati, me me hekama mati, me ihi hiyatera mati, me ahababone mati.
33 Me kobo tonamemetemoneke yama ini E Tati Tone tohaha ya. Sesowi me ba kanemetemoneke fahi awa ya. Me one me me ba kanikima nemetemoneke, me ihi hiyatera mati. Me hikanawehimatamonaka Sesowi ka kanihina ya. Owa kawa nematamonaka yasoka ya.
34 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Abi me ihi wati tiwahariyahi, me ihi hiyara mati. Me ihi me watokere, me hiri hinaharo",** ati nematamonaka.
Sesowi ka makari me ebe nemetemoneke. Yama me were nemetemoneke, makari me ebe nabone mati.
35 Me nahohemetemoneke Sesowi beheri ya, he me kakatomaha he me haha kanaha mati. Me ka hiti me toha nemetemoneke, he me haha kana mati. "Me one kasoma, fare hiwa kasoma, nebanaka waha, Teoso ka Kirisito tohe ya, Teoso hikatikehimata", me ati nemetemoneke.
36 Saotato me ati toha nemetemoneke, he me haha kanaha mati. Me ka owa tokomematamonaka, Sesowi nafawebonaha finakiri ya.
37 "Soteo me ka towisawa tihi ya fara tiwa tikasomahi", me ati nemetemoneke.
38 Yama hani ati e na kawanemetemoneke ahi he neme ya, "Soteo me ka towisawa amaka", ati naro.
39 Hahi Sesowi beheri ya wanehi Sesowi hora nematamonaka. "Kirisito ama tirini, ha tiwa? Tiwa tikasomahi. Otara tikasoma tinahi", ati nematamonaka, Sesowi haha kanahari.
40 Owa hora hikasematamonaka, ati fawa nebonaha. "Teoso tinakomeharini? Fare ahabi nima tika ahabi nabone tike, yama hiyara hiri tini karo.
41 E ahababone eke e ehene hiyari karo, ha e. Ehene hiyareba watatere amaka hari, ha ita", ati nematamonaka.
42 Sesowi aate nematamonaka. "Sesowi towisawa tohi yana tini ka yama ya owa wati tiwahiyahi", ati nematamonaka.
43 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Hibayata ya e famaha e towakaba eke, me yayai ti ka tabora ya",** ati nematamonaka.

Sesowi ahabematamonaka.
44 Bai nokorise ya yama kayomemetemoneke, yama nafi. Manakobisa yama soki fawa nemetemoneke bai weo towawiti ya.
45 Makari teboro boti ka yama babari kana tohaha baikani sibi kanisa kote tohikimehemetemoneke.
46 Sesowi ha ni kitehimatamonaka. **"Abi oko kanamori ta oke tiwa ni ya",** ati nematamonaka. Ati fawa ne ya ahabematamonaka.
47 Saotato me ka hiti Sesowi ahabe awehi ati yana nematamonaka, Teoso kahiyarahari. "Hahi amosate awaka hari. Keye amakere", ati nematamonaka.
48 Me tamaha me kakehemetemoneke, Sesowi ahabe me awahabone mati. Ahabi me hiwe ya me tokomemetemoneke, me baki me baro na mati, me yawaha mati.
49 Sesowi fara me one hiwehimatamonaka, ahabari, me nahoha mati hike ya, me fanawi ya me tabaha mati, Sesowi ya tabakirawaro Karireya ya.

Sesowi me kamohemetemoneke.
50-52 Me ka owa Yose tohehi tokomematamonaka Birato aate nebonaha, Sesowi abohi itibasehibonaha. Yose Arimateya kamatamonaka, Soteya ka sitati kari. Aamosa tohehimatamonaka. Teoso ka towisawa kakibona ka yama nonoki tohehimatamonaka. Me ka hiti me ka owamatamona amaka. Me ka hiti Sesowi ahabi me nofaha Yose ta ati hiyarematamonaka.
53 Sesowi abohi itibasehimatamonaka. Rofi hiwahematamonaka makari amosa ya, riyo tohaharo. Hibehimatamonaka yati hoti me wi hinaha ya, e abohi foyamatari ka hoti, temenebonaha.
54 Sesowi ibehimatamonaka hoti ya, sabato nokosi ka yama wehe ya.
55 Me fanawi Sesowi ya tabakirawa Karireya ya afa yotorawehemetemoneke Yose nowati ya. Sesowi ibari awarawehemetemoneke tama tori ya.

56 Wete tonamarawa yama hawa toniharawemetemoneke Sesowi abohi tehenebonaha.
Sabato ya hasi narawemetemoneke fare Teoso ka yama hani ati nima.

24

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Tomiko ya bosa narawa tokomarawemetemoneke Sesowi temene ya, yama mai
amosa towakamarawaharo, Sesowi mese mamata kanabonaha.
2 Kobo tonamarawa tama noki bori awarawehemetemoneke, howa tonaharo, me
hitihanihi.
3 Tokiyomarawa Sesowi abohi wasirawaremetemoneke.
4 Nahorawehemetemoneke, ati boti yama nima narawaro. Hibati ya me famaha mera
awibote narawemetemoneke, me teme na mati, me ya me tabaha mati, me bori oya
kanikimaha mati.
5 Foro narawemetemoneke, boko tokanirawaharo bofe ya, watorawaharo. Me ati yana
kanehemetemoneke. "Himataba Sesowi kitehi te siba nineri me abohi tabori ya?
6 Watamakara ahi, kitamatasahari. Ati te wati nawahare awa ahi, sawihari Karireya
ya?
7 'Neme ka Owa me ta naboneke me one ni ya, me ihi hiyara me ni ya, Teoso ati
ehene. Ahabebanaka, me ba hikane ya awa ya. Yama wehe famaha ahaba nowati ya
wamisamebonaka', ati nareka", me ati nemetemoneke.
8 Sesowi ati wati nawaharawemetemoneke, Sesowi yama hikaminaharo.
9 Wete namarawehemetemoneke tama ya. Yama awarawaha yama kaminama-
rawemetemoneke he ya tataba me ni ya, me nafi ni ya, me one toha na mati.
10 Tokomarawa e narawemetemoneke ahi, Maria Matarena toha, Yowana toha, Maria
Tiako mati toha, one toharawa naro he ya tataba me ni ya. Yama kaminamarawaha
11 ati me hinofarawarehemetemoneke. Yama amara kaminarawamone me hirawe-
temoneke.
12 Betiro yana tone kana ni tokomematamonaka tama ya. Mowi nise makari oharia
awehimatamonaka, riyo tohaharo. Wete name ati boti yama kaminematamonaka.
"Himata amari ha?" ati boti ati nematamonaka.

Sesowi me awehemetemoneke Emaoso hawi ya.

13 Afa yama wehe ya Sesowi ya tataba me one me towakemetemoneke, me famaha
mati, tabora Emaoso ya. Hawi ka kirometoro 11 nemetemoneke Serosarei ya.
14 Me hihiyara tosi nemetemoneke, Sesowi ahabe me wati nawaha mati.
15 Me hiyara me yaka kana me ni ya Sesowi yokana kamehi me ya tabehimatamonaka,
me yaka na mati.
16 Sesowi me watoremetemoneke, Teoso ati ehene.
17 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Himata amari ha? Himata te hiyarineri, te
yaka kanaha te?"** ati nematamonaka.
Me ma tokowite me teme nemetemoneke, me yawaha mati.
18 Me ka owa Kereoba tohehi ati yana nematamonaka. "Serosarei ya tisawi ya me ihi
tamine timitarinihi? Tiwahariha tiwa awine tike, yama tiwatora tiwa haro".
19-20 **"Himata nima me ihi rini?"** Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi me ta narake sasetoti me ka hiti me ni ya, e ka hiti me ya me tabaha me ni ya.
Sesowi ehene hiyaremona me hine me hinabowareka, me ba hikanari awa ya. Sesowi
Nasare ka Teoso ati kakaminamona ota ati ka. Me tamaha me nokosi ya kiti hiri nofe
amaka, Teoso ati ehene. Mera kanawani amosa nofe amaka, Teoso ati ya.
21 Ihayeo mera kasomebona ota ati ne amaka. Ahabe amo ni famaka.
22-23 Ota fanawirine bosa narawa tokomarawarake tama ya. Abono me hiwasirehi-
monaka. Wete namarawahanike ota ni ya. Teoso nanarifa mera awarawahamone ati
narawarake. Sesowi kitamemona Teoso nanarifa me ati namone ati narawarake. 'Hika',
ota ati na otake.
24 Faya ota ka one me tokoma Sesowi temene me towamanike. Tama hinita
tohahamoneke, me hiwaharo, fara me fanawi ati ya. Sesowi ta me awaramoneke", me
ati nemetemoneke.
25 Sesowi ati yana nematamonaka. **"Yama te watokere. Hibati ka Teoso ati
kakamina me ati te nofatera te amake.**
26 **Yama te watora te awine haro? Kirisito kokoriri nareka Teoso ati ehene,
kitawehibonaha waha, kiti me nafi hiwehibonaha",** ati nematamonaka.
27 Sesowi mera hiyarematamonaka, Teoso ka yama hani ati kaminari, Teoso ka
yama hani hikaminematamonaha. Mowisei ati kamina, hibati ka Teoso ati kakamina

me ati kamina, nematamonaka, he me kamina mati. Teoso ka yama hani nafi
hikaminematamona ati nematamonaka.
28 Me bori towitiemetemoneke tabora witi ya, fara me tokibone ka tabora. Sesowi fiya
tonamebona ati ne
29 me ha hinehimatamonaka, me ya tabehibonaha. "E tabamatahaba eke. Bahi
tokaka", me ati nemetemoneke.
Faya me ya tabehi me tokiyomamemetemoneke me ka yobe ya.
30 Me tafahabone me nahoririsa Sesowi bao itihi "Teoso faya amake", ati nematamon-
aka. Faya bao ebe ne mera kakawematamonaka.
31 Faya me hiwatomatamonaka fahi. Faya fawa nematamonaka.
32 Me abe hiyaremetemoneke. "Hika. Hawi ya Teoso ka yama hani ya era kanawanehi
e ati boti sari kana eke", me ati nemetemoneke.
33 Me yana kanakabote nemetemoneke, me towakamahabone mati Serosarei ya.
Me 11 na me one me ya me tabaha me me kobo nemetemoneke, me yoro tokowama
mati, me abe hiyara mati.
34 "Keye amakere. E ka Hiti kitamenoka. Hiwa namohimonaka Simao ni ya", me ati
nemetemoneke, me abe hiyara mati.
35 Me one me hiyaremetemoneke, Sesowi ya me tabaha me yaka namone me ati na
mati hawi ya. Yama me kamina nemetemoneke, Sesowi me wato ka yama, bao ebe nari.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.
36 Me hiyara me ni ya Sesowi waremakehimatamonaka me baikani ya. **"Teoso tera
kakatomehibonaka",** ati nematamonaka.
37 Me ero nemetemoneke, me watoha mati, hinamatimona me ati na mati.
38 Mera hiyarematamonaka. **"Himataba te wato? Himataba te ati boti e nineri
ahi: 'Hibake amara?' te ati na te?**
39 **Oye te awa ha. Oteme te awa nahi haro. Fare ama oke. Owa te bobori kana.
Owa te awake. Oko ime na, oko tone na, ke. Inamati ime watarihi, tone watarihi,
te amaka",** ati nematamonaka.
40 Ye namo, teme namo, nematamonaka me ni ya.
41 "Hika. Efe yokana tohe awane?" me ati boti ati nemetemoneke.
"Yamata te kihini ahi?" ati nematamonaka.
42 Hinaka aba kahi kotebona me ta hinehimatamonaka.
43 Wara hine hikabematamonaka me nokosi ya.
44 Ati yana nematamonaka. **"Aya e tabi ya yama hiri onahabani okominaharo
amake, Mowisei ka yama hani hikaminaharo, owa kaminaro, yama nafi, Teoso
ati kakamina me ka yama hani ati toha, Teoso tahi ka yama hani ati toha naro.
Afa ati nafi hiri owaharake, Teoso ati ehene. Afa okomini onofa hiri onaharake",**
ati nematamonaka.
45 Me hihiyaraha Teoso ka yama hani me watowehemetemoneke waha.
46 **"Hibati ya yama hani me rawi nemetemoneke Kirisito ahabatehibona ati
naro, wamisamatehibona ati naro yama wehe famaha ahaba nowati ya.**
47 **Yama hani me rawi nemetemoneke, Kirisito tamine me kaminatehabone ati
naro, tabora nafi ka me ni ya. Me ati e tehabone yama hani ati ke ahi: Me ihi
hiyara me ihi me nofamarahaboneke, me ihi Teoso wati hiwahamarabone mati.
Kirisito tamine kamini tai tohatehiba amaka Serosarei ya. Manakobisa kamini
yotowamatehiba amaka tabora nafi ya, yama hani ati ke.**
48 **Yama te awake waha, naharo, me hikaminehemete hibati ya. Yama te awaha
te one me ni ya te kaminatehaba amake.**
49 **Owati te mitahi. Okobi tera kakawebona ati nareka. Tera owakawine oke
fare ati ya. Te sawimatahaba teke sitati ya, te kitiba Teoso ta neba te",** ati
nematamonaka.

Sesowi tokomisematamonaka neme ya.
50 Me ya tabehi me yana tona me tokomemetemoneke Betania ya, fare ati ehene. Mano
yana kane Teoso mera kakatomehibona ati nematamonaka.
51 Tokomisehimatamonaka mano ta tonikimahari. Tokomematamonaka, Teoso
hekimisamari neme ya.
52 He me kahiyara me kamehemetemoneke Serosarei ya, me yayai na mati.
53 Teboro wari ka yama ya me sasawi tohehemetemoneke, Teoso me kahiyaraha mati.

Yowao
Yowao ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Teoso nanamo nehimatamonaka.
1 Neme toha, wami toha, amowa me toha, yama nafi, e naba watateri ya Teoso
nanamobona nehimatamonaka. Efe Teoso nanamobona Teoso ya fafama tohehimata-
monaka. Fare Teosomatamona amaka.
2 Teoso ya fafama tohehimatamonaka, yama watari ya mata.
3 Yama nafi hiri nematamona amaka, Teoso ati ehene. Yama naha Teoso nanamo hiri
hirahaba watatera amake.
4 Yama nafi yati na sawike efe yati ne ehene. Yati ne e ka yama oye amaka, era
kanawanahari.
5 Yama oye yama soki firi kite amake. Yama oye yama soki hinawitera amake, yama
oye.
6 E ka owa Teoso hiyose kakehimatamonaka. Inomatamona amaka Yowao.
7 Kakehimatamonaka owa yama oye tohe tamine kaminebonaha. Ati me himite ya
Teoso ati me nofawahabone ati nematamonaka.
8 Yowao yama oye amarematamonaka. Hine ya kakehimatamonaka yama oye tamine
kaminebonaha.
9 Owa yama oyematamonaka. Efe owa yama oye yokanamatamona amaka, e nafi
kanawane e nafi firi kanahari. Kakehimatamonaka ahi bofe ya.
10 Teoso ati ehene wami hiri nemata bofe ya kakehi hinaka wami hiri ni ya me winaha
me hiwatorehimona me hinehimari amaka.
11 Hinaka wami hiri ni ya kakehi hinaka me ni ya kobo ne me hinofare
12 me one ta wara hinehimari amaka, me yayai na mati, ati me hinofari. Afa Teoso
biti me me tohawahabone ati nemarika, fare ati ehene.
13 Me wataha Teoso biti me toharemetemoneke baha. Teoso biti me tohawaha Teoso
ati ehene amaka. E one me ati ihi amakere, fanawi makiti me ihi amara toha naro.
14 Hahi Teoso nanamo e ka owa tohawe kakehimatamonaka, e ya tabawehibonaha.
Amosi e awehimari amaka. He nima neba watatere amaka amosari mata ya, kakehari
bati ni ya, Teoso biti ohari yokana tohahari. Yahate amaka kasiro ya. Era keyehi bitiba
watatere amaka, Teoso tamine kaminari.
15 Efe ra Yowao kaminemari amaka, ati kitahari. Ati e nemari amaka ahi: "Efe amaka
hari okominahari, owati e na owa ahi: E ka owa kamakibonaka onowati ya, tamini mati
tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa. Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya
mata. Makoni tamini mati tohaka owa ni ya", Yowao ati nemari amaka.
16 Yahate amaka kasiro ya. Yama amosa tamaha ya era hiri kite amaka.
17 Mowisei Teoso ati kaminematamonaka hine ya, hinaka yama hani ya. Manakobisa
Sesowi Kirisito kake Teoso ati nafi kaminawahemari amaka waha. Kake ehene Teoso
yahehimari amaka e ni ya waha.
18 Teoso e awahaba e watatera e amake. Sesowi Kirisito Teoso biti yokana amaka
ohariari, Teoso toha nari. Bati Teoso ya famehi bati kaminemari amaka.

Yowao Batisita Teoso ka towisawateba kaminematamonaka.
19 Sasetoti me toha, refita me toha na me tokomakemaroke Yowao ni ya, he me aate
nabone mati, soteo Serosarei ka me ati ihi. "Hike ama tiri?" me ati namaroke.
Ati yana nemarika me ni ya,
20 yama kehemorahari. "Teoso ka towisawateba ama okere ha owa", ati nemari amaka.
21 Me aate hinamatasehimarika. "Teoso ka towisawateba ama tirahamone tina hike
ama tiri? Eria ama ti, Teoso ka towisawa kaminatehibona me hitehari?" me ati
namaroke.
"Fe ama okere", ati nemarika.
"Teoso ati kakaminateba ama ti, me hikaminehimata?"
"Fe ama okere".
22 Me aate hinamatasehimarika. "Hike ama tiri? Tiwa tikaminahi, tiwa ota
kaminibeya, otara me yoseha me ni ya. Hikemona tiwa tine tiri?" me ati namaroke.
23 "E ka owateba ama oke, ati yana tehibana yama honara ya, ati kitahari. Ati e tehiba
amaka ahi:

'Teoso hawinebona te yai tonihabone teke'",

Yowao ati nemari amaka, Teoso ati kakamina Isaiya tohe atimatamona kaminari.
24 Faya soteo me ka hiti me ati ihi fariseo me one me kakeha
25 me aate hitasemarika. "Teoso ka towisawatebona ama tirahamone tina, Eria ama tirahamone tina, Teoso ati kakaminateba ama tirahamone tinaha, himataba me titibofarisine tiri faha ya?" me ati namaroke.
26 "Me oobofarisine oke faha ya hine ya. Te baikani ya owa sawika, te awarari,
27 kamakibonaha onowati ya. Teme borone katisi owato okara ha owa. Yama owato okere ha owa. Yama wato mati tohaka mata ya", ati nemarika,
28 sawihari tabora Betania tohaha ya, faha Sotao ini toha kowani ka ya, mera iibofarise ka tabora ya.

Yowao Batisita Teoso ka ofeya biti kaminematamonaka.
29 Yama we one ya Sesowi awehimarika, kamakiari he ni ya. "Te awa ha, Teoso ka ofeya biti, yama hiyara me hiri hina nahabihibonaha.
30 Efe okominahareka, owati e na owa ahi: 'E ka owa kamakibonaka onowati ya, tamini mati tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa. Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya mata. Makoni tamini mati tohaka owa ni ya',
31 onahara oke, owatomatarahari mata. Owatomatare okehara oke, me oobofarisabone owa faha ya, Ihayeo me hiwatobona kari waha", ati nemarika.
32 Yowao hikaminatasehimarika. "Teoso Kanamori owahara oke, kisahari neme ya. Okoko nima ne kakehi kobo ne sawihareka he ni ya.
33 Teoso owa hiyaribehi amaka, owa yosehari, me oobofarisabone owa baha, ati e nari ahi: 'Teoso Kanamori kisehi kobo ne hehi ni ya sawihi tiwe ya faya tiwatobonaka fahi. Efe Teoso Kanamori ya mera batisa neba amaka', Teoso ati ne amaka. Makoni owato amaka, owatorenaha.
34 Yama owahara oke. Makoni Teoso bitimona ona oka", Yowao ati nemarika.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.
35 Yama we one ya Yowao he ya tataba me famaha me ya tabe me nahohamaroke.
36 Sesowi awehimarika yaka nari. "Teoso ka ofeya biti te awa ha", ati ne
37 he ya tataba me famaha he ati me mitaha me towakamakiamaroke Sesowi ni ya, he ya me tabahabone mati.
38 Sesowi nokowame mera awe ati yana nemarika. **"Himata te siba nineri?"** ati nemarika.
"Habi, hike ka yobe ya tisawirini?" me ati namaroke. Habi era kakanawana ino amaka.
39 **"Te kakamakehi, yama te awibeya, osawi ka yama",** ati nemarika. Me ya totabame yama me awahamaroke, sawi ka yama. Bahi 10 ora tohemarika.* Afa yama wehe ya Sesowi ya me tabahamaroke.
40 Afa me famaha Yowao ati me mitibaha owa inomari amaka Atere. Efe Simao Betiro anotimari amaka.
41 Nisori ni ya tokomakibote ne he hiyarematakа. "Mesia ota wasiha otake", ati nemataka. Mesia Kirisito ino amaka, Teoso ka towisawatebona ino.
42 He kakamemarika Sesowi ni ya. Sesowi he awe ati yana nemarika. **"Simao ama tike, Yowao biti tiwa. Sefaba ama tike waha",** ati nemarika. Sefa Betiro ino amaka, yati ini tohaharo.

Firibi ya Natanayeo me famaha mera Sesowi ha nematamonaka.
43 Yama we one ya Karireya ya tokehibona ati ne Firibi wasihimarika. **"Tisawihi owa ni ya",** ati nemarika.
44 Firibi Betisaita kamari amaka, Atere ya Betiro me famaha me ka sitati kari.
45 Firibi tokomake Natanayeo kobo ne he hiyarematamonaka. "E ka owa ota wasiha otake, aya Mowisei hikaminehimata hinaka yama hani ya. Efe amaka, Teoso ati kakamina me hikamina hinehimatamonaha. Sesowi amaka, Nasare kari, Yose biti", ati nematamonaka.
46 "Sitati e na ka owa ehene amoseba nehiba ama?" Natanayeo ati nematamonaka.
"Tikamakehi, tiwabaya", Firibi ati nematamonaka.
47 Natanayeo kamaki Sesowi awehi ati yana nemarika. **"Hoho Ihayeo me ka owa yokana te awa ha, era kekeyeha amarari. Keye amakere",** ati nemarika.
48 "Hibaka owa tiwarini?" Natanayeo ati nemarika.

---

* **1:39** 1.39 Yara me ati ka bibiria ka bahi 4 ora tohehimatamonaka. Me one ka bahi 10 ora toha nematamonaka.

"Firibi tiwa ha nebona nokosi ya tiwa owahara oke, tiwita tiwa fiko bofe ya", Sesowi ati nemarika.
49 Natanayeo ati yana namatasemarika. "Habi Teoso biti ama tike. Ihayeo me ka towisawa ama tike", ati nemarika.
50 **"Ihayeo me ka towisawa ohahamone tine tike, tiwa owahamone ona owa, tiwita tiwa fiko baforine ya. Yama we one ya yama foti mati tohaha tiwahaba ama tike onamoaro",** Sesowi ati nemarika.
51 Sesowi ati yana namatasehimarika. **"Neme howa tokana te awatehaba teke. Neme ka Owa ni ya Teoso nanarifa me kisama me one tokomisama na me te awatehaba teke. Keye amakere",** ati nemarika.

2

Sesowi sawihimatamonaka me fafana ka ayaka ya.
1 Yama we famaha nowati ka yama wehe ya me mari namaroke, me fafana ka ayaka me hiri na mati Kana ya, Karireya ya. Sesowi mati sawihamaroke.
2 Sesowi me ha, he ya tataba me toha, na me sawihamaroke afa ayaka ya.
3 Fi ahabamaroke fahi. Sesowi mati hihiyaremarika. "Fi me kihamararake", ati namaroke.
4 **"Fanawi himataba owa tiyosene tiri? Oko amo nibone amakere mata, Teoso kiti onamoabone owa",** Sesowi ati nemarika.
5 Ayaka hiti nanarifa mera yosehamaroke. "Fare ati nima te ehene nahi", ati namaroke.
6 Yiwa boni 6 na si narehamaroke, hinita. Haha yiwa boni yati hiri ni tohehemetemoneke, Mowisei ati ka yama hani ati ihi. Yiwa boni oharia ka faha ka ritiro 80 tohi ya toha hinaka ritiro 120 tohi ya toha, nemete awineke.
7 Sesowi mera hiyaremarika. **"Faha te mo nihi haha yiwa boni ya".**
Me mo hiniha bosariwahinima namaroke.
8 **"Yiwa boni ka faha te kabi kani ya te towakamahi marina hiti ni ya",** ati nemarika. Me hekamahamaroke.
9 Marina hiti faha totomi nemarika, fi tohawahanihi. Hiwatorahamaroke. Marina hiti nanarifa me hiwatoamaroke, me kabi hikani karo boti tori ya. Me ka owa fanehibona marina hiti ha hinehimarika,
10 hihiyarehibonaha. "Fi amosa ta ni e tai tohate amake. Fi fawi me nafiha nowati ya fi aamosa raba na ta ni e yotohabone eke. Fi amosa ta ni tai tiharara tike. Fi amosa ta ni tiyotowahine tike waha", ati nemarika.
11 Afa Teoso ka yama namo Sesowi tai tohehimarika Kana ya, Karireya karo. Kiti namohi faya Teoso ka towisawa tohehimona me hinehimarika fahi, he ya tataba mati.
12 Faya tokomemarika Kafanao ya, mati toha, nisori me toha, he ya tataba me toha na me ya tabahari. Me amo ni tatama kawahamaroke Kafanao ya.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.
13 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke.* Sesowi tokomemarika Serosarei ya.
14 Teboro wari ka yama ya tokome bani me me ta na mera awehimarika teboro wari ka yama ya, bowirawaha, ofeya me toha, monowi me toha na mati. Moweta me toroka na me naori namaroke.†
15 Sesowi mato tabi tonihawame mera kosi nemarika, me tokomabone mati. Me fitoto na me tokomamaroke, me nafi. Bani me nafi fitoto namaroke ehene, bowirawaha, ofeya mati. Mesa behe kawahemarika, moweta me toroka na me ka mesa. Moweta tokarikosemarika, ehene.
16 Monowi me me ta na mera hora nemarika. **"Bani me te towakamahi. Okobi ka yobe yama tata ka yobe te tonihariyahi",** ati nemarika.
17 Teoso ka yama hani atimetemone me wati nawahamaroke, he ya tataba mati, ati e naro ahi:

"Tika yobe nofi owaharihabone oke",

yama hani ati te amake.

---

* **2:13** 2.13 Haha marina ya hibati ka yama me wawati nawa tohehemetemoneke, Teoso mera kasomamatamona ka yama, Esito ya. † **2:14** 2.14 Teboro ka yinerobona me ta nabone me ati na afa me ni ya Homa ka moweta me ta nemetemoneke. Manakobisa teboro ka moweta me ta towahamemetemoneke, me ta hinehibonaha teboro ya.

18 Soteo me ka hiti me ati yana tonahamaroke. "Teoso ati ehene ama ha, hiri tinaharo?
Teoso ati ehene tohe ya yama tinamoabone tike, ota awahabana", me ati namaroke.
19 **"Teboro te nabowahi hari. Te nabowe ya yama we terei na ya hiri
onamebanaka",** ati nemarika.
20 "Hahi teboro hiri ni ka fa fowe 46 tohahamaro amake. Hiri tinameba ama yama we
terei na ya?" me ati namaroke.
21 Hahi teboro kaminarehimarika. Fare hiwa kaminemarika, teboromona hiwa
tonihari.
22 Ahabe yati name ati me wati hiwahemarika, he ya tataba mati. Makoni Teoso ka
yama hani ati me nofa, ati me hinofa, hinehimarika, ahabe yati name ya.

Me ati boti Sesowi watohimatamonaka.
23 Sesowi sawihimarika Basikowa ya Serosarei ya. Teoso ehene namohimarika, me
tamaha mera nakitamahari. Mera nakitame ka ati me hinofemarika, me tamaha mati.
24 Sesowi me ati nofi yokana toharemarika, mera wato kari me nafi,
25 me ati boti wato kari, narabo me nima hirahari, fare ohari yama watohari.

3

Nikotemo Sesowi aate nematamonaka.
1 Fariseo me ka owa ino Nikotemo tohehi toha nemarika, soteo me ka hiti owa.
2 Sesowi aate nebona kakehimarika yama soki ya, me hiwarabona karo. "Habi tiwa
ota watoha otake, tikeha tiwa Teoso ati ehene, ota ka borofesobona tiwa. Teoso ni ya
tikeri ya Teoso ka yama namo tiwatorehene ama tike ota ni ya", ati nemarika.
3 Faya Sesowi ati yana nemarika. **"Te watamatasari ya Teoso ka towisawa ya te
tabarabone teke. Keye amakere",** ati nemarika.
4 "E horawaha himata nima e watami ribe tasa? E ka ami tori ya e tokiyomamatasate-
hani ama, e watamatasahabana?" Nikotemo ati nemarika.
5 **"Faha kihi te kawata Teoso Kanamori ya te watamatasari ya Teoso ka
towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere haro.**
6 **E wati oharia e abono yati tohate amake. Teoso Kanamori ya e watamatasi
ya e kanamori yati namate amake tasa.**
7 **Tiwati e rima na ahi, e watamatasarabone tina tiwa, owati timita tiwa, te
watamatasahabone ona owa.**
8 **Boni moni e mitate amake, kakiba ka yama e watora e. Tokiba ka yama e
watorihi te amake. Boni hafofori kakete amake fara hinofa ya. Teoso Kanamori
e tehi amaka ahi, era nawatamatasahari",** Sesowi ati nemarika.
9 "Himata nima haro?" Nikotemo ati nemarika.
10 **"Ihayeo me ka borofeso ama tike. Himataba yama tiwatorine tiri?**
11 **Keye amakere haro. Yama ota watoha ota kamina, yama ota awaha ota
kamina, na ota ati te nofarineke.**
12 **Bofe ka yama okomina owati te nofara, neme ka yama okomini ya owati te
nofahaba te ama?**
13 **E tokomisahaba watatera amake neme ya. Neme ka Owa ta kisakimataka
neme ya ohariari.**
14 **Mowisei maka kanamori ta tokomisehimatamonaka ahi, yama honara ya
Ihayeo me naho ya. Afa ta tokomisi nima Neme ka Owa ta tokomisi me naboneke
awa ya Teoso ati ehene,**
15 **he ati me nofaha me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara yama
tohaha ya",** Sesowi ati nemarika.
16 Sesowi ati e ne Teoso kaminemari amaka, e nafi nofahari kasiro ya. Era nofe ka
fare biti ohari ta nematamonaka, haha he ati me nofaha me ahabamaribone karo, me
winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya.
17 Biti yosehimatamonaka, biti mera kakobona ati rari. Biti yosehimatamonaka, biti
mera kasomebona ati nari.
18 Ati me hinofe ya me ahababone Teoso ati ne atiba watakara. Haha ati me hinofare
me ahababone Teoso ati ne ati hawa tohaka hibati ya, fare biti ohari ati me hinofare
karo.
19 Yama oye kakehamaroke me ni ya, me hinofaraharo, yama soki me nofaha mati,
yama hiyara me hiri ni karo. Makoni me ahababone Teoso ati ka.
20 Haha yama hiyara hihiri me tohaha yama oye me nofatera me amake. Yama oye
me kemeyetera me amake, yama hiyara me hiri hina yama oye firi karibone karo.

21 Haha Teoso ati nima me ihi na me kakete me amake yama oye ya, yama amosa me hiri hina yama oye firi kibone karo, me ihi me nafi hiwatobone karo, me ihi Teoso ehene tohaharo.

Yowao Batisita me aate nemetemoneke.
22 Faya Sesowi he ya tataba me ya tabehi tokawehimarika tabora one ya, Soteya ka tabora one. Me ya tabehi sawihimarika fahi, mera iibofarisari faha ya.
23 Yowao mera iibofarisa nabisematamonaka Aino ya, Sari yabori ya, faha tami karo fahi. Me tamaha me totokomake tohehemetemoneke he ni ya, me hihibofarisabone mati,
24 Yowao me ibematari ya kateya ya.
25 Soteo me ka owa Yowao ya tataba mera hora nematamonaka, era soko ni me kamina mati e amosabone e Teoso ni ya.
26 Yowao ya tataba me tokomemetemoneke Yowao me aate nabone mati. "Habi, aya tikaminehi efe mera iibofarisemonaka, aya sawibahari tiwa ni ya ahi Sotao kowani ya. Me nafi tokomakehamoneke he ni ya", me ati nemetemoneke.
27 Me ati Yowao mite ati yana nematamonaka. "Haha yama e watoha Teoso ehene amaka.
28 Owati te mitaha teke baha, Kirisito ama orahamone ona owa, hine ya tai ohahamone ona owa he nokosi ya, Teoso ati ehene.
29 E ka owa fanehibona fatibone itihibonaka. He ya fafama noki hinehibonaka. Ati himite ya he ya fafama yayai nebonaka. Makoni yayai oke kasiro ya.
30 Me tamaha me hinofebonaka waha. Me tatama rama na owa me nofahabone oke, Teoso ati ehene", Yowao ati nematamonaka.

Teoso biti kakehimatamonaka neme ya.
31 Hahi neme ya kakehi ta amosi mati tohaka. Haha bofe ya me kakeha bofe ka mebisa me amake, bofe ka yama me kamina mati. Hahi neme ya kakehi amosi mati tohaka.
32 Yama awa yama mita ne yama kamine ati kamiti me hinofa hikara, me nafi.
33 Haha he ati kamiti me nofaha Teoso keye hiri teremona me ati ke.
34 Hahi Teoso hiyose Teoso ati kaminaka, he ni ya Teoso Kanamori nafi ta ne karo.
35 Teoso biti nofate amaka. Yama nafi ta nematamonaka biti ni ya.
36 Haha Teoso biti ati me nofaha me winateboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya. Haha Teoso biti ati me nofara me winiba watateraboneke. Teoso hami fawa tereba amaka me ni ya.

4

Samaria ka fanawi Sesowi hiyarematamonaka.
1 Me ati fariseo me mitehemetemoneke, Sesowi nonofa me tamahamone me ati na me ati, Yowao nonofa me tatama rama namone me ati na mati, me tamaha Sesowi mera iibofarisemona me ati na mati, me tatama rama na Yowao mera iibofarisemona me ati na mati.
2 Sesowi amaremarika. He ya tataba memaroke, me me iibofarisa mati.
3 Sesowi tamine fariseo me mitahamone me tamine mite tokomemarika Karireya ya, sawimarahari Soteya ya.
4 Kariwehimarika Samaria ya, Teoso ati ehene.
5 Kobo nemarika Sika ya. Tabora ini amake, Samaria karo, Yako biti Yose tohe ni ya tabora ta hinehemete yabori ya.
6 Sesowi yaka ne hasi nebona itarimarika faha tabori beheri ya, haha faha taboribone Yako wi hinehemetemonehe hibati ya. Bahi fawa nisehimarika 6 ora tohe ya.*
7 Samaria ka fanawi kamehemetemoneke faha nakamaro. Sesowi aate hinemetemoneke. **"Oko fahaba owa tekawahi",** ati nematamonaka.
8 He ya tataba me wataremetemoneke, me tokaha mati Sika ya, yamata me kanikabone mati.
9 Samaria ka fanawi ati yana nemetemoneke, Sesowi aate naro. "Samaria ka ama oke. Himataba faha tine tiri owa ni ya, soteo tihaha tiwa", ati nemetemoneke. (Soteo me ya Samaria ka me yoro tokatera me amake.)
10 **"Teoso ka yama hinita ta hinahabone tiwatora tiwa awine tike. Oko fahaba owa tekawahi ati ne tiwatorihi tine awaka. Tiwato ya aate tinehina amaka, tiwa kakawebonaha faha amosa ya kasiro ya",** Sesowi ati nematamonaka.

---

* **4:6** 4.6 Yara me ati ka bibiria ka bahi nokorisematamonaka. Me one ka bahi fawa nise toha nematamonaka.

11 "Ha tiwa faha wiye tikiha tikere, kabi kanahabana. Faha hoti kowike. Hika faha
tohari ha, amosamonehe kasiro ya, tikihamonehe?
12 E ka iti Yako yama watohimatamonaka. Tika yama wato nafira tiwa awine tike.
Ota ka faha taboribone ta nematamonaka. Fare faha fafawa tohehimatamonaka, haha
faha tabori ka faha. Biti me hifa, hinaka bowi me hifa, na hiehemetemoneke", fanawi
ati nemetemoneke.
13 **"Haha faha e fawi ya bakasi e awamatasahabone eke.**
14 **Faha ta onahabone onaha ta me fawi ya bakasi me awamateraboneke. Faha
kimisaboneke me boti ya, me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara
yama tohaha ya",** Sesowi ati nematamonaka.
15 "Ha tiwa afa faha ta tinahi okobana. Bakasi owamariyahi. Faha yobi okana-
mariyahi", ati nemetemoneke.
16 **"Tikamahi. Tika yibote ha tibeya. Te kakamatasibeya",** Sesowi ati
nematamonaka.
17 "Oko yibote watakara', ati nemetemoneke.
"Tiwati fiya tonakere, tika yibote wataremona tina tiwa.
18 Tika fani 5 nemete tike. Hahi te famawai ka tika yibote amakara hari. Keye hiri
tikere", ati nematamonaka.
19 "Teoso ati kakamina tihahamone one oke.
20 Ota ka iti Teoso me haha tohehemetemoneke haha yati nemeha mese ya. Ha te ta
Teoso e ha nabone te ati te te amake Serosarei ya, soteo me te", ati nemetemoneke.
21 **"Fanawi owati timita mata. Yama one ya haha yati mese ya e ka abi e ha
rihi, Serosarei ya e ka abi e ha rihi, tehabone eke.**
22 **Hahi Teoso te ha ne te watotere amaka. Ha ota ta Teoso ota ha ne ota watote
amaka, soteo me ota tohaha ota. Soteo me ni ya Teoso mera kasomi ka yama
kamini tai tohehimatamonaka, tabora nafi ka mera kasomawahebonaha waha.**
23 **Yama one yana tonahaboneke. Afa yana toneke. Afa yama ya haha Teoso
ha ni wato yokana me tohaha Teoso me ha naba me amake Teoso Kanamori ya.
Teoso me ha naba me amake, Teoso yokana me watoha mati. Me e nabone mera
okobi siba naka, me hikahiyarebonaha.**
24 **Hine ya Teoso Kanamori amaka. Kanamori ya e ha nebona ati nareka, Teoso
yokana e watoharo",** ati nematamonaka.
25 "Mesia kakehiba amaka onahara oke. Ino owa amaka hari Kirisito, Teoso ka
towisawateba tohahari. Kaki ya yama nafi kamineba amaka e ni ya", ati nemetemoneke.
26 **"Efe ama oke ha owa, tiwa ohiyara owa",** ati nematamonaka.
27 He ya tataba me kobo namahamaroke fahi. "Kaa", me ati namaroke, Sesowi fanawi
hiyare me awa mati. Me ati wataramaroke. "Himata ebe tine tiri?" me ati rihi, "Himataba
fanawi tihiyara?" me ati rihi, namaroke.
28 Faya tokomamaroke sitati ya, faha wiye kakosaharo. Sitati ka mera hiyaremete-
moneke.
29 "Te kamakihi. Te awabaya, yama hiri onaha nafi kaminari. Efe Kirisitoteba tohare?"
ati nemetemoneke.
30 Sitati ya me yana na me kamahamaroke he ni ya.
31 Fanawi tokoma nowati ya he ya tataba me aate hinehimarika. "Habi titafahi", me
ati namaroke.
32 **"Otefe nake, te watoraro",** ati nemarika.
33 Me abe hiyaramaroke. "Tefeba me hekakehino awane?" me ati namaroke.
34 Sesowi ati yana nemarika. **"Teoso owa yosekimata oke ahi, fare ati nima
owehene nabone owa. Hinaka yama ahi ni hawa onihi ya e akara nima
onahabone oke.**
35 **Te ati e nineke ahi: Yama e koro na abariko 4 ne ya yama e noki nabone te ati
nineke, tiriko e bata nibone karo. Owati e nineke ahi: Te ki kamisawahamahi.
Yamata hati hawa tohake, te bata nabonehe. Tiriko boni tokasawake hataharo,
bata nabana", ati nematamonaka, mera kaminari, Teoso ati me mitahabone
mati. "Teoso ati e kamina yama boni babata me nima e nabone eke.**
36 **Haha yama boni babata me e tohaha fatara Hiti era kakawebonaka hibati
ya, e wini fara tohatehabone e Teoso ya e tabaha e fara yama tohaha ya. Yama
hati babata ya yama kokoro famehi me yayai naboneke.**
37 **Me tamine te mitake haro. 'Owa yama koro ne owa ta yama bata nebonaka',
me ati te me amake. Keye amakere.**
38 **Yama boni te bata nabone one oke, te koro raro, me one koro hinaharo,
yama ahi ni kikita mati mata ya",** Sesowi ati nemarika.

39 Samaria ka me tamaha ati me hinofemarika, me winaha mati haha sitati ya, "Yama
hiri ona nafi kaminareka", fanawi ati ni karo.
40 Me kamakiamaroke Sesowi ni ya. Me hikayawehimarika, me ya tabehibonaha.
Sawihimarika yama we famaha ya.
41 Me one ati hinofawaha hinehimarika tasa, me tamaha mati.
42 Fanawi me hiyaramaroke. "Tiwati ihi tohamakere, ha tiwa. Abono ati ota mite ati
ota nofahareka waha. Ota watohareka, e nafi kakasoma tohahari", me ati namaroke.

Sesowi towisawa nanarifa biti nakitamehimatamonaka.
43 Yama we famaha nowati ya tokomemarika Karireya ya.
44 Ati e nemarika ahi fare: "Teoso ati kakamina e tohaha fara e taboro ka e ati me
nofatera me amake", ati nemarika.
45 Karireya ya kobo toname ya me hinofemarika, Karireya ka mati, he ehene me awibai
karo Serosarei ka ayaka ya, me sawi karo ayaka ya.
46 Kobo tonamemarika Kana ya, fare faha fi tonihawahari ka tabora ya. Towisawa
nanarifa biti kiya nematamonaka tabora one ya Kafanao ya.
47 Sesowi Soteya ya yana tone Karireya ya kobo toname tamine mitehino kakehimarika
Sesowi ni ya, he aate nebonaha. Sesowi aate nemarika, tokomakehibonaha, biti
hinakitamebonaha, biti ahabinima nemona ati nari.
48 Sesowi ati yana nemarika he ni ya. **"Te one me kiya na me onakitamari ya owati
te nofaraba te awineke",** ati nemarika.
49 Towisawa nanarifa ati yana nemarika. "Sesowi e tofamamahi. Okatao
ahabarayaho", ati nemarika.
50 **"Tikamahi. Tikatao kitamaka",** Sesowi ati nemarika. Sesowi ati nofe
tokomemarika.
51 Hawi ya hinaka yama aahi me kobo hine biti kitamemona me hinehimatamonaka.
52 Mera aate nematamonaka, biti kitame ka bahi me kaminabone mati. "Oti ka yama
sokirisi ka bahi 7 ora tohe ya yama kome fawa narake", me ati nemetemoneke.
53 Fare Sesowi ati yana ne ka bahi me iti ka yama wati nawahematamonaka, ati e nari
ahi, "Tikatao kitamaka", ati nari. Faya Sesowi ati nofawematamonaka. Fara me one toha
nemetemoneke, hinaka yobe ka me nafi.
54 Faya Sesowi Soteya ya yana tone kamibehi yama namohimarika Kana ka ayaka
ya. Manakobisa Soteya ya yana totase Karireya ya kamatase yama namotasehimarika,
towisawa nanarifa biti nakitamahari. Yama namo famehimarika, kami famahari
Karireya ya.

5

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.
1 Yama we one ya marina one tohatasahamaroke, soteo me ka marina. Sesowi
tokomakehimarika Serosarei ya, sawihibonaha marina ya.
2 Serosarei ka yama bari kani ka nokobi one inimaro amake haro Ofeya Me ka Nokobi
tohaharo. Afa nokobi beheri ya faha itahamaroke, soteo me ati ka ini Betesita tohaharo.
Yobe bari re 5 ne si narehimarika faha witi ya.
3 Me so tosahamaroke fahi, me hiyara mati, me tamaha mati, me noki awara me toha,
me nowari kana me toha, me yaka ra me toha na mati.*
4-5 Me ka owa sawi nemarika, rabike ka ano 38 tohahanihi.
6 Fore Sesowi hiwehimarika. Me one hikaminehimarika Sesowi ni ya, rabikati ka ano
tamaharo. Aate hinehimarika. **"Kitami tinofini?"** ati nemarika.
7 "Owa me sa nifehaba me watatera me amake, faha rike yana ni ya. Faha rike yana
ni ya obokabone owa me kakahiti nofa ama oke", ati nemarika.
8 **"Yana tinahi. Tika hohoma titihi. Yaka tinahi",** Sesowi ati nemarika.
9 Faya kitamemarika hibati ya. Yana ne hohoma tama ne yaka nemarika.
Afa yama wehe sabatomaroke.
10 Makoni soteo me ka hiti me hora hinehimarika. "Sabato amake haro. Tika hohoma
tiwa tirahabone tike. Sabato ya yama e ahi tera e amake", me ati nemetemoneke.
11 "Owa kasome ati e nareka ahi: 'Tika hohoma titi ya yaka tinahi', ati nareka".
12 "Hike ati amarano, tiwa yosehari, tika hohoma titi ya yaka tinahabone ati nenoho?"
me ati nemetemoneke.
13 Me tamaha me baikani ya Sesowi fawa ne ka ino hiwatorehimatamonaka.

---

* **5:3** 5.3 Faha rike me noki nemetemoneke. Teoso nanarifa me kisaha me ihi faha rereko tohehemetemoneke. Faha rike me awi ya me ka owa boki tai tohe kitamematamonaka.

14 Bahi toke ya Sesowi kobo hinehimarika teboro wari ka yama ya. **"Owati timita mata. Tikitamawa tike waha. Yama hiyara hiri tinamariyahi waha. Yama hiyara hiri ni fawa tiri ya tika rabiki yehekosariyahi mata ya",** Sesowi ati nemarika.
15 Tokomatase soteo me ka hiti mera hiyaremataka, Sesowi he kasome kaminari.
16 Soteo Sesowi me wati kanehemetemoneke waha, mera kakasoma tohe kari sabato ya.
17 Soteo mera Sesowi hiyaremarika. **"Okobi yama ahi ni fawa nofare amaka. Fara oha one oke",** ati nemarika.
18 Makoni soteo me wati hikawehimatamonaka, me hinahabihebonaha waha. Me hikakomataka, sabato ya yama ahi nemonaha. Me hikako, hinehimata awaka, fare bati Teoso tonihari, fare Teoso nima nemona ati, nari.

Sesowi hiwa kaminematamonaka, Teoso biti tohehimona ati nari.

19 Sesowi mera hiyaremarika. **"Teoso ehene biti awehi fare bati ehene nima biti ehene nareka. Ohari yama hiri tere amaka. Keye amakere. Fara yama Teoso hiri hinaha biti hiri hite amake.**
20 **Teoso biti nofe ka hinaka yama nafi hiri hinaha yofi kite amaka, biti ni ya. He ni ya yama one namohibonaka, amosi mati tohaharo kasiro ya, 'Hika', te ati nibone karo.**
21 **E ahaba Teoso era hiri namate amaka. Biti fare ehene toha te amaka, era hiri namahari, era hiri nami nofe ya**.
22 **Teoso me ihi manakone nahabirebonaka, me hiri hinaharo. Biti ta yosehareka, me ihi manakone nahabihibonaha.**
23 **Teoso biti amosemona me nafi ati nabone ati nareka, Teoso amosemona me ati na me ati nima. Biti amosaremona me hine ya, bati amosaremona me hinebonaka, biti yosehimata, kakehibonaha.**
24 **Haha owati me mitaha Teoso owa yosehimata ati me nofaha me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya. Keye amakere. Teoso me ka yama hiyara manakone nawatarebonaka. Me ahabateraboneke. Me hiri namatehaboneke.**
25 **Me ahabi hawa toha yama toyabo ya Teoso biti ati me miti ya me hiri namahaboneke tasa. Afa yama yana tonake. Keye amakere.**
26 **Teoso mera hiri namate amaka. Ehene biti mera hiri nami wato nareka.**
27 **Ati ehene biti yama manakone nahabihibonaka, me hiri hinaharo, Neme ka Owa tohe kari.**
28 **'Hika', te ati rabone teke. Yama toyabo ya haha me tame si tonaha ati me himitebonaka, me nafi.**
29 **Me fito tonahaboneke. Haha yama amosa me hiri na me ta me hiri nami amosa, haha yama hiyara me hiri na me hiri nami hiyarihi, naboneke, me ka yama manakone Teoso hinahabiha mati".**

Teoso Sesowi kaminemona Sesowi ati nematamonaka.

30 **"Owahariha yama hiri otera ama oke. Teoso owa yosekimataka, me ihi manakone onahabihabone owa, me hiri hinaharo. Me ihi manakone onahabiha owehene amosake, yama onofa hiri ora owa, Teoso ati nima owehene na owa".**
31 **"Fara otamine okomini ya owati amosarehene ama oke.**
32 **Hahi owa kamina ne naka. Owatoareka keye hiri rari, owa kaminari.**
33 **Me te yosehani teke, Yowao me aate nabone mati. Ati amosenoka owa kaminari, keye hiri rari.**
34 **Owa me kaminabone orahara oke. Ati okominahareka, te kasomibone karo.**
35 **Nabarina sari kana oye nima nareka. Ati te nofehinoka. Te yayai nani teke, oyene ya te sawiha te.**
36 **Yowao otamine kamineno yama hiri onaha ta amosi mati tohake, owa kamini yokana tohaharo. Okobi yama hinofa yokana hiri onahabone owa yosehimarika, yama hawa onihabone owa. Afa yama hiri onaha owa kaminineke, okobi owa yosekimata owa.**
37 **Okehemete oke okobi ati ehene. Efe owa kaminaka. Ati te mitatere amaka. Abono te awarihi tehi amaka.**
38 **Ati sawikara te ati boti ya, hiyoseke ati te nofare karo.**
39 **Teoso ka yama hani ki ni fara te tohate te amake, te sawi tabiyo Teoso taboro ya. Afa Teoso ka yama hani owa kamina kene te ati tera te amake.**
40 **Kaki te nofara teke owa ni ya. Owa ni ya te kaki ya Teoso ya te tabaha te winehene te amake fara yama tohaha ya".**

41 **"Otaminahamone me ati nabone orahara oke.**
42 **Te ati boti owato oke, Teoso te nofara te.**
43 **Okobi ati ehene okeha owa te nofakere. E ka owa fare ati ehene kake ya te nofehiba amaka.**
44 **Owati te nofakere, te amosamone me ati nabone te ati ni karo, fara te one mati. Ha ita yama amosene amake haro, te amosamone Teoso oharitehi ati nebona te ati ni ka yama ta.**
45 **Okobi ni ya te ehene hiyara okominahabone te ati na te awineke, owa te wati nawaha te. Owatiba wataraboneke te ehene okominahaba owa okobi ni ya. Te ehene Mowisei kaminaka, efe Mowisei tera kasomebona te ati nari.**
46 **Mowisei ati te nofara teke. Mowisei ati te nofi ya owati te nofehene te amake. Mowisei yama hani rawi ne owa kaminemataka,**
47 **ati te nofarari. Makoni owati te nofarineke",** Sesowi ati nemarika.

6

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

1 Yama we one ya Sesowi yana tone kariwehimarika Karireya ka faha kowani ya. Faha ini one amake haro, Tiberiati.
2 Me tamaha me hikiyomarika, Teoso ka yama namo kari, me kiya na mera kasomari.
3 Faya Sesowi tokomisehimarika atami ya fahi. He ya tataba me ya tabehi me nahorisahamaroke.
4 Basikowa amo ni yabokirahamaroke, soteo me ka marina.
5 Sesowi ki namisawahame mera awehimarika, me tamaha me kakeha mati he ni ya. Firibi aate nemarika. **"Hika ya bao e kanikaribe, me tafebana?"** ati nemarika.
6 Hine ya ati e nemarika ahi, Firibi totomi nari, ehenebona wato kari, hibati ya hiri hinahabonehe.
7 "Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone nafira awineke, bao kakanikabana, me ebe hinehibana", Firibi ati nemarika.
8 He ya tataba me ka owa ati yana nemarika, Atere, Simao Betiro anoti.
9 "Yetene sawika hari, bao sefata tohehi kihahari, siko nari. Hinaka aba me fama, ke. Hinaka yamata tamararake, me tamaha me tafebana. Me tamake", ati nemarika.
10 **"Me te yosehi me naorisahaba mati",** Sesowi ati nemarika.

Haha yama ya masiri hinama tohahamaroke. Me nahorisahamaroke. 5 mio me makitiri tohahamaroke, me fanawi toha, matehe toha, na tomi kara mati.

11 Sesowi bao wara tokanemarika. **"Teoso faya amake",** ati nemarika, Teoso ni ya. Faya bao ta nemarika me ni ya, me nahoha mati. Aba mera ta, nemarika. Fara me hinofa ra ta nemarika me ni ya.
12 Me akari ya he ya tataba me narabi nima nemarika. **"Yama tori hasi na te kayabahi. Abariyahi",** ati nemarika.
13 Bao siko ne toro hasi ne me kayabamaroke, isiri 12 na mo naro.
14 Afa Teoso ka yama Sesowi hinamoha me awaha me ati yana namaroke. "Efe Teoso ati kakaminamata amaka, kaketehibona me hinehimatamonaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati namaroke.
15 Sesowi yana ne tokomatasehimarika yati nemeha mese ya, ohariari, me hiwatebona me hineno mera wato kari, me ka towisawabonaha.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

16 Bahi toke ya he ya tataba me tokifiwahamamaroke faha ya.
17 Me tokibima me towakamahamaroke, me towakariwamabone mati Kafanao ya. Yama kayomamaroke. Sesowi kamakimatarehimarika me ni ya.
18 Yama yana tonahamaroke, boni nafiharo. Faha rike nafihamaroke.
19 Me ori namaroke, kirometoro 5 na tohi ya toha, 6 na tohi ya toha, na ya.

Faya Sesowi me awahamaroke fahi yaka nari faha mese ya. Kamaki bori namakimarika ayata ya. Me hinakomehemarika.

20 Mera hiyaremarika. **"Owa amake. Te watorima nahi",** ati nemarika.
21 Me kakomemara foyamisamakehimarika me ati ihi. Me kobo kanibote namaroke fahi Kafanao ya.

Sesowi me siba nemetemoneke.

22 Yama wamini ya me tamaha me naobasibaha me naosa nemetemoneke faha kowani ya. Me ati boti e nemetemoneke ahi: "Kanawa ya me tokibima me ya Sesowi tabarareka.

Kanawa fara oharineke. One watakere. He ya tataba me towakama me awineke fara hinama me toha mati", me ati boti ati nemetemoneke.
23 Faya sitati Tiberiati ka kanawa kamehemetemoneke fara bao me kabi ka yama ya, e ka Hiti ka Teoso ha ni nowati ka bao kabi.
24 Me tamehemetemoneke. Yama me watohemetemoneke waha, Sesowi sawire ka yama. he ya tataba me sawirihi ni ka yama me wato nemetemoneke. Kanawa ya me kibeha me towakamakiemetemoneke Kafanao ya, Sesowi me siba na mati.

Sesowi neme ka bao tohehimona ati nematamonaka.
25 Kowani ya me kobo tokanami ya Sesowi me towasimakia he me aate namaroke. "Habi himata yama ya kobo tirini?" me ati namaroke.
26 **"Owa te siba nene te amake, Teoso ka yama onamoamone te ati ni ya. Owa te siba na te awineke hine ya tera onakari karo bao ya. Keye amakere.**
27 **Yama te ahi rabone teke, haha yamata te kanikabone te, bototeharo. Yama te ahi nabone teke, yamata one te kanikabone te, botohinateraro. Haha yamata e kabi ya e wini fara tohatehabone eke Teoso ya e tabaha e, fara yama tohaha ya. Neme ka Owa tera kakawebonaka afa yamata ya, okobi Teoso ati ehene",** ati nemarika.
28 "Otara tikanawanahi, fara yama Teoso hinofa yokana ota hiri nabone ota", me ati namaroke.
29 **"Te ehene e na ahi, Teoso yama hinofa yokana te hiri nabone te. Hahi e ka owa Teoso hiyose kakehimata ati te nofahabone ati nareka",** ati nemarika.
30 "Himata yama tinamoribe, Teoso ka yama, tiwati ota nofiba karo? Himata hiri tiribe?
31 E ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Yama hani ati e teha amake ahi:

'Neme ka bao ta nematamonaka, me hikabebonaha',

ati te amake", me ati namaroke.
32 **"Mowisei tera kakawarehimatamonaka neme ka bao ya. Okobi ta tera kakawaka neme ka bao yokana ya. Keye amakere.**
33 **Teoso ka bao neme ke kisehimataka, ehene bofe ka me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi",** ati nemarika.
34 "Otara kakawi fara tihahi efe bao ya", me ati namaroke.
35 **"Efe bao ama oke, ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati. Owa ni ya me kakeha me fimimateraboneke. Haha owati me nofaha bakasi me awamateraboneke.**
36 **Hibati ya tera ohiyarara oke, owa te awakene owati te nofaramone onaha owa.**
37 **Haha owa ni ya okobi me ta hinaha me kakehaba me amake owa ni ya. Haha me kaki ya owa ni ya me were owitirahabone oke.**
38 **Okehemete ama oke neme ya, Teoso owa yosehi owa. Okehemete ama oke yama onofa amara hiri onahabone owa. Okehemete ama oke, Teoso yama hinofa yokana hiri ni owaharihabone owa.**
39 **Owa yosehimata yama hinofa yokana e nineke ahi. Me ka owa fawa oniheba watateredona ati nareka, me ta hinaha me ka owa. Owati ihi me nahomisamatehabone ati nareka yama amo ni nafi ahabi ya.**
40 **Okobi yama hinofa yokana e nineke ahi: Haha he biti awi yokana me tohaha he biti ati me nofa me wini fara tohatehabone ati nareka he ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Afa me hiri onamabone ati nareka, yama amo ni nafi ahabi ya",** ati nemarika.
41 Soteo Sesowi ati me mita me abe hiyaramaroke, he ati me nofaramone me ati na mati, ati e nari ahi, "Bao neme ka ama oke ha owa, okeha owa neme ya", ati nari.
42 "Hahi Sesowi amaka, Yose biti. Bati ota wato, mati ota wato, te amake. Himataba ati e nara ahi: 'Okehara oke neme ya', ati nari?" me ati namaroke.
43 **"Te ati e rima nahi fahi, te abe hiyara te, owati te nofaramone te ati na te.**
44 **Okobi owa yosekimata me hekakeha me ta me kakehaboneke owa ni ya. Haha okobi me hekakera me kakeraboneke owa ni ya. Owa ni ya me kakeha me ta me hiri onamabone oke, yama amo ni nafi ahabi ya.**
45 **Hibati ka Teoso ati kakamina memete me ka yama hani ati e teha amake ahi:**

'Teoso mera kanawanehibonaka, me nafi',

yama hani ati te amake. Haha okobi ati me mitaha he ati me watowaha me kakehaboneke owa ni ya.
46 **Okobi me awahaba me watatera me amake. Ha ita Teoso ni ya kakehimata ta he awate amaka.**
47 **Haha owati me nofaha me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Keye amakere.**
48 **Bao ama oke ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati.**
49 **Te ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Me ahabemetemoneke faro.**
50 **Hahi bao ta neme ya kisakimata amaka, me hikabebonaha, me ahabaterabone mati.**
51 **Ha owa efe bao yati ne ama oke, kisakimata neme ya. Hahi bao me kabaha fara me tohaha me tohatehaboneke. Efe bao oko ime amaka, ta onehibonaha, ehene me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi",** ati nemarika.
52 Soteo me yawahamaroke, me abe hiyara mati. "Himata nima ime ta ni neba amara, e kabehibana?" me ati namaroke.
53 **"Neme ka Owa ime te kabarihi, emene te fawarihi ne ya te sawiterabone teke fara yama tohaha ya ha te. Keye amakere.**
54 **Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa na me wini fara tohatehaba me amake Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Me hiri onamatehaboneke yama amo ni nafi ahabi ya.**
55 **Oko ime yamata yokana amake. Oko emene yama fawaha yokana amake.**
56 **Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa, na me ya otabine oke, owa ya me tabaha mati. Ota tabi fawa rabone otake.**
57 **Okehemete ama oke okobi yati ne ati ehene. Ehene yati one oke. Oko ime me kabaha me yati nabisaboneke owehene.**
58 **Efe bao neme ya kisehimata amaka. E ka iti bao owa me kabaha me ahabemeteke. Hahi bao ta me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya",** ati nemarika.
59 Ati e nemarika ahi, mera kanawanahari Kafanao ka sinakoka ya.

Tiwati hiri tinaha ta amosake.
60 He ya tataba he ati me mitaha me ati yana namaroke, me tamaha mati, me ati e na mati ahi: "Hahi ati nihinakara. Hike ati hinofaraba?" me ati namaroke.
61 Sesowi he ya tataba me ati boti watohimataka, me abe hiyara mati, ati me hinofarahari. Mera aate nemarika. **"Owati te nofarini?**
62 **Te ati e naba te amari, Neme ka Owa te awi ya tokomisamari fare kisaki ka yama ya?**
63 **Teoso Kanamori ehene te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te. E ka one me ihi e naba watatera amake, Teoso Kanamori ehene nima me ihi na mati. Owati hiri onaha ihi Teoso Kanamori kakete amaka. Owati hiri onaha ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te.**
64 **Te one me nasa ke owati me nofara mati",** ati nemarika. Sesowi hibati ya me ini watohimatamonaka, he ati me nofara mati. Me ka owa ino wato, nematamonaka, he ta tebanoho me one ni ya.
65 **"Makoni owati e nara oke ahi: 'Haha me ta me ni ya okobi ati amose ya me kakehaboneke owa ni ya'",** ati nemarika.
66 Afa yama ya Sesowi ya tataba me one Sesowi me nofamara he ya me tabamara-hamaroke, me tamaha mati.
67 Me 12 na mera aate nemarika. **"Te tokoma nibana ha te?"** ati nemarika.
68 Simao Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti hike ya ota tabaribe? Tiwati hiri tinaha ta amosake. Tiwati kamiti ota nofake, ota winatehabone ota Teoso ya ota tabaha ota, fara yama tohaha ya.
69 Tiwati ota nofake. Hahi tamine me hikaminehimata tihaha tiwa ota wato nineke, Teoso tiwa yosehi tiwa", Betiro ati nemarika.
70 **"Te 12 na tera okatikaharo oke. Te ka owa ohari sawi naka, Satanaisi ehene weye nari",** Sesowi ati nemarika,
71 Yota kaminari, Simao Isikarioti biti, Sesowi ta tebanoho me one ni ya, me 12 na me ka owa.

7

Sesowi sawihibona nisori me hinehimatamonaka ayaka ya.

1 Sesowi yobi ni ohariwahemarika Karireya ya. Yobi ni nofamarehimarika Soteya ya,
soteo me hinabowehibona me hine kari.
2 Soteo me ka marina amo ni yabokirahamaroke, yobe fotare ka marina.
3 Sesowi nisori me aate hinehimarika. "Sesowi yana tinahi. Tikamibeya Soteya ya,
tiwa me nofaha tiwehene kitaha me awahabone tiwa.
4 Me nafi era watohaba e ehene e kehemoteraboneke. Yama tiwato ya tiwa
tinamoabone tike, tiwa me awibone karo, me nafi", me ati namaroke.
5 Me ati e na Teoso ka towisawa amaremona me hinehimarika, fara nisori mati.
6 **"Oko amo nibone kobo kere mata. Fara yama we nima te amo ni nineke ha te.**
7 **Tera me kakokere. Ha owa ta owa me kakoke, yama okomini karo me ka yama hiyararo.**
8 **Te sawihi marina ya Serosarei ya. Osawirabone oke, oko amo nibone kobo ri karo".**
9 Ati e ne itamatehimarika mata Karireya ya.

Sesowi sawihimatamonaka yobe fotare ka marina ya.

10 Sesowi nisori me tokomakehemetemoneke marina ya. Me nowati ya tokomakehi-
marika, me nafi hiwatorahari. Me nafi hiware tokomakehimarika.
11 Marina ya soteo me ka hiti me siba hinehimarika sawi tabiyo. "Hibaka tohe
awaraya?" me ati nemetemoneke.
12 Marina ya me sawiha me abe hiyararawemetemoneke, Sesowi me kamina mati.
"Amosate amaka", me one ati, "Hiyatere amaka. Era keyehate amaka", me one ati,
nemetemoneke.
13 Sesowi me kamina me ati kitaremetemoneke, me ka hiti me me nakome karo.
14 Marina enoki ahabi ya Sesowi tokiyomamakemarika teboro wari ka yama ya. Mera
kanawanehimarika waha.
15 "Kaa", soteo me ati namaroke. "Himata nima ne yama watora, me hikanawanara-
hari?" me ati namaroke.
16 **"Owati amara okominine oke. Owa yosehimata ati okominine oke.**
17 **Teoso yama hinofa hiri ni tinofi ya yama okomina tiwato tinahabone tike,
owati amararo. Owa tiwatoabone tike, Teoso ati okominaha owa.**
18 **E one era me kahiyarahabone e ati ni ya fara e ati e kaminabone eke. Era
yosehi me kahiyarahabone e ati ni ya keye hihiri e tohara awineke. E ehene e
na e ka yama hiyaraba watatera amake.**
19 **Te ni ya Mowisei Teoso ati kamine ati te tokatabatera te amake, te nafi.
Himataba owa te nabowahabone te ati nineri?"** ati nemarika.
20 "Inamati ehene ama tirini? Hibake tiwa nabowehibona ati rano?" me nafi ati
namaroke.
21 **"Te ka owa ohari okasomi ya 'Kaa', te ati na teke.**
22 **Mowisei tera yosehimatamonaka, te ka matehe sowiri atari kote te wisi
nabone te. Matehe sowiri atari kote wisi ni Mowisei tai toharematamonaka. E
ka iti me one ta matehe sowiri kote wisi ni me tai tohibehemetemoneke, Mowisei
watare ya mata. Sabato ya yama te ahi te te amake, matehe sowiri atari kote te
wisi na te,**
23 **fare Mowisei atimatamona ehene. Himataba owa te kakoneri, sabato ya e
ka owa okasoma owa, abono nafi?**
24 **Yama mese te kakatomarima nahi. Yama boti te awahi, amosi te awahabana,
yama hiyara wataramone te ati niba karo",** ati nemarika.

Owa te watoha te awine?

25 Serosarei ya me winaha me one ati yana namaroke. "Efe amare, me hinabowebona
me hinahari?
26 Me nafi hiyare e ka hiti me ati yana kere he ni ya. Kirisitomona me hine awa, e ka
hiti mati?
27 Kirisito amare awaka. Yane ka tabora ota watoke. Kirisito kake ya yane ka tabora
e watorabone me hite amake", me ati namaroke.
28 Sesowi mera kanawanehimarika teboro wari ka yama ya. **"Owati te mitahi. Owa
te watoha te awine? Owati ka tabora te watoha te awine? Fara owati amara ihi
okehemete ama oke. Owa yosekimata te watokere. Era keyehatere amaka.**

29 **Owato oka ha owa, okehemete owa ahi he ni ya. Owa yosehimata amaka, okehabone owa",** Sesowi ati nemarika.
30 Faya me hiwatebona me hine me hiwatarehimarika mata, amo nibona kobo re karo mata.
31 Me tamaha ati me hinofawahemarika waha, me ati e na mati ahi: "Hahi mera nakitamahareka hari, me tamaha mati. Kirisito tohe awaka hari, kaketehibona me hinehimata", me ati namaroke.

Me ka hiti saotato me me yosehemetemoneke, Sesowi me watahabone mati.
32 Me tamaha me abe hiyara Sesowi me kamina me ati e na me ati fariseo me himitemeteke. Faya sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha me ka saotato me me yosehemetemoneke, Sesowi me watahabone mati.
33 **"Sasawi okowamatabone oke mata te ni ya. Manakobisa owa yosekimata ni ya okomabone oke.**
34 **Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Fara okomi ka yama ya tokomaki te watoraba te amake",** Sesowi ati nemarika.
35 Soteo me abe hiyaremetemoneke. "Hika ya tokomeba amara, e wasirebana? Tokomarehiba ama bara me ka sitati ya, Keresia ka me ati me hiri na me ka sitati ya, e ka one me wini ka yama ya? Bara mera kanawana neba ama fahi?
36 Himataba ati e nara ahi: 'Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Fara okomi ka yama ya tokomaki te watoraba te amake', ati nari?" me ati nemetemoneke.

Teoso ka faha Sesowi kaminematamonaka.
37 Marina amo ni towaharikosamaroke, amosi mati tohaharo. Sesowi wamise ati yana nemarika. **"Owati te mitahi. Bakasi te awi ya te kamahi owa ni ya. Yama te fawibeya.**
38 **Teoso ka yama hani owati me nofa mera kamina ati e teha amake ahi:**

'Faha tamini mati tohaha tasi namisaboneke he nabati ya, faha kanafiaharo',

ati te amake".
39 Sesowi faha kamine Teoso Kanamori kaminemarika, Teoso ta hinehibanoho me ni ya, Sesowi ati me nofa mati. Teoso Kanamori kakemataremtamonaka mata, Teoso Sesowi towakamare karo mata neme ya.

Me abe kasiro kamisemetemoneke, Sesowi me kamina mati.
40 Sesowi mera hiyare ati me kamita me one ati e namaroke ahi: "Efemata amaka, Teoso ati kakaminamata, kamatehibona me hinehimatamonaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati namaroke.
41 "Kirisito amaka", me one ati namaroke. Me one ati e, namaroke ahi: "Kirisito watareba awaka Karireya ya.
42 Kirisito Tafi ka notitebonamona Teoso ka yama hani ati te amake. Kirisito watehibonamona ati te amake Berei ya, Tafi ka sitati ya", me ati namaroke.
43 Me abe kasiro kamisamaroke, Sesowi me kamina mati.
44 Me one hiwatebona me hinehimatamonaka, me hibehibonaha kateya ya. Me hibehibona me hine me hiwatarematamonaka.

Me ka hiti Sesowi me nofaremetemoneke.
45 Faya saotato me fari tonamemetemoneke, sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me ni ya. "Himataba te kakamarara?" me ati nemetemoneke.
46 "E ka owa ati e neba watatere amaka", saotato me ati nemetemoneke.
47 Fariseo me ati e nemetemoneke ahi: "Tera keyeha ne awaka.
48 E ka hiti ati me hinofare awaka, me nafi. Fariseo me nafi ati hinofarihi, hine awaka.
49 Haha he ati me nofaha yama me wawatobiti kere. Mowisei ka yama hani me watorihi ke. Makoni Teoso mera waka nebonaka me ka yama hiyara ihi", me ati nemetemoneke.
50 Nikotemo ati yana tonehimatamonaka, fariseo me ka owa, tokibahari Sesowi ni ya.
51 "Mowisei ati e nemata awaka ahi hinaka yama hani ya, e kihaharo. Haha me ihi hiyaramone me ati e mitibahabone eke, fara hine me kamina me ati, yama e watobone karo", Nikotemo ati nematamonaka.
52 "Karireya kabisa ama ti, ha tiwa? Teoso ka yama hani tiwahi. Teoso ati ka yama hani atiba watatera amake, Karireya ka Teoso ati kakaminatebona kaminaro", me ati nemetemoneke.
53 Me tokomarawemetemoneke fara me tabori ya.

8

Tika ahabi onofabisa okere.

1 Sesowi tokomisehimarika atami ya, orifa boti ka atami ya.
2 Yama we kamaki ya tokomemarika teboro wari ka yama ya. Me nafi kakehamaroke he ni ya. Itaririse mera kanawanehimarika.
3 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba fanawi me kakamakehamaroke, maki amare ahi hina me hiwasiharo. Me ati ihi wahamaroke me baikani ya.
4 Sesowi me aate namaroke. "Borofeso, fanawi maki amare ahi hina me wasihanike.
5 Fanawi ihi e na e banahabone Mowisei ka yama hani ati te amake yati ibe ya, ahababonehe. Himata nima tiwati ri?" me ati namaroke,
6 he me totomi na mati, ati tosawarihibona me hinahari, ati me himite ya me hikaminehibonaha me ka hiti me ni ya.
Sesowi mowi nise yama hani rawi kanehimarika wami ya, yehe ya.
7 He aate ni me fawa ramaroke, he ati miti tabiyo. Faya wamisame ati yana nemarika. **"Te ka owa yama hiyara hiri re kinari tai hiwahi",** ati nemarika.
8 Sesowi mowi nisamatase yama hani rawi katasemarika wami ya.
9 He ati me mita me tokomamaroke, me oohariki na mati. Horawe tai tohame nowati ya me one tokomakehamaroke. Ohari fanawi ya tofamakosemarika, me teme na mati.
10 Wamisame fanawi aate nemarika. **"Fanawi hibaka me tohari? Tika ahabi me nofa me watara me awine?"** ati nemarika.
11 "Me watara me awineke", ati namaroke.
"Tika ahabi onofabisa okere. Tikamahi. Tiwehene hiyara watamariyahi waha", ati nemarika.

Me nafi ka yama oye ama oke.

12 Sesowi mera hiyaremarika. **"Me nafi ka yama oye ama oke ha owa. Owa ni ya te sawi ya te yaka raba teke yama soki ya. Te ka yama oyebone nahabone teke, te wini fara tohatibone karo Teoso ya te tabaha te",** ati nemarika.
13 Fariseo me ati yana namaroke. "Fara tiwa tikamina tiwati amosakere", me ati namaroke.
14 **"Fara owa okomina owati amosake, okimete ka yama owatoa owa, okomiba ka yama owato ona owa. Okimete ka yama te watokere, ha te ta. Okomiba ka yama te watorihi, ke.**
15 **Me one ihi hiyaramone te ati ke, fara yama te nofa te hiri na te, Teoso ati miti te nofara te. Me ahababone ona owatiba watatera ama oke.**
16 **Me ahababone ona owati ni ya owati amosa awineke, owati ohariri karo, okobi ati ya owati tohi karo, owa yosekimata.**
17 **Ati e nineke ahi, te ka yama hani karo, Mowisei ka yama hani:**

'E ka one me famaha me ta yama me kamini ya, me ati amosa me awineke',

ati ke.
18 **Owa okominine oke. Okobi owa yosekimata owa kamina naka",** Sesowi ati nemarika.
19 "Hika ya tohe awaraya abi?" me ati namaroke.
"Owa te watokere. Okobi te watorihi ke. Owa te wato ya okobi te watohene te amake", ati nemarika,
20 mera kanawanahari teboro wari ka yama ya, yinero wiyene wari yabore ya. Me hiwatamatarehimarika, me hibehibana kateya ya, amo nibona kobo re karo mata.

Hibake ama tiri?

21 Sesowi mera hiyaramatasehimarika. **"Okoma okibone. Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Te ahababa te amake, te ka yama hiyara te kihasa na te. Tokomaki te watoraba te amake fara okomi ka yama ya",** ati nemarika.
22 "Fare hiwa nahabihiba ama, 'Okomi ka yama ya kamaki te watoraba te amake', ati nari?" soteo me ati namaroke.
23 **"Bofe ka me te amake. Neme ka ama oke ha owa. Wami ka me te amake. Wami ka ama okere ha owa.**
24 **Te ahababone onahara oke, te ka yama hiyara te kihasa na te. Efe amaremona owa te ati ni ya te ahababa te amake, te ka yama hiyara te kihasa na te",** ati nemarika.
25 "Hibake ama tiri?" me ati namaroke.

"Efe aya okominehi ama oke.
26 **Te ka yama hiyara tamaha hasi narake, okominehenehe. Hahi owa yosekimata keye hiri tere amaka. He ni ya yama omita ta okomini onofa ama oke",** ati nemarika.
27 Ati me hiwatorehimarika, batino kaminari.
28 Sesowi ati yana namatasehimarika. **"Neme ka Owa te ta tomise ya owa te watohaba teke, efemona owa. Owahariha yama hiri otera ama oke. Okobi owa kanawane ka yama ta okominate ama oke hine ya.**
29 **Owa yosekimata owa ya famaka. Owa kakosarareka, yama hinofa hiri oni karo",**
30 ati nemarika. Me tamaha ati me hinofemarika.

Satanaisi biti me te amake.
31 Sesowi soteo mera hiyaremarika, ati me hinofari. **"Owati nofi te fawa ri ya owa ya tataba yokana me te tohaha te awineke.**
32 **Yama fa yokana te watohabone teke. Afa yama ihi te nahowahabone teke, me ka yama aahi te tohamaraha te",** ati nemarika.
33 "Abarao ka noti me ota amake. Me ka yama aahi me ota tohatera ota amake. Himata nima tiwati nineri, e naro ahi, 'Te nahowahabone teke', tina tiwa?" me ati namaroke.
34 **"Yama hiyara e hiri na yama hiyara era nahatote e amake. Me ka yama aahi nima e e te e amake, e ati boti hiyara yama hinofa ya e ehene tohaharo. Keye amakere.**
35 **Me ka yama aahi me sawi fara tohatera me amake me ka hiti taboro ya. Me ka hiti biti ta sawi fare tohate amaka bati taboro ya.**
36 **Makoni okobi biti tera nanahowahe ya nahowai yokana te tohahabone teke, me ka yama aahi me te tohamara te.**
37 **Tera owato oke, Abarao ka noti me te tohaha te. Owa te wati kana na teke, owati te nofara te.**
38 **Yama owaha okominahara oke, okobi ya ota fami ya. Fare te ka abi ati nima, te ehene teha te amake".**
39 "Ota ka abi amaka hari Abarao", me ati namaroke.
"Abarao biti me te tohi ya Abarao ehene nima te ehene nene te amake.
40 **Teoso ati omitara oke. Ati okominahareka, ati amosari, te ni ya. Teoso ati okomina okene owa te wati kana teke. Abarao ehene e tere amaka ahi.**
41 **Fare te ka abi ehene nima te ehene nineke",** ati nemarika.
"Ota ka abi oharika, Teoso toahari. Ota ka abi Teoso biti yokana me ota amake", me ati namaroke.
42 **"Teoso biti me te tohi ya owa te nofehene te amake, okehemete owa Teoso ni ya. Owati amara ihi okehemete ama oke. Okehemete ama oke Teoso ati ehene. Osawi oke ahi waha.**
43 **Himataba owati te watorineri? Owati miti te nofari ka owati te watorineke.**
44 **Satanaisi biti me te amake, fara te ka abi yama hinofa hiri ni te nofaha te. Era nahabi fare tohate amaka. Era keyehi fare toha, te amaka, yama amosa nofare kari. Keye hiri te amaka. Fare ehene tohate amaka, keye hiri nari. Keye hihiri amaka, keye bati tohe kari.**
45 **Fa yokana okomini ka owati te nofarineke.**
46 **Te ka owa neba ama, owa kaminebana, owehene hiyaramone ati nari, keye hiri rari? Keyeba hiri orahara oke. Himataba owati te nofarineri?**
47 **Teoso ka me te tohi ya Teoso ati te kamitene te amake. Owati te mitarineke, Teoso ka me te tohari karo",** ati nemarika.

Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke.
48 "Ota ati e nibaharo ota amake ahi: Samaria ka me ka owamona tiwa ota ati naro otake. Inamati ehenemona tiwa ota ati, naro otake. Ota ati fiya torehete awineke", me ati namaroke.
49 **"Inamati ehene ama okere. Owehene okobi me kahiyarake. Owa te tahi ke ha te ta.**
50 **Me ati yana niba onofa okere, otaminahamone me ati na mati. Owa naka, otaminamone me ati nabone ati nari. Yama watoka hari, e ka yama. Keye hiri oni ya keye hiri, keye te hiri ni ya keye te hiri, na te awineke.**
51 **Haha owati me tokataba me ahabateraboneke. Keye amakere",** ati nemarika.
52 "Tiwa ota watowahake waha, inamati ehene tihaha tiwa. Abarao ahaba, Teoso ati kakamina me ahaba, nemeteke. 'Haha owati me tokataba me ahabateraboneke', tine ti?

53 Tika yama wato amosi mati tohahamone tine ti? Ota ka iti Abarao ka yama wato
ihamamone tine ti, ahabemata? Teoso ati kakamina me ahaba nemeteke. Tika yama
amosa wato fiya tonahamone tine ti, ha tiwa? Hikemona tiwa tine tiri, amosi mati
tihahamone tina tiwa?" soteo me ati namaroke.
54 **"Owa me kahiyarabone oni ya owati hinita tohahaboneke. Okobi ati amaka,
owa kaminari, owa me kahiyarabone ati nari. Efe okobi amaka, te ka Teosomona
te ati nari.**
55 **Te watotere amaka. Ha owa ta owatote amaka. Owatoteremona one ya keye
hihiri ohehene ama oke, fara te nima. Owatote amaka. Fare ati nima owehene
te ama oke.**
56 **Te ka abi Abarao tohe Teoso hiyarematamonaka, oko kakitebone kaminari.
Abarao Teoso ati mite yayai nematamonaka. Otamine mite yayai nematamon-
aka",** ati nemarika.
57 "Abarao tiwaremete ama tike. 50 ano tiha tikere", soteo me ati namaroke.
58 **"Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke baha. Keye amakere",** ati
nemarika.
59 Faya yati ibe me yabahamaroke, Sesowi me banahabone mati. Sesowi hiwa kehemo
tasi tonehimarika teboro wari ka yama ya.

9

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

1 Sesowi yaka ne me ka owa awehimarika noko awaterari, fara hikawatehemete.
2 He ya tataba me aate hinehimarika. "Habi himata ihi noko awatereno amara? Bati
yama hiyara me hiri na me ihimete ama? Fare yama hiyara hiri ne ehenemata ama?"
me ati namaroke.
3 **"Ehene amakara. Bati me ihi amarihi ke. Noko aware watehimatamonaka,
Teoso kiti yofi kanehibonaha.**
4 **Yama wa tosa ni ya yama e ahi nahi, Teoso ka yama, owa yosekimata. Yama
sokihaba amake. Yama soki ya yama e ahi raba e amake.**
5 **Bofe ya osawia me nafi ka yama oye ohine oke",** ati nemarika.
6 Ati fawa ne wami firo kase atabo hiri nemarika. Me ka owa noko ketehemarika
atabo ya.
7 **"Tinoko soko tinahi faha Sirowe ya".** (Sirowe ino e ka owa ino tohate amaka,
owabisa hiyosehari.) Tokifiwahe noko soko ne tokomemarika, noko awawahari.
8 He wini beheri ka me toha, me one he aawa me toha, na me ati yana nemetemoneke,
me ka yinero ninika tohe me hiwi hinofe kari. "Efe amare, itehi yinero aate nofahari?"
me ati nemetemoneke.
9 "Efe tohaka", me one ati nemetemoneke.
"Efe amare awaka. Efe awi tohe efe tohare awaka", me one ati, nemetemoneke.
"Efe ama oke", ati nematamonaka.
10 "Himata nima tinoko kasomi nani amari?" me ati nemetemoneke.
11 "Aya sawihi ehene amaka, Sesowi tohahari. Atabo hiri ne onoko ketehareka. 'Sirowe
ya tinoko soko tinahi', ati nareka. Okifiwaha onoko soko ona yama owahara oke", ati
nematamonaka.
12 "Hika sawirano efe?" me ati nemetemoneke.
"E awakere", ati nematamonaka.

Sesowi hikasome fariseo me aate hinehimatamonaka.

13 Me hekamematamonaka fariseo me ni ya.
14 Sabato ya Sesowi atabo hiri ne noko hikasomehimarika.
15 Fariseo me aate hitasematamonaka. "Himataba tinoko awineri?" me ati nemete-
moneke.
"Onoko ketehareka atabo ya. Faya onoko soko ona yama owahara oke", ati
nematamonaka.
16 Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi: "Teoso hiyose hikara, sabato ya yama ahi
nari", me ati nemetemoneke.
Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi: "Amosare ya yama watorena amaka", me ati
na me abe ati nofaremetemoneke.
17 Me aate hinamatasehimatamonaka. "Tinoko kasomeno awaka. Himata nima
tiwatiribe, tikamine ya?"
"Teoso ati kakamina amaka", ati nematamonaka.

18 Efe amaremona me hinehimatamonaka, soteo me ka hiti mati, bati me ati me
mitara mati mata. Keye hiri nemona me ati boti hinematamonaka, watehi noko
awarematamona ati nari, noko awawehimona ati, nari, bati me ati me mitamatara mati.
Bati me ini me hiri hinehemetemoneke,
19 me me aate hinahabone mati. "Efe te ka inamatewe ama ha? Wate noko
awarematamona te ati nabana? Himataba noko awawara?" me ati nemetemoneke.
20 Bati me ati yana nemetemoneke. "Ota watoka hari. Ota ka inamatewe amaka. Noko
awaremari ota watoka, watahari.
21 Yama ota watora ihi noko awawahaka. He noko kasomeno ota watorihi ka. Te aate
naho fara me te. Nafika. Hiwa kaminebonaka", me ati nemetemoneke.
22 Soteo me me nakome ka me atimetemoneke. Sesowi Kirisitomona me ati naba me
ati watarabone soteo me me hinibehemetemoneke baha. Sesowi Kirisitomona me ati ni
ya me tokiyomamarabone soteo me me hinehemetemoneke sinakoka toro ya.
23 Makoni bati me ati e nemetemoneke ahi: "Nafika. Te aate naho", me ati na mati.
24 Me ha hitasematamonaka. "Keye hiri tirahabone tinahabone tike Teoso nokosi ya.
Teoso tiwati mitaka. Ota watoka hari, hiyarari", me ati nemetemoneke.
25 "E awakere. Amose ya amosa, hiyare ya hiyarihi ne awaka. Owa owato oke. Onoko
awatera onoko awawaineke", ati nematamonaka.
26 "Himata nima ehene rano tiwa ni ya? Himata nima tinoko ni rano, amosawahama-
habana?" me ati nemetemoneke.
27 "Owa okominahara oke hibati ya, owati te mitara te. Himataba owati te mitamatasa-
habone te ati nineri? He ya tataba me te tohawa nibana?" ati nematamonaka.
28 Faya fariseo ati me himite me hikakomatamonaka fahi, ati me hinofarahari. "Ati
tinofa tika ha tiwa. Mowisei ati ota nofabisake ha ota.
29 Teoso Mowisei hiyaremata ota watoke. Hahi kaki ka yama ota watokere", me ati
nemetemoneke.
30 "Himata amari fa? Onoko kasome kaki ka yama te watokere.
31 Teoso e watoke, me ati mitarari, yama hiyara me hiri na me ati. Haha Teoso me
nofaha me ati mitate amaka, yama hinofa me hiri na mati.
32 E ka owa tamine e mitatere amaka, hahi noko awatere noko kasomari.
33 Teoso hiyosere ya yama watorena amaka", ati nematamonaka.
34 "Otara tikanawanariyahi. Tiwata tihiyarehemete ama tike", me ati nemetemoneke.
Me hinasawimarematamonaka me ni ya.

Sesowi hikasome kobo hinehimatamonaka.

35 Me hinasawimare tamine Sesowi himite siba hine hiwasimarika. Aate hinehi-
marika. **"Neme ka Owa ati tinofini waha?"** Sesowi ati nemarika.
36 "Hibakari, ati onofebana?" ati nemarika.
37 **"Tiwahareka hibati ya. Efe tiwa hiyaraka",** Sesowi ati nemarika.
38 "Oko Hiti tiwati onofa oke waha", ati nemarika. Sonarisehimarika he nokosi ya.
39 **"Okehemete ama oke bofe ya, me ebe okanabone owa. Okehemete ama oke,
me noki awatera me noki awawaibone karo. Okehemete ama oke, haha me noki
awaha me noki awamaribone karo",** Sesowi ati nemarika.
40 Fariseo me one Sesowi ya me tabaha he ati me mitahamaroke. "Ha ota ota noko
awamarihi nine?" me ati namaroke.
41 **"Te noko awamari ya Teoso tera kakorehina amaka. Te noko awahamone te
ati nineke. Makoni tera kako fawa raka",** Sesowi ati nemarika.

10

Sesowi ofeya me nanarifa kaminematamonaka.

1 **"Hahi ofeya me tabori ka nokobi amara ya tokiyome yama boboti amaka. Era
nanahabi amaka. Tokiyomate amaka ha ya. Keye amakere.**
2 **Hahi nokobi yokana ya tokiyomehi ofeya me nanarifa amaka.**
3 **Nokobi sese kana nokobi se kite amaka, tokiyomabona kari. Ofeya ati
me himitate amaka. Hinaka ofeya mera ehe te amaka fara me ini ya. Mera
kakiyomamate amaka, me nahokosahabone mati.**
4 **Hinaka ofeya me nafi kakiyomame me nokosi ya tai toamate amaka. He
nowati ya me yotote me amake, he ati miti me wato karo.**
5 **Bare nowati ya me yototera me amake, me hiwaterari. Mera ha ne ati
me hinofare ka me tokarikosate me amake, ati me hiwatore karo",** Sesowi ati
nemarika,
6 hiyara kaminari. Sesowi ati me watoramaroke, hiyara kaminari.

Ofeya me ka nokobi ama oke.

7 Faya Sesowi mera hiyaramatasehimarika. **"Ofeya me ka nokobi ama oke ha owa.**
Keye amakere.
8 **Onokosi ya me tai toha yama boboti memeteke, me nafi, era nanahabi me**
toha mati. Ofeya me ati me hinofarehemeteke.
9 **Ha owa nokobi ama oke. Owa ya me tokiyoma me kasomaboneke. Me**
tokiyoma, me kiyomama, masiri me wasi, naboneke.
10 **Yama boboti kakete amaka, mera boti, mera waka, nebonaha. Okehemete**
ama oke ha owa, me winatibone karo fara yama tohaha ya, Teoso ya me taba
mati. Okehemete ama oke me sawi amosibone karo".

Ofeya me nanarifa amose ama oke.

11 **"Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa. Ofeya me nanarifa amose hiwa**
ta nebonaka, ahabebonaha, ofeya mera kasomebonaha.
12 **Hiti nanarifa ofeya mera narifi yokana tohatere amaka, hinaka ofeya me**
amari karo. Robo kake awe ya tokomate amaka, ofeya mera kakosahari. Faya
robo mera wate ya me one tokarikosate me amake.
13 **Hiti nanarifa ofeya mera nofare ka tokomate amaka, me ka hiti tohare karo.**
14 **Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa. Oko ofeya me owato, owa me**
wato, te me amake.
15 **Okobi owa wato, okobi owato, te ama oke, fara me nima. Fara owa**
okahabanabone oke, ofeya me okasomahaba owa".
16 **"Oko ofeya me one toha, nabisake, me tabori one karo. Me owakamaha-**
banake ahi. Owati me mitahaba me amake. Me yoro tokowamaba me amake
ahi, me nafi tohi ohariaba mati, me nanarifa ohari mati".
17 **"Okobi owa nofaka, owa ta onahabone oni karo ohababone owa, okitamata-**
sibone karo.
18 **Me ati ihi amara ohababone oke. Fara owati ya ohababone oke. Owati yana**
ni ya ohababone oke. Owati yana namatasi ya okitama onahabone oke. Okobi
ati ehene amaka, owa yosehari", ati nemarika.
19 Soteo Sesowi ati me mita me abe ati tokatabaramaroke tasa.
20 Me tamaha me ati e namaroke ahi: "Rabike awaka, inamati ehene. Himataba ati te
kamitara?" me ati namaroke.
21 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa inamati ehene tohe ati e tere amaka ahi.
Inamati ehene e noko awamaba watatera awineke", me ati namaroke.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke.

22 Faya teboro ka ayaka ka yama tohehemetemoneke fahi, yama siri tohi ya.
23 Sesowi yaka nemarika teboro wari ka yama ya, Saromao ka yobe bari karehi ya.
24 Soteo me moto hikane me aate hinehimarika. "Himata nima yama amo ni ni ya tiwa
tikaminaribe? Yama amo ni fiya tonake. Kirisito tihi ya tiwa kamini yokana tihahabone
tike ota ni ya", me ati namaroke.
25 **"Yama okominahara oke hibati ya, owati te nofara te. Me okasomahara oke,**
okobi ati ehene. Afa yama hiri ona owa kamineneke.
26 **Owati te nofarineke, oko ofeya me te tohari karo.**
27 **Oko ofeya owati me mitate me amake. Me owatote me amake. Onowati ya**
me yoto, te me amake.
28 **Me winatehaba me amake fara yama tohaha ya, owati ihi. Me ahababa me**
watateraba me amake. Me me hiyabamakiteraba me amake owa ni ya.
29 **Okobi owa ni ya mera ta ne kitate amaka mata ya. Me me hiyabamakiteraba**
me amake okobi ni ya.
30 **Ha owa okobi ota ni oharineke",** Sesowi ati nemarika.
31 Soteo yati ibe me yabatasahamaroke, Sesowi me banahabone mati, ahabebonaha.
32 **"Yama amosa tamaha hiri onahara oke te nokosi ya, okobi owa yosehi owa.**
Himata hiri ona ihi owa te nahabiribe?" Sesowi ati nemarika.
33 "Yama amosa hiri tinaha ihi amara ya tiwa ota banahaba otake. Tiwati hiyari ka
tiwa ota banahaba otake, Teoso yama hinofara hiri tina tiwa, e tihaha Teosomona tiwa
tiniha tiwa", me ati namaroke.
34 **"Te ka yama hani te awarini, Teoso ka yama hani, ati e naro ahi:**

'Teoso me onemone tera onahara oke',

35 **Teoso ati nematamonaka, Teoso ati me mitaha mera kaminari. Teoso ka yama**
hani ati e mitarama naba watateraboneke, Teoso ati tohaharo.
36 **Teoso biti ama oke, onahara oke. Himata nima te ati nineri, owati hiyaramone**
te ati na te, yama Teoso hinofara hiri onahamone te ati na te? Okehemete oke
okobi ati ehene, okobi owa wasihimata owa.
37 **Okobi yama hiri hinaha ya owehene tohari ya yama amosene amake owati te**
nofari ka yama.
38 **Okobi ehene ya owehene tohaha owati te nofara yama hiri onaha ihi Teoso**
biti ohahamone te ati nabone teke, owa te watobone karo, okobi ha owa ota ni
oharia ota, ha owa okobi ota ni ohari na ota", ati nemarika.
39 Me hiwatebona me hitase hasi tasemarika.
40 Sesowi tokariwahamatasehimarika Sotao kowani ka ya, fare Yowao mera iibofaris-
ari ka yama ya. Sawihimarika fahi.
41 Me tamaha me tokomakehamaroke he ni ya. Me ati e namaroke ahi, me abe hiyara
mati: "Yowao mera nakitamehiba watare ati fiya torehita amaka, Sesowi kaminari", me
ati namaroke.
42 Me tamaha Sesowi me nofawahamaroke waha afa tabora ya.

11

Rasaro ahabematamonaka.

1 Me ka owa Rasaro tohe kiya nemataka. Betania kamari amaka, haha tabora Maria
hinakati Mahata toha na me taborimaroho,
2 afa Maria e ka Hiti teme sika karetehabana befomi ya, he teme nahokoriwatehabana
tati kone ya, efe Rasaro kiya ne hinakasima.
3 Maria hinakati ya famaha Sesowi ino hiri narawemetemoneke. "Kiki, aya tinofe kiya
nareka", me ati namaroke, Sesowi me aate na mati, Maria hinakati ya famaha ati me
kamina mati.
4 Sesowi me ati mite ati yana nemarika. **"Kiya nemona ahabarehibonaka. Kiya**
naka, Teoso me kahiyaribone karo, Teoso biti me kahiyara, nibone karo", ati
nemarika.
5 Sesowi mera nofehimari amaka, Mahata, hinakasima, Rasaro, me na mati.
6 Rasaro kiya nemona tamine mitakana yama we famaha ya sawisa nemarika mata.
7 Faya he ya tataba mera hima nemarika. **"Hima e wete tonamaba eke Soteya ya",**
ati nemarika.
8 "Habi soteo tiwa me banahabone me ati narake fahi yati ibe ya, tiwa me
nabowahabone mati. Tikamatasibana fahi?" me ati namaroke.
9 **"Yama we oharia ka bahi 12 tereno ama? Yama wa toni ya e yaka na e tara**
tokatera amake, yama e awi karo yama wa toni ya.
10 **Yama soki ya e yaka na e tara tokate amake, yama we watari karo",** ati
nemarika.
11 Ati yana namatasehimarika. **"E ka habai Rasaro amo neno awaka. Okomake-**
habana oke fahi, onatafihibana", ati nemarika.
12 "Sesowi amo ne ya kitameba awaka", he ya tataba me ati namaroke.
13 Sesowi ati me mita Rasaro amo ne kaminemona me ati namaroke, hasi nebonaha.
Rasaro ahabino kaminemarika.
14 Yama kamini yokana Sesowi tohawemarika. **"Rasaro ahabenoka.**
15 **Yayai oke ahabe ya osawiri karo. Owati te nofawahaba teke waha. Hima fahi**
he ni ya", ati nemarika.
16 Me ka owa ohari Tome tohe me one hiyaremarika. Ino owa Titimo tohaka, matehe
fami kawata owa ino ya ino tohahari. "Hima he ya e totabamakibeya. Ahabe ya e ahabi
tabibeya", ati nemarika.

Sesowi kobo nematamonaka Betania ya.

17 Sesowi tokomake kobo nemarika Betania ya. Kobo tonamake ya Rasaro foyehi-
mataka tama ya, amo ni 4 nari.
18 Betania yaboramaroke Serosarei ya. 3 kirometoro tohake.
19 Makoni Soteo me tamaha me kakehemeteke, Maria Mahata me famaha me ati boti
me nasomawahamahabone mati, me ka niso ahabe mati.
20 Sesowi kobo ni tamine Mahata mita tasi tonahamaroke Sesowi kobo nabonehe.
Maria itariemeteke yobe toro ya.
21 Mahata Sesowi aate namaroke. "Oko Hiti tisawiemenehe, okaniso ahabarehina
amaka.

22 Yama owato oke haro. Teoso ha tini ya fara tiwati nima ehene nebonaka", ati
namaroke.
23 **"Niso yati namatasebonaka",** Sesowi ati nemarika.
24 "Yati namehiba owato oka, yama amo ni nafi ahabi ya, e nafi yati nami ya", ati
namaroke.
25 **"Era hihiri nama ama oke, ha owa. Me wini fara tohate me amake owehene.
Haha owati me nofaha me ahaba me sawi fara toha naboneke.**
26 **Haha me sawiha owati me nofaha me ahabaterabonеke. Owati amosa awine
tiwa ni ya?"** ati nemarika.
27 "Ee. Kirisitomona tiwa one oke, Teoso biti. Efemata ama tike, kaketehibona Teoso
hinehimata tiwa", ati namaroke.
28 Mahata ati fawa na tokomamaroke. Hinakasima Maria hiyaremeteke, me fami
oharia mati. "Borofeso kobo nake tiwa ati nareka", ati nemeteke.
29 Mahata ati mita yana kabote na kamahamaroke he ni ya,
30 Sesowi kobo tonamakere ya mata tabora ya, fare Mahata kobo hine ka yama ya
wasa nari.
31 Soteo Maria ati me nasomawahamahabone he ya me tabaha he me aweheme-
temoneke, yana kabote naro. Me ya totabamahamaroke, tokomaba ama nikani me
hinaharo tama ya, ohi nabana.
32 Maria kamakia Sesowi kobo na sonarisahamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti aya
tisawiemenehe, okaniso ahabarehina amaka, ati namaroke.
33 Sesowi hiwahamaroke ohi naro. Soteo mera awa nemarika, me ohi na mati, Maria
ya me taba mati. Faya yawe ohi nima nemarika.
34 **"Hibaka ya te toniharano?"** ati nemarika.
"Tikamakehi, temene tiwabaya", me ati namaroke.
35 Sesowi ohi nemarika.
36 "Te awa ha, Rasaro nofahari kasiro ya", soteo me ati namaroke.
37 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa noko awatere noko namosame amaka. Rasaro
kasomi watore awa, ahabarehibana?" me ati namaroke.

Sesowi Rasaro nawamisamematamonaka.

38 Sesowi yawamatase kobo tonamemarika tama ya. Yati hotimaroke, noki bori boko
kanaharo fara yati ya.
39 **"Yati te itihi",** Sesowi ati nemarika.
"Maho kite awaka Sesowi. Foye ka amo ni 4 tohaka", Mahata ati namaroke, Rasaro
ahabe hinakati.
40 **"Owati timitara tike hibati ya. Owati tinofi ya Teoso kiti tiwahabone onahara
oke",** Sesowi ati nemarika.
41 Yati me itihamaroke. Sesowi neme awe ati yana nemarika. **"Abi faya amake,
owati timiti karo.**
42 **Tiwa owato oke, owati kamiti fara tihaha tiwa. Owati e nara oke ahi haha
me sawiha me ihi. Owati me miti ya me ati e nabone onahara oke ahi: Owa
tiyosemetemone me ati naboneke",** ati nemarika.
43 Faya Rasaro ha nemarika kita ya. **"Rasaro tikiyomamahi. Tikamahi ahi",** ati
nemarika.
44 Rasaro ahabe kiyomamehimarika. Teme katafa, ye katafa, noko yoto kana nemarika
makari ya. **"Te tisawamaho, tokomebana",** Sesowi ati nemarika.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

45 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawamaroke waha, me kakeha mati Maria ni ya,
Sesowi ehene me awaha mati.
46 Me one tokoma nemetemoneke fariseo me ni ya, Sesowi me kaminabone mati.
47 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba soteo me ka hiti me nafi me ha
nemetemoneke, heoniao me hiri nabone mati. "E ehene watara me tamaha mera
kasomaka.
48 Ehene e fawa nire ya me tamaha ati me hinofawaheba amaka. Homa ka me kaki
ya teboro me katomaba me amake. E one me me katoma naba me amake", me ati
nemetemoneke.
49 Me ka owa Kaifa tohehimatamonaka, sasetoti ehebote tohahari afa ano ya. Ati yana
nematamonaka. "Yama te watokere.
50 E ka owa ohari abebona onahareka, me nafi abaribone karo. Afa yama te watora
te awineke", ati nematamonaka.

51 Kaifa fare ohari ati ehene amare ya ati yana nematamonaka. Sasetoti ehebote tohehi
Teoso ati kaminematamonaka, Sesowi ahabebona ati nari, Ihayeo mera kasomebonaha.
52 Sesowi ahabemarika, Ihayeo mera kasomi oharirehibonaha. Ahabemarika, tabora
nafi ka Teoso biti mera kasoma nebonaha, mera yoro tokaniwamebonaha, me nafi yoro
tokibone karo.
53 Faya me ati me hawa tonihemetemoneke, Sesowi me wati kanaha mati waha.
54 Makoni Sesowi sawimarehimarika me nafi baikani ya. Yana tone tokomemarika
sitati nafira ya Efirai ya, yama honara yabori ya. Sawihimarika fahi, he ya tataba me
ya tabahari.
55 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke. Me tamaha me
tokomamaroke Serosarei ya, yama Mowisei hinehemete me hiri nabone mati, me
amosabone mati Teoso ni ya Basikowa nokosi ya.
56 Sesowi me siba na teboro wari ka yama ya me abe hiyaremetemoneke. "Himata
nima yama ri te ni ya? Sawihiba ama marina ya?" me ati nemetemoneke.
57 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me narabi me nima nemetemoneke.
"Sawi ka yama te wato ya te kaminebonaka ota ni ya", me ati nemetemoneke, me
hiwatebonaha.

12

Sesowi teme Maria soro karehemetemoneke befomi ya.

1 Faya Sesowi wete tonamemarika Betania ya. Rasaro sawihimarika fahi, efe hiri
hinamari. Basikowa nokosi ya yama wehe 6 na hasi namaroke.
2 Marina me hiri namaroke, Sesowi me mari na mati. Mahata mera natafamaroke.
Rasaro sawihimarika Sesowi tafi ya tafi famahari marina ya.
3 Maria befomi tama kanahamaroke, nato yokana tohaharo, manakone nafiharo,
Sesowi teme soro karehabonehe. He teme soro kare he teme tamo namaroke tati kone
ya. Befomi mahi yama nahabihamaroke yobe toro ya.
4 Yota Isikarioti he ya tataba me ka owa tohe ati yana nemarika, efe he ta nebanoho
me one ni ya, he me watahabone mati.
5 "Himataba befomi ta ni te taminarineri, manakone ta nabana me honara me ni ya?
Ano oharia ka yama ahi ni manakone nima manakone nineke", ati nemarika.
6 Ati e ne me honara mera nofaremata awaka. Yama bobotimatamona amaka. Yota
Sesowi me ka yinero kakakatoma tohe yinero yayaba tohehimatamonaka.
7 **"Hine hikatoma hike. Owa keteha oko abono hawa tonihineke, okomoabone
owa.**
8 **Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya. Ha owa ta oko sawi fawa nabone
oke te ni ya",** ati nemarika.
9 Soteo me tamaha me kamakiamaroke, Sesowi kobo ne tamine me mitaha mati,
Rasaro me awa nabone me ati na mati, Sesowi hiri hinamemonaha.
10 Sasetoti me ka hiti Rasaro me nabowa nabone me ati nemetemoneke waha.
11 Me tamaha Sesowi ati me nofahamaroke waha, Rasaro kitehi me awaha mati.
Sasetoti me ka hiti me ati me nofamarahamaroke.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

12 Yama we yotoha ya me tamaha me kamakiemetemoneke Serosarei ya, me
sawihabone mati Basikowa ka marina ya. Me kamakia Sesowi sawihibonamona tamine
me mitehemetemoneke.
13 Yama afe me ti nemetemoneke, me hekakehabonehe sitati beheri ya, Sesowi me
kobo kanahabone mati, me ha ni kitaha mati. "Teoso amosaka. Efe e ka towisawa amaka
hari, Ihayeo me e. Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika", me ati namaroke,
me ha na mati.
14 Sesowi someto biti siba ne someto wasihi itarimarika someto bari ya, hibati ka me
ka yama hani ati nima ehene nari, ati e naro ahi:

15 "Te wato fawa nahi Serosarei ka me te. Te ka towisawa te awa ha kakehari, itariari
someto biti bari ya",

yama hani ati ke.
16 He ya tataba ati me hiwatorahamaroke mata. Manakobisa Teoso Sesowi towakame
ya neme ya ati me wati hiwahamaroke. Me ihi me wati nawaha namaroke, Sesowi me
hiri kani ka yama.

17 Sesowi ya me tabaha me tamaha Sesowi ehene tamine me kaminamaroke, Rasaro abowi ha nari, kiyomamehibonaha tama ya, Rasaro hiri namahari.
18 Me tamaha ehene tamine me himite me kamakiamaroke he ni ya Serosarei beheri ya.
19 Fariseo me abe hiyaremetemoneke. "Era kasawarika. Te awa hari waha. Me nafi hinofawaha hika", me ati nemetemoneke.

Bara Sesowi me awahabone me ati nemetemoneke.

20 Bara Keresia ka me ati me ati tohaha me one kamakiemetemoneke marina ya, Teoso me ha nabone mati.
21 Firibi Karireya ka Betisaita ka ni ya me kake me aate hinehimatamonaka. "Sesowi ota awinima ke".
22 Firibi Atere ni ya tokome me ati kaminematamonaka. Atere ya Firibi me fama Sesowi ni ya me towakama me ati me kaminamaroke.
23 Sesowi ati yana nemarika. **"Afa yamabone amake haro hibati ya, Neme ka Owa amosi mati tohe Teoso namobona ka yama.**
24 **Tiriko noki sonara wami ya ahabara fara tohanawi naboneke. Sonaha ahabi ya bonohaboneke, boni tamaharo.**
25 **Fara era e nofi ya e ahababone eke. Bofe ya e winaha fara era e nofari ya e winatehabone eke Teoso taboro ya. Keye amakere.**
26 **Haha owa me narifabone me ati na me ya otababone oke. Owa me narifa me ya otababone oke fara osawi ka yama ya. Owa me narifa me amosamone okobi ati nebonaka",** ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

27 **"Oyawa oke waha. Himata nima owati ribe? Owati e nibana ahi? Abi owa tikasomahi, obana? Owati e rabone oke. Okehemete ama oke ohababone owa.**
28 **Abi tika amosi tinamohi, tiwa me kahiyaribone karo",** ati nemarika.

Teoso ati yana nemarika neme ya. "Oko amosi onamoara oke hibati ya, owa me kahiyarahabani owa. Onamomatasa okibone, owa me kahiyaramatasibone karo", ati nemarika.
29 He beheri ya me tamaha me nahoha yama me mitahamaroke. "Bahi ati amaka", me one ati namaroke.

"Teoso nanarifa hihiyara hika", me one ati, namaroke.

30 **"Ati omiteba ati amakara. Ati te mitehibona ati amaka, ha te.**
31 **Yama hiyara manakone Teoso nahabiwakabona, bofe ka yama, ehene bofe ka towisawa kiti fawa nabona karo.**
32 **Owa me kakiti ya me nafi owakabone oke",**
33 Sesowi ati nemarika, ahabibano kaminari.

34 "Kirisito ahabaterebona Teoso ka yama hani ati te amake. Himataba tiwati e nineri ahi, Neme ka Owa me kakitiabone tina tiwa? Hike amara, Neme ka Owa tohahari?" me ati namaroke.
35 **"Te amo ni tatama kawaha te ka yama oye namatahabone teke. Te yaka nahi, yama oye ni karo. Te kakayomariyahi. Yama soki ya e yaka na e tokiba ka yama e watotera amake.**
36 **Te ka yama oye naha yama oye te nofahi, yama oye ka me te tohahaba te",** ati nemarika.

Sesowi ati me nofaremetemoneke.

Sesowi hiyari fawa ne tokome hiwa kehemomarika.
37 Me tamaha mera nakitame me hiwe ati me hinofarehimarika.
38 Teoso ati kakamina Isaiya tohe afa metebani mera kaminematamonaka, ati e nari ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere. Me ni ya tika kiti tinamo tikene me ati rarake",

Isaiya ati nematamonaka.
39 Makoni Sesowi ati me nofihinaramaroke. Isaiya ati owa e nematamonaka ahi, afa metebani mera kamina nari:

40 "Me noki awamararake, Teoso ati ehene. Ati ehene me ati boti kasiroarake. Me noki
awi ya, me ati boti ya owati me wato ya, me kakehene me amake, me okasomahaba
mati",

Isaiya ati nematamonaka.
41 Sesowi ehene amosi mati tohehi wato ka ati e nematamonaka ahi, Sesowitebano
kaminari.
42 Me ka hiti me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, me one. Hine me
kaminaremetemoneke me one me ni ya, fariseo me me nakome karo. Hine me kamini
ya sinakoka ya me tokiyomamarahabone fariseo me me hinahamone me ati me wati
nawahemetemoneke.
43 Hine me kaminara me amosamone me me hinahabone me ati nemetemoneke fara
me one. Teoso ni ya me amosi ya me amosa, me amosari ya me amosarihi nabone me
ati nemetemoneke.

Sesowi mera kasomebone kakehimatamona ati nematamonaka.
44 Sesowi ati yana nemarika ati kitahari. **"Owati te nofaha okobi ati te nofa, nineke,
owa yosekimata.**
45 **Owa te awaha okobi te awa, nineke, owa yosekimata.**
46 **Okehemete ama oke, me nafi ka yama oyebone owa, yama soki ya me
nahomarahabone mati, owati me nofaha mati, me nafi.**
47 **Haha owati me nofara me ahababone ona owatiba watakere. Me nafi
ahababone onahaba okeremete ama oke. Me nafi okasomahabone okehemete
ama oke.**
48 **Haha owati me nofara hine me yokotehaba me amake yama amo ni nafi ahabi
ya, owati me mitaha mati.**
49 **Haha yama okomina owati amakere. Okobi owa yosekimata owa kanawane-
hirika, ati okominehibonaha.**
50 **Yama owato oke haro, me wini fara tohatibone ka yama, mera yosehi ati me
hikatabe karo. Makoni ati okominareka, owa kanawanahari owati amara ya",**
ati nemarika.

13

Sesowi he ya tataba me tame soko nematamonaka.
1 Basikowa ka marina yana tobone ka amo ni yana tonahamaroke. Sesowi yama
watohimarika, amo nibona kobo nari, tokomebonaha bati ni ya, sawimarehibonaha
bofe ya. Hinaka mera nofehimarika. Mera nofi fare tohehimarika.
2 Me tafahamaroke bai toke ya. Yota Simao Isikarioti biti Sesowi ta nebona ati
nematamonaka me one ni ya, Satanaisi ati yana ne karo ati boti ya.
3 Sesowi hiwa watohimata awaka, kiti fiya tonahari mata ya, bati ehene, Teoso hiyose
hiwa watohari, Teoso ni ya wete tonamebona hiwa wato, nari.
4 Sesowi yana ne makari mese ka sota tone towaya iti hiwa rofi kawahemarika.
5 Yama wiye ya faha sika nise he ya tataba me tame soko nemarika. Me tame
nahokoriwehimarika, hiwa rofi kawahe ka towaya ya.
6 Simao Betiro ihawehimarika. Simao Betiro ati yana nemarika. "Oko Hiti oteme soko
tibana ti?" ati nemarika.
7 **"Haha yama hiri ona tiwatorahabone tike mata. Yama toyabo ya tiwatowa-
haboneke waha",** Sesowi ati nemarika.
8 "Oteme soko titeraba ama tike", Simao Betiro ati nemarika.
"Tiwa soko ori ya e famaraba e amake", Sesowi ati nemarika.
9 "Sesowi oteme soko ni tiwaharirіyahi. Oyehe soko, otati soko, tinahi", Simao Betiro
ati nemarika.
10 **"E afi na e abono nafi amosate amake. E teme ta soko ni ohariabone eke. Te
amosake. Te nafi amakere",** Sesowi ati nemarika.
11 Yama watohimatamonaka, he ta nebona watohari. Makoni ati e nemarika ahi: **"Te
nafi amakere",** ati nari.
12 Sesowi me tame soko ni hawa tohe makari weye name towitarememarika tasa mesa
ya. Faya mera aate nemarika. **"Yama te watoha te awine ha, hiri onaharo te ni ya?**
13 **Borofesomona owa te toniha, te ka hitimona owa te toniha na te ati amosake,
keye te hiri ra te.**
14 **Borofeso oha te ka Hiti oha ona te teme soko onahara oke. Makoni te abe
teme soko, nabisabone teke.**

15 **Hiri one oke haro te ni ya, te hiri nabonehe, fara owehene nima.**
16 **Yama aahi e tohaha e fiya torahabone eke e ka hiti ni ya. E ka owa era yosehi ni ya e fiya torihi, nabone eke. Keye amakere.**
17 **Yama okomina te wato ya owehene nima te ehene ni ya te yayai nabone teke.**
18 **Te nafi amakere. Me okatika me owato oke. E naboneke ahi, fara Teoso ka yama hani ati nima.**

'Hahi oko bao kabi ya hinaka bao kabi famehi owa kakoareka waha',

Teoso ka yama hani ati te amake.
19 **Okominibahareka te ni ya, ehene watamatarari, owa te watobone karo, Teoso ka yama hani owa kamina owa.**
20 **Haha me oyose me me nofaha owa me nofa nineke. Haha owa me nofaha okobi owa yosehi me nofa nineke. Keye amakere",** Sesowi ati nemarika.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.
21 Faya Sesowi ati boti yawehimarika fahi. Ati yana namatasehimarika, me ka owa kaminari. **"Te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye amakere",** ati nemarika.
22 He ya tataba me abe awaawari tokanamaroke, hahi Sesowi hikamine me watori karo.
23 Me ka owa Sesowi ya famarimarika, hinaka nonofa.*
24 Simao Betiro yofiyofi hinemarika, Sesowi aate nebonaha, hikamine ino itihibonaha.
25 Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nemarika, Simao Betiro ati ehene. "Oko Hiti hibakari?" ati nemarika.
26 **"Efe hinaka baobona taba okane ya owakawehibonaka",** Sesowi ati nemarika.
Faya Sesowi bao kote taba kane yaha ya hekawehimarika, Yota, Simao Isikarioti biti.
27 Bao kote wara tone ya Satanaisi tokiyomehimataka Yota boti ya. Sesowi aate hinehimarika. **"Yama hiri tinahabone hiri kabote tinahi",** ati nemarika.
28 Me one sawiha ati me himite yama hikamina me watoramaroke.
29 Me one ati boti e narawemetemoneke ahi: "Yota e ka yinero kakakatoma amaka. Afa yama Sesowi kamine awaka. 'Yama hasi na tikanikamakehi, e ka marina ka yamabana', ati ne awaka". Me one ati boti e narawemetemoneke ahi: "Yota yinero ta nebona Sesowi ati ne awaka, me honara me ka yinerobana, ati, ne awaka".
30 Yota bao kote wara tone yana kabote ne tokomemarika. Yama sokihamaroke.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.
31 Yota fawa ne Sesowi ati yana nemarika. **"Neme ka Owa amose me awahaboneke waha, me nafi. Ehene Teoso amose me awa naboneke.**
32 **Teoso amose me awi ka Neme ka Owa me kahiyaraboneke, Teoso hinamoari. Teoso hinamobonaka hibati ya, kahiyari me kerewe hirehibonaha.**
33 **Matehe, e tataba kawahamatabone eke. Yama okominibaha e ka hiti me ni ya afa yama okominatasine oke te ni ya, e naro ahi: Okomi ya owa te siba ni ya tokomaki te watoraba te amake fara okomi ka yama ya.**
34 **Yama yati okomina okibone waha, tera oyose owa. Owati ihi te abe nofahabone teke. Fara tera onofa te nofi nima te abe nofi nabone teke.**
35 **Te abe nofarawi ya tera me watohaba teke, owa ya tataba memone me te",** Sesowi ati nemarika.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.
36 Simao Betiro ati yana nemarika. "Sesowi hika ya tikaribe?" ati nemarika.
"Okibone ka yama ya tikarabone tike mata. Yama toyabo ya tikamakehabone tike", Sesowi ati nemarika.
37 "Oko Hiti e famahaba eke hibati ya, tiwa okasomahaba owa. Owa me nabowi ya owa me nabowa naba me amake".
38 **"Tihabibana, owa tikasomahaba tiwa? Owa tiwateramone tinahaba ama tike, tiwati yana ni terei na tiwa, arakawa ha namatare ya mata. Keye amakere",** Sesowi ati nemarika.

14

Hawi ama oke.

* **13:23** 13.23 Sesowi ya tataba me ka owa Yowao tohe fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofemona ati nari.

1 Sesowi mera hiyaremarika. **"Te ati boti kokoriri rima nahi. Teoso ati te nofahi. Owati te nofa nahi.**
2 **Yama bari ni tamaha kobobo te amake okobi ka yobe karo. Watari ya okominarene amake, owati e na owa ahi: 'Te taboroba hawa onihabana oke, te winiba karo', ona owa.**
3 **Te taboroba hawa onihi ya okomabana oke tera onakama owa, fara osawi ka yama ya te sawihaba te.**
4 **Hawi te watoke, okomibone ka hawi, te tokomakibone karo",** ati nemarika.
5 Tome ati yana nemarika. "Ota ka Hiti tikamiba ka yama ota watokere. Himata nima hawi ota wato ribe?"
6 **"Afa hawi ama oke ha owa. Owa tiwato ya Teoso tiwatoha tiwa awine tike. Owati ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te. Me tokateraboneke okobi ni ya, me oyoseri ya.**
7 **Owa wato yokana te tohi ya okobi te watohabone teke. Okobi te watoke hibati ya. Okobi te awa, nineke",** Sesowi ati nemarika.
8 Firibi ati yana nemarika. "Sesowi abi tinamohi ota ni ya. Faya tohahaboneke fahi", ati nemarika.
9 **"Firibi oko sawi yaboke te ni ya. Owa tiwatorini? Owa tiwaha okobi tiwa, tike. Himataba tiwati e nineri ahi: 'Abi tinamohi ota ni ya', tina tiwa?**
10 **Ha owa okobi ota ni ohariamone tirini? Okobi ha owa okobi ota ni ohariamone tirini? Fara owahariha owati amakere. Okobi owa ni ya wine hinaka yama ahi naka.**
11 **Owati te nofahi, ha owa okobi ota ni ohariamone ona owa, okobi ha owa ota ni ohariamone ona, owa. Owati oharia te nofari ya, yama hiri ona ihi owati te nofahabone teke, me okasoma owa.**
12 **Haha owati me nofa yama amosa tamaha me hiri naboneke, fara owehene nima. Me ka yama amosa hiri ni fiya tonahaboneke mata ya, okoma owehene okobi ni ya. Keye amakere.**
13 **Oko me te tohaha yama te aate na afa yama nafi te ati na nafi ta onahabone oke, okobi me kahiyaribone karo, me nafi, okobi amose me awaha mati, biti ehene.**
14 **Yama nafi te aate nabone te ke, oko me te tohi karo. Yama nafi te ati na nafi ta onahabone oke".**

Teoso kanamori yosehibona Sesowi ati nematamonaka me ni ya.

15 **"Owa te nofi ya fara owati nima te ehene naboneke, tera oyose owa.**
16 **Faya okobi aate onahabone oke te teseneba ta nebana, te ya tabatebana fara yama tohaha ya.**
17 **Efe Teoso Kanamori tohaka. Tera kanawanebonaka, Teoso wato yokana te tohahabone te. Me one hiware ka me hiwatorehibonaka. Me ya tabaterebonaka. Te watoka ha te ta, wine kari te ni ya. Te ya tabehibonaka.**
18 **Tera owakanakosarabone oke. Matehe me ka abi watare nima te rabone teke. Wete onamatasahabone oke te ni ya.**
19 **Me one owa awamariba ka yama yabomakare. Ha te ta owa te awahaba te amake. Owamisami ka te nahomisamabisatehaba teke.**
20 **Afa yama tohi ya owa te watohaba te amake, ha owa okobi ota ni oharia ota. Tera te watohaba teke, ha te ha owa e ni oharia e. Owa te wato naba teke, ha owa ha te e ni oharia e.**
21 **Owati te miti ya owati nima te ehene ni ya, owa te nofaha te awineke. Owa te nofi ya okobi tera nofehibonaka. Tera onofa onahabone oke, owa onamoa owa te ni ya",** Sesowi ati nemarika.
22 Yota ati yana nemarika, Yota owa, Isikarioti amarari. "Himataba tiwa tinamoaba ama tiri ota ni ya, tiwa tinamora tiwa me one ni ya?" ati nemarika.
23 **"Haha owa me nofa fara owati nima me ihi naboneke. Okobi ya ofama ota towakabone otake me ni ya, ota wini tabahabone ota.**
24 **Owa me nofara owati nima me ihi raba me amake. Owahariha owati amakere haro. Okobi ati amaka, owa yosekimata".**
25 **"Yama okominahara oke, aya e tabi ya.**
26 **Okobi Teoso Kanamori yosehibonaka, te tesenebonehe, owati ihi. Yama nafi ya tera kanawanehiba amaka. Owati te wati nawahaba teke, tera kanawane ehene, afa yama okominaha ya.**

27 **Owati ihi te watoraba teke, te ati boti tamina te. Me one ati boti tamina me**
ati boti nima te ati boti rabone teke ha te ta, te ati boti tamina te. Te ati boti
kokoriri rima nahi, te ati boti watora te.
28 **Owati te mitaha teke, okomabone owa, wete onamabone onaha owa. Owa te**
nofi ya te yayai nene te amake, okomabone owa okobi ni ya. Okobi fiya tonaka
owa ni ya.
29 **Owa okominine oke, okomamatara owa mata, te ati e nibone karo ahi: 'Keye**
hiri renoka', te ati na te.
30 **Tera hiyari faya tohinima oke, haha bofe ka me ka towisawa kobo**
nakebona ka yama yabokiri karo. Yama hiyara hiri onahamone hikaminahaba
wataraboneke.
31 **Me nafi owa watohabone onahara oke, okobi onofa owa, fare okobi ati nima**
owehene na owa. Te yana nahi. E tokomibeya", Sesowi ati nemarika.

15

Ofa ate yokana ama oke.

1 **"Ofa ate yokana ama oke, ha owa. Okobi ofa nanarifa amaka.**
2 **Ofa ini owa ni ya wanaha bonora okobi ti nakosate amaka, koro hi-**
witiabonehe. Ofa ini bonoha tati boni okobi tirokosate amaka, boni tamibone
karo.
3 **Te tirokosi hawa toha teke. Te taminake, tera okanawani karo.**
4 **Owa ni ya te kobobo ni ya te ya otababone oke. Ofa ate ya ini wanara**
bonotera amake. Te e nineke ahi, ofa ini nima. Owa ni ya te kobobo ri ya
yama nihinaraboneke te ni ya".
5 **"Ofa ate ama oke ha owa. Ofa ini me te amake ha te. Owa ni ya te kobobo**
ni ya te ya otabi ya te bono totamabone teke. Owa ni ya te kobobo ri ya yama
nihinaraboneke te ni ya.
6 **Owa ni ya te kobobo ri ya tera me were towitiabone teke, fara ofa ini koro**
towiti nima. Ofa ini me were hiwitia waya tokana me hiyaba yifo ya me were
hina hatite amake.
7 **Owa ni ya te kobobo na te ni ya owati sawiha yama te nofaha te aate nabone**
teke. Okobi ati amosebonaka.
8 **Te bono tami ya yama me watowahahaboneke, owa ya tataba me te tohi ka**
yama. Faya okobi me kahiyaraba me amake, amosemona me hinahari.
9 **Tera onofa oke, fare okobi owa nofehi owa nofi nima. Owa ni ya te kobobo**
nabone teke, tera onofa te nofi tohasa nibone karo te ni ya.
10 **Fara owati nima te ehene ni ya tera onofa te nofi tohanawi naboneke te ni**
ya. Owa nima te nabone teke, okobi ati nima owehene na owa, he ya ofama owa,
owa nofi fare tohahari owa ni ya".
11 **"Owati e nara oke ahi, te yayai nibone karo, fara oko yayai ni nima. Yayai**
ni yokana te tohahabone onahara oke.
12 **Owati e nara oke ahi, tera oyose owa: Te abe nofahi, fara tera onofa owa**
nima.
13 **E ka owa hinaka habai mera kasomebona ati ne hiwa kahabane ahabe ya**
mera nofe awaka mata ya.
14 **Oko habai me te tohahabone teke, fara owati nima te ehene ni ya.**
15 **Oko yama aahi tera onihamarabone oke. E ka yama aahi yama me watokere**
e hiri naro. Oko habai tera onihine oke, okobi yama hikamina nafi okomini karo
te ni ya.
16 **Owa te wasiraro te amake. Tera owasiaro ama oke ha owa. Te bono nahabone**
onahara oke. Te bono ahabaterabone onahara oke. Faya yama te aate na nafi ya
okobi tera kakawebona onahara oke, oko me te tohahamone te ati na te.
17 **Owati e nara oke ahi, te abe nofibone karo".**

Tera me kakoaboneke.

18 **"Me one tera kako ya owa kako te wati nawahabone teke, owa me kakobaha**
owa.
19 **Bofe ka me te tohi ya tera me nofehene me amake. Bofe ka me te amakere,**
me ni ya tera okatika owa. Makoni tera me kakoneke.
20 **Te ati katamoriyahi owati ya. Owati e nara oke ahi: 'Yama aahi e tohaha e**
fiya torahabone eke e ka hiti ni ya', onahara oke. Owa me kakoa tera me kako
naboneke. Owati me tokataba te ati me tokataba, naboneke.

21 **Oko me te tohi ka tera me wati kanahaboneke, okobi owa yosekimata me watora mati.**
22 **Aya me ohiyararihi oni ya me ka yama hiyara awihina rene amake. Yama hiyara me kehemomaraboneke, me hiri hinaharo waha, oki karo.**
23 **Owa me kakoa okobi me kako nineke.**
24 **Me tamaha me onakitamara oke. Owa nima me naba me watakere. Me onakitamari ya me one ka yama hiyara awihina rene me amake. Yama hiri ona me awakene owa me kako na me ihi hiyakere. Okobi me kako nineke.**
25 **Me ka yama hani e teha amake ahi, me rawi hinehemete hibati ya:**

'Yama hiyara hiri ora owa me kakoarake',

yama hani ati te amake. Owa me kakoa me ka yama hani ati nima me ihi nineke".
26 **"Era kakasoma oyosebana oke, kakehibonaha te ni ya. Teoso Kanamori yokana amaka. Okobi ya famaka mata. Okobi ni ya yana tone kakehibonaka te ni ya. Owa kaminebonaka.**
27 **E tabahamaro e tabasa ni ka owa te kamina, nabone teke",** Sesowi ati nemarika.

16

1 **"Afa yama okominara oke, owa nofi te fawa ribone karo.**
2 **Te tokiyomamarabone me one ati naba me amake sinakoka ya. Tera me waka na me ati e naba me amake ahi: 'Me waka ni amosa awineke Teoso ni ya', me ati na mati.**
3 **Me ihi e naboneke ahi, okobi me watora mati, owa me watorihi na mati.**
4 **Me ihi e ni ya owati te wati nawahabone teke, me ihibone okomina owa. Makoni owati amake hibayata karo".**

Sesowi Teoso Kanamori kaminematamonaka.
"Yama e na okominarara oke baha, e tabi karo.
5 **Okomawaha okibone okobi owa yosekimata ni ya. Te ka owa aate neba watarareka, ati e nari ahi: 'Hibaka ya tikamaribe?' ati nari.**
6 **Te yawi kita te awineke, owati te mitaha te.**
7 **Yama amosaba awineke te ni ya okomi ya. Okomari ya yama aamosa raba nene amake te ni ya. Keye amakere. Okomari ya era kakasoma kakerena amaka. Okomi ka kakehibonaka, te ni ya owati ihi.**
8 **Kake ya me nafi ka yama hiyara kaminebonaka. Oko yama amosa namohibonaka me nafi ni ya, hiri onaharo. Teoso tamine kaminebonaka, yama hiyara manakone nahabihibonaha, me hiri hinaharo. Ati me himite ya ati fiya torehimona me hinehibonaka.**
9 **Afa me ka yama hiyara amake haro, owati me nofari karo.**
10 **Yama hiyara hiri onamone me ati nofa yama amosa hiri onofa okomabone oke okobi ni ya. Owa te awamarahaba te amake.**
11 **Bofe ka towisawa Teoso nahabihibona Teoso ati nareka. Makoni hine me watohaboneke, me ka yama hiyara manakone nahabihibona karo".**
12 **"Yama nasa ke okominabonehe te ni ya. Kamini onofamata okere. Okomini ya owati te watoraba te amake mata.**
13 **Teoso Kanamori yokana kake ya tera kanawanehibonaka yama amosa nafi ya, yama fa yokana te watohabone te waha. Fare ati kaminarehibonaka. Yama himita ta kaminebonaka. Yama kaketehabone kaminebonaka te ni ya.**
14 **Taminabote ohahamone owa kaminebonaka, owati kaminari te ni ya.**
15 **Haha yama nafi okobi hikiha okiha one oke. Makoni owati amake haro: 'Teoso Kanamori owati kaminebonaka te ni ya', ona owa".**

Owa te awamakiribone.
16 **"Owa te awamakiribone. Yama yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te amake",** ati nemarika.
17 He ya tataba me one ati yana namaroke, me abe hiyara mati. "Himataba ati e nara ahi e ni ya: 'Owa te awamakiribone. Yama yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te amake', ati nari? 'Okomibone karo okobi ni ya', ati, nari?
18 Himataba ati e nara ha ahi: 'Yama yabokiri ka yama nowati ya', ati nari? Ati e watokara", me ati namaroke.

19 Sesowi mera watohimataka, he me aate nabone me ati na mati. **"Te abe aate
narawa te awineke, owati e na te mitaha te ahi: 'Owa te awamakiribone. Yama
yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te amake', ona owa.**
20 **Te ohi ni nafihaba te amake. Me one ta yayai naba me amake me nafi. Te
yawahaba te amake mata. Manakobote te yawi fawa naba te amake. Te yayai
nawahamaba te amake fahi. Keye amakere.**
21 **E fanawi tori kome yana tona yawate amake. Manakobisa biti wate ya tori
kome wati nawahamaraboneke, yayai naro biti wate ehene.**
22 **Te e naba te amake ahi. Te yawake mata. Manakobisa tera owamatasi ya
te ati boti yayai nawahamahaba te amake owehene. Te yayai ni ya te yayai ni
ahabateraba te amake fahi.**
23 **Afa yama ya owa te aate namaraba te amake, yama wato tabiyo. Owati te
mitahi haro: Fara yama te aate na ya okobi tera kakawebonaka oko me te tohi
karo.**
24 **Yama te aate ra teke mata, oko me te tohahamone te ati na te. Te ati nahi,
oko me te tohahamone te ati na te. Okobi ati amosebonaka, yayai ni yokana te
tohibone karo".**

Te yayai nahi, me kitari karo owehene.

25 **"Hiyara okomini onofa ama oke te ni ya, hiyara tamaharo, yama kamini
forima ora owa. Yama one ya hiyara okominamarahaba ama oke te ni ya. Okobi
kamini onataminatehaba ama oke afa yama ya fahi.**
26 **Afa yama ya okobi te aate naba te amake, oko me te tohahamone te ati na
te. Owati watarabone oke, okobi tera narifebona onaha owatibana.**
27 **Okobi fare tera nofaka, owa te nofaha te, Teoso ati ehene okehamone te ati
ni karo.**
28 **Okobi owa yosehi okehemete oke ahi bofe ya. Yana okibone bofe ya tasa,
okomabone owa okobi ni ya",** ati nemarika.
29 "Kiki. Yama kamini tinatamina tike waha. Hiyara tikaminama tikere.
30 Tiwa ota watowahake waha, yama nafi tiwatoa tiwa. Ota atibone tiwato tike
hibati ya tiwa ota aate nabone ota. Makoni tiwati ota nofake waha, Teoso tiwa yosehi
tikehemetemone tina tiwati", he ya tataba me ati namaroke.
31 **"Owati te nofawaine waha?**
32 **Owati te mitahi. Afa yamaboneke, ayata karo, te tokomarikosibone karo.
Fara te taboro ya te tokomarawaba te amake. Owa te tonaharikosahaba te
amake. Owa te tonaharikosaha owaharikosaraba owa awine oke, okobi ya ota
fami karo.**
33 **Owati e nara oke ahi, te watoribone karo owehene. Tera me kakoaba te
amake, me nafi. Te yayai nahi, me kitari karo owehene",** Sesowi ati nemarika.

17

Sesowi he ya tataba mera ora nematamonaka.

1 Sesowi mera hiyari fawa nemarika. Neme awe ati yana nemarika. **"Abi afa
yamabone amake haro. Tikatao tinamohi me ni ya, amosi mati tohahari, me
hikahiyarebonaha. Faya tiwa me kahiyaraboneke, tikatao tiwa namohi tiwa,
amosi mati tiha tiwa.**
2 **Tiwati ihi me nafi yosehibonaka waha. Haha he ni ya me ta tina me wini fara
tohatehaba me amake tiwa ya me tabaha mati fara yama tohaha ya, ati ehene.**
3 **Tiwa me wato ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati, fara
yama tohaha ya, Teoso yokana tiha tiwahariha tiwa. Sesowi Kirisito me wato ni
ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya,
Sesowi Kirisito kakehimata tiwati ihi.**
4 **Yama hiri onahabone tina hiri ni hawa ohara oke. Afa yama hiri onaha tiwa
onamoara oke amosi mati tihaha tiwa, bofe ka me tiwa me kahiyarahabani tiwa.**
5 **Abi e famake. E famaha owa tinamohi waha me ni ya, amosi mati ohaha owa,
owa me kahiyaribone karo. Oko amosi me awahaboneke, e famimete ka oko
amosi, yama watari ya mata".**
6 **"Tiwa onamoara oke, me tinihawahawitia me ni ya, me ta tinakia mati
owa ni ya. Me ta tinahara tike owa ni ya, tika me me tohi karo. Tiwati me
tokatabaharake.**
7 **Owa me watoke waha, tiwati okomina owa me ni ya, owati amararo.**

8 **Yama tikamina nafi okominahara oke me ni ya. Owati me nofaharake. Owa me watoharake, okeha owa tiwa ni ya. Tiwati ihi okehamone me ati narake.**
9 **Me tekatomabone ona tiwa ohiyarine oke. Me nafi amaraboneke. Afa me ta tinakia me tekatomabone tiwa ohiyarine oke, fara tika me me tohaha mati.**
10 **Oko me nafi tika me amake. Tika me nafi oko me amake. Owa me namoharake, amosi mati ohaha owa.**
11 **Osawimaraba ama oke ahi bofe ya. Okomabone oke tiwa ni ya. Fa me ta me sawihaboneke bofe ya. Abi tiwa nima neba watakara. Me tekatomahi me abe nofahabone mati, fara e nima, e abe nofaha e. Me tekatomahi tika kiti ya, aya ta tinaharo owa ni ya.**
12 **Aya me ya otabi ya me owakatomarake tika kiti ta tinaha ya owa ni ya. Me owakatomarake, me tosawarirabone mati. Hahi ahabebona Teoso hinehi ta ahabebonaka, afa me ka owa, ohariari, Teoso ka yama hani ati ihi.**
13 **Okomawaha okibone tiwa ni ya. Bofe ya osawisa ona owati e nara oke hibayata ya, me yayai ni yokana me tohibone karo, fara owa nima, yayai ona owa.**
14 **Tiwati okominahara oke me ni ya. Me me hikakoarake, bofe ka me amari karo, fara owa nima.**
15 **Bofe ya me tiyababone ora owati amake. Me tekatomabone ona owati amake, hahi hiyare mera boyo rabona karo, me sawiha mati bofe ya.**
16 **Bofe ka me amakere fara owa nima.**
17 **Tiwati ihi tika me tinihahaboneke. Tiwati keye amakere, tiwati nafi. Yama fa yokana tikaminate ama tike.**
18 **Bofe ya owa tiyosemete me one ni ya me oyosehabana oke, fara tiwa nimetema, owa tiyoseha tiwa.**
19 **Owa ta one oke tiwa ni ya, hine me ta ni yokana tohibone karo tiwa ni ya".**
20 **"Me tekatomabone tike. Me tekatoma tinahabone tike, me ati me kamitaha owati me nofawahatehaba mati.**
21 **Me tekatomabone tike, e ya me tabawahatehabone mati. Me abe nofahabone onahara oke, fara e famaha e nima, ha tiwa ha owa e ni oharia e, ha owa ha tiwa e na e. Haha mati ha e e ni ohariabone eke, tiwati ihi okehamone me tamaha me ati nibone karo, tiwati me nofawaha mati.**
22 **Me onamoara oke, me amosa mati, fara tiwa nima, owa tinamoa tiwa, otamina owa. Owehene e na me abe nofahabone onahara oke, fara e nima, e abe nofikimaha e nima.**
23 **Me ya otaba owa ya tifama, tinahabone tike, me abe nofi yokana tohibone karo. Me abe nofi yokana tohi ya faya me one me hiwatoaboneke, me tinofa mati, ahi fara owa nima, owa tinofa tiwa. Owa me watohaboneke, okehemete owa tiwati ihi.**
24 **Abi owa ni ya me sawihabone onara oke fara osawi ka yama ya, me ta tinakiaro mati owa ni ya. Oko amosi me awahabone onahara oke, owa tinamo ka oko amosi. Amosi mati ohaha owa tinamoara tike, owa tinofemete tiwa yama watari ya mata.**
25 **Abi yama amosa hiri ni fara tihate ama tike. Haha bofe ka tiwa me watotera ama tike. Tiwa owato oke ha owa ta. Haha owa ni ya me ta tinaha owa me wato ke, owa tiyosemete tiwa.**
26 **Tiwa onamoara oke me ni ya. Tiwa onamomatasahabone oke me ni ya, me abe nofibone karo, fara tiwa nima, owa tinofa tiwa, me ya otababone owa",** Sesowi ati nemarika.

18

Sesowi me watehemetemoneke.

1 Teoso hiyari Sesowi hawa tohe he ya tataba me ya tabehi me tokariwahamahamaroke faha bite Kitoro toha kowani ya. Orifa watahamaroke fahi. Sesowi me tokomamaroke awa boti ya.
2 Afa yama Yota aawa tohehimarika, Sesowi he ya tataba me ya tabehi fare totokoma ka yama, efe Yota he ta nebanoho me one ni ya.
3 Yota saotato mera kakamemarika, Homa ka saotato me toha, sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me ka saotato me toha, na mati. Nabarina me bokori kana, wami karabi me bokori kana, me one ye hona, namaroke.

4 Sesowi yama watohimataka, me ihibonehe. Toke ati yana nemarika. **"Hibake te siba nineri?"** ati nemarika.
5 "Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
"Efe ama oke", ati nemarika.
Yota me ya tabehimarika.
6 "Efe ama oke", Sesowi ati ne ya me tokasonamamaroke me nowati ka ya.
7 Sesowi mera aate namatasehimarika tasa. **"Hibake te siba nineri?"** ati nemarika.
"Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
8 **"Efe ama oke onahara oke hibati ya. Owa te siba na hine me tokomake, haha mati haro",** Sesowi ati nemarika.
9 Sesowi ati e nemarika ahi, ati e nibahari ahi, **"Haha owa ni ya me ta tinaha me fawa rarake owehene, me nafi",** ati nibahari.
10 Simao Betiro yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi narabo tari nabasemarika, kanihina karo. Inomari amaka Maoko.
11 Sesowi Betiro hora kasehimarika. **"Yimawa yoko tinamahi fara bori ya. Kobo okobi owa kakawe ka okofawaraba ama o?"** ati nemarika.
12 Homa ka saotato mati, mera yoyose toha, soteo me ka saotato mati, me na Sesowi me hiwate me wete hinehimarika.
13 Me hekamehimarika Ana ni ya, Kaifa kokori. Kaifa sasetoti ehebote tohehimarika afa ano ya.
14 Efe Kaifa soteo me ka hiti mera hiyaribematamonaka, ati e nari ahi: Me ka owa ohari ahabebona ati nematamonaka, me one abaribone karo.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.
15 Simao Betiro Sesowi nowati ya yotorama nemarika, Sesowi ya tataba owa ya famahari, sasetoti ehebote ka habai tohahari. Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi me ya totabiyomemarika, sasetoti ehebote ka yobe beheri ya.
16 Betiro wakosehimarika. Sesowi ya tataba owa kiyomame fanawi aate nemarika, nokobi kakakatoma tohaharo, Betiro tokiyomamakebona karo. Ati amosamaroke.
17 Nokobi kakakatoma Betiro aate namaroke. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" ati namaroke.
"Fe ama okere", Betiro ati nemarika.
18 Saotato me ya hiti ka yama aahi me tabaha me nahohamaroke, yifo me hiwa na mati, karafao me afo kana mati, yama siriha ihi. Betiro me ya tabehimarika, yifo hiwa nari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.
19 Sasetoti ehebote Sesowi aate nemarika, he ya tataba mera kaminebonaha, ati kamina nebonaha, mera kanawane ka ati.
20 Sesowi ati yana nemarika. **"Me nafi ohiyari onofa ama oke, me nafi nokosi ya. Me kanawani fara ohi onofa ama oke sinakoka ya, teboro wari ka yama toha na ya, fara soteo me ka heoniao hihiri ya. Owati okehemo okere.**
21 **Himataba owa aate tine tiri? Me aate tinahi, owati me mitaha mati, me ohiyaraha mati. Yama okominaha me watoke".**
22 Saotato owa Sesowi beheri ya ware Sesowi tao kanehimarika yehe ya. "Tiwati e nibana ahi, sasetoti ehebote tihiyara tiwa?" ati nemarika.
23 **"Owati hiyari ya owati hiyara tikaminahabone tike. Owati amosi ya himataba owa tao tikana?"** Sesowi ati nemarika.
24 Ana mera yosi tai tohehimarika baha, Sesowi wete ni me towakamahabone mati efe Kaifa ni ya, sasetoti ehebote.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka tasa.
25 Betiro wehimarika yifo hiwa nari. Me aate hinehimarika. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" me ati namaroke.
Ati hiyaremarika. "Fe ama okere", ati nemarika.
26 Sasetoti ehebote ka yama aahi ati yana nemarika, aya narabo Betiro tari hibase owa. "Tiwa owarinihi ahi awa boti ya, he ya tifama tiwa?" ati nemarika.
27 Betiro ati hiyatasaremarika. Arakawa ha nemarika hibati ya.

Birato Sesowi aate nematamonaka.
28 Faya Kaifa taboro ya me yana tona Sesowi me towakamahamaroke kofenato taboro ya, yama hiba wa ni ya. Me tokiyomaramaroke kofenato taboro ya, me tohiyarahabone mati Teoso ni ya, Basikowa tafe me kabahabone mati, soteo me tohaha mati.

29 Birato kiyomake mera aate nemarika. "Himata yama hiyara amarini, hiri hinahamone te ati naro?" ati nemarika.
30 "Ehene hiyare watare ya ota ta rena amaka tiwa ni ya", me ati namaroke.
31 "Te wete tokanamaho, te kaminebana. Hinaka yama hiyara hiri hinahamone te ka yama hani hikaminara awine? Te ka yama hani te awahi. Hinaka yama hiyara te wasi ya te ibehibanaka kateya ya", Birato ati nemarika.
"Ibi ota nofakara, ehene hiyarari mata ya. Ota nabowebona ota ati ne ota ka one me ota nabowarabone te ati te te amake, Homa ka me te", soteo me ati namaroke.
32 Me ati e namaroke ahi, Sesowi ati nima me ihi nabone mati, hiwa kaminibahari, awa ya ahabebona ati nari.
33 Birato tokiyomame kofenato taboro ya Sesowi ati nemataka, Sesowi aate nebonaha. "Soteo me ka towisawa ama ti?" ati nematamonaka.
34 **"Fara tiwatini ama? Me one atini ama, owa me kaminani mati tiwa ni ya?"** Sesowi ati nematamonaka.
35 "Soteomona owa tirini? Sasetoti me ka hiti soteo me one me ya me tabaha tiwa me kakiarake owa ni ya. Himata yama hiyara amari, hiri tinaharo?" Birato ati nematamonaka.
36 **"Bofe ka me ati ihi amara towisawa ohine oke. Bofe ka me ati ihi tohi ya owa ya tataba soteo me me mowa nene me amake, owa me watarabone mati. Bofe ka me ati ihi amakere",** Sesowi ati nematamonaka.
37 "Towisawamona tiwa tine ti?" Birato ati nematamonaka.
"Towisawa owa tiniha tike ha tiwa. Okehemete ama oke ahi bofe ya, hawi fa yokana okominahabone owa. Makoni owatemete ama oke. Haha hawi fa yokana me nofaha owati me mitake", Sesowi ati nematamonaka.
38 "Hawi fa yokana natehani ama?" Birato ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

Faya Birato hiyari fawa ne tokome soteo mera hiyaremarika. "Ehene hiyareba watare awaka", ati nemarika.
39 "Te ati ehene te ka owa fito onihate ama oke fara Basikowa ka marina tohi nima. Efe soteo me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?" ati nemarika.
40 "Fe amarebonaka. Bahababonaka", me ha ni ati namaroke, Bahaba Homa ka mera momowamatamonaha.

19

1 Faya Birato ati ehene Sesowi me towakamamaroke, me kosi hinehibonaha.
2 Saotato tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima naro, me weyeye hinihebanoho. Me weyeye hiniha hinehimataka makari mamawa na ya.
3 Sesowi nokosi ya me nahoha me ati yana nemetemoneke, Sesowi me haha kana me ati. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati nemetemoneke, he me tao na mati me yehe ya.
4 Birato kiyomamatasehimarika fahi. "Te awa ha. Owakamehibanaka te ni ya, owa te watoba karo, ehene hiyareba wataremona onehi owa", Birato ati nemarika.
5 Sesowi kamehimarika, tati borone atine kihehi weye, makari mamawa na weye, nari. "Te awa hari", Birato ati nemarika.
6 Sasetoti me ka hiti me nanarifa me ya me taba Sesowi me awaha Sesowi me ha kanahamaroke. "Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho awa ya", me ati namaroke.
"Te towakamaho, fara me te, te ba kabaya awa ya, ahabebana. Ehene hiyareba watare awaka", Birato ati nemarika.
7 "Ota ka yama hani nake, he ehene kaminaro. E ka owa yama Teoso hinofara itihi ahabebona yama hani ati ke. Efe ahabebona ota ka yama hani hinahareka, Teoso bitimona hiwa ati nari", soteo me ati namaroke.
8 Birato me ati mitehi wato kitamisehimarika.
9 Tokiyomamatase fare taboro ya Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Hika ya tikehemete ama tiri?" ati nematamonaka. Sesowi ati yana rematamonaka.
10 "Tiwati yana rine owa ni ya? Owa tiwatorini, kofenato oha owa? Tiwa hasi onihabone oni ya tiwa hasi onihabone oke. Tiwa ba kani onofi ya tiwa me ba kanahaboneke, owati ihi", ati nematamonaka.

11 **"Owa nahabi Teoso tiwa nofe ya owa tinahabihabone tike. Owa nahabi Teoso tiwa nofare ya owa tinahabirabone tike. Makoni owa me ta na tiwa ni ya me ihi hiyara me ihi fiya tonake mata ya tiwa ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
12 Birato Sesowi hasi nihibona ati nematamonaka waha. Soteo me hikasawari Sesowi me ha kanahamaroke. "Hasi tinihe ya Sesa owa tihamarahaba ama tike. E ka owa towisawa tohebona ati ne ehene hiyakara, Sesa nofarari", me ati namaroke.*
13 Birato me ati mite Sesowi kakiyomame itaririsemarika kofenato iitari ya. Yama inimaro amake, Yama Kahoma Yati Hiri ni tohaharo. Ini one amake Kabata, soteo me ati ka ini.
14 Sabato nokosi ka yama wehemaroke, Basikowa ka sabato nokosi karo. Yama hiba wa ni ya 6 ora tohe ya Birato soteo mera hiyaremarika.† "Hari te ka towisawa amaka hari", ati nemarika.
15 Me ha namaroke he ni ya. "Te nabowaho. Te nabowaho. Te ba kanaho, ahabebana", me ati namaroke.
"Te ka towisawa onawanibana awa ya?" Birato ati nemarika.
"Ota ka towisawa watakara. Sesa ta oharika, e ka towisawa tohahari", sasetoti me ka hiti me ati namaroke.
16 Faya saotato mera yosehimarika, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.
Sesowi me towakamahamaroke fahi.
17 Sesowi tokomemarika yama ini E Tati Tone tohaha ya, ewenebona tiwa nari, fare. Ini one amake, Kokota tohaharo, soteo me ati ka ini.
18 Me ba hikanemarika awa ya. Me famaha me me ba kanikima namaroke, he beheri fami ya.
19 Birato yama hani rawi kane ati ehene me hikanawanamaroke Sesowi ewene ya, ati e naro ahi: "Sesowi Nasare ka amaka, soteo me ka towisawa", yama hani ati namaroke.
20 Soteo me tamaha yama hani ati me yabahamaroke, sitati yaborimakoni. Soteo me ati toha, Homa ka me ati toha, Keresia ka me ati toha, namaroke, yama hani karo.
21 Sasetoti me ka hiti Birato me aate nemetemoneke. "Soteo me ka towisawa rawi tikarabone tike. Yama hani ati e naboneke ahi: 'Soteo me ka towisawamona ati nareka', ati naboneke", me ati nemetemoneke.
22 "Yama hani hine tohake, rawi okanaro", Birato ati nematamonaka.
23 Saotato awa ya Sesowi me ba kana me hinaka makari me ebe hinahamaroke. Kote 4 namaroke, me ebe hinaharo. Makari bofe ka toha namaroke. Makari bofe ka kotora kiharamaroke, nafi kisaharo.
24 Me ati e namaroke ahi: "E sibi rabanake. Hima yama e were nibeya, e ka owa makari ihehiba ino e watobeya", me ati namaroke. Me ihi e na fara Teoso ka yama hani atini nima me ihi namaroke, ati e nemete ahi:

"Oko makari me ebe nara oke. Yama me were narake, me ka owa makari ihehibona ino me watohabone mati",

ati ke. Makoni saotato me ihi e namaroke.
25 Me nahohamaroke Sesowi ewene wai yabore ya. Sesowi mati toha, mati hinakasima toha, Maria Koroba fati toha, Maria Makata ka toha, namaroke.
26 Sesowi mati awehimarika. He ya tataba owa awa nemarika hinofatehari, wahari ayata ya.‡**"Fanawi tikataobona amaka hari",** Sesowi ati nemarika.
27 He ya tataba narabo nima nemarika. **"Amiba amake haro",** ati nemarika. Faya Sesowi ya tataba hekatomawahamaroke waha fare taboro ya.

Sesowi ahabematamonaka.
28 Sesowi yama nafi hawa hiniha watohimarika. **"Bakasi owa oke",** ati nemarika. Ati e ne fara Teoso ka yama hani ati nima ehene nemarika.
29 Finakiri wiye kahariha nahamaroke, ofa fehe. Esibosa me sa nifehamaroke finakiri ya. Awa isobo tohaha tati boni ya me tasi hisa me ta hikamisamake me hinawanahamaroke he inohoti ya.

---

* **19:12** 19.12 Sesa me nafi ka towisawa tohehimatamonaka, Homa ka towisawa tohahari. Soteo me ka owa towisawa hiwa tonihe ya Sesa mono hinehibonaka. † **19:14** 19.14 Yara me ati ka bibiria ati ka bahi nokorise tohehimarika. Me one ati ka yama hiba wa ni ka bahi 6 ora toha nemarika. ‡ **19:26** 19.26 Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofatehimona ati nari, Yowao yama hani rawi nari.

30 Sesowi finakiri fawe **"Yama ahabake",** ati ne tati kise ahabemarika fahi, fare ati ehene.

Saotato Sesowi beheri itehimatamonaka.
31 Sabato nokosi ka yama wehemaroke. Me abowi kobobo ni soteo me nofaramaroke haha sabato ya, marina ehebote ka sabato tohi karo. Birato me aate namaroke, me isi me baka nabone me ati na mati, me ahabakabote nabone mati, me me hekamahabone mati.
32 Saotato me tokomake me isi me baka namaroke, Sesowi ya me taba me ba kanaha me isi. Owa iso me baka hinibe owa iso baka ni me hiyototasematamonaka.
33 Faya Sesowi iso me wati kana Sesowi iso me baka ramaroke, ahabenoho.
34 Saotato owa beheri hitehimarika wabise ya. Emene si tokowitehimarika hibati ya, faha ya katabaro.
35 Owehimari okominine oke yama hani ya. Keye hiri okere. Owa owato oke, keye hiri ora owa, Sesowi ati te nofa nabone ona owa.
36 Me ihi e na fara Teoso ka yama hani ati nima me ihi namaroke, ati e naro ahi:

"Tone baka toneba watareba amaka",

ati naro.
37 Teoso ka yama hani ati one nake, ati e naro ahi:

"Me hitehira me kakatomahaboneke",

ati naro.

Sesowi me kamohemetemoneke.
38 Faya Yose Arimateya ka Birato aate nematamonaka, Sesowi abowi towakebonaha. Yose Sesowi nonofa tohe hiwa kaminarematamonaka, soteo me ka hiti mera nakome kari. Birato ati amosematamonaka. Faya hinakame hekamehimataka.
39 Nikotemo toha, nemataka, Sesowi abowi tehenebona towakamakiari, 35 kiro tohaharo. Miha atahone ya awa arowe ime famehemetemoneke, yoro tokanaro. Efe Nikotemomari amaka, yama soki ya kakehimarihi Sesowi ni ya.
40 Me rofi hikawehimatamonaka makari riyo tohaha ya, me hiketehari. Fara soteo me ihi hine itite me amake, me abe kamoha mati.
41 Awa watahamaroke fare Sesowi ewene kawi yabore ya. Awa boti ya tama yati wahamaroke, e abowi ibematari ka tama.
42 Sabato nokosi ka yama wehemakoni Sesowi me ibehemeteke ayata ka tama ya, me babaha na mati.

20

Sesowi wamisamematamonaka.
1 Tomiko ya Maria Makata ka tokomemeteke tama ya, yama sosoki nasa ni ya. Kobo tonama tama noki bori howa tona awehemeteke, noki bori yati ehebote tohaha toawawiteharo.
2 Faya kana ni kamahamaroke Betiro ya Sesowi ka nonofa famehi me ni ya. "E ka Hiti me itihanike tama ya. Me hekameno ka yama ota watokere", ati namaroke.
3 Betiro Sesowi ya fafama me famaha me towakamahamaroke tama ya,
4 me bete ni.* Owa kana ni kitehi kobo tonami tai tohehimarika tama ya.
5 Mowi nise yama kiki nemarika. Makari riyo tohaha hinita so nareha awehimarika, tokiyomarari.
6 Simao Betiro yotomake tokiyome makari riyo tohaha hinita foreha awa,
7 makari one awa, nemarika, Sesowi noko karafe karo, kini ni towitareharo.
8 Owa kobo namibehi kiyomamakimarika. Yama awe ati boti yama nima nemarika, Sesowi wamisamemona ati nari waha.
9 Teoso ka yama hani ati me watomataramaroke mata, Sesowi wamisamatehibona kaminaro.
10 Me kakamamaroke me tabori ya.

Maria Sesowi awehemetemoneke.

* **20:4** 20.4 Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi ya fafama hiwa tonihari, Yowao yama hani rawi nari.

11 Maria ohi ni kawabasehemeteke tama beri ya. Ohi ni mowi kanisemetemoneke,
tama hoti ki nabonehe.
12 Teoso nanarifa me famaha me teme nare mera awehemeteke, fare Sesowi fori ka
yama ya, me bori sawawa na mati, fare tati tohe ka yama ya owa itari, iso tohe ka ya
owa itari, nari.
13 Me ati yana nemetemoneke. "Fanawi himataba ohi tine tiri?" me ati nemetemoneke.
"Oko Hiti me towakamahanike. Me hekamano ka yama owato okere", ati nemete-
moneke.
14 Ki nawahama Sesowino awehemetemoneke, wamakehari.
15 **"Fanawi himata ebe tinahani ohi tine tiri? Hibakeno siba?"** Sesowi ati
nematamonaka.
Yama koro na kakakatomamona Maria hinehimatamonaka. "Tekamehino awa?
Tekamano ka yama tikaminahi, otimakehibana", Maria ati nemetemoneke.
16 **"Maria",** ati nematamonaka.
He ni ya nokowama "Haboni", ati nemetemoneke. Soteo me ati ka borofeso inomari
amaka, haboni.
17 **"Owa sa tisahi, okomamatara owa okobi ni ya. Oko one me ni ya tikamahi.
Tiwati e niya ahi: Okomisama okibone okobi ni ya, oko Teoso ni ya, te ka abi, te
ka Teoso",** ati nematamonaka.
18 Maria kama Sesowi ya tataba mera hiyaramaroke. "E ka Hiti owahara oke", ati
namaroke. Sesowi atimona kaminamaroke me ni ya.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

19 Afa tomiko ya bahi toke ya Sesowi kamakimarika he ya tataba me ni ya. Me
kibehamaroke yobe toro ya, me ka nokobi bari kanaha mati, soteo me me nakomeha
mati. Waremakehimarika me baikani ya. **"Teoso tera kakatomehibonaka",** ati
nemarika.
20 Hiwa yofi nemarika. Yehe namo, beheri namo nemarika. Me yayai namaroke, e ka
Hiti me awaha mati.
21 Sesowi ati yana namatasehimarika. **"Teoso tera kakatomehibonaka. Tera oyose
okibone waha fare okobi nima, owa yosehimata".**
22 Mera fo kase **"Te ni ya Teoso Kanamori kakehibona te ati amosabone teke",**
ati nemarika.
23 **"Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawahamari ya me ihi Teoso wati
nawahamarebonaka. Me ihi wati nawahi te fawa ri ya me ihi Teoso wati nawahi
fawa rihi nebonaka",** ati nemarika.

Tome Sesowi awehimatamonaka.

24 Tome Titimo tohehi me 12 na me ka owa tohehi me ya tabaremarika, Sesowi kamaki
ya.
25 Sesowi ya tataba me one hihiyarehimarika, Sesowi me kamina mati. "E ka Hiti ota
awa otake", me ati namaroke.
"Yehe hihiya ni owehibanaka, hinaka bereko ihi boboyo onahabana. Beheri
yoyoko onehibanaka, hinaka wabise ihi. E onihare ya fe amaremona onehibonaka.
Kitamarehimona onehibonaka", Tome ati nemarika.
26 Semana oharia nowati ya me kibetasahamaroke yobe toro ya. Tome sawi nemarika.
Nokobi bari kanaha Sesowi hiwa nafoto wamakehimarika me baikani ya. **"Teoso tera
kakatomehibonaka",** ati nemarika.
27 Tome hiyaremarika. **"Tikamahi owa ni ya, oye boboyo tibeya, tiwahabana.
Obeheri yoyoko tinahi tiyehe ya. Owamisamamone tinahi. Tiwati watarima nahi,
keyemone tina tiwa",** Sesowi ati nemarika.
28 Tome ati yana nemarika. "Oko Hiti ama tikeni. Oko Teoso ama tike", ati nemarika.
29 **"Owa tiwimakoni tiwati amake, owamisamamone tina tiwa. Haha owa me
awara owamisamamone me ati na me ihi amosake Teoso ni ya",** ati nemarika.

Yama hani Sesowi kamininеke, Kirisito tohahari.

30 Sesowi Teoso ka yama tamaha namo nemarika he ya tataba me nokosi ya,
okominararo yama hani ya. Afa okomina okere yama hani ya.
31 Hahi ehene okomine tamine hano rawi okine oke, Sesowi Kirisitomona te ati nibone
karo, Teoso bitimona te ati na te. Ati te nofe ya te wini fara tohahabone teke Teoso ya
te tabaha te, ati ehene.

21

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka tasa.

1 Yama we one ya Sesowi tofotomehimarika me ni ya, he ya tataba mati, rako Tiberiati
witi ya, e naro ahi:
2 Simao Betiro toha, Tome Titimo tohahi toha, Natanayeo Kana ka toha, Karireya karo,
Sebeteo biti me toha, me one fama me toha, namaroke.
3 "Faha ki onahabana oke", Simao Betiro ati nemarika.
"E tabahi", me ati namaroke. Me yana tona me tokibimahamaroke. Faha me ki naba
yama soki ya me honaramaroke.
4 Yama we kamaki ya Sesowino wabasehimarika baraya ya.
5 **"Yetene mati, aba me te kihini?"** Sesowi ati nemarika.
"Aba me ota kihakere", me ati namaroke.
6 **"Tahafa te koro nifehi kanawa beheri one ka ya, kanihina wani ka ya. Aba
me te wasibeya",** ati nemarika. Tahafa me koro nife tahafa kakiti me watoramaroke,
aba me tamaha me ihi.
7 Hahi Sesowi ka nonofa ati yana nemarika.* "Efe e ka Hiti amaka", ati nemarika,
Betiro aate nari. Simao Betiro he ati mitehi makari mese ka weye re makari mese ka
itikabote ne makari mese ka nawite yora nifemarika.
8 Me one towakamakiamaroke kanawa ya. Baraya yaboramaroke. 100 metero
tohahamaroke. Me towakamakia aba me me horo kanahamaroke tahafa ya.
9 Kanawa ya me kisa wami ya me naorisa yifo karafao tohaha oye me awahamaroke.
Aba me yokahamaroke yifo noki ya. Bao toha nemarika.
10 **"Aba me te kakamakehi, me te nawasia mati",** Sesowi ati nemarika.
11 Betiro aba mera horo kani tokomisemarika. Aba howe me tamahamaroke 153 me
tohaha mati. Aba me tamaha me ihi tahafa sibi toramaroke.
12 **"Te tafibe te kamahi",** Sesowi ati nemarika. Me habi bayira "Hike ama tiri", me
ati ramaroke, Sesowi me wato karo.
13 Sesowi bao itihi mera kakawemarika. Faya mera kakawa nemarika aba me ya.
14 Sesowi hiwa namo terei nemarika waha, he ya tataba me ni ya, wamisami nowati
ya.

Sesowi Betiro aate nematamonaka.

15 Me tafi ahabi ya Sesowi Simao Betiro aate nemarika. **"Simao Yowao biti, owa nofi
mati tihini mata ya? Owa nofi me ihama me awine, haha mati, tiwehene?"** ati
nemarika.
"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.
"Oko ofeya biti me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.
16 Sesowi aate hinamatasehimarika. **"Simao Yowao biti, owa tinofini?"** ati
nemarika.
"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.
"Oko ofeya me tekatomabana tike", Sesowi ati nemarika.
17 Sesowi aate hinamatasehimarika. **"Simao Yowao biti, owa tinofini?"** ati
nemarika. Sesowi aate ni terei hinehimarika. Betiro yawamisehimarika waha, aate
ni Sesowi 3 hinahari, ati e nari ahi, **"Owa tinofini?"** ati nari.
"Oko Hiti yama nafi tiwato tike. Owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.
"Oko ofeya me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.
18 **"Yetene tihaha fara titosi ya sito tiwatemete ama tike. Totoka tihemete ama
tike fara tinofa ya. Bote tihawaha timano ta tonikimatehabone tike. Me one tiwa
wete ni ya tiwa me towakamatehaba ama tike, toki tinofari ka yama ya. Keye
amakere",** Sesowi ati nemarika.
19 Ati e nemarika ahi, Betiro ahabitebano kaminari. Sesowi Betiro ahabitebano
watohimata awaka, Betiro ahabi Teoso namohibonaha me nafi ni ya, amosi mati
tohahari, me hikahiyarebonaha.
"E famahi", Sesowi ati nemarika.
20 Betiro ki nawahame Sesowi ka nonofa kamaki awehimarika, yotohari, aya me tafi
ya Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nari, ati e nari ahi, "Sesowi hibake tiwa ta neba
amara me one ni ya?" ati nari.
21 Yotohi Betiro awati ati yana nemarika. "Sesowi hari, himata nima tehiba amara
ha?" ati nemarika.

---

* **21:7** 21.7 Sesowi ka nonofa hiwa tonihe Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Yowao yama hani rawi nari.

22 **"Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana? Ha tiwa tisawiabone tike owa ni ya",** Sesowi ati nemarika.
23 Yama toyabo ya Sesowi nonofa me abe hiyara hiyara me kaminamaroke, efe me kamina mati, ahabaterebona me hinahari. He kamineba Sesowi ati yana remarika, ahabaterebona ati ne ati. Hine ya ati e nemarika ahi: **"Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana?"** ati nari.
24 Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi mera kaminaka, yama hani rawi nari. E watoka, keye hiri rari.

Yama hani ahabake.
25 Sesowi yama one hiri, nemarika, tamaharo. Afa yama tamine nafi me rawi ni ya, yama hani yama nafi nahabihaboneke.

Ato
Sesowi ka yoyose me ihimetemone amake.

1 Teofiro haha tika yama hani oneba amake. Hibati ya Sesowi tamine okominahamaro
ama oke, yama hani one ya. Sesowi ehene okomina, ati okomina, onehimari amaka.
2 Sesowi ati okominahamaro ama oke, he ya tataba mera hiyarari, tokomisabona
ya. Hibati ya mera kakatikibehimatamonaka. Me narabi nima nematamonaka, Teoso
Kanamori ati kaminari. Teoso hekamehimatamonaka, neme ya.
3 Hibati ya Sesowi ahabe fare hiwa namomatasehimatamonaka, kitamenoho. Ka-
marima na tohehimatamonaka me ni ya amo ni 40 ne ya. Fare nima namehimata-
monaka me ya tabahari. Teoso ka towisawa ka yama kaminematamonaka.
4 Sesowi me ya tabehi me tafa me Sesowi ati yana nematamonaka. **Tabora bara ya
te tokaraba teke. Te winahaba teke Serosarei ya mata. Teoso Kanamori te noki
naba teke. Efe amaka, okominahari, kakehibonaha, Teoso ati ehene.**
5 **Yowao mera iibofariseri amaka faha ya. Te batisa nabone teke Teoso
Kanamori ya. Yama we tamaraboneke,** Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi tokomisehimatamonaka neme ya.

6 Me yoro tokana Sesowi me aate nemetemoneke. "Ota ka Hiti afa yamaba ama ha,
Ihayeo me ka towisawa kakeba ka yama? Kake ya bara me nafi yosetehiba awaka", me
ati nemetemoneke.
7 **Towisawa kakeba ka yama wehe watoka, fare Teoso yokana ta. Ha te yama
te watorabone teke mata, Teoso ati ehene.**
8 **Te kitawahaba te amake, Teoso Kanamori kake ya te ni ya. Owa te kaminaba
teke Serosarei ya. Soteya toha, Samaria toha, tabora nafi nima,** Sesowi ati
nematamonaka.
9 Sesowi hiyari ahabe me kakatomehemetemoneke tokomari neme ya, Teoso
hekimisamari. Fawa nematamonaka neme sabi boti ya. Me hiwamarehimatamonaka
tokomari neme ya.
10 Sesowi tabiyo yama me kakatomehemetemoneke neme ya. Makiti me famaha me
teme nakehemetemoneke, me ka makari sawawa na mati.
11 Me ati yana nemetemoneke. "Karireya ka mati himataba yama te kakatomineri
neme ya? Efe Sesowi neme ya tokome kamatasehibonaka tasa. Fare tokomi nima kami
tehibonaka", me ati nemetemoneke.

Matia me ya tabawehimatamonaka, me ati ihi.

12 Me tonohokosemetemoneke yati mese ya. Yati wai ka awa wataha inimetemone
amake orifa makoni yati inimetemone amake haro, orifa boti tohaharo. Yati
wehemetemoneke Serosarei yabori ya.
13 Me kamehemetemoneke Serosarei ya. Me tokiyomamemetemoneke me ka yobe
ya. Me winimetemone amake mata, hine ya. Yobe bari ka yobe towarimise ya me
tokomisehemetemoneke. Me inimetemone amake haro. Betiro, Yowao, Tiako, Atere,
Firibi, Tome, Batoromeo, Mateo, Tiako Afeo biti toha, Simao toha, Homa ka mera
momono tohatehari. Yota Tiako bitimatamona amaka.
14 Me fanawi ya me tabaha Teoso me haha tohehemetemoneke. Maria toha
nemetemoneke, Sesowi mati. Sesowi nisori me toha nemetemoneke.
15 Yama we one ya Betiro waremisehimatamonaka, me narabi nima nebonaha, Sesowi
nonofa mati. Me tamehemetemoneke, 120 me toha mati.
16 "Teoso Kanamori ati namatama Yota ehene nareka. Teoso Kanamori ati ehene
Yota eheneteba Tafi kaminematamonaka Teoso ka yama hani ya. Tafi Yota eheneteba
kaminematamonaka, Sesowi yofi kanahari, me hiwatebonaha.
17 Yota e ka owa amaka, e ya tabahari, Sesowi ati ehene. Yota Sesowi kaminebona
Sesowi ati nerika, fara e nima", Betiro ati nematamonaka.
18 (Yota ehene hiyare ehene manakone ya yobe taborobona me kanikemetemoneke.
Yota sonehi ebe kanehimatamonaka. Yoto nabati nafi tasi tokanematamonaka.
19 Serosarei ka me nafi tamine me himitematamonaka. Makoni Yota taboro ino me
nawatemetemoneke, Ama Tabori tohaharo. Me ati ka taboro ino amaka hari, Akaotema
tohaharo.)
20 "Teoso tahi ka yama hani e te amake ahi:

'Hinaka yobe hinita tohatehiba amaka waha. Me winamateraba me amake waha hinaka yobe ya',

Teoso tahi ati te amaka. Yama hani one e te amake ahi:

'Hinaka yama owa ahi hiyahi',

yama hani ati te amake.
21 Owati e nara oke ahi: E ka owa ya e tabawahaba eke, Yota watamare karo. E ka owa tohawebonaka, sasawiba tohehimarihi e ni ya.
22 E ka owa tohehibonaka, Yowao mera iibofarise awa, Sesowi neme ya tokomisi awa, nari. Sesowi kaminatebonaka, ahabe wamisamari. E nima, nebonaka, Sesowi kaminari", Betiro ati nematamonaka.
23 Me ka one me famaha me ini me yabehemetemoneke. Yose toha, Matia toha, nematamonaka. Yose ino owamatamona amaka Basaba toha Sosito toha nari.
24 Teoso me ha na me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso ota ati boti tiwato tike, ota nafi. Me tiwikimahi, me fami. Hibake ya ota tabaribe waha,
25 Sesowi ka yoyosebonaha, Yota watamare karo? Sesowi ka yoyose tohi Yota nofare ka tokomake awaka fare taborobona ya", me ati nemetemoneke.
26 Awa ibe ya me ini me rawi nemetemoneke. Awa ibe me were na Matia ino me wasihemetemoneke. Manakobisa me ya tabawehimatamonaka, Sesowi ya tataba mati, me 11 na mati.

2

Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya.
1 Ayaka Betekositi tohaha ka yama ya me yoro tokanemetemoneke.
2 Me yoro tokana me nahoria me ni ya yama moni kakehemetemoneke neme ya. Boni moni nima moni nemetemoneke, boni kitabote. Yama moni foyehemetemoneke yobe toro ya.
3 Yama oye yifo hiri ni nima na tira tonemetemoneke, kamaharo. Haha yama oye e ebete nima nemetemoneke. Fara me nahori nima yama oye wini nemetemoneke me tati neme ya.
4 Me boti ya Teoso Kanamori foyawe ka me ati tohiyi yana tonehemetemoneke Teoso Kanamori ehene. Me oohariki na me ati bara tohawemetemoneke.
5 Soteo me yoro tokana me sawihemetemoneke Serosarei ya, tabora nafi ka soteo mati, Teoso me nofa mati.
6 Me ati me mitaha me kakehemetemoneke. "Himata nima me ati na?" me ati nemetemoneke, me ati tohawahani me ati me mitaha mati.
7 "Me ati te mita ha. Haha me nafi tohaha Karireya ka me amara me awine? Me one e ati ya me ati toha narawarake.
8 Himataba e ati ya me ati tohawaineri? E fotarimaro ka e ati nimaroma me ati nineke.
9 E ka yama kote amake haro. Batia, Metia, Era, Mesobotamia, Soteya, Kabatosia, Boto, Asia,
10 Firisia, Bafiria, Ribia toha, Sireni beheri karo. Homa ka me yaka, nineke ahi Serosarei ya.
11 Me one soteo me toha, me one bara me toha, nineke, Teoso me nofawa mati. Kereta ka me toha, Arabia ka me toha, nineke. E nafi me ati e mitake Teoso ehene me kahiyara mati, ehene amosemonaha.
12 Me te awa ha", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati. "Himata me ebe nineri?" me ati narawemetemoneke.
13 Me one me ati me haha hikanemetemoneke. Fi yati me fawahamone me me hinehemetemoneke komaharo.

Betiro Sesowi kaminematamonaka.
14 Betiro wehimatamonaka me 11 na me ya tabahari Sesowi ya tataba mati. Betiro ati yana nematamonaka kita ya. Ati e nematamonaka ahi: "Owati te kamitahi, soteo me te toha na te, te nafi, Serosarei ka me te.
15 Ota hanohamone te ati na te awineke. Ota hanokere, yama wamini ka nofi owara tohasa ne ya.
16 Haha yama te awaha Soweo Teoso ati kakamina awehimona ati nematamonaka, ota ehenetebana.
17 Ota eheneteba awe ati e nematamonaka ahi:

'"Oko amo ni yabokiri ya oko Kanamori ta onahabana oke me nafi ni ya, sawitebana",
Teoso ati nareka. "Te ka matehe owati kaminatehaba amake. Me makiti toha, me
fanawi toha, owati me kaminatehaba me amake. Te ka yetene yama me awatehaba
me amake, Teoso hinamoaro. Te bote me watami, tehaba me amake.
18 Owati ihi oko Kanamori sawitehaba ama oke owa nanarifa me ni ya, owati me
hiyaratehaba mati. Makiti me toha, me fanawiri toharawa, tehaba me amake, owati me
hiyaratehaba mati.
19 Owati ihi neme tohawahaba amake. Wami tohawa, naba amake. Ama toha, yifo
hiri ni toha, yama hasawiri toha,
20 bahi sosoki, neba amaka. Abariko ama tohehiba amaka Teoso amo ni ka yama
nokosi ya, amosi mati tohaharo.
21 Afa yama tohi ya e ka Hiti haha me aate hine mera kasomebonaka, me nafi"',

Soweo ati nematamonaka".

22 "Owati te mitahi, Ihayeo me te. Sesowi te awate amaka, Nasare kari. Ehene te
awate amaka, yama watohari, Teoso hinamohari te ni ya. Teoso sawihino amaka te ni
ya, Sesowi tohahari. Te watoka.
23 Sesowi te ta na te amake, me one ni ya, me ihi hiyara mati. Teoso hiwatomatamon-
aka hibati ya hiyosehari me ta hinehibonaha, me ba hikanebonaha, ahabebonaha.
24 Ahabe amaka. Ahabe Teoso ati ehene wamisame amaka. Sawi yabore amaka, e
ahaba abowi taboro ya. Teoso ehene e ahaba abowi taboro kitara amake".

25 "Tafi ati e nematamonaka ahi, Sesowi ati kaminari:

'Fara yama we nima Teoso owi onofa ama oke onokosi ya. Sawi fare tohi nofe amaka
owa ni ya kitahari.
26 Oko boti yayai nineke Teoso ehene tasa. Owati yayai ke, ehene. Oko abono
amosatehaba ama oke owa tinofi karo.
27 Ohabi ya tiwati ihi ohabateraba ama oke. Tiwati ihi obatarihi otehaba ama oke,
tiwati onofi karo, yama amosa hiri ona owa.
28 Owa tikanawanara tike, yaka obone ka hawi ya, otaminabone owa. Yayai otehaba
ama oke tiwehene, e famaha e',

Tafi ati nematamonaka".

29 "E ka one mati, e ka iti Tafi tohe ahaba, kamo, nematamonaka. Te watoka, temene
nasa nari e ka wami ya.
30 Tafi Teoso ati mitehimatamonaka, Teoso ati kakamina tohahari. Teoso ati e
nematamonaka ahi Tafi ni ya: 'Tika noti Ihayeo me ka towisawa tohatehiba amaka
tiwa nima. Keye amakere', ati nematamonaka, Teoso.
31 Tafi Teoso ka towisawateba watohimatamonaka. Hikaminehimatamonaka, wamisa-
matehibana. Ahabe batarareka.
32 Efe wamisamareka Teoso ati ehene, Sesowi tohahari. Wamisame ota awahareka,
ota nafi.
33 Teoso hiyosematamonaka itaribonaha Teoso ka kanihina ya. Teoso Kanamori ta ne
awaka Sesowi ni ya. Fare e ka abi Teoso ati namatama ehene nareka Kanamori ta nari
e ni ya. Haha yama te awaha Sesowi ehene amaka.
34 Tafi neme ya tokare ati e nematamonaka ahi:

'Teoso ati e nareka ahi, oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya.
35 Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me
mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka Teoso ati kaminari".

36 "Ihayeo me nafi Sesowi te watohi. E ka Hiti amaka waha Teoso ati ehene. E ka
towisawateba amaka waha, Teoso ati ehene. Efe amaka, Sesowi, te nabowahari, te ba
kanahari awa ya", Betiro ati nematamonaka.

37 Betiro ati me mitaha me yawehemetemoneke. Betiro me me aate nemetemoneke.
"E ka one mati, himata nima ota nawaharibe waha?" me ati nemetemoneke.

38 "Te ehene hiyara te nofamarima nahi", Betiro ati nematamonaka. Te iibofarisaba
teke Sesowi Kirisito ino ya Teoso ati somawamabona karo. Teoso Kanamori ta nebonaka
te ni ya.

39 Teoso Kanamori ta nebona ati nareka te ni ya. Te ka matehe toha, e ka one yama
yabo ka me toha, na me ni ya Teoso Kanamori ta nebona ati nareka. Me nafi Teoso ha
na me ni ya Teoso Kanamori ta nebona ati nareka", Betiro ati nematamonaka.
40 Betiro Sesowi tamine kaminematamonaka tasa. "Teoso te aate nahi, tera
kasomebana. Te ka yama hiyara fawa nibeya", ati nematamonaka.
41 Teoso ati me nofawa me iibofarisa me ya me tabawemetemoneke, 3000 me toha
mati.
42 Sesowi ya tataba me me kanawanehemetemoneke. Fara me one ya me tabanawi
na tohehemetemoneke. Me nafi tafa, me nafi Teoso ha, na tohehemetemoneke.

Sesowi nonofa me abe nofehemetemoneke.

43 Sesowi ya tataba fara me me kasomi hiha, na hihehemetemoneke, Teoso ati ehene.
Me ihi me awa Sesowi nonofa Teoso me kahiyaremetemoneke.
44 Sesowi nonofa me abe nofehemetemoneke, me ka yama nafi me ebe na mati.
45 Me one yobe kihara me me kakawa, na tohehemetemoneke. Me one yama kihara
me me kakawa, yama me ebe, nemetemoneke.
46 Fara yama we nima teboro wari ka yama ya me tokoma, me nafi tafa, na
tohemetemoneke yobe ya. Yamata me ebe na tohemetemoneke me yayai na mati,
47 Teoso me kahiyara mati. Me one me me hinofemetemoneke. Fara yama we nima
me totami nemetemoneke e ka Hiti ati ehene, Teoso me hikasoma mati.

3

Betiro me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Yama we one ya Betiro ya Yowao me famaha me towakamehemetemoneke, teboro
wari ka yama ya, Teoso me ha nabone mati bahi weo tone ya. Soteo me totokoma
tohehemetemoneke, bahi weo tone ya, Teoso me ha nabone mati.
2 Betiro ya Yowao me famaha me towakiyomemetemoneke teboro beheri ka yama bari
kani ka nokobi ya. Hahi teboro nokobirine inomatamona amaka hari, nokobi amosa
tohaharo. Me one me ka owa me kakamakehemetemoneke me tiwa hinahari yaka ni
watorari. Fara hikawatehemete amake. Fara yama we nima kaki me hinehimatamonaka
nokobi amosa ya yinero aate nebonaha, me ni ya, teboro wari ka yama ya me tokiyoma
mati.
3 Betiro mera awehimatamonaka Yowao ya famahari. "Oko yineroba te ta nahi", ati
nematamonaka.
4 Betiro ya Yowao me famaha me hekatomematamonaka. "Otara tiwahi", Betiro ati
nematamonaka.
5 Mera kakatomehimatamonaka. "Oko yineroba me ta naba me amake", ati boti ati
nematamonaka.
6 Betiro ati yana nematamonaka. "Yinero okiha okere. Haha yama okiha ta
onahabanake tiwa ni ya. Sesowi Kirisito Nasare ka ati ehene tiwarimisabone tike, yaka
tinahaba tiwa", ati nematamonaka.
7 Betiro hinaka kanihina wara hina hoka himise waremisehimatamonaka. Iso
tokataminematamonaka, yaka terari.
8 Iso tokatamine yora tomisematamonaka wahari. Teme ya yayaka nematamonaka,
hiwa totomi nari. Me ya tabe tokiyomamematamonaka teboro wari ka yama ya yaka
nawahari. Yora nematamonaka, Teoso ehene kahiyarahari.
9 Teboro toro ka me nafi hiwehimatamonaka, yaka nari, Teoso kahiyarahari.
10 Me hiwatomatamonaka hibati ya. "Efe amare hari homi nofahari teboro ka nokobi
amosa ya? Yaka nawahari hari me", ati nemetemoneke.

Betiro mera hiyarematamonaka teboro wari ka yama ya.

11 Warehimatamonaka, Betiro ya Yowao me famaha mera tama nikimahari. Saromao
ka yama bari karaha ya me nahorikosemetemoneke. Me nahorikosa me ni ya me one
kana ni kamakiemetemoneke, tamine mitatino mati.
12 Betiro mera awe mera hiyarematamonaka. "Himataba otara te awibanari? Te ati
e na te awineke ahi: 'Yama me wato ka me hikasomehino amaka, me amosate mati', te
ati na te awineke.
13 Teoso ati ehene amaka, Sesowi nofahari, he nanarifa. Fare Teoso amaka, e ka iti
bote me ka Teosomata. Abarao toha, Isaki toha, Yako toha, e ka iti bote me nafi ka
Teosomatamona amaka. Sesowi te ta na te amake, ahabebonaha. Sesowi te nofaramone
te ati na te amake, Birato ni ya. Birato Sesowi tasi tonihebona ati ne amaka. Sesowi tasi
toni te nofara te amake,

14 Sesowi te nofari karo, amosari, Teoso nima nari. Te ka owa me tasi tonihabone te
ati na te amake, te ka owa ehene itihari.
15 E ka owa era kasomatehi te nabowe amaka. Te nabowehi Teoso ati ehene
kitamenoka. Ota awahareka.
16 Efe ehene amaka hari, te awahari, amosawahari. Te awate amaka hari, hiyarari.
Sesowi ati ehene amaka hari. Amosaka waha te nafi nokosi ya. Sesowi ati ota nofi ka
amosareka waha".
17 "Sesowi te watore te nabowe amaka, Teoso hinofari. Te ka hiti me hiwatorehimona
onahareka.
18 Teoso ati ehene te nabowehi amaka. Fare atimata nima yama na amake, ati ehene.
Hibati ya hinaka towisawateba me kaminabone ati nematamonaka, he ati kakamina
mati, me nafi, me one hinabowatehibona me ati na mati.
19 Yama hiyara te hiri namaraba teke waha. Teoso ehene te amosaba teke waha.
20 Teoso tera kasomeba amaka waha. Teoso ati ehene Sesowi Kirisito kakehiba amaka
te ni ya, efe tamine te mitahari.
21 Teoso ati ehene sawisa ka mata neme ya. Teoso yama nafi hiri ni hawa tohe
ya Sesowi kamatasehibonaka. Sesowi kamatasehibona Teoso ati kakamina me ati
nemetemoneke, Teoso ati ehene.
22 Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'E ka Hiti te ka Teoso tohe ati ehene te ka owa Teoso ati kakamina tohatehiba amaka
fara owa nima, Teoso ati kaminebonaha te ni ya. Kaki ya ati te kamitatiyaho.
23 Ati te kamitare ya Teoso tera yabehiba amaka, tera waka nebonaha',

Mowisei ati nematamonaka.
24 Samoweo yama afani kamina, nematamonaka. Samoweo nowati ya me one hikamina,
hinehemetemoneke, Teoso ati kakamina mati, me nafi.
25 Teoso ati kakamina me ka noti me te amake. Te ka iti bote Teoso hiyarematamonaka.
Ati e nematamonaka ahi Abarao hiyarari:

'Yama amosa ya tika noti me me hiri kitehaba me amake owati ihi, tabora nafi ka
mati',

Teoso ati nematamonaka. Te ka iti bote Teoso mera hiyare ya Teoso tera hiyaremata-
monaka bisa.
26 Teoso nanarifa kakehareka te ni ya, efe Teoso ati ehene. Kaki tai tohahareka te
ni ya, Teoso ati ehene. Teoso yama amosa ya tera hiri kanaka, te ka yama hiyara te
nofamarabone ati nari, te nafi", Betiro ati nematamonaka.

4

Betiro ya Yowao me famaha me me hiwatemetemoneke.

1 Sesowi ya tataba me me hiyara me ni ya sasetoti me kakehemetemoneke, satoseo
me ya me tabaha mati. Teboro ka saotato mera yoyose toha nematamonaka.
2 Sesowi ya tataba me ati me nofaremetemoneke, me me kanawana mati, e
wamisamatehamone me ati na mati, Sesowi wamisame karo.
3 Me me watehemetemoneke. Me me te hinehemetemoneke kateya ya, yama soki ya
me kibe nababone mati kateya tori ya. Bahi tokehimatamonaka.
4 Me tamaha Teoso ati me nofawehemetemoneke waha. 5000 me tohehemetemoneke
waha.
5 Yama we one ya heoniao me hiri nemetemoneke, Serosarei ya. Towisawa me toha,
me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke, heoniao me hiri na
mati.
6 Anasi toha nematamonaka, sasetoti ehebote tohahari, hinaka tataba me ya tabahari
ahi, Kaifa, Yowao, Aresatiri, me nafi.
7 Betiro ya Yowao me famaha me me teme narehemetemoneke me nokosi ya. Me me
aate hinemetemoneke. "Himata nima te nihino amara? Hike ati eheneno amara?" me
ati nemetemoneke.
8 Betiro mera hiyarematamonaka. Teoso Kanamori kitehimatamonaka he ni ya.
9 "Hiti mati, otara te aate na te awineke, ota ehene ota kaminabone ota, e ka owa
ota kasoma ota, yaka terari. Te ati e na te awineke ahi: 'Himata nima te nihino yaka
nawahara?' te ati na te awineke.

10 Sesowi Kirisito Nasare ka ota aate ne hikasome yaka nawahaka te nokosi ya. Sesowi
ehene te watowahi, te nafi waha. Sesowi ehene Ihayeo me nafi watowahi waha. Te
nabowe Teoso ati ehene kitame amaka. Te ati ehene me ba hikane amaka awa ya.
11 E ka one yobe betira tohehi me hiri na me nima te nineke. Haha yati te koro towitia
nima Sesowi ne awaka, hiyaremona te ati ne kari. Yobe ka yati kitaha nima Sesowi
nawahaka waha, yobe sonarabona karo. Sesowi yati nima ne awaka te koro towitiari.
12 Efe Sesowi era kasomate amaka, ohariari. Sesowi tera kasomi watoka, ohariari",
Betiro ati nematamonaka.
13 "Hika", me ati nemetemoneke, Betiro ya Yowao me famaha me ati habi bayiha me
ati me mitaha mati. "Himataba me ati habi bayineri, yama hani rawi ni me watotera
mati? Sesowi ya me tabateni me awineke", me ati nemetemoneke.
14 Me hiwehimatamonaka me hinakitame me ya tabahari. Me ati wataremetemoneke.
15 Me ati ihi me teme nafaremetemoneke yobe beheri ya mata. Faya me abe
hiyaremetemoneke.
16 "Himata nima e nawaharibe waha, ha e?" me ati nemetemoneke. "Keye amakere.
Me hikasome awaka. Serosarei ka me nafi winaha me hiwehimonaka amosawahari.
Amosawahaka.
17 E ati e nawahaba eke ahi: Betiro ya Yowao me famaha me e aate naba eke, Sesowi
tamine me kaminamaraba mati me ni ya. Faya me tamamaraboneke, Sesowi tamine me
mitahabone mati.
18 Betiro ya Yowao me famaha me me ha nemetemoneke tasa. Me ati e nemetemoneke
ahi: "Sesowi tamine te hiyaramaraba teke me ni ya waha", me ati nemetemoneke.
19 Betiro ya Yowao me famaha me me hihiyarehemetemoneke. "Te ati ta ota
kamitibana? Teoso ati ta ota kamitineke. Te ati hiyakere. Teoso ta ati amosaka.
20 Haha yama ota awaha kamini ota fawa rabone otake. Haha yama ota mitaha kamini
ota fawa rabone otake, me ati nemetemoneke.
21 "Sesowi tamine te kaminami ya me ni ya tera te yokohaba teke", me ati
nemetemoneke. Me tasi tokani me hinofaraha me me tasi hikanihemetemoneke,
me tamaha me ihi, me me nofaha mati. Me ka owa amosame ka me nafi Teoso
kahiyarawemetemoneke.
22 Amosawahematamonaka, hinaka ano 40 tohi ya.

Sesowi nonofa Teoso me ha nemetemoneke.

23 Betiro ya Yowao me famaha me tasi tokana me towakamehemetemoneke fara
me one me ni ya. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me ati me
kaminemetemoneke fara me one me ni ya.
24 Afa sasetoti me ati tamine me mitaha Teoso me ha nemetemoneke. "Ota ka Hiti
neme hiri tinehemete ama tike. Wami toha, ma toha, yama nafi hiri tinehemete ama
tike.
25 Tiwati ihi ota ka iti Tafi ati e nemataka ahi, Teoso Kanamori ati kaminari. Fara
tiwati nima Tafi ehene nemataka. Tafi ati e nematamonaka ahi:

'Himataba tabora nafi ka me hamineri? Himataba yama hiyara me wati nawahineri?
26 Towisawa me abe yoro tokaniha me amake, Teoso me mowa nabone mati. Me hawa
toha me yana tonarake, Teoso ka towisawa me mowa nabone mati,

Tafi ati nematamonaka.
27 Keye amara awineke. Eroti ya Birato me famaha me one me ya me tabaha Sesowi me
nabowa me amake, tiwa nanarifa. Ihayeo me toha, bara me toha, na me amake, Sesowi
me nabowa mati. Efe Sesowi towisawa tohaka, tiwati ihi, hibati ya Tafi hikaminehimata.
28 Fara tiwatimete nima me narake, tika towisawa me nabowa mati.
29 Teoso me ati tikamitahi, otara me kakoa mati. Tiwati ihi ota kokoriri raba otake,
titamine ota hiyaraba ota. Tiwa nanarifa me ota amake.
30 Tiwa nanarifa Sesowi ino ota hiri ni ya me tikasomabana tike, me kiya na mati. Yama
tinamo, tinahabone tike me ni ya", me ati nemetemoneke, Teoso me ha na mati.
31 Teoso hiyari me ahabi ya yobe hene nematamonaka, yobe me ka heoniao hihiri. Me
nafi ni ya Teoso Kanamori sawiwehimatamonaka. Teoso ati me kaminawahi ya me
watoremetemoneke.

Me abe nofehemetemoneke.

32 Sesowi nonofa me nafi abe nofawehemetemoneke. Fara me one ni ya yama me
ebe nemetemoneke, fara yama we nima. Me ka yama me kayawarahabone me ati
nemetemoneke.

33 Sesowi ya tataba fara me hiyari totohawa tohehemetemoneke Sesowi ahabe
wamisame tamine me kamina mati. Me one me nofahamone me ati nemetemoneke,
yama me watohamone me ati na mati.
34 Me ka owa yama kihare ka yamabone me ta na tohawemetemoneke. Yobe me
kihaha yobe me ta nemetemoneke, yinerobonaha. Yobe manakone ka yinero me
hekamehi
35 me ta na tohehemetemoneke Sesowi ya tataba me ni ya. Sesowi ya tataba yinero
me ta nemetemoneke, yinero me kihara me ni ya.
36 Me ka owa Yose tohe refita me ka owa tohe Sibiri ka tohe ino me hinawatemata-
monaka. Banabe tohawematamonaka, era nanarifa ino weye nawahari.
37 Yobe taboro kihahi yobe taborobona ta ne yobe taboro manakone kakame yinero
ta nematamonaka Sesowi ya tataba me ni ya.

5

Anania fati ya famehi me ahabemetemoneke.

1 Me ka owa inomatamona amaka Anania. Fati ya fame yobe taboro me ta
nemetemoneke.
2 Anania kakehimatamonaka. Yinero yobe taboro manakone kote tohehi ta nemata-
monaka Sesowi ya tataba me ni ya. "Me okeyehabana oke", ati boti nematamonaka.
Yinero nafi ta nemona ati nematamonaka, yinero nafi amarari. Anania ehene fati
hiwatomatamonaka.
3 Betiro Anania hiyarematamonaka. "Himataba Teoso Kanamori tikeyehabone tirini?
Yinero nafi ta tinahamone tinaha yinero nafi ta tikere Satanaisi ati ehene. Tika yobe
taboro ta timatari ya tika yobe taboro tohehina amaka.
4 Yinero ta timatare ya tika yinero tohehina amaka. Himataba tiwehene e nineri ahi?
Otara tikeyehabone tina Teoso tikeyehabone tine tike", Betiro ati nematamonaka.
5 Anania Betiro ati mite abowi sonehimatamonaka hibati ya, ahabari. Anania tamine
me mitaha me kakomewemetemoneke waha, me nafi.
6 Me makiti yetene hinama tohaha hinakamehi me hikarafehimatamonaka. Anania
me hekamehi me hikamomatamonaka.
7 Manakobisa bahi terei ne ahabe ya Anania fati kamakiemetemoneke. Maki watora
kamakia kiyomakeha
8 Betiro aate hinehemetemoneke. "Yama tikaminahi owa ni ya. Efe yobe taboro
manakone yokanano ama, Anania ta hinahari?" Betiro ati nematamonaka.
"Ee efe manakone yokana amaka", ati nemetemoneke.
9 "Te abe hiyarani te awineke. Teoso Kanamori te totomi nabone te ati nani te awineke.
Yama aawa tinahi nokobi ya. Tika yibote me kamoha tiwa me towakama naba ama tike",
Betiro ati nematamonaka.
10 Sonatasemetemoneke me nokosi ya hibati ya, ahabaro. Ahaba me yetene era
kakamo me hiwehemetemoneke ahabaro. Me hekamakiemetemoneke. Fare maki
temene ite ya me hikamoemetemoneke.
11 Sesowi nonofa me nafi kakomewahemetemoneke waha. Me one me ati me mitaha
me kakome nemetemoneke.

Sesowi nonofa me totamemetemoneke.

12 Sesowi ya tataba me me kasomemetemoneke, me tamaha mati. Yama me namo,
nemetemoneke, Teoso ati ehene. Me nafi nahorikosemetemoneke teboro ya, Saromao
ka yama bari karaha ya. Me abe nofehemetemoneke.
13 Me one me me hinofehemetemoneke. Me ya me tabi nofaremetemoneke, me habi
bayira mati.
14 Sesowi me nofawa me tamehemetemoneke, me makiti toha, me fanawi toha, na
mati.
15 Me kiya na me me kakiemetemoneke. Me me so hiniharemetemoneke hawi ya, e
fofore mese ya. "Betiro kamehiba amaka ahi. Bahi firi hikane ya baforine ehene me
kitamaba me amake", me ati nemetemoneke.
16 Tabora one ka me winaha me tamine me mitehemetemoneke, me me kasoma mati
Serosarei beheri ka mati. Me inamati ihi me rabika me ya me kiya na me tabaha me
yoro tokana me me kakiemetemoneke. Me nafi me kasomemetemoneke.

Sesowi ya tataba me me watehemetemoneke.

17 Faya sasetoti ehebote ya satoseo me nafi tabaha me ati yana nemetemoneke, Sesowi
ya tataba me me kakoa mati, me nafi me nofawahi karo.

18 Me me hiwata me me te hinehemetemoneke kateya tori ya.
19 Yama soki enoki ya Teoso nanarifa kateya ka nokobi se kanehimatamonaka. Betiro me ya me tabiyomamemetemoneke. Ati yana nematamonaka.
20 "Te tokomahi. Teboro wari ka yama ya te nahoribeya. Teoso ka hawi te kaminibeya te ka one me ni ya, me nafi", ati nematamonaka.
21 Ati mitati me hiba yama wa ni ya me tokiyomehemetemoneke teboro wari ka yama ya. Sesowi tamine me kaminemetemoneke me ka one me ni ya.
Sasetoti me ka hiti me kamehemetemoneke. Me me ha nemetemoneke, soteo me ka hiti mati, me nafi, heoniao me hiri nabone mati. Betiro me me kakamabone me ati nemetemoneke, me kibehamone mati kateya tori ya.
22 Me nanarifa me tokoma me me wasiremetemoneke kateya ka mati. Me kamaha me me kaminamehemetemoneke.
23 "Kateya ka nokobi boko kanaharake. Saotato me nahoharake kateya ka nokobi beheri ya. Nokobi ota nanaha kana na me watararake kateya tori ya", me ati nemetemoneke.
24 Me ati me mitaha me me wati nawahemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, saotato me ka towisawa me toha, na mati, teboro kakakatoma mati. "Hika me toha me awineri?" me ati nemetemoneke. "Himata nima me na me fawarini?" me ati boti ati nemetemoneke.
25 Me ka owa kake mera hiyarematamonaka. Mera kaminematamonaka. "Sesowi nonofa kateya ya me te te namone me kibeharake teboro wari ka yama ya me me kanawana mati", ati nematamonaka.
26 Saotato me ka towisawa ya saotato me tabaha me tokomakehemetemoneke Betiro me me kakamabone mati. Me me hiwatarehemetemoneke, me me hinakomeha mati, me me nahabirabone me ati ni karo, yati ya me me banarabone me ati ni karo.
27 Me me hekama me nahohemetemoneke me ka hiti me baikani ya. Sasetoti ehebote me aate hinehemetemoneke.
28 "Ota ati te mitarani te awine? Sesowi ati ya me te kanawanamarahabone ota ati na me nafi te kanawanineke Serosarei ka mati. Ota ehene Sesowi ahabemona te ati na te awineke", ati nematamonaka.
29 "Te ati ota kamitene otake. Teoso ati ta ota kamitineke", Betiro me ati nemetemoneke, Sesowi ya tataba mati.
30 "E ka iti me ka Teosomata Sesowi nawamisamenoka, te nabowahari, awa ya te nawanari.
31 Teoso ati ehene Sesowi itarimonaka Teoso ka kanihina ya, Teoso hinofari. Teoso biti towisawa tohawehimona hinehimonaka, era kakasoma tohawehimonaha. Ihayeo me ihi hiyara me ihi me nofamarabone Teoso ati nematamonaka, Teoso ati somawamabona karo.
32 Teoso ehene ota awate ota amake. Teoso Kanamori Teoso ehene awa ne awaka, Teoso ta hinahari Teoso ati nonofa me ni ya", Betiro me ati nemetemoneke.
33 Betiro me ati me kamita me hamehemetemoneke kasiro ya. Me me nahabinima himisemetemoneke ayata ya.
34 Me ka owa yana nematamonaka mera hiyarebonaha Kamarieo tohahari. Fariseo tohehimatamonaka, Mowisei ati kakamina. Me nafi ati nonofa hihehimatamonaka. Ati ehene Sesowi ya tataba me totonoho nama nemetemoneke yobe beheri ya mata, fara me one hiyarebonaha, he ati me mitarabone mati.
35 Ati e nematamonaka ahi: "Me te nahabihabone te ati na teke, Sesowi nonofa mati. Tera te kakatomahi, me nahabi te nofa te.
36 Teota yama watohimona ati ne 400 me tohaha he ya me tabehemetemoneke. Me one hinabowe ya he ati nonofa me tokarawehemetemoneke tabora one ya. Me ka yama fawa nemetemoneke me hinofaro.
37 Yama totoyabo ni ya me nafi ini Homa ka me rawi ni ya Yota me tamaha mera ha nematamonaka, he ya me tabawamabone mati, me hikeyeha mati. Me one hinabowa hinehimatamonaka. He ati nonofa me tokarikosa nemetemoneke.
38 Owati te mita mata, e naro ahi: Me te ahi rima nahi, Sesowi nonofa mati. Hine me nake. Fara hine me yosi ya me kiti wataraboneke.
39 Teoso ta me hiyose ya te kitaraba te amake me ihi. Teoso te mowa nibana?" Kamarieo ati nematamonaka. Kamarieo ati me nofehemetemoneke.
40 Betiro me me ha nemetemoneke. Me me kosi nemetemoneke. Me me hora nemetemoneke. "Sesowi tamine te kaminamaraba teke", me ati nemetemoneke, me me kosi na mati. Me me sa hisarawehemetemoneke, me tokomabone mati.

41 Me tokomemetemoneke me ka hiti me baikani ya. Me yayai nemetemoneke, kokosi ihi me tohi karo, Sesowi ati me kamini karo. "Sesowi era nofe awaka", me ati nemetemoneke.
42 Fara yama we nima me me kanawani na tohehemetemoneke, hiyara amosa Kirisito Sesowi tamine tohaha me kamina mati, teboro wari ka yama ya, me ka yobe toha, ne mati.

6

Me 7 na me me ha nemetemoneke, me me narifabone mati.

1 Teoso nonofa me totamemetemoneke. Fara yama we nima yamata ta ni me na tohehemetemoneke me fanawi ni ya, me ka yibote me ahaba me nahoa mati. Keresia ka me ati me weye na me yawehemetemoneke, me fanawiri me ka yibote me ahaba me tafe wataramone mati. Me ati e nemetemoneke ahi: "Ihayeo me ati me weye na me fanawiri me ka yibote me ahaba me tafebone te ta nofate amake, ota fanawiri me ka yibote me ahaba me tafebone te ta ra te", me ati nemetemoneke, Keresia ka me ati me weye na mati.
2 Me 12 na me me ha nemetemoneke Teoso ati nonofa mati me me hihiyarahabone mati. "Me tafebone ota ta nabone te ati na Teoso ati kamini ota fawa riyahi.
3 Me te kakatikahi me 7 na mati, me one me hinofa mati, yama me watoha mati, Teoso Kanamori sawi kite ka mati. Ota ati ehene yamata me ebe naboneke, haha mati.
4 Ha ota ta Teoso ha ni ota fawa rabone otake. Teoso ati kamini ota fawarihi, nabone otake", me ati nemetemoneke.
5 Me nafi me ati me hinofemetemoneke. "Efebonaka hari Esitefo, Teoso ati nofahari. Teoso Kanamori kite awaka he ni ya", me ati nemetemoneke. Firibi toha nematamonaka. Borokoro toha, Nikano toha, Timo toha, Baramena toha, Nikorao toha, nematamonaka, Atiokia kari. Nikorao wate ya soteo amare soteo tohawematamonaka, ehebote tohahari.
6 Me me hinamoemetemoneke Sesowi ya tataba me me hiwahabone mati. Sesowi ya tataba Teoso me ha na me yehe me kakibarehemetemoneke afa me tati ya.
7 Sesowi nonofa me totamemetemoneke, Serosarei ka mati, Teoso ati me nofawa mati. Sasetoti me tamaha Sesowi ati me nofawehemetemoneke waha.

Esitefo me watehemetemoneke.

8 Esitefo me tamaha mera kasomematamonaka. Yama watohimatamonaka Teoso ya fame kari.
9 Soteo Esitefo hora ni me yana tokanemetemoneke. Me ka sinakoka inomatamona amaka hari, yama aahi me amara me ka sinakoka ino ya ino tohahari. Haha me Sireni ka me toha, Aresatiria ka me toha, nemetemoneke, soteo mati. Sirisia ka me toha, Asia ka me toha, nemetemoneke, Esitefo me hora na mati, soteo mati.
10 Soteo me ati kasawarimatamonaka, yama watohari, Teoso Kanamori ehene.
11 Yinero me ta nemetemoneke me one ni ya, Esitefo kamini manakonebonaha. Me abe hiyaremetemoneke, Esitefo me kamina mati, keye me hiri na mati. Me ati e nemetemoneke ahi: "Esitefo Mowisei ati nofaremona ati nareka. Teoso nofarihi, nemona ati nareka. Ati ota mitahareka", me ati nemetemoneke.
12 Me ati me mita me ati yana nemetemoneke, me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me nafi toha, na mati, Esitefo me watahabone me ati na mati. Me tokomake Esitefo me wata me tama hinehimatamonaka. Me hekamehimatamonaka hiti me ni ya.
13 Me ati ihini keye me hiri na Esitefo me kaminemetemoneke. "Hehi hiyari fawa nofare amaka, Teoso ka teboro nofaremona ati nari, Mowisei ati nofarihi, nari", me ati nemetemoneke.
14 Ati e nareka ahi. Sesowi Nasare ka teboro nabowebona ati nemona ati nareka, ati ota mitahari. Sesowi ati ehene Mowisei ati e nofamarabone ati nareka", me ati nemetemoneke.
15 Me ka hiti me nafi Esitefo awehemetemoneke. Noko awi e nematamonaka, Teoso nanarifa noko awi nima.

7

Esitefo mera hiyarematamonaka.

1 Sasetoti ehebote ati yana nematamonaka. "Tiwati e ninihi ahi?" ati nematamonaka.
2 "Ha te okaniso me te toha, okobi me te toha, na owati te kamitahi", Esitefo ati nematamonaka. "E ka iti Abarao Teoso amosabote awehimatamonaka, winasa ne ya Mesobotamia ya, winare ya mata Ara ya".

3 "Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao tiwinamarabone tike ahi haha tabora ya, te one me ni ya. Tiwinibone ka tabora yofi okanabone oke'.

4 Kaoteya ya yana tone toke winawematamonaka Ara ya".
"Yama totoyabo ni ya Abarao bati ahabematamonaka. Teoso ati ehene kakewe winawematamonaka haha tabora ya, e wini ka tabora ya.
5 Haha tabora Teoso ta rematamonaka Abarao ni ya. Haha tabora Teoso ta tehibona ati nematamonaka, Abarao toha, Abarao hinaka noti me toha, na me ni ya, Abarao biti watare ya mata.
6 Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao tika noti me winatehaba me amake bara me tabori ya mata. Me ati ihi hine ya me ka yama me ahi tehaba me amake. Me me kosi tehaba me amake. Me ka faha fowe 400 tohatehaba me amake, me ni ya yama nawahi ka faha fowe.
7 Manakobisa me manakone owatehaba ama oke bisa, me ka hiti me ni ya. Me kaketehaba me amake haha tabora ya, owa me narifatehaba mati',

Teoso ati nematamonaka".
8 "Teoso ati me nofawa me sowiri atari kote me wisi nemetemoneke, Teoso ati ehene. Abarao biti nawematamonaka waha, Isaki. Isaki sowiri ataro bati wisi hisehimatamonaka amo ni 8 ne ya. Isaki Yako batimatamona amaka. Yako e ka iti me ka abimatamona amaka, me 12 na mati".
9 "Yose anoti Yose me nofara he me ta nemetemoneke, e ka iti mati, me one bisa me ni ya, me hekamehibonaha Esito ya. Teoso sawihimatamonaka Yose ni ya,
10 Yose ahabarebonaha. Teoso ati ehene Farao Esito ka towisawa tohehi Yose nofehimatamonaka, amosari, yama watohari. Farao ati ehene Yose mera yosehimatamonaka, Esito ka mati, me nafi. Yose Farao ka yama kakakatoma tohabisehimatamonaka.
11 Yama totoyabo ni ya yamata ahabemetemoneke. Esito ka yamata watamarihi, Kanaha ka yamata watamarihi, nemetemoneke. Yama hiyamarehemetemoneke. E ka iti yamata me kanikabone yamata me wasiremetemoneke.
12 Yako yamata tamine mitehimatamonaka, Esito ya yamata naharo. E ka iti mera yosehimatamonaka, Esito ya me tokahabone mati, yamata me kanikabone mati.
13 Me tokomatasa Yose me watowehemetemoneke, Yose hiwa kamine karo me ni ya. Farao Yose anoti mera awehimatamonaka.
14 Faya Yose anoti me narabi nima nematamonaka, me ka abi me me kakamabone mati Esito ya, me nafi 75 me toha mati.
15 Faya Yako tokehimatamonaka waha Esito ya. Wiwina tohehimatamonaka Esito ya. Ahabawahematamonaka. Yako ahabe nowati ya yama toyabo ya e ka iti me ahaba nemetemoneke.
16 Me abowi me hekemetemoneke Sekehe ya, me me te hinahabone mati yati hoti ya, yati hoti Abarao hikanikehemete Amo biti me ni ya".
17 "Yako hinaka noti me totamemetemoneke Esito ya. Faya Yako hinaka noti me tokomabone Teoso ati nematamonaka Kanaha ya. Hibati ya Teoso Abarao hiyare ya fara Teoso yama hikaminemetemone nima Abarao hinaka noti me nabone Teoso ati nematamonaka waha.
18 Esito ka towisawa bare tohawematamonaka, Yose awaterari.
19 E ka iti mera keyehematamonaka, mera kakoari. Ati ehene matehe me me nanahofaramemetemoneke, me ahababone mati".
20 "Afa yama ya Mowisei watehimatamonaka. Amosematamonaka. Hinaka abariko terei nematamonaka, bati me ya tabahari.
21 Hinakati hisekosehimatamonaka. Farao bite hiti, "Okatao tohawebonaka waha", ati nemetemoneke. Farao bite nanayana hihehimatamonaka.
22 Mowisei me hikanawane Esito me ka yama wawatowa tohehimatamonaka. Yama nafi wawatowa tohe ati aamosa tohehimatamonaka. Ati me one nonofa hihehimatamonaka".
23 "Mowisei ka faha fowe 40 tohi ya fara me one yaka nebona ati nematamonaka, Ihayeo mati.
24 Fare owa awehimatamonaka, me kosi hinahari. Kosi ni manakone hiwehimatamonaka, Esito me ka owa nabowahari.

25 Mowisei ati boti e nematamonaka ahi: 'Owa me nofahaba me awineke. Oko one me okasomabone Teoso ati ne awaka', ati boti ati nematamonaka".

"Mowisei ehene Ihayeo me nofaremetemoneke, Esito me ka owa nabowahari.

26 Yama we yotowamaha ya mera awehimatamonaka, me abe mono na mati, fara me one. Mera ebe kanehimatamonaka. 'Himataba te abe mono? Fara me te famineke', ati nematamonaka.

27 "Me ka owa kite Mowisei yoko towitimatamonaka beheri ka ya. 'Hibake ati ehene ota ka towisawa tiharibe? Hibake ati ehene otara tikasomaribe waha?

28 Owa tinabowawaibana? Esito ka owa nabowi nima owa nabowi tibana waha?' ati nematamonaka".

29 "Efe ati Mowisei mitati kana nawahematamonaka. Tokehimatamonaka Mitiha ya. Mitiha me ka owa amare winawematamonaka Mitiha ya. Fanahi biti me famehemetemoneke.

30 Mitiha ya wine ka hinaka faha fowe 40 tohehemetemoneke".

"Yama we one ya Mowisei wehimatamonaka yama honara ya, Sinai ka yati beri ya. Teoso nanarifa kakehimatamonaka Mowisei ni ya, yama hiri ni tohahari, atiwa hatihi ka yama hiri ni.

31 Mowisei yama hiri ni awe, 'Ami', ati nematamonaka. Hike ya toka nematamonaka, yama hiri ni awehibonaha ayata ya".

"Teoso ati yana nematamonaka fahi.

32 'Iti me ka Teoso ama oke. Abarao, Isaki, Yako, me na me ka Teoso ama oke', ati nematamonaka".

"Mowisei wawawa kawahematamonaka, yama awi nofarari, kakome karo".

33 "'Titeme bori sota tikanahi. Haha wami tiwi ka oko wami amake', Teoso ati nematamonaka.

34 'Me owahara oke, oko mati Esito ya, me me hikakoa mati. Me ati omitarake, me sokoko na mati. Okehara oke, me okasomahabone owa. Hima, tiwa oyosemahabone oke, tikamabone tiwa Esito ya', ati nematamonaka".

35 "Efe Mowisei Teoso ati ehene towisawa tohehimatamonaka, Teoso ati ehene, mera kasomebonaha. Teoso nanarifa atiwa tohe Mowisei hiwe Teoso ati kaminematamonaka".

"Efe Mowisei fara me one hinofibarematamonaka baha. Me ati e nibehemetemoneke ahi, 'Hike ati ehene ota ka towisawa tiharibe? Hike ati ehene otara tikasomaribe waha?' me ati nibehemetemoneke baha".

36 "Yama tamaha Mowisei hiri nematamonaka Esito ya. Yama one hiri, nematamonaka faha Mawara itaha ya. Mera totimakehimatamonaka Esito ya. Yama honara ya yama tamaha hiri, nematamonaka, me ka fa fowe 40 tohi ya".

37 "Efe Mowisei ati e nematamonaka ahi, Ihayeo me narabi kaminari: 'Teoso ati ehene te ka owa Teoso ati kakamina tohatehiba amaka fara owa nima', ati nematamonaka.

38 Efe Mowisei me ya tabe me nafi nahohemetemoneke yama honara ya, Teoso nanarifa ya me tabaha mati. Mowisei me ya tabe Teoso nanarifa mera hiyarematamonaka, me nahoha mati Sinai wai ka ya. Teoso ati Teoso nanarifa ta nematamonaka Mowisei ni ya, ahabaterabonehe, Mowisei ta hinahabonehe e ni ya".

39 "E ka iti ati me hinofarehimatamonaka. Me yoko hiwitimatamonaka, me hinofarahari, Esito me nofa mati.

40 Arao me aate nemetemoneke. 'Himataba Mowisei era kakame amara? Mowisei fawa nareka. Hika tohe awara? E ka Teoso kanamoriba hiri tinahabana tike, e nokosi ya me tiwa hiwaharehibana'.

41 Afa yama ya bowi maki biti kanamori me hiri nemetemoneke. Yama me ta nemetemoneke bowi kanamori ni ya. Haha yama me hiri hinaha ka ayaka me hiri nemetemoneke".

42 "Teoso tonokowahawitimatamonaka ha ya. Hine amowa me me nofahabone ati nematamonaka waha. Teoso ati kakamina me ka yama hani e nemetemoneke ahi:

'Oko yamaba amara awineke, te kakamaro. Oko bani meba me amara me awineke, me te waka na mati, me te tabasi na mati, yama honara ya te sawiha te, te ka fa fowe 40 tohaha te.

43 Moreki ka yobebona te hiri na teke. Te ka teoso Hefa tohehi ka amowa kanamori te hiri na teke. Efe teoso kanamori te hiri na teke, nokosi ya te mowi kanisabone te. Owati ihi te winawahaba teke Babironia ka yama kowani one ya',

Teoso ati nematamonaka".

44 "Teoso ka yobe makari tohe sawihimatamonaka e ka iti me ni ya, yama honara
ya. Efe yobe kanamori Mowisei hiwe efe nima ne me hiri hinehimatamonaka, tamine
Mowisei himitari, Teoso hikaminahari.
45 E ka iti me ka yobebona Teoso ta hine me hekematamonaka ahi, Sesowe ya me taba
mati, bara me tabori me ihawabone mati. E ka iti me nokosi ya Teoso ati ehene me
tokarikosemetemoneke. Teoso ka yobe sawisa nematamonaka Tafi wate ya.
46 Teoso Tafi nofehimatamonaka. Tafi Teoso aate nematamonaka, Teoso ka yobebona
hiri nebonaha, Yako ka Teoso.
47 Saromao ta yobe hiri nematamonaka, Teoso ka yobebonaha".
48 "Teoso nafite amaka. Winareba amaka yobe toro ya, e hiri nari. Teoso ati kakamina
ati e nematamonaka ahi:

49 '"Neme oko iitari toha, wami owisi kakawa toha, te amake. Himata nima yobe ne
te hiri ribe, oko yobebonaha? Hika hasi oribe?" Teoso ati nareka.
50 "Haha yama nafi hiri onahamaro ama oke", ati nareka'".

51 "Te kasiro nofa te amake, Teoso ati te nofara te. Te ati mese ka Teoso nofahamone
te ati na te ati boti ta Teoso nofakere. Teoso ati miti te nofatere amaka. Teoso Kanamori
ati miti te nofarihi, te te amake. Te ka iti me ihi tima te ehene nineke.
52 Te ka iti me me nonofa toharemetemoneke, Teoso ati kakamina mati. Teoso
ati kakamina e ka owa me kaminemetemoneke, kaketehibana, amosari. Efe te
nabowahareka, te ta nari me one ni ya.
53 Teoso nanarifa Teoso ka yama hani me ta nemetemoneke, te ka yama hanibonehe.
Afa yama hani ati te nofakere", Esitefo ati nematamonaka.

Esitefo me nabowemetemoneke.

54 Afa hiyara me mitaha me ati boti hamehemetemoneke kasiro ya. Me ini yiki
tokanemetemoneke, katoma me hiri na mati kasiro ya.
55 Esitefo Teoso Kanamori he ni ya sawi ka neme awehimatamonaka. Teoso ka yama
oye awe Sesowi awehimatamonaka, wahari Teoso beheri ya, Teoso ka kanihina ka ya.
56 "Neme te awa ha, hine ebe kanaharo. E ka owa amosabote waka Teoso ka kanihina
ka ya", Esitefo ati nematamonaka.
57 Me eri kana me narabi me bari karawemetemoneke. Me tokehemetemoneke Esitefo
ni ka ya, me nafi, he me fito kana mati.
58 Me hekamehimatamonaka sitati beheri ya, me hibanebanoho yati ibe ya. Esitefo
me hora na hine me sota nemetemoneke. Me ka makari me so tonihemetemoneke me
ka owa yeteneri wehi ni ya. Inomatamona amaka Saoro.
59 Esitefo me hibane ha ni yana nematamonaka. "Oko Hiti Sesowi oko kanamori wara
tinahi", ha ni ati nematamonaka.
60 Sonarise iso yobati kawarisematamonaka. Ha ni kitehimatamonaka. "Teoso yama
hiyara wati tiwahariyahi, me hiri hinaharo owa ni ya", ati nematamonaka. Ha ni fawa
nise ya amo nisehimatamonaka.

8

Saoro Sesowi nonofa mera wati kanehimatamonaka.

1 Saoro haha yama nofehimatamonaka, Esitefo me nabowi karo. Faya me me
nofamarehemetemoneke, Sesowi nonofa mati, Serosarei ka mati. Sesowi nonofa me
nafi tokarawehemetemoneke tabora one ya. Soteya me one toka, Samaria me one toka,
nemetemoneke. Sesowi ya tataba me ta me sawihemetemoneke Serosarei ya.
2 Esitefo me one Teoso me nofaha Esitefo me kamohemetemoneke. Me ohi
nemetemoneke, me ohi ni kita mati.
3 Faya Saoro mera wati kanehimatamonaka fahi, Sesowi nonofa mati. Toka
nawaharehimatamonaka, me ka yobe nafi ya, mera towakamehibonaha, me kibehabone
mati kateya ya, me makiti ya me fanawi tabaharo.
4 Sesowi nonofa me one fawa na tabora one ya hiyara amosa me kaminarawemete-
moneke.

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Samaria ya.

5 Firibi tokehimatamonaka sitati Samaria ya. Samaria ya kobo ne Teoso ka towisawa
tamine kaminematamonaka bara me ni ya.

6 Hine me yoro tokaniwamemetemoneke, hiyara me mitahabone mati. Me ati
wataremetemoneke, me nafi. Firibi ati me kamita Firibi mera kasome me awa,
nemetemoneke.
7 Me tamehemetemoneke, me rabika mati, me inamati ihi. Me inamati kiyari
nemetemoneke, me tokoma mati. Me yaka ni watora mera kasomematamonaka. Me
yaka ni yokana tohara mera kasoma, nematamonaka.
8 Haha tabora ka me yayai nemetemoneke.
9 Me ka owa sasawi tohehimatamonaka, yama watohimona ati nari haha tabora ya,
Firibi kakere ya mata. Inomatamona amaka Simao. Yama watari ya yama nanamo
tohehimatamonaka me ni ya. "Himata amari ha?" me aati tohehemetemoneke, ehene
awati mati.
10 Me nafi aawa hihehimatamonaka, haha yama hiri nari. Yinero me kiha me toha,
yinero me kihara me toha, nemetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso amaka,
yama watohari", me ati nemetemoneke.
11 Ati me kakamita hihehimatamonaka, haha yama hiri hinaha me hinofaro.
12 Firibi ati e nematamonaka me ni ya. Teoso e nafi ka towisawa tohatehibona ati
nematamonaka. Hiyara amosa Sesowi Kirisito tamine tohaha kaminematamonaka me
ni ya. Teoso tamine me nofehemetemoneke. Me hihibofarisemetemoneke. Me makiti
toha, me fanawi toha, nemetemoneke.
13 Efe Simao Sesowi ati nofawatase ibofarisabisebona ati nematamonaka. Ibofarisi
hawa tohe ya Firibi ya famawehimatamonaka. Firibi awehimatamonaka, mera
kasomari. "Himata amari ha?" ati nematamonaka.
14 Serosarei ya Sesowi ya tataba me tamine me mitehemetemoneke, Teoso ati me
nofawa mati, Samaria ka mati. Betiro ya Yowao me fama me me tokayosemakehemete-
moneke, me towakamakiabone mati Samaria ya.
15 Me kobo tokanamakia Teoso me ha nemetemoneke, Teoso Kanamori kakehibonaha
me ni ya.
16 Teoso Kanamori kobo namataremetamonaka me ni ya mata. Me ibofarisi hawa tohi
ya Sesowi ino ta me hiri nemetemoneke.
17 Faya Betiro ya Yowao me famaha me tati ya me ye me kakibari ya Teoso Kanamori
kakehimatamonaka me ni ya.
18 Simao Teoso Kanamori kaki awehimatamonaka, Sesowi ya tataba me tati ya me ye
me kakibareha me ihi. Simao yinero kakamematamonaka Betiro me ni ya.
19 "Haha yama owatoabone onahara oke. Oyehe owakibariabone onahara oke me tati
ya, Teoso Kanamori kakibona karo me ni ya", ati nematamonaka.
20 "Tika yinero kihi tihababone tike, Teoso ka yama tikanikabone tinaha tiwa yinero
ya", Betiro ati nematamonaka.
21 "Haha yama tiwatoraba ama tike, tiwati boti hiyari karo Teoso ni ya.
22 Haha yama hiri tina hiri tinamarahabone tike. Teoso aate tinahabone tike tiwati
boti wati nawahamarabona karo, hiyararo.
23 Tiwa owa oke, ota nima tinahabone tina tiwa, yama hiyara hiri tina tiwa", Betiro
ati nematamonaka.
24 Owa te ha kanahi Teoso ni ya. Haha yama tikamina kakeriyahi owa ni ya, Simao
ati nematamonaka.
25 Yama we one ya Teoso ati kamini me hawa toha me towakamehemetemoneke
Serosarei hawi ya. Hawi ya me towakama hiyara amosa me kaminemetemoneke
Samaria ka me nafi me ni ya, fara tabora nafi nima.

Firibi Etiobia ka me ka owa hiyarematamonaka.

26 Teoso nanarifa Firibi hiyarematamonaka. "Tikamahi bahi kakamaki beheri ya, Kasa
hawi ya. E winahaba watakere fahi", ati nematamonaka.
27-28 Tokomematamonaka fahi. Faya bare awehimatamonaka, itariari kaho toro
ya, Etiobia ka me ka owa, tokomebonanoho fare taboro ya. Katasi nanarifa
tohehimatamonaka, Katasi Etiobia me ka towisawa fana. Katasi ka yinero kakakatoma
tohehimatamonaka. Teoso ha nebona tokehimatamonaka Serosarei ya. Manakobisa
hawa tohe tokomebona ati nematamonaka fare taboro ya. Kaho toro ya foye yama hani
ati yabehimatamonaka, Teoso ati kakamina Isaiya tohe ka yama hani.
29 Teoso Kanamori Firibi narabo nima nematamonaka. "Tikamakehi kaho beheri ya".
30 Firibi bete nawahematamonaka. Ati himitematamonaka, Isaiya ka yama hani ati
yabahari. "Yama hani ati tiwatoa awine, ati tiyabaro?" Firibi ati nematamonaka.
31 "Himata nima yama hani ati miti oribe? Owa me kanawanahaba me watakere ahi",
ati nematamonaka.

Ati ehene Firibi tofoyamisematamonaka kaho toro ya.
32 Firibi ya fame Teoso ka yama hani ati yabehimatamonaka ahi:

"Ofeya nima nareka, me hekamahari, me hinabowebonaha. Ofeya kone me wisi hinaha ati watatera amake. Afa ofeya tima nareka, ati watarari.
33 Yama hiyara me hiri narake, he me kakoa mati. Me hinabowe hinaka noti me watateraba me amake",

ati nematamonaka, Teoso ka yama hani ati yabahari.
34 Firibi aate nematamonaka. "Tiwa aate onahabone onahara oke. Hikemata awaraya, Teoso ati kakamina hikaminehimata? Fare hiwa kaminemata ati ama? Bare kaminemata ati ama?" ati nematamonaka.
35 Firibi ati yana nematamonaka. Afa hiyara kamine Sesowi tamine kaminawahematamonaka waha.
36-37 Me yaka kanehemetemoneke hawi ya. Me yaka kana fa kaya na me awa ati yana nematamonaka. "Faha tiwa ha", ati nematamonaka. 'Owa tibofarisibana?" ati nematamonaka.
38 Ati ehene he nanarifa kaho ma tonihematamonaka. Me kakisemetemoneke, Firibi ya famahari. Me fami tokobokawite Firibi hibofarisematamonaka.
39 Firibi hibofarise me kakimisama Firibi fawa neno fawa ni awarematamonaka. Teoso Kanamori Firibi towakamehimatamonaka. Etiobia me ka owa towakame yayai nematamonaka waha.
40 Firibi tasi towitimatamonaka tabora bara ya, Asoto ya. Yaka nematamonaka Sesareya hawi ya, hiyara amosa kaminari tabora nafi ya.

9

Saoro Sesowi awehimatamonaka Tamasiko hawi ya.
1 Saoro mera waka nebona ati nematamonaka, e ka Hiti nonofa mati. Tokehimatamonaka sasetoti ehebote ni ya.
2 Saoro ati ehene towisawa yama hani rawi kanehimatamonaka sinakoka ka me ka yama hanibonehe, Tamasiko ka mati. Saoro ehene e nematamonaka ahi, sasetoti ehebote hiyosehari: Teoso ati nonofa mera wasihibona ati nematamonaka, me hiwatabone mati, me wete hinahabone mati, me hekamahabone mati Serosarei ya. Me makiti toha, me fanawi toha, nabone ati nematamonaka.
3 Tokomake Tamasiko yabori ya yama oye awehimatamonaka. Yama oye neme ya kisaha he boko kanisemetemoneke.
4 Sonarisehimatamonaka. Me ka owa ati mitehimatamonaka. **"Saoro, Saoro himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?"** ati nematamonaka.
5 "Hibake ama tiri?" Saoro ati nematamonaka.
"Sesowi ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya", ati nematamonaka.
6 **"Tiwamisamahi. Tikamibeya sitati ya. Tinarabo me nima naba me amake, yama hiri tinahaba timita tiwatoabone tiwa",** ati nematamonaka.
7 Saoro ya me tabaha Sesowi ati me mitehemetemoneke. Me ati wataremetemoneke. Sesowi ati me mitaha me hiwarematamonaka.
8 Saoro me towakamehemetemoneke. Saoro noko we tokane yama awamare mano me wara hine me hekamehimatamonaka Tamasiko ya.
9 Yama we terei ni ya yama awamarematamonaka mata. Tafarihi, fa fawarihi, nematamonaka.
10 Me ka owa nehimatamonaka Tamasiko ya, Anania tohahari, Sesowi nonofa tohahari. Inamati awe Sesowi ati mitehimatamonaka. **"Anania",** Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi owa oke ahi", Anania ati nematamonaka.
11 **"Yana tinahi. Tikamibeya howa sohi tonaha ya. Me ka owa siba tibeya, sitati Taso ka me ka owa, sawihari Yota taboro ya. Ino amaka Saoro. Teoso ha nareka.**
12 **Me ka owa Anania tohe awahareka, Teoso hinamoari, kiyomakehari, ye kakibarehibonaha he ni ya, noko awamebonaha",** Sesowi ati nematamonaka.
13 "Sesowi me tamaha me hikaminareka owa ni ya, mera kakomonaha, tiwa nonofa mati, Serosarei ka mati.
14 Sasetoti me ka hiti me hiyosemonaka, mera wete nebonaha, tiwini me hiri na mati ahi", Anania ati nematamonaka.

15 **"Tikamahi fahi. Owati ihi owa kaminebonaka bara me toha, me ka towisawa me toha, Ihayeo me toha, na me ni ya.**
16 **Owati e nabana oke ahi: 'Tiwa me kakotehaba me amake, owati tinofa tiwa. Yama nawaha hiri titehabone tike, me ihi', onahabana oke he ni ya",** Sesowi ati nematamonaka.
17 Faya Anania tokomake tokiyomamakehimatamonaka Saoro sawi ka yobe ya. Yehe kakibarehimatamonaka Saoro mese ya. "Saoro ota ka niso ama tike waha. E ka owa Sesowi tohe owa yosehareka, efe tiwehinoho, tikamake tiwa hawi ya. Efe owa yose ati ehene yama tiwamabone tike tasa. Ati ehene Teoso Kanamori kitehiba amaka tiwa ni ya", ati nematamonaka.
18 Aba me atari nima yama na kasohemetemoneke hibati ya, he noko ya. Saoro noko awamatasematamonaka. Yana ne me one hibofarisematamonaka faha ya.
19 Tefebona me ta hine kitamematamonaka. Amo ni tatama raba nematamonaka, me ya tabahari, Sesowi nonofa mati, Tamasiko ya.
20 Hiyari yana tonehimatamonaka fahi, Sesowi tamine kaminari sinakoka ka me ni ya. Sesowi Teoso bitimona Saoro ati nematamonaka.
21 Ati mitati "Hika", me ati nemetemoneke, me nafi. "Efe amare hari, mera nahabihari, me nafi, Sesowi ino me hiri na mati, Serosarei ka mati? Efe amare, kamakiari ahi, mera wete nebona ati nenoho, mera towakamehibonaha sasetoti me ka hiti me ni ya?" me ati nemetemoneke.
22 Saoro ta kikita nama nematamonaka. Soteo me kitaremetemoneke, Saoro ehene, Tamasiko ka mati. Saoro ati amosemona me ati nemetemoneke. Kirisitomona me ati nemetemoneke, Sesowi. "Keye amakereni", me ati nemetemoneke.
23 Yama we tami ya soteo Saoro me wati kanehemetemoneke, me hinabowebonaha.
24 Me ka owa Saoro hiyarematamonaka. "Soteo tiwa me wati kanahara tike", ati nematamonaka. Soteo sitati ka nokobi me noki kanehemetemoneke, Saoro me noki na mati, me hinabowebonaha.
25 Sesowi nonofa me hekamehimatamonaka. Me hikanakiyomehimatamonaka sitati bari kani hoti ya. Me hikanakisakematamonaka foyahari boro ebote tori ya, mato kihaharo.

Saoro tokomematamonaka Serosarei ya.
26 Tokome kobo tonamematamonaka Serosarei ya. Kobo toname me ya tabehibona ati nematamonaka, Sesowi nonofa mati. Me nafi hinakomehematamonaka. "Sesowi onofa oke waha", ati ne ati me hinofarehimatamonaka, keye hiri nemona me hine kari.
27 Banabe ya fami oharimatamonaka. Banabe hekamematamonaka Sesowi ya tataba me ni ya. Hine kaminematamonaka me ni ya, Sesowi awahari Tamasiko hawi ya. Sesowi hihiyaremona ati nematamonaka. Sesowi tamine kaminemona ati nematamonaka ahi Tamasiko ya. Kokoriri remona ati nematamonaka, Sesowi kaminari.
28 Sawihimatamonaka Sesowi ya tataba me ya tabahari waha, Serosarei ya. Yobe owa ya toke Sesowi tamine kamina, yobe owa ya tokawatase Sesowi tamine kaminatasa, nematamonaka, kokoriri rari.
29 Sesowi tamine kamina, nematamonaka Keresia ka me ati ya me ati tohaha me ni ya. Ati me hinofare ati fawa rematamonaka. Me hinabowebona me hinehimatamonaka.
30 Sesowi nonofa me ati me mitaha me hekamehimatamonaka Sesareya ya. Me hiyosemehimatamonaka Taso ya.
31 Faya Sesowi nonofa me me kakoaba me watamarehemetemoneke waha, Soteya ya. Karireya toha, Samaria toha, na ya me watamarehemetemoneke. Teoso ati me nofaha Teoso Kanamori me hikasoma me totamemetemoneke.

Betiro sawihimatamonaka Rita ya Sobi famaha ya.
32 Betiro toki tama, fara tabora nima. Mera yaka, nematamonaka, Sesowi nonofa mati Rita ya.
33 Me ka owa awehimatamonaka, Eneya tohahari, yaka terari. Hinaka fa fowe 8 tohehemetemoneke, forehari yama kowi awa kihaha ya.
34 Betiro hihiyarehimatamonaka. "Eneya Sesowi Kirisito tiwa kasomeba amaka. Tiwamisahi. Tika yama kowi rofi tiwahahi", ati nematamonaka. Hibati ya wamisehimatamonaka.
35 Haha me nafi Rita ya me winaha me hiwehi Sesowi ati me nofawemetemoneke, Saroni ka tabora ka me ya me taba mati.
36 Yama we one ya Betiro me ha nemetemoneke, tokomebonaha Sobi ya. Sobi yaboremetemoneke Rita ya. Tabita winehemetemoneke Sobi ya, Sesowi nonofa tohaharo. Keresia ka me ati ka inimetemone amake, Toka. Keresia ka me ati ka bato

inomatamona amaka, Toka. Fara me one narifi totoha tohehemetemoneke. Yinero ta na
tohehemetemoneke me one yinero kihara me ni ya.
37 Betiro tohasa nematamonaka Rita ya. Tabita yama kome awaha ahabemetemoneke.
Abowi me soko hinehemetemoneke. Me hekibarimisemetemoneke neme ka ya.
38 Sesowi nonofa Betiro tamine me mitehemetemoneke, sawihari Rita ya. Me me
tokayosemakehemetemoneke, me famaha mati, Betiro me ha nabone mati. "Betiro te
yosemakabote niyahi", me ati nemetemoneke.
39 Betiro yana tone me ya totabamehimatamonaka. Me kobo tonama me
hekimisamakimatamonaka neme ka ya. Tabita ya tatabarawa ohi narawemetemoneke,
Betiro ya tabarawaharo. Me ka yibote me watamarawarehemetemoneke. Makari
namorawehemetemoneke, Toka ka makari hiri ni. Makari mese ka toha, boti ka toha,
nemetemoneke, me hinamoaro.
40 Betiro mera toyosemehimatamonaka, me nafi. Iso yobati ya warehi Teoso ha
nematamonaka. Ki nawahamehimatamonaka Toka abowi ni ka ya. "Tabita yana
tinahi", ati nematamonaka. Abowi foreha noki we tokana Betiro awehemetemoneke.
Itarimisemetemoneke.
41 Mano ta towiti hinawaremisehemetemoneke.

Me fanawi ha nematamonaka, me ka yibote me ahaba mati. Me one toha
nemetemoneke, Sesowi nonofa mati. Me ni ya hinamoemetemoneke kitamaro.
42 Sobi ka me nafi Betiro ehene tamine me mitehemetemoneke. Sesowi me
nofawemetemoneke, me tama mati.
43 Betiro sawi yabohimatamonaka Sobi ya, Simao ka yobe ya, bani me atari hihiri
tohahari.

10

Betiro Koneyo hiyarematamonaka.

1 Yama we one ya Betiro me ha nemetemoneke, tokomebonaha Sesareya ya. Sesareya
ya me ka owa winehimatamonaka, Koneyo tohahari, saotato mera yoyose tohahari,
Homa ka saotato mati. Itaria me tohehemetemoneke, me ini.
2 Koneyo Teoso nofehimatamonaka. Yobe fare ohari ka Teoso me nofehemetemoneke,
me nafi. Yamata ta ni fare totoha tohehimatamonaka soteo me ni ya, yamata me kihara
mati. Teoso haha tohehimatamonaka.
3 Yama we one ya Teoso nanarifa awehimatamonaka, Teoso hinamoari, kakehinoho
he ni ya, bai weo tone ya. "Koneyo", ati nematamonaka.
4 Koneyo hekatome he yofina tonihamisematamonaka. "Hinamati himata ebe?" ati
nematamonaka.

"Teoso tiwehene awaka, hiri tinaharo, Teoso ha, te one me ka yamabone ta, tinaha
tiwa. Teoso tiwa nofaka.
5 Me tikayosemakehi Sobi ya, Simao me ha nabone mati, Betiro tohahari,
6 winahari Simao ka yobe ya, Simao bani me atari hihiri tohahari. Hinaka yobe
warebase awaka ma witi ya", ati nematamonaka.
7 Teoso nanarifa hiyari fawa ne ya tokomematamonaka. Koneyo me famaha mera
ha nematamonaka, he nanarifa mati. Saotato ha, nematamonaka, Teoso ati nonofa
tohahari, he nanarifa tohahari.
8 Me ka yamabone kamine mera toyosemakematamonaka, me tokomakehabone mati
Sobi ya.
9 Me tokomake yobe wari yabore ya me yaka namaki ya Betiro tokomisehimatamon-
aka yobe bari ya, bai nokorise ya, Teoso ha nebonaha.
10 Fimihi tafinima nematamonaka. Me one yamata wasihemetemoneke bofe ya. Yama
awehimatamonaka, wata nima naro.
11 Neme hine naha kana ya yama kakisemetemoneke, makari nima naro. Tama
kanaha nima na kakisa kawitarisemetemoneke bofe ya.
12 Bani me nafi yoro tokana me kibehemetemoneke makari tori ya. Neme ka me toha,
bofe ka me toha, nemetemoneke, me yoro tokana mati.
13 Hinamati ati mitehimatamonaka. "Tiwarimisamahi. Bani me waka tinahi, me
tikababa mati", ati nematamonaka.
14 "Teoso me okobarahabone oke. Haha bani me okobatera me amake, me hiyara mati.
Haha bani me e kabateramone me amake haro", ati nematamonaka.
15 Hinamati ati yana namatasematamonaka. "Tiwati e rima na fahi. Teoso ati ehene
me amosawahake waha", ati nematamonaka.

16 Betiro yama kakisi terei na awa, hinamati ati yana ni terei ne mita, ne ya makari
towakimisamehemetemoneke neme ya.
17 "Himata amari ha?" Betiro ati boti ati nematamonaka. Betiro yama wati nawahasa
ne ya Simao ka yobe me wasihemetemoneke, Koneyo nanarifa mati. Yobe me wasiha
me nahohemetemoneke nokobi wani ya.
18 Me me ha nemetemoneke. "Simao Betiro tohehi wine awa ahi, hahi yobe ya?" me
ati nemetemoneke.
19 Betiro yama hiwaha wati nawahasa ne Teoso Kanamori hihiyarehimatamonaka.
"Me kamakiarake, me terei na mati.
20 Yana tinahi. Me tiwibeya. Tiwa me siba nineke. Me ya titabamibote tibeya. Owati
ihi amake", ati nematamonaka.
21 Betiro yana ne kisamematamonaka me ni ya. "Owa te awahi. Owa amake haro,
owa te siba nani te. Himataba te kake ahi?" ati nematamonaka.
22 "Teoso nanarifa Koneyo yosehimonaka, tiwa ha nebonaha, tiwati mitehibonaha.
Koneyo saotato mera yoyose amaka, Homa ka saotato mati. Amosaka, Teoso nofahari.
Soteo me nafi ehene hinofa hika", me ati nemetemoneke.
23 Betiro ati ehene me tokiyoma me amo nemetemoneke. Yama wamini ya me yana
tona me tokomemetemoneke, Betiro ya me totabama mati. Sobi ka me one Sesowi
nonofa me tohaha me ya me totabamehemetemoneke.
24 Yama we one ya me kobo tonamemetemoneke Sesareya ya. Koneyo mera noki
nematamonaka. Koneyo me one ha nematamonaka, me kakehabone mati Koneyo taboro
ya, Betiro me noki nabone mati.
25 Betiro tokiyome Koneyo kobo ne Koneyo sonarisehimatamonaka Betiro nokosi ya.
"Titamina tike', ati nematamonaka.
26 Betiro hinawamisamematamonaka. "Tiwahi. Tiwa nima one oke", ati nematamon-
aka.
27 Betiro hihiyarehimatamonaka. Tokiyome mera awehimatamonaka, me tamaha
mati.
28 Mera hiyarematamonaka. "Soteo me ota toha ota ehene te watoteha te amake. Bara
me ya ota tabatera ota amake. Bara me ka yobe ya ota tokiyomatera ota amake. Teoso
owa hiyarare oke. Bara me te tohaha fara ota nima te namone Teoso ati nareka.
29 Makoni okine oke ahi. Yayai onahara oke, owa me ha na owa. Tera aate onahabone
onahara oke ahi. Himataba owa te ha rini?" ati nematamonaka.
30 Koneyo ati e nematamonaka ahi: "Oko amo ni terei na ahabara oke, Teoso ha ona
owa oko yobe ya. Efe bahi nima bahi naka. Teoso ha ona bare owahara oke ahi onokosi
ya. Hinaka makari oya kanaharake.
31 Ati e nareka ahi: 'Koneyo Teoso tiwati nofaka, ha tinahari. Tiwa awahareka, yama
ta tina tiwa, yama me kihara me ni ya.
32 Me tiyosemakihi Sobi ya, Simao me kakamaba mati, Betiro tohahari, sawihari Simao
ka yobe ya, Simao bani me atari hihiri tohahari, winahari ma witi ya', ati nareka.
33 Me toyosemakikabote onahara oke, tiwa me kakamabone mati. Titamina tike, tikeha
tiwa. Ota nafi tohineke haro, tiwati ota mitahabone ota. Teoso era kakatomaka. Yama
nafi tikaminahi, Teoso hikaminahanihi tiwa ni ya", ati nematamonaka.
34 Betiro ati yana nematamonaka waha. "Teoso ati omita oke waha. Soteo me nima
bara me nineke, Teoso me hinofa mati.
35 Teoso e nofehi era nofate amaka, yama amosa e hiri naro, tabora nafi ka me e
tohaha e.
36 Teoso Ihayeo mera hiyarerika, hiyara amosa kaminari. E nafi ehene amosawa-
habone Teoso ati naka, Teoso yawi fawa ne karo, Sesowi Kirisito ehene. Efe e nafi ka
towisawa amaka waha.
37 Ehene tamine te mitate amaka, Sesowi. Yowao Teoso tamine kaminemarika me
ni ya. Mera iibofarisemarika. Yowao nowati ya Sesowi hiyari yana tonehimari amaka
Karireya ya. Yaka nemari amaka tabora nafi nima, Soteya ya.
38 Teoso Kanamori yosehimatamonaka, sawihibonaha Sesowi ni ya. Yama watohimari
amaka, era nanakitama tohahari, Teoso ati ehene, Sesowi Nasare kari. Yaka nawahare
mera nakitamehimarika. Teoso he ni ya sawi me nafi kasomemarika, me rabika mati,
Satanaisi ehene.
39 Ehene nafi ota awehimarika, sawihari Serosarei ya. Ehene ota awa, nemarika, soteo
me tabori nafi ya yaka nari".
"Awa ya me hinawane me hinabowehirika.
40 Yama we terei na ahabi ya Teoso ati ehene kitameta amaka. Ota awehirika, Teoso
ati ehene.

41 Me one ta hiwarerika. Hibati ya Teoso me hikatikibaha me ta me hiwehirika. Sesowi tamine me kaminabone Teoso ati neta awaka. Ota awehirika. Ahabe wamisame ota tabi tafiro amake.
42 Ati ehene tamine ota kaminebona ati nerika, me nafi ni ya. Sesowi ota kaminabone ati nerika, kakehari Teoso ati ehene, me nafi ihi watohibonaha, me ka yama hiyara manakone awehibonaha. E nafi ka yama hiyara toha naboneke, e yati toha, e abowi toha, na e ka yama.
43 Teoso ati kakamina me hikaminehimatamonaka, Sesowi, me nafi. Teoso e ehene wati nawahamarebonaka, e ehene hiyara e, ati e nofehi e, Teoso ati kakamina me ati nemetemoneke", Betiro ati nematamonaka.
44 Betiro Teoso ati kamine ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka Koneyo me nafi tohaha me ni ya, Betiro ati me kamita mati.
45 Soteo Betiro ya me tabaha "Hika", me ati nemetemoneke, Teoso Kanamori ta ne ehene, bara me ni ya.
46 Me ati me himitemetemoneke, me ati one tohawa mati, Teoso me kahiyara mati.
Betiro ati yana totasehimatamonaka.
47 "Teoso Kanamori kakehareka me ni ya. E niroma me nineke, Teoso Kanamori kake karo me ni ya. Me iibofarisaba me awineke. E ka one me ati amosaba me awineke, haha me tamine me miti ya".
48 Betiro ati ehene Betiro me one Koneyo me me iibofarisemetemoneke, Sesowi Kirisito ino ya. Koneyo ati ehene Betiro amo ni tatama kawahematamonaka Koneyo taboro ya.

11

Betiro Koneyo mera kaminematamonaka Serosarei ya.
1 Sesowi nonofa Soteya ya me wina bara me tamine me mitehemetemoneke, Teoso ati me nofawahamone mati. Sesowi ya tataba bara me tamine me mita, nemetemoneke.
2 Betiro tokomematamonaka Serosarei ya. Soteo ehene me hinofarehimatamonaka, ehene hiyaremonaha.
3 "Tikiyominihi bara me tabori ya? Me ya tabi titafinihi?" me ati nemetemoneke.
4 Betiro ati yana tonehimatamonaka. Yama nafi kaminematamonaka me ni ya.
5 "Sobi ya Teoso ha ona yama owahara oke, Teoso hinamoaro owa ni ya. Yama owahara oke makari nafiha ya kakisaro, e kowato na tama hikana nima naro. Kakiarake owa ni ya.
6 Makari tori owaha bani me nafi owahara oke. Bani bofe ka me toha, bani neme ka me toha, narake.
7 E ka owa ati omitara oke. 'Betiro yana tinahi. Bani me waka tinahi, me tikababa mati', ati nareka.
8 'Teoso me okobarahaboneke. Haha bani me okobatera ama oke, me hiyara mati', onahara oke.
9 Neme ati yana namatasarake. 'Tiwati e rima na fahi, bani me hiyaramone tinaha tiwa. Teoso ati ehene haha bani me e kabawateha me amake', ati nareka.
10 Ati yana ni terei nareka. Makari kihi me towakimisamaharake neme ya.
11 Efe bahi ya me kobo nakehanike, bara mati, me terei na mati, me me hiyosemakiani mati, Sesareya ka mati.
12 Teoso Kanamori ati ehene me ya otabamahara oke. Ati e nareka ahi: 'Tiwati amosabone tike', ati nareka".
"Sesowi nonofa me 6 na me ya otabara oke. Ota kobo tonama ota tokiyoma otake bara me tabori ya.
13 Bare Teoso nanarifa awehimona ati nareka, warehari. 'Me tiyosemakihi Sobi ya, Simao me kakamabone mati, Betiro tohahari.
14 Efe yama kamineba amaka tiwa ni ya. Efe ati tikamite ya Teoso tiwa kasomeba amaka. Teoso mera kasoma, neba amaka, tika yobe ka me nafi', Teoso nanarifa ati nemona bare ati nareka".
15 "Faya owati yana nara oke me ni ya. Teoso Kanamori kakehareka me ni ya. E niroma me narake.
16 Sesowi atiri wati owahara oke. **'Yowao mera iibofariseri amaka faha ya. Ha te te batisa nabone teke Teoso Kanamori ya',** ati neri amaka.
17 Teoso Kanamori kakehiri amaka e ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati e nofawaha e, soteo me e. Fare Teoso Kanamori kakehareka soteo me amara me ni ya, Teoso ati ehene. Owati amosara oke, Teoso ati amose karo".

18 Betiro ati me kamita me ati wataremetemoneke. Faya Teoso me kahiyarehemetemoneke, me ati e na mati ahi: "Teoso ati ehene bara me ihi hiyara me ihi me nofamarabone Teoso ati ne awaka waha, fara e nima. Me ihi me nofamari ya Teoso ya me tabatehabone Teoso ati ne awaka fara yama tohaha ya, fara e nima", me ati nemetemoneke.

Sesowi me nofawehemetemoneke, Atiokia ka mati.

19 Esitefo ahabi nowati ya Sesowi nonofa me me waka nabone me ati nemetemoneke. Faya Soteya ka me tokehemetemoneke fahi, tabora one ya. Fenisia toha, Sibiri toha, Atiokia toha, nemetemoneke, me tokarawi ka tabora. Sesowi tamine me kaminemetemoneke, fara me one ni ya.

20 Me one hiyara amosa kamina nemetemoneke bara me ni ya, e ka Hiti Sesowi tamine me kamina mati, Atiokia ka bara me ni ya. Sibiri ka memetemoneke, Sireni ka me ya me taba mati, me toka mati Atiokia ya.

21 Teoso sawihimatamonaka me ni ya. Me ati me nofehemetemoneke, me nafi. Sesowi me nofawemetemoneke waha.

22 Sesowi nonofa Serosarei ya me wina me tamine me himitemetemoneke, Atiokia ka mati. Banabe me yosehemetemoneke, tokomebonaha Atiokia ya.

23 Tokome mera awe yayai nematamonaka, Teoso mera nofawe karo. Me nafi hiyarematamonaka, Sesowi nofi me fawa rabone mati.

24 Banabe aamosa tohehimatamonaka, Teoso Kanamori sawi karo he ni ya, kasiro ya. Teoso nofanofa, na tohehimatamonaka. Me tama Sesowi me nofawemetemoneke waha.

25 Banabe tokomematamonaka Taso ya, Saoro siba nebonaha.

26 Hiwasi hekamehimatamonaka Atiokia ya. Banabe ya Saoro me fama Sesowi nonofa me ya me taba heoniao me hihiri tohehemetemoneke. Me ka fa fowe ohariemetemoneke. Me tamaha me me kanawanehemetemoneke. Afa yama ya me ini me hinawatehemetemoneke. Me ini kiristao tohehemetemoneke waha.

27 Yama we one ya Teoso ati kakamina me kobo nakehemetemoneke Atiokia ya, Serosarei ka mati.

28 Teoso ati kakamina me ka owa Akabo tohe ati yana nematamonaka, Teoso Kanamori hiyosehari. "Yamata watamarahaba amake, tabora nafi ka yamata", ati nematamonaka. Afa yama Akabo hikamina tohehemetemoneke, Karaotio Homa ka towisawa tohe ka yama ya.

29 Makoni Atiokia ka yinero me kihaha yinero me ta nabone me ati nemetemoneke fara me one ni ya, me winaha mati Soteya ya.

30 Banabe me me tokayosememetemoneke, Saoro ya me fama mati, yinero me towakamahabone mati me ka hiti me ni ya, Serosarei ya.

12

Eroti ati ehene me me watehemetemoneke.

1 Afa yama ya towisawa Eroti mera watehimatamonaka, Sesowi nonofa me one, me me waka hinahabone mati.

2 Tiako nabowematamonaka, Yowao nisori, yimawa ya.

3 Soteo ehene me hinofematamonaka. Afa hiyara mite yama hiyara hiri tasematamonaka. Betiro watehimatamonaka, hibehibonaha kateya ya, ayaka ya, bao fehemeto ya ketehare ka ayaka.

4 Me hiwate me hibehimatamonaka kateya ya. Eroti mera yosehimatamonaka, Betiro me noki kanahabone mati, saotato mati. Me 4 toha, me one 4 toha, me one 4 toha, me one 4 toha, nemetemoneke, fara tabora oharia ka saotato mati. Betiro namohibona ati nematamonaka, ayaka ahaba nowati ya, me hiwehibonaha.

5 Makoni Betiro foyehimatamonaka kateya ya. Sesowi nonofa me ha hikanematamonaka Teoso ni ya, foyahari kateya ya. Betiro amo nematamonaka yama soki ya.

Betiro tasi tonehimatamonaka kateya ya.

6 Eroti Betiro tasi tonihebona ati nematamonaka, hine ya hinamobonaha me ni ya. Saotato me famaha koheti ya Betiro me matoha me ni ya koheti kawanikimemetemoneke. Saotato me one teme nemetemoneke nokobi me kakatoma mati.

7 Teoso nanarifa kake ehene yama oye nafihemetemoneke kateya tori ya. "Betiro yana tinahi", ati nematamonaka, Betiro tao kanahari. Koheti kasokimehemetemoneke, he mano ya kawanaro.

8 "Tika sito tiwatamahi. Tika sataya tikawatama, tinahi", ati nematamonaka. Fare ati nima Betiro ehene nematamonaka. "Makari tikamahi. E towakamibeya, e fami", ati nematamonaka.
9 Me tasi tokanemetemoneke, me fami. Betiro watamimona ati nematamonaka. Teoso nanarifa amaremona ati nematamonaka.
10 Saotato me me fiya namehemetemoneke. Saotato me one me me fiya namatasa, nemetemoneke. Me tasi kanamemetemoneke kateya ka nokobi ya, sitati ya wanamaro, feho hiri ni tohaharo. Nokobi fara hine naha kanehemetemoneke, ohariaro. Me tasi tokanemetemoneke waha. Me totowakama kawaha Teoso nanarifa fawa nematamonaka.
11 Betiro yama watowamematamonaka waha. "Owatamira owa awine oke. Owa owato oke. Teoso nanarifa yosehino awaka, owa kasomebonaha, Eroti owa nabowarebona owa. Eroti owa nabowebona Soteo me nafi ati na Teoso owa kayawaka", ati nematamonaka.
12 Faya kobo tonamematamonaka Maria ka yobe ya, Maria Yowao mati, Yowao Mako tohahari. Me tamehemetemoneke, yobe toro ka mati, Teoso me ha na mati.
13 Nokobi teo kanehimatamonaka. Maria nanarifa kamehemetemoneke, Hoti tohaharo, ati mitatibonehe.
14 Betiro ati miti watohemetemoneke. Makoni yayai na kana ni tokomemetemoneke yobe toro ya. Nokobi se karehemetemoneke. Me one hiyaremetemoneke. "Betiro wahareka nokobi ya", ati nemetemoneke.
15 "Keye hiri tine tike", me ati nemetemoneke.
"Keye amakere. Wahareka nokobi ya", ati nemetemoneke.
"Betiro ka Teoso nanarifa tohe awaka", me ati nemetemoneke.
16 Betiro nokobi teo kasa nematamonaka. Nokobi me se kanehemetemoneke waha. Betiro me awaha "Hika", me ati nemetemoneke.
17 Betiro mano namohimatamonaka me ni ya. "Te ati watarima nahi", ye ati nematamonaka. Me ati fawa kanehemetemoneke. Faya hine kaminematamonaka me ni ya, Teoso tasi hinihari. "Otamine te kaminiyahi Tiako me ni ya, Teoso ati me nofaha mati". Tokome tokehimatamonaka tabora one ya.
18 Yama we kamaki ya saotato me ha nemetemoneke. "Betiro e ra?" me ha ni ati nemetemoneke.
19 Eroti Betiro siba ne Betiro wasirematamonaka. Eroti saotato mera aate nematamonaka. Ati ehene saotato haha Betiro me fawa niha mera me nahabihabone Eroti ati nematamonaka. Eroti tokomematamonaka Sesareya ya. Winehimatamonaka Sesareya ya.

Eroti ahabematamonaka.
20 Eroti mera kakomatamonaka kasiro ya, Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na mati. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na heoniao me hiri nemetemoneke. "Eroti e aate naba eke", me ati nemetemoneke. Barasito Eroti nanarifa tohe me aate nemetemoneke, mera kasomebonaha.
"Ee, tera onarifabone oke", ati nematamonaka.
"Eroti otara kakomarebonaka, ota tefebone ta nebonaha".
21 Yama we one ya Eroti me ati mitehibona ati nematamonaka. Yama we one ya me tokomakehemetemoneke Eroti ni ya, me aate hinehibonaha. Eroti makari amosa weye nematamonaka, towisawa ka makari. Itarimatamonaka, towisawa iitari ya. Mera hiyarematamonaka waha. Me tamaha ati me hikamitehimatamonaka.
22 Me ha nemetemoneke. "E ka Teoso ati amaka, e ka owa amarari", me ati nemetemoneke.
23 Faya Teoso nanarifa ati ehene yama kome awehimatamonaka, Teosomona ati nari, me ati fawa nirari, ati watari. Yoriri me hikabe ahabematamonaka.
24 Teoso ati me nofaha me totamemetemoneke.
25 Banabe ya Saoro me fama yinero ta ni me hawa tohehemetemoneke Serosarei ya. Me fari nawahamehemetemoneke. Yowao ya me tabamemetemoneke, Mako tohahari.

13

Saoro ya Banabe me famaha me me tokayosewitehemetemoneke, hiyara amosa me kaminabone mati.
1 Atiokia ka Sesowi nonofa me baikani ya me nehemetemoneke, Teoso ati kakamina me toha, borofeso me toha, na mati. Banabe toha, Simiao ino owa sosoki tohehi toha, Rosio Sireni ka toha, Manahe Eroti ya kayanemata toha, Saoro toha, me na

2 afa me Teoso ati me kaminemetemoneke, hine me nafimiha mati. Teoso Kanamori
mera hiyarematamonaka. "Saoro Banabe ya famahi me te tonihawahawitikimahi, yama
me hiri nabone mati, okominabonehe".
3 Afa hine me nafimiha Teoso me ha nemetemoneke. Me yehe me kakibarehemete-
moneke, Banabe ya Saoro me famaha me tati ya. Me me hikayosewitehemetemoneke.

Me tokomakehemetemoneke Sibiri ya.

4 Teoso Kanamori me hiyoseha me tokehemetemoneke Sereosia ya. Sereosia ya me
yana tokana me towakemetemoneke Sibiri ya.
5 Sibiri ya me kobo kana me tokehemetemoneke sitati Saramisi ya. Teoso ati me
kaminemetemoneke fahi, soteo me ka sinakoka ya. Yowao Mako mera narifematamon-
aka.
6 Sibiri me kakariwaha me kobo nemetemoneke sitati Bafo ya. Basesowi me
wasihemetemoneke, yama watohimona aati tohahari. Soteo me ka owamatamona
amaka. Teoso ati kakaminamona aati tohe Teoso ati kakamina amarematamonaka.
7 Seso Baoro ya fafama tohehimatamonaka. Sibiri ka kofenatomatamona amaka, Seso
Baoro, Homa ka me ka owa tohahari. Yahehimatamona amaka. Banabe ya Saoro me
famaha mera ha nematamonaka, Teoso tamine mitehibonaha.
8 Erima Banabe ya Saoro me fama me ati nofarematamonaka. Basesowi inomatamona
amaka, Erima, Keresia ka me ati ka ino. Erima Seso Baoro hiyarematamonaka. Seso
Baoro Teoso ati nofarebona Erima hinehimatamonaka.
9 Baoro hekatomehimatamonaka, Teoso Kanamori kitehi sawi karo he ni ya. Saoro
ino Baoro tohehimatamonaka.
10 Baoro ati e nematamonaka ahi. "Keye hiri tine tike. Satanaisi nima tine tike. Yama
amosa tinofa tikere. Teoso ka hawi keho tinihariyahi. Teoso ka hawi yai tote amake",
ati nematamonaka.
11 "Teoso ati ehene tinoko awamaraba ama tike. Bahi tiwamaraba ama tike mata".
Faya noko owihimatamonaka fahi. Yaka nawaharehimatamonaka, mera siba
nawaharehari, mano me tama hinehibonaha.
12 Kofenato hiwehi faya kofenato Teoso ati nofawematamonaka. "Teoso ati amose
awaka", ati nematamonaka, kofenato.

Me tokomakehemetemoneke Atiokia ya, Bisitia karo.

13 Faya Bafo ya Baoro me yana tokana me towakemetemoneke Besi ya. Bafiria ka sitati
inimetemone amake, Besi. Yowao mera kakosehimatamonaka fahi. Tokomematamon-
aka Serosarei ya.
14 Beka ya me yana tokana me towakemetemoneke Atiokia ya. Bisitia ka sitati
inimetemone amake, Atiokia.
Sabato ya sinakoka ya me towakiyoma me yoro narehemetemoneke.
15 Me yoro nare Mowisei ka yama hani ati me ka owa kaminematamonaka fahi. Teoso
ati kakamina me ati toha, nemetemoneke, me hikaminaharo. Sinakoka kakakatoma me
ati ihi Baoro me me aate nemetemoneke. "Hiyari te nofi ya te hiyara nahi, me yayai
niba karo", me ati nemetemoneke.
16 Baoro waremise mano ta tomisematamonaka, me hiwehibonaha. Ati yana
nematamonaka. "Owati te kamitahi, ha owa, Ihayeo me te toha, bara me te toha, na
te, Teoso ati te nofaha te.
17 Ihayeo me ka Teoso e ka iti mera kakatikehimatamonaka. Mera tonatamehimata
amaka, me wina mati Esito ya. Efe ehene me kamehemetemoneke, me bana mati Esito
ya, kitahari.
18 40 ano tohi ya Teoso mera kakakatoma tohehimatamonaka, yama honara ya. Fara
me ta Teoso me hora nemetemoneke.
19 Bara mera nahabihimatamonaka, bara me 7 toha mati, me aboni, Ihayeo me
taboribone ta nari. Ihayeo me ka fa fowe tamehemetemoneke, me sawiha mati Kanaha
ya.
20 Me ka fa fowe 450 tohehemetemoneke. Faya Teoso ati ehene me kakasoma
me nehemetemoneke. Efe me nowati kamatamona amaka hari, Samoweo, Teoso ati
kakamina tohahari.
21 Towisawa me nofehemetemoneke waha. Teoso Sao ta nematamonaka, me
ka towisawabonaha, Kisi biti tohahari Sao, ete ino Bisami tohahari. Towisawa
tohehimatamonaka, 40 ano tohi ya.
22 Teoso ati ehene towisawa bare tohawematamonaka, Tafi tohahari. Teoso Tafi
nofehimatamonaka. 'Tafi owasiara oke, Sese biti tohahari, owati boti nima ati boti nari.
Haha yama okomina nafi hiri teba amaka', ati nematamonaka".

23 "Teoso Tafi hiyarematamonaka. 'Tika noti mera kakasoma tohatehiba amaka, Ihayeo mati', ati nematamonaka. Faya Sesowi ta nematamonaka, Tafi ka noti tohahari, Ihayeo mera kasomatebonaha".
24 "Yowao tai tohibehimatamonaka, Sesowi nokosi ya. Yowao mera iibofarisematamonaka, yama hiyara me hiri namarabone mati, Ihayeo me nafi.
25 Yowao hawa tohinima ne mera hiyarawahematamonaka. 'Hikemona owa te ati ri? Efeteba ama okere. Owa kamakibonaka onowati ya. Yama owato okere, ha owa. Yama watote amaka mata ya', ati nematamonaka, mera hiyarari", Baoro ati nematamonaka.
26 "Owati te kamitahi, Abarao ka noti me te. Bara me te toha, na Teoso te nofaha owati te kamitahi. Sesowi Teoso ati kaminematamonaka e ka one me ni ya, era kasomebonaha.
27-28 Serosarei ya me winaha me toha, me ka hiti me toha, na me ati ihi Birato Sesowi nabowematamonaka. Sesowi ka yama hiyara me siba na yama hiyara me wasiremetemoneke. Hibati ya Teoso ati kakamina me hikaminehimatamonaka. Me hinabowatehibona me hinehimatamonaka. Afa yama Serosarei ka me hiri nemetemoneke, yama me hikaminemete. Fara sabato nima Teoso ati kakamina me ka yama hani ati me kamina ati me hiwatorehemetemoneke.
29 Afa yama yama hani hikaminehemete me hiri nemetemoneke, Sesowi me nabowa mati. Faya me hitihimatamonaka, awa ya wanahari. Me hibehimatamonaka fare temenebona ya.
30 Teoso ehene yati tohawamematamonaka".
31 "Karireya ka me tokehemetemoneke, Serosarei ya Sesowi ya me taba mati, Sesowi ahabare ya mata. Ahabe wamisameno awi fare me hihehimatamonaka, fara yama we nima. Sesowi ya tataba Sesowi tamine me kamini nofa me amake me nafi ni ya.
32 Hiyara amosa ota kamininеke te ni ya, e naro ahi: Efe amaka, Teoso hikaminehimata, hiyosetehibona hinahari, e ka iti mera hiyarari.
33 Teoso Sesowi yosehimatamonaka e ni ya. Teoso ehene Sesowi kitamematamonaka, era kasomatehibana. Teoso tahi taiti nowati ka ati e te amaka ahi:

> 'Okatao ama tike. Abi ama oke waha',

yama hani ati nineke.
34 Teoso biti kitamebona Teoso ati nematamonaka, fare Teoso ehene. Ahabamaterebona Teoso hinehimatamonaka.

> 'Afa yama Tafi ni ya hiri onahabone ona hiri owahaboneke te ni ya',

Teoso ati nematamonaka.
35 Tafi ati e nematamonaka ahi tasa.

> 'Tiwa nanarifa batatereba amaka, fara tiwati ihi',

ati nematamonaka.
36 Tafi batarisehimatamonaka. Tafi Teoso ya fafama tohehimatamonaka. Ahabe hinakiti me ya totabawahamematamonaka.
37 Efe Teoso ati ehene yati namehi ta batarematamonaka, Sesowi tohahari.
38 Efe te nofe ya Teoso te ka yama hiyara wati nawahamarebonaka. Efe amaka, ota kaminari te ni ya. Mowisei ati te nofaha Teoso ati somawami watokara, te ka yama hiyara wati nawahari.
39 Faya Sesowi ati ta e nofi ya Teoso e ehene hiyara wati nawahamareba amaka.
40 Tera te kakatomahi. Tera te yokoriyahi. Teoso ati kakamina me ati e nemetemoneke ahi:

> 41 'Owehene te awahi. Keye hiri onahamone te ati na te awineke. Yama hiri ona otamine te mita te ahababa te amake, keye hiri onahamone te ati na te'",

Baoro ati nematamonaka.
42 Baoro me tokomemetemoneke. Baoro me me aate tasemetemoneke, me hiyaratasabone mati sinakoka ya, sabato one ya.
43 Me nafi tokomemetemoneke. Baoro ya Banabe me fama me ya me one totabamehemetemoneke. Soteo me toha, bara me toha, nemetemoneke, Baoro me ya me totabama mati, Teoso me nofawa mati. Baoro ya Banabe me fama me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso nofi te fawa riyahi, amosari", me ati nemetemoneke.

44 Sabato one ya me nafi tohinima nemetemoneke, sitati ka mati, Teoso tamine me mitahabone mati.
45 Soteo me tamaha me me awaha me hamehemetemoneke. Baoro me me kakoemetemoneke. Baoro ati yana ne ati soteo me hinofarematamonaka. "Baoro hiyare awaka", me ati nemetemoneke.
46 Baoro ya Banabe me famaha me watoremetemoneke, me me hiyara mati. "Teoso ati ehene Teoso ati ota kaminibahineke te ni ya. Teoso te nofara te awineke makoni ota ati te nofarineke. Bara me ota hiyarawahaba otake.
47 Teoso ati e nematamonaka ahi, hibati ka me ni ya, otara yosehari:

'Owati ihi yama oye te tohahaba teke, bara me ka yama oye, tabora nafi ka me okasomahabone owa'",

Baoro ati nematamonaka.
48 Baoro ati bara me mitaha me yayai nemetemoneke. "Teoso ati amosaka", me ati nemetemoneke. Haha me one Teoso me kasomi hinofa afa Teoso ati me nofawemetemoneke.
49 Tabora nafi ka Teoso ati me mitehemetemoneke, Atiokia yabori ka tabora.
50 Soteo me ati ihi Atiokia ka soteo me amara Baoro me me kakoemetemoneke, Banabe ya famahari. Me fanawi Baoro me kakorawemetemoneke, me fanawi yama kiharawaharo, fara sawi totoha toharawaharo sinakoka ya. Me makiti Baoro me me kako, nemetemoneke, yama me kiha mati. Afa me ati ihi "Baoro ya Banabe me famaha me te nofariyahi", me ati, nemetemoneke, me one, me tamaha mati. Afa me ati ihi Baoro ya Banabe me famaha me towakamemetemoneke.
51 Me yana tokana me isi me koho nisikimemetemoneke, wami me nahabiha mati, Teoso mera kakomona me ati na mati. Me towakama me kobo kanemetemoneke Ikonio ya.
52 Sesowi nonofa me yayai nemetemoneke, Teoso Kanamori sawi karo me ni ya.

14

Me tokomakehemetemoneke Ikonio ya.
1 Ikonio e nemetemoneke, Atiokia nima. Baoro ya Banabe me famaha me towakiyomemetemoneke soteo me ka sinakoka toro ya. Sesowi tamine me kamina me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, soteo me toha, bara me toha, na mati.
2 Soteo me one Sesowi nofara bara me me hiyaremetemoneke, bara me one. "Me ati te nofariyahi, Baoro ya Banabe me fama me ati", me ati nemetemoneke. Bara Banabe ya Baoro me famaha me me nofaremetemoneke, soteo me ati ihi.
3 Baoro ya Banabe me famaha e ka Hiti Sesowi tamine me kakamina tohehemetemoneke me watora mati. "Sesowi amosate amaka mata ya", Baoro ya Banabe me fama me aati tohemetemoneke. Sesowi me ihi nofematamonaka, Banabe ya Baoro me fama mati. Sesowi ehene me me nakitamemetemoneke.
4 Ikonio ka me abe ebe kanemetemoneke. Me one soteo me ati nofa ha ya me toha, me one Baoro me ati nofa ha ya me toha, nemetemoneke.
5 Soteo bara me ka hiti me ya me tabaha Baoro ya Banabe me fama me me nahabihabone me ati nemetemoneke. Me me hibanabone me me hinemetemoneke yati ibe ya.
6 Baoro ya Banabe me fama me ati tamine me mitemetemoneke, me me wati kanahamone mati. Me towakemetemoneke tabora bara ya. Ristara toha, Tebi toha, nemetemoneke, Rikaonia ka sitati. Me towaka tohitiemetemoneke tabora bite ya, sitati yabori ka tabora bite.
7 Faya hiyara amosa me kamina, nemetemoneke fahi.

Me tokomakehemetemoneke Ristara ya.
8 Ristara ya Baoro Teoso tamine kamine me ka owa itarimatamonaka, Baoro ati kamitari, yaka terari, teme hikawatehemete kitararo.
9 Baoro hiyare hiwehimatamonaka, he ati kamitari. "'Hehi e ka owa Teoso nofe awaka. Teoso owa kasomeba awaka', ati boti ati ne awaka", Baoro ati boti ati nematamonaka.
10 Baoro ati yana nematamonaka kita ya he ni ya. "Tiwarimisahi titeme ya", ati nematamonaka. Afa yama ya yaka kabote nematamonaka waha.
11 Me one Baoro ehene me awaha me ati e nemetemoneke ahi, fara me ati ya: "Teoso me toha me awineke, me kakia mati e ni ya, e ka one me awi nima me awi na mati", me ati nemetemoneke.

12 Banabe ino me ha nemetemoneke, fare me ka teoso ino ya. "Seo tohe awaka", me ati nemetemoneke. Baoro ino me ha nemetemoneke. "Emi tohe awaka", me ati nemetemoneke, hihiyara tohahari. Me ka teoso owa inomatamona amaka, Emi, teoso me one me ati kakamina tohahari.
13 Inawa Seo nanarifa tohe sitati beheri ya wehi Baoro ya Banabe me fama me tamine mite bowi kakamakerawematamonaka sitati ka nokobi wani ya. Awa mowe kakama, nematamonaka, awa mowe tamaharo, me atoribonehe. Me one ya tabehimatamonaka, bowi me me waka nabone me ati na mati, me tabasi hirawabonehe, me ta hirawabonehe Baoro ya Banabe me fama me ni ya.
14 Baoro ya Banabe me famaha me ati tamine me mita fara me ka makari me sibi nikimemetemoneke me yawikima mati. Me bete kawaha me baikani ya me kana ni towakamemetemoneke. Me ha ni kitemetemoneke.
15 "Himataba te ehene e ribe ahi? Fara te nima ota nineke. Hiyara amosa ota kamina otake te ni ya, teoso me kanamori te nofamarabone te, hiyararo. Ota ati ehene Teoso te nofawabone teke, yati tohahari, neme hiri, wami hiri, ma hiri, yama nafi hiri, nemata.
16 Hibati ya me nafi yama hihiri toharawemeteke, yama me hinofaro, Teoso ati me nofara mati, fara me ati me nofaha mati. Teoso mera hora karehimataka.
17 Ati watare era kakatomi fawa tere amaka. Ati ehene faha kakete amake. Ehene awa boni nateha amake, te tefebonehe. Awa boni te kabi ya te yayai te te amake", Baoro ya Banabe me fama me ati nemetemoneke.
18 Bowi me me waka nabone me ati na "Bowi te waka rawa riyahi, te ta narawabonehe ota ni ya", me ati na me ati ihi bowi me me waka remetemoneke.
19 Atiokia ka soteo me kamakiemetemoneke, Ikonio ka soteo me ya me taba mati. Me ati ihi Ristara ka me Baoro me ati me nofarabone me ati nemetemoneke. Baoro me banemetemoneke yati ibe ya, me hinabowebonaha. Me horo hine me hekamematamonaka sitati beheri ya. "Ahabe awaka", me ati boti ati nemetemoneke.
20 Sesowi nonofa me moto kawahama me baikani ya home wamisame tokiyoma-matasematamonaka sitati tohi ka ya. Yama we one ya Baoro ya Banabe me fama me towakemetemoneke Tebi ya.

Me kamehemetemoneke Atiokia ya.

21 Hiyara amosa me kaminemetemoneke Tebi ka me ni ya. Me tamaha Teoso me nofawemetemoneke waha. Me wete kanamemetemoneke Ristara ya. Ristara ya me yana tokana me kakamawahemetemoneke Ikonio ya. Ikonio ya me yana tokatasa Atiokia ya me kobo kanamatasemetemoneke.
22 Sesowi nonofa me me hiyaremetemoneke. "Sesowi nonofa me te tohawa Teoso nofi te fawa rabone teke. Sesowi e nofaha yama nawaha e hiri te e amake, e ka one me ihi. Sesowi nofi e fawa ri ya e tokomakeba e amake Teoso taboro ya", me ati nemetemoneke.
23 Fara sitati nima Sesowi nonofa me nanarifa mebone me me kakatikemetemoneke. Hine me nafimiha Teoso me ha nemetemoneke, Sesowi nonofa me me ora na mati. "Teoso me tekatomiyahi, tiwati me nofaha mati waha", me ati nemetemoneke.
24 Me yana tokana me kakama Bisitia me fiya kanemetemoneke. Bisitia me fiya kana me kobo kanamemetemoneke Bafiria ya.
25 Besi ya Teoso tamine me kaminemetemoneke, Banabe ya Baoro me fama mati. Yama totoyabo kawahi ya me towakawahemetemoneke Ataria ya.
26 Me towakemetemoneke waha nafio ya ma ya Atiokia ya. Afa Atiokia ka memetemone me amake, Baoro ya Banabe me fama me me ora nimete karo, Teoso mera kakatomebonaha, Sesowi tamine me kaminabone mati. Faya Sesowi tamine kamini me hawa toha me kobo kanamemetemoneke.
27 Me ati ihi Sesowi nonofa heoniao me hiri nemetemoneke, Baoro me ihi me kaminibone karo. "Teoso ati ehene bara Teoso ati me nofawake", Baoro me ati nemetemoneke.
28 Me kakasawi kawahemetemoneke Sesowi nonofa me ni ya.

15

Heoniao me hiri nemetemoneke Serosarei ya.

1 Yama we one ya Soteya ka me kakehemetemoneke, me me kanawanahabone mati, Sesowi nonofa mati. "Te sowiri ataro te wisi naboneke, Mowisei atimatamona nima. Te sowiri ataro wisi ni te nofari ya Teoso tera kasomareba amaka".
2 Baoro ya Banabe me famaha me ati me hinofaremetemoneke, me me hora na mati. Sesowi nonofa me ati ihi Baoro ya Banabe me famaha me ya me one tabaha

me tokomemetemoneke Serosarei ya, me me hiyarabone mati, Sesowi ya tataba mati, Sesowi nonofa me nanarifa me ya me tabaha mati.

3 Baoro me yana tona me ka yamabone me ta nemetemoneke, Sesowi nonofa mati, me ka fiasi ka yamabonehe. Me tokoma Fenisia me fiya kanemetemoneke, Samaria ya famaharo. Sesowi me nofawa me tamine me kaminemetemoneke Sesowi nonofa me ni ya, bara mati. Afa me tamine me mitaha me nafi yayai nemetemoneke.

4 Baoro ya Banabe me fama me ya me tabaha me kobo tonama Sesowi ya tataba me me ha nemetemoneke, Sesowi nonofa me nanarifa me ya me tabaha mati, Sesowi nonofa me nafi me toha na mati. Me ihi me kaminemetemoneke, Teoso ehene ya me ihi toha mati.

5 Sesowi nonofa me one ati yana nemetemoneke, fariseo me toha mati. "Ota ati ehene bara me sowiri atari me wisi naboneke waha. Fare Mowisei atimatamona nima bara me ihi naboneke", me ati nemetemoneke.

6 Sesowi ya tataba Teoso ka me nanarifa me ya me taba heoniao me hiri nemetemoneke, bara me tamine me kaminabone mati.

7 Me hiyari yabohemetemoneke. Betiro hiyara kaminematamonaka. "Sesowi nonofa mati, hibati ya Teoso ati ehene hiyara amosa okominamaro ama oke bara me ni ya, Teoso ati me nofawaibone karo. Afa te watoke. Keye amakere.

8 Teoso Kanamori ta nemari amaka me ni ya, e nima, Teoso me hinofi karo. E ati boti nafi watote amaka.

9 Fara e nima bara me nineke. Teoso me ati boti soko nemari amaka, mera nofe kari.

10 Himataba te ati ehene yama me hiri ribe, Mowisei atimatamona nima naro? Haha yama hiri ni e watotera amake. Teoso te nayawariyahi.

11 Ha e Teoso era kasomate amaka, fare Teoso ati ehene, yahahari. Bara mera kasoma, nebonaka, fara e nima", ati nematamonaka.

12 Me ati wataremetemoneke, Betiro ati me mita mati. Baoro ya Banabe me fama me ati me kamitemetemoneke, me ihi me kamina mati, bara me me nakitamaha mati, Teoso ati ehene.

13 Me hiyari fawa nisehemetemoneke. Tiako hiyarawahematamonaka. "Sesowi nonofa mati, owati te kamitahi.

14 Hibati ka hiyara Simao kaminareka. Teoso Kanamori kakematamonaka bara me ni ya, mera kasomebonaha, sawihibonaha me ni ya.

15 Afa hiyara Teoso ati kakamina me kamina nemeteke, afa Betiro hikaminaharo. Yama hani ati e narake ahi:

16 '"Yama toyabo ya okomatasatehaba ama oke, Tafi ka noti towisawa onihawahabone owa. Kitehibonaka owehene kasiro ya fare Tafi kiti nima.

17 Faya owa te siba naba teke, bara me ya te tabaha te, haha bara me ha onaha mati", Teoso ati nematamonaka, efe Teoso Tafi ka yobe hiri nemata.

18 Hibati ka e ka one afa hiyara me himita hinemete amake',

yama hani ati ke.

19 E ati ehene bara me yawariyahi, Teoso me nofaha mati waha.

20 Me ka yama haniba e ta nahi. E ati e na ahi: 'Haha yamata te kabariyahi, me ta hinaharo teoso me kanamori ni ya. Te ka yibote ahi ni te ohariaba teke. Bani me te kabarabone teke, hine ya me namiti me niki hikana mati. Ama te kabarihi, naba teke', e ati naba eke yama hani ya.

21 Sitati nafi ka Mowisei ati me mitateha me amake. Mowisei ati ka yama hani me hiyarate me amake sinakoka toro ya, fara sabato nima", Tiako ati nematamonaka.

Yama hani me ta nemetemoneke, soteo me amara me ka yama hanibonehe.

22 Sesowi ya tataba me toha, Sesowi nonofa me nanarifa me toha, Sesowi nonofa me nafi me toha, na me ati ihi me one Baoro ya Banabe me fama me ya me tabamabone me me yosemetemoneke. Sira toha, Yota toha, nematamonaka. Ino owamatamona amaka Basaba. Sesowi nonofa me me nofehemetemoneke, haha mati. Me ati ihi me ka yama hani me towakamemetemoneke Atiokia ya.

23 Yama hani ati e nemetemoneke ahi. "Te winaha te ka yama hanibone amake, Sesowi te nofawa te, Atiokia, Siria, Sirisia ka me te, bara me te tohaha te. Tera ota nofake.

24 Te tamine ota mita otake, ota ka one tera me kanawanaha te, ota ati ehene amara ya me toka mati te taboro ya. Te tamine ota mita otake, haha yama me hikaminaha ihi te yawahamone te.

25 Ota nafi ati ehene me one kasawi naboneke Baoro ya Banabe me fama me ni ya.
Baoro ya Banabe me famaha me ota nofake.
26 Me ahabi me nakomekere, e ka Hiti Sesowi Kirisito me narifi karo.
27 Me famaha me ota yoseha otake, Yota ya Sira me fama mati, ota ati me kaminabone
mati, fara me ati ya, fara hiyara naharo yama hani karo.
28 Te narabo ota nima nabone ota ati na otake. Yama e na Teoso Kanamori hinofa
hike. Yama e na ota nofa otake, te hiri nabonehe:
29 Haha bani me te kabariyahi, me me ta hina mati teoso me kanamori ni ya. Ama
te kabariyahi. Bani hine ya me namiti me niki kana me te kabariyahi. Te ka yibote ahi
ni te ohariaba teke. Te ehene e ni ya yama amosabanake. Faya amake waha. Sesowi
ya tataba me toha, Teoso ka me nanarifa me toha, na me ota amake, Sesowi nonofa me
ota, fara te nima", yama hani ati nemetemoneke.
30 Me ati ihi me tokomemetemoneke Atiokia ya. Atiokia ya me kobo tonama heoniao
me hiri nemetemoneke me nafi tohaha mati, Sesowi nonofa mati, Baoro me ati ihi. Yama
hani me ta nemetemoneke.
31 Yama hani ati me kamina me yayai nemetemoneke.
32 Yota ya Sira me famaha Teoso ati me kamina nemetemoneke me ni ya, me yayai ni
forima nibone karo, Teoso ati kakamina me toha mati.
33-34 Me kakasawi kawahemetemoneke me ni ya. Atiokia ka me ati ihi me
towakamemetemoneke Serosarei ya, fara me one ni ya, fara me me hiyosibaha me ni
ya. "Yama hani ati ota mita ota hamakere", me ati nemetemoneke.
35 Baoro ya Banabe me fama me kasawiemetemoneke Atiokia ya, me me kanawana
mati, Sesowi nonofa mati, Sesowi ati me kamina mati, hiyara amosa me kamina mati,
me one ya me taba mati.

Baoro ya Banabe me famaha me bete kasehemetemoneke.

36 Yama we one ya Baoro Banabe hiyarematamonaka. "Banabe me e yaka nibeya, e
one mati, Sesowi me nofa mati, sitati nafi ka mati, Teoso tamine e kamini ka mati, e one
mati. Me e hiyaribeya. Te amosa te awine? e ati nabone eke", ati nematamonaka.
37 "Yowao Mako ya e tabahabone onahara oke", Banabe ati nematamonaka.
38 Baoro hima ni hinofarematamonaka, mera kakosehimatamonaha Bafiria ya, me
narifi nofamarahari.
39 Banabe ati Baoro nofarematamonaka. Me tokikimemetemoneke ha ya. Banabe ya
Mako me fama me towakemetemoneke Sibiri ya.
40 Baoro Sira ya famebona ati nematamonaka. Sesowi nonofa Teoso me ha
nemetemoneke, Baoro ya Sira me famaha Teoso mera kakatomabona karo. Me
towakemetemoneke.
41 Me yaka kanemetemoneke, Siria Sirisia famaha ya, me me kanawana mati, Sesowi
nonofa mati.

16

Timotio Baoro me ya tabehimatamonaka.

1 Me towakemetemoneke Tebi ya, Ristara famaharo. Timotio me awehemetemoneke,
Sesowi nonofa. Timotio mati soteo tohemetemoneke, Teoso ati nonofa tohaharo. Timotio
bati soteo toharematamonaka.
2 Sesowi nonofa Ristara ka me toha, Ikonio ka me toha, na Timotio yama amosa hiri
temona me ati nemetemoneke.
3 Baoro ya famehibona Baoro hinehimatamonaka. Timotio sowiri ataro wisi
nakosebona Baoro ati nematamonaka. Haha tabora ka soteo Timotio bati me
watohemetemoneke, soteo toharari.
4 Sitati tamaha me yaka nemetemoneke. Hiyara me kaminemetemoneke, Sesowi ya
tataba me ati tamine toha, Teoso ka me nanarifa me ati tamine toha, na mati, me
hinofabonehe, Serosarei ka me ati.
5 Sesowi nonofa me totamemetemoneke, fara yama we nima, Teoso nofi mati me tohi
karo.

Baoro Masetonia ka me ka owa watari awehimatamonaka.

6 Me tokahabone me ati nemetemoneke Asia ya. Me toki Teoso Kanamori hinofareme-
temoneke. Me tokawemetemoneke Firisia toha, Karasia toha, na ya.
7 Me kobo nemetemoneke Misia ya. Me tokahabone me ati nemetemoneke Bitinia ya.
Sesowi Kanamori me toki hinofaremetemoneke.
8 Misia me kakariwaha me kobo nemetemoneke Torowati ya.

9 Yama soki ya Baoro yama awehimatamonaka, Teoso hinamoari. Me ka owa
awehimatamonaka wahari, Masetonia ka me ka owa. He aate nematamonaka.
"Tikamahi Masetonia ya, otara tinarifibeya".
10 Yama wati nawahematamonaka ati boti ya, hiwaharo. "Teoso era yose awaka,
hiyara amosa e kaminabone e me ni ya", ati boti ati nematamonaka. Me tokahabone ati
nematamonaka Masetonia ya.

Ritia Sesowi ati nofawehemetemoneke, Firibo ya.

11 Torowati ya ota yana tokana ota towaki ohariamaro otake Samotarasia ya. Yama
we one ya ota towakamaro otake Neabori ya.
12 Ota tokawamaro otake Firibo ya, sitati nafiha ya, Masetonia ka sitati tohaha ya,
Homa ka me ka sitati. Ota sasawi kawahamaro otake Firibo ya.
13 Sabato ya ota tokahamaro otake faha ehebote witi ya, kaya naro sitati kowani ya.
"Teoso haha tohe awaka ahi faha witi ya", ota ati namaro otake. Ota nahohamaro otake
e ka one ota hiyara ota, kakeharo ota nokosi ya.
14 Ritia Baoro ati kamitamaro amake. Tiatira me ka onemetemone amake, makari
mawawa manakone nafiha tata tohaharo, Teoso nofaharo. Teoso ati ehene Baoro ati
nofahamaro amake.
15 Baoro me hibofarisamaro amake, Ritia ka yobe ka me toha na mati. "Teoso
onofamone te ati ni ya te sawihi oko yobe ya", ati namaro amake. Ati ihi ota sawihamaro
ota amake.

Baoro ya Sira me famaha me te nemetemoneke Firibo ka kateya ya.

16 Yama we one ya ota tokomamaro otake Teoso haha ka yama ya. Yama aahi fana
kakehani ota kobo namaro otake. Hinamati me ka hiyara watohemetemoneke. Hinamati
ati tamine me mitahabone yinero me tata tohehemetemoneke, yama aahi fana ka hiti
me ni ya, yinero tamahari.
17 Fara kaki totoha tohahamaro amake, ati kitaharo. "Haha me Teoso nanarifa me
amake, Teoso nemehari mata ya", ha ni ati namaro amake. "Tera me hiyarineke, tera te
kasomabone te", ati namaro amake.
18 Haha yama hiri ni fara totoha tohahamaro amake.
Baoro yawamise ki nawahame hinamati hiyaremari amaka. "Sesowi Kirisito ati ehene
sa tisahaboneke, owati ihi". Hinamati sa hisahamaro amake.
19 Hinaka hiti me yawahamaro amake. "Yinero e wara tonamaraba e amake waha",
me ati namaro me amake.
Baoro ya Sira me famaha me me tama nikimamaro me amake.
20 Me me hekamamaro me amake, mekato ya, sowisi me me hiwahabone mati. Sowisi
me ni ya me me hekama me me hiyaramaro me amake. "Haha bara yama hiyara me
hiri narake e ka one ni ya. Soteo me amake.
21 Yama hiyara e hiri nabone me ati narake. Haha yama hiyara e hiri tera e amake,
Homa ka me e tohi karo", me ati namaro me amake.
22 Afa me ati ihi me one Baoro me me nahabihabone me ati namaro me amake, me
tamaha mati. Sowisi me ati ihi Baoro me ka makari me sibi namaro me amake, me me
sota nabone mati.
23 Me me kosi hinamaro me amake kasiro ya, sowisi me ati ihi. Me kibemaro me
amake kateya tori ya. Me ati ihi kateya kakakatoma mera noki kanehimari amaka, me
tasi tokaribone karo.
24 Baoro ya Sira me fama mera te nemari amaka kateya baikani ya. Me tame yoko
tokanemari amaka awa famariha basa kani ya.
25 Yama soki ka bahi nokorise ya Baoro ya Sira me fama Teoso me ha nemetemoneke.
Me ayaka, nemetemoneke Teoso tahi me hiri na mati. Kateya kote one ya me kibeha me
ayaki me himitemetemoneke.
26 Afa yama ya wami behe nemetemoneke. Kateya nafi wami behe hikanemete-
moneke. Nokobi nafi nahaha kanehemetemoneke. Koheti nafi bete kasarawemete-
moneke.
27 Kateya kakakatoma tafihi nokobi awehimatamonaka, howa tokarawaharo. Yimawa
soba namise hiwa itehibona ati nematamonaka. "Me tokoma me awineke", ati
nematamonaka, me kibeha mati kateya ya.
28 Baoro e kanehimatamonaka, he awati. "Tiwa tinahabihariyahi. Ota nafi kibesa ke
ahi", ati nematamonaka.
29 Kateya kakakatoma ati ehene yama me sari kanamemetemoneke. Tokiyomakabote
nematamonaka kateya tori ya, Baoro me kibi ka ya. Wawawa kanehimatamonaka.
Sonehimatamonaka Baoro ya Sira me fama me nokosi ya.

30 Baoro me ya tabe me tasi namehemetemoneke. "Himata nima oribe, hasi ona owa?"
ati nematamonaka.
31 "Sesowi Kirisito ati tinofahi waha. Hasi tinahaba tiwa awine tike. Tika yobe ka me
hasi, naba me awineke", me ati nemetemoneke.
32 Baoro ya Sira me fama Teoso tamine me kaminemetemoneke he ni ya. Me hikamina,
hinehemetemoneke, fara he ya tataba me ni ya.
33 Yama soki enoki ya kateya kakakatoma Baoro me hihiya ni soko nematamonaka.
Kateya kakakatoma me hibofarise, hinaka yobe ka me nafi me me hihibofarisa,
hinehemetemoneke.
34 Mera towakamematamonaka fare taboro ya. Me tafebone ta nematamonaka. Yayai
nematamonaka. Me nafi yayai narawemetemoneke, fare taboro ka mati, Teoso ati me
nofawahi karo.
35 Yama wamini ya sowisi me ati ihi saotato me tokomakehemetemoneke kateya ya.
"Me tasi tikanihi", me ati nemetemoneke.
36 Kateya kakakatoma me ati kaminematamonaka Baoro me ni ya. "Sowisi me ati
ihi tera tasi okanihabone oke. Te tasi tokanahi, te tokomibeya. Te yawariyahi", ati
nematamonaka.
37 Baoro ati yana nematamonaka. "Ota tokomaraba otake. Yama hiyara ota hiri ra
otake. Otara me kosi narake, me nafi nokosi ya. Tokometo ota kihake, Homa ka me ka
tokometo. Otara me te narake kateya ya. Ota tokomabone me ati na me awineke, me
tamaha otara me awara ota. Hine me kamake ahi, otara me tasi tokanibone mati", ati
nematamonaka.
38 Baoro me ati saotato me kaminemetemoneke sowisi me ni ya. Afa me ati me mitaha
me watohemetemoneke, Homa ka me ka tokometo Baoro me kihahamone mati.
39 Sowisi me kamakia Baoro me me aate nemetemoneke. Me me tasi hikaniha me ati
ihi me towakamabone me ati nemetemoneke yama bara ya.
40 Kateya ya me tasi tokana me towakamemetemoneke Ritia ni ya. Sesowi nonofa me
me awaha me me yayai nihemetemoneke. Me towakamemetemoneke waha.

17

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Tesaronika ya.

1 Me towakemetemonke. Afibori me fiya kana me towakawaha Aboronia me fiya
katasa me towakawahatasa manakobisa me kobo tokowitemetemoneke Tesaronika ya.
Sinakoka nehimatamonaka Tesaronika ya.
2 Baoro tokarima na tohehimatamonaka sinakoka ya, fara sitati nima. Manakobisa
Tesaronika ka sinakoka ya yobi nematamonaka sabato ya. Tokibe tokatase tokatasa ne
Teoso ati kaminematamonaka me ni ya.
3 Kirisito kaminematamonaka me ni ya. Teoso ka hiyara taiti Baoro kaminemata-
monaka. Kirisito ahabe ya Kirisito kitamatasehiba amaka, Teoso ka yama hani taiti ati
nemetemoneke, Baoro hikaminaharo. "Efe amaka hari, Sesowi Kirisito tohahari", Baoro
ati nematamonaka.
4 Me one Baoro ati me nofaha Sira ya Baoro me famaha me ya me tabawemetemoneke.
Soteo me ya bara me taba me yoro tokanemetemoneke, Baoro me ya me taba mati, bara
Teoso me nofaha mati. Me fanawi sawirawa, nemetemoneke, yinero kiharawaharo.
5 Soteo Baoro me me kakoemetemoneke, me nafi Baoro me me nofahamone me ihi.
Soteo me me yoro tokaniha me me towakemetemoneke Saso ka yobe ya, me ati komeha
mati, Baoro me me fito tokanihabone mati.
6 Me me hiwasiremetemoneke. Me me wasira Saso yari me watehemetemoneke.
Sesowi nonofa me me wata, nemetemoneke. Me me hekemetemoneke sitati ka hiti me
ni ya. "Afa me amake haro, sitati nafi me tonahiyateha mati. Me kakewaineke e ka sitati
ya", me ha ni ati nemetemoneke.
7 "Saso me amo hikanihanike hinaka yobe ya. Sesa ati me mitaterani me amake.
Makoni towisawa owa nemona me ati narake, Sesowi tohahari".
8 Me ati me mitaha me yawehemetemoneke, me nafi. Me yawa, nemetemoneke, me
ka hiti mati.
9 "Ota ni ya yinero te ta ni ya tera ota sa tosahaba otake", me ka hiti me ati
nemetemoneke, Saso me me hiyara mati.

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Bereya ya.

10 Yama soki ya Sesowi nonofa Baoro me me tokayosewitemetemoneke Bereya ya.
Bereya ya me kobo tokowite me towakiyomemetemoneke sinakoka toro ya.

11 Tesaronika ka me nima me ra Baoro ati kamiti me nofehemetemoneke. Fara yama
we nima Teoso ka yama hani ki ni me nemetemoneke, haha hiyara Baoro hikamina me
wasibone karo.
12 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke waha. Bara me toha,
nemetemoneke, me fanawi ya me tabaha mati, yama me kihaha mati.
13 Tesaronika ka soteo Baoro tamine me mitehemetemoneke, Teoso tamine kaminari
Bereya ya. Me kamakiemetemoneke Bereya ya, me me nayawabone mati, Baoro me
kakoabone mati.
14 Sesowi nonofa Baoro me yosehemetemoneke, tokehibonaha ma witi ya. Sira ya
Timotio me fama me tokasawikosehemetemoneke Bereya ya.
15 Me one Baoro me towakemetemoneke Atena ya. Me narabi nima nematamonaka,
Timotio ya Sira me fama me me yosemakekabote nabone mati he ni ya. Me
hisekosehimatamonaka.

Baoro he ya tataba mera noki nematamonaka Atena ya.

16 Baoro mera noki nematamonaka Atena ya. Baoro yati hiri ni tamaha awe ati boti
yama kaminematamonaka.
17 Sinakoka ka soteo mera hihiyara tohehimatamonaka, bara me ya me yoro tokana
mati, Teoso me nofaha mati. Fara yama we nima hiyari na tohehimatamonaka, mekato
ya me tokaha me ya tabahari.
18 Ebikorio ati kakamina mera hiyarematamonaka. Esitowiko mera hihiyara nemata-
monaka. "Himata nima hiyara na kaminara? Yama wato yokana tohare awaka", me one
ati nemetemoneke. "Bara me ka teoso me ati kamine awaka", me one ati, nemetemoneke,
Baoro hiyara amosa kamine karo, Sesowi tamine. Haha yama kamina nematamonaka,
e ahaba e wamisamatibone karo.
19 Me hima hiname me hekamematamonaka, fara me hihiyara ya, Erobako tohaha ya.
"Aya hiyara tikamina yati na ota miti forima naboneke.
20 Haha hiyara ota mitatera ota amake. Haha hiyara ota watohabone otake", me ati
nemetemoneke.
21 Atena ya wiwina bara me kakeha me ya me tabaha hiyara yati kamiti me nofate
me amake, hiyara yati kamini me nofa, na mati, bisa.
22 Baoro wehimatamonaka me nokosi ya. Hiyari yana tonehimatamonaka. "Te nafi
teoso me te nofatehani te amake.
23 Te ka sitati ya okeha te ka teoso me kanamori owahara oke. Teoso kanamori
owahara oke, ati hano e nari ahi: 'Teoso owa taboroba amaka hari, e awaterari', ati
hano ati nareka. Efe Teoso amaka, okominehibonaha te ni ya, te nofehi te watorari".
24 "Teoso yama nafi hiri nematamonaka. Yama nafi yoseka neme ya. Yama nafi yose,
naka bofe ya. Teoso winatere amaka teboro toro ya, teboro e hiri nari.
25 Teoso ehene e nahosa ke, e hasi naro. Efe ehene amaka, bani me nafi hasi, naro.
Era ha tere amaka, e kasomebana, kite kari.
26 E ka owateba hiri nibehimatamonaka, e nafi hinakititebana. Efe ehene hinama
amaka, bara me toha na mati. Era hiri ne e taborobone kaminematamonaka. E tamibone
ka e amo nibone kamina, e tamamateribone ka e amo nibone kamina, nematamonaka.
27 E siba nebona ati nematamonaka. Yama yabo ya tohatere amaka. Sawika e ni ya.
28 Teoso ehene e nahosa ke. Efe ehene e yaka, nineke, era kakatomahari. Te ka yama
hani nabisake, ati e naro ahi: 'Efe biti me e amake', ati naro.
29 Teoso biti me e amake. Makoni yati hiri nimona e ati rabone eke, yati hiri ni e ka
owa hiri hinaharo, hiri ni hiwatoaro. Teoso haha yama tohatere amaka, oro toha, barata
toha, yati toha, naro".
30 "Yama te watoremete amake baha, makoni Teoso tera kakorehimata amaka. Yama
hiyara e hiri te manako e nofamarahabone ati nareka, tabora nafi ka me e.
31 Teoso yama amo nibone hawa tonihemonaka, e nafi ka yama manakone nahabi-
hibonaha, e hiri naro. E ka yama kamine ati fiya torehibonaka. Ati ehene hahi
hiwasi yama manakone nahabihibonaka. Makoni hiri hinamemataka, hiyose ka yama
e watobone karo, e nafi", ati nematamonaka.
32 E ka owa ahabe wamisame Baoro kamine ati me mita me one haha nemetemoneke,
he ati me haha kana mati. Haha me haha ra me ati yana nemetemoneke. "Yama we one
ya tiwati ota mitatasahabanake", me ati nemetemoneke.
33 Baoro hiyari fawa ne tokomematamonaka waha.
34 Me one Teoso ati nofawaha Baoro ya me tabawemetemoneke. Me ka owa
Tionisio tohe Sesowi nofawa, nematamonaka, Erobako kari. Me ka fanawiri ohari,
nemetemoneke, Tamari tohaharo. Me one toha, nemetemoneke.

18

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Korito ya.

1 Atena ya yana tone tokawematamonaka Korito ya.
2 Faya soteo me famaha mera wasihimatamonaka fahi, Akira fati ya famahari, Birisira tohaharo. Akira watehimatamonaka Boto ya. Me watibemetemoneke Itaria ya. Manakobisa me kakamemetemoneke Karaotio ati ehene, Homa ka me ka towisawa tohahari. Homa ya soteo me winaha Karaotio mera nabane ka me kabanabisemetemoneke. Baoro mera aate nematamonaka, me ya tabehibonaha, me ka yobe ya,
3 me ka yama ahi ni ya hinaka yama ahi ni tabahabonehe. Yobe makari tohe hihiri me toha, yobe makari tohe hihiri Baoro toha, nematamonaka.
4 Fara sabato nima sinakoka ka mera hiyari nematamonaka. Ati me hinofematamonaka, soteo me ya bara me tabaha mati.
5 Sira ya Timotio me famaha Masetonia ya me yana tokana me kakamakehemetemoneke Baoro ni ya. Baoro hiyari ohariwahematamonaka, Teoso ati kaminari. Sesowi Kirisitomona ati nematamonaka, soteo mera hiyarari.
6 Baoro ati me nofara Baoro ati me tohihemetemoneke. Baoro me ati mite ka makari foto towitimatamonaka. "Teoso tera kakobonaka, fara te ati ehene, owati ihi amararo. Teoso ati okomina owati te mitakere. Bara me ohawabana oke", ati nematamonaka.
7 Sinakoka ya Baoro tasi tone tokawematamonaka bare ka yobe ya, Tito Yosito ka yobe ya, sinakoka wari kowani ya warehari. Tito Yosito Teoso nonofamatamona amaka.
8 Sinakoka kakakatoma Kirisibo tohe Sesowi nofawematamonaka, fare hinaka yobe ka me ya tabahari. Korito ka me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, me iibofarisabani mati.
9 Yama soki ya Baoro yama awehimatamonaka wata nima naro. Sesowi Baoro hiyarematamonaka. **"Baoro watorima tinahi. Hiyarakaba tinahi. Tiwati fawa rabone tike.**
10 **E famake. Tiwa me nahoraba tiwa awine tike. Owa me nofaha me tamahaba me amake, haha sitati ka mati",** ati nematamonaka.
11 Baoro Korito me ni ya sawi ka ano oharia abariko 6 ne ya mera kanawanehimatamonaka Teoso ati ya.
12 Akaya ka kofenato inomatamona amaka, Kario. Korito Akaya ka sitatimetemone amake. Soteo me nafi Baoro kakoa he me towakemetemoneke Kario ni ya.
13 Me ati yana nemetemoneke. "Yama hiyara ota hiri nabone Baoro ati nareka. Teoso ati ta ota nofahabone ati nareka, Sesa ati ota nofamarahabone ota", me ati nemetemoneke.
14 Baoro ati yana nebona ati Kario kahitimatamonaka. "Te ati miti onofa okere.
15 Hahi ati hiyare watare awaka, Sesa kaminari. Te ka owa tohe awaka, hora hinahari. Ati te mitaho, ha te ta, te kaminebana. Owati watariba, ha owa", ati nematamonaka.
16 Me tokomabone me hinehemetemoneke.
17 Sositeni sinakoka kakakatoma tohe me watehemetemoneke, me kosi hinehibanoho, kofenato ka yobe nokosi ya. Kario mera awe ati yana rematamonaka.

Baoro me kamehemetemoneke Atiokia ya.

18 Baoro sasawi kawahematamonaka mata Korito ka Sesowi nonofa me ni ya. Yana towahematamonaka. Sekerea ya toke tati sowe nematamonaka, tati kone nahabihari, yama ta nebonaha Teoso ni ya teboro ya, Serosarei ya. Wete namehibona ati nematamonaka Siria ya. Akira fati ya fame me ya tabame
19 me kobo namehemetemoneke Efeso ya. Sinakoka ya Baoro tokiyome soteo me hora hinehimatamonaka, ati me himitari. Birisira ya Akira me fama me teme tonakosemetemoneke Efeso ya.
20 Baoro sasawi kawahebona Efeso ka me hine hiwa bao nematamonaka.
21 "Okomatasabana oke te ni ya, oko kami Teoso nofe ya", ati nematamonaka.
22 Efeso ya yana tone kame waha tonamematamonaka Sesareya ka ya. Serosarei ka Sesowi nonofa mera awakosame kamawematamonaka Atiokia ya.

Aboro tokomakehimatamonaka Efeso ya.

23 Sasawima kawahe yana totasematamonaka. Karasia ya toka Firisia ya toka ne Sesowi nonofa mera kanawanehimatamonaka, me yayai nabone mati.
24 Soteo me ka owa Aboro tohe kobo nakehimatamonaka Efeso ya. Aresatiria me ka owamatamonaka. Hiyari aamosa tohehimatamonaka. Teoso ka yama hani kamini wawato tohehimatamonaka.

25 Sesowi ati wawatowa tohehimatamonaka, Sesowi ati nofahari kasiro ya. Mera kanawani forima nematamonaka Sesowi ati ya. Yowao mera iibofarisematamona tamine ta wato oohari tohehimatamonaka.
26 Sinakoka ya hiyari kanawanehimatamonaka, watorari. Birisira Akira me fama ati me himite narabo me nima hinehimatamonaka, me hikanawanebonaha, Teoso ka hawi ya, wato yokana hihahabonehe.
27 Tokehibona ati nematamonaka Akaya ya. Sesowi nonofa me ka yama hanibone me rawi nemetemoneke, Aboro me kamina mati, me hinofebonaha. Aboro tokawehi ehene me yayai nemetemoneke, Sesowi ati me nofaha mati, Teoso ati ehene, yahahari.
28 Sesowi kaminematamonaka soteo me ni ya. Teoso ka yama hani namohimatamonaka me ni ya, Sesowi kaminaro, Kirisito tohahari. Ati fiya tonehimatamonaka fari.

19

Aboro tokome nowati ya Baoro kobo tonamakehimatamonaka Efeso ya.

1 Korito ya Aboro toke nowati ya Baoro kakehimatamonaka Efeso ya. Sesowi nonofa me one kobo nematamonaka.
2 "Hiba Sesowi ati te nofa ni ya Teoso Kanamori kakehita ama te ni ya?" ati nematamonaka.
"Teoso Kanamori tamine ota mitatere amaka", me ati nemetemoneke.
3 "Himata nima te iibofarisi tehani te amari?" ati nematamonaka.
"Yowao ehenematamona nima ota iibofarisi na otake", me ati nemetemoneke.
4 "Yowao mera iibofarisematamonaka, me ka yama hiyara me nofamara mati. Yowao ati e nematamonaka ahi: 'Hahi kamakibona ati te nofahaba teke onowati ya', ati nematamonaka. Efe amaka hari, Sesowi, Yowao hikaminehimata", Baoro ati ne
5 ati me himite ka me bokawemetemoneke Sesowi ino ya.
6 Baoro yehe kakakibare ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya. Me ati tohawemetemoneke, Teoso ati me hiyara mati,
7 me 12 na mati.
8 Abariko famehi ohari ne ya Baoro yoyobi tohehimatamonaka sinakoka ya. Mera hihiyara tohehimatamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Wawato toharematamonaka.
9 Me one Baoro ati nofaramone me ati nemetemoneke. Fara me one narabi me nima nemetemoneke, Teoso ka hawi me nofarabone mati. Baoro me ya tabamarehimatamonaka. Mera towakematamonaka Tirano ka esikora ya, Sesowi nonofa mati.
10 Fara yama we nima Teoso ati kamini na tohehimatamonaka Tirano ka esikora ya, faha fowe nafamari. Asia ka me nafi winaha Teoso ati tamine me mitehemetemoneke, soteo me ya bara me yoro tokana mati.

Inamati Sefa biti mera kasawarihimatamonaka.

11 Teoso ehene Baoro mera nakitamehimatamonaka. Baoro yama watohimatamonaka Teoso ehene.
12 Baoro ka makari one me itiha me hekamakia me kokoro hirehemetemoneke haha me kiya na me mese ya, me kitamabani mati. Me rabika me kitama, nemetemoneke.
13 Soteo me one me rabika me me kasomabisabone me ati nemetemoneke, Sesowi ino ya. Me ati e nemetemoneke ahi: "Tiwa oyosema okibone Sesowi ino ya, ino Baoro hitihari", me ati nemetemoneke.
14 Haha me 7 nemetemoneke, Sefa biti me toha mati, Sefa sasetoti me ka hiti owa tohahari.
15 Hinamati ati yana nematamonaka, Sefa biti mera hiyarari. "Sesowi owa, Baoro owa, ote ama oke. Hibake me te amari, ha te?" hinamati ati nematamonaka.
16 Me ka owa rabike mera fito kanehimatamonaka. Mera mono ne hasi nematamonaka, kitahari. Me kana hikawematamonaka. Me tokomemetemoneke, me kori, me sibi hina mati, me hiyaya kawaha mati.
17 Efeso ka soteo me nafi me tamine me mitehemetemoneke. Bara me himita hinehemetemoneke. Me nafi watomisa, "Sesowi ta aamosa re?" me ati nemetemoneke.
18 Me tamaha Sesowi ati me nofawaha me ihi hiyara me kaminemetemoneke.
19 Me one yama nanamo tohaha me ka yama hani me kakamemetemoneke, me sari hinahabanihi me nafi nokosi ya. Haha yama hani manakone 50 mio moweta tohehemetemoneke me ati ya, moweta barata tohahari.
20 Teoso ati me nofawemetemoneke kasiro ya.

Me abe mono nemetemoneke Efeso ya.

21 Baoro ati boti e nematamonaka ahi: "Masetonia owakariwa Akaya owakariwamake
oni ya okomawahabana oke Serosarei ya. Manakobisa Homa yaka onahabana oke Teoso
ati ehene", ati boti ati nematamonaka.
22 Baoro ya tataba mera tokayosewitematamonaka baha, Timotio ya Erasito me fama
mati, Masetonia ya. Sawisa nematamonaka Asia ya.
23 Baoro sawisa ne ya me ati hiyara kakehemetemoneke, Teoso ka hawi me kamina
mati.
24 Me ka owa Temetirio tohe yama hihiri tohehimatamonaka, barata hiri ni. Me ya
tabehi yobe biti me hihiri tohehemetemoneke, Atemisi ka teboro tomene. Yinero me
kikiha tohehemetemoneke, barata hiri ni manakone.
25 Temetirio mera yoro tokaniwame mera hiyarematamonaka, barata hihiri mati.
"Haha yama te awake haro, e ka yama ahi ni, ihi e honi karo.
26 Baoro ati tamine te mita te awineke. Abono te awa, ne awaka. Ati e nemonaka
ahi: Haha yama e hiri na hiri ni teoso tohateremona ati nemonaka. Hiyari ehene e ka
yama hiri ni kaniki me nofamarahaba me amake, me tamaha mati, Efeso ka mati, Asia
ka tabora nafi ka mati.
27 Era nofi me fawa naba me amake, barata hihiri me e, Atemisi ka teboro hiyaremona
me ati ni ya. Atemisi hiyaramone me ati naba me awineke. Atemisi amosate amake.
Asia ka me nafi Atemisi nofate me amake. Me nafi hinofate amake, teoso tohi karo", ati
nematamonaka.
28 Temetirio ati me mitaha me yawamisa me ati kitamisehemetemoneke. "Atemisi
Efeso ka amosate amake haro", me ati nemetemoneke.
29 Haha tabora nafi ka me ati kitamisa me abe hora na me ati itarawemetemoneke.
Me nafi kana nawahi ohariemetemoneke, me nanahori ka ya. Me kana nawaha Kayo ya
Arisitako me fama me me totikosikimehemetemoneke, Baoro me onemonehe, Masetonia
ka mati.
30 Baoro tokomakinima ne me one hikayawehimatamonaka, Sesowi nonofa mati.
31 Sitati ka me ka hiti me ati ihi Baoro narabo me nima nemetemoneke, tokomakere-
bonaha, me hikayawe kari.
32 "Atemisi amosate amake haro", me one ati, me one ha ni hihiya nemetemoneke,
yama me watori karo. Yama hiyaremetemoneke, me ka heoniao karo, me one ha narawi
karo, yama me hiwatoraha ihi me nafi tohaha mati.
33 Aresatiri hiyarebona soteo me ati nemetemoneke, me nafi ati himitebonaha.
Aresatiri mano yana ne mano ta tomisematamonaka, ati me himitebonaha.
34 Hiwa kaminebona ati ne ati me fawa hinihematamonaka, me hiwato kari,
soteomona me hine kari. Me ha ni ohariwahemetemoneke, "Atemisi amosate amake
haro", me ati na mati. Me ha ni ka bahi famehimatamonaka.
35 Me ka hiti mera hora kasehimatamonaka, me ha ni fawa nisahabone mati. "E ehene
me awate me amake, me nafi, Atemisi ka teboro e kakatomaha e, Efeso ka me e, Atemisi
amosateharo", ati nematamonaka. "E ehene me awake, neme ka yama sonehemete e
kakatomaha e.
36 Te ati fawa kabote nahi. Te abe mono riyahi.
37 Haha me te kakamiya yama boboti me amakere, teboro ka yama. E ka teoso irabori
me tonihakere.
38 Me ihi hiyara Temetirio me ihi me awahamone me ati na me ihi me kaminaboneke
sowisi me ni ya.
39 Heoniao hiri ni te nofi ya heoniao te hiri nahi, hiyara bara te kaminaba te.
40 Me one era hora kariyahi, e tamine me miti ya, yama hiyara e hiri namone e. Himata
nima e ati ribe, era me hora kanaha me ni ya?" ati nematamonaka.
41 Hiyari fawa ne mera toyosemematamonaka, me tokomabone mati.

20

Baoro tokehimatamonaka Masetonia ya Akaya famaha ya.

1 Me ati fawa nisi ya Baoro mera ha nematamonaka, Sesowi nonofa mati, mera
hiyarebonaha. "Fara te kiti tohahaba teke", ati nematamonaka. Me narabi nima
nematamonaka, tokomebonaha Masetonia ya.
2 Tokomematamonaka Masetonia ya. Me narabi nima tasehimatamonaka, Masetonia
ka Sesowi nonofa mati. "Fara te kiti tohahaba teke", ati tasehimatamonaka. Yana totase
tokomawahatasematamonaka Keresia ya.

3 Keresia ya sawi ka abariko fame ohari, nematamonaka. Siria ya towakamehibona
ati ne soteo me hinabowebona me ati tamine mite wete namehimatamonaka. Masetonia
ta ya kariwamebona ati nematamonaka, tokomebonaha Siria ya.
4 Me ya totabamehimatamonaka. Sabatoro toha, Biho biti, Bereya kari. Arisitako
toha, Sekoto toha, Tesaronika ka mati. Kayo toha, Tebi kari. Timotio toha, Tikiko toha,
Torofimo ya famahari, Asia ka mati.
5 Haha me toki tai tohahamaroke haro Torowati ya, otara me noki towitiabone mati.
6 Bao fehemeto ka ayaka nowati ya Firibo ya ota yana tokana ota yaka kana ota amo
ni siko ni ya ota kobo tokanamakiamaro otake fara ota one me ni ya Torowati ya. Ota
amo ni 7 namaro otake Torowati ya.

Torowati ka me ka owa ahabe Baoro hinawamisamematamonaka.

7 Tomiko ya ota yoro tokanamaro otake, bao ota kabahabone ota. Yama we one ya
Baoro tokomebona mera kanawana nabemarika. Yama soki enoki nowati ya Baoro
hiyarasa nemarika.
8 Ota nahoriamaro otake yobe towitaremisehi neme ke yobe towitaremisehi ya. Rabiao
tamahamaroke.
9 Yetene Eotiko tohe itarimarika nokobi wanaha ya. Baoro hiyari yabo ka Eotiko
nokobisa awehimataka, amo nisehibanoho. Nokobisa hikehemo waha ne sonehimarika
bofe ya. Me hinakisamake abohi me hitimisamemarika.
10 Baoro kisamake hikarabatarise abohi hitiri hinemarika. "Te yawarima nahi. Yati
nasa ka", ati nemarika.
11 Baoro tokomisamatasehi mera ebe nemarika bao ya. Bao kaba nemarika fare.
Hiyaramatasehimarika, hiyari kawahebanoho. Faya tokomawahemarika.
12 Hahi yetene me towakamahamaroke yati namahari. Me yawi fawa namaroke fahi.

Baoro tokehimatamonaka Mireto ya.

13 Nafio kawite ya ota tokifiwahama ota towaka ota kobo kanamaro otake Aso ya,
Baoro ota ibehabone ota fare ati ya. Hawi ka ya tokomebona ati nemarika.
14 Aso ya ota kobo ne foye ota towakawahamaro otake Mitireni ya.
15 Ota towakawahatasa ota kobo namaro otake Kiyo ya. Yama we one ya ota
kakariwahamaro otake Samo ya. Yama we one ya ota kobo towititasamaro otake Mireto
ya.
16 Efeso ya Baoro tokamatarebona ati nemarika, sawi yaborebonaha Asia ya. Babaha
nemarika, tokomebonaha, kobo tonamibehibonaha Betekositi ka ayaka nokosi ya
Serosarei ya.

Baoro Efeso ka mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha Mireto ya.

17 Mireto ya Baoro mera ati nemarika Efeso ka Sesowi nonofa me nanarifa mati.
18 Mireto ya me kakeha mera hiyaremarika. "Owehene te awate te amake, e tabaha e,
19 Teoso e narifa e. Hibati ya okibaha e tataba tohahamaro tera sa osa okere. E tabasa
ke. Owa owakatomatera ama oke. Tera owakatomate ama oke, ha te ta. Soteo owa me
nabowabone me ati na tera sasa tosa oharamaro ama oke.
20 Yama nafi ya tera kakanawana ohahamaro ama oke, te ehene amosabone te. Te
nafi yoro tokana tera ohiyara, te ka yobe nafi ya tera ohiyararawa, na ohahamaro ama
oke.
21 Soteo me ohiyara, bara me ohiyara, na ohahamaro oke. Me nafi yama hiyara
nofamarahabone aati ohahamaro oke, Sesowi e ka Hiti ati me nofawahabone mati.
22 Faya okomibana oke Serosarei ya, Teoso Kanamori ati ehene. Himata nima yama
naba owa ni ya okomi ya Serosarei ya?
23 Fara sitati nima Teoso Kanamori ati e ne amaka ahi: 'Baoro tiwa me wati kanahaba
me amake. Tifoyaba ama tike', ati ne amaka.
24 Owa nofi owaharirabone oke. Haha yama Sesowi hikaminaha owehene tohahabone
oke. Hiyara amosa okominahabana oke, e ni ya amosaro".
25 "Tera owamateraba ama oke waha. Te ni ya e ka towisawa okominate amaka,
Sesowi.
26 Sesowi te nofamara te tosawari ya te tosawarihaba te awineke, fara te ati ehene,
owehene amararo, Teoso ati okomina owa te ni ya. Teoso ati te mitaha te amake,
okominaharo, Teoso ati nafi.
27 Teoso ati hasi neba watamakara.
28 Teoso Kanamori ati ehene Sesowi nonofa me te narifabone teke. Me te kakatoma,
tera te kakatoma, nahi. Ofeya me narifi nima me narifi te nabone teke. Teoso mera
kanikematamonaka fare biti emene ya. Biti ahabematamonaka, mera kasomebonaha.

29 Okoma onowati ya robo me te awahaba teke, ofeya me me yete na mati.
30 Te ka one me me kanawanatehaba me amake yama bara ya, te ya me tabamarahaba
mati, me ya me totabawahamahabone mati.
31 Te ati katamoriyahi. Owa te wati nawahatehaba teke, tera okanawani onofa owa,
faha fowe fama ohari na ya tera okanawana owa. Me one owa me wati kanaha tera
kanawani fawa oraharo ama oke, te nafi okanawana owa.
32 Tera ta onahabana oke Teoso ni ya, tera kakatomawehibonaha, Teoso amosari. Ati te
nofe ya te taminatehaba teke. Tera nakitebonaka. Ati ehene te winatehaba teke taboro
ya, he ya te tabaha te. Haha me hinofa me ya te tabahaba teke".
33 "Te ni ya osawia te ka oro onikarihi, te ka barata onikarihi, te ka makari onikarihi,
ote ama oke te ni ya.
34 Oko yama ahi ni te awake, ahi onaharo, oko yamabone okanikibone karo, oko one
me ka yamabone okanika, obone karo.
35 Owehene te awahabone onaharo ama oke, te ati boti e nibone karo ahi: 'E ka yama
ahi ni nafihabone eke, e ka one me e narifa e, me kitara mati', te ati boti ati nabone
onaharo ama oke, owehene te awaha te. Sesowi ati te wati nawahabone onaharo ama
oke, e naro ahi: **'E ka yamaba me ta ni ya yama aamosa raba te amake. Ha e
ta me ka yamabone ta e ta ni ka yama amosate amake kasiro ya',** Sesowi ati
nematamonaka".
36 Baoro hiyari fawa ne iso yobati ya itarisehimarika, Teoso ha nebonaha. Me ya
tabehi Teoso me ha namaroke.
37 Me nafi ohi namaroke fahi. Baoro me hihiwate noko me kokomi hinakimarika.
38 Me ati boti kamoniamaroke, he ati me mitaha mati, mera awamaterebona ati nari.
Me ya totabifewamemarika, nafio ite ya.

21

Baoro tokomakehimatamonaka Serosarei ya.

1 Ota towaka me ota kakosahamaroke. Ota towaki ohariamaro otake Kosi ya. Yama
we one ya Hoti ya ota towaka manakobisa Batara ya ota towakamaro otake.
2 Faya nafio ota wasihamaro otake tokehibona me hinahari Fenisia ya. Ota kibewa
ota towakamaro otake.
3 Sibiri ota awahamaro otake yasoka ka ya. Ota fiya kana ota kobo namaro otake Siria
ka sitati Tiro tohaha ya. Nafio honene me yabaha
4 Sesowi nonofa me ota siba na me ota wasihamaroke. Ota amo ni 7 namaro otake.
Baoro tokomebona tokomarebona me ati namaroke Serosarei ya, Teoso Kanamori ati
ehene.
5 Ota amo nibone ahabi ya ota tokomamaro otake. Me ya ota tabami me ma
namakiamaroke sitati ka yama bari kani yowi ya, me ka yiboterawaha, me ka
mateherawaha, na mati. Ota iso yobati ya ota nahorisa Teoso ota ha namaro otake.
6 "Ota tokomake", ota ati na ota kibi ya me tokomabisamaroke.
7 Tiro ya ota yana tokana ota tokomabisamaro otake Toremaita ya. Sesowi nonofa me
ota wasiha me ya ota tabimaroke yama we oharia ya.
8 Yama wamini ya ota towakawahamaro otake Sesareya ya. Firibi ka yobe ya ota kobo
namaro otake, efe hiyara amosa kakamina tohahari, Sesowi nonofa me nanarifa me 7
na me ka owa tohahari. Ota tabawaimaroke.
9 Bite 4 narawamaroke, hinita toharawaharo, Teoso ati kakaminarawaha.
10 Yama we one ya Serosarei ka soteo kobo nakehimarika, Teoso ati kakamina, Akabo
tohahari.
11 Ota ni ya kake Baoro tosi matone sota tonehimarika. Yehe kini kawaha teme rabo
kini kawaha, nemarika, Baoro tosi matone ya. Ati yana nemarika. "Teoso Kanamori ati
e nareka ahi: 'E ka owa haha mato kihehi soteo me wete hinehiba amaka Serosarei ya,
me ta hinehibana bara me ni ya'", ati nemarika.
12 Ati ota mite ka Baoro ota aate namaro otake, Sesareya ka me ya ota tabaha ota,
tokomarebonaha Serosarei ya.
13 Baoro ati yana nemarika. "Himataba te ohi na owa te nayawineri? Hine owa
me wete ke Serosarei ya. Hine ohaba, oke. Sesowi ati okominahamone owa me
nabowahabone me ati na me awineke".
14 Ota ati miti nofare ota ati fawa kanamaro otake. "Hine tohake, Teoso hinofaro", ota
ati namaro otake.
15 Ota yana tona yama we one ya ota tokomamaro otake Serosarei ya.

16 Sesareya ka me one ya ota totabamamaro otake. Otara me towakama otara me tosewitehamaroke Manaso ka yobe ya, Manaso ya ota tabahabone ota. Sibiri kamatamona amaka, Manaso. Hibati ka Sesowi nonofamatamona amaka.

Baoro Tiako mera hiyarematamonaka.

17 Serosarei ya ota kobo tonama Sesowi nonofa me yayai namaroke, otara me awaha mati.
18 Yama we one ya Baoro ya ota tabaha ota tokahamaro otake Tiako ni ya. Ota ka hiti me nafi kakehamaroke.
19 Baoro mera hiyaremarika, Teoso yama hiri hinahamone kaminari, Teoso ati kakamina tohe karo bara me ni ya.
20 Baoro ati me mitaha me Teoso me kahiyarahamaroke.

Baoro me aate namaroke fahi. "Baoro soteo me tama me tiwa tike waha, Sesowi ati me nofawaha mati. Fare Mowisei ati namatama me nafi ihi nineke.
21 Titamine me mitahamoneke, haha soteo bara me tabori ya me winateha me tikanawanamone tiwa, Mowisei ati me nofamarahabone tinahamone tiwa. Titamine me mitahamoneke, me ka matehe sowiri atari kote me wisi rabone tinahamone tiwa.
22 Himata nima tiribe waha, titamine me miti ya, tikama tiwa ahi?
23 Tiwehene e nabana tike, fara ota ati nima. Haha me fama me fama na me nake ahi, Teoso ka yamabone me ta nabone me ati na mati.
24 Me ha tinamahi, tera te soko nibeya, te amosabone te Teoso ni ya. Me ka yama manakone tinahabihiyahi, me tati kone sosowe manakone. Tiwehene me awi ya me ati e naba me amake ahi: 'Keye amake. Baoro Mowisei ati nofate amaka. Mowisei ati e nofahabone ati ne awaka', me ati naba me amake.
25 Hibati ya yama hani ota ta namaro otake bara me ka yama hanibonehe, bara Sesowi nonofa mati, ati e naro ahi: Bani me me kabarabone me narabi ota nima namaroke, haha bani me one me me ta namone mati teoso me one ni ya. Ama me kabarihi, bani me namiti niki kanaha me me kabarihi, nabone ota ati namaro otake. Me ka yibote ahi ni me naharirawa, nabone ota ati, namaro otake", me ati namaroke.
26 Faya yama we one ya Baoro mera ati nemarika, me 4 na mati, hine me natam-inahabone mati, me amosabone mati Teoso ni ya. Hine me nataminehemetemoneke, Baoro ya me tabaha mati. Yama we one ya Baoro tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya, me amo nibone kaminebonaha, Teoso ni ya bani me me ta nabone me amo ni.

Baoro me nabowabone me ati nemetemoneke teboro wari ka yama ya.

27 Me amo ni 7 na ahabinima ni ya Asia ka soteo me hiwehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Me one narabi me nima nemetemoneke, Baoro me nofarabone mati, me hiwatebanoho.
28 "Otara te kasomahi. Efe amaka hari. Yama nafi ka bara mera hihiyara amaka, era me nofarabone ati ne kari, Mowisei ati me nofarihi, teboro me nofarihi, nabone mati. Teoso ka teboro wari ka yama tonahiyaka, mera kakiari ahi, bara mati", me ha ni ati nemetemoneke.
29 Baoro ya Torofimo me famaha me yaka kana me me awehemeteke sitati ya makoni me atimeteke. Torofimo Efeso kamari amaka. Efe Baoro hekiyomemona me ati boti ati nemeteke.
30 Serosarei ka me nafi ati komeha me kana ni kakehemetemoneke. Baoro me wata me tasi hikanematamonaka teboro noko borone ya. Teboro noko borone me bari kawahamemetemoneke.
31 Baoro me nabowabone me ati nemetemoneke.

Homa ka saotato mera yoyose ni ya me me hikaminehemetemoneke, me ati komehamone mati, Serosarei ka me nafimonehe.
32 Saotato me ya kabitao me tabaha mera ha ne me kana ni tokomakehemetemoneke. Baoro me katoma saotato mera yoyose me ya tabehi me kamakia me me awaha Baoro me sa tosehemetemoneke.
33 Saotato mera yoyose tokomakehimatamonaka Baoro ni ya. Ati ehene saotato Baoro me yati tonehemetemoneke koheti kafama ya. "Hibake amara?" ati nematamonaka, me naokosa mera aate nari. "Himata ebe neno amara?" ati, nematamonaka.
34 Owa ha ni hihiya, owa ha ni hihiya, owa ha ni hihiya, ne me ha kanikima nemetemoneke. Saotato mera yoyose Baoro ka yama watohinare ati ehene saotato Baoro me towakamehemetemoneke fara me tabori ya.

35 Saotato me ka kikisama mate ya me kobo tonama me one katoma hiri nemete-
moneke. Me one katoma hiri na me ihi Baoro me tama nemetemoneke, me yaka
hikanari.
36 Me ati kitaha me yotohemetemoneke me nowati ya, "E nabowehibonaka", me ati na
mati.

Baoro soteo mera hiyarematamonaka, saotato me ka yobe ya.
37 Saotato me tabori ya me hekiyomame saotato mera yoyose aate nematamonaka.
"Tiwa aate obana?" Baoro ati nematamonaka.
"Keresia ka me ati tiwatone ti?" saotato mera yoyose ati nematamonaka.
38 "Efemona ama tirini, Esito me ka owa, 4000 me makiti tohaha mera hima nemonaha,
he ya me tabahabone mati yama honara ya, me ihi itihabone mati?" ati nematamonaka.
39 "Soteo ama oke. Sitati Taso kabisa ama oke, Sirisia karo. Taso sitati webote amake.
Tiwati amosi ya me ohiyarahabone onahara oke", Baoro ati nematamonaka.
40 Ati amosematamonaka. Baoro kikisama ya warehi mano ta tomisematamonaka.
Me nafi ati fawa kanemetemoneke. Soteo me ati ya mera hiyarematamonaka.

22

1 "Okaniso me toha, okobi me toha na owati te mitahi. Yama hiyara hiri okere", ati
nematamonaka.
2 Fara me ati ya hiyare ati me himite ka me ati fawa nisi yokana tohehemetemoneke.
3 "Soteo ama oke. Owatemete ama oke Taso ya, Sirisia karo. Oyanamaro ama oke
ahi Serosarei ya. Kamarieo owa kanawanehimari ama oke, Mowisei ka yama hani ya.
Teoso ka yama hani onofa oke kasiro ya, fara te nima.
4 Me nonofiba oharamaro ama oke, haha hawi me nofaha mati. Me wewete
ohahamaro ama oke, me te ona mati kateya ya, me makiti ya me fanawi tabaha mati.
5 Keye amakere. Sasetoti ehebote e ka hiti me ya tabe owa me awateha owa me
watoke. Me te aate nahi, owa me watoha mati. Yama hani me ta namaro me amake,
owakabonehe soteo me ni ya, Tamasiko ka mati, me wete ni owakamahabone ati naro,
Sesowi nonofa mati, Tamasiko ka mati, me me hikatomahabone mati Serosarei ya".
6 "Tamasiko ya oka Tamasiko yabori ya yaka owitia yama oye owahamaro ama oke
bai nokorise ya, oye kitaharo, owa moto kanaharo, kisaharo neme ya.
7 Osahamaro ama oke. Osaha e ka owa ati omitamaro ama oke. **'Saoro, Saoro,
himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?'** ati nemarika".
8 "'Hibake ama tiri?' onahamaro oke".
**"'Sesowi Nasare ka ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike
owa ni ya',** ati nemarika.
9 Ota one me ya otabi ka yama oye me awaha ati ta me himitarehimona me
hinehimarika".
10 "'Himata hiri oribe waha?' onahamaro oke".
**"'Tiwamisamahi. Tikamibeya Tamasiko ya. Tiwa me hiyaraba me amake fahi,
yama hiri tinahaba me kamina mati',** ati nemarika".
11 "Yama owamarahamaro ama oke, yama oye ihi, wehe kitaharo. Me ya otabi ka
omano me tama na owa me towakamamaroke Tamasiko ya".
12 "E ka owa Anania tohe sawihimataka Tamasiko ya, fare Mowisei ati nafi nima ehene
na tohahari. Tamasiko ka soteo me nafi ehene nonofa hihehimatamonaka.
13 Kake warehimarika obeheri ya. 'Niso Saoro, tinoko awamahi', ati nemarika. Faya
owehimarika.
14 'E ka iti me ka Teoso ati timitawahaba ama tike. Ati ehene he nanarifa amose
tiwahaba ama tike. Tiwa ha neba amaka Teoso ati ehene.
15 Haha yama tiwaha tikaminahaba ama tike, ati ehene.
16 Himata nima tiribe waha? Tiwarimisahi, ha tibaya. Tibofarisahi, tika yama hiyara
soko nibeya', ati nemarika".
17 "Wete onamamaro oke Serosarei ya. Teboro wari ka yama ya Teoso ha ona Sesowi
owahamaro oke wata nima yama na ya.
18 **'Yana tonakabote tinahi, tikamibeya. Serosarei ka tiwati miti me nofaraba
me amake, owa tikamina tiwa',** ati nemarika".
19 "'Sesowi owehene me awate me amake, me siba owahare owa, tiwa nonofa mati,
sinakoka nafi ya, me te onahabone owa kateya ya, me me kosi hinahabone mati.
20 Owa me awaharo me amake aya Esitefo me nabowa me ya otaba owa, Esitefo
tiwa kaminari. Me ihi onofaro ama oke. Me ka makari owakatoma onaharo ama oke',
onahamaro ama oke".

21 **"'Yana. Owati ihi tikahabone tike bara yama yabo ka me ni ya',** ati nemarika",
Baoro ati nematamonaka.
22 He ati me kamita he ati kamiti me nofamarehemetemoneke. Faya me ati
yana kanehemetemoneke. "Te nabowaho. Sawi ota nofamakara waha", me ati
nemetemoneke.
23 Me ha ni kitaha me ka makari me sota nemetemoneke. Wami me were
kanehemetemoneke neme ya. Saotato mera yoyose ati ehene me hekamehimatamonaka
fara me ka yobe ya.
24 Saotato mera yoyose me hora hine me ati kasiro ka saotato mera yosehimata-
monaka, Baoro me kosi nabone mati, yama kaminebonaha, hiri hinahamonehe, yama
hiyararo.
25 Me wete hinehimatamonaka, me kosi hinehibonaha. Baoro beheri ya kabitao
wehi ra aate nematamonaka. "Homa ka me ka tokometo okiha oke. Yama hiyara hiri
onahamone sowisi ati neba ati watarareka. Yama e na hiyara awineke, owa te kosi ni
ya", ati nematamonaka.
26 Kabitao Baoro ati mitehi tokome saotato mera yoyose hiyarematamonaka, Baoro
ati kaminari. "Haha yama me hiri hinahabone tinaha hiyara awineke. Hahi Homa ka
tokometo kihehimona ati nareka", ati nematamonaka.
27 Saotato mera yoyose kamehimatamonaka, Baoro aate nebonaha. "Tiwa tikaminahi
owa ni ya. Homa ka me ka tokometo tikihini?" ati nematamonaka.
"Ee, okiha oke", Baoro ati nematamonaka.
28 "Homa ka me ka tokometo okanika manakone nafihamaro amake", saotato mera
yoyose ati nematamonaka.
"Oko tokometobone okanikaramaro amake. Hine ya me ta hinehemeteke owati ya",
Baoro ati nematamonaka.
29 Saotato mera yoyose Baoro ati mite tokomematamonaka, watomisahari, ati ehene
Baoro me wete ni karo, Baoro Homa ka me ka tokometo kihano karo. Haha he me kosi
nabone me hinaha, afa me tokoma, nemetemoneke.

Baoro soteo me ka hiti mera hiyarematamonaka.
30 Saotato mera yoyose soteo me ati mitehibona ati nematamonaka, Baoro me kamina
mati, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati na mati. "Baoro himata ebe neno me
kakoneriya?" ati boti ati nemata awaka. Yama we one ya saotato mera yoyose ati ehene
me yoro tokanemetemoneke, sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me tabaha mati,
me nafi, Baoro me kaminabone mati, Saotato mera yoyose ni ya. Baoro ka koheti katise
ati ehene Baoro warematamonaka me nokosi ya.

23

1 Baoro mera kakatomehimatamonaka. "E ka one mati, owehene amosi fara tohineke
Teoso ni ya", ati nematamonaka.
2 Sasetoti ehebote Anania tohehi ati ehene me ka owa Baoro inohoti tao kanehimata-
monaka, warehari Baoro beheri ya.
3 "Teoso tiwa tao kanehibonaka. Yama babari kana nima tine tike, tita sasawa na
ya keteharo. Mowisei ati onofarahamone tinaha Mowisei ati tinofa tikere, ha tiwa ta.
Makoni tiwati ihi owa me tao kineke", Baoro ati nematamonaka.
4 Me ati yana nemetemoneke me nahoria mati Baoro beheri ya. "Sasetoti ehebote
irabori tinihine ti, Teoso hikatikahari?" me ati nemetemoneke.
5 "Sasetoti eheboteno owatoramako amaka. Hibati ka yama hani ati e te amake ahi:

'Te ka towisawa irabori te tonihariyahi',

ati te amake", Baoro ati nematamonaka.
6 Manakobisa Baoro ati boti e nematamonaka ahi: "Me one satoseo me toha, fariseo
me toha, na me awineke, me yoro tokana mati", ati boti ati nematamonaka. Ati yana
nematamonaka. "Fariseo ama oke ha owa. Fariseo biti ama oke. E ahaba Teoso ati ehene
e wamisamatasabone oni ka owa me nabowabone me ati narake", ati nematamonaka.
7 Ati me himitawahe ka me abe hora ni yana kanehemetemoneke, me abe kobo kana
mati, fariseo me ya satoseo me tabaha mati. Me ati me mitaha me abe ebe kanaha me
tokomakikimemetemoneke.
8 Teoso era nawamisamarehibona satoseo me ati te me amake. Teoso nanarifa me
watarihi, e kanamori watarihi, namone me ati teha me amake, satoseo mati. Haha
yama nafi okominaha natehamone fariseo me ta me ati te me amake.

9 Faya me ha ni kitamisehemetemoneke, me abe hora na mati. Fariseo me ka Mowisei
ati kakamina me one ati yana nemetemoneke kita ya. "Hahi yama hiyara hiri re awaka
hari. Teoso nanarifa owa ati mitare? E kanamori one ati mitare?" me ati nemetemoneke.
10 Me abe hora ni kitawemetemoneke. Saotato mera yoyose ati ehene saotato Baoro me
totimakehemetemoneke, me baikani ya. "Me kote hikaneba amaka", ati boti ati nemata
awaka. Ati ehene me hekamehimatamonaka saotato me tabori ya.
11 Yama soki ya Sesowi wehimatamonaka Baoro beheri ya. **"Watorima tinahi. Owa
tikaminate ama tike Serosarei ya. Owa tikamina, titehaba ama tike Homa ya
Teoso ati ehene",** Sesowi ati nematamonaka.

Soteo Baoro me wati kanehemetemoneke.

12 Yama we kamaki ya soteo me abe hiyara me ati e nemetemoneke ahi: "E
tafarihi, faha e fawarihi, naba e amake, Baoro e nabowari ya. Keye amakere", me ati
nemetemoneke.
13 40 me toha me atimetemoneke.
14 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me ni ya me tokehemetemoneke.
"Ota tafaraba ota amake, Baoro ota nabowari karo.
15 Saotato mera yoyose te aate nahi, te ni ya Baoro kakamebana. Baoro te aate ni
forima nebona te ati naba teke, saotato mera yoyose te aate na te. Yabokire ya ota
nabowehibanaka", me ati nemetemoneke.
16 Baoro hinakasima biti me ati tamine mitehimatamonaka. Saotato me tabori ya toke
me ati kaminematamonaka Baoro ni ya.
17 Baoro saotato me ka hiti ha nematamonaka. "Hahi yetene tekahi saotato mera
yoyose ni ya, ati himitebana, me ati kaminebana he ni ya", ati nematamonaka.
18 Faya hekematamonaka saotato mera yoyose ni ya. "Hahi Baoro foyehi ati ehene
yetene owakakine oke, ati timitebonaha", ati nematamonaka.
19 Mano wara hine hekamehimatamonaka me fami ohariabone mati. "Himata nima
tiwati nabani tiwa owa ni ya?" ati nematamonaka.
20 "Soteo me ati ihi Baoro tekamaminahabone tike me ka hiti me ni ya, me ati
namoneke. Aate ni forima hinehibona me ati nabone me ati namoneke.
21 Haha yama hiri tirahabone tike, hiri tinahabone me hinahanihi. 40 me tohaha me
noki hinehimonaka. Me ati e namoneke ahi: 'E tafarihi, faha e fawarihi, naba e amake,
Baoro e nabowari ya', me ati namoneke. Me hawa toamoneke hibati ya, tiwati me noki
na mati", ati nematamonaka.
22 Saotato mera yoyose yetene toyosemematamonaka, tokomebonaha. "Haha yama
tikamina tikaminariyahi me ni ya", ati nematamonaka.

Saotato mera yoyose Baoro toyosemehimatamonaka kofenato Ferikisi ni ya.

23 Faya saotato me ka hiti me famaha mera ha nematamonaka. "Saotato me 200 na
me te yoro tokaniwamahi, me te towakamaba mati Sesareya ya. Kafaro ka 70 me toha,
wabise me kiha 200 me toha, naboneke. Te hawa toabone teke yama soki ka 9 ora tohe
ya.
24 Kafaro me te yoro tokaniwama nahi, Baoro te towakibeya kofenato Ferikisi ni ya.
Baoro ahabarayaho", ati nematamonaka.
25 Saotato mera yoyose yama hani rawi nematamonaka. Yama hani ati e nemete-
moneke ahi:
26 "Karaotio Risia ama oke. Kofenato Ferikisi tika yama hanibone amake. Tiwa onofa
oke. Titaminate ama tike.
27 Hahi soteo me hiwateno amaka, me hinabowebonaha. Saotato me ya otaba ota
tonakamaki amaka, ota kasomebonaha, Homa ka me ka tokometo kihehimona tamine
omite kari.
28 Faya owakame amaka me ka hiti me ni ya, me ati omitabone owa, yama owatoabone
owa, 'Himataba me hinofare awaraya', owati boti ati na owa.
29 Me ka yama hani ati nofaremona me hine amaka. Makoni me hinofarehino amaka.
Yama hiyara hiri reno awaka. Ahabarehibanaka. Foyarihi, nebanaka kateya ya.
30 Me hinabowehibona me hinehimonaka. Makoni me heka hika tiwa ni ya owati ihi.
Ehene hiyaremona me hinehino eheneno me kaminabone onahara oke tiwa ni ya", ati
nematamonaka yama hani ya.
31 Fare saotato mera yoyose ati nima saotato me ihi nemetemoneke, Baoro me towaka
naba mati Atibatiri ya.
32 Yama we one ya saotato me kamemetemoneke fara me tabori ya. Haha kafaro ka
me ta Baoro me towakemetemoneke.
33 Sesareya ya me kobo towitia yama hani me ta nemetemoneke kofenato ni ya.

Baoro tosawikosematamonaka fahi kofenato ni ya.
34 Baoro aate nematamonaka fahi. "Himata tabora ya tiwatemete ama tiri?" ati nematamonaka.
"Sirisia ya owatemete ama oke", Baoro ati nematamonaka.
35 "Haha tiwa me nofaramone me ati namone me kamaki ya tiwati omitabana oke", ati nematamonaka.
Ati ehene Baoro sawimatamonaka Eroti ka yobe ya, saotato me ya tabahari, me hekatomebonaha, fawa rebonaha.

24

Soteo Baoro me hora kanehemetemoneke Ferikisi nokosi ya.
1 Yama we 5 na nowati ya sasetoti ehebote Anania tohe me ka hiti me one ya tabe me kakemetemoneke. Yama hani wawato Tetoro tohe toha, nematamonaka. Kofenato ni ya me ati yana nemetemoneke. Baoro yama hiyara hiri nemona me ati nemetemoneke.
2 Tetoro me ha hine hiyari yana tonematamonaka. Baoro kamine ati hiyarematamonaka, yama hiyara hiri nemonaha. "Ferikisi tiwehene amosake, yama mowa ni fawa tiniha tiwa ota taboro ya. Ota nafi amosawahake tiwehene, yama nafi tiwato karo.
3 Me nafi ni ya tiwa ota kamina otake, titaminaha tiwa ota ni ya.
4 Ota ati tikamitamatahi, titamina tiwa. Owati yaborabone oke.
5 Hahi ehene hiyakara hari kasiro ya. Ati ehene soteo me abe mono nofa me amake yama nafi ka mati. Nasare ka me ka towisawa amaka.
6-7 Ota wate amaka, teboro wari ka yama tonahiyarebonaha.
8 Aate tine ya yama fara ota kamina kamineba amaka", ati nematamonaka.
9 Soteo me ati yana, nemetemoneke fahi, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati, na mati. Haha yama Tetoro hikaminaha keye amaramone me ati nemetemoneke.

Baoro Ferikisi hiyarematamonaka.
10 Kofenato tati nene nematamonaka, Baoro ati yana nabona karo. Faya Baoro hiyari yana tonehimatamonaka. "Yama owato oke. Hibati ya titamine omitate ama oke, ota nafi ka sowisi tiha tiwa. Yayai oke, owa okominahabone owa tiwa ni ya.
11 Yama we 12 na ya okahara oke Serosarei ya, Teoso ka yamabone ta onahabone owa teboro ya. Keye amakere. Keyemone me aate tinahi, me hikaminibeya. Keye amakere.
12 Teboro wari ka yama ya owa me awaha me amake, me ohiyarara owa. 'Te abe mono nahi', orahara oke fahi, me abe mono naba me oyose owa. Owati watarara oke. Sinakoka ya owati e naba yana rihi, Serosarei ka yama nafi ya owati e naba yana rara oke.
13 Haha yama hiyara hiri onahamone me ati na owa me awahaba me watakere.
14 Keye me hiri rarake, me ka hawi nima ota ka hawi ramone me ati na mati. Haha hawi hiyaramone me hina amake haro, ota ka hawi. Ota ka Teoso fare ota ka iti me ka Teosomatamona amaka. Mowisei ka yama hani ota nofa, Teoso ati kakamina me ka yama hani ota nofa, nineke.
15 Fara me nima ota nineke, Teoso ota noki na ota, e nafi nakitamatehibana, me ihi amosa me ya me ihi hiyara me kataba mati.
16 Makoni owa owakatomine oke, yama hiyara hiri orabone owa".
17 "Hibati ya okateha ama oke sitati one ya yama yabo ya. Okomara oke. Yinero owakake onahara oke, ota ka one me ka yinerobonaha. Teoso ka banibona ta, onahara oke.
18 Owa soko onahara oke, otaminahabone owa Teoso ni ya. Faya owa me wasihara oke teboro wari ka yama ya. Me tamaha me ohiyararara oke. Ota ati komehara otake.
19 Asia ka soteo owa me kaminamehene me amake. Yama hiyara hiri onahamone me ati narake.
20 Asia ka soteo me kakeri ya, haha hine owa me kaminaboneke, yama hiyara hiri onahamone me ati na mati. Hine me hiri hinahabone onaharake me hiri hinaharo, soteo me ka hiti me ni ya, osawia owa me nokosi ya.
21 Hine ya owati e nara oke me ni ya. 'E ahaba Teoso ati ehene e wamisamatasabone oni ka owa me nabowabone me ati narake', onahara oke".
22 Ferikisi mera toyosemehimatamonaka, me tokomabone mati. Ferikisi Teoso ka hawi wato yokana tohehimatamonaka. "Saotato mera yoyose Risia kake ya tera hiyari forima onahabana oke", ati nematamonaka.
23 Ati ehene saotato me ka hiti Baoro kakatomehimatamonaka. Narabo nima hinehimatamonaka. Baoro me wete rabone ati nematamonaka. Hine me hinarifehibona hinehimatamonaka, fara me one.

Ferikisi fati ya me famaha mera Baoro hiyarematamonaka.
24 Yama we one ya Ferikisi fati Torosia tohaha ya fame me kakiemetemoneke. Torosia soteometemone amake. Ferikisi Baoro ati nematamonaka, Kirisito Sesowi kamine ati me himitebonaha. Sesowi ati e nofahabone Baoro ati nematamonaka.
25 Yama amosa e hiri nabone Baoro ati nematamonaka, yama hiyara e hiri namarabone ati nari. "Teoso e nafi ehene manakone nahabitehiba amaka, haha yama e hiri na e", Baoro ati nematamonaka.
Ferikisi Baoro ati mite watomisehimatamonaka. "Tikamamatahi. Yama we one ya yama ahi naba okihari ya tiwa onahabana oke, tikamatasahaba tiwa", ati nematamonaka.
26 Ati ehene Baoro kakake tohehimatamonaka, me hiyarabone mati. "Baoro owa kakaweba awaka yinero ya, tasi onihaba karo", ati boti ati nemata awaka.
27 Faha fowe famaha nowati ya Bosio Fesito kofenato tohawehimatamonaka. Ferikisi kofenato tohamarehimatamonaka. Ferikisi tokomabona ya Baoro tasi tonihebona ati ne Baoro tasi tonihi nofamarematamonaka, soteo me hinofabona karo.

25

Sesa ni ya Baoro tokehibona ati nematamonaka.
1 Fesito kofenato tohawematamonaka, Sesareya kari. Yama we terei na ahabi ya tokehimatamonaka Serosarei ya.
2 Soteo me nafi ka hiti mati, sasetoti me ka hiti mati, me na me hihiyarehimatamonaka, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati na mati.
3 Me aate hinehimatamonaka, Baoro toyosemebonaha, tokomebonaha Serosarei ya, me abe hiyari hawa toani mati, Baoro me nabowabone mati hawi ya.
4 "Baoro foyahareka kateya ya Sesareya ya", Fesito ati nematamonaka. Tokomakabote nebona ati nematamonaka fahi.
5 "Hine te ka hiti me ya otabamahabone onahara oke. Yama hiyara hiri nemona te ati ne te kaminebanaka fahi", ati nematamonaka.
6 Me ya tataba kawahe tokomematamonaka Sesareya ya. Kobo toname yama we one ya ati ehene Baoro me kakamemetemoneke, yama hiyara hiri ne hiwatobona hinahari.
7 Baoro kame soteo Serosarei ka me kakebisaha me hikarafematamonaka. "Baoro yama hiyara hihiri amaka', me ati nemetemoneke. Me ka owa Baoro ehene awehiba wataremtamonaka, me hinamobana kofenato ni ya.
8 Faya Baoro ati yana nematamonaka. "Yama hiyara hiri onahaba wawatabiti kere. Mowisei ka yama hani ati onofa oke. Teboro onahiya okere. Sesa onofa", oke, ati nematamonaka.
9 Fesito soteo me hinofebona ati nematamonaka. "Baoro toki tinofini Serosarei ya, tiwati omitaba owa fahi, me ya titaba tiwa?" ati nematamonaka.
10 "Owa tiwato tike yama hiyara hiri ora owa soteo me ni ya. Aya owa aate tina owa okominara oke hibati ya, Sesa ka tihi karo. Era e kaminate amake Sesa ka me ni ya. Bara me ni ya era e kaminatera amake.
11 Yama hiyara hiri oni ya ohabene ama oke. Yama hiyara hiri okere. Keye me hiri nineke. Owa ta tirahabone tike me ni ya. Owa okominahabana oke Sesa ni ya", ati nematamonaka.
12 Fesito he nanarifa mera hiyarematamonaka. Faya ati yana nematamonaka Baoro ni ya. "Baoro Sesa ni ya tiwa tikaminahabone tinahara tike. Fara tiwati ya Sesa ni ya tikahabana tike", ati nematamonaka.

Akiriba fati ya me famaha mera Baoro hiyarematamonaka.
13 Abariko owa ya towisawa Akiriba ya Berenisi famaha me kobo kanakiemetemoneke Sesareya ya, Fesito me yaka na mati.
14 Me amo ni tamehemetemoneke, me kasawia mati fahi. Fesito Baoro kaminematamonaka me ni ya. "Ferikisi hekanakose foyaka hari.
15 Aya oki ya ahi Serosarei ya sasetoti me ka hiti mati, soteo me nafi ka hiti mati, me na owa me hiyarara oke, Baoro onabowahabone owa.
16 Owati e nara oke ahi. 'Homa ka me ota toha ota ehene e teha ota amake ahi: Hahi yama hiyara hiri nemona me hine ota nabowatera ota amake mata. Ota yosehibonaka hiwa kaminebonaha me nokosi ya', onahara oke.
17 Faya me ya otabamahara oke ahi. Yama we one ya owati ihi Baoro me kakamarake hibati ya, ati omitebonaha.
18 Faya me ati yana narake. Owati boti e nara oke ahi: 'Baoro ka yama hiyara me kaminaba me awineke', owati boti ati nara oke.

19 E awakere. Yama hiyara hiri re awaka. Me ka Teoso ati nofaremona me hinahareka.
Sesowi ahabe me kaminarake. Manakobisa Sesowi yati nemona Baoro ati nareka.
20 Owati e naba owatorahara oke ha owa. Aate one tokomebonaha Serosarei ya, hiwa
kaminebonaha fahi.
21 Baoro hiwa kaminebona ati nareka Sesa ni ya. Owati ihi foyaka kateya kari.
Oyosebonaka Sesa ni ya", ati nematamonaka.
22 "Fe yokana ati omitebona onahareka ha owa", Akiriba ati nematamonaka.
"Ati timitaminebanaka", Fesito ati nematamonaka.
23 Yama we one ya Akiriba Berenisi me fama me kasawiemetemoneke me tamaha me
boti ya. Saotato me toha, me ka hiti me toha, Sesareya ka me hona me toha, na me
ya me tabaha me tokiyomehemetemoneke yobe ebote ya. Fesito ati ehene Baoro me
kakamemetemoneke.
24 Fesito ati yana nematamonaka fahi. "Towisawa Akiriba tiwe awa waha? Te nafi
awe awa, ahabi tabiyo soteo me hiwi hinofari, me nafi? Serosarei ya owa me hiyaribaha
manakobisa owa me aate tasineke ahi.
25 Ha owa ahabi tabiyo owa okara. Sesa ati himitebona ati ne amaka. Fare ati ya
oyosebonaka Sesa ni ya.
26 E awakere. Yama hani rawi onahaba atiba owato okere mata, e ka towisawa ka
yama hanibana. Makoni onamo oka tiwa ni ya towisawa Akiriba. Onamo, ona oka ha
te ni ya. Te aate ne ya te ati omitabone oke, yama owato ya yama hani rawi onahabone
owa. Yama e na siba rabanake ahi.
27 Oyoseba ya yama hani rawi onahabana oke, kasawiabana, ehenemona me hikamina
tamine", ati nematamonaka.

26

1 Akiriba Baoro aate nematamonaka. "Baoro tiwati yana nahi", ati nematamonaka.
Baoro mano yana ne ati yana nematamonaka, hiwa kaminari.
2 "Towisawa Akiriba yayai oke, owa okomina owa tiwa ni ya, yama hiyara hiri
onahamone soteo me ati na owa.
3 Soteo me tiwato tike ha tiwa. Owati timitabone one oke.
4 Soteo owa me awahamaro me amake, onafira owa, oyana owa otaboro toha,
Serosarei toha, na ya. Me nafi owa awate me amake.
5 Owa me watoke, fariseo oha owa. Me aate tini ya owa me kaminabanake, owa
kamini me nofi ya, fariseo oha owa, owehene amosa owa. Fariseo yama hiyara me hiri
tera me amake.
6 Owa me nofarineke, owati e na owa ahi, era kakasoma kamakimona ona owa, era
kakasoma Teoso hikaminehimata hibati ya.
7 Ota ka one me ate 12 na Teoso me haha tohineke, yama nafi nima, yama soki, yama
wehe na ya, era kakasomabona kakebona karo. Towisawa efe ehene soteo owa me
nofarineke.
8 Himataba Teoso era nakitamateremona te ati tehani te amari?"
9 "Sesowi Nasare ka okakoamaro ama oke kasiro ya.
10 Serosarei ka me nanakibi ohahamaro ama oke kateya ya, hinaka mati, sasetoti me
ka hiti me ati ihi. Me nahabi aamosa tohahamaro me amake owa ni ya.
11 Sinakoka nafi ya okiyoma me me katomabone aati ohahamaro ama oke. Me hohora
ohahamaro ama oke, Sesowi me nofamarahabone mati. Me kako okiti ka me totonaka
ohahamaro ama oke sitati one ka mati".
12 Sasetoti me ka hiti me ati ihi Tamasiko ya okawaha, onahamaro ama oke, me ka
yama hani owaka owa.
13 Towisawa, hawi ya ota yaka na bai nokorise ya yama oye owahamaro ama oke,
neme ya kisaharo, otara moto kanaharo, oye sawi kitaharo mata ya. Bahi wehene kikita
rama ka.
14 Ota nafi foro namaro otake wami ya. E ka owa ati omitamaro oke, owa hiyarari, ota
ati ya. **'Saoro Saoro himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?
Yama hiyakere faro. Awa tati boni inoha e taro towititera amake', ati nemari
amaka".**
15 "'Hibake ama tiri?' onahamaro oke".
**"'Sesowi ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya',
ota ka Hiti ati nemari amaka.**
16 **'Tiwamisamahi. Okehara oke, tiwa ha onahabone owa, owa tinarifahabone
tiwa. Haha yama tiwaha tikaminahabone tike. Yama one onamo, onahabone
oke, tikaminahabonehe.**

17 **Tiwa oyosebana oke bara me ni ya. Tiwa owakatomabone oke, tiwa me nabowarabone tiwa.**
18 **Me noki awawaboneke. Yama soki me nofamaraboneke. Yama wehe me nofawaboneke. Inamati ati me mitamaraboneke waha. Teoso me ihi wati nawahamarebonaka, me ihi hiyararo. Owa me nofawaboneke waha. Me owakatomabone oke waha', ati nemari amaka".**
19 "Towisawa Akiriba Sesowi yama hikaminahamaro ya owehene tohineke.
20 Me nafi hihiyara ama oke, yama hiyara me hiri namarabone mati, me narabi nima ona Teoso ati me mitahabone mati, yama amosa me hiri nabone mati. Soteo Tamasiko ka me narabi nima, Serosarei ka me narabi nima, Soteya ka me nafi narabi nima, ote ama oke. Soteo me amara me narabi okomina, ote ama oke.
21 Makoni soteo owa me watahamaro ama oke teboro wari ka yama ya, owa me nabowabone mati".
22 "Hibati ka Teoso ati kakamina yama me hikaminehemete nima yama na okominate ama oke, afa yama Mowisei hikaminehemete toha naro. Owatibone Teoso kanawanate amaka. Yama me watoha me ka yamabone okomina, haha yama me wawato raba na me ka yamabone okomina, ote ama oke.
23 Teoso ati kakamina Kirisito ahabatehibona me kaminemetemoneke. Kirisito wamisamatehibona me kamina nemetemoneke, wamisami tai toahari. Hinaka me toha, bara me toha, na me ni ya yama wehe kaminatehibona me hinehimatamonaka", ati nematamonaka.
24 Baoro hiwa kamine ehene Fesito ati kitehimatamonaka. "Baoro tirabikine ti? Tirabikine tike, yama hani ki ni ihi", ati nematamonaka.
25 "Kofenato Fesito orabika okere. Keye hiri okere. Yama amosa okominine oke.
26 Yama nafi okominine oke towisawa ni ya, haha yama nafi watohari. Haha yama nafi tamine mitate awaka. Me nafi hiwa hike.
27 Towisawa Akiriba hibati ka Teoso ati kakamina memete me ati tinofini? Tiwa owato oke, haha me ati tinofa tiwa", Baoro ati nematamonaka.
28 Akiriba Baoro hiyarematamonaka. "Sesowi ati onofabone tine ti hibayata ya?" ati nematamonaka.
29 "Te nafi owati kamita fara owa nima te nabone one oke. Hibayata tohi ya toha, yama totoyabo ni ya tohi ya toha, naboneke. Te e rabone teke ahi owa nima, omatoa owa", Baoro ati nematamonaka.
30 Towisawa yana ne ehene me nahomisemetemoneke bisa, kofenato, Berenisi, me one, me na mati.
31 Me tokomemetemoneke. "Hahi yama hiyara hiri kara hari. Foyarena amaka. Ahabarehina amaka", me ati nemetemoneke.
32 Akiriba Fesito hiyarematamonaka. "Sesa ni ya tokomakehibona ati re ya tasi tonehina amaka", ati nematamonaka.

27

Baoro tokomakehimatamonaka Homa ya.

1 "Te towakaba teke Itaria ya", me ati namaroke. Saotato me ka hiti owa Sorio tohe Baoro towakamehibona me hinehimarika Itaria ya. Hinaka saotato Sesa ka saotato me tohahamaroke.
2 Atamitiria ka fa kabine ya ota kibehamaro otake, hahi nafio tokehibona ya Asia ka sitati tamaha ya. Ota towakamaro otake, Arisitako ota taba ota, Tesaronika kari.
3 Yama we one ya ota kobo towitiamaro otake Sito ya.
Sorio yahehimatamonaka Baoro ni ya. Makoni ati ehene Baoro tokomisemarika sitati ya mera yaka nebonaha, he nonofa mati, he me kasomabone mati.
4 Sito ya ota yana tokana ota towakamaro otake ma baikani ya. Boni otara wasiha ihi ota waha tokanamaro otake, Sibiri beheri ya, boni watari ka ya.
5 Ma baikani ya ota towaka Sirisia ota fiya kana Bafiria ota fiya kana, na ota kobo namaro otake Mira ya, Risia ka sitati ya.
6 Saotato me ka hiti nafio wasihimatamonaka, nafio tokomebonaha Itaria ya, Aresatiria ka nafio. Faya ota tokibiwahawitiamaro otake fahi ati ehene.
7 Ota yayaka tokasi na ota amo ni tamaha ota kobo namaro otake Kinito yabori ya. Ota yai tokanabone boni ihi ota waha tokanamaro otake. Ota towakabasawahawitiamaro otake Kereta kowani ka ya Samona yabori ya.
8 Kereta beheri ya ota totowakabasawaha tosi namaro otake. Raseya yabori ka Fa Kabine Amosa ya ota kobo kanahamaro otake.

9 Ota amo ni tamahamaro otake, ota yaka kanaha ota. E yaka kani ka yama fiya kanahamaro amake. Faha fowe ka yama tohinima namaro amake ayata ya, era e nanafimi ka ayaka amo ni fiya toni karo.
Baoro ati yana nemarika me ni ya.
10 "Yama owatowaha oke waha, e yaka kani ka yama hiyararo. Nafio honene fawawa neba amaka. Me ahaba naba me amake".
11 Nafio kakakatoma Baoro ati kamiti nofaremarika. Nafio ka me ka hiti ati ta nofa, nafio hiti ati nofa, nemarika.
12 Haha fa kabine hiyara awineke fa fowe karo. Me fiya kariwamaroke, me one ati ihi, me kobo nibote nabone me ati na mati Fenisi ya, faha fowe me noki nabone mati Fenisi ya. Fenisi ka fa kabine tohahamaroke bahi totoka ka ya.

Me ka nafio ahabematamonaka.
13 Haha boni kaki bere nakosa siba ramone me ati namaroke, kikita rama naro. Akora me itiha me towakabasawahamaroke Kereta yabori ya.
14 Hiba me totowaka na me nokosi ka ya boni kitaha kakemaroke wami tohi ka ya, bahi kakamaki beheri owa ka ya.
15 Boni ihi nafio yaka ni watomaremarika, boni ma hikanari. "Hine nafio tokaka boni hekari", ota ati namaro otake.
16 Wami bite Kaota tohaha iti yabori ya ota yaka tokowitehamaro otake. Nafio ka kanawa ota horori namisamaro otake kita ya.
17 Kanawa me yabaha nafio enoki ya mato me fito namaroke. Nafio tihi torehibona me ati boti ati nemete me awineke, Siti ka faha kowira ya. Makoni nafio ka makari me kanakisamamaroke. Boni nafio towakamaroke.
18 Boni nafio were namaroke. Yama we one ya nafio honene me were kifemaroke.
19 Yama we one ya nafio ka makari me were nife, namaroke. Boni hiyaramaro amake.
20 Yama noki yawari ihi bahi ota awamarihi, amowa me ota awamarihi, namaro ota amake. Ota ahababone ota ati boti ati namaro otake.
21 Tafi ota nofaramaro otake. Baoro warehimarika me baikani ya. "Owati te kasawariha te amake. Kereta ya e sawimati ya yama amosene amake. E sawimati ya e hasi nene e amake. Yama ahabarehene amake, nafio honene.
22 Hibayata ka owati te mitaha te watomariyahi. Nafio ahabeba amaka. Ha e ta e hasi naba e amake, e nafi.
23 Haha yama soki ya Teoso nanarifa sawihareka obeheri ya. Hahi Teoso oko Hiti amaka. Oko nanarifa amaka.
24 Teoso nanarifa ati e nareka ahi: 'Baoro kokoriri tirahabone tike. Tiwahabone tike Sesa nokosi ya. Teoso mera kasomeba amaka, me ya titabi ka mati, yahe karo', ati nareka.
25 Te yayai nahi fahi. Keye amakere haro. Teoso nanarifa ati nima e naba e amake.
26 E ka nafio ta tihi tonehiba amaka fa kowira ya yama ate iti yabori ya", Baoro ati nemarika.
27 Yama we 14 na ya boni otara towaka, otara wete kanama, namaro otake ma Atiriatiko ya. Yama soki enoki ya wami iti yabokirahamone nafio aahi me ati boti ati nemeteke.
28 Faha kowi me tomi kana faha kowi tome 20 baraso tohahamone me ati namaroke. Ota totowaka kawaha faha kowi me tomi katasamaroke. Kowi tome 15 baraso tohahamone me hinamaroke.
29 Yati mese ya nafio kobo rebona me ati boti ati na akora 4 na me were nifehamaroke nafio mete ka ya. Yama we kamakikabote nabone me hifo kanahamaroke.
30 Nafio aahi kanawa me were tofemamaroke, akora me were nifehabone me ati na mati nafio tati ya. Me one me keyehabone me ati nemeteke, me tokahabone mati.
31 Saotato me ya nafio aahi me ka hiti tabehi mera Baoro hiyaremarika. "Me kibemari ya te ahababa te amake".
32 Faya saotato kanawa mati me ti kasahamaroke fahi, bokahabanihi, tokisabanihi.
33 Yama warisinima ni ya Baoro mera hiyaremarika, me tafahabone mati. "Yama we 14 na ya yama te noki na teke, te tafara te.
34 Te tafahi, te ahabariyahi. Te ka owa tati kone fafawabiti rebonaka", ati nemarika.
35 Hiyari fawa ne bao itihimarika. Faya Teoso ha nemarika, me nafi nokosi ya. "Teoso faya amake", ati nemarika. Faya beheri hitibase hikabemarika fahi.
36 Me nafi yayai namaroke, me tafaha mati.
37 276 ota tohahamaro otake, nafio ka me ota.
38 Me akara tiriko me were kifehamaroke, nafio kikimisama raba nabona kari.

Me nafi hasi nemetemoneke.
39 Yama seweha nisi ya wami ota awahamaro otake, me hiwateranihi. Faha waha
towitia ota awahamaro otake. Faha waha towitiaha ka baraya ya nafio tihi tonehibona
me ati namaroke.
40 Makoni akora me were nifehamaroke hine ya. Nafio nananakowahama mati
me ti kasahamaroke. Faya nafio ka makari me tokanakimisamamaroke. Nafio me
tonakamaroke baraya ya.
41 Faha kowira ya ota towakani ota kahamamaro otake. Nafio tati homehi mete baka
kani yana tonehimarika, faha rike ihi.
42 Saotato me me nahabihabone me ati namaroke, me kibeteha mati kateya ya, me
toki ya me fawawa rabone mati.
43 Saotato me ka hiti mera hora nemarika, Baoro kayawari. Haha tao ni me watoha
me tokibahabone ati nemarika. Haha tao ni me watora me tafori kawahamaroke awa
baki tafoha ya.
44 Me one so kife narawamaroke yama taforawaha ya. Ota nafi hasi namaro otake,
ota tokomisa ota wami ya.

28

Me sawihemetemoneke Maota ya.
1 Fara me ota nafi tohanawi namaro otake. Me ati e namaroke ahi ota ni ya, wami ini
me kamina mati, Maota tohaharo.
2 Bara me yahahamaroke ota ni ya. Yifo me afo na otara me ha namaroke, ota siri toa
ota, faha kaki nafi karo.
3 Baoro yifo iso ne yifo yokehimarika. Yama hiwe ihi maka tasi tona Baoro yehe wai
na winahamaroke.
4 He yehe ya maka winaha awati me abe hiyaramaroke, bara mati. "Hahi era
nanabowa amare hari? Ma ya ahabarehi Teoso hinofamare ka ahabawaheba amaka",
me ati namaroke.
5 Yifo noki ya maka wisa towiti kiya karehimarika.
6 Ahabeba ama nakani me hina, mano fowehiba ama nakani me hina, hinehimataka.
Me hekatoma hinahatehimarika. Sokoko ni wataremarika. Me ati tohawamamaroke.
"Teoso amare?" me ati nawahamaroke waha.
7 Ota naho yabori ya towisawa ka yobe warehimataka, Maota ka towisawa, Bobirio
toahari. Ati ehene ota amo ni fama ohari namaro otake hinaka yobe ya.
8 Bobirio bati iyo kowewe kome awehino kaforimarika fahi, yama kome awahari. Faya
Baoro hinake ora hine kitamemarika, yehe kakibarehari he ni ya.
9 Haha yama kome me kihabisa me kakeha mera nakitama nemarika.
10 Me yayai na ota ka yama hinitabone me ta namaroke. Ota yana tona ota tefebone
me ta namaroke, ota kakaba tosi nabonehe hawi ya.

Me tokomakehemetemoneke waha, Homa ya.
11 Fa fowe ota noki namaro otake Maota ya. Abariko famehi oharimaki ya ota yana
tokanamaro otake nafio owa ya, Aresatiria ka nafio. Teoso me fami kawatemetemone
me ini nahamaroke hahi nafio ya.
12 Sirakosa ya ota kobo na ota amo ni fama ohari namaro otake fahi.
13 Ota yana tokatasa ota kobo namaro otake Resio ya. Ota yana tokatasa ota towaki
ka yama we oharia boni otara wasihamaro otake fahi. Ota kobo towitiwahamaro otake
waha Boteori ya.
14 Faya Sesowi nonofa me ota wasiha otara me ha namaroke, yama we 7 na ya ota
sawihabone ota me tabori ya. Ota kobo nawahamaro otake Homa ya waha.
15 Homa ka Sesowi nonofa ota tamine me mitahani me kakehani otara me kobo kana-
hamaroke tabora Abio ya. Faya ota totoka kawahatasa otara me kobo tasahamaroke,
me one, Terei Tabena yama ini tohaha ya. Baoro mera awehi, "Teoso faya amake", ati
nemarika, yayai nari.

Baoro sawihimatamonaka Homa ya.
16 Ota tokahamaro otake Homa ya waha. Saotato me ka hiti ati ehene Baoro
tosawikosemarika, saotato he kakatomehibona ya tofamakosari.
17 Yama we terei na ahaba nowati ya Baoro soteo me ka hiti mera ati nemarika, Homa
ka mati. Me kakeha mera hiyaremarika. "E ka one me onofate ama oke. E ka iti me
atimetemone onofa, ote ama oke. Serosarei ya owa me wataha owa me ta naro ama oke
Homa ka me ni ya.

18 Homa ka me ati ihi owa okominaharo oke fara me ni ya, owati me mita owa me tasi tonihabone me ati nabani mati. Owehene hiyara wataramone me ati naroke. Ohabarahabone me ati naroke.
19 Soteo me ati hiyara me ihi owa okominahabone onaharo oke Sesa ni ya. E ka one me ka yama hiyaraba okominahaba okerara oke.
20 Tera onahara oke, tera owahabone owa, tera ohiyarahabone owa. Owa me wete namaro ama oke, Ihayeo me kakasomabona kakehimona ona owa, efe era kakasoma e ka one me nonoki hihahari", ati nemarika.
21 Faya me ati yana namaroke fahi. "Yama hani tiwa kaminaba kaketera amake ota ni ya, Soteya me ka yama hani, e ka one mati. Titamine me kakirihi, teha ama tike ota ni ya, tiwehene hiyaramone tiwa.
22 Hine ya tiwati ota mitibeya, ha ota. Sesowi nonofa me ota awate ota amake. Me me hikakotehamone me me hite me amake, yama nafi ka mati", me ati namaroke.
23 Yama we one ya ati me himitebona me hinehimarika. Yama we one ya me tamaha me kakehamaroke he ni ya. Faya mera hiyaremarika fahi. Teoso ka towisawa kakehimona kaminemarika. Sesowi me nofawahabone me narabi nima nemarika. Mowisei Sesowi kaminematamona Baoro ati nemarika. Hibati ka Teoso ati kakamina me ati toha nemetemone ati nemarika. Hiyari bosa ne hiyari kakayomehimarika.
24 Me one ati hinofawahemarika. Me one ati hinofarihi, hinehimarika.
25 Me abe hora na me tokomamaroke. Baoro ati yana nemarika. "Hibati ka Teoso ati kakamina Isaiya tohe ati fiya torehimata awaka te ka iti mera hiyarari. Teoso Kanamori ati ehene ati e nemataka ahi:

26 'Te ka one me ni ya tiki ya tiwati e nabone tike ahi: "Yama te mitaha te watoraba te amake. Yama te awaha te watorihi, naba te awineke.
27 Te ati boti yama watorihi, te narabo naha yama miti yokana te toharihi, te noko amo kana nineke. Te noko yama awi ya te narabo yama mita, te ati boti yama wato ni ya te ehene hiyara te nofamarehene te amake. Te ehene hiyara te nofamari ya tera okasomehene ama oke'",

Isaiya ati nematamonaka.
28-29 Owati te kamitahi ha owa. Soteo me amara Teoso mera kasomebona ati nareka. Ati me hikamitehibonaka, fa me ta mati", Baoro ati nemarika.
30 Baoro hine ya winamatehibona yobe wini manakonebona ta nemarika. Wine ka faha fowe famahamaroke.
31 Haha me kakeha mera hihiyara tohehimarika. Teoso ka towisawa kakehimona tamine kakamina tohehimarika, mera kanawanahari Sesowi tamine ya. Hiyare ati kokoma na toharemarika. Me hohora kasa hiharemarika, hiyari fawa nebana.

Homa
Baoro ka yama hanimetemone amake, Homa ka me kabonehe.

Hiyara amosa Baoro kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke, Kirisito Sesowi nanarifa ama oke. Teoso owa ha nemari ama oke, hinaka yoyosebona owa. Owa yosehimari amaka, hiyara amosa okominabone owa.
2-3 Hibati ka hinaka yama hani ya he ati kakamina afa hiyara amosa me kaminemetemoneke, Teoso biti yosetehibona ati nari, e nima ne watatehibonaha, Tafi ka notitebonaha,
4 efe Sesowi Kirisito, e ka Hiti. Teoso hinamomatamonaka biti tohahari, kitahari, fare Teoso nima nari kanamori ya, yati namahari.
5 Teoso yahehimari amaka owa ni ya, Kirisito owa kasome karo. Owa ha nemari amaka, Kirisito ka yoyose ohahabone owa, tabora nafi ka me yoro tokana Teoso ati me nofibone karo, ati nima me ihi nabone mati, me ihi me awi ya Kirisito amosemona me nafi ati nibone karo.
6 Tera ha, nemari amaka, Sesowi Kirisito ka mebone me te.
7 Te ka yama hanibone amake, te nafi, Homa ka me te, Teoso ka me te tohaha te, tera nofahari, tera ha nari. E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari. Tera me kakatomahaboneke.

"Faya amake", ati nematamonaka Teoso ni ya, mera wati nawahari.
8 Owati yana kani e naboneke ahi: "Oko Teoso faya amake", one oke, Sesowi Kirisito ino otiha owa. "Teoso faya amake", one oke, te nafi okomina owa. Tabora nafi ka tera me kaminake, Teoso ati nofi te nafihamone te.
9-10 Fara yama nima tera ha kani one oke Teoso ni ya. Fara Teoso aate ni ohine oke, okawahabone owa te ni ya, Teoso hinofi ya. Keye amakere. Teoso owati kamitaka, onarifahari oko kanamori ya, hiyara amosa okomina owa, biti tamine.
11 Tera awinima oke kasiro ya, tera narifinima ona owa, te kitibone karo Teoso Kanamori ehene.
12 E abe yayai nihabone eke, Teoso ati e nofaha e.
13 Ota one mati, okomabone oni ka yama amo ni fiya kani tamawake waha te ni ya, yama owa kasawariha owa. Keye amakere. Tera narifinima oke, haha me narifi nima, tabora nafi ka mati, te wahihabone te.
14 Teoso ati okominebona ati nareka yama hani me watoha me ni ya. Ati okomina onehibona ati nareka, yama hani me watora me ni ya, me wini yaboha mati.
15 Makoni hiyara amosa okomina onahabone onahara oke te ni ya, Homa ka me te.

Teoso ati kitate amaka.
16 Obo bayike, hiyara amosa okominahaba owa. Teoso ati kitate amaka. Teoso ati me nofaha mera Teoso kasomebonaka, soteo me toha, soteo me amara me toha, me na mati.
17 Teoso ati yati kamine hiwa namohimatamonaka, ehene amosari. Ati e nofehibona ati nareka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Haha Teoso ati me nofaha me sawihaboneke Teoso ni ya, Teoso ka me Teoso mera tonihari",

ati te amake.

Me ihi hiyarineke.
18 Teoso e watoke, winahari neme ya, me ihi hiyara me nafi kakoari. Yama hiyara hiri ni me fawa ra Teoso yokana wato era me nofakere.
19 Teoso hiwa namote amaka me ni ya. Teoso wato me nofehemenehe Teoso me watohene me amake.
20 Teoso yama nafi hiri nematamona amaka. Yama Teoso hiri hina me awaha Teoso nehimona me watohene me amake, Teoso kiti fawa terari. "Teoso owato okere", me ati na keye me hiri nineke.
21 Teoso me watokene Teoso amosemona me ati rihi, "Teoso faya amake", me ati rihi nineke. Makoni yama wati nawahi yokana me toharineke, me ati boti sokiha mati, Teoso ka yama me watora mati.
22 Yama me watohamone me ati na yama me watokere.

23 Teoso ahabatere me nofatera me amake. Teoso amose me nofara yama kanamori ta me nofate me amake, e ahabateha e kanamori toha, neme ka bani me kanamori toha, wami ka bani me kanamori toha, towisi me kanamori toha, na mati.
24 Makoni Teoso mera hiyaramakara. Ati yana namare ka me ka yibote amarawara me ahi narawineke, yama hiyara me nofaha mati me ati boti ya. Me aboni tohiyake Teoso ni ya.
25 Teoso ati me nofara keye ta miti me nofineke. Teoso yama hiri nemata me nofarineke. Teoso me nofara yama Teoso hiri hinaha ta me nofineke, afa yama Teosomona me ati na mati. Efe Teoso amosemona me ati ni fara tohatehaboneke, me nafi. Ame.
26 Teoso me nofara Teoso ati watamare ka me ihi hiyara nafiwaineke waha, me kokoma niba watara mati. Me fanawi me makiti nofamara me fanawi ta nofarawineke.
27 Me makiti me fanawi nofamara yama hiyara ya me abe hiri karawineke, fara me abe nofarawa mati. Makoni Teoso me ihi hiyara manakone nahabika.
28 Teoso wati nawahi me nofamari ka Teoso ati watamare ka me ati boti tohiyi kitamisineke waha, yama hiyara me hiri nibone karo.
29 Yama hiyara yoro tokana me hiri nineke. Yinero me nofake kasiro ya. Me one ka yama nima me ka yama nabone me ati, nineke. Me one me nahabineke. Me one me me mono, nineke. Me one me me keyeha nineke. Me one me me kako nineke. Hiyara me kamina nawahare, nineke.
30 Me one hiyaramone me ati, ke. Teoso me nofarihi nineke. Me ati hamake me one ni ya. Fara hine me kamini nofake, hine me kahiyara mati. Yama hiyarabone me wati kanake, me hiri hinahabonehe. Me ka abi me ati me nofarineke.
31 Yama wati nawahi me watokere. Yama me hiri hinahabone me hinaha me hiri kere. Me one me nofakere. Me yahakere.
32 Teoso ati me watoke, me ihi e na mera nahabihibona ati nari. Teoso ati e ne ati amose me watoke. Teoso ati me watokene yama hiyara hiri ni me fawa kere. Me one ihi e na ahi me ihi amosamone me ati, nineke.

2

Yama hiyara manakone Teoso nahabika.

1 Tiwati e na tiwa awine tike ahi tika owa ni ya: "Tiwehene hiyakere", tina tiwa awine tike. Yama hiyara hiri tibisa tike fara tiwa. Fara yama hiyara tika owa hiri hinahamone tina hiri tibisa tike. Yama hiyara hiri tinamone tine tike fara tiwa, tika owa tikamina tiwa.
2 Teoso ehene amose e watoke, afa yama hiyara me hiri hina manakone nahabihari.
3 Tika owa ehene hiyaremona tina fainama te ehene kafamineke. Hasi tinahabone tini? Teoso tika yama hiyara manakone nahabirebona tini?
4 Teoso yahehi tiwa kakokabote remona tine ti? Teoso yahe ka tika yama hiyara tinofamarabone ati nareka. Afa yama tiwatorini?
5 Tika yama hiyara sa tosi tinofara tiwa awine tike. Makoni Teoso amo ni kobo ne ya tiwa kakotehiba amaka mata ya. Afa yama amo ni ya yama manakone nahabihibonaka, e hiri naro. Yama kamine ati fiya tonehiba watarebonaka.
6 Me ihi hiyara manakone nahabitehiba amaka. Me ihi amosa manakone ya mera kakawa, tehiba amaka.
7 Me one yama amosa hiri ni me fawa ra me ihi amosamone Teoso ati nebona me ati nineke. Fara me tohaha me tohatehabone me ati nineke. Fara me tohaha me tohatehaboneke, Teoso ati ehene.
8 Me one ta fara yama me hinofa me hiri na Teoso yama hinofa amara me hiri nineke, yama hiyara me hiri na mati. Teoso mera kako kitehibonaka.
9 Yama hiyara me hiri na me kokoriri tehaboneke, yama nawaha me hiri na mati, me nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
10 Yama amosa me hiri na me ta me ihi amosamone Teoso ati nebonaka. Teoso mera kakatomehibonaka, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
11 Fara hinama me tohineke Teoso ni ya, me nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
12 Mowisei ka yama hani me kihara me ihi hiyara me ahabatehaboneke. Soteo Mowisei ka yama hani me kihakene me ihi hiyara manakone Teoso nahabitehibonaka, me ka yama hiyara Mowisei ka yama hani hikamini karo.
13 Hine ya Mowisei ka yama hani ati me kamita Teoso ka me amakere. Mowisei yama hikamina me hiri na me ta Teoso ka me tohawaboneke ati ehene.

14 Soteo me amara Mowisei yama hikamina me hiri nineke, me one, me ihi amosa
mati, Mowisei ati me mitara mati.
15 Fara me ati boti me ihi amosa kaminineke. Me ati boti me ihi hiyara kamina nineke.
Mowisei ati hano kawanaka me boti ya, Mowisei ati me mitara mati.
16 Teoso amo ni ya ati ehene Sesowi Kirisito me nafi ihi hiyara manakone nahabite-
hibonaka, me hikehemoharo. Sesowi Kirisito ehene e nebonaka ahi fara hiyara amosa
yama hikaminaha nima, okominaharo yama nafi ka me ni ya.

Soteo tiha Mowisei ka yama hani ati nima tiwehene kere.

17 Soteomona tiwa tina tiwa ohiyara okibone. Mowisei ka yama hani Teoso ta nemona
tinahara tike, soteo me ni ya. Teoso soteo mera nofehimona tina tinahara tike.
18 Mowisei ati ya tiwa me kanawani ka yama amosa tiwatoamone tine tike, Teoso
yama hinofa tiwato tinahamone tina tiwa.
19 Yama tiwatoamone tine tike. Me noki awara me ka hawibone yofi tikanamone tine
tike. Yama soki ya me nahoha me ka yama oyebone ta tinahamone tine tike.
20 Yama me watora me tikanawanamone tina tine tike. Matehe ka borofeso
tihahamone tine tike. Yama nafi tiwatoamone tine tike, Mowisei ka yama hani tiwatoa
tiwa.
21 Me one tikanawana tiwa tikanawanarara tike fara tiwa. Yama me botirabone me
tina yama tibotine tike.
22 Me ka yibote amarawara me ahi rawarabone me tina tika yibote amara ahi tine
tike. Yama kanamori hiyaramone tina me ka teoso taboro ka yama tibotine tike.
23 Soteo me te tohaha te ni ya Mowisei ka yama hani amosa Teoso ta nemona tina
Mowisei ati tikatabarine tike. Tiwehene Teoso hiyaremona me ati nineke.
24 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Soteo me amara Teoso hiyaremona me ati nineke, te ehene",

ati ke.
25 Soteo tihi ka yama amosaboneke, Mowisei ati nima tiwehene ni ya. Mowisei ati
nima tiwehene ri ya, fara soteo me amara me nima tinahabone tike.
26 Soteo me amara Mowisei ati nima me ihi ni ya fara soteo me nima me naboneke
Teoso ni ya.
27 Mowisei ati ka yama hani me kihakerene me ihi amosaboneke Teoso ni ya. Soteo
tiha tikene tiwa me fiya kanahaboneke. Me ihi amosa me ihi tiwehene namoke tiwehene
hiyara tiwa, Mowisei ati tikiha Mowisei ati nima tiwehene ra tiwa.
28 Soteo me mese ya me mese tohaha soteo yokana me amakere.
29 Soteo me boti nima me boti na me ta soteo yokana me amake. E sowiri ataro kote
wisi na soteo yokana me e amaraboneke, e mese ka yama tohi karo. E ati boti hano
Teoso nawate soteo yokana me e tohahabone eke. Afa yama Teoso Kanamori hiri te
amaka. E e ni ya e amosamone Teoso ati nebonaka. Soteo me e tohahamone me one ati
na soteo me e amaraboneke. Soteo yokana me e tohahamone Teoso ati ne soteo yokana
me e amake, fare Teoso ati ya.

3

1 Soteo me e tohi ya yama amosara awineni? Soteo me e tohaha e sowiri ataro kote ti
nakosa amosara awineni, Teoso ka e hano wataha e?
2 Soteo me e tohi ya yama amosaboneke. Teoso ati ta nematamonaka soteo me ni ya.
3 Soteo me one ati hinofamarematamonaka. Teoso yama hikamina hiri namareba
ama?
4 Teoso ehene e terebonaka ahi. Me nafi keye hiri ni ya Teoso ta keye hiri rebonaka.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso tiwati yana na me nafi tiwa watohaboneke, keye hiri tira tiwa. Tiwehene
hiyaramone me ati ni ya me tinamoabone tike, keye me hiri na mati",

ati ke.
5 Soteo me ihi hiyari ka Teoso yama hiyara hiri tere me nafi hiwatowaha hika. Teoso
amose me hiwatowahe ya himataba Teoso soteo mera kako amara, yama hiyara me hiri
ni ya? E ati ya owati tohineke.
6 Keye amake. Yama e ni ya ahi himata nima e nafi ehene hiyara manakone Teoso nahabi
tehiba amara?

7 Ha owa keye hiri oni ya Teoso ta keye hiri re me nafi hiwatowahebonaka. Amosatehimona me nafi hinehibonaka. Himataba owehene hiyaramone Teoso ati neba amara?
8 E ati e nibana ahi: "Hima yama hiyara e hiri nahi, me nafi Teoso kahiyariba karo", e ati nibana? Me one otara kamininеke, ota ati e namone me ati na mati, keye me hiri na mati. Yama amosa awineke, Teoso mera kako karo afa mati.

E nafi yama hiyara kihake.

9 Himata nima e ati ribe? Soteo me ota toha ota amosi fiya tona ota awineni ha ota? Soteo me amara me amosi yokana tohara me awineni? Ota amosi mati tohakere. Hibati ya yama okominahara oke, me nafi ihi hiyari ka yama, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
10 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me ihi amosaba me watakere, me nafi.
11 Yama me watohaba me watarihi ke. Teoso me siba naba me watarihi ke, Teoso ya me tabahaba mati.
12 Teoso ya me tabi nofamakere, me nafi. Me nafi hiyakere. Me ihi amosaba me watakere.
13 Me inohoti me awa tokani ya yama bataha nahaboneke fara tama inohoti nima. Me ati yana na me one me keyehaboneke. Me ati komahaboneke, fara maka inohoti kome nima.
14 Me ati hiyatera me amake, yama bitaha nima me ati na mati,
15 me abe waka ni nofaha mati,
16 me one me me kokoriri niha mati,
17 me one me me katoma mati,
18 Teoso me nakomera mati",

ati ke.
19 Teoso ka yama hani soteo mera hiyarake, soteo me hikihi karo. Makoni afa yama hani soteo mera kaminake. Faya soteo me ati yana naba wataraboneke, me ihi amosamone me ati na mati Teoso ni ya. Makoni me nafi yama hiyara kihahamone Teoso ati ka, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
20 E e naba watakere, Mowisei ati nima e ehene nabana, Teoso ka me era tonihabona karo. Mowisei ati e mita e ka yama hiyara e watohabone eke.

Teoso ka me e tohake, Sesowi ati e nofi karo.

21 Faya Teoso hiwa namohimatamonaka waha ehene amosari, ati yati kaminari, Mowisei ka yama hani ihi amararo. Mowisei Teoso ati yatiteba kaminematamonaka. Teoso ati kakamina me ati toha nemetemoneke.
22 Teoso ehene amose hiwa namohimatamonaka, Sesowi Kirisito ta nari, e ni ya, e nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha, na me e, Sesowi ati e nofaha e. Fara yama Teoso hinofa Sesowi hiri nematamonaka.
23 E nafi ehene hiyakere. Yama amosa e hiri nabone Teoso hina e hiri kere.
24 Manakobisa Kirisito Sesowi e ka yama hiyara manakone nahabihimatamonaka. Makoni Teoso ka me e tohawahamone Teoso ati ka hine ya, yahe karo, yama manakone e nawatara e.
25 Sesowi Kirisito ahabe Teoso hinamomatamonaka, e ehene hiyara manakone nahabihari, ati e nofahari. Teoso ehene e ne ehene amose hiwa namohimatamonaka, hibati ka me ihi hiyara manakone awarari, yawakabote rari.
26 Teoso hiwa namo, nematamonaka, ehene amosari, hibayata ya. Haha Sesowi ati me nofawaha Teoso ka me tohawake waha, Teoso ati ehene.
27 Makoni era e kahiyaterabone eke, e ati e na e ahi: "Mowisei ati ya owehene tohi ka Teoso ka me ka owa ama oke", e ati terabone eke. E ati e nabone eke ahi: "Teoso ka me ka owa ama oke, Sesowi ati onofi karo", e ati nabone eke.
28 Teoso ka me era tonihebonaka, Sesowi ati e nofaharo. Teoso ka me Teoso era toniheba e watateraboneke, Mowisei ati nima e ehene naro.
29 Me ihi e na me nemenehe, Teoso soteo me amara me ka Teoso toharena amaka. Hine ya soteo me ka Teoso tohehina amaka. Keye amake haro. Teoso soteo me amara me ka Teosobisa amaka.
30 Teoso oharite amaka. Soteo Teoso ati yati me nofi ya Teoso ka me tohahaboneke. Soteo me amara Teoso ati yati me nofi ya Teoso ka me toha naboneke Teoso ati ehene.

31 Mowisei ati ota nahabihaba ota ama, Sesowi ati me nofahabone me ota hiyara
ota? Mowisei ati ota nahabiraba ota awineke. Mowisei ni ya Teoso ati kamine ati e
nofehibona ati nematamonaka.

4

Abarao nima e nabone eke.

1 Ota ka iti Abarao tamine e kaminahi waha. Himata nima nemata amara?
2 Abarao yama amosa hiri ne ka Teoso ka me ka owa hinihemata ama? Abarao yama
amosa hiri nemona ati ne atiba yana rematamonaka Teoso nokosi ya.
3 Teoso ka yama hani ati e nineri?

"Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa Teoso hinihemata-
monaka",

ati ke.
4 Yama e ahi na e ka yama ahi ni manakone bataro ta te amaka e ni ya. Yinero ta hine
hinita amakara, yama ahi ni manakone tohahari.
5 Teoso ka yamaba e ahi tera e amake, Teoso ka me era toniheba e. Yama amosa e hiri ra
eke, Teoso ka me e tohahaba e. Yama hiyara e hiri na eke. Teoso ati e nofi ta ya, Teoso
ka me era tonihebonaka.
6 Tafi ati e nematamonaka ahi bisa: "Me ka yama amosaba watakerene me yayai
naboneke, Teoso ka me hiniha mati", ati nematamonaka.
7 Ati e nematamonaka ahi:

"Me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamaterebona ati ne ya me yayai naboneke,
me ihi hiyara sa tose ehene.
8 Me yayai naboneke, me ihi hiyara ya Teoso ati katamowahame ya",

ati nematamonaka.
9 Soteo hinama meba me ama, me yayai nabone mati, me sowiri atari kote wisi na mati?
Soteo me amara me yayai naba me wataraba me ama? Hibati ya Abarao okominahara
oke, Teoso ka me ka owa hinihari, Teoso ati nofe kari.
10 Teoso ati e ne ya fahi, himata nima Abarao nemata amara? Abarao sowiri ataro wisi
nakosemata ama? Abarao sowiri ataro wisi nakosarematamonaka fahi, Teoso ati yana
ne ya.
11 Abarao Teoso ka me ka owa hinihematamonaka, he ati nofe kari, sowiri ataro wisi
nakosarahari mata. Manakobote sowiri ataro wisi nakosematamonaka Teoso ati ehene,
me nafi hiwatobona kari, Teoso ka tohahari. Makoni Teoso ati me nofaha me nafi ka iti
Abarao tohate amaka, me sowiri atari wisi ra mati. Teoso ati me nofaha me amosamone
me hine hike, he ni ya.
12 Me sowiri atari kote wisi na me ka iti toha naka, sowiri ataro wisi nakosarahari mata,
Teoso ati nofehi nima me na mati.
13 Abarao Mowisei ka yama hani kihare amosemona Teoso hinehimatamonaka, Teoso
ati nofe kari. Makoni yama tamaha Teoso ta nebona ati nematamonaka he ni ya, hinaka
noti me kabone toha naro.
14 Soteo me ati amake haro: "Mowisei ka yama hani ota kihaha ota ka yamabone Teoso
ta nebonaka". Soteo me ati amosemenehe Teoso keye hiri nenamata awaka, Abarao
hiyarari. Soteo me ati amosemenehe e amosarehene e awineke Teoso ni ya, Teoso ati e
nofi ya. Keye amake.
15 Mowisei yama nafi hikamina hiri ni e watotera amake. Makoni Teoso era kakote e
amake. Mowisei ka yama hani wataremenehe era e watorene e amake, Mowisei ati e
hiri ra e.
16 Teoso ati me nofaha me ta me ka yamabone Teoso ta te amaka, ta hinahabone
hinehemete. Yama hinita ta te amaka, yahahari. Abarao ka noti me nafi kakawate
amaka. Mowisei ati me kihaha mera kakawa, Mowisei ati me kihara mera kakawa, tehi
amaka, Teoso ati nofi me oharia mati, fare Abarao nima. E nafi ka iti amaka, soteo me
ota toha, soteo me amara me te toha, na e.
17 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tabora nafi ka me ka ititeba ama tike owati ihi",

ati te amake. Abarao e ka iti amaka, Teoso ati ya. Era hiri nami watote amaka, efe, Teoso. Yama watara hiri te amaka. Efe ati Abarao hinofematamonaka.
18-19 Teoso ati e nematamonaka ahi Abarao ni ya:

"Tika noti me tamatehaba ama tike",

ati nematamonaka. Abarao hiwa watohimatamonaka, e abowi nima nari, hinaka ano 100 tohinima naro. Sara kahiwihinara wato nematamonaka. Afa yama watokana Teoso keye hiri remona ati nematamonaka. Yama Teoso hikamina noki nematamonaka, Teoso ati nofi fawa rari, ati nofi fare tohasa hinahari. Makoni tabora nafi ka me ka iti tohawematamonaka fare Teoso atimatamona nima.
20 Teoso ati mite Teoso ati nofi fawa re ati nofi fare hihasa hinehimatamonaka. Teoso amosemona ati nematamonaka.
21 Teoso kitehimona ati nematamonaka, yama hikaminaha hiri nebonaha.
22 Afa yama ihi Abarao Teoso ka me ka owa hinihematamonaka.
23 Amosemona Teoso hinehimatamonaka, Teoso ka yama hani ati te amake. Afa yama hani kote Abarao kamini oharikere.
24 Era kamina nineke. Teoso ka me era tonihebonaka, ati e nofahari, Teoso e ka Hiti Sesowi ahabe hiri namahari.
25 E ka yama hiyara ihi Sesowi ahabematamonaka Teoso ati ehene. Yati nama nematamonaka, Teoso ati ehene bisa, Teoso ka me era tonihabona karo.

5

Teoso ka me era tonihawahaka.

1 Kirisito ati e nofi ka Teoso ka me era tonihawahaka. Makoni Teoso era kakomakara waha, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.
2 Teoso yahaka waha e ni ya, Sesowi ati e nofi karo. E yayai ke, yama e noki na e, e amosi yokana tohawaibone ka yama, Teoso ya e tabi ya.
3 E yayai, nineke hibayata ya, yama nawaha e hiri na e. Yama nawaha e hiri ni ka e kitahabone eke. Makoni e yayai nineke.
4 E kiti ya Teoso e ehene nofehibonaka. E ehene Teoso nofe ya e noki nebonaka.
5 E noki ne ya era keyeharehibonaka. Afa yama e watoke e ati boti ya, Teoso era nofe karo kasiro ya, Kanamori ta ne karo e ni ya.
6 E kitiba watari ya Kirisito ahabematamonaka, era kasomebonaha, yama hiyara e hiri na e, e nafi.
7 E tamara ahababone ati naboneke, e ka owa amose e kasomabone e.
8 Kirisito ta ahabematamonaka, era kasomebonaha, yama hiyara e hiri na e. Makoni Teoso e watoke, era nofahari.
9 Teoso ka me era tonihaka, Kirisito ahabe ehene. Teoso era kasoma tehiba amaka, Kirisito ehene.
10 Hibati ya Teoso e nofaramaro e amake. Manakobote Teoso ati somawamemarika e ni ya, biti ahabe kari. Era kasoma nebonaka, biti yati name ehene.
11 E yayai, nineke, Teoso ya e tabi karo, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene. Ehene Teoso ati somawamemarika e ni ya.

Atao nima Kirisito nematamonaka.

12 Atao yama hiyarateba hiri ni yana kanehimatamonaka. Ehene hiyare e ahabiteba yana kana nematamonaka. Atao nima e nineke, e nafi. E ehene hiyari ka e ahabate e amake.
13 Mowisei ka yama hani watari ya mata me ihi hihiya toharemetemoneke. Me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawarematamonaka, ati yana re karo mata. Teoso ati yana re ya e ka yama hiyara wati nawaharehibonaka.
14 Mowisei watare ya mata Atao nowati ka me ihi hiyaremetemoneke, Atao ka yama hiyara nima me ka yama hiyara ra mati, Teoso ati me mitari karo. Teoso ati me mitara me ahaba nemetemoneke, me nafi.
Atao Kirisitoteba nima nematamonaka.
15 Me nafi ahabemetemoneke, e ka owa ohari ka yama hiyara ihi, Atao. Teoso yama amosa ta nematamonaka me tamaha me ni ya, e ka owa ohari yahehi ehene, Sesowi Kirisito. Teoso ka yama amosa e remetemoneke, Atao ka yama hiyara nima. Teoso yahehimatamonaka kasiro ya, Sesowi Kirisito ta nari.

16 E ka owa ohari ka yama hiyara ihi Teoso mera kakomatamonaka. Yama amosa
Teoso ta hina e remetemoneke ahi. Me tamaha me ihi hiyara me ihi Teoso wati
nawahamarematamonaka, Kirisito ta ne kari.
17 Me nafi ahabemetemoneke, e ka owa ohari ka yama hiyara ihi. Me tamaha me
kitabisateboneke Teoso ya me tabaha mati e ka owa ohari ehene, Sesowi Kirisito, Teoso
yahi me nofaha mati, me amosi tabiyo me awaha mati Teoso ni ya.
18 Yama hiyara oharia ihi me nafi Teoso kakomatamonaka. Yama amosa oharia ihi me
ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamarebonaka, me nafi, he ya me tabatibone karo.
19 E ka owa ohari Teoso ati tokatabare ka me ihi hiyaramone Teoso me hineheme-
temoneke, me tamaha mati. E ka owa ohari Teoso ati tokatabe ka me tamaha me
amosaboneke Teoso ni ya.
20 Teoso Mowisei ati ta ne ka e ka yama hiyara tonafiemetemoneke. Yama hiyara
tonafi ya Teoso yahi tonafi nematamonaka.
21 Me nafi ahabemetemoneke yama hiyara ihi. Teoso yahe hinaka mera tonihaka, me
ahabamaterabone mati, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.

6

E tohawabone eke.

1 Himata nima e ati ribe waha? Yama hiyara hiri ni fara e tohibana, Teoso yahi
nafimisaba karo?
2 E ehene e rabone eke ahi. Sesowi e nofawaha e ahabamaro e amake yama hiyara
ya, yama hiyara e kakosaha e. Yama hiyara ya e tabasa nibana?
3 Yama te watorini? Faha ya te bokaha Kirisito Sesowi ino ya, te ahabete teke, fare
Kirisito nima.
4 Kirisito ya e tabaha e ahaba Kirisito kamowami ya e kamowami tabahamaro e
amake, faha ya e bokaharo. E ahabamaro eke, e yati namibone karo, Kirisito nima.
Ahabe yati namehimatamonaka, bati ati ehene, bati kitahari. Kirisito yati name
tohawematamonaka. Faya e tohawabisabone eke yama hiyara hiri ni e fawa na e.
5 He ya e taba e ahaba, e yati nama nabone eke, he ya e tabaha e.
6 E ati boti bote ahabamaroke awa ya, he ya tabaharo, e ati boti yama hiyara hiri na
kitamaribone karo, yama hiyara era yosemaribone karo.
7 E ahaba yama hiyara era yosematerabone eke, Teoso era kasome e.
8 Kirisito e tabi kahabimaro amaka. Makoni e yati nami katabiboneke.
9 Kirisito e watoke, yati namahari. Ahabamaterebonaka. Ahabamihinaterebonaka.
10 Ahabematamonaka e ka yama hiyara ihi, ahabamaterabona karo. Yati name Teoso
yama hinofa hiri ni fawa kara.
11 Fare Kirisito nima te nabone teke. Yama hiyara te hiri namarabone teke, e abohi
nima te na te. E yati na nima te nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te, Kirisito
Sesowi ya te tabaha te.
12 Makoni yama hiyara te abono yoserabone teke. Te abono yama hinofa te hiri rabone
teke.
13 Tera te ta rabone teke yama hiyara ya, yama hiyara te hiri nabone te, te abono kote
ya. Tera te ta nahi Teoso ni ya. Te ahaba te yati namineke, te yati ni yokana tohaha te
waha. Tera te ta nahi Teoso ni ya, yama amosa te hiri naba te.
14 Yama hiyara tera yoseraboneke. Mowisei ati tera yosekara. Teoso yahi tera yoseka.

Teoso ka yama aahi me e amake.

15 Yama hiyara e hiri nibana, Mowisei ati era yosere e, Teoso yahi era yosehi e? Yama
e na hiyakere.
16 Yama te watorini? E ka owa yama hinofa e hiri nabone era e ta ni ya he ni ya,
hinaka mebone eke, hinaka yama aahi mebone me e. Yama hiyara ya era e ta ni ya e
ahababa e amake. Teoso ati e tokatabi ya e ehene amosabone eke Teoso ni ya.
17 Teoso faya amake, one oke, tera wati owahi karo. Taiti ya yama hiyara ka yama
aahi memete te amake, Teoso ati te watori ya mata. Manakobote tera me kanawana
Teoso ati ya, Teoso ati te tokatabehemete teke, Teoso te nofaha te, te ati boti ya.
18 Yama hiyara ka yama aahi me te tohamarehemete teke. Yama amosa ka yama aahi
me te tohawaineke waha.
19 Bofe ka yama okomina oke, owati wato yokana te tohibone karo. Te abono te ta
nemete teke yama hiyara ya, yama hiyara ka yama aahi mebone me te, yama hiyara hiri
ni te oharia te. Manakobote yama amosa ya te abono te ta nabone teke, yama amosa
ka mebone me te, yama amosa ka yama aahi mebone me te. Te ehene e ni ya Teoso ka
mebone me te tohahabone teke.

20 Hibati ya yama hiyara ka yama aahi me te toha yama amosa tera yoseremete teke.
21 Afa yama te hiri na ihi te nohoho nemete teke. Afa yama ya te kokoma nineke waha. Afa yama ihi e ahabate amake.
22 Yama hiyara ka yama aahi me te tohamakere waha. Teoso ka yama aahi me te tohawake waha. Teoso te narifa Teoso ka mebone me te amake. Yama toyabo ya Teoso ya te tabatehaba te amake fara yama tohaha ya.
23 Haha yama hiyara me hiri na me ahababoneke, me ka yama hiyara manakone Teoso nahabi karo me ni ya. E ka Hiti Kirisito Sesowi ya me tabaha me ta me sawitehaboneke Teoso ni ya fara yama tohaha ya. Afa me ihi amosa manakone amaraboneke. Hine ya Teoso ehenebonaka, hinofi karo. Yama hinitaboneke.

7

E yaka ke Teoso Kanamori ka hawi ya.

1 Ota one mati, Mowisei ati te watoke. Yama te watorini haro? Mowisei ati era yoseka, e ahabamataraha e mata.
2 Fanawi fanaha nima e nineke. Maki sawisa ne fanawai ya Mowisei ka yama hani ati hiyaraboneke. Maki ahabe ya fanawai ya Mowisei ka yama hani ati hiyaraba wataraboneke.
3 Maki sawisa ne fanawai ya yama hiyara hiri namone me hinahaboneke. Maki ahabe fanawai ya me atiba wataraboneke, yama hiyara hiri namone me ati na me ati. Mowisei ka yama hani hiyoseraboneke.
4 Te e nineke, te ahaba te, Kirisito kihi. Mowisei ati tera yosemakara waha. Kirisito ka me te amake waha, Kirisito yati namahari. Yama amosa e hiri nawahabone eke Teoso e narifa e.
5 Hibati ya e ati boti hiyara era yoyose tohamaro e amake, Kirisito ka me e tohara e mata. Yama hiyara e hiri rabone Mowisei ka yama hani ati na Mowisei ka yama hani ati e miti ka yama hiyara hiri ni nafimisi tabiyo e awahamaro e amake mata ya, e ati boti hiyari karo. Kirisito ati e nofawaremenehe e ahabenemete e amake e ka yama hiyara ihi.
6 Mowisei ati era yosemawahakara waha, Kirisito ya e ahabi katabi karo. Teoso e narifawahineke waha, e yaka na e Teoso Kanamori ka hawi ya. E yaka namakere Mowisei ka hawi bote ya.

Mowisei ati yama hiyara ama?

7 Himata nima e ati ribe waha? Mowisei ati yama hiyara ama? Mowisei ati yama hiyara amakere. Mowisei ati owatoremenehe, oko yama hiyara owatorehene ama oke. Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Me one ka yama aawawa tirahabone tike",

ati nematamonaka. Mowisei ati omitarehemenehe, oko yama hiyara owatorehene ama oke, me one ka yama aawawa ona owa.
8 Yama hiyara nafimisahamaro amake Mowisei ati ka yama hani ihi. Mowisei ati omita me ka yama aawawa onahamaro ama oke, yama tamaha yoro tokanaro. Mowisei ati ka yama hani e kihari ya yama hiyara kitarene amake e ni ya.
9 Mowisei ati omitari ya ohabarehene ama oke. Mowisei ati omiti ka yama hiyara yanahamaro amake,
10 ohabibani karo. Mowisei ati era kakasomamona onehimari ati era nanabowa amaka.
11 Yama hiyara owa keyehemete ama oke Mowisei ati ya, owa nahabihabonehe.
12 Mowisei ati Teoso ati amaka, ati amosari mata ya.

Oko yawi nafike, Teoso yama hinofa hiri onahabone ona owa.

13 Mowisei ati amose owa nahabi awa? Keye amake. Yama hiyara owa nahabihamaro amake Mowisei ati ya, ati amosari. Yama hiyara Mowisei ati namohimatamonaka, awihinahabonehe. Yama hiyara habosia kihahamaro amake mata ya, Mowisei ka yama hani ihi.
14 Mowisei ati e watoke, ati Teoso ati tohahari. Ha owa Teoso ka ama okere. Bofe ka ama oke. Yama hiyara ka ama oke, yama hiyara ka yama aahi ohaha owa.
15 Yama owato okere, hiri onaharo. Yama hiri onahabone ona yokana hiri okere. Yama onofaraha ta hiri oke.
16 Yama hiri orahabone ona hiri ona, Mowisei ati amosemona one oke.
17 Owehene amakere. Yama hiyara ihi amake, sawiharo owa ni ya.

18 Yama amosaba sawikere owa ni ya, owati boti hiyara owa. Yama amosa hiri
onahabone hiri ni owato okere.
19 Yama hiri ona fa amakere, hiri onahabone onaharo. Yama hiyara hiri orahabone
ona yama hiyara hiri ni fawa okere.
20 Yama hiri orahabone hiri one oke. Makoni owehene amakere. Yama hiyara ihi
amake, sawiharo owa ni ya.
21 Yama owatowaha oke. Yama amosa hiri onahabone ona yama hiyara sawineke owa
ni ya.
22 Teoso ati onofa oke kasiro ya owati boti ya.
23 Teoso ati onofa okene oko abono Teoso yoserihi ka. Yama hiyara ta oko abono
yoseke. Yama hiyara owati boti wete ke, owati boti mono naro.
24-25 E one oke ahi: Owati boti ya Teoso onarifa oke, yama hinofa hiri onahabone ona
owa. Oko abono ya yama hiyara onarifa one oke. Oko yawi nafike. Oko abono owa
nahabihaboneke. Hibake owa kasomeba ama ori? Teoso faya amake, one oke, e ka Hiti
Sesowi Kirisito ino hiri ona owa, owa kasomari.

8

Teoso Kanamori yama hinofa e hiri ke.

1 Makoni Kirisito Sesowi ka mera Teoso kakomarebonaka.
2 Teoso Kanamori owa tisehimari amaka, Kirisito Sesowi ka ohi karo. Yati
owahamaro oke Teoso Kanamori ehene. Yama hiyara owa yosemawahakere waha. Owa
nahabimaraboneke.
3 Mowisei ati era kasomatere amaka, e ati boti hiyara ihi. Teoso ta era kasomemata-
monaka, biti ta nari. Ati ehene biti e ka owa tohawehimatamonaka, ahabebonaha, e
ehene hiyara manakone nahabihibonaha. Kirisito ahabe Teoso hikakomatamonaka, e
ka yama hiyara weye nari,
4 Teoso yama hinofa e hiri nabone e. E ati boti hiyara yama hinofa e hiri namakere.
Teoso Kanamori yama hinofa e hiri nineke waha. Faya Mowisei ati amose nafi e hiri
nineke waha.
5 Me ati boti hiyara me ati boti yama hinofa me hiri na me ati boti hiyara ka yama me
wati nawahake. Teoso Kanamori yama hinofa me hiri na Teoso Kanamori ka yama me
wati nawahake.
6 E ati boti hiyara era nahabite amake. Teoso Kanamori e ati boti yose ya Teoso ya e
tabahabone eke. Teoso era kakomarebonaka.
7 E ati boti hiyara Teoso mono ke, Teoso yama hinofa hiri raro, Teoso yama hinofa hiri
hinararo.
8 Me ati boti hiyara me ati boti yama hinofa me hiri na me amosihinaraboneke Teoso
ni ya.
9 Ha te ta te ati boti hiyara te ati boti yama hinofa te hiri kere, Teoso Kanamori ka me
te tohi karo, winahari te ni ya. E ka owa Kirisito Kanamori kihare Kirisito ka amakara.
10 Kirisito te ni ya sawihi te abono abowi tohake, yama hiyara ihi. Te kanamori ta yati
ke, Teoso ehene amose karo.
11 Teoso Kanamori Sesowi hiri namehi efe winaka te ni ya. Makoni Teoso Kirisito hiri
name efe te abono hiri namehibonaka. Afa yama Teoso hiri nebonaka Kanamori ya,
Kanamori winahari te ni ya.
12 Makoni e ati boti hiyara e ati boti yama hinofa e hiri rabone eke.
13 Te ati boti hiyara te ati boti yama hinofa te hiri ni ya te ahababa te amake. Teoso
Kanamori yama hinofa te hiri ni ya, te abono ka yama hiyara te nahabihabone teke,
Teoso ya te tabahabone te.
14 Teoso Kanamori yama hinofa me hiri na Teoso biti me amake.
15 Taiti ya Teoso te nakomehemete te amake. E ka owa yama aahi tohehi hiti nakomehi
nima te nemete teke. Te watomakere waha, Teoso Kanamori kake karo te ni ya. Teoso
Kanamori ehene Teoso biti me te amake waha. Ehene e ati e ke ahi: "Aba, abi", e ati ke,
e ati kitaha e.
16 Teoso Kanamori e kanamori ya famehi era hiyaraka, Teoso biti memone era ati nari.
17 Teoso era kakawatehibonaka yama amosa ya, biti me e tohi karo. Fare Kirisito
kakawi nima e kakawi nabone eke, yama nawaha e hiri ni ya, fare Kirisito nima. E
amosi mati tohahabone eke fare Kirisito nima.

Yama toyabo ya e amosi mati tohahabone eke.

18 Yama nawaha e hiri nineke mata. Hine tohake. Yama toyabo ya Teoso era
namotehibonaka e amosi mati tohaha e mata ya fahi.

19 Yama nafi Teoso hiri hinehemete yama noki nineke, Teoso biti mera awahabonehe,
me amosa mati, Teoso mera namo ya.
20-21 Teoso yama hiri hinehemete tofiyoke. Yama amosa Teoso hinofa hiri ni
watokere. Fara ati ihi amakere. Teoso ati ehene amaka. Yama noki nabone Teoso
hinehemetemoneke, Teoso hinataminabonehe, fare biti me nima nabonehe.
22 Yama e awake, tofiyoaharo. Sokoko ke, fanawi tori kome yana tona sokoko ni nima.
23 Teoso Kanamori ta nemari amaka e ni ya, era e watobone karo, Teoso biti me e
tohaha e. E hawa tohakere mata. E sokoko nasa ke yama e noki na e, Teoso era okatao
nawahebona e. E abono kasomebonaka.
24 Era kasome e noki ne e noki nasa naka. Yama e awaha e noki kere.
25 Yama e awara e noki nineke. Noki ni e fawa raboneke.
26 Teoso Kanamori era narifaka, e kitara e. E ora ni watora Teoso Kanamori ta Teoso
ha naka, e ati taborobone ya, sokoko nari, e sokoko ni nima, ati abono watarari.
27 Teoso Kanamori Teoso yama hinofa wato ka Teoso ka mera ha kite amaka Teoso ni
ya. Teoso e ati boti wato Teoso yama hinofa Kanamori wato naka.
28 Teoso e nofaha e ya Teoso tabe yama amosa hiri te amaka fara yama tohaha ya. Era
ha nemari amaka fare ati ya.
29 Era kakatikehimatamonaka e watara e mata, biti nima e nabone ati nari. Biti nisori
me tamahabone ati nematamonaka.
30 Era watohi era ha nemari amaka. Hinaka me era tonihawahematamonaka. Yati era
tonihama nebonaka yama toyabo ya, e amosabone e.

Teoso era nofi fawa rebonaka.

31 Himata nima e ati ribe waha? Teoso era kasome ya hibake era nabowehiba amara?
32 Biti kayaware biti ta nematamonaka, e ehene hiyara manakone nahabihibonaha.
Makoni era kakawa nebonaka yama nafi ya.
33 Fare Teoso me hiwasia hinaka me hinihemetemoneke. Hibake ati yana neba amara,
me ihi hiyaramone ati nari?
34 Kirisito Sesowi ahabematamonaka. Yati nama nematamonaka. Itari naka Teoso ka
kanihina ka ya, e ni ya Teoso yahehibona narabo nima nari. Teoso era kakoba ama?
35 Hibake ehene Kirisito era nofi fawa raba? E ka one yama hiyara ya era me hiri kana
Kirisito era nofi fawa neba e ama? Yama nawaha e hiri na Kirisito era nofi fawa neba
e ama? Era me wati kani ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E tefe ahabi ya Kirisito
era nofi fawa neba ama? E ka makari watamari ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E
ni ya yama yofina ni ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E ka one era me nahabi ya
Kirisito era nofi fawa neba ama?
36 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ota one otara me nahabihabone me ati fara tohineke, tiwa ota nofi karo. Ofeya me
me waka hinahabone me nima ota nineke",

ati ke.
37 Afa yama nafi e hiri na e kitake mata ya Kirisito ehene, era nofahari.
38-39 Yama watateraboneke, ihi Teoso era nofi fawa naba ka yama, Kirisito Sesowi e ka
Hiti tohe karo. E ahabi ya Teoso era nofi fawa rebonaka. E sawi ya yama nawaha e hiri
na Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Towisawa me ati hiyakerene Teoso era nofi fawa
rihi nebonaka. Teoso nanarifa me toha, hibayata ka yama toha, yama toyabo ka yama
toha, hinamati me toha, bofe ka yama toha, neme ka yama toha, yama one tohakene
Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Keye amakere.

9

Baoro soteo mera nofehimatamonaka.

1-2 Ota one me okomina okibone, soteo mati. Oko yawi nafike, ota one me ihi. Oko
yawi fara tohake. Keye hiri okere, Kirisito ka ohi karo. Keye hiri oramone owati boti
ati, ke, Teoso Kanamori ehene.
3 Kirisito owa nofamare ya ota one mera kasome ya yama amosaboneke owa ni ya.
Teoso owa nabowe ya ota one mera kasoma ne ya yama amosa naboneke owa ni ya.
4 Ihayeo me amake. Teoso biti me hinihemetemoneke. Teoso hiwa namohimatamon-
aka me ni ya, amosari mata ya. Teoso mera kakatomehibona ati nematamonaka. Teoso
ka yama hani ta nematamonaka me ni ya. Teoso ka yobe sawihimatamonaka me baikani
ya, me ha hibona ka taboro. Teoso mera kakawebona ati nematamonaka.

5 Afa me ka iti memetemoneke, Abarao mati. Kirisito watehi me ka owamatamona
amaka. Efe Teoso amaka, yama nafi Hiti. E nafi ati fara tohaha tohatehaboneke,
amosemona e ati na e ati. Ame.
6 Teoso yama hiri hinahabone hina yama he kasawarihaba watateraboneke. Ihayeo
me nake, Ihayeo yokana me amara mati, Teoso ka me amara mati.
7 Abarao ka noti me na, ke, Abarao ka noti yokana me amara mati, Teoso ka me amara
mati. Teoso ka yama hani Abarao kamina ati e te amake ahi:

"Isaki biti me ta tika noti yokana me tohahaba me amake",

ati ke.
8 Teoso ati e ne Abarao biti me nafi amara Abarao biti yokana me tohahamone ati
nematamonaka. Hine ya me hikamina Abarao biti yokana me tohate me amake.
9 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Afa yama ya ano one ya Sara biti nehibonaka, owati ihi",

ati nematamonaka.
10 Hebeka biti me fama nemetemoneke, ota ka iti Isaki ya famaharo.
11-12 Biti me watari ya mata Teoso ati e nematamonaka ahi Hebeka ni ya:

"Taiti yoto ke narifebonaka",

ati nematamonaka. Me ihiba wataremetemoneke mata, me watari karo. Me ihi amosa
watarihi me ihi hiyara watarihi nemetemoneke mata. Hine ya Teoso atimatamona
amaka. Teoso era ha te amaka, e ehene amara ya.
13 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yako ta onofa Isao onofa okere",

ati ke. Teoso Yako ha ne Esao ta ha rematamonaka.
14 Himata nima e ati ribe? Teoso ehene hiyare awane? Teoso ehene hiyareba watatere
amaka.
15 Teoso yahasa te amaka e ni ya. Ati e nematamonaka ahi Mowisei ni ya:

"Me ihi hiyara me ni ya oyahasa onahabone ona fara owati ya oyahasa onahabone
oke me ni ya. Haha me onofabone me ona me onofabone oke fara owati ya",

ati nematamonaka.
16 Teoso era wasihibona ati ne era wasite amaka, e ati amara ya, e ehene amara ya. Era
wasite amaka, yahasa ne kari e ni ya.
17 Teoso ati e nematamonaka Farao ni ya, hinaka yama hani ya:

"Towisawa tiwa onihamaro ama oke, oko kiti onamoabone owa me nafi ni ya, bofe
ka mati, me nafi owini hiri nabone owa. Owehene tikitaramone me ati nabone
onahara oke".

18 Teoso yahasa nebona ati ne yahasa nebonaka. Me ati kasiroabone me hinaha me ati
kasiroaboneke fare ati ya.

Teoso era ha nematamonaka, amosi namohibonaha.
19 Tiwati e naba tiwa awine tike ahi: "Himataba me ihi hiyaramone Teoso ati neba
amara? Fare Teoso ati ya yama hiyara me hiri te me amake", tinahaba tiwa awine tike.
20 Hike ama tiri? Teoso ama tikere. E ama tike. Himataba Teoso hora tine tiri? Boti e
hiri ni ya boti ati yana naba ama, era hora naro? "Himataba e onaha owa hiri tina ama
tiri?" boti ati naba ama?
21 Atabo boni oharia beri one yama amosa wiye toha, beri one yama aamosa raba na
wiye toha, naboneke. E ka owa boti yoro tokana hiri ne ya e hora neba watarebonaka.
22 Boti hihiri ehene nima Teoso ehene ne ehene e ne awaka ahi: me one hiri te
amaka, mera waka nebonaha. Me ihi hiyara mera kako ya mera waka tehibonaka,
kiti namohari. Yama noki naka, mera waka rari mata,
23 amosi namohibonaha me ni ya. Me one ni ya yahaka. Afa me amosatehabone ati
nematamonaka hibati ya, me watari ya mata.

24 Afa me e amake, Teoso era ha ne e, soteo me toha, bara me toha, na me e.
25 Teoso ati e nematamonaka Oseya ka yama hani ka ati:

"Oko me amara oko me onihabone oke. Me onofibara me onofamone onahabone oke waha me ni ya".

26 Teoso ati e nibehimatamonaka ahi:

"'Oko me te amakere', ati nematamonaka. Afa ati yana ne ka tabora ya ati yana namatasehibonaka, ati e nari ahi: 'Teoso yati ne ohaha okatao me te amake', ati nebonaka".

27 Isaiya ati e, nematamonaka ahi, Ihayeo mera kamine ati kitahari:

"Ihayeo me tamake, siki boni nima me na mati. Me nafi amara Teoso kasomebonaka, me tamara mera kasomari.
28 Teoso bofe ka me nafi ihi hiyara me ihi manakone nahabitehibonaka hibati ya, fara yama hikaminaha hiri nari",

ati nematamonaka.
29 Isaiya ati taiti e nematamonaka ahi:

"E ka Hiti yama nafi Hiti tohahi ati ehene e ka one me tamara me hasi narake. Yama e ri ya, e nafi ahabene e amake ahi, Sotoma Komoha famaha ka me nima",

Isaiya ati nematamonaka.

Soteo Teoso ati me nofakere.
30-31 Himata nima e ati ribe? Mowisei ati ka yama hani Ihayeo me kihaha Teoso ka me tohahamone me ati na Mowisei ati nima me ihi remetemoneke. Soteo me amara me ta Teoso ka me tohawake, Teoso ati ehene, Teoso ka me tohawahaba me atiba yana ra mati. Teoso ka me tohawake, he ati me nofi karo.
32 Himataba Teoso ka me tohara me awineri, Ihayeo mati? Teoso ka me Teoso me hinihabone me ati te me amake, fara me ka yama amosa ihi. Teoso ati me nofakere, Kirisito me nofara mati. Yati ya e tara tokana e sonaha nima me nineke.
33 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama te awa ha, yati, obaharo Siao ya, me tara tokibone karo. Afa yati ihi me foro naboneke. Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake".

10

1 Ota one mati, Ihayeo me kasomi owa oke kasiro ya. Me ha okine oke Teoso ni ya.
2 Me ka yama ahi ni nafike, Teoso yama hinofamone me hiri na mati, Teoso yama hinofa me watora mati.
3 Teoso ehene amose me watora me ati e te me amake ahi: "Fare Mowisei ati nima e ehene nabone eke, e ehene amosabone e, Teoso ka me e tohahabone e", me ati te me amake, Teoso ka hawi yokana me nofara mati.
4 Mowisei ka yama hani Teoso ta nematamonaka, Kirisito kaminebonaha. Kirisito ati e nafi nofahabone Teoso ati te amaka, Teoso ka me e tohawahabone e.
5 Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Efe ati nima tiwehene ni ya tisawiabone tike Teoso ni ya",

ati nematamonaka. Ati e ne ati nima e ehene ni ya e amosabone ati nematamonaka Teoso ni ya.
6 Teoso ati e nofahabone Teoso ati nematamonaka, e amosabone e Teoso ni ya. Mowisei ati owa amaka hari:

"Te ati boti e rabone teke ahi: 'Hike tokehiba amara neme ya (Kirisito kakisamehibana)?' te ati rabone teke",

ati nematamonaka.
7 Mowisei ati owa amaka hari tasa:

"Hibake tokiseba amara e abohi taboro ya (Kirisito kakimisamebana)?"

ati nematamonaka.
8 Mowisei ati owa te mitahi, ati e nari ahi:

"Teoso ati tohaba kara te ni karo. Teoso ati sawika te inohoti ya. Ati sawi naka te ati boti ya",

ati nematamonaka. Mowisei ati e ne Teoso ati yati ota kamine kaminematamonaka. Kirisito ati e nofahabone Teoso ati nemona ota ati te ota amake.
9 "Tika Hiti Sesowi tohehimona tini ya, Teoso hiri hiname yati namehimona tina tini ya tiwati boti ya, Teoso tiwa kasomebonaka", ota ati te ota amake me nafi ni ya.
10 E ati boti e na Teoso hinaka me era tonihebonaka. E ati e na Teoso era kasomebonaka.
11 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake",

ati ke.
12 E nafi ka Hiti oharika, soteo me toha, bara me toha, na me e. Me aate hine mera kakawaka yama amosabote ya, me nafi.
13 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E ka Hiti haha me aate hine mera kasomebonaka, me nafi",

ati ke.
14 Himata nima aate ni me hiraba, ati me hinofarahari? Himata nima ati nofi me hiraba, tamine me himitarahari? Himata nima tamine miti me hiraba, me hikaminare ya me ni ya?
15 Himata nima kamini me hiraba, me me yoseri ya? Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E yayai nabone e ke, me kobo nake hiyara amosa me kamini ya",

ati ke.
16 Ihayeo me nafi amararake, ota ati me nofaha mati, hiyara amosa ota kamina ota. Isaiya ati e nematamonaka ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere",

ati nematamonaka.
17 E one Kirisito tamine me kamina me ati e mita Teoso ati e nofawate e amake.
18 Yama me mitara me awine? Yama me mitaharake. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tabora nafi ka me ati me mitaharake",

ati ke.
19 Ihayeo Teoso ati me watora me awineni? Mowisei ati e nematamonaka ahi baha:

"Hibati ya bara oko me toharamaroke. Oko me onihawaha me ihi te yawahabone onahara oke, fara me nima te nabone te ati na te. Yama me watoramone te ati na te yawahabone teke owehene te awi ya",

ati nematamonaka.
20 Isaiya ati yana nematamonaka, habo bayihari, ati e nari ahi:

"Owa me siba ra owa me wasiharake. Owini me hiri ra owa onamoara oke me ni ya",

ati nematamonaka.
21 Isaiya ati e nematamonaka ahi, Ihayeo me ta mera kaminari:

"Fara yama we nima omano ta tokanara oke me ni ya, me ha ona owa, owati me nofara mati, me ha okene me ati ra mati, me kasiroa mati",

ati nematamonaka.

11

Teoso hinaka mera were towitikara.

1 Teoso Ihayeo mera were towitino ama, hinaka mati? Teoso Ihayeo mera were towitirebonaka. Ihayeobisa ama oke. Abarao ka noti ama oke. Oko ete amake, Bisami tohaharo.
2 Teoso hinaka mera were towitikara, mera wasihimata, me watari ya mata. Teoso ka yama hani ati one te watorini, Eria kaminaro, Ihayeo me ihi hiyaramone mera kaminari Teoso ni ya?
3 Ati e nematamonaka ahi:

"Ota ka Hiti, tiwati kakamina me me waka narake. Tika tana me katomarawarake. Hasi onakosahara oke. Owa me nahabibisahabone me ati narake",

ati nematamonaka.
4 Himata nima Teoso ati ramata he ni ya?

"Me nasa ke 7000 me tohaha mati, me foro ra mati Bahao nokosi ya, me okayawa mati, oko mebone mati",

Teoso ati nematamonaka.
5 Soteo me one tamara Teoso wasi nareka hibayata ya, yahe kari.
6 Teoso yahi ehene amaka, me ka yama amosa ihi amararo. E ka yama amosa ihi Teoso era kasome ya, Teoso yahi ehene tohamarehibonaka.
7 Ihayeo himata me hiri rimete? Yama me siba hina me wasiremetemoneke. Me one ta hiwasiarake hibayata ya, afa Teoso me hikatika mati. Me one Teoso ati nofararake, me tamaha mati, Teoso ati ehene.
8 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Nokobisa me koro hikanarake Teoso ati ehene. Me noki awarihi narake Teoso ati ehene. Me narabi hawirihi narake, Teoso ati ehene. Fara me tohasa ke, me tafira mati",

ati ke.
9 Tafi ati e nematamonaka ahi:

"Teoso me ka yama hiyara manakone tinahabihahi. Me tafaha me bata tikanabone tike. Me tara tokanaboneke tiwehene.
10 Me noki awaraboneke tiwehene. Me one ka yama aahi me tinihahi me nahowateraba mati",

ati nematamonaka.
11 Ihayeo me tara tokanarake. Me foro naba me ama? Me foro raboneke. Ihayeo Kirisito me nofari ka Teoso bara me ta mera kasomareka. Me me awaha me yawahabone Teoso ati nareka, me nima me nabone me ati na mati.
12 Kirisito me nofari ka me nafi amosawahake, me onebisa. Soteo yama me hikasawari ka bara me ta me amosawahake, soteo me amara mati. Manakobisa soteo Teoso me hiwasia me nafi hiyara amosa me nofawai ya yama amosaboneke kasiro ya.

Soteo me amara mera Teoso kasomaka.

13 Soteo me te amara tera ohiyara okibone waha. Teoso hinaka yoyose owa tonihemari amaka, ati okominehibonaha soteo me amara me ni ya. Oko yama ahi ni kitake, Teoso ka yama ahi ona owa.
14 Haha yama hiri onaha ota ka one me awahabone onahara oke, me yawibone karo, soteo me amara me nima me nabone me ati nibone karo, Teoso mera kasomabona karo, me one.
15 Soteo mera Teoso kako bara mera ha nematamonaka, me ya tabebonaha. Soteo hiyara amosa me nofawai ya, e ahaba yati namaha nima me naboneke.
16 Bao ime e hiri na bao e hiri ni ya bao hiri ni taiti e ta ni ya Teoso ni ya, efe bao ime nafi Teoso ka hinama amaka. Awa habi e ta ni ya Teoso ni ya, afa awa ini nafi Teoso ka hinama amake.

17 Teoso soteo me tamaha mera nofarematamonaka, me kote tirohari, awa ini tiro ni
nima. Orifa yama kabani ka ini nima te nineke. Teoso ati te nofawaha Teoso tera kobobo
nihimata amaka hinaka orifa ate amosa ya, fara hinaka me ni ya. Te yayai ke, hinaka
orifa ate fehe te fawaha te, kimisaro habi ya.
18 Tera te kahiyararabone teke, me te awaha te, Teoso me bata hina mati. Awa ini me
te amake. Awa habi me te amakere. Awa habi awa ini natafate amake. Awa ini awa
habi natafatera amake.
19 Te ati e naba te awineke ahi: "Teoso awa ini itibasareka, owa nawanawahebonaha",
te ati naba te awineke.
20 Keye amakere. Teoso mera bata nareka, he ati me nofara mati. Tiwana tike, Teoso
ati tinofi karo. Tiwa tikahiyararabone tike. Tiwa tekatomahi.
21 Teoso awa ini bote aawawa rareka. E nebonaka bisa tiwa ni ya, ati nofi fawa tine
ya.
22 Me one ni ya Teoso yaha, me one ni ya hama, te amaka. Hamate amaka, he me
nofamaraha me ni ya. Yahehibonaka te ni ya, nofi te fawa re ya. Nofi te fawa ne ya tera
bata nebonaka.
23 Sesowi ati Ihayeo me nofawamatasi ya mera kobobo nimatasebonaka orifa ate ya.
Teoso yama e na hiri ni watote amaka.
24 Hibati ya me kobobo nemeteke. Makoni Teoso mera nawanami watote amaka, fara
me ate ya, tabora ka orifa ya. Hibati ya soteo me te amara te kobobo remete te amake
tabora ka orifa ate ya. Yama kabani ka orifa ate ya Teoso tera bata ne tera kobobo
nimata amaka, tabora ka orifa ate ya.

Ihayeo me kasomi hawa tohahaboneke.

25 Ota one mati, yama te watohabone onara oke, Teoso wati hikanemete, hibati ka me
hiwatorehemete. Tera te kahiyarariyahi. Teoso bara me tamaha mera kasomaka mata.
Soteo ati me hinofa hikara mata. Bara me hinofa mera kasomi hawa tohe ya
26 Ihayeo me kasomi hawa tohahaboneke. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ihayeo me kakasomabona Siao ya yana tone kakehibonaka. Me ka yama hiyara nafi
nahabihibonaka, Yako ka noti mati.
27 Owati okominabone oke, me owakatomabone ona owati. Me ihi hiyara wati
owahamarabone oke waha",

ati ke.
28 Hiyara amosa me nofara Teoso mera nofamarareka, tera nofehibonaha, ha te. Teoso
mera nofasa ka, ati katamore kari me ka iti me ya. Teoso mera kakatikehimatamonaka.
29 Teoso soteo mera ha nematamonaka, hinaka mebone mati. Ati tohawarebonaka. Mera
kakawebona ati ne ati tohawarihi nebonaka.
30 Hibati ya Teoso yama hinofara te hiri nemete te amake. Teoso yahawaka te ni ya,
soteo ati me hinofamare kari.
31 Yama Teoso hinofara me hiri narake, fara te nimetema. Teoso yahawamebonaka me
ni ya, fare yahi nima te ni ya.
32 Yama hiyara hihiri me tohaha Teoso mera namoka, me nafi tohaha mati, yama hinofa
hiri ni me watoramone ati nari, Teoso yahehibona ati nari me nafi ni ya, soteo me toha,
bara me toha na me ni ya, yahehibonaha me nafi ni ya, soteo me toha, bara me toha na
mati.

Teoso yama amosa hiri ni watoka.

33 Teoso ehene wato yokana e tohatera e amake, ehene amosi mati tohahari, ehene
nafi. Teoso yama amosa hiri ni watoka.
34 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E ka Hiti ati boti hike watora? Hike narabo nima hinehiba amara?
35 Yama manakone Teoso nahabihiba watateребonaka, yama e ta naba watari karo he
ni ya",

ati ke.
36 Yama nafi hiri nematamona amaka. Yama nafi nake ehene. Yama nafi hinakabone
amake. Me ati fara tohaha tohatehaboneke, amosemona me ati na me ati. Ame.

12

Tera te ta nabone teke Teoso ni ya.

1 Ota one mati, te narabo nima okibone. Teoso e nafi ni ya yahaka. Makoni aya bani
me e ta na me ta ni nima, tera te ta ni nabone teke Teoso ni ya. Bani me abowi e ta na te
yati na tera te ta nabone teke Teoso ni ya. Teoso ohari ni ya era e ta nabone eke. Yama
e na e hiri na e ehene nofaka. Yama e na amosaboneke ahi, Teoso e narifibone karo.
2 Bofe ka me nima te rabone teke. Te tohawahabone teke, Teoso ehene, te ati boti
tohawai karo. Te ehene e ni ya yama Teoso hinofa te watohabone teke. Yama te
watohabone teke afa, amosaro. Yama Teoso hinofa hiri ni te wato nabone teke, yama
amosa hiri ni te watoha te.
3 Teoso yahe ka owa ha nemari amaka hinaka yoyosebona owa. Makoni te narabo
nima onahabone oke. Amosi mati te tohahamone te ati rabone teke. Tera wato yokana
te tohahabone teke. Teoso tera kakawehimataka yama yoro tokana ya, ati te nofe kari.
4-5 E abono oharia nima e nineke, Kirisito ka me e. E abono kote kobobo ni tamate
amake. E abono kote ehene hiyaya te amake. Kirisito ka me e toha e e nineke, e kataba
e.
6 E abe kasomate e amake, e abe kasomi hiyaya na e, Teoso ati ehene, yahahari. Ohari
Teoso ati kaminebonaka. Teoso yama hikaminamone hinaha kaminebonaka me one ni
ya.
7 Owa me one narifebonaka, Teoso ati ehene. Me narifi nataminehibonaka. Owa mera
kanawana nebonaka, Teoso ati ehene. Me kanawani nataminehibonaka.
8 Owa me one yayai nihibonaka. Owa yama ta nebonaka me one ni ya. Yama
kayawarehibonaka. Owa mera yosehibonaka. Mera kakatomi nataminehibonaka. Owa
mera kasomebonaka Teoso ati ehene. Me ni ya yawarebonaka.
9 Te one me te nofahamone te ati na me te kakorahabone teke te ati boti ya. Yama
hiyara te nofarabone teke. Yama amosa ta te nofahabone teke kasiro ya.
10 Te abe nofarawahabone teke, fare e ka niso nofi nima. Te one me amosi fiya
tonahamone te ati nabone teke, te amosi ya.
11 E ka Hiti narifi te kitahabone teke te yayai na te, "Yama onofa okere", te ati ra te.
12 Te yayai nabone teke, Teoso te noki na te. Yama nawaha te hiri na yama te noki
nabone teke, te yawara te. Teoso ha ni te fawa rabone teke.
13 Yama me kihamara me ka yamabone te ta nabone teke, Teoso ka mati. Te one me
te amo nihabone teke te ka yobe ya.
14 Te ka owa ehene hiyare ya te ni ya, te kahabanarebonaka Teoso ni ya. Teoso
hinofebona te ati nebonaka.
15 Te ka owa yayai ne ya te yayai ni sawihabone teke. Te ka owa ohi ne ya te ohi ni
sawihabone teke.
16 Te abe nayawarahabone teke. Te amosamone te ati rabone teke. Me honara me te
tohirabone teke. Yama te watohamone tera te kahiyararabone teke.
17 Tika owa yama hiyara hiri ne ya tiwa ni ya, yama hiyara hiri tiriyahi he ni ya. Tera
te kakatomahabone teke, yama me hinofa te hiri nabone te.
18 Te one me te yaro riyahi, tera me mono naba mati.
19 Yama hiyara manakone te awariyahi. Yama hiyara manakone Teoso awehibonaka.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me ka yama manakone owahabana oke ha owa, e ka Hiti ati nareka".

20 Tika manakone tiwarabone tike. Tiwa kakako fimi ya tefeba ta tinaho. Bakasi awe ya
tinafawa tinaho. Tiwehene e ni ya tiwehene kokoma nebonaka.
21 Te ka one yama hiyara ya tera me hiri kana me ihi nima te ehene rabone teke. Me te
nofahabone teke, te nima me nabone mati.

13

Kofeno me ka hiti me ati te mitahabone teke.

1 Kofeno me ka hiti me ati te mitahabone teke. Teoso ehene amaka, towisawa me me
toha mati, me nafi. Kofeno me ka hiti me watatera me amake, Teoso ehene me amara
mati.
2 Towisawa me te nofamari ya Teoso ehene te nofamarabone teke. Teoso mera
kakobonaka, me ihi e na mati ahi.
3 Yama hiyara e hiri na towisawa era me nawatote me amake. E ehene amosa era me
nawatotera me amake. Towisawa me te nakomeraba yama amosa te hiri nahi. Towisawa
me ati amosaboneke te ni ya.

4 Towisawa Teoso me narifate me amake, tera me narifabone mati. Te ehene hiyari
ya te watohabone teke. Towisawa era me kosi te me amake, Teoso ati ehene. Teoso me
narifake, yama hiyara manakone me nahabiha mati.
5 Makoni towisawa me ati te mitahabone teke, tera me kosi rabone mati. E e na
amosaboneke Teoso ni ya bisa.
6 Makoni yinero e ta te e amake kofeno ni ya. Towisawa Teoso ka yama aahi me
amake, kofeno ka yama me kakatoma mati.
7 Kofeno yama hinofa nafi te hiri nabone teke, yinero te ta na te. Towisawa me te
nofahabone teke.

Te abe nofahabone teke.

8 Me one ka yinero manakone ta ni te kerewe rabone teke. Hine ya te abe nofi ka
yama manakone te ta kabote ri ya yama siba raboneke. Te abe nofi ya Mowisei ati nima
te ehene nabone teke.
9 Mowisei yama tamaha kaminematamonaka, e naro ahi:

"Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te ka owa tinabowarabone tike. Te one me ka yama tibotirihi nabone tike. Me one ka yama aawawa tirahabone tike".

Yama one kamina nematamonaka. Yama nafi hikamina yama oharia nima narake
hikaminaharo, ati e nari ahi:

"Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike".

Te ehene e ni ya, Mowisei yama hikamina nafi te hiri nabone teke.
10 Te one me te nofi ya yama hiyara ya me te hiri karahabone teke. Te ehene e ni ya,
Mowisei yama hikamina nafi te hiri nabone teke.

Yama amosa e hiri nabone eke.

11 Yama e watoke haro. Teoso era kasomabona ka yama amo ni yaboraboneke. Afa
yama amo ni yabori ya Sesowi ati e nofawahamaro e amake. Makoni yama amo ni
tohake ayata ya. Afa yama ya te tonokoabone teke.
12 Yama soki ahabakibone. Yama wehe yabomakekere. Makoni yama soki ka yama
hiri ni e fawa nabone eke. Saotato me ye hone e yabahabone eke, yama wehe ka yama
e hiri nabone e.
13 Yama amosa e hiri nabone eke, Teoso ka yama amo nibone e wati nawaha e. E
tafi nafirabone eke ayaka ya. E hanorihi nabone eke. E ka yibote amarawara e ahi
narawarabone eke. E abe mono rabone eke. E abe ka yama aawawa rabone eke.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito e weye nabone eke, makari weye ni nima. E ati boti hiyara
yama hinofa hiri ni e wati karahabone eke.

14

Te one me kitara me te tohirabone teke.

1 Te one me kitara me te tohirabone teke, yama tamaha Teoso nofaremona me ati na
mati. Afa yama ihi me te hora rabone teke.
2 Yamata nafi e kabahabone Teoso ati ne awaka, me one ati ke.
3 Bani ime tikabaha bani me kabara me tahi tirahabone tike. Bani tikabara bani me
kabaha me ihi hiyaramone tirahabone tike, Teoso me hora hira mati.
4 Himataba me ka yama aahi me hora tina ama tiri, tika yama aahi me amara mati?
Me ka hiti ati hiyare ya ati hiyarihi, ati amose ya ati amosa neba awaka, me ihi awahari.
Me ka Hiti Teoso tohe mera hora rebonaka. Me ihi amosaba awineke Teoso ati ehene.
5 Yama wehe one amosamone me one ati ke Teoso ni ya. Yama wehe fara hinamamone
me one ati ke. Yama amosamone tiwati boti hina hiri tinahabone tike.
6 Yama wehe one amosamone me ati na hine me nake. Teoso yama hinofa me hiri
nabone me ati ke. Me one yama nafi kaba hine me tohake, "Teoso faya amake", me ati
na mati. Teoso yama hinofa me hiri nabone me ati ke, bisa. Me one bani kabara hine
me tohake, "Teoso faya amake", me ati na mati bisa. Teoso yama hinofa me hiri nabone
me ati ke.
7 Fara yama e nofa e hiri tera e amake. Fare e ati ya e ahabatera amake.
8 Teoso e narifa e sawisa nineke. E ahabi ya e ahababone eke Teoso ati ehene. E
ahabari ya e ka Hiti ka me e tohake. E ahabi ya e ka Hiti ka me e toha nabone eke.
9 Kirisito ahabe yati namehimatamonaka tasa, e nafi ka Hitibonaha, e ahaba toha, e
yati na toha na e.

10 Makoni himataba te one me ihi hiyaramone tine tiri? Ha tiwa himataba te one me
tahi tine tiri? E nafi naohabone eke Teoso nokosi ya, itariari hinaka towisawa iitari ya,
e nafi ehene manakone nahabihibonaha.
11 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"'Yati ote ama oke', e ka Hiti ati nareka. Me nafi foro naboneke onokosi ya. Teosomona
owa me ati naboneke, me nafi",

ati ke.
12 E ehene e kaminaterawabone eke Teoso ni ya e nafi.

E ehene e ka one yama hiyara me hiri riyahi.
13 Makoni e abe hora rabone eke. E ehene e ka one yama hiyara me hiri riyahi, me
tosawarirabone mati.
14 E ka Hiti Sesowi ehene owati e nara oke ahi: Yamata nafi amosa awineke Teoso ni
ya. E one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati ni ya, afa yamata me
kabi ya yama hiyara me hiri naboneke.
15 Sesowi nonofa me one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa
yamata tikabi ya me nokosi ya, me tinofara tiwa awine tike. Kirisito ahabematamonaka,
afa mera nofahari. Afa yamata me kabi ya yama hiyara me hiri naboneke. Me
tosawarihaba me amake tiwehene.
16 Yamata one e kabahabone Teoso ati hiyaremona me one ati na, me ati ihi afa yamata
tikabarabone tike, Teoso ati hiyareba wataremona tina tiwa, ha tiwa.
17 Teoso ati hiyareba watatere amaka, yama e kaba yama e fawa na era awahari. Yama
amosa e hiri nabone Teoso ati ka e ati boti amosa e, e yayai na e, Kanamori ehene.
18 Te ehene e ni ya Kirisito te narifabone teke. Teoso te ehene nofehibonaka. Te ehene
me one nofa, naboneke.
19 Makoni e abe mono rabone eke. E abe narifabone eke, e yanahabone e.
20 Te one me tinahabiharabone tike yamata ihi, Teoso ka me tohi karo. Yamata nafi
amosa awineke Teoso ni ya. Te one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me
ati na, afa yamata me kabahabone tirahabone tike. Afa yamata me kabi ya yama hiyara
me hiri naboneke.
21 Tiwehene te one yama hiyara me hiri raba bani me tikabarihi, fi tifarihi, yama one
hiri tirihi tinahabone tike.
22 Afa yama tamine te kaminarabone teke te one me ni ya. Kamini te ohariaboneke
Teoso ni ya. Yama Teoso hinofaramone e ati na yama e hiri ra e ehene amosaboneke
Teoso ni ya.
23 Te one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa yamata me kabi
ya me yawahaboneke me ati boti ya. Yama e hiri rabone Teoso ati nemona e ati na afa
yama e hiri ni ya e ehene hiyarabone eke.

15

Yama me hinofa ta e hiri nabone eke.
1 Yama amosaboneke haro, e kitaha me kitara me e noki ni ka yama. Fara yama e
nofaha e hiri rabone eke.
2 Yama me hinofa ta e hiri nabone eke, me yanibone karo.
3 Kirisito fare yama hinofa hiri rihi nematamonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake
ahi:

"Tiwa me hora na owa me hora, narake",

ati ke.
4 Teoso ati kakamina yama me kaminemetemoneke me ka yama hani ya, era me
kanawanahabone mati. Teoso ka yama hani era kanawanake, Teoso e noki nabone
e, e kiti fawa ra e.
5 Teoso era kanawana naka, e kiti fawa rabone e, e yawara e. Efe ehene te abe mono
rihi, nabone teke, Kirisito Sesowi ka me te tohi karo.
6 Te nafi tohi ohariabone teke, e ka Teoso amosemona te ati na te, e ka Hiti Sesowi
Kirisito bati tohahari.

Te abe tohirabone teke.
7 Te abe tohirabone teke, fare Kirisito nima, tera tohirari. Te ehene e ni ya Teoso
amosemona me ati naboneke.

8 Kirisito kakehimatamonaka soteo mera kasomebonaha. Ota ka iti me ni ya Teoso
yama hikaminehemete nima Kirisito ehene nematamonaka. Teoso keye hiri tere
namohimatamonaka.
9 Ehene e nematamonaka, Teoso amosemona bara me ati nibone karo, yahehimona
me hinahari me ni ya. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Makoni owati yana nabone oke bara me baikani ya, titaminahamone ona owati.
Oyakabone oke tiwa ni ya",

ati ke.
10 Ati one amake haro:

"Bara mati, te yayai nahi, hinaka me ya te kataba te",

ati ke.
11 Ati one amake haro:

"E ka Hiti te kahiyarahi, bara me te, te nafi. Tabora nafi ka me hikahiyarebonaka",

ati ke.
12 Isaiya ati e nematamonaka ahi:

"Sese ka noti bara mera yosi yana tonehibonaka. Me noki hinehibonaka, yama
hikaminaha hiri nebonaha",

ati nematamonaka.
13 Teoso tera yayai nihibonaka. Ati nofi te fawa rihi nebonaka, te watora te ehene. Ati
ehene noki ni te fawa rihi nebonaka, Kanamori kiti ehene. Teoso ehene yama e noki te
amake.

Kirisito Sesowi onarifa oke.

14 Ota one mati, tera owato oke, yama amosa hiri ni te oharia te, me one ni ya. Yama
te watoke, te abe kanawanibone ka yama. Teoso ati wato yokana te tohake.
15 Yama hani ya tera hohora raba onahara oke, te ati katamoribone karo. Teoso owa
yose ka owehene e nara oke. Owa ni ya yahehi
16 owa yosehimari amaka, Kirisito Sesowi onarifahabone owa, hiyara amosa okomi-
nahabone owa bara me ni ya. Sasetoti Teoso me narifa me nima one oke. Bani me nima
bara me nineke, me ta ona mati Teoso ni ya, bani me amosa mati Teoso ni ya, Teoso
Kanamori ehene.
17 Oko yama ahi ni amosa awineke Teoso ni ya, Kirisito Sesowi ehene.
18 Otaminahamone okere. Kirisito okahiyarine oke kitahari, oko yama ahi ni kasomari,
Teoso ka yama ahi ona owa. Ati okomina yama onamo ona ihi ati bara me hinofate
amaka.
19 Yama fotaha onamote ama oke, Teoso Kanamori kiti ehene. Hiyara amosa okomina
owaharete ama oke tabora nafi ya. Manakobisa hiyara amosa kamini hawa oha oka
waha. Serosarei ya yana ona Iririko ya kobo ona hiyara amosa okominahamaro ama
oke, Kirisito tamine, yama nafi nima.
20 Hiyara amosa okominamaro ama oke, Kirisito tamine me mitamatara me tabori ya.
Yobe hiri ni onofarahamaro ama oke, me one ka yobe ewene mese ya.
21 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"He tamine me mitamatara he tamine me mitahaboneke waha. He tamine me
watoaboneke waha",

ati ke.

Tera yaka ni onofa oke.

22 Tera yaka onahabone ati ni otamate ama oke, yama owa nahatoa owa, Teoso ati
okomina owa tabora one ya.
23 Teoso ati okominiba ka taboraba watamakere fahi. Owati yana ni tamate ama oke
ano tamaha ya, okomabone ona owa te ni ya.
24 Esibaya ya okahabone tera owakosamabone onahara oke, owa te narifabone te,
okomabone owa. Te ni ya oko sawi yabohabone ona oko sawi yaborabone oke.

25 Okomamatabone onahara oke Serosarei ya mata, Teoso ka me okasomahabone owa.
26 Akaya ka me ya Masetonia ka me tabaha Serosarei ka Teoso ka me me kasomabone me ati narake, me honara mati, soteo mati. Yinero me yoro tokaniwamarake, me ta hinehibonaha.
27 Fara me ati ihi amake. Me ihi amosake, me me tefe ni karo. Soteo Teoso ati me ta namaro me amake bara me ni ya. Makoni bara soteo me me kasomaboneke, yinero me ta na mati.
28 Me ka yinerobona ta ni hawa onihe ya yinero nafi wara toni forima me onihi ya okomabana oke Esibaya ya, tera owakosamaba owa.
29 Tera yaka oni ya yayai onahabone oke Kirisito ehene.
30 Ota one mati owati te mitahi, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Owa ora ni te fawa rabone teke Teoso ni ya, e ora ni tabaha e, e abe nofaha e, Teoso Kanamori ehene.
31 Owa te ora nabone teke, Teoso owa hasi nihibona owa, Soteya ka Kirisito me nofara owa me nabowarabone owa. Te ora, nahi, aya yinero owakame me nofibone karo, Serosarei ka Teoso ka mati.
32 Teoso ati amose ya tera yaka onahabone oke, yayai ona owa. Tera yaka oni ya hasi onahabana oke fahi, e tabaha e.
33 Te nafi ni ya Teoso sawihibonaka, e watora e ehene. Ame.

16

Tera onofa oke.

1 Sesowi nonofa oyosebana oke te ni ya, Febi tohaharo. Senikereya ka Sesowi nonofa me kakasoma amake.
2 Te nofahaboneke, e ka Hiti ka tohaharo. Yama amosaboneke, Teoso ka me ihi e ni ya. Yama hikihara te ta nabone teke. Me nanarifa amake. Owa narifi nofa narake.
3 Owati te kaminabone teke, Birisira ya Akira me fama me ni ya, me onofamone owati. Kirisito Sesowi ota narifamaro ota amake, me ya otaba owa.
4 Me ahabinima namaro me amake, owa me narifa mati. "Faya amake", one oke me ni ya. "Faya amake", me ati, ke, bara Sesowi nonofa me tohaha mati, afa me ni ya, me nafi.
5 Me onofamone ona owati te kamina niyahi me ni ya, Birisira ya Akira me famaha me ka yobe ka heoniao hihiri mati. Ibeneto toha nebonaka, onofari, Asia ka Kirisito nofawai tai tohehimarihi.
6 Maria ni ya owati te kamina, niyahi, onofamone ona owati. Tera narifi nafiha-moneke.
7 Atoroniko ya Sonia me fama, na me toha na me ni ya, ota ka one mati. Me ya otaba ota kibehamaro ota amake kateya ya. Kirisito me nofibahamaro me amake, Kirisito onofamatari ya. Sesowi ka yoyose me amosa me tohate me amake afa mati.
8 Abiriato toha nebonaka, onofari, e ka Hiti ka tohahari.
9 Obano toha nebonaka. Ota famimaro amaka, Kirisito ka yama ota ahi na ota. Esitaki toha nebonaka, onofari.
10 Aberi toha nebonaka, ehene Kirisito hinofatehari. Arisitoboro me toha,
11 Erotiao toha nebonaka, ota ka owa. Nasiso me one toha naboneke, e ka Hiti ka mati.
12 Tirifena ya Tirifosa famaha toharawa naboneke, e ka Hiti nanarifarawaha. Besiti toha naboneke onofaro e ka Hiti ka yama ahi ni nafihamaroho kasiro ya.
13 Rofo toha nebonaka, e ka Hiti hiwasimarihi. Mati toha naboneke, okomi one tohaharo.
14 Asikirito toha, Ferekoti toha, Emi toha, Batoroba toha, Ema toha, Sesowi nonofa me one toha naboneke, me ya tataba mati.
15 Firoroko toha, Soria toha, Nereo toha, hinakasima toha, Oriba toha, Teoso ka me toha naboneke, me ya tataba mati.
16 Te abe noko bako totoma nakehi, Teoso ka me te tohaha te. Kirisito ka me nafi tera me nofahamone me ati narake, tabora nafi ka mati.

Tera te kakatomahi me ni ya.

17 Tera te kakatomahi, e abe mono nabone me ati na me ni ya. Afa me ihi e one Teoso nofi me fawa narake. Yama bara ya tera me kanawanineke, aya hiyara te mitibaha amara ya. Me ya te tabarabone teke.
18 E ka Hiti Kirisito me narifakere. Hine ya me nabati me nakaraboneke. Me ati watoha me me kahiyaranama hite me amake, yama me watora me me hikeyeha mati.

19 Tabora nafi ka te tamine me mitaharake, Teoso ati te tokatabahamone te. Makoni yayai oke. Yama te watohabone onahara oke, yama amosa te hiri ni ya yama hiyara te hiri rabone te.
20 Te ehene e ni ya Satanaisi te kasawarihabone teke hibati ya, Teoso ati ehene. Efe Teoso ehene e ati boti watora eke. E ka Hiti Sesowi yahehibonaka te ni ya.
21 Timotio tera nofehimona ati nareka. Teoso ka yama ahi naka, ota fami. Rosio toha, Sasao toha, Sosibataro toha me na tera me nofa namone me ati, narake, ota ka one mati.
22 Ha owa Tesio oha yama hani rarawi oha tera onofa onara oke, e ka Hiti ka ohaha owa.
23-24 Kayo tera nofa nemona ati ka. Osawi oke hinaka yobe ya. Kirisito ka me nafi toha na tera me nofahamone me ati, narake, Kayo ka yobe ya heoniao hihiri mati, Erasito toha nari, sitati ka yinero kakakatoma, Kowato toha nari, Sesowi nonofa.

Teoso amosemona e ati nabone eke.
25-27 Teoso amosemona me nafi ati tehaboneke, fara me ati tohaha mati, Sesowi Kirisito ehene. Teoso fare ohari yama nafi watote amaka. Te kitibone ta nebonaka. Hiyara amosa nofi te fawa rabone teke, Sesowi Kirisito tamine, okominahari. Hibati ya Teoso eheneteba me watoremetemoneke, bara mera kasomatehibana. Hibayata ya Teoso era hiyaraka, hibati ka Teoso ati kakamina me ka yama hani ya. Teoso ahabatere owa yosehimari amaka, Kirisito okominahabone owa, bara me nafi tamine himitebonaha, Teoso ati me tokatabibone karo, ati me hinofe ya. Ame.

1 Korito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Korito ka me ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke. Sositeni ya ota famake, Sesowi nonofa. Kirisito Sesowi owa ha
nemari amaka, hinaka yoyosebona owa, Teoso ati ehene.
2 Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te, Korito ka me te. Teoso ka me te amake,
Kirisito Sesowi ya te tabaha te. Teoso tera ha neri amaka, hinaka mebone me te. Te nafi
ka yama hanibone amake, tabora nafi ka me te, e ka Hiti Sesowi Kirisito te aate na te,
tera kasomebonaha. Te nafi ka Hitibisa amaka.
3 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famehi me yahahaboneke te ni ya. Tera
me kakatoma naboneke.

"Faya amake", onahara oke Teoso ni ya, tera wati owaha owa.
4 "Faya amake", ati ni fara oha oke, tera wati owaha owa. Teoso yahahareka te ni ya,
Kirisito Sesowi ta nari te ni ya.
5 He ya te tabi ka tera kakawareka yama tamaha ya, yama nafi te wato, Teoso ati nafi
te kamina, nabani te.
6-7 Te ka yama watobone Teoso ta neri amaka, yoro tokanaro, tamaharo, Kirisito ati
kitehi namohari. Yama te watoha te abe kasomineke, e ka Hiti Sesowi Kirisito te noki
na te, kamehibonaha.
8 Teoso ehene te kitahabone teke, Kirisito nofi te fawa rabone te. E ka Hiti Sesowi
Kirisito amo ni kobo ne ya tera wasimebonaka, yama hiyara te kihara te.
9 Teoso tera ha ne biti Sesowi Kirisito ya te tabake, e ka Hiti. Efe Teoso ati
tohawarebonaka.

Te abe mono rabone teke.
10 Ota one mati te narabo nima okibone, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me te tohaha te.
Fai hinama te ati boti tohahabone teke, fara te ati tohibone karo, te abe mono rabone
te.
11 Korowi tera me kaminarake owa ni ya, te abe mono namone te.
12 Te one me ati e namoneke ahi: "Ha ota Baoro ka me ota amake", te one me ati, "Ha
ota Aboro ka me ota amake", te one me ati, "Ha ota Sefa ka me ota amake", te one me
ati, "Ha ota Kirisito ka mebisa me ota amake", te one me ati, namoneke.
13 Kirisito oharite amaka. Kirisito ohari ka me one ha ya toha, me one ha ya toha,
me one ha ya toha, tehani me ama? Baoro ahabemata ama awa ya wanahari, te ni ya?
Baoro ino ya tera me iibofarisatehani te ama?
14-15 Yayai one oke Teoso ni ya, te tamara tera oobofarisa owa. Te ati yana riyahi, owini
ya te bokahamone te ati na te. Kirisibo ya Kayo me famaha me ta me oobofarisaro ama
oke.
16 Esitefana ka yobe ka me oobofarisa, onaharo ama oke. Me one watarete me
awineke, me oobofarisaba mati.
17 Me oobofarisaba Kirisito owa yoseremarika. Hiyara amosa ta okominahabone owa
yosehimarika, owati wato yokana tohara owa. Kirisito kitaka, ahabari, awa ya wanahari.
Owati ta kitakere ha owa.

Teoso yama watohi Kirisito ta nematamonaka.
18 Kirisito ahabi tamine e nofe ka Teoso era kasomaka, kitahari. Me one ta Kirisito
ahabi tamine me mitaha e rabika atimone me ati nineke. Afa mera Teoso kasomakara.
19 Hibati ya yama hani e na me rawi nemetemoneke ahi:

"Haha yama wawato me tohakene yama mera kasawarihaboneke, owati ihi. Yama me
watoha afa yama mera kasomaraboneke",

me ka yama hani ati ke, Teoso ati kaminaro.
20 Bofe ka yama wawato me kitaha me awine? Teoso ehene me kitaraboneke. Teoso ni
ka yama me watokere.
21 Teoso yama wato nafihi ati e nareka ahi: Bofe ka fara me ka yama wato ya me siba
hine ya me hiwasirebona ati nareka. He ati me nofa me ta mera kasomebona ati nareka.
Bofe ka ati me hinofarareka, e rabika atimone me ati na mati.

22 Teoso yama namohibona soteo me ati narake. Soteo me amara yama wawato me ati me mitahabone me ati narake.
23 Ha ota ta Kirisito tamine ota kamininеke, ahabemata awa ya. Soteo me ni ya ahabi hiyaremona me hinahareka, awa ya wanahari. Soteo me amara me ni ya Kirisito tamine hiyarihi nemonaka, e rabika atimone me ati na mati.
24 Teoso me ha hinaha me ta me ni ya Kirisito tamine amosate amaka. Afa me ni ya Teoso kitehimona me hinahareka. Afa me ni ya Teoso yama watotehimona me hina hika, me one soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
25 Kirisito tamine hiyaremona me one ati narake, yama me watora mati. Kirisito kitaremona me ati na fara me kitakere, Kirisito ehene.
26 Ota one mati, e tabineke, Kirisito ka me e. Teoso tera ha neri amaka. Aya Teoso tera ha nari ka yama ya te tamara yama te watohete teke. Te honaha te tamarihi, te amosa te tamarihi, nete teke.
27 Te kitara Teoso tera wasihiri teke, kiti namohibonaha me one ni ya. Yama me watohamone me ati na hine me watohaboneke, yama me watora mati, te ehene.
28 Te honara tera wasihareka, tera me nofara te. Me amosamone me ati na me amosakere.
29 Teoso nokosi ya e amosamone e ati na e ati nofakara.
30 Kirisito Sesowi ya tera nataberika, yama fa yokana te watohabone te. Kirisito ya te tabaha te amosake Teoso ni ya. Teoso ka me te amake waha, Kirisito ehene. Kirisito te ka yama hiyara manakone nahabihimatamonaka.
31 Hibati ka me ka yama hani ati e nineke ahi:

"E amosamone e ati rabone eke. E ka Hiti ta amosemona e ati nabone eke",

ati nineke.

2

Kirisito kamini owahariharo oke te ni ya.
1 Ota one mati, aya okiro ya te taboro ya Kirisito tamine kamini owahariharo oke, me hiwatorehimata hibati ya, Teoso hikaminahari e ni ya waha. Okominehiri amaka owati amosaraha ya. Yama wawato me ati nima owati raro ama oke.
2 Kirisito kamini owahariharo oke, me hinabowahari, me hinawanahari awa ya.
3 Okitara e tabaharo eke, owatoa owa, hoyahoya kana ona owa.
4 Teoso ati okomina yama wawato me ati nima owati raro ama oke. Yama okominaharo oke, Teoso Kanamori kiti onamoa owa.
5 Yama wawato me ati ihi amara Teoso ati te nofahabone onaharo ama oke. Teoso kiti te awi ka Teoso ati te nofahabone onaharo ama oke.

Teoso Kanamori Teoso kaminaka.
6 Teoso wato yokana me tohaha me ni ya owati e namone oke ahi yama wawato me ati nima. Bofe ka me ka hiti yama me watohamone me me hina me ati nima owati rihi ke. Afa me watamateraboneke Teoso ati ehene.
7 Teoso ati okominine oke, Kirisito tamine okomina owa. Yama nafi watari ya mata Teoso Kirisito yosehibona ati nematamonaka, e amosatibone karo kasiro ya. Kirisito me hiwatorehimata amaka mata, bofe ka mati.
8 Bofe ka me ka hiti Sesowi me watoremetemoneke, Teoso ka Kirisito tohahari, amosari. Me hiwatomanaha, me hinabowarenamata amaka, me hinawanahari awa ya.
9 Fara hibati ka me ati nimetema Teoso ehene nareka, me ati e na mati ahi:

"Teoso yama hawa tonihareka, ta hinahabonehe he me nofaha me ni ya. Yama e na e awatera amake ahi, amosaro. Yama tamine e na e mitarihi, teha amake, amosaro. Yama amosa e na e siba rihi teha e amake e ati boti ya",

yama hani ati nineke.
10 E ni ya Teoso yama namowahaka, hawa hinihemetemonehe. Kanamori era hiyaraka. Kanamori yama nafi watote amaka. Teoso ati boti watote amaka.
11 Fara e nima Teoso naka. E kanamori e ati boti ka yama watote amake, sawi karo e boti ya. Me one e ati boti ka yama me watotera me amake. Teoso Kanamori oharite amaka, he ati boti watohari.
12 Teoso Kanamori ta nareka e ni ya. Bofe ka yama kanamori ta rareka. Fare Kanamori ta nareka, yama e watobone karo, yama hinita ta hina e watobone karo.

13 Afa Teoso ka yama okominine oke. Owa me kanawanakere, yama wawato me ati nima
owati naba owa. Efe Teoso Kanamori owa kanawanaka. Teoso ka yama okominine oke,
fare Teoso Kanamori ati ya owati tohaha owa.
14 Haha bofe ka me tohaha Teoso Kanamori ka yama me nofakere, Teoso Kanamori ka
me tohara mati. Teoso Kanamori ka yama e rabika ka yama tohahamone me ati te me
amake. Teoso Kanamori ka yama e watote amake, Kanamori era kanawanahari. Makoni
afa yama me watohinakere, bofe ka mati.
15 Teoso Kanamori ne ya e ni ya yama nafi siba ni nihinahaboneke e ni ya, amosi tabiyo.
Bofe ka e kanamori ka yama siba ni me watokere, amosi tabiyo.
16 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Hibake e ka Hiti ati boti watora, e ka Hiti kanawanehibana?"

ati te amake. Ha e Kirisito ati boti e watoke.

3

Teoso nanarifa me ota amake, Aboro ya ota famaha ota.

1 Ota one mati, aya e tabiro ya matehe bite nima te naro teke, Teoso Kanamori ya tabi
yokana te tohamatara te, bofe ka me nima te nasa na te. Teoso ka yama nafi okominararo
oke mata te ni ya. Yama yana kani ka yama ta okominaharo oke.
2 Yowa fehe ya tera onafawaharo oke. Bani ime ya tera onatafararo oke mata. Teoso
ka yama te watohinararo teke. Teoso ka yama te watohina nasa ra te awineke mata.
3 Bofe ka me nima te nasa na te awineke mata. Fara te ka one me ka yama nima te
ka yama nabone te ati na te awineke. Te abe mono na te awineke. Bofe ka me nima te
nineke, Teoso me watora mati.
4 Te ati e namone teke ahi: "Baoro ka ama oke", owa ati, "Aboro ka ama oke", owa ati,
nemonaka. Te ati e na bofe ka me nima te nineke, Teoso me watora mati.
5 Hike amara Aboro? Hike amara Baoro? Teoso nanarifa me ota amake, Teoso ati
ehene yama ota kamina ota te ni ya, yama yoro tokanaro. Ota ati te mita Teoso ati te
nofawaharo teke.
6 Awa boni koro ona Aboro soro hina Teoso ati ehene yanaharoke, ota ehene amararo.
7 Yama e koro na e aamosa raba te e amake. Yama e soro na e aamosa raba te e amake.
Teoso ta amosi mati tohate amaka, ati ehene yama yani karo.
8 E ka owa yama kokoro nima e ka owa yama sosoro te amaka. Me ka yama ahi ni
amosi ya Teoso me hekawahaboneke yama amosa ya. Me ka yama ahi ni fainama tohari
ya me ka yama manakone fainama toharaboneke.
9 Yama ota ahi nineke, Teoso ya ota taba ota. Ha te Teoso ka fatara tafe me te amake.
Yobe me te amake, Teoso hiri hinahari.
10 Ha owa yobe hiri ni yana okana yobe ewene si onihara oke. Teoso owa kanawane
oko yama ahi ni amosara oke. Owa kamaki yobe abono hiri naka. Teoso ka yobe ota
hiri na otara ota kakatomiyahi.
11 Teoso ka yobe ewene amaka, Sesowi Kirisito. Yobe ewene bare tohawarebonaka.
12 Efe yobe ewene mese ya yobe ota hiri nineke. Yobe ka yama hiri ni oro tohi ya toha,
barata tohi ya toha, yati amosa tohi ya toha, awa tohi ya toha, masiri tohi ya toha, yama
nofamaraha tohi ya toha naba awineke.
13 Teoso amo ni ya ota ka yama ahi ni watohinaboneke, amosi ya amosa, hiyari ya
hiyarihi naro. Afa yama ya yama hiri ni kakehaboneke, yobe totomi nabonehe.
14 Yobe kote hiri one hiri ni amose ya kote hasi nebonaka, hatirari. Faya Teoso owa
kakawebonaka.
15 Yobe kote hiri one hiri ni amosare ya hatihibonaka yama hiri ni kaki ya. Faya yama
hiyaraboneke owa ni ya. Ohabarihi onahabana oke. Hasi onahabana oke yama hiri ni
baikani ya tasi ona owa.
16 Yama te watoke. Teoso ka yobe me te amake. Teoso Kanamori winaka te ni ya.
17 Teoso ka yobe me nahabi ya Teoso mera nahabihibonaka. Teoso ka yobe amaka.
Teoso ka yobe me te amake.
18 Tera te keyehariyahi. Yama wawatomona tiwa tini ya yama tiwatorahamone
tinahabone tike. Manakobisa yama tiwatoabone tike fahi.
19 Bofe ka yama e watoha yama e watoramone Teoso ati ka. Hibati ka me ka yama
hani ati e te amake ahi:

"Yama me watohamone me ati na Teoso mera kasawarihareka",

ati te amake.
20 Me ka yama hani one na narake, ati e naro ahi:

> Yama me watohamone me me hina Teoso ta yama watoka, yama mera kasawaribone ka yama",

yama hani ati narake.
21 Makoni tera te kahiyararabone teke, e ka owa nonofa me te tohahamone te ati na te. Teoso ota nafi ta nareka te ni ya, tera ota narifabone ota.
22 Baoro te ka amaka, Aboro toha, Sefa toha, me na mati. Wami toha, e tamini toha, e ahabi toha, hibayata ka yama toha, yama toyabo ka yamatebone toha, nineke. Afa yama nafi te ka yama amake, Teoso ehene.
23 Kirisito ka me te tohake, e ka owa ka me te tohara te. Teoso ka Kirisito toha, naka.

4

1 Kirisito nanarifa memone otara me ati naboneke, Teoso ati ota kamina ota, Kirisito tamine, ati me hiwatorehimata hibati ka mati.
2 E ka owa he nanarifa he narifi forima nebona hina hika.
3-4 Oko Hiti oko yama ahi ni kaminebonaka ohariari. Oko yama ahi ni amosi ya amosamone hinahaboneke. Hiyari ya hiyaramone hinahaboneke. Oko yama ahi ni te kamini ya te ati omitarahabone oke. Oko yama ahi ni me one kamini ya me ati omitarihi, onahabone oke. Oko yama ahi ni amosa awineke owati boti ati ke. Owati omitarabone oke. E ka Hiti ta ati okomitahabone oke, oko yama ahi ni kaminari.
5 Otara te kaminarahabone teke mata. E ka Hiti e noki namatabone eke. Kame ya era kaminebonaka, e nafi. Yama firi kanehibonaka, yama soki ka yama. E ati boti kaminebonaka. Fara e ka yama ahi ni nima era kahiyari nebonaka.
6 Ota one mati, fara owa okominine oke Aboro ya ota fama ota, yobe okomina owa. Te e nabone onahara oke, ota nima. "Ha owa ta otamina oke, Baoro ka oha owa", te ati rihi, "Ha owa otamina oke, Aboro ka oha owa", te ati rihi nabone teke. Yama hani ati te fiya kariyahi.
7 Titaminaha tiwa awine tini, ha tiwa ta? Haha yama tikiha nafi tiwehene amakere. Teoso ehene amaka. Himataba titaminahamone tiwa tine tiri?
8 Me akara me nima te na te awineke. Me honaha me nima te na te awineke. Ota nowati ya towisawa me te tohawehete te awineke. Towisawa me te tohi ya yama amosaboneke owa ni ya. Towisawa me te tohehemenehe towisawa me ota tohabisehene ota amake.
9 Teoso ka yoyose me ota tohaha Homa ka saotato me me hiwata me nima ota nineke, me yaka na mati saotato me ka towisawa nowati ya, me nafi me me hiwahabone mati. Me nima ota nabisake, me ahababone me me hina mati me nafi nokosi ya. Teoso otara namohareka me nafi ni ya, ota ahababone ati nari, Teoso nanarifa me toha na me ni ya.
10 Yama ota watoramone me nafi ati narake, Kirisito ota kamina ota. Ha te ta yama te watoke, Kirisito ka me te tohaha te. Ota kitakere. Ha te ta te kitake. Te amosamone me ati, ota hiyaramone me ati, narake.
11 Ota fimi, bakasi ota awa, nofa ota amake. Makari ota kiharihi nofa ota amake, otara me kosi, na ota, ota aamoba watarihi, na ota.
12 Yama ota ahi nofa ota amake ota yehe ya. Otara me haha kana yama amosa ya Teoso mera hiri kanehibona ota ati nofa ota amake. Yama hiyara ya otara me hiri kana ota manakone ota awi nofara ota amake.
13 Ota ehene hiyaramone me ati na me ni ya ota ati amosi nofa ota amake. Yama me koro hiwitia nima ota nofa ota amake, otara me nofara ota.
14 Owati te miti ya te ati e naba te awineke ahi: "Baoro otara kokoma nihibona ati ne awaka makoni ati amaka", te ati naba te awineke. Tera kokoma oniharabone oke. Hine ya te narabo nima one oke, tera onofa owa. Oko matehe me te amake.
15 Me tamaha tera me kanawanake. Te ka abi ta oharika. Tera onawataharo ama oke, hiyara amosa okomina te nofawaha te.
16 Makoni owehene ya te ehene tohahabone teke.
17 Timotio oyosehara oke, owehene kaminebonaha te ni ya. Okatao amaka, onofari. Yama hiri ni fawa kara, Teoso hiyose ka yama. Owehene tamine kaminebonaka te ni ya, te ati katamoribone karo owehene ya. Afa owehene e nineke ahi Kirisito Sesowi ka oha owa. Kirisito ka me nafi ni ya yama okomina fara owati nima owehene nineke.
18 Tera te kahiyara te awineke, te ka one mati, okomarahabone te ati na te, te ni ya.

19 Okomabana oke hibati ya te ni ya, Teoso ati amose ya. Haha hine me kahiyara me
ati omitarabone oke. Me ihi ta owahabone oke, me kitahamone me ati na mati.
20 Yama Teoso hinofa amakere, e ati tohaharo. E ehene amosa ta nofaka.
21 Himata nima onahabone te ati ri? Kokosi tama ni okomibana te ni ya? Oyahibana
te ni ya, tera onofa owa?

5

Te ka owa ehene hiyaremonaka.

1 Yama hiyara nahamoneke te baikani ya. Te ka owa bati fati ya famehimonaka. Teoso
ka me amara me ihi e naba watatera amake ahi.
2 Te ehene amosamone te ati namone teke, te ati hiyara watara te he ni ya. Te ehene
hiyakere owa ni ya. Te yawahabone onahara oke. He ya te tabamariyahi, ehene hiyarari.
3 Te ya otabara oko kanamori te ya tabake. Te ya otabara hahi okako oka hari, ehene
hiyarari.
4-5 E ka Hiti Sesowi ka me te tohaha heoniao te hiri ni ya te kaminebonaka. Oko
kanamori sawi, nabone oke fahi te ni ya. E ka Hiti Sesowi kiti sawihibonaka te
ni ya. Hahi te ta tonamebonaka Satanaisi ni ya, ahabebonaha, kanamori Teoso
hikasomehibonaha e ka Hiti amo ni ya.
6 Yama hiyakere haro, tera te kahiyari ka yama. Yama te watoke, fehemeto nafira ihi
bao kimise ka yama, bao nafi. Efe ehene hiyare te ni ya sawisa ne ya fehemeto nima
ehene nebonaka. Efe ehene hiyare ehene nima te nafi ehene nabone teke, yama hiyara
te hiri na te.
7-8 Soteo Basikowa ka marina me hiri na me ihi nima e ehene nabone eke. Ayaka nokosi
ya fehemeto bote nafi me koro towitite me amake. Afa me ihi nima e ehene nabone eke,
yama hiyara nafi e koro towitia e. Marina ka bao fehemeto kihatere amaka. Hahi bao
nima e nabone eke, yama hiyaraba watararo e ni ya, yama hiyaraba e kehemorihi naro e
ati boti ya. Yama hiyara te koro towitiabone teke, sawimarahabonehe te ni ya. Basikowa
ka bao fehemeto kihare nima te nabone teke. Efe bao nima te teha te amake, Kirisito
tera kasome karo. E ka Basikowa ka ofeya amaka, ahabari, era kasomebonaha.
9 Oko yama hani taiti ati amake haro: Me ka yibote amarawara me ahi na me ya te
tabarabone ona ama oke afa yama hani ya.
10 Haha me ka yibote amarawara me ahi narawa me nafi okominarara oke. Yinero
tamehi me nofaha me nafi okominarihi, onahara oke. Me nafi okominarihi onahara oke,
me one me keyeha mati, me ka yinero me hiyabebonaha. Teoso yati hiri ni tohehi me
nofaha me okominarihi onahara oke. Bofe ka me okominarara oke, Teoso ka me amara
mati. "Bofe ya te winamarahaba teke", onahaba owati yana rara oke.
11 Me kamini forima okibone waha. Me okominahara oke, Sesowi me nofahamone
me ati na mati, me ka yibote amarawara me ahi na mati. Yinero tamehi me nofaha me
okomina, onahara oke, Sesowi me nofahamone me ati na mati. Teoso yati hiri ni tohehi
me nofa me okomina, me one ni ya me ati hiyara me okomina, hahano me okomina,
onahara oke, Sesowi me nofahamone me ati na mati. Me okomina onahara oke me one
me keyeha mati, me ka yinero me hiyabebonaha, Sesowi me nofahamone me ati na
mati. Sesowi me nofahamone me ati na me ihi e na me ya te tabamarahabone teke. Me
te katafarihi nabone teke.
12 Me hora okarabone oke, me ihi hiyara mati, Sesowi ka me amara mati. Sesowi ka
me ta me te hora nabone teke, me ihi hiyara mati.
13 Teoso ta me ihi hora kanehibonaka, me one, Sesowi ka me amara mati. Teoso ka
yama hani ati e narake ahi:

"Me ihi hiyara me te toyosemahabone teke, me sawimarahabone mati te ni ya",

ati ke.

6

Te abe towakarabone teke sowisi ni ya.

1 Te abe mono na te awineke. Te tamine omitara oke, te abe towakamone te, sowisi
ni ya. Himataba te abe towakarineri, Teoso ka me ni ya, te abe hora kanahaba te me
nokosi ya?
2 Yama te watora te awine? Teoso ka me nokosi ya me nafi naotehaboneke, me ihi me
kamina mati. Ha e Teoso ka me e tohaha me nafi ka yama hiyara tamine e mitatehabone
eke, me ka yama amosa toha, na mati, me ihi e siba nabone mati, me ihi amosi tabiyo.

Me famaha me abe mono na me ihi siba ni te watohaba te awineke. E ni ya yama
nihinake haro nafiraro.
3 Yama te watorini? Satanaisi nanarifa me nahotehaba me amake e nokosi ya, me ka
yama hiyara tamine e mitahabone mati, me ihi e siba nabone mati. Hibayata ya bofe
ka yama hiyara tamine miti e watohaba e awineke bisa.
4 Himataba sowisi me te ha na te awineri, te abe mono na te ati me mitahabone mati?
Me ati te nofaraba te awineke, Sesowi nonofa me amari karo.
5 Te kokoma nibone ka owati amake. Te ka owa yama watohi nehiba awaka, me ati
mite ya yama kaminebana me ni ya, me hiwatoabana.
6 Te ehene e ramone teke ahi. Te towakamone teke sowisi ni ya, Teoso ka amarari, te
abe kaminabone te.
7 Te abe mono namone teke sowisi nokosi ya. Yama e na hiyakere ahi. E ka owa nima
te nineke kitarari owa ehene. Te ati yana rene te amake. Hine yama hiyara me hiri ke
te ni ya. Hine tera me keyehake, te ka yinero me yabahabone mati.
8 Yama hiyara ya te abe hiri kanahamone teke. Te abe keyehamone teke, te abe ka
yinero yabahabone te. Te ehene e na hiyakere mata ya, Teoso ka me te tohi karo.
9-10 Yama te watora te awine, yama hiyara hihiri me winateribone ka yama Teoso
taboro ya? Me ka yibote amarawara aahi me toha, yati hiri ni teoso tohehi nonofa
me toha, me makiti abe aahi me toha, yama boboti me toha, yinero tamehi nonofa me
toha, hahano me toha, me one me ni ya me ati hiyara me toha, me one ka yinero me
yabahabone me one kekeyeha me toha, na me winateraba me amake Teoso taboro ya.
Tera te keyeharabone teke.
11 Afa yama me hiri nemete teke baha, te one mati. Teoso tera soko nerika, te ka
yama hiyara nahabihari. Teoso ka me te tohawaharo teke ati ehene. Teoso ka me te
tohawaharo teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya e ka Teoso Kanamori famehi ehene. Teoso
Kanamori winaka te ni ya, Sesowi Kirisito ati te nofi karo.

Te ka yibote amarawara te ahi riyahi.

12 Fara yama e nofaha nafi hiri hinate amake. Yama nake, hiyararo, e hiri nabonehe.
Fara yama e nofaha nafi hiri hinate amake. Yama e hiri naba watarihi naboneke, era
kasawarihabana kitaharo.
13 E nabati ka yamatabone amake. E nabati yamata wiyebisa amake. E nabati ahaba,
yamata ahaba, tehaba amake, Teoso ehene. Teoso e abono kakatomaka. E abono hiri,
naka, e narifebonaha. E ka yibote amara e ahi naba e abono hiri rematamonaka.
14 E ka Hiti Teoso hiri namehimatamonaka. Era hiri nama nebonaka, kitahari.
15 Yama te watora te awine? Te abono Kirisito abono amaka. Fanawi me ka aahi
tohaha ahi oni ya Kirisito ahi hinahaba amake. Yama e na hiyaraboneke.
16 Yama te watora te awine? Fanawi e ahi na e abono ya aboni tohate amake, e oharia
nima naro. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me famaha e abono oharia nima me naboneke",

ati te amake.
17 E ka Hiti ya e famaha e oharia nima e te amake, e kanamori ya.
18 Te ka yibote amara te ahi narawariyahi. E ehene e ni ya e abono e hiri kanahabone
eke, yama hiyara ya. Yama hiyara onebisa e hiri ni ya e abono e hiri karahabone eke.
19 Yama te watora te awine? Te abono Teoso Kanamori ka yobe amaka, Kanamori Teoso
ta hinahari te ni ya. Fara te ka me te amakere.
20 Teoso yama manakone nafiha nahabihimatamonaka, tera kanikebonaha. Makoni
yama Teoso hinofa te hiri nabone teke, te abono ya.

7

E fani ka yama Baoro kaminematamonaka.

1 Yama okominawa okibone, kamini tabiyo te awaharo, te ka yama hani ya. Te ka
yama hani ati e narake ahi: "Fanawi e ahi ri ya amosa awineke", te ati na teke te ka
yama hani ya.
2 Yama hiyakere haro, e fanara ka yama, hine ya fanawi e ahi ni ka yama. Makoni
owati amake haro: Te makitiri fanaha me ka yibote me ahi narawaboneke. Te fanawiri
fanaha me ka yibote me ahi hirawa hinaboneke.
3 Maki fare fati ahi nebonaka. Fanawi maki ahi hinahaboneke, ati ihi.
4 Makiti fati ha ne ya fati ati hiyaraba wataraboneke. Makiti fati ha hine ati hiyareba
watarihi nebonaka.

5 Te fanaha te abe ahi nabone teke. Yama wehe tamara ya Teoso ha ni te ohariabone
te ati ni ya te ati amosikimi ya te abe ahi ni fawa namatabone teke mata. Manakobisa
te abe ahi namatasahaba teke, yama hiyara te hiri raba te, Satanaisi ati ehene, tera ma
kani te watori ya.
6 Te fanahaba tera oyose okere. Te nofi ya te hiri nahi.
7 Te nafi e nabone onehene ama oke, owa nima. E one me owato oke, owa nima me
ra mati. Teoso owa e nika ahi. Teoso me one e ni naka bisa, owa nima me ra mati.
8 Me makiti, te fanari ya te amosake, owa nima. Me fanawi toha, naboneke, me ka
yibote me ahaba mati. Me fanamarahabone one oke.
9 Te fani ati kiti ya te fanahi. E hinita waha kahiwi ati kitaha hiyakere.
10 Te fanaha te ni ya owati e nara oke ahi: Owati amakere. E ka Hiti ati amaka, ati e
nari ahi: Fanawi maki kakosaraboneke.
11 Maki kakosi ya fanawaraboneke. Maki itimabone ati ni ya maki itimaboneke. Maki
fati kakosarihi nebonaka.
12 Te one me ni ya owati e nara oke ahi: E ka Hiti ati amare okominahabone oke.
Fara owati okomina okibone. E ka owa fati Sesowi nonofa amara tokomi nofara
toyosemarebonaka.
13 E ka one maki Sesowi nonofa amare tokomi nofare toyosemarihi naboneke.
14 Fanawi Sesowi nonofa amara amosake Teoso ni ya, maki ehene. Maki Sesowi nonofa
amare amosa nebonaka Teoso ni ya, fati ihi. Makoni te ka matehe amosaboneke Teoso
ni ya. Yama e ri ya ahi te ka matehe amosarehene amake Teoso ni ya.
15 Teoso nonofa me amara tokomi me nofa hine me tokomaboneke. Tokomi me nofi
ya me te toyosemaboneke. Te abe hora ni Teoso nofakara.
16 Fanawi, yama tiwato tikere, tika yibote Teoso ati nofawaba ka yama tiwehene,
Teoso hikasomehibonaha. Teoso ati nofawe ya Teoso ati nofawaha, Teoso ati nofaware
ya Teoso ati nofawarihi nebonaka. Makiti yama tiwatorihi, tike, tika yibote Teoso ati
nofawaiba ka yama tiwehene, Teoso hikasomahabonehe.

Fare Teoso tiwa ha ne tiwa nima tisa tinahabone tike.

17 Te nafi ni ya owati e nara oke ahi: Fare Teoso tiwa ha ne tiwa nima tisa tinahabone
tike. Afa yama e ka Hiti nofaka. Owati e nara oke tabora nafi ka Kirisito ka me ni ya,
me oyose owa.
18 Teoso tiwa ha ne tika sowi atari kote wisi nakosi hawa toha tiwa tikehemorabone
tike te one me ni ya. Teoso tiwa ha ne tika sowi atari kote wisi ra tika sowi atari kote
wisi nakosarabone tike.
19 Teoso me nafi nofaka, me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote
wisi ra me toha, na mati. Fare Teoso ati nima e ehene na Teoso nofaka.
20 Teoso tiwa ha ne fara tihaha tihasa tinahabone tike.
21 Yama aahi tiha Teoso tiwa ha ne tiwa ni ya yama hiyaraba watakere. Wawaihina
tini ya yama amosaboneke tiwawai ya.
22 Me ka yama aahi tiha e ka Hiti ni ka tiwawa tike. Me ka yama aahi tihari ya Kirisito
ka yama aahi tiha tike.
23 Yama manakone nafiha Teoso nahabihimatamonaka, tera kanikebonaha. Tera me
yoseha me ati te mitarabone teke. Me ati te miti ya yama aahi me nima te nabone teke.
24 Ota one mati, fare Teoso tera ha ne te nima te nabone teke.

Me hinita toha, me fanawi me ka yibote me ahaba me toha, na mera kaminematamonaka.

25 Me hinita naoha me okomina okibone. E ka Hiti atiba watarematamonaka, mera
kaminari. Fara owati okominabone oke, me okomina owa. Owati amosa awineke, fara
Teoso yama hinofa ya owehene toha owa, yahe kari owa ni ya.
26 Yama nawaha e hiri nofa e amake. Makoni makiti fare tohe tohanawi nebonaka.
27 Tika yibote naha tiyosemarabone tike. Tika hinita waha tika yibotebone siba
tirahabone tike, titihabana.
28 Tifani ya yama hiyara wataraboneke. Tika hinita waha tifani ya yama hiyara
watabisaraboneke. Tifani ya yama kakehaba amake tiwa ni ya. Makoni owati amake,
tifanarabone ona owa. Tiwa okayawa oke, tiwa tiyokorabone tiwa.
29 Ota one mati, owati te mitamata. Yama amo nibone yabokere. Afa yama amo nibone
hasi na ya tika yibote na, me fanara me nima tinahabone tike.
30 Ohi tina me ohi ra me nima tinahabone tike. Yayai tina me yayai ra me nima
tinahabone tike. Yama tikanika, e honara nima tinahabone tike.
31 Bofe ka yama tinofa yama me nonofa raba na me nima tinahabone tike. Bofe ka
yama ahabi kerewe raboneke.

32 Yama kakehaba watarabone onahara oke te ni ya. Me fanara e ka Hiti ka yama me
kakatomake, me ihi e ka Hiti hinofibone karo.
33 Me makiti fanaha bofe ka yama kakatomabisake, me ihi me ka yibote hinofibone
karo.
34 Teoso ka yama kakatomi yokana me toharaba me amake. Fanawi maki ahabe e ka
Hiti ka yama kakatomake. Me fanawi hinita naoha fara me toha, nineke, e ka Hiti ka
yama kakatomi oharirawaro, aboni toharawa, kanamori toharawa na ya. Haha fanaha
bofe ka yama kakatomabisake, ihi maki hinofibone karo.
35 Owati e nara oke, tera kasomi onofi karo. Tera bari okana okere. E ka Hiti narifi te
ohariabone onahara oke, narifi forima te nari. Yama one tera nahatorahabone onahara
oke.
36 Tika yibotebone naha yati tohamara iti tinofi ya titihaboneke. Iti tinofibahara
tiwehene tinofamari ya titihaboneke. Fara yama tinofa hiri tinahabone tike. Titi ya
yama hiyara wataraboneke.
37 Tiwa ma kani tiwato ya titiraboneke. Tifanarahabone tini ya tifanarabone tike.
38 Tifani ya tiwehene amosabone tike bisa. Tifanari ya tiwehene amosi mati
tohahabone tike.
39 Fanawi maki sawisa ne kakosaraboneke. Maki ahabe ta ya fanawai nofi ya
fanawahaboneke. Fanawai nofi ya Sesowi nonofa itiwahaboneke.
40 Fanawari ya yama amosabisa awineke mata ya he ni ya. Fara owatibisa amake.
Teoso Kanamori sawibise awaka owa ni ya.

8

Bani me ime kaminematamonaka, me ime me ta hite mati teoso bara me ni ya.

1 Bani me ime kamini tabiyo te awa, na teke te ka yama hani ya, me ime me ta hite
mati teoso bara me ni ya. Makoni bani me ime okomina okibone. Era e watoke, yama
e watoha e. Yama me watoha hine me kahiyarate me amake. Yama amosake haro, ha
ita, e one me e nofi ka yama, me e narifa e, Teoso nofi me kitibone karo.
2 Yama tiwatoamone tina yama wato yokana tihara tiwa awine tike mata.
3 Yama amosa awineke haro mata ya, Teoso tinofi ya. Teoso tinofi ya Teoso tiwa watohi
awaka.
4 Bani me ime e kaminabone eke, me ta hinaharo teoso bara me ni ya. Teoso yokana
ohari e watoke. Teoso yokana me amara me e wato, ke.
5 Me tamake, bofe ka me toha, neme ka me toha na mati, teoso memone mati. Teoso
me tamake. Me ka hiti me tama, ke.
6 Teoso oharika, e kabonaha, e ka abi tohahari. Yama nafi hiri nematamona amaka.
E sawineke e narifebonaha. E ka Hiti ohari, naka, Sesowi Kirisito. Yama nafi hiri
nematamona amaka, Teoso ati ehene. Efe era kakatomaka, Teoso ati ehene.
7 Afa yama e watoha me watokere, Sesowi nonofa me one mati. Sesowi me nofamatara
bani me ime me kakaba tohehemetemoneke, me ta hinaharo teoso bara me ni ya. Afa
bani me ime kabi me nofamakere, yama hiyara hiri ni me nofara mati. Afa bani me ime
me kabi ya yama hiyara me hiri nabone me ati te me amake, teoso bara me me wati
nawahi ya.
8 Yama e kabaha nafi amosake Teoso ni ya. Afa bani me ime e kabari ya Teoso
yawarebonaka. Afa bani me ime e kaba ni ya Teoso era nofi nafimisehiba watarebonaka.
9 Afa bani me ime tikabi ya tiwa tekatomahi. Me kitara yama hiyara me hiri raboneke,
tiwehene. Me tosawaririyahi.
10 Titafa tika owa kitare tiwa awe ya teoso bare ka yobe toro ya, ati e neba awaka ahi:
"Hahi bani teoso bare ni ya me ta hine okobi ya owehene hiyaraba wataraba awineke",
ati neba awaka.
11 Bani kabehibonaka, yama hiyara hiri nari. Kitare teoso bare wati nawahebonaka.
Yama hiyara hiri nebonaka, tiwehene, yama tiwatoamone tina tiwa. Tosawaribonaka
tiwehene.
12 Tiwehene e ni ya tika owa hiri tikanabone tike yama hiyara ya. Yama
hiyara hiri nebonaka tiwehene, kitarari. Sesowi nonofa amaka, te fami. Kirisito
ahabematamonaka, he kasomebonaha. Tiwehene e ni ya ahi Kirisito hiri tikanabone
tike yama hiyara ya.
13 Oko owa yama hiyara hiri rayaho bani kabe ya. Oko owa onasawarirabone oni ka
bani kabi fawa onahabone oke. Oko owa yama hiyara hiri rayaho owehene.

9

Oko yamaba aate otera ama oke te ni ya.

1 Teoso ka yoyose ama oke. Oyehe ya yama ahi ni onofari ya yama ahi orabone oke.
Sesowi e ka Hiti owahamaro ama oke, Teoso ka yoyose me one nima. E ka Hiti te
nofaharo te amake, okominahari te ni ya.
2 Makoni Teoso yoyose ama oke te ni ya. Teoso ka yoyose ama orahamone me one ati
na me awineke, Teoso ati okominari karo me ni ya. Owa te watoke, Teoso ka yoyose oha
owa, Sesowi nonofa me te tohawaharo te, Sesowi ati okomina owehene.
3 Te one owa me hora kana me awineke. Owati e nineke ahi te ni ya:
4 Tera ota narifake, Teoso ati ota kamina ota te ni ya. Yamata ota aate nemenehe te ni
ya, otara te kakawene te amake te kanawani manakonebone ya, yama fawaha toha na
ya.
5 Ota ka yibote watarawakere. Teoso ka yoyose me one fanarawake. E ka Hiti nisori
me toha, Sefa toha, ne me fanake. Fani ota nofehemenehe, Sesowi nonofarawa ota
yabarawehene ota amake. Me ka yibote ya me tabake Sesowi nonofa me me yaka na
mati. Fara me nima ota ehene nemenehe yama hiyara ota hiri rene ota amake.
6 Banabe ya ota famaha yama ota ahi ke, ota tefe manakonebonehe. Teoso ka yoyose
me one yama ahi kere. Sesowi nonofa me me hinatafa hike. Me nima ota ehene
nemenehe, yama hiyara ota hiri rene ota amake.
7 Saotato fara me tafe manakone me nawatatera me amake. Ofa hiti hinaka ofa yome
te amaka. Ofeya me nanarifa ofeya me yoari fehe fawate amaka.
8 Owaharira owati amake, e oha owa. Teoso ka yama hani ati e na na narake, fara
owati nima ati naro.
9 Mowisei ka yama hani ati e narake ahi:

"Bowi tiriko tai na tiriko kababone ma tikariyahi",

ati ke. Teoso bowi kaminaremata awaka.
10 Era kaminemata awaka. Tiriko kokoro tiriko koro ne tiriko kabebona ati boti ati ne
awaka, tiriko hati ya. Tiriko nanamosa toha, naka.
11 Tiriko kokoro nima ota nineke, Teoso ka yoyose me ota, tera ota kanawana ota Teoso
ati ya. Tiriko kokoro tiriko kabate amaka. Teoso ka yoyose me ka yama ahi ni manakone
me ihabisaboneke, me tafe manakonebonehe.
12 Teoso ka yoyose me one ihi e nineke ahi te ni ya. Me ihi nima ota ehene nemenehe,
yama hiyara ota hiri rene ota amake, tera ota aate ni ya ota tefe manakone ya.
Me ihi nima ota ehene raro otake, te ka yinero ota nikara ota. Ota tefe manakone ota
nahabineke, fara ota. Ota fanarihi ke. Ota ehene e na ota ehene me totamabone ota ati
na otake, hiyara amosa me nofawa mati, Kirisito tamine.
13 Yama te watorini? Teboro ka yama aahi teboro tefe me kabate me amake. Teboro
ka yama aahi Teoso ka tana ya yama me tabasi hinaha me kabate me amake.
14 Hahi hiyara amosa kakamina tohe e naka me ihi nima, e ka Hiti ati ehene. Mera
kanawane ya me hinatafehibonaka e ka Hiti ati ehene.
15 Ha owa owehene e kere me ihi nima. Owati e na owa natafi te yana tonahaba owati
amakere. Owati fara tohineke, Sesowi nonofa me tafe onikara owa. Ohabi ya yama siba
ra awineke, me tafe onikarahaba owa.
16 Otaminahamone okere, hiyara amosa okomina owa. Hiyara amosa okominine oke,
Teoso ati ehene. Hiyara amosa okominari ya yama hiyaraboneke owa ni ya.
17 Owati ihi amakere. Teoso ati ehene amaka. Makoni owa kakawarareka, ati kamini
manakone ya. Owati ihi tohehemenehe owa kakawena amaka.
18 Oko yama ahi ni manakone amake oko yayai ni tohaharo. Yayai oke, hiyara amosa
kamini hinita oniha owa te ni ya, tera aate ora owa. Tera aate onemenehe yama hiyara
watarene amake.
19 Me ka yama aahi ama okere. Me nafi ka yama aahi owa oniha oke, Teoso ati yati
me nofawaha me tamibone karo.
20 Soteo me ohiyara soteo me nima onahara oke, Teoso ati yati me nofawabone mati.
Mowisei ati me nofate me amake. Me ohiyara Mowisei ati hiri onahara oke. Mowisei
ati hiri oremenehe yama hiyara watarene amake owa ni ya Teoso ati ehene.
21 Soteo me amara me ohiyara Mowisei ati hiri orara oke, Teoso ati yati me
nofawahibone karo. Teoso ka yama hani ati onahabiharara oke, Kirisito ati okataba
owa.

22 Me kitara me ohiyara me kitara me nima onahara oke, Teoso ati yati me
nofawaibone karo, Teoso me hikasomahabone mati. Me nafi ihi nima owehene nara
oke, me tamaha Teoso ati yati me nofawahibone karo, Teoso me hikasomahabone mati.
23 Owehene e nara oke, hiyara amosa me nofawahibone karo. Owehene amosamone
Teoso ati tehibona onahara oke.
24 Yama te watorini, e kana ni ka yama? E kakana ka yama ya me tamaha me kana
te me amake. Me nafi amakere, me kitaha mati. Ohari ta kitaka. Te e nabone teke ahi,
hahi nima. Te kana ni kitahabone teke, te kobo ni tai tohahabone te.
25 Me kana ni kitate me amake, me tati atoribone me ihahabone mati. Ha e e tati
atoribone amara e ihahabone eke. Me tati atori ahabate amake. Haha yama ahabatera
ta e ihahabone eke, ha e.
26 Makoni kana ni yokana ohine oke. Hine ya kana okere. E ka owa yama momono
kana tohe nima ona one oke, omano towara owa.
27 Oko abono oyosete ama oke, fara owati nima oko abono nabone owa. Me ni ya
Kirisito okomina wai onofa okere hawi enoki ya, ha owa.

10

Teoso bara me te nofarabone teke.

1 Ota ka iti me tamine okomina okibone, te watohabonehe. Ota ka iti me nafi yaka
nemetemoneke Teoso ka neme sabi bofe ya. Me nafi kariwa nemetemoneke faha baikani
ya.
2 Afa me batisa ni nima yama nemetemoneke, Mowisei ino ya, neme sabi faha itaha
famaha ya.
3 Me nafi tafa nemetemoneke, yama Teoso ta hina me kaba mati.
4 Faha me fawa nemetemoneke, Teoso ta hinaharo. Teoso ka yati me ya tabaha ka
faha me fawa nemetemoneke. Afa yati Kirisitomatamona amaka.
5 Yama hiyara me hiri na me ihi Teoso nofarematamonaka, me nafi ihi tohinima na
mati. Makoni me ahabemetemoneke hawi enoki ya, yama honara ya. Me abohi so
kanikimehemetemoneke yama honara ya.
6 Teoso mera kaminaka e ni ya, e ehene e rabone e, me ihi nima, yama hiyara me
nofaha mati. Yama hiyara e nofarabone Teoso ati nareka.
7 Teoso bara me te nofarabone teke. Teoso bara me me nofehemetemoneke me one.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me naorisehemetemoneke, me tafahabone mati, yama me fawa, nabone mati. Faya
me naomisehemetemoneke, me abe ahi nabone mati",

ati ke, bowi kanamori me nofaha mera kaminaro.
8 Me one ihi nima e ehene rabone eke, me ka yibote amarawara me ahi narawa mati
yama we one ya. Me ihi e na me ahabemetemoneke, 23 mio me tohaha mati, yama we
oharia ya.
9 Ha e bisa Kirisito e totomi rabone eke. Me one ihi e na maka me waka
hirawemetemoneke.
10 Teoso e hora karihi nabone eke. Me one Mowisei hora kana hinamati mera waka
nematamonaka.
11 Teoso ehene e nematamonaka ahi, mera kanawanahari, yama hiyara me hiri rabone
mati. Afa yama me kamina yama hani me rawi nemetemoneke, era me kanawana mati,
Teoso amo nibona yabore ka yama ya.
12 Makoni tikitamone tina tiwa tekatomabone tike, tisaraba tiwa.
13 Inamati tiwa yosehiba ama tike, e nafi yosi nima. Teoso tiwa kasomebonaka,
tikitabone tiwa. Tiwa kanawanehibonaka, hasi tinahabone tiwa, yama hiyara hiri
tirahabone tiwa.
14 Makoni teoso bara me te nofarabone teke.
15 Yama te watoha te awineke. Yama okomina te siba nahi, te ati boti ya.
16 Kirisito ka fi e fawaha, "Teoso faya amake", e ati te amake. Kirisito emene e wati
nawahate e amake, ahabemata. "Kirisito ka me e amake", e ati te e amake. Kirisito
ka bao e ebe ne e kaba, te e amake. Kirisito abono e wati nawahate e amake, hiwa ta
nemata. "Kirisito ka me e amake", e ati te e amake.
17 E nafi fare Kirisito ka bao e kabate e amake. E yoro tokowamake, bao ohari nima,
e abono oharia nima.

18 Ihayeo me te wati nawahahi. Teoso ka tana ka bani me me kaba Teoso ka me amake,
Teoso ka tana tohi karo.
19 Owati e nineri, bani me okomina owa, me me ta hina mati, teoso bara me ni ya?
Teoso yokana memone ona owati amakere, teoso bara mati. Bani me ime hiyaramone
ona owati amakere bisa.
20 Owati amake haro: Bani me me ta nineke hinamati me ni ya, one oke. Teoso amare
ni ya bani me me ta nineke. Haha bani me te kabi ya hinamati me ka me te tohahabone
teke. Te ehene e rabone teke ahi.
21 Me hinamati ka fi te fawi ya e ka Hiti ka fi te fawarabone teke. Me hinamati tatafa
ka yama ya te tafi ya te tafarabone teke e ka Hiti tatafa ka yama ya.
22 E ka Hiti e nayawarahabone eke. E kitarabone eke, ehene.

Bani me ime kaminematamonaka tasa.

23 Fara yama onofa ya yama hiri hina oke. Yama nake, hiri nabana, hiri orahabone
onaharo, me one onarifahabone oni karo. Yama nake, hiri nabana, amosaraharo.
24 E ka one me ni ya yama amosara e hiri rabone eke. Fara yama e nofa e hiri rabone
eke. Yama me hinofa ta e hiri nabone eke.
25 Mekato ya tiki ya bani me ime tikaniki ya me aate tirahabone tike, bani me tamine
timitaba tiwa. Teoso bara me ka teboro ka bani tohe ya toha, teoso bara me ka teboro
ka bani tohare ya toharihi, nebonaka.
26 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso ka wami amake. Teoso ka wami ka yama nafirawa amake",

ati ke. Yamata nafi Teoso ka yama amake.
27 Sesowi nonofa amare tiwa ha ne ya tiki ya taboro ya, yamata nafi tikababa ama tike,
tiwa kakawe ya. Aate tirehibonaka, yamata tamine timitaba tiwa.
28 Ati yana ne ya teoso bare ni ya yamata me ta namone ati ne ya yamata tikabarabone
tike. Yamata tikabi ya teoso bare tinofamone ati nebonaka.
29 Yamata kaminare ya tikababoneke. Ati boti nehi tiwatorehibonaka.
30 E tafaha, "Teoso faya amake", e ati ni ya yama hiyaraba e hiri ra eke, bani e kabaha e.
31 Titafa Teoso wati tiwahabone tike. Yama tifaha Teoso wati tiwaha, tinahabone tike.
Teoso amosemona me ati naboneke tiwehene. Fara yama nafi hiri tina Teoso wati
tiwahabone tike, Teoso amosemona me ati nibone karo.
32 Yama me hinofaraha ya tiwehene toharabone tike, Teoso me nofibone karo. Soteo me
toha, bara me toha, Sesowi nonofa me toha, na mati.
33 Yama me hinofa ya owehene tohahabone oke. Yama onofa ya owehene toharabone
oke. Yama me hinofa ya owehene tohahabone oke, Kirisito me nofibone karo, Teoso me
hikasomahabone mati.

11

1 Fara owehene nima te ehene nabone teke. Kirisito ehene nima owehene nineke.

Me fanawi kaminematamonaka.

2 Te tamine omitara oke, te ati katamorahamone te, aya yama nafi okominaha ya. Te
ehene amosake. Aya yama okomina hiri ni te fawa kere.
3 Yama one okomina okibone. E nafi Kirisito yosete amaka. Makiti fanawi yose, te
amaka. Teoso Kirisito yose, te amaka.
4 Makiti Teoso ati kamine tati karafarehibonaka. Ora ne tati karafarihi nebonaka. Tati
karafe ya Kirisito he yoyose tohe hiyaremona ati nebonaka.
5 Fanawi Teoso ha na tati karafaboneke. Teoso ati kamina tati karafa naboneke. Ihi e
ri ya maki hiyaremona ati naboneke. Tati karafari ya e naboneke ahi, me tati nafi sowe
na me nima.
6 Fanawi tati karafari ya tati seo ni ya yama siba rene amake. Fanawi tati sowe na
kokoma naboneke. Tati seo na kokoma, naboneke. Makoni tati karafaboneke.
7 Makiti tati karafarehibonaka, Teoso nima ne kari. Makiti Teoso amosi namote amaka.
Fanawi maki amosi namote amake bisa.
8 Hibati ya fanawiteba makiti hiri ni tohehemetemone amake. Makititeba fanawi hiri
ni amarematamona amaka.
9 Teoso fanawi hiri nematamonaka, makiti kabonehe. Fanawi ka makiti amarebona
hiri nematamonaka.
10 Fanawi tati yoto kana me inamati hiwatoaboneke, maki hiyoseharo.

11 Sesowi nonofa fanawi me nofake, mera kasomarawabonehe. Sesowi nonofarawa
makiti mera nofa, narawake, me hikasomarawahabonehe.
12 Fanawi makiti hiri nimetemone amake. Makiti me watate me amake fanawirawa
ni ya. Teoso me nafi hiri nematamonaka.
13 Himata nima te ati ribe? Yama amosa awine te ni ya, fanawi tati yoto kara Teoso
ha ni karo?
14 Yama e watoke haro e nafi, makiti tati kone kayabo kokoma ne karo.
15 Amosa, ke haro e nafi ni ya, fanawi tati kone kayaborawi karo. Fanawi amosake,
tati kone kayaborawaro. Tati konebone Teoso ta hirawemetemoneke, yoto karawibone
karo.
16 Te ka owa owati nofareba nehiba ama? Owati e na tabora nafi ka fanawi nafirawa
oyosete ama oke. Kirisito ka me nafi ati e te me amake ahi fara owati nima.

Yama hiyara te hiri namone teke, te tafaha te heoniao ya.

17 Tera oyosewaha okibone. Tera okahiyararabone oke. Heoniao te hiri na te ehene
amosakere. Yama hiyara te hiri nineke.
18 Te abe mono namone teke heoniao te hiri na te. Me ati omitara oke, tera me kamina
mati. Keye me hiri ra me awineke.
19 Yama amosake owa ni ya, te abe mono ni karo. Te one me owatoabone oke waha,
me ihi amosa mati.
20 Heoniao e hiri na e tafaha e ka Hiti e wati nawahate e amake. Te ka heoniao ya te
tafaha e ka Hiti te wati nawahamone te ati na te wati nawahi nofareno awaka.
21 Te one me tafi tai tohaha te one me hasi nofamoneke, me tafeba watara me fimiha
mati. Te one me hano, nofamoneke.
22 Te tafa, yama te fawa, nabisabone teke fare te ka yobe ya. Me honara me kokoma
nineke te ehene, me tafe watara mati. Sesowi nonofa me te hiri kineke yama hiyara ya,
Teoso ka mati. Himata nima owati ribe te ni ya? Tera okahiyaribana? Yama te hiri na
okahiyararabone oke.
23 Yama okominaharo oke te ni ya, e ka Hiti hikaminaharo owa ni ya, e naro ahi: E
ka Hiti Sesowi me ya tabehimatamonaka yama soki ya, he ya tataba mati, me ka owa ta
hinehibanoho me one ni ya. Bao itihi
24 **"Teoso faya amake",** ati nematamonaka. Bao ebe nematamonaka. Ati yana
nematamonaka. **"Oko ime amake haro, ta onahabonehe tera okasomahabone owa.
Owa te wati nawahatehabone teke, fara bao te kabi ka yama ya".**
25 Me tafi hawa tohi ya kobo ititasehimatamonaka. Ati yana namatasehimatamonaka.
**Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati
hiri nebonaka. Fara te fawi nima oko ahabi wati nawahi te tehabone teke,** ati
nematamonaka.
26 Fare hahi bao te kabi nima e ka Hiti ahabi kamini te nineke. Fara haha fi te fawi
nima ahabi kamini te nineke. Te ehene e na fawa rabone teke. Te ehene e nasa nabone
teke kame ya.
27 E ka Hiti ka bao te kaba, hinaka fi te fawa, na yama hiyara te hiri ni ya e ka Hiti
ahabi te siwa nihabone teke, abono ya emene fame te siwa nihari.
28 E ka Hiti ka bao te kaba, hinaka fi te fawa, nabone te ati na tera te kakatomahabone
teke.
29 E ka Hiti abono te wati nawahabone teke, abono hinaka me tohahari. Abono te wati
nawahare ya Teoso tera kakobonaka.
30 Makoni te one me kiti nofara me amake, me tamaha mati. Te one me tamaha me
kiya, nofa me amake. Te one me ahaba, ke afa yama ihi.
31 Era e kakatomi ya Teoso e nayawarahabone eke.
32 E ka Hiti e ehene yawe ya era kosi te amaka, e ka owa yawe biti kosi ne nima. Ehene
e te amaka ahi, era nahabirabona karo, me one Teoso ka me amara mera nahabi ya.
33 Makoni owati e nabone oke ahi: Heoniao te hiri na te abe noki nabone teke, te nafi
tafahabone te.
34 Te fimi ya te tafahabone teke fare te ka yobe ya. Heoniao ya te tafi hiyari ya Teoso
te nayawabone teke. Okomatasi ya te ni ya yama one okominatasahabana oke, tera
oyoseha owa.

12

Teoso Kanamori yama yoro tokana ta te amaka e ni ya, e one me e narifabone e.

1 Teoso ka yama okomina okibone, e ahi naro, te watohabonehe.

2 Kirisito te watori ya mata yati hiri ni teoso me tohaha me te yobi kanehemete te
amake, me ati watara mati, tera me keyeha te. Afa yama te watoke.
3 Makoni te narabo nima okibone. "Sesowi hiyakara", me ati na Teoso Kanamori ati
me kaminakere. "Sesowi e ka Hiti amaka", me ati na Teoso Kanamori ati me kaminake.
4-5 Teoso yama yoro tokana ta te amaka e ni ya, e ka one me e narifabone e. Teoso
Kanamori ta oharite amaka. E ka Hiti ohari, tehi amaka.
6 Teoso yama yoro tokana ya e ati boti hiri kite amaka, e nafi. Teoso ta oharika.
7 Yama yoro tokana ya Teoso Kanamori era hiri kite amaka, e one me e narifabone e.
8 Owa Teoso Kanamori hikanawanebonaka, yama watohibonaha, hikaminahabonehe.
9 Owa Teoso kitehimona ati nebonaka, fare Teoso Kanamori ehene. Owa era
nanakitama toha nebonaka, Teoso Kanamori ehene. Teoso Kanamori ta oharika.
10 Owa yama namohibonaka, Teoso Kanamori ehene. Owa Teoso ati kaminebonaka.
Owa me ati mite yama siba nebonaka Teoso Kanamori ati tabiyo. Owa me one ati ya ati
tohawebonaka. Teoso Kanamori ehene owa me ati kaminebonaka, me ati hihiya na me
ati.
11 Afa yama nafi Teoso Kanamori ehene amaka, ohariari. E nafi ati boti hiri kite amaka,
fare ati ya.

Kirisito abono kote me te tohake.

12 E kote tamake, kobobo naro, e abono oharia e. E abono nima e te e amake, Kirisito
ka me e.
13 E tamaha e iibofarisa e ohariwahamate amake, e abono nima e na e. Teoso
Kanamori ehene soteo me toha, soteo me amara me toha, yama aahi me toha, yama
aahi me amara me toha, na me e amake. Teoso Kanamori fare ta te amaka e nafi ni ya.
14 E abono kote oharitera amake. E kote tamate amake, kobobo naro.
15 E teme ati yana nibana, ati e naro ahi: "E abono kote ama okere, e yehe ama ora
owa", ati naba ama? E teme ati e ni ya e abono kote tohamarahaba ama? E abono kote
tohasa naboneke.
16 E warabo ati yana naba ama, ati e naro ahi: "E abono kote ama okere, e noko korone
ama ori karo", ati naba ama? E warabo ati e na e kote tohamarahaba ama? E abono
kote tohasa naboneke.
17 E abono nafi e noko korone hinama tohi ya, himata ya me ati e mitaribe? E abono
nafi e warabo hinama tohi ya himata ya yama mahi e hisi ribe?
18 Teoso e abono kote nafi kobobo nite amaka, fare ati ya.
19 E abono kote oharia e tohi ya himata nima e abono ribe?
20 E abono kote tamaha kobobo na e abono oharia amake.
21 E noko korone e yehe hiyaraba ama, ati e naro ahi: "Tiwa onofama okere", ati naba
ama? E tati ati e naba ama ahi, e teme hiyararo: "Tera onofama okere", ati naba ama?
22 E abono kote kitara ta e nofake mata ya.
23 E abono kote aamosa raba na e kakatomate e amake mata ya, e abono kote
namohinara toha naro.
24 E abono kote aamosa na kakatomi yokana e toharaboneke. Teoso era yoro
tokaniwamerika, e abono kote kobobo ni nima. E ka one me aamosa raba na mera
kakatomate amaka mata ya,
25 e abe mono ribone karo. E abe nofahabone ati nareka, fara e nafi.
26 E ka owa yama hiyara karime ya e nafi yawahabone eke. E ka owa me kahiyari ya
e nafi yayai nabone eke.

27 Kirisito abono nafi me te amake. Kirisito abono kote me te tohake, te nafi.
28 Teoso tera yoro tokaniwamerika, Kirisito ka mebone me te. Teoso ka yoyose me tai
toha, me nowati ya Teoso ati kakamina me yotoha, me nowati ya era kakanawana me
toha, me nowati ya yama nanamo me toha, me nowati ya era nanakitama me toha, me
nowati ya era nanarifa me toha, me nowati ya era yoyose me toha, me nowati ya me
one ati ya me ati tohawa me toha, nineke.
29 Me nafi amakere, Teoso ka yoyose mati. Me nafi amakere tasa, Teoso ati kakamina
mati. Me nafi amakere tasa, era kakanawana mati. Me nafi amakere tasa, yama nanamo
mati.
30 Me nafi amakere tasa, era nanakitama mati. Me nafi amakere tasa, me one ati ya
me ati tohawa mati. Me nafi amakere, me ati kakamina mati, me ati hihiya na me ati.
31 Yama tai tohaha hiri ni te watohabone onahara oke. Hawi one okomina okibone
mata, amosaro mata ya.

13

E abe nofahabone eke.

1 Tabora nafi ka me ati owato, Teoso nanarifa me ati owato, ona me one onofarihi oni
ya feho koba na moni nima owati nabone oke, owati amosara owa.
2 Teoso ati nafi kamini owato, yama nafi owato, Teoso kitehimona ona owati ihi yati
ehebote toka na me one onofarihi oni ya otaminarabone oke Teoso ni ya.
3 Owa okahiyaribone ka me honara me ni ya oko yama nafi ta, owa me sari kana-
habone owati yana rihi ni ya, me one onofarihi oni ya Teoso owa kakawarehibonaka.
4 Me nofi yokana ohi ya me noki onahabone oke, oyawara owa. Ohamarahabone oke
me ni ya. Me okayawarabone oke. Owa okahiyararabone oke fara owa. Otaminahamone
orahabone oke.
5 Yama hiyara otirabone oke. Me okahitirabone oke. Yawakabote orahabone oke. Me
ihi hiyara wati owahamarabone oke.
6 Yayai orabone oke, yama hiyara hihiri me kitaha me ihi. Yayai onahabone oke, yama
amosa hihiri me kitaha me ihi.
7 Me ka yama hiyara okominarabone oke. Keye me hiri namone orahabone oke. Yama
hiyara me hiri nabone orahabone oke owati boti ya. Yama nawaha noki onahabone oke,
me nofi yokana ohi ya.
8 Me nofi yokana ohi ya me nofi fawa oterabone oke. Teoso ati kakamina me ati fawa
tehaboneke. Me one ati ya me ati tohawa me ati fawa, tehaboneke. Yama wawato ka
yama wato fawa, tehaboneke.
9 Yama nafi e watokere mata. Teoso ati kamini nafi e watorihi ke mata.
10 Yama toyabo ya yama wato yokana e tohatehabone eke. Haha hibayata ka yama e
watoha ahabatehaboneke.
11 Onafiri ya mata inamatewe ati nima owati namaro ama oke. Inamatewe ati
boti nima owati boti namaro ama oke. Onafiwaha inamatewe ehene nima owehene
namakere.
12 Teoso wato yokana oha okere mata. Yama toyabo ya Teoso wato yokana
ohatehabone oke, fare Teoso owa wato nima. Hibayata ya e ka owa kanamori awehi
nima e nineke, esibiyo ya, hine awi yokana toharari. Yama toyabo ya Teoso yokana e
awatehabone eke.
13 E ati boti ya Teoso kitehimona e ati ni ka yama amosake. Yama amosa, nabisake
haro, Teoso e noki ni ka yama. Ha ita yama amosi mati tohake haro, e ka one me e nofi
ka yama.

14

Yama e wato ka yama amosake, e ka one me e narifabone e.

1 Yama amosake, e ka one me e nofi karo. Yama amosa nabisake haro, yama e wato
ka yama, e ka one me e narifibone ka yama. Ha ita yama amosake haro kasiro ya, Teoso
ati kamini e wato ka yama.
2 E ati hihiya na Teoso e hiyarabone eke. E ati hihiya na e ati me watoraboneke, Teoso
ka yama e kamina e, Teoso Kanamori ati ehene.
3 Fara e ati ta ya Teoso ati e kamini ya e ka one me e narifabone eke. E ati me miti ya
me yayai naboneke. Me kitahaboneke e ehene.
4 Me ati hihiya na fara hine me narifaboneke. Haha Teoso ati me kamina me me
narifaboneke, Kirisito ka mati.
5 Te nafi ati hihiya ni ya yayai onahabone oke. Oko yayai ni yokana tohahabone
onahara oke, Teoso ati kamini te wato ya. Teoso ati e kamini ka yama ta amosake. E ka
one me ati hihiya na ka yama aamosa raba ke. E ati ya me ati me kamini ya me one ni
ya yama amosa, naboneke. Sesowi nonofa me me narifaboneke.
6 Ota one mati, e tabaha owati hihiya na tera onarifaraba owa awine oke. E ati ya
Teoso yama hinamoa okomini ya te ni ya tera onarifahabone oke. Yama te watohabone
okomini ya tera onarifa onahabone oke. Teoso ati okomini ya tera onarifa onahabone
oke. Tera okanawani ya tera onarifa onahabone oke.
7 Hohori ya fiorao famaha yati kerene fara e nima nineke. E ka owa fiorao teo ne
fiorao teo ni yokana tohare ya himata nima ayaka miti e ribe? E ka owa hohori fo ne
hohori fo ni forima re ya himata nima ayaka miti e ribe?
8 Torobeti ati e yana ni ya saotato me abe fito kite me amake. Torobeti ati yokana
tohari ya saotato me abe fito karahaboneke.
9 Tiwati hihiya na owa tihiyari ya tiwati omitarahabone oke. Hine ya tiwatiboneke.
10 Me ati tamaha me awineke, bofe ka mati. Me nafi ati watohinake.

11 E ka owa fare ati hiri ne ati owatorehibonaka. Bare ohaba ama oke he ni ya.
Barebisabonaka owa ni ya.
12 Yama wato te nofate te awineke, Teoso Kanamori ehene. Yama amosake kasiro ya
haro, te abe narifi wato ka yama, Kirisito ka me te.
13 Te ka owa ati hihiya ne Teoso aate nebonaka, he kanawanehibonaha, fare ati
kaminamatasehibonaha me one ni ya me ati ya.
14 Owati hihiya na Teoso ohiyara oko kanamori Teoso ha naboneke. Owati boti ta
yama watoraboneke, yama okomina owatori karo.
15 Himata nima oribe? Oko kanamori ya Teoso ohiyarahabone oke, owati hihiya na
owa. Fara e ati ya owati toha nabone oke, yama owatobone karo. Oko kanamori
ya oyakabone oke, owati hihiya na owa. Fara e ati ya oyaka onahabone oke, ayaka
owatobone karo.
16 Tiwati hihiya na Teoso tikahiyara yama me watora tiwati me watoraboneke. "Ame",
me ati raba me awineke, tiwati me mita mati, "Teoso faya amake", tina tiwati.
17 Teoso ni ya "Faya amake", tina me one ta tinarifarine tike.
18 Owati hihiya te ama oke bisa, mata ya. "Teoso faya amake", ote ama oke.
19 Heoniao ya owati hihiya naba wataraboneke, owati me watoramone me wataribone
karo. Fara owati hiri onahabone oke, me okanawanabone owa.
20 Ota one mati, matehe nima te rabone teke. Matehe nima e na e amosake, me nafi
e nofaharo. Matehe ka yama wato nima e ni ya e amosakere, yama wato yokana e
tohararo. E ehebote ati boti ya te ati boti tohahabone teke waha.
21 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me ohiyarahabone oke, haha mati. Bara me oyosebana oke, owati me kaminaba mati
me ni ya, fara me ati ya. Bara owati me kaminakene owati me mitaraba me amake,
haha mati",

e ka Hiti ati ka.
22 Makoni e ati hihiya na Teoso kiti e namohabone eke, Sesowi nonofa me amara me
ni ya. Sesowi nonofa me e tohaha Teoso ati e kamina e abe hiyara, fara e ati ya e ati
tohahabone eke.
23 Te ka heoniao ya te nafi ati hihiya narawi ya e ka one yama me watora me sawi ya
himata nima me ati ribe? Sesowi nonofa me amara me sawi ya himata nima me ati
ribe? "Me rabikarini?" me ati naba me awineke.
24 E ka owa Sesowi nonofa tohare ya toharihi, bare tohe ya toha, ne te ka heoniao ya
kiyomake fara te ati ya hinaka yama hiyara te nafi kamina te ati mite ya ati e neba
awaka ahi: "Owehene hiyara owa awine oke", ati neba awaka, te nafi ati mite karo.
25 Haha yama hikehemoha te watowahabone teke waha. Sone ya Teoso amosemona ati
nebonaka. "Teoso sawika te baikani ya. Keye amakere", ati nebonaka.

Te ka heoniao ka yama amosaboneke.

26 Ota one mati, owati te mitahi. Te yoro tokowami ya te ka owa Teoso tahi hiri
nebonaka. Owa tera kanawanehibonaka. Owa Teoso yama hinamoa kaminebonaka.
Owa ati hihiya nebonaka. Owa ati hikaminehibonaka. Afa yama nafi te hiri ni ya te abe
kasomabone teke, Teoso ka me te.
27 Te one me ati hihiya na me tamaraboneke. Me fami ya me fama, me terei tohi ya
me toha, naboneke, me oohariki na mati. Owa me ati kaminebonaka.
28 Me ati kakaminaba watare ya me ati yana raboneke te baikani ya. Fara hine me
hiyaraboneke, Teoso me hiyara na mati.
29 Me one fara ati ya Teoso ati kamina, naboneke. Me fami ya me fama, me terei tohi
ya me toha, naboneke. Yama me kamina me ati me one mita yama me siba ni forima
naboneke mata.
30 Te ka owa me one hiyare hahi itari ni ya Teoso ati yana ne ya owa ati fawa nebonaka.
31 Te nafi Teoso ati kaminabone teke te oohariki na te, te nafi yayai nibone karo, te
nafi yama wato nibone karo.
32 Teoso ati me kamina hine me maki nihaboneke.
33 E ati yana kanikima na Teoso nofatere amaka. Yama e na ta Teoso nofaka ahi
amosaro.
34 Te fanawiri ati yana raboneke te ka heoniao ya. Tabora nafi ka Sesowi nonofa me
ihi e teha me amake ahi. Fara fanawi maki ati nima ihi nabone Teoso ka yama hani ati
te amake.

35 Fanawi yama watohabone ati yana raboneke heoniao ya. Maki aate naboneke fare me ka yobe ya. Heoniao ya fanawi ati yana ni ya yama hiyaraboneke.
36 Te amakere, Teoso ati te kaminibaha te. Teoso ati te kamita te oharirihi ke.
37 Te ka one Teoso ati kakamina me tohahamone me ati, Teoso ka yama me watohamone me ati, ni ya me ati yana nahi, owati amosamone me ati na mati, yama hani ka owati. Owati amakere. E ka Hiti tera yoseka.
38 Owati me miti ya yama amosaboneke. Owati miti me nofari ya Teoso ati me kaminamaraboneke.
39 Teoso ati kamini te nofi ya yama amosaboneke. Me ati hihiya na me ati te fawa nirabone teke.
40 Yama e na ta Teoso nofaka ahi amosaro, te ka heoniao ka yama nafi.

15

Kirisito wamisamematamonaka.
1 Ota one mati, hiyara amosa okominamatasa okibone, aya okominibaharo, afa te nofibaharo, te nofasa naro.
2 Efe Teoso ati okominibehi ati nofi te fawa re ya Teoso tera kasomebonaka. Teoso ati nofi te fawa ni ya Teoso tera kasomarehibonaka.
3 Aya e tabiro ya Kirisito tamine tamehi okominaharo ama oke, owa me kanawana owa. Efe Kirisito tamine okominatasahabone oke, tamine amosi mati tohahari, e nari ahi: Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha. Fara hibati ka Teoso ka yama hani ati nima ehene nematamonaka, ahabari.
4 Me hikamomatamonaka. Yama we famaha nowati ya yati namatasehimatamonaka, fara Teoso ka yama hani atimetemone nima.
5 Sefa hiwehimatamonaka. Yama we one ya he ya tataba me 12 na me hiwatasehimatamonaka.
6 Yama we one ya he nonofa me tamaha me hiwatasehimatamonaka 500 me fiya kana mati, me yoro tokana mati. Afa me one ahaba me one sawisa ke, me tamaha mati.
7 Tiako hiwatasehimatamonaka. Hinaka yoyose me nafi hiwatasehimatamonaka tasa. Efe Kirisito tamine amaka, tamine amosi mati tohahari.
8 Owabisehimari amaka, fare awibanoho. Inamatewe wati hihiya ne nima onahamaro ama oke, amo ni yokana amare ya watahari.
9 Taiti ya owehene hiyaramaro ama oke Sesowi nonofa me ni ya, Teoso ka mati. Fara owaharine oke ha owa, Sesowi ka yoyose owa, yama hiyara e na hiri onahamaro owa nafiharo. Owehene hiyakerene Teoso owa ha nemari ama oke hinaka yoyosebona owa.
10 Owehene hiyakerene Teoso owa nofehimarika. Manakobisa yama amosa hiri owahine oke, ehene. Oko yama ahi ni fiya toneke, me one ka yama ahi ni ya. Oko kiti owehene amakere. Teoso owa narife ehene amaka.
11 Efe Teoso ati okominaharo ama oke te ni ya. Efe Teoso ati me kamina, naroke, Sesowi ka yoyose me one. Ota ati te mitaha Teoso ati te nofawaharo te amake.

E wamisamahabone eke bisa.
12 Te ni ya Teoso ati ota kamina Kirisito ahabe yati name tamine ota kaminaro otake. Himataba te one me ati e nineri ahi, e ahaba yati namarabone me ati na mati?
13 E yati namahaba watari ya Kirisito yati namarenamata amaka.
14 Kirisito yati namare ya e kaminarehina amaka. Kirisito ati te nofarene te amake.
15 Kirisito yati namare ya Teoso tamine ota kamine keye toha awineke, Kirisito hiri namehimona ota ati ne kari. E yati namahaba watari ya Teoso Kirisito hiri namarenamata awaka.
16 E yati namahaba watari ya Kirisito yati namarenamata amaka.
17 Kirisito yati namare ya Kirisito ati te nofarene te amake. Kirisito yati namare ya Teoso tera kako fawa rena amaka, te ka yama hiyara ihi.
18 Kirisito nonofa me ahaba hine me ahabene me amake.
19 Yama toyabo ya Teoso taboro ya e winahaba watari ya e rabika nima e nene e amake. Haha Kirisito nonofa me amara yama me watoha me awineke mata ya. E nima me ra me awineke.
20 Keye amakere haro. Kirisito yati namehimatamonaka. E ahaba yati namibone kanawanehimatamonaka.
21-22 E ka owa Atao ohari yama hiri hina ihi e ahabate e amake, e nafi. E ka owa Kirisito ohari yama hiri hina ihi e nafi yati nama, tehabone eke.
23 E naboneke ahi: Taiti ya Kirisito yati namehimatamonaka baha. Kirisito kame ya hinaka me yati namatehaboneke bisa.

24-25 Manakobisa me inamati tosemebonaka fare bati Teoso ni ya waha, he me nofara mati. Mera mowa naka mata. Me kitahaba me watamarahaboneke ehene. Me me yosehaba me watamarahaboneke ehene.
26 E ahabiba watamaterabone eke fahi, Kirisito kite ehene.
27 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me kitararake ehene, me nafi",

ati te amake. Ehene Teoso ta kitare watarebonaka. Fare Teoso ati ehene amaka.
28 Me nafi kasawari Teoso biti hawa tohe ya sonehibonaka Teoso nokosi ya, fare bati. Fare Teoso ehene amaka, biti kitahi me nafi kasawarihari. Faya Teoso yama nafi Hiti tohawehibonaka, me nafi ka Hiti toha nari.
29 E yati namahaba watari ya himataba me e batisa te e amari, me ahaba me ni ya? Me ahaba me yati namehene me amake.
30 E yati namahaba watari ya himataba Teoso ati okominine ori? Teoso ati okomina owa me kakoke, owa me nahabihabone me ati na mati. Teoso ati kamini fawa onehene ama oke, ohabaribone karo.
31 Ahabinima onofa ama oke fara yama we nima. Ota one mati, keye amakere. Yayai one oke, e ka Hiti Kirisito Sesowi ya te tabaha te ehene. Keye amakere tasa haro.
32 Efeso ya osawi ya me mono onaharo ama oke, bani hamehi nima me na mati. Yama hinita ama, hiri onaharoho? Yama hiri onaharoke Teoso ni ya. E yati namahaba watari ya ayaka hiri ni e ohariene e amake. E ahabi ya e ahababone eke.
33 Tera te keyehariyahi. "Me ihi hiyara me ya e tabi ya yama hiyara e hiri nabisabone eke", me ati te me amake. Afa keye amakere.
34 Te tafihi. Te ehene amosahi. Yama hiyara hiri ni te fawa nahi. Te ka one Teoso wato yokana me tohakere. Te kokoma rine?
35 Me one ati e naboneke ahi: "Himata nima e yati nami tehani amari? Himata nima e abono naba amari?" me ati naboneke.
36 Yama me watokere. Yama e koro na yama noki ahabate amake. Yama noki ahabari ya aboni yanaraboneke.
37 Yama noki ta e koro te amake, tiriko noki toha, yama one noki toha naro. Yama aboni e koro tera amake.
38 Teoso yama hinofa nima yama aboni te amake, yanaharo.
39 Bani me aboni nima e abono rineke. Bani biti me aboni nima e abono kere. Aba me aboni nima e abono rihi nineke.
40 Bofe ka yama nima neme ka yama tera amake. Neme ka yama amosi nima bofe ka yama amosi tera amake.
41 Bahi ka yama amosi nima abariko ka yama amosi rihi, abariko ka yama amosi nima amowa me ka yama amosi rihi, ke. Amowa me ka yama amosi nima amowa me one ka yama amosi tera amake.
42 E e nineke bisa. E ahabi ya e yati namatasi ya e abono e namateraboneke ahi, haha e abono nima. E ahabamaterabone eke fahi.
43 Hibayata ka e abono hiyakere, kitararo. E yati namatasi ya e abono amosawa-haboneke, kitawaharo waha.
44 Haha e abono bofe ka amake. E yati namatasi ya e abono neme kaboneke. Bofe ka yama aboni na, neme ka yama aboni na, teha amake.
45 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Eteba Atao tohe yati nawahematamonaka",

ati nineke. Atao owa kamakimatamonaka, kanamori tohahari, yati era totoniha.
46 E abono bofe ka tai toehemetemoneke. Manakobisa e abono neme ka yotohaboneke.
47 Atao abono bofe kamatamona amaka, wami hiri ni tohahari. Atao owa neme ka amaka, kakehimata neme ya.
48 Haha bofe ka Atao nima me nineke. Atao owa neme ka nima me nineke, neme ka mati.
49 Ataomatamona nima e nineke mata. Yama toyabo ya e e tehabone eke Atao owa nima, neme kari.
50 Ota one mati, owati te mitahi. E abono tohawari ya Teoso ya e tabateraba e amake neme ya. Haha hibayata ka e abono ahababoneke. Manakobisa neme ya e abamaterabone eke.

51 Owati te mita. Yama okomina okibone, me one hiwatoraharo. E one me
ahabarahaba me nahaba me amake. E nafi tohawatehaba e amake.
52 E tohawakabote nabone eke, fara Teoso ka torobeti ati yana ni ya, Teoso amo ni
ya. Torobeti ati yana ni ya me abohi yati namahaboneke. Faya me ahabamateraba me
amake waha. E nafi tohawatehabone eke fahi.
53 Hibayata ka e abono ahababoneke. Yama toyabo ka e abono ahabamateraboneke,
Teoso ati ehene.
54-55 Fara Teoso ka yama hani ati nima yama naboneke fahi.

"Me ahabamateraboneke Teoso kitehi ati ehene",

ati te amake.
56 E ahabate amake, yama hiyara e hiri naro. E ka yama hiyara e watote e amake, Teoso
ka yama hani ati nima e ehene raro. Teoso ka yama hani ati e mitaremenehe e ka yama
hiyara wataramone e ati nene e amake.
57 "Teoso faya amake", e ati te e amake, Teoso era kasome kari. E kitake, e ka Hiti Sesowi
Kirisito ehene.
58 Ota one mati, tera onofa owa, makoni Teoso ati nofi te fawa rabone teke, te kitaha te.
E ka Hiti ka yama ahi ni te fawa rabone teke. E ka Hiti te ka yama ahi ni manakone
nahabihibona te watoke.

16

Yinero te ta nabone teke Soteya ka me ka yinerobonaha.

1 Yinero tamine okomina okibone, Teoso ka me ka yinerobonaha. Me ni ya yama
okominaha okominawamabone oke te ni ya, fara me ihi nima te ehene nabone te,
Karasia ka Kirisito ka mati.
2 Fara tomiko nima te ka one yinero kote me yabahaboneke, te tonihebonaha. Hahi
hinaka yinero tamare yinero nafire ta nebonaka. Hahi hinaka yinero tamehi yinero
nanafi ne ta nebonaka. Te taboro ya oki ya owati yana ni onofarahabone oke, yinero te
ta nabone ona owati. Yinero hawa tohehibona onahareka onokosi ya.
3 Te taboro ya oki ya te ka one me te siba naba teke, me te wasi ya yinero me
towakabone mati Serosarei ya, me oyosemaki ya. Oko yama hani me towakaboneke.
4 Me ya tabi onofi ya me ya otaba onahabana oke.

Tera yaka onahabone oke.

5 Okahabana oke Masetonia ya. Masetonia fiya onami ya kobo onamabana oke te ni
ya.
6 Oko sawi yabo ya oko sawi yabo nabana oke te ni ya. Sire ya osawi ya osawi
onahabana oke te ni ya. Tabora one okiba ya owa te kasomabone teke.
7 Oko sawi yabohabone onahara oke te ni ya mata, Teoso hinofi ya. Te ni ya oko sawi
yabori ya yama amosarahaboneke owa ni ya.
8 Efeso ya owitamatabone oke mata, Betekositi ka ayaka noki omatabone owa.
9 Efeso ka me tamaha Teoso ati me mitahabone me ati narake, me one Teoso kamini
owa me nofarihi na mati, me tamaha mati.
10 Timotio toke ya te taboro ya te nawatorayaho. Owa nima naka, e ka Hiti narifari.
11 Te one me hitohirayaho. Te kasomayaho, kamehibana owa ni ya. Ota noki naka,
Sesowi nonofa me one ya otaba owa.
12 Aboro okomina okibone, Sesowi nonofa. Kita ya oyosehareka, tokehibonaha fahi,
me one ya tabahari, Sesowi nonofa mati. Tokarebona ati nofe amaka mata. Yama one
ya tokehiba awaka fahi te ni ya.

Tera onofa oke.

13 Te ati katamoriyahi. Kirisito ati nofi te fawa riyahi. Te kitiyahi. Te watoriyahi.
14 Te abe nofahi fara yama tohaha ya.
15 Esitefana me te watoke, Kirisito ati nofawai me tai tohaharo mati, Akaya ya me
wina mati. Teoso ka me me narifa nineke.
16 Fara me ati nima te ehene nabone teke. Afa me ihi nima me na me ati nima te
ehene nabisabone teke, Kirisito ka yama me ahi na mati, ota ya me tabaha mati.
17 Esitefana Fotonato Akaika me na me kakeharake owa ni ya, te ati ehene. Yayai
onahara oke me kobo nake me ihi. Te nafi kakihinakere owa ni ya. Makoni me
kakehanike, te ati ehene.
18 Yayai onahara oke me ihi. Te yayai nabisake me ihi. Me ihi amosamone te ati
nabone teke me ni ya.

19 Asia ka Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake. Akira Birisira me famaha
tera me nofake kasiro ya, Kirisito ka me te tohi karo. Sesowi nonofa me toha nineke,
heoniao me hiri nofa mati me ka yobe ya.
20 Sesowi nonofa me nafi tera me nofahamone me ati narake. Te abe noko bako totoma
nakehi, Teoso ka me te tohi karo.
21 Tera onofa oke. Owini rawi okine oke fara owa.
22 Haha e ka Hiti me nofara Teoso mera kakobonaka. Maranata. E ka Hiti kamaho.
23 E ka Hiti Sesowi yahehibonaka te ni ya.
24 Te nafi onofa oke, Kirisito Sesowi ka me e tohi karo.

2 Korito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Korito ka me ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke. Timotio ya ota famake, Sesowi nonofa. Kirisito Sesowi ka yoyose
ama oke, Teoso ati ehene. Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te, Korito ka me
te, Akaya ka sitati nafi ka me ya te yoro tokana te, Akaya nafi.
2 Teoso e ka abi e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahaboneke te ni ya. Tera me
kakatoma naboneke.

Teoso era kasomaka.
3 E ka Hiti Sesowi Kirisito bati hinaka Teoso tohe amosemona e ati nabone eke. Efe e
ka abi amaka, yahahari. Teoso amaka, era yayai nihari fara yama tohaha ya.
4 E ni ya yama nihinara era kasomate amaka, me one e kasomibone karo, me ni ya
yama nihinara mati.
5 Yama nihinara nate amake fotaharo e ni ya. Fare Kirisito nima e nineke, yama
nihinara hiri nemata. Teoso era kasomi nafibisaka, Kirisito ka me e tohi karo bisa.
6 Ota ni ya yama nihinara Teoso otara kanawane otake, tera ota kasomabone ota, Teoso
nofi te fawa terabone te. Teoso otara kasome ya te kitahabone ati nareka, ota kasomi te
awi ya. Faya te kiti fawa rabone teke yama nihinara te hiri ni ya, fara ota nima.
7 Teoso nofi te fawa nabone ora owati amake. Ota nima te nineke, yama nihinara kaki
karo te ni ya. Teoso tera kasomabisaka, fara ota kasomi nima.
8 Ota one mati, ota tamine te watohabone onahara oke, ota ni ya yama nihinara kakeha
ota tamine, ota sawiha ota Asia ya. Ota kiti fawa nima naro ota amake. "E ahababa e
amake", ota ati boti ati naro ota amake.
9 Me nima ota naro otake, me ahababone me one me hina mati. Teoso ati eheneri
amaka. Ota kitahamone ota ati rabone Teoso ati neta awaka. Teoso ta kitehimona ota
ati nabone ati neta awaka. E ahaba yati era tonihawahamate amaka, kite kari.
10 Ota ahabinima na otara kasomeri amaka. Era kasomasa nebonaka. Era kasomasa
nebona ota ati ka.
11 Otara te narifabisake, otara te ha kanaha te Teoso ni ya. Te one me tamaha Teoso
te ha na te ehene Teoso otara kasomebonaka. Faya me tamaha, "Teoso faya amake", me
ati naboneke Teoso otara kasome ehene, yahahari.

Okomabone okomarara oke Korito ya.
12 Owehene amosamone onahara oke te ni ya. Owehene amosa namone onahara oke
me nafi ni ya. Owehene hiyara kaminaba watara awineke owati boti ya. Bofe ka yama
wawato me ihi nima owehene raro ama oke te ni ya, Teoso owa narife owa, yahahari.
Tera okeyeraro ama oke, Teoso ehene.
13-14 Owehene e na yama nihinaraba watararoke, rawi onaharo te ka yama hanibone
ya. Oko yama hani ati te wawato raba ke mata. Yama toyabo ya owati nafi te
watowahabone onahara oke, owa te kahiyaribone karo, tera okomina owa e ka Hiti
Sesowi amo ni ya, fara owa nima te nabone te, tera okahiyara owa.
15 Afa yama owatoa owati yana nibaharo ama oke, tera yaka ni tai ohahabone ona
owa, tera yaka otasabone owa okomi ya, tera narifi ofamabone owa Teoso ehene.
16 Owehene e nabone onaharo ama oke ahi: Masetonia ya okomabone ona tera yaka
onahabone onaharo ama oke. Manakobote Masetonia ya osawia okomabone onaharo
ama oke te ni ya fahi, okomabone owa Soteya ya. Oko fiasi ka yamaba te ta nabone
onaharo ama oke, okomabone owa Soteya ya.
17 Okomaraha tera okeyeraro oke. Haha bofe ka me nima okere, owati tohawahaba
owa.
18 Teoso keye hiri rihi tehi amaka. Te ni ya Teoso ati okomina tera okeyeraro ama oke.
19 Siofano Timotio ota na te ni ya ota sawiha Sesowi Kirisito Teoso biti tohe ota kamina
efe keye hiri remona ota ati naro otake. Efe keye hiri tere amaka.
20 Hibati ya Teoso ati yana ne e ka yamabone ta nebona ati ne afa yama nafi ta
nematamonaka Kirisito ta nari. Makoni "Ame", e ati nineke, Teoso amosemona e ati
na e, Kirisito ka me e.
21 Kirisito ya tabi ota fawa rihi, Kirisito ya tabi te fawa rihi, te tehabone teke. Teoso
otara ha ne ehene amaka.

22 E ka Hiti tohe hano nawatemari amaka e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya, yama e
watohabone e, hinaka me e tohaha e. Kanamori e ati boti ya sawi ehene yama e wato,
nabone ati nemari amaka, era kakawabona ka yama.
23 Teoso owati boti watoka. Owa watoka, keye hiri ora owa, owati e na owa ahi: Korito
ya okomemenehe, tera hora onehenero ama oke. Tera hasi onihabone okomararo ama
oke te ni ya.
24 Teoso ati te nofahaba tera yosi onofa okere. Teoso ati te watoke hibati ya. Teoso
ati nofi te fawa kere. Hine ya te ya otabi ya Teoso ka yama e ahi nabone onara oke, te
yayai nabone te.

2

1 Owati boti ya owati e naro ama oke ahi: Tera onayawatasarabone onaharo ama oke,
okomi ya te ni ya.
2 Tera onayawi ya owa me yayai nihaba me wataraba me amake. Te oharike, owa me
yayai nihaba me te tohaha te.
3 Te ka yama hanibone rawi onaharo ama oke, tera hora ona owa, te ka yama hiyara
te nofamarahabone te. Te ka yama hiyara te nofamari ya te ehene yayai onahabone oke,
tera yaka oni ya. Owa te yayai nihabone onahara oke. Yayai oni ka te yayai nabisabone
teke.
4 Te ka yama hanibone rawi ona ohi onaro ama oke, oyawa owa. Te yawibone ka
yama hani rawi oraharo ama oke. Yama hani rawi onaharo ama oke, yama te watobone
karo, tera onofi ka yama kasiro ya.

Te ka owa te nasomawahamahi.

5 Te ka owa ehene oyawaro ama oke. Ehene te yawi fiya tonete te awineke oko yawi
ya. Te nafi amara awineke te yawaha te.
6 Te tamaha te katometa amaka. Faya amake.
7 Hinaka yama hiyara te wati nawahamarabone teke waha. Te nasomawahamaho,
yawi fawa nebana. Yawa ihi ahabarayaho.
8 Tera aate one oke, te nofemona te ati nabone te.
9 Te ka yama hanibone rawi okanaro ama oke, tera owatoabone owa. "Owati nafi
nima me ihi rini?" onaharo ama oke, tera totomi onahabone ona owa.
10 Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawahamara me ihi wati owahamabisarabone
oke. Ehene hiyare awane? Ehene wati owahamarebonaka te ati ehene. Kirisito owa
awaka.
11 Satanaisi era keyeharayaho. Hinaka keye yoro tokana owato oke.

Okomara oke Masetonia ya.

12 Hiyara amosa Kirisito tamine tohaha okominahabone Torowati ya okoma kobo ona
hiyara amosa me mitahabone me ati naro me amake. E ka Hiti ati ehene tohehimona
onehiri amaka.
13 Owa ni ya yama nihinararo ama ke, okaniso Tito owasira owa. Yana ona owati yana
naro oke, okomabone ona owa. Faya okomaro oke Masetonia ya.

Teoso ati ota kamininekе me ni ya.

14 "Teoso faya amake", one oke. Saotato me ka hiti nima Teoso te amaka, me one
kasawarihari. Hinaka saotato me ota amake, Kirisito ka me ota. Teoso me one
kasawarihi hiwa namoka me nafi ni ya, ota ya tabahari, ota nokosi ya tai toehi yaka
nari. Yama mahi amosa nima Teoso ati te amaka, ati tokakanikima nari yama nafi ya,
ati me nafi hiwatowahe karo, tabora nafi ka mati, ati ota kamine kari, ati ehene.
15 Teoso ota maho hisi, te amaka, he ni ya bani me ta hinehi maho nima ota maho na
ota. Ota maho Kirisito mahobisa amaka. Me nafi ota maho me hisi te me amake, Teoso
me hikasoma me toha, me ahaba me toha, na mati.
16 Me ahabatebone ota maho me hisi na me ahabineke haha mati. Teoso me
hikasomatebone ota maho me hisi na me hasi nineke, me one. Hike amose awara,
Kirisito kamini e nebana ahi?
17 Me tamake, yinero me warara nabone Teoso ati me kamina mati. Ota ehene e kere
ahi. Teoso ati ota kamininekе Teoso nokosi ya, yama ota kehemora ota, Kirisito ka me
ota tohi karo. Teoso ka yoyose me ota amake.

3

Mowisei ati era kasomakara.

1 Owati e na owa okahiyara owa awine oni? Tera oyosebana, otamine te rawi naba
te, onamoabana me ni ya? Me ka yama hani onamobana te ni ya, otaminahamone ati
naro? Me one ihi e te me amake ahi. Ha owa ta owehene e rabone oke.
2 Fara oko yama hani nima te nineke. Haha yama hani ati nake owati boti ya. Me nafi
te ehene amosa me awaha owa me watoke.
3 Tera owakatoma oke. Kirisito ka yama hani nima te nineke. Haha yama hani
rawi na amakere kaneta ya. Teoso Kanamori yati ne ehene amaka. Yati ibe amara
ya kawanineke. Kawanineke te ati boti ya.
4 Owati e na owa owato oke, owehene amosa owa Teoso ni ya, Kirisito ka ohi karo.
5 Fara oko kiti okomina okere. Okita oke oko kitibone Teoso ta ne karo.
6 Ati yati kakamina ohehibona ati nemari amaka. Narifi onatamina oka, owa
kanawane kari. Ati yati e kara ahi, Mowisei ati bote ati nima. Mowisei ati era nahabite
amaka. Teoso ati yati era kasomate amaka, Teoso Kanamori ati tohe karo.
7 Mowisei ka yama hani era nahabikene amosi nehemetemoneke. Teoso ka yati ibe ihi
Mowisei noko oya kanehimatamonaka, Mowisei tama hikanaro, Teoso ati rawi kanahari
yati ibe ya. Mowisei noko oya kani awi Ihayeo me hinofarematamonaka, noko oya kani
kite ehene. Noko oya kane noko oyene isi tona nematamonaka.
8 Teoso ati yati amosi e tere amaka ahi, Mowisei ka yama hani amosi nima. Teoso ati
oyene isi totere amaka.
9 Mowisei ka yama hani era nahabikene amosi nake. Teoso ati yati amosi mati tohaka,
ehene e amosawahi karo Teoso ni ya.
10 Teoso ati yati Mowisei ka yama hani kasawarika mata ya.
11 Mowisei ka yama hani amosi nakene fawa nisake. Teoso ati yati ta fawa nisatere
amosi mati tohaka mata ya.
12 Teoso ati yati fawa rebona ota ati ka. Makoni e kakomekere. E habo bayike.
13 Mowisei nima e kere ha e. Mowisei noko yoto kanehimatamonaka, noko oyene fawa
nisi Ihayeo me hiwarebonaha.
14 Yama me watoremetemoneke. Hibayata ya yama me watorihi ke, Mowisei ka yama
hani ati me mitaha mati. Teoso ati yati yoto kane ati me hiwato hikara. Kirisito ati
me nofawai ya Teoso ati awihinebonaka. Kirisito ati me nofari ya Teoso ati yoto kasa
nebonaka me ni ya.
15 Mowisei ati me mitaha me ati boti yoto kana me awineke, hibati ka me nima me na
mati, yama me watora mati.
16 Haha e ka Hiti ati me nofawaha me ta me ati boti se kanake.
17 E ka Hiti Teoso Kanamori amaka. E ka Hiti Kanamori e ni ya sawihi e noko yoto
kanamakere, Teoso ati e watoha e.
18 E noko yoto kanahaba watamakere, e nafi. E noko oya kanake, e ka Hiti oyene
ehene. E oyene yanake, fare e ka Hiti nima e nabone e, Teoso Kanamori.

4

Yama nawaha hiri oke, Teoso tera kasomabona karo.

1 Teoso owa ni ya yahehi owa yosehimari amaka, ati okominehibonaha. Makoni owato
okere, Teoso ati kamini fawa ora owa.
2 Me one yama hiyara me hiri na me ihi me kehemoa afa yama hiri otera ama oke,
Teoso ati okomina owa. Afa yama hiyara ihi e kokoma te amake. Me okeyetera ama oke,
Teoso ati okomina owa. Yama bara okominarihi ote ama oke, Teoso ati amararo. Teoso
ati yokana okominate ama oke, me nafi ni ya, owehene amosamone me ati nabone ona
owa. Teoso owehene watoka.
3 Hiyara amosa okomina owati me mita me nake, hiyara amosa miti me watora mati.
Afa me ahababa me amake.
4 Me noki awakere, teoso bofe ka ehene, hiyara amosa me nofara mati. Hiyara amosa
oye me awakere, Kirisito oyene, Kirisito Teoso nima nari.
5 Fara otamine okomina okere. Sesowi Kirisito tamine kamini owaharine oke, e ka
Hiti tohehimona onahari. Sesowi ehene tera nanarifa ama oke.
6 Teoso ati yana nematamonaka ati e nari ahi, "Yama wehe tasi tonahi yama soki ya",
ati nari. Efe Teoso ati ehene yama oye nahamaroke owati boti ya, hinaka yama oye.
Hinaka yama oye ihi Teoso amosi owa oke, Kirisito noko owaha owa.
7 Yinero tamehi wiyene nima ote ama oke, Teoso amosi owaha owa. Yinero amose
wiyene ta amosakara, wiyene atabo tohahari. Owa okomina oke, Teoso amosi owa okene
okitara owa fara owa. Oko kiti naha fara oko kiti amakere, oko kitibone Teoso ta ne karo.
Teoso ehene e ne hiwa namohareka, kiti mati tohahari.

8 E onofa ama oke ahi: me nafi owa moto kana owa me katoma owa me nahabirineke.
Oyawa okene Teoso nofi fawa orihi one oke.
9 Owa me kiyoha Teoso owa kakosakara. Hiyaya ona ohaba okere.
10 Ahabinima ona Sesowimatamona nima one oke, ahabari. Teoso ati ehene amaka.
Owa me awahabone ati nareka, okitara owa ni ya Sesowi kiti sawihi owa, yati namahari.
11 Osawisa ona ahabinima onofa ama oke, Sesowi owa yokohi owa. Ahabinima ona
Sesowi kiti sawika owa ni ya. Fara oko kiti amakere ha owa, okitara owa fara owa.
Sesowi kiti amaka, yati name karo.
12 Ahabinima ona te taminake, ha te ta.
13 Owehene e nineke, Teoso ka yama hani ati nima, ati e naro ahi:

"Teoso ati onofimakoni owati amake",

ati ke. Teoso ati onofimakoni owati yana nineke.
14 Teoso e ka Hiti Sesowi hiri namehimatamonaka. Owa hiri nama nebonaka, fare Sesowi
nima. Te toha, nabone teke ha te. Te ya otaba e naohabone eke nokosi ya, ati ehene.
Makoni ati okomina oka.
15 Yama nawaha hiri oni ka Teoso ati te mita te taminake. Yama nawaha hiri oni ka me
totamake Teoso me hikasoma mati, yahahari. Makoni me totama naboneke, "Teoso faya
amake", me ati na mati, Teoso amosemona me ati na mati.

Teoso owa kakawebonaka yama amosa ya.
16 Makoni owato okere, Teoso ati okomina owa. Yama nawaha hiri okene Teoso ehene
yayai one oke, fara yama we nima.
17 Hibayata ya yama nawaha hiri one oke. Yama nawaha hiri oni ka Teoso
owa kakawebonaka yama amosabote ya, yama toyabo ya. Hibayata ka oko yama
nawaha nafira awineke. Yaboraboneke. Teoso owa kakawabona ka yama amosa ta
ahabateraboneke.
18 Haha bofe ka yama e awaha ahabatehaba amake. Neme ka yama e awara
ahabateraba amake. Neme ka yamateba owakatoma oke. Bofe ka yama kakatomi onofa
okere.

5

1 Yama owato oke haro. Oko abono ahabatehaba amake, bofe ka tohi karo. Haha oko
abono ahabi ya oko abono oneba Teoso ta tehibonaka, neme ka tohaharo. Neme ka e
abono e hiri tera amake. Ahabihinateraboneke.
2 Bofe ka oko abono ahabi kerewe rabone onahara oke, oko abono neme ka nibone
karo.
3 Oko abono watamarahaba wataraboneke.
4 Bofe ka oko abono ahabakabote nabone onahara oke. Oko abono fawa ni onofa
okere. Oko abono onebone ta onofa oke, ahabaterabana.
5 Makoni Teoso era hiri nematamonaka, e tabatibone kari neme ya. Makoni Kanamori
ta nibehimari amaka e ni ya, era kakawamakitasehibona ati ne kari.
6 E ka Hiti ya ofama okerene owakomeha okere. Bofe ka oko abono nasa ke.
7 Neme ka e abono owa okere mata. Yama noki oke mata.
8 Owakomeha okere. Bofe ka oko abono ahabakabote nabone onahara oke, e ka Hiti
ya ofamabone owa.
9 Bofe ka oko abono sawisa ni ya yama hinofa hiri osa onahabone onahara oke. Oko
abono watamari ya e ka Hiti ya ofami ya yama hinofa hiri, onahabone onahara oke.
10 E nafi naohabone eke Kirisito nokosi ya, itariari. Yama kaminatehibonaka. E ehene
amosa kamina, e ehene hiyara kamina, tehibonaka, e hiri teharo bofe ya. E ehene nafi
manakonebone ta tehibonaka, e ehene amosa toha, e ehene hiyara toha na manakone.

Teoso Kirisito yosehimatamonaka, era kakomarabona karo.
11 Owa owato oke, e ka Hiti yama hinofa hiri onahabone owa. Owehene amosamone
te ati, nabone onahara oke. Teoso owehene watoka, hiri onaharo. Owehene te wato na
te awineke, hiri onaharo.
12 Owehene amosamone okere te ni ya. Owa te kahiyarahabone onahara oke me one
ni ya, me amosamone me ati na mati. Me ati boti me kahiyaratera me amake, hiyararo.
Hine ya me mese ka yama me kahiyarate me amake.
13 Orabikamone me ati namoneke. Hine ya Teoso onarifahabone onahara oke. Yama
wawato me ati nima owati namone te ati nine? Hine ya tera onarifahabone onahara
oke.

14-15 Kirisito yama hinofa hiri onahabone onahara oke, owa nofe kari. Kirisito ahabematamonaka, era kasomebonaha, e nafi. Era kasomebona yati nama nematamonaka. Ati e nofawahe ya e ahaba nima e namaro e amake, fara yama e nofaha hiri ni e nofamaraha e. Yama hinofa yokana e hiri nawahabone eke e nafi, ahabamatamona karo e ni ya.
16 Yama mese ka yama awi onofama okere. Me ati boti ta owahabone oke waha. Hibati ya Kirisito mese ka yama owahamaro oke baha. Manakobote Kirisito ati boti owawaine oke.
17 Kirisito ka yati me tohawamake. Me ka yama bote ahabarake.
18 Hibati ya Teoso owa kakomari amaka baha. Manakobote ati somawamemarika owa ni ya, Kirisito ehene. Ati okominebona owa yosehimari amaka me ni ya, mera kakomarebonaha.
19 Kirisito yosehimatamonaka, era kakomarabona karo. E ehene hiyara wati nawahamaterebonaka. Kirisito tamine okominahabone ati nemari amaka me nafi ni ya, Teoso mera kakomarabona karo.
20 Kirisito ka yoyose ama oke, ati okominehibonaha. Teoso te narabo nima naka owati ya. Kirisito ati ehene tera aate one oke kasiro ya. Teoso ati te nofahi, ati somawamebonaha te ni ya.
21 Kirisito yama hiyara hiri tere e ka yama hiyara weye nematamonaka Teoso ati ehene, era kasomebonaha, e amosibone karo Teoso ni ya, Kirisito ya e tabaha e.

6

Teoso ati te mitahi.

1 Teoso ya te tabake, yama te ahi na te. Teoso yahi nofe amaka te ni ya. Teoso yama hinofa te hiri nabisabone teke. Teoso yahi hine ya te tonihariyahi.
2 Teoso ati e te amaka ahi hinaka yama hani ya:

"Yama amo ni yokana ya tiwati omitara oke. Tiwa onarifahara oke, tiwa okasoma owa",

ati nematamonaka. Owati te mitahi. Afa yama we amake haro, Teoso tera kasomabona ka yama wehe.
3 Yama hiyara hiri okere, me tamaha owati me nofibone karo, Teoso ati okomina owa. Teoso ati me nofaraba me watarabone onahara oke owehene, yama hiri ona me nofara mati.
4 Teoso narifi owaharihabone onahara oke, Teoso ati me nofawaibone karo, ati okominahari. Yama nawaha yoro tokana hiri onaha Teoso ati kamini fawa okere. Oko yama nawaha e nofa amake ahi:
5 Me one owa katomake. Owa me ibe, ke kateya ya. Owa me moto kana owa me katomineke. Oko yama ahi ni nafike. Amo ni owato okere. Ofimi, oke.
6 Owati boti amosake. Teoso owa kanawanaka. Yama noki osa one oke oyawamisara owa. Me ni ya oko yahi fawa kere. Teoso Kanamori sawika owa ni ya. Me nofi yokana oha oke.
7 Teoso ati kamini fawa okere. Teoso kiti naka owa ni ya. Yama amosa hiri ni fawa okere.
8 Me one owa nofa me one owa nofarihi ke. Otaminahamone me one ati, otaminaramone me one ati, ke. Me okeyehamone me one ati ke, me okeyera owa.
9 Teoso ka yoyose ohahabone ati ne Teoso ka yoyose ama orahamone me one ati ke. Ohababone me one ati na ohaba okere. Yati osa oke. Owa me nahabihabone me ati na ohaba okere mata.
10 Oyawa yayai, one oke. Ohonara owehene yama me kihake, Kirisito ka me tohi karo. Ohonara yama okiha, oke tamaharo, Kirisito ka ohi karo.
11 Yama hasi naba watamakere, kaminabana te ni ya, Korito ka me te. Tera nofi yokana ohine oke owati boti ya.
12 Himataba owa nofi yokana te toharineri? E okere ahi te nima.
13 Owa nofi yokana te tohehene te amake, fara owa nima, tera onofa owa. Okatao me te amake.

Teoso me nofara me ya te tabariyahi.

14 Teoso me nofara me ya te tabariyahi. Me ihi amosa me ya me tabaraboneke, me ihi hiyara mati. Yama oye yama soki ya tabatera amake.

15 Kirisito Berieo famatere amaka. Teoso me nofaha me yoro tokaraboneke Teoso me
nofara me ya.
16 Yama kanamori watatera amake Teoso ka yobe toro ya. Ha e Teoso yati ne ka yobe
nima e nineke. Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Me okowinatehabone oke, me ya otaba owa. Me ka Teoso ohahabone oke. Oko me tohahaboneke",

ati nematamonaka.
17 Ati owa e nematamonaka ahi:

"Me ya te tabariyahi. Me nima te riyahi. Yama bisaha te bori kariyahi, e tabahabone e",

ati nematamonaka.
18 Ati owa e nematamonaka ahi:

"Owa te abi nabone teke. Okatao me te toha, okoto te toharawa, nabone teke, Teoso kiti mati tohe ati nematamonaka".

7

1 Teoso ati e kaminatehi te watoke ahi. Makoni era e soko nabone eke. E abono ehene
hiyara fawa naboneke. E ati boti ehene hiyara fawa, naboneke. E e nahi Teoso nima.
Teoso e nakomehi.

Te ehene te nofamari ka yayai oke.

2 Te ati boti owa nofahi. Te ni ya owehene hiyaraba watakere. Tera nohoho oniha
okere.
3 Owati e na tera okako okere. Tera onasawi oke owati boti ya. Owati e naro ama oke
ahi hibati ya.
4 Tera okahiyara oke. Te amosamone one oke. Yayai oke te ehene. Yama nihinara owa
ni ya nakene yayai one oke te ehene.
5 Masetonia ya okaha yama nihinara fawa raro amake owa ni ya. Owa me mono naro
ama oke. Owati boti kokoriri naro ama oke.
6 Teoso e kokoriri na era kakasoma tohehi owa kasomeri ama oke, Tito yosehari owa
ni ya.
7 Tito owa yayai nihiri ama oke. Te ehene kamineri amaka owa ni ya. Ati omite yayai
otasaro ama oke. Owa te awinima namone ati neri amaka. Te yawahamone ati neri
amaka, owati tamine te mitaha te. Owa te kasomabone te ati namone ati neri amaka.
Oko yayai ni yokana tohake.
8 Te tamine omitara oke, te yawahamone te, oko yama hani ati ihi. Te yawi fawa
namone teke yama wehe one ya. Te tamine omita owehene onofamararo ama oke.
Owehene onofamaraba watamakere waha.
9 Yayai oke waha. Te yawi ka yayai orahara oke. Te ehene te nofamari ka yayai oke.
E yawi e na amosake Teoso ni ya. Owehene hiyara watararo oke te ni ya, yama hani ya.
10 E ehene e nofamara e yawaha Teoso era kasomebonaka. Afa yawa e hiri ni ya e
amosamabone eke. Haha bofe ka me yawi ya me amosaraba me amake. Me ahababa
me amake.
11 Te yawi ka yama amosake Teoso ni ya. Te yawawaha te ehene amosake. Teoso
yama hinofa yokana te hiri nabone te ati na te ehene te nofamaraharo teke, Teoso te
nakome karo. Owa te wati nawahatehamone teke, owa te narifabone te ati na te. Te
ati kitatehamone teke te ka owa ni ya, yama hiyara hiri nari. Yama amosa hiri ni te
ohariete teke.
12 Yama hani rawi onaharo ya te ka owa hora oraharo ama oke, ehene hiyarari. Owa
yama hiyara ya hiri hikane okasomahaba yama hani rawi oraharo ama oke. Te ka
yama hanibone rawi onaharo ama oke, owati te nofi ka yama te watohabone te, Teoso
ati ehene.
13 Makoni yayai one oke.

Te ehene yayai ona oko yayai ni nafike kasiro ya, Tito yayai ne ehene, yawi fawa ne
karo ati boti ya, te ehene.
14 Tito tera yaka re ya mata tera okahiyararo ama oke. Kokoma oraharo ama oke te
ehene, fara owati niroma te ehene na te. Okeyereri amaka. Tera okeyerihi ote ama oke.

15 Ati boti tera nofi nafika, tera watohari, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te ni ya
tokome te nakometehimona amaka.
16 Yayai oke, tera owatoa owa, Teoso yama hinofa yokana te hiri na te.

8

Yinero ta ni te hawa tonihabone teke, Soteya ka me ka yinerobonaha.

1 Masetonia ka Sesowi nonofa me okominahabone oke te ni ya. Teoso yahehiri amaka
me ni ya.
2 Me kokoriri naro me amake, Kirisito ehene. Me honakerene me ka yinero me ta
nabone me ati naro me amake, me yayai na mati, me yahi karo kasiro ya.
3-4 Owa me aate naro me amake owati amosabone owa, yinero me ta nabone me ati
na mati Soteya ka Sesowi nonofa me ka yinerobonaha, Sesowi nonofa me one me ka
yinero ya me ka yinero tabebonaha, Soteya ka me me kasomabone mati. Me oyoseraro
ama oke. Fara me atiro amake. Me honakerene me ka yinero nafi tohinima ne me ta
naro me amake. Keye amakere.
5 Yinero nafire me ta nabone owati boti ati na yinero nafihi me ta naro me amake.
Fara hine me ta naro me amake Teoso ni ya. Fara hine me ta, naro me amake owa ni
ya, Teoso ati ehene.
6 Makoni Tito aate onahara oke, te ka yinero warara ni hawa tonihebonaha, Soteya ka
Sesowi nonofa me te kasomabone te, efe te ka yinero warara ni yana tonehi te baha.
7 Tera onofa oke kasiro ya, yama amosa te hiri ni karo, Teoso ati nofi te fawa ra te,
Teoso yama hinofa te kamina te. Yama te watoke, Teoso ati ehene. Teoso yama hinofa
te hiri ke. Makoni tera aate oke, yinero tamehi te ta nabone te, Sesowi nonofa me te
kasomabone te.
8 Tera oyose okere. Masetonia ka me ihi nima te ehene nabone onahara oke. Tera
totomi one oke, tera owatoabone owa. Sesowi nonofa me te nofini, Soteya ka mati? Me
te nofarini? one oke, tera owatoabone owa.
9 Yama te watoke, e ka Hiti Sesowi Kirisito hiri hinehemete. Hibati ya yama nafi
kihehimatamonaka baha. Manakobote honamarehimatamonaka, tera kasomebonaha.
Honamarehimatamonaka, te honibone karo. Makoni owati amake, yinero te ta nabone
ona owa.
10-11 Te narabo nima okibone. Fa fowe one ya yinero te ta nabone te ati na yinero te
ta naro te amake. Faya yinero te ta nebona te ati neri ta ni te hawa tonihebonaka waha.
Yinero te ta hina ne te ta nebonaka. Te ehene e ni ya te ehene amosabone teke.
12 Sesowi nonofa me te kasomabone te ati naro te amake. Teoso era yosetere amaka,
yinero e kihare e ta naba e. Yinero e kihehi e ta nabone ati te amaka.
13 Te ka yinero nafi tofiyobona ona owati yana kere, me te kasomabone te. Hine ya
fainama te kafamabone onahara oke.
14 Me te kasomabone teke, te hohona na te, me hohona raba na mati. Yama one ya
tera me kasomabisaba me awineke, me honawai ya, te honamari ya. Yama amosake, fai
hinama e tohaha ka yama.
15 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha mana tamaha me yabaha me ka mana hasi naba wataremetemoneke. Mana
tamara me hiyaba tofiyorehemetemoneke",

ati ke.

Tito me oyose oke te ni ya.

16 "Teoso faya amake", one oke Tito ehene. Tera narifebona ati nareka, Teoso yama
hinofa te hiri nabone te, fara owati boti nima ati boti nari.
17 Te ni ya tokehibona aate onareka. Fare ati ya tokehibona ati nareka, tera
narifebonaha.
18 Sesowi nonofa owa oyose onahara oke, tesenebonaha. Ehene amosemona me nafi
ati te me amake, Teoso ka mati, tabora nafi ka mati, hiyara amosa kamini amosemona
me ati na mati.
19 Sesowi nonofa me ati ihi ota totabamehibona me hinareka, yinero ota towakama
ota. Yinero ota ta ni ya e ka Hiti amosemona me nafi ati naboneke. Me ota kasomabone
ota ati namone me ati naboneke.
20 Me ati yana riyahi, ota ehene hiyaramone me ati na mati. Yinero tamaka, ota
towakamehibonaha.

21 Ota ehene amosabone onahara oke e ka Hiti ni ya. Ota ehene amosa nabone onahara oke me nafi ni ya.
22 Sesowi nonofa owa oyose onahabone oke, me ya tabehibonaha. Ehene amosate amaka. Ehene hiyareba watareba amaka. Tera kahiyaraka, Teoso yama hinofa te hiri nabone ati nari.
23 Tito ota fafama amaka Teoso ka yama ota ahi na ota, tera ota narifa ota. Me one famaha Sesowi nonofa me ka yoyose me amake. Afa me ihi Kirisito amosemona me nafi ati naba me amake.
24 Me te nofahi. Te ehene amosi ya keye hiri orahamone me ati naba me amake, tera okomina owa me ni ya. Te ehene e ni ya te ehene amosa tamine me mitahaba me amake, Sesowi nonofa mati.

9

Yinero te hawa tonihabone teke.

1 Tera oyoserabone onara oke yama hani ya, yinero te ta nabone te, Soteya ka me ka yinerobonaha.
2 Yama owato oke, me te kasomabone te ati ni ka yama. Fa fowe one ya yinero tonihi te yana tonaharo teke, Akaya ka me te, te ta nebonaha me ni ya. Masetonia ka me ni ya te tamine okomina tera okahiyara me ihi e nabisabone me ati narake, me tamaha mati.
3 Makoni Tito me oyosehara oke te ni ya, onokosibone ya, yinero te hawa tonihabone te. Tera okahiyara kokoma oriyahi. Me narabi nima onahara oke hibati ya, te hawa tohahamone ona owa.
4 Me nowati ya okomakehabana oke, Masetonia ka me ya otabamakia owa. Te hawa tohara tera me towasimaki ya yama hiyaraboneke. Me ni ya tera okahiyaribaha kokoma oriyahi te ehene. Te kokomarihi nabone teke.
5 Makoni me oyosibahara oke onokosibone ya. Yinero te ta nabone te ati naro ahi hibati ya te atiro me kaminamahaba me amake te ni ya, te ati katamorahabone te, yinero te hawa tonihabone te. Te ehene e ni ya ahi te yayai nabone teke. Katoma ya yinero te ta riyahi.
6 Owati te mitahi. Yama tamara e koro na tamara e yabate amake. Yama tamaha e koro na tamaha e yabate amake. E ka one me e kasomabone eke, me ka yinerobona e ta na e. E ehene e ni ya Teoso era kakatomebonaka. E ka yinero e kayawarabone eke.
7 Te one me oohariki na yinero me ta hinehibona me ati boti hinehi me ta naboneke. Katoma ya yinero te ta rabone teke. Tera oyose okere. Teoso ni ya yama amosake haro, e yayai na yinero ta naro.
8 Yama tamaha Teoso ta neba amaka te ni ya, yahahari, yama amosa tamaha te hiri nibone karo fara yama tohaha ya. Teoso kitate amaka, tera kakatomatehibonaha.
9 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> 'Me honara me ni ya yama ta nareka, tabora nafi ka mati. Ehene amose fare ehene tohatehibonaka',

ati ke.
10 Teoso yama noki ta te amaka, e koro nabonehe. E tefebone ta, tehi amaka. Te ka yama nokibone ta, nabisebonaka. Yama tamaha ta nebonaka te ni ya, te ehene amosa nafimisibone karo me one ni ya.
11 Te ka yamaba ta neba amaka, te one me te kasomaba te yama tamaha ya. Te ka yinero ota ta tonami ya Soteya ka me ni ya, 'Teoso faya amake", me ati naba me amake.
12 Te ka yinero mera kasomeba amaka, yama hasi naba wataribone karo me ni ya. "Teoso faya amake", me ati naba me amake, me nafi.
13 Haha te ehene me awi ya Teoso amosemona me ati naba me amake, Teoso yama hinofa te hiri ni karo. Tera me watohaboneke, hiyara amosa nofi yokana te tohaha te, Kirisito tamine. Me te kasomineke, yama tamaha te ta na te. Me one te narifa nineke, me nafi.
14 Tera me nofaha tera me ha kineke Teoso ni ya. Te yahahamone me ati nineke kasiro ya Teoso ehene.
15 "Faya amake," e ati nabone eke Teoso ni ya. Amosi yokana tohehimatamonaka, Kirisito ta nari e ni ya.

10

Owati te mitahi, Kirisito ka yoyose oha owa.

1 Ha owa Baoro oha tera aate okibone, owati yahaha owa, owati hamara owa, fare
Kirisito nima. Obo bayihamone te one me ati na me awineke, osawira owa te ni ya. Obo
bayiramone me ati, na me awineke, osawia owa te ni ya.
2 Afa te one me hora oriyahi okomaki ya te ni ya. Bofe ka me ihi nima owehene
namone me ati na me awineke.
3 Bofe ya owina bofe ka me nima orine oke. Te one me mono oni ya fara oko kiti ya
me mono orahabone oke.
4 Oye hone bofe ka amakere. Oye hone kitake, Teoso ye honene tohaharo. Me
okasawariabone oke, me mono oni ya.
5 Tera onamosamabone oke, te ati hiyara Teoso te kamina te. Kirisito ati yokana te
nofahaba teke owehene.
6 Te ati hiyamatasari ya tera onamosamatasahabana oke.
7 Yama mese ka te awaha te awineke. Kirisito ka memone tera te ati na te awineke.
Kirisito kabisa ama oke fara te nima.
8 Owehene hiyaraba watakere, owa okomina owa. E ka Hiti ka yoyosebona owa
tonihemarika, tera nanarifabona owa. Tera wawakaba ama okere.
9 Tera kanakomehi onofa okere oko yama hani ya.
10 Te one me ati e na me awineke ahi: "Yama hani ka ati kitehi amaka. E ya tabe ati
kitaraka. Kitare awaka", me ati na me awineke.
11 Keye amake. Te taboro ya okomi ya fara yama hani ka owati nima owati naba ama
oke osawia owa te ni ya.
12 Tera te kahiyara te awineke, te one mati. Hine ya tera te kakatoma te awineke tera
te tomi na te, yama te watora te. Era e tomi kani onofa okere, e amosikimi tabiyo.
13 Owa okahiyara oko yama nafi amara okominahabone oke. Owa okahiyara hine ya
oko yama ahi ni okominahabone oke, Teoso ka yama ahi ona owa. Teoso ka yama ahi
ona tera onarifa oke bisa.
14 Yama amosake, oko yama ahi ni okomini ka yama, te ni ya. Hiyara amosa
okominaharo ama oke te ni ya, Kirisito tamine.
15 Me ka yama ahi ni okahiyara okere. Teoso ati nofi te nafimisahabone onahara oke.
Te ehene e ni ya yama amosaboneke owa ni ya.
16 Manakobisa hiyara amosa okominahabone oke te wini kowani ka me ni ya, yama
yabo ka me ni ya. Yama me ahi nibai ka tabora ya yama ahi ni onofa okere. Me one ka
yama ahi ni kamini onofa okere. Fara oko yama ahi ni yokana ta okominahabone oke.

17 "E amosamone e ati rabone eke. E ka Hiti ta amosemona e ati nabone eke",

Teoso ka yama hani ati ke.
18 Otaminahamone oni ya Teoso ni ya otaminari ya otaminarabone oke. Teoso ni ya e
amosa e amosabone eke.

11

Kirisito ka yoyose memone me ati na Kirisito ka yoyose yokana me amakere.

1 E rabika ati nima owati nabone oke mata. Hiba mata, te yawariyahi. Te yawara teke
mata.
2 Tera okayawa oke, fare Teoso nima, tera kayawari. Kirisito ohiyarara oke, tera ta
onahabone owa he ni ya, te ka yibote nima nebonaha. Fanawi fanahabone me ahi hira
nima te nabone onahara oke.
3 Owati boti watoke. "Me ati boti bisara me awineni? Afa nimetema me na me awineni,
maka yama watoha hikeyeharo? Me ati boti tosawarihaba me ama, Kirisito ati nofi
yokana me tohamaraba mati?" owati boti ati nara oke.
4 Bare kakehi Sesowi bare kamine ati miti ta te nofaha te awineke, Sesowi okominehi
amarari. Teoso bare kanamori bare tamine miti ta te nofa na te awineke, Teoso
Kanamori kakibehi amarari te ni ya. Hiyara amosa miti te nofa na te awineke, hiyara
amosa te mitibaha amararo.
5 Teoso ka yoyose me aamosa namone me one ati na me amosi oko amosi fiya kara
me awineke.
6 Oko hiyari ta watora yama owatone oke. Tera kanawani onataminaro ama oke.
7 Hiyara amosa Teoso ati tohe okomina yinero aate oraro ama oke te ni ya. Yama hiyara
okarimaharo ama oke fara owehene, yama hiyara te karimaribone karo. Owehene
hiyarete ama o?
8 Afa yama ya Sesowi nonofa owa me kakawaroke, tabora one ka mati. Owa te
kakawaraharo te amake. Me okobotiharo ama oke, tera okasoma owa.

9 Te ya otabiro ya oko yinero tama karana te ka yinero aate orihi onaharo ama oke. Sesowi nonofa Masetonia ka me kakeha owa me kasomaro ama oke. Te ka yama onikatera ama oke. Te ka yama onikaterabone oke.
10 Owati e na fawa rabone oke ahi Akaya ka me ni ya. Kirisito yama watoka, keye hiri ori ka yama.
11 Himataba owati e nineri ahi? Tera onofara owati toharini? Tera onofa Teoso owa watoka.
12-13 Owehene e na fawa rabone oke, me one Kirisito ka yoyose memone me ati na owa nima me namone me ati na atiba yana ribone karo. Kirisito ka yoyose yokana me amakere. Fara hine nanarifa me amake. Era kekeyeha me amake.
14 Satanaisi nima me nineke, Teoso nanarifa oya kanehi nima oya kani nari, mera kekeyehabonaha.
15 Efe nima me nineke, he nanarifa me tohi karo. Me ihi amosa me awi nima me awi nineke. Teoso mera nahabihibonaka, me ihi hiyari karo.

Kirisito ka yoyose ohaha yama nawaha hiri ote ama oke.

16 Orabikatasahamone te ati riyahi. Orabikahamone te ati ni ya, orabikahamone te ati, nabone onahara oke, owa okahiyara owati te mitahabone te mata.
17 E ka Hiti ati ehene amakara haro, otaminatehamone ona owa. E rabika ati nima owati nineke.
18 Me one hine kahiyari ka owa okahiyarabone oke bisa.
19 Owati te miti ya te yawaraba te awineke. Yama te watoha te awineke, e rabika ati miti te nofaha te.
20 Yama te nofaha te awineke, me one tera me yosi ka yama, me ka yama aahi me te tohahabone te. Yama te nofa na te awineke, me one tera me waka ni ka yama. Yama te nofa na te awineke, tera me keyehi ka yama. Hine me kahiyari ka yama te nofa na te awineke. Te noko me tao ni ka yama te nofa na te awineke.
21 Obo bayihenero ama oke, owehene e naba owa te ni ya. Owehene e na hiyarete awineke obo bayira owa. Yama e na hiri ni onofararo ama oke ahi te ni ya. Obo bayi ya owehene e nenete ama oke te ni ya.

Me habi bayiha fara me ati nima owati nabone oke mata, obo bayiha owa, e rabika ati nima owati na owa.
22 Ebereo me ama? Ebereobisa ama oke. Ihayeo me ama? Ihayeobisa ama oke. Abarao ka noti me ama? Abarao ka notibisa ama oke.
23 Kirisito nanarifa me ama? Kirisito nanarifa ohate ama oke ha owa mata ya. E rabika ati nima owati ke. Oko yama ahi ni nafike ha owa ta. Kateya ya foyi otama oke mata ya. Oko katomi tamake mata ya. Oko ahabinima ni tamake mata ya.
24 Oko kosi ni 5 tohake, kokosi kobo ni 39 tohaha hinama ya, soteo owa me kosi na owa.
25 Oko ba nari terei toha, ke. Owa kinari ohari, ke yati ibe ya. Oko kaboki terei toha, ke nafio ya. Ma ya ofowi ka yama we ohari, yama soki ohari, namaroke.
26 Oko toki tamake. Ota kariwahamaro otake faha yofina tamaha ya. Yama boboti me onakomehamaro ama oke. Ota ka one me onakomeha, bara me onakomeha onahamaro ama oke. Sitati ya yama yofina na, me wini watari ka yama ya yama yofina na, ma ya yama yofina na namaro amake. Sesowi nonofa memone me onakomeha onahamaro ama oke.
27 Oko yama ahi ni nafihamaro ama oke. Yama soki tamahamaro amake, oko amo ni watori karo. Ofimi, bakasi owa onahamaro ama oke. Otefe tofiyo namaro ama oke. Siri okaha onahamaro ama oke. Makari kikiha oharamaro ama oke.
28 Fara yama we nima kokoriri, onahamaro ama oke, Sesowi nonofa me wati owaha owa, tabora nafi ka mati.
29 Me kiti watamari ya okitamarabone oke bisa. Me ihi hiyari ya owati boti hatihabone oke.
30 Owa okahiyarabone onahara oke, okitari ka yama okomina owa.
31 Teoso e ka Hiti Sesowi bati yama watoka, keye hiri ori ka yama. Me ati fara tohaha tohatehaba me amake, efe Teoso amosemona me ati na mati.
32 Owa okomina okibone. Tamasiko ya osawia towisawa Areta ka kofenato ati ehene sitati ka nokobi saotato me karayawahemeteke, owa me watahabone mati.
33 Sesowi nonofa owa me kanakisahamaro oke nokobi wanaha ya, yama bari kani kowani ka ya, ofoya owa boro tori ya, hasi onabani owa.

12

Yama owahamaro ama oke, Teoso hinamoaro.

1 Owa okominatasa okibone owa okahiyara owa hine ya. E ka hiti yama hinamoa owahamaro okominabone oke.

2 Kirisito nonofa owatohi neme awehimarika, 14 ano yama tohaha ya. Wata tohi ya toha, toke ya toka, nemari amaka. Owato okara. Teoso ta hiwato hika. Neme yaboha awehimarika, Teoso wiwina.

3-4 Teoso taboro amose awehimarika, Teoso hekimisari fahi. Wata tohi ya toha, toke ya toka, nemari amaka. Owato okara. Teoso ta hiwato hika. Me ati mitehimarika, yama kamini e watora me kamina mati. Afa yama e kaminarabone Teoso ati nareka.

5 Efe Kirisito nonofa okahiyarebonaka. Owa okahiyararabone oke ha owa. Owa okominabone oke, okitara owa.

6 Otaminahamone oni ya keye hiri orehene ama oke. Owa okahiyararabone oke. Yama owaha kamini onofa okere. Otaminahamone te ati riyahi. Yama owaha te wati nawaharabone onahara oke, te awararo. Owehene toha owati toha na te wati nawahabone teke, te awaharo.

7 Yama amosabote owaha, owa okahiyararabone Teoso ati ne ka hinamati oko abono noho tonihemari amaka, Satanaisi hikahabanari owa ni ya. Teoso ati ehene hinamati owa katomareka, atiwa wehi nima nari oko ime ya, owa okahiyararabone owa.

8 E ka Hiti aate onahamaro ama oke, owati yana ni terei na owa, owa kasomebonaha.

9 Ati e nemari amaka ahi owa ni ya: "Tiwa kasomi onofa okere. Hine ya tiwa owakatomabone oke. Fayaba amake. Tikita tikere. Okita oke ha owa ta. Tikitara tiwa me awa tiwehene amosa me awa, ni ya okitamone me ati naboneke", ati nemarika. Makoni okitarahamone onahabone oke, yayai ona owa, Kirisito kiti sawibona karo owa ni ya.

10 Okitari ka yayai one oke. Yayai, onara oke, me ati omita owa, otaminaramone me ati na mati. Yayai, onara oke, yama nawaha hiri ona owa. Yayai, onara oke, owa me wati kana owa, Kirisito ka ohi karo. Okitara okitine oke.

Tera yaka onahabone onahara oke tasa.

11 E rabika ati ya owati tohineke te ehene. Owa te kahiyarahabone ona owa te kahiyarakere. Otaminatera ama oke. Teoso ka yoyose me aamosa tehamone me amosakere, fara owa nima me na mati.

12 Aya e tabiro ya Teoso ka yoyose me ihi hiri ni fawa oraharo ama oke. Teoso ka yama kitaha onamoaro ama oke.

13 Afa ya tera hiri okanaro oke, me one hiri kani nima, Kirisito ka mati, tabora one ka mati. Yama oharia ta ya tera hiri okararo ama oke, te ka yinero aate ora owa. Afa yama hiyara hiri ona ihi te yawariyahi.

14 Te ni ya oko toki famibaha okomatasibana oke. Yinero tabiyo tera ohiyararaba ama oke. Oko yamaba ta ni tera onofa okere. Fara tera te ta nabone onahara oke owa ni ya. E ka inamatewe yama tonihatere amaka, ta hinahabonehe bati ni ya. Bati ta yama tonihate amaka, ta hinahabonehe biti ni ya.

15 Makoni fare oko yinero ya yama okanikahabone oke oyawara owa oko yamabonehe te ya otabi ya. Owa onahabiha onahabone oke, tera onarifahabone owa. Tera nofi onafimisi ya owa nofi te kisamibana?

16 Te ya otaba te ka yinero okanikararo ama oke, oko yama manakonebonehe. Te ati e naba te awineke ahi: "Ota ka yinero aate tira otara tikeyehara tike yama one ya", te ati naba te awineke.

17 Te ni ya me oyoseha te ka yinero me aate nani me awine, owati ihi?

18 Tito oyosehara oke te ni ya, Sesowi nonofa owa ya famahari. Tito yinero aate neno awa te ni ya? Fara owehene nima ne awaka, fara owati boti nima ati boti nari.

19 Owa okahiyaramone te ati na te awineke. Ohiyarine oke Teoso nokosi ya, Kirisito ka ohi karo. Owehene e nineke ahi, owehene nafi, tera onarifa owa, te kitibone karo, tera onofa owa.

20 Te ni ya oki ya te ehene hiyara tera kobo ni onofa okere. Owati miti te nofarihi naba te awineke. Fara te abe mowa na tera kobo ni onofa okere, te abe ehene wara tonahabone te ati na te, te abe kakoa te, hiyara te kamina te, te one me ni ya te ati hiyara te, fara tera te kahiyaraha te.

21 Tera kobo oriyahi te ka yibote amara te ahi narawa te, te ehene te nofamara te atiba watara te. Te ehene e ni ya Teoso owa kokoma nihibonaka te nokosi ya, oyawa owa te ehene.

13

1 Oko toki famibaha te ni ya okomatasibana oke. Teoso ka yama hani ati e te amake
ahi: "Te ka owa ohari ati yana ne owa yama hiyara hiri nemona ati ne ati te nofarabone
teke. Me fami ya me fama me terei ni ya me terei, toha na yama me awahamone me ati
na me ati ta te nofahabone teke", ati ke.
2-3 Okibaha owati kitaharo ama oke te ni ya, te narabo nima ona owa. Manakobote
yama yabo ya ohaha te narabo nima otasine oke, owati e na owa ahi: Yama onamoabone
te ati na te awineke, Kirisito ati okominahamone ona owa te ni ya. Makoni owati
kitahabone oke te ka one me ni ya, yama hiyara me hiri na mati. Owati kita nabone oke
te nafi ni ya. Kirisito kitareba watatere amaka. Kitaka te baikani ya.
4 Kirisito kitare ahabematamonaka, wanahari awa ya. Manakobote yati namaka
Teoso kiti ehene. Kirisito ka ohaha okita okere. Kirisito yati namehi ya ofama tera
onarifahabone oke, Teoso kiti ehene.
5 Tera te totomi nahi, tera te watohaba te. Kirisito ati te nofini? Ati te nofare awa?
Yama te watorini, Kirisito Sesowi sawi ka yama te ni ya? Ati te nofasa ne ya sawi awaka
te ni ya.
6 Owehene nofaka, hiri onaharo. Owehene te watohabone onahara oke.
7 Tera ha okana oke, yama hiyara te hiri rabone te. Teoso yama hinofara hiri
onahamone me ati na hine me nake. Yama amosa te hiri nabone onahara oke.
8 Teoso ka yama ahi ni fawa orahabone oke, Teoso ati yokana okomina owa.
9 Okita okere ha owa. Te kitake ha te ta. Makoni yayai one oke. Tera ha okine oke,
Teoso yama hinofa ta te hiri namatasabone te.
10 Te ni ya osawira owati kitake, owati boti e na owa ahi: "Me ihi hiyara me ihi me
nofamari ya me ni ya okomi ya owati kitarabone oke osawia owa me ni ya", owati
boti ati ke. E ka Hiti ati ehene tera onarifahabone oke. Ati ehene tera onarifa tera
onahabiharabone ati nareka.
11 Yama hani ahabakibone. Te yayai nahi. Teoso yama hinofa te hiri namatasabone
teke. Owati te mitahi. Fai hinama te ati boti tohahi. Te abe kakoriyahi. Teoso e kokoriri
ni fawa nihi te ya tabehibonaka, era nofahari.
12 Te abe noko bako kokomi nakehi, Teoso ka me te tohaha te.
13 Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake, me nafi.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahehibonaka te ni ya. Teoso tera nofehibona teke. Teoso
Kanamori te ya tabehibonaka, te nafi.

Karasia
Baoro ka yama hanimetemone amake, Karasia ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke. Teoso ka yoyose ama oke, e ati ehene amararo, owa me yoserihi na
owa. Sesowi Kirisito ati ehene amaka, bati Teoso toha nari, efe Sesowi hiri namehimata.
2 Te ka yama hanibone amake, Karasia ka Sesowi nonofa me te, te yoro tokowama-
rawaha te, te ka heoniao ya. Sesowi nonofa owa ya me tabaha tera me wati nawahamone
me ati narake.
3 E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatomehibonaka, e ka Hiti Sesowi
Kirisito toha nari.
4 Hiwa ta nematamonaka, e ka yama hiyara e hiri na ihi, era kasomebonaha, bofe ka
me nima e rabone e, me ihi hiyara mati. E ka abi Teoso ati ehene amaka.
5 Efe Teoso amosemona me nafi hitehibonaka, fara me ati tohaha mati. Ame.

Hiyara bara te nofahamone teke.
6 Kori okasara oke, Teoso te kakosi karo hibati ya, Teoso tera ha nerihi, Kirisito
yahi kaminari te ni ya. Teoso te kakosahamone teke hiyara bara te nofaha te, hiyara
amosamonehe.
7 Afa hiyara bara hiyara amosa amakere. Hine ya tera me nayawineke, hiyara amosa
me tonihawahabone me ati na mati.
8 Teoso me hinahabihiyahi, hiyara amosamone hihiya na me kamini karo, ota
kaminaraharo te ni ya. Ha ota hiyara amosamone hihiya na ota kamini ya te ni ya Teoso
otara nahabi nayaho. Teoso nanarifa neme ka hiyara amosamone hihiya na kamina ne
ya te ni ya Teoso hinahabiha hiyaho.
9 Yama ota kaminibaharo okominamatasa okibone. Hiyara amosa yokana miti te hawa
tohaharo teke, te nofaharo. Hiyara amosamone hihiya na me kamini ya te ni ya, afa
mera Teoso nahabiyaho.
10 Owati e na yama me hinofa hiri ona owa awine o? Teoso yama hinofa hiri ni
owaharine oke. Owehene amosamone me ati nabone one o? Owehene amosamone me
ati nabone onehemenehe, Kirisito nanarifa oharene ama oke.

Hiyara amosa Sesowi kaminemari amaka owa ni ya.
11 Ota one mati, yama te watohi haro. Hiyara amosa okominaharo me siba hitera
amake.
12 Me hikamina hikara owa ni ya. Owa me kanawanarihi narake. Sesowi Kirisito fare
ati kaminemari amaka owa ni ya.
13 Otamine te mitate te awineke, yama hiri onahamaro otamine, soteo me ota tohaha
ota ka iti bote me ati onofa owa. Sesowi nonofa me wati okanamaro ama oke kasiro ya,
Teoso ka mati. Sesowi nonofa me watamarabone onahamaro ama oke.
14 Soteo me ota tohaha ota ka hiyara bote wato onafiamaro ama oke. Oko yama wato
fiya tonahamaro ama oke me ni ya, oko ano nima me ka ano na mati. Owehene fiya
tonahamaro ama oke me ihi ya, ota ka iti me ati nima owehene na owa.
15 Faya Teoso owa ha nemari ama oke fahi, yahe kari owa ni ya. Owa wasihimata
amaka, owatamatara owa, ofoyasa ona owa okomi tori ya.
16 Owa ha nemari amaka, biti namohari owa ni ya. Fare ati ehenemari amaka,
owehene amosaba watara owa. Owa ni ya biti namohi hiyara amosa okominahabone ati
nemari amaka, biti okominahari soteo me amara me ni ya. Ati mitati me aate orahamaro
ama oke, owa me kanawanahaba mati.
17 Okarihi onahamaro ama oke Serosarei ya, Sesowi ka yoyose me ni ya, Sesowi ka
yoyose ohara owa mata. Okahamaro ama oke Arabia ya. Manakobisa okomamaro ama
oke Tamasiko ya.
18 Manakobisa ano terei na ahabi ya okomakehamaro ama oke Serosarei ya, Betiro
owahabone owa, owaterari. Oko amo ni 15 namaro oke he ni ya.
19 Sesowi ka yoyose me one owaramaro ama oke mata. Sesowi ka yoyose ohari ta
owahamaro ama oke, Tiako tohahari, e ka Hiti nisori.
20 Yama hani rawi ona keye hiri okere. Teoso owa watoka, keye hiri ora owa.
21 Manakobisa okahamaro ama oke, Siria toha, Sirisia toha na ya.
22 Kirisito ka Soteya ya me winaha owa me awaramaro me amake mata.

23 Hine ya otamine me mitehemetemoneke, owa me kamini karo me ni ya, me ati e na
mati ahi: "Era wawati kana tohe Kirisito ati nofi fawa ni nebona aati tohe efe Kirisito
tamine kaminemonaka waha me nafi ni ya, Kirisito ati me nofawahabone ati nari", me
ati nemetemoneke.
24 Faya otamine me mita Teoso me kahiyaremetemoneke.

2

Teoso ka yoyose ama oke.

1 14 ano tohi ya okomatasaharo oke Serosarei ya, Banabe ya ota fama ota. Tito toha
nerika, hima onahari.
2 Okomabone Teoso ati neri amaka Serosarei ya. Me ohiyaraharo oke, Serosarei ka
mati, bara me ohiyara owati okomina owa, hiyara amosa okominaha owa bara me ni ya.
Me nafi amararoke, Serosarei ka Sesowi ka mati, me ohiyara mati, owati boti e na owa
ahi: Owati me nofari ya yama hiri onibaha ya yama hiri ona tabaha hinita tohahabone
owati boti ati naro ama oke. Makoni me nafi amara me ohiyaraharo ama oke. Hine ya
me ka hiti memone me ohiyaraharo ama oke.
3 Tito soteo amare sowiri ataro kote wisi tere amaka. Serosarei ya ota fami me ni ya
ota kasawia sowiri ataro kote wisi nakosebona me one ati kene me ka hiti me ati raro
me amake.
4 Haha Tito sowiri ataro kote wisi nakosebona me ati na Sesowi nonofa memone me
ati nama na me sawiharoke Sesowi nonofa me baikani ya. Mowisei atimatamona nafi e
hiri nabone me ati naroke. Kirisito Sesowi ati e nofa e wawa nima e na yama aahi me
nima e namatasahabone me ati naro me amake, Mowisei ati nafi e hiri naro. Saotato
me ihi nima me ihi naro me amake, saotato bara me ka saotato me ya me tabaha mati,
hine me kaminara mati, bara me ka saotato me me kaminabone mati fara me one ni ya,
bara me ka saotato me me waka nabone mati.
5 Ota ati hiyararo ota amake me ni ya, ota ati amosaba watara ota, hiyara amosa
yokana sawisa nibone karo te ni ya.
6 Teoso ati kakamina ohehi atimona tamine amoseri amaka me ka hiti me ni ya, me
ati hiyaraba watara mati owa ni ya. Me ka hiti mete me awineke. Teoso hine ya e mese
awatere amaka. E ati boti awate amaka.
7 Owati me nofaharo me amake. Teoso owa yosehimona me ati naro me amake, hiyara
amosa okominahabone owa soteo me amara me ni ya. Fare Betiro nima onahamone me
ati naroke, Teoso hiyosehari hiyara amosa kaminebonaha soteo me ni ya.
8 Teoso ka yoyose Betiro tohehibona Teoso ati nemona me ati naroke, ati hikamine-
hibonaha soteo me ni ya. Teoso ka yoyose ohahabone fare Teoso ati nemona me ati
naroke, ati okominebonaha soteo me amara me ni ya.
9 Tiako toha, Betiro toha, Yowao toha, me na me ka hiti ehebote memone me tohaha
me ati e naroke ahi Banabe ya ota famaha ota ni ya: Teoso yahehimona me ati naroke
owa ni ya, owa ha nari, ati okominehibonaha. Faya ota yehe me wara tokanaroke, fara
me one memone otara me ati na mati. Soteo me amara me ni ya ota toka, soteo me ni
ya me toka, nabisabone me ati naroke.
10 Serosarei ka Sesowi nonofa me honara me ya ota ati katamorihi nabone me ati
naroke. Me ka yinerobona ota towakabone me ati naroke. Me ya owati katamoramone
onaharo oke. Me kasomi nofi mati ohahabone onaharo oke, owati hawa toha owa baha,
me okasomahabone ona owa.

Betiro ehene hiyare hora onehiri amaka.

11 Atiokia ya Betiro tokehi hora onehirika, ehene hiyarari.
12 Sesowi nonofa soteo me amara me ya tabe tatafa tohehirika baha ahi Atiokia ya.
Manakobisa Serosarei ka soteo me tokomakeharoke Atiokia ya, Tiako ati ehene. Me
tokomake Betiro mera awe bara mera katafi nofamarehirika, soteo mera nakomehari,
bara me sowiri atari kote wisi nakosabone me ati na mati.
13 Atiokia ka Sesowi nonofa soteo me tohaha me ihi e naroke Betiro ehene nima, bara
me katafi me fawa na mati. Betiro ya me taba yama Teoso hinofa me hiri namararoke,
Serosarei ka soteo me me nakomeha mati. Banabe ehene fare toha nerika, ehene
tosawarihari.
14 Me ihi hiyararoke haro. "Hiyara amosa e kere ahi", onaharo oke owati boti ya. Faya
Betiro ohiyaraharo oke me nafi nokosi ya. "Soteo tihaha bara me ihi nima tiwehene
nara tike, me kakatafa tiha tiwa. Himataba soteo me ihi nima me ihi nabone tine tiri,
bara mati?" onaharo oke.

Fai hinama me e tohake, e nafi, soteo me e toha, soteo me amara me e toha, na e.
15 Ota kanawani ka soteo me ota tohehemetemone otake, soteo me ota tohawara ota.
Bara me ihi nima ota ehene tera ota amake, me ihi hiyara mati.
16 Soteo me ati e nineke ahi, Sesowi ka me amara mati: Teoso ni ya e ehene amosabone
e ati na fare Mowisei ati nima e ehene nabone me ati te me amake. Me ati e na hiyakere.
Yama ota watoke haro. Fai hinama me e tohake, e nafi, soteo me e toha, soteo me amara
me e toha, na e. Kirisito yama Teoso hinofa nafi hiri namata ka Teoso ka me Teoso era
tonihaka. E e naba watateraba e amake ahi, Mowisei ati nafi e hiri ni ka Teoso ni ya e
ehene amosa e. Makoni soteo me ota tohaha Teoso ka yokana me ota tohahabone ota
ati na Kirisito ati ota nofawahamaro otake, fara soteo me amara me nima.
17 Soteo me ota toha Kirisito ati ota nofawahamaro otake, Teoso ka yokana me ota
tohahabone ota. Kirisito ati ota nofawa fare Mowisei ati nima ota ehene namara yama
hiyara ota hiri namone soteo me ati narake. Kirisito ati ehene yama hiyara ota hiri
namone me ati narake. Keye amake.
18 Kirisito ati owakanakosi ya Mowisei ati ta onofami ya Teoso ati nima owehene
rabone oke.
19 Mowisei ati owa namohimarika, yama hiyara hihiri oha owa. Kirisito ati onofawaha
Mowisei ati owakanakosahamaro ama oke. Ohabamaro ama oke Mowisei ati ya, yati
onahabone owa Teoso ni ya.
20 Ohabi ka yama onofa hiri onamarine oke. Fara yama Teoso hinofa hiri one oke,
Kirisito sawi karo owa ni ya. Kirisito ati nofi owaharine oke waha, Teoso biti. Owa
nofaka, hiwa ta nari, owa kasomebonaha.
21 Kirisito owatori ya mata hibati ya owati boti e namaro ama oke ahi: "Teoso ka
yokana me e tohahabone Mowisei ati nafi e hiri nabone eke", onahamaro ama oke.
Keye amake. Mowisei ati nafi e hiri naba e watatera e amake. Me e naba me ni
ya himataba Kirisito ahabemata amara? Me e naba me ni ya Kirisito ahabenamata
awaka hine ya. Hibati ka owati boti nima owati boti nami ya Teoso onofamarabone
oke, yahahari, Kirisito ta nari e ni ya. Teoso ka yokana me e amake waha, Kirisito ati e
nofi karo.

3

Haha Abarao ehene nima me ihi na Abarao ka noti me amake, Teoso ati me nofaha mati.
1 Karasia ka me te, yama nima ni forima te ra te awineke. Hike tera tonasawari awara?
Kirisito ota kamineri amaka, ahabari awa ya, kamini forima ota ne ota. Te ati katamoa
te awine?
2 Teoso Kanamori kakehirika te ni ya, Teoso ati ehene. Te ati omitabone oke. Mowisei
ati te tokatabi ka Teoso Kanamori yosehita awa te ni ya? Kirisito tamine te mita Kirisito
ati te nofawai ka Teoso Kanamori ta nerika te ni ya.
3 Hibati ya Teoso Kanamori ta ne te ni ya Teoso ka yokana me te tohawaharo teke.
Manakobisa fara te kiti ehene Teoso ka yokana me te tohawahabone te ati na te awineke
waha. Afa te ati e na hiyakere.
4 Kirisito ati te nofawaha tera me kakowaharo me amake. Yama nawaha te hiri naro
teke me ihi. Te ka yama nawaha hinita tohahaba ama? Hinita toharamone onaharake.
5 Mowisei ati te nofamatara te ni ya Teoso Kanamori ta nerika. Kirisito tamine te mita
Kirisito ati te nofawai ka Teoso Kanamori ta nerika te ni ya. Teoso te one mera nakitama
nerika, Kirisito ati te nofawai karo, Mowisei ati te nofamatara te.
6 Owati te kamitahi, Abarao okominabone owa. Teoso ka yama hani ati e te amake
ahi:

> "Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa Teoso hinihemata-
> monaka",

yama hani ati ke.
7 Yama te watohi haro: Haha Abarao ehene nima me ihi na Abarao ka noti me amake,
Teoso ati me nofaha mati, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
8 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi, Teoso Abarao hiyaremata ati kaminaro:

> "Abarao tiwehene oyahabone oke bara me ni ya, tabora nafi ka mati",

ati nematamonaka. Teoso ati e ne bara metebani mera kaminematamonaka, hinaka
mera tonihebona ati nari, Kirisito ati me nofawai ya.

9 Teoso yahematamonaka Abarao ni ya, Teoso ati nofahari. Teoso yaha nebonaka me ni
ya he ati me nofaha mati, fare Abarao nima me na mati.
10 Mowisei ati tikatabibana, titaminahamone Teoso ati neba tiwa? Tiwehene e ni ya ahi
Teoso tiwa kakobonaka. Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Mowisei ati nafi hiri tisa tiri ya Teoso tiwa kakobonaka",

ati nineke.
11 Me watatera me amake, Mowisei ati me hiri ni ka Teoso ka me Teoso me hiniha mati.
Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

Haha Teoso ati me nofaha me sawihaboneke Teoso ni ya, Teoso ka me Teoso me hiniha mati",

ati ke.
12 Teoso ati e nofi ka yama Mowisei ka yama hani kaminakere. Mowisei ka yama hani
ati e nineke ahi:

"Efe ati nima tiwehene ni ya tisawiabone tike Teoso ni ya",

ati ke.
13 E ahababone Mowisei ati nematamonaka, yama e hiri nabone hinaha nafi hiri ni e
watori karo. Kirisito era kasomemari amaka. Ahabematamonaka, e ahabaribone karo.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Awa ya e kawaha Teoso era kakoka",

ati te amake. Kirisito ahabematamonaka, awa ya kawahari e taboro ya. E manakone
nahabihimatamonaka.
14 Teoso Abarao hiyarematamonaka. Yahehibona ati nematamonaka bara me ni ya. Fare
atimatamona ya ehene tohehimarika, Kirisito Sesowi era kasome karo. Teoso Kanamori
ta nebona ati nemata Kanamori ta nemarika e ni ya, Kirisito Sesowi ati e nofawai karo.

Mowisei ati ka yama hani e awi ya e ka yama hiyara e watohabone eke.

15 Ota one mati, e ka yama okomina okibone, Abarao ka yama te watobone karo.
E famaha ati yana nikimi ya kotarato e hiri na kotarato e fawa niteraboneke. Kotarato
atiba e kanawaremakerihi teraboneke. Afa yama nima Abarao ka yama nemetemoneke.
16 Teoso Abarao hiyare kotarato hiri nematamonaka. Abarao ni ya yaha, Abarao ka
noti ni ya yaha, tehibona ati nematamonaka. Abarao ka noti mati, ati rematamonaka.
Abarao ka noti, ati nematamonaka. Kirisitoteba kaminematamonaka.
17 Owati e nineke ahi: Abarao nowati ka yama ya 430 ano tohi ya Teoso Mowisei
hiyarematamonaka. Teoso Abarao ya famehi me ka kotarato fawa nirematamonaka.
Ati tohawarematamonaka. Ati fare tohasa nematamonaka yahehibona ati ne ati.
18 Teoso era kakawate amaka, yama e hiri na ihi amara ya. Fare Teoso atimatamona
ya era kakawate amaka. Yama e hiri na ihi tohehemenehe Teoso ati ehene toharena
amaka. Teoso yahehimatamonaka Abarao ni ya, era kakawatehibona ati nari, Abarao
hiyarari.
19 Himataba Teoso Mowisei hiyaratasehimata amara Abarao nowati ya? Mowisei ati
himataba amara? Ati e awe ya e ka yama hiyara e watohabone eke, e awaharo. Mowisei
nowati ya yama toyabo ya hine ya Mowisei ati me kikiha tohehemetemoneke, Abarao
ka noti watare ya mata. Teoso nanarifa Teoso ati me kaminemetemoneke Mowisei ni
ya, Mowisei ati hikaminehibonaha Ihayeo me ni ya.
20 Teoso Abarao hiyare fare atimatamona amaka, abono, bare he ati kamineba
watarari.

E nafi yama hiyara kihahamone Teoso ka yama hani ati te amake.

21-22 Teoso yama hikamina hihiya nikimehemete ama, Abarao ni ya hikamina, Mowisei
ni ya hikamina hinaharo? Teoso yama hikamina hihiya remetemoneke. Soteo me ati
e te me amake ahi: "Fare Mowisei atimatamona ya e ehene tohi ya e amosabone eke
Teoso ni ya. Teoso ya e tabatehabone eke", me ati te me amake. Keye amake. Mowisei
ati era kasomihina tere amaka. E nafi yama hiyara kihahamone Teoso ka yama hani ati
te amake. Teoso Sesowi Kirisito kaminematamonaka, Abarao hiyarari. Yahatehibona

ati nematamonaka, Sesowi Kirisito ati me nofaha me ni ya. E nafi yama hiyara kihi ka
Teoso Sesowi Kirisito ta nematamonaka e ni ya.
23 Kirisito watare ya mata Mowisei ka yama hani ta me kihehemetemoneke. Kateya
ya e foyaha nima e namaro eke, Kirisito ati e nofara e, Kirisito ati e watora e mata.
24 Mowisei ka yama hani era kakatomahamaro amake Kirisito watare ya mata.
Manakobisa Teoso Kirisito yosehimatamonaka, Teoso ka me Teoso era tonihabona karo,
Kirisito ati e nofi ya.
25 Mowisei ka yama hani era kakatomamakere, Kirisito ati e nofawai karo.

26 Te nafi Kirisito Sesowi ya te tabaha Teoso biti me te amake, Kirisito Sesowi ati te
nofawai karo.
27 Kirisito ino ya te iibofarisi ka Kirisito ya te tabake. E ka owa makari weye ne nima
te nineke, Kirisito te weye na te.
28 Te oharike, Kirisito Sesowi ya te tabaha te. Soteo me te toharihi, bara me te toharihi,
yama aahi me te toharihi, yama aahi me amara me te toharihi, makiti me te toharihi,
fanawi me te toharihi nineke. Kirisito ka me te oharineke.
29 Abarao ka noti te toha nineke, Kirisito ka me te. Makoni Abarao ka yama te
ihahabone teke, Teoso hikaminehemete, Abarao hiyarari.

4

1 Yama one okominamake okibone. E ka owa honehi biti nehi hinaka yama biti ka
yama amake. Biti nafire ya mera yoserebonaka mata. Bati ka yama aahi nima nebonaka
mata.
2 Bati ka yama aahi me hekatomebonaka. Me hiyosebonaka mata. Manakobisa
nafiwehi mera yosewehibonaka waha bati ati ehene, yama amo ni bati hikaminaha
kobo ni ya.
3 Efe biti nima e namaro e amake. Haha bofe ka yama era yoyosiba tohahamaro eke
baha, yama aahi me nima e na e.
4 Manakobisa yama amo ni kobo ni ya Teoso biti yosekimatamonaka. Fanawi hinawa-
tehimatamonaka. Soteo tohe Mowisei ati nima ehene nebona me hinehimatamonaka.
5 Mowisei ka yama hani ka yama tohasa nemetemoneke fahi, otara yoseharo. Teoso
biti kakehimatamonaka, Mowisei ka yama hani era yosemaribone karo, Teoso biti
yokana me e tohawaibone karo.
6 Teoso biti me e tohi ka Teoso Kanamori yosehimarika e ati boti ya. Kanamori ati e
naka ahi: "Aba, abi", ati naka, era e watobone karo, Teoso biti e tohaha e.
7 Bofe ka yama aahi me te tohamakere. Teoso biti me te tohawake. Teoso tera
kakawebonaka, biti me te tohi karo.

Himata te ebe nineri?

8 Teoso te watori ya mata teoso memone me ka yama aahi me te totoha tohehemete
teke, Teoso yokana me amara mati.
9 Manakobisa Teoso te watowahake, Teoso tera wasihi te. Himataba te wete tonamineri
bofe ka yama ya, hiyararo, kitararo, Teoso yokana ka yama amararo? Bofe ka yama aahi
me te tohamibana?
10 Soteo me ka marina ya te sawike, Teoso tera nofehibona te ati na te.
11 "Yama hinita ya tera okanawanete ama o?" owati boti ati ke, kokoriri ona owa.

12 Ota one mati, tera aate one oke, fara owa nima te nabone te. Fara te ehene nima
owehene naro oke, Mowisei ati te hiri ra te. Fara owa nimaroma te tasahabone teke,
Mowisei ati hiri onamara owa.

Te ni ya osawi ya te ehene hiyaraba watararo te amake owa ni ya.
13 Owaro te watoke. Okitari ka hiyara amosa okominaharo ama oke te ni ya.
14 Okitara owa te tohihaba te watararo te amake. Owa te nofaharo te amake, fare
Teoso nanarifa nofi nima, Kirisito Sesowi nofi nima oko nofi na owa.
15 Afa yama ya te yayai naro te amake. Manakobisa himata te ebe na te yayai ni fawa
nineri? Te noko te soba nenero te amake, te te nabana onoko ya, owa te nofi karo. Keye
amakere. Te yayai ni watamara te awineke waha.
16 Tera okakoamone te ati na te awineke waha, tera hora ona owa, yama fa yokana
okomina owa.
17 Haha tera kakanawana me ati fawa nisakere, me ati te nofahabone me ati na mati.
Me ati te nofi ya yama amosaraboneke. Owati te nofamarahabone me ati nineke, me ati
nofi te ohariabone me ati na mati.

18 Era kakanawana ati ta e nofe ya yama amosaboneke, era kanawanahari yama amosa
ya. Afa yama te hiri naro te amake osawi ya te ni ya. Te hiri nasa naboneke osawima
okerene te ni ya.
19 Okatao mati, oko yama nawaha nafike te ehene. Kirisito ya te tabi yokana
tohahabone onahara oke. Fanawi tori kome awaha nima one oke, tera noki ona owa,
Kirisito nima te nawahabone te.
20 Te ya tabi nima oke. Te ya otabemenehe, owati one tohehene ama oke. Haha yama
te hiri na owato okere. Himata te ebe na te ehene e nineri ahi?
21 Te ati omitabone onahara oke, Mowisei ati tera yosehibona te ati na te ati. Mowisei
ka yama hani ati te watoha te awine?
22 Abarao biti me famehemetemoneke. Biti owa Aka bitimatamona amaka, Abarao ka
yama aahi tohaharo. Biti owa Sara bitimatamona amaka, fara fati, Abarao ka yama aahi
amararo.
23 Yama aahi biti nehimatamonaka, fare Abarao ati ehene. Yama aahi amara biti na
nematamonaka, Teoso ati ehene, Teoso Abarao hiyaribahari.
24 Teoso ka yama hani hibati ka yama kamina hibayata ka yama kamina nineke.
Kotarato kafamake. Kotarato one yati Sinai tohaha ka amake, yati Teoso ati kamine
karo Mowisei ni ya. Afa Aka ka kotarato amake. Aka biti yama aahi me amake.
25 Aka yati Sinai tohaha amake, Arabia ka yati. Afa yati Sinai tohaha Serosarei amake.
Serosarei famate amake, bofe ka toha, neme ka toha, naro. Serosarei yama aahi amake,
Aka nima naro. Serosarei ka soteo yama aahi me amake, fare Aka biti nima, Mowisei
ati me hiyose mati.
26 Serosarei one yama aahi amakere, Serosarei neme karo. Afa Serosarei e ka ami
amake, Sesowi ati e nofaha e.
27 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Yayai tinahi, tikahiwara tiwa, titoro kome watara tiwa. Ye tinahi, yayai tina tiwa.
Tikahiwara tika yibote tiwa kakose tika matehe tamawahaba amake waha Teoso ati
ehene. Fanawi maki ya famasa na ta biti me tamakere",

yama hani ati nineke.
28 Ota one mati, Isaki nima te nineke, Sara biti, watehimata Teoso ati ehene.
29 Sara biti Teoso Kanamori ati ehene wate ni ya Aka biti yama hiyara hiri nematamon-
aka. Afa memetemone me nima me nineke hibayata ka mati.
30 Teoso ka yama hani ati e nineri?

"Yama aahi biti ya famaha me tiyosemahabone tike. Yama aahi amara biti ta tika
yama ihehibonaka. Owa he ya famarebonaka",

ati nineke.
31 Yama aahi biti me e amakere ha e. Yama aahi amara biti me e amake.

5

Yama aahi me te tohamarahabone teke.

1 Yama aahi me e totoha tohahamaro Kirisito era nanahowahemari e amake, yama
aahi me e tohamarabone e. Makoni Kirisito nofi te fawa rabone teke. Yama aahi me te
tohawamarabone teke.
2 Yama okomina okibone te ni ya, ha owa, Baoro owa. Te sowiri ataro kote wisi ni ya
Kirisito yama hiri hinehemete tera kasomamarabone teke waha.
3 Haha me sowiri atari kote wisi na me nafi Mowisei ati owa nafi me hiri, naboneke.
Afa okominaharo ama oke hibati ya te ni ya.
4 Te ati e na te awineke ahi: "Mowisei ati nafi ota hiri nabone otake, Teoso hinaka me
era tonihabona karo," te ati na te awineke. Te ati e na Sesowi Kirisito ya te tabamara
teke. Teoso yahi te nofara teke.
5 Teoso amo ni e noki nineke, e amosamone ati nebonaha he ni ya. E noki naka,
Kanamori era narife ehene, Kirisito ati e nofaha e.
6 Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na Kirisito
Sesowi ka me tohahabone Teoso ati nareka. Kirisito ati e nofi ya e amosabone eke Teoso
ni ya, e one me e nofa ni ya, Kirisito ati e nofaha e.
7 Te amosa teke baha. Teoso ati yokana te tokatabahabone te ati na hike tera yokorano,
tera keyehari, Teoso ati yokana te tokatabamarahabone te?
8 Tera kanawane ka yama Teoso ka yama amakere, Teoso tera ha nari.

9 Fehemeto ime iisi na ya tiriko ime e keteha ime nafi kimisate amake. Tera kanawane
te nafi keyeharayaho, ati te nofe ya.
10 Owati amosabone onahara oke te ni ya, Kirisito ati ehene. Hahi yama hiyara ya tera
kanawane Teoso hikakobonaka. Owato okara.
11 Bara me sowiri atari kote wisi nabone orahara oke. Makoni soteo owa me kakoke.
Bara me sowiri atari kote wisi nabone onemenehe, soteo owa me kakorehene me amake,
Sesowi ahabi okomina owa, ahabari awa ya.
12 Yama hiyara ya tera me kanawana hine ya me sowiri atari kote wisi ni
oharirabone ke. Me tane me yaba, nabone onahara oke.
13 Teoso tera ha naka, yama aahi me te tohamarahabone te. Yama aahi te tohamara
yama hiyara te hiri namarihi nabone teke, te ati boti hiyara ka yama hiyara tohaharo.
Te abe nofaha te abe narifabone teke.
14 Mowisei ati owa e nematamonaka ahi:

"Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike",

ati nematamonaka. Te ehene e ni ya Mowisei ati nafi te hiri na te awineke.
15 Te abe kako fawa nahi, bani me nima te na te, me abe kose na mati, me abe kaba na
mati. Te abe nahabiriyahi.

Fare Teoso Kanamori ati nima te ehene nabone teke.

16 Owati e nara oke ahi: Fare Teoso Kanamori ati nima te ehene nabone teke. Te ehene
e ni ya te ati boti hiyara yama hinofa te hiri raba teke.
17 E ati boti hiyara yama hiyara nofate amake, Teoso Kanamori hinofaraharo. Teoso
Kanamori yama amosa nofate amaka, e ati boti hiyara hinofaraharo. Teoso Kanamori
ya e ati boti hiyara fama abe mono nineke. Makoni yama amosa hiri tinahabone tina
yama tiwa kasawarike.
18 Teoso Kanamori ya te fami ya Mowisei ka yama hani tiwa yoserabone tike.
19 Yama hiyara e watoke, e ati boti hiyara ka yama hiyararo. E ka yibote amara e ahi
te e amake, e tohiya e Teoso ni ya. E koma totera e amake.
20 Yama kanamori e nofa, me inamati e ha, e abe kako, e abe hora, e abe ka yama
aawawa, te amake. E yawakabote te amake. E ka one me ni ya e fiya tonahabone e ati
te e amake. E ka one me ati e nofara me e tohite e amake. Hine ya me ati ta e nofa me
ya e tabate e amake.
21 E ka owa amose nima e amosi nabisabone e ati te e amake. E hanote e amake e
tafi nafiha toha naro, marina ya. Yama hiyara one e hiri, te e amake, afa nima naro. Te
narabo nima onaharo ama oke afa yama okomina owa. Haha yama e hiri na Teoso ya
e tabaterabone eke onaharo oke. Fara owati niroma owati nineke.
22 Teoso Kanamori ya e tabi ta ya yama amosa e hiri nabone eke, e naro ahi: e ka one
me e nofa, e yayai, e abe mono rihi, yama e noki, e yaha, e ka one me ni ya e ehene
amosa, e ati tohawarihi,
23 e hamarihi, e abono e ma kana, nabone eke. Yama haniba watatera amake haro,
era yosehabana, afa yama e hiri rabone ati naro.
24 Kirisito Sesowi ka me e tohaha e ati boti hiyara e nahabiha eke, e ba kanaharo awa
ya, yama hiyara hiri ni e nofamaribone karo.
25 Teoso Kanamori ya e taba, Teoso Kanamori ati e tokataba nabone eke.
26 E taminamone e ati rabone eke. E ka one me e nayawarihi nabone eke. E ka owa
amose nima e amosi nabone e ati rihi nabone eke.

6

Haha tera me kanawana me ka yamabone te ta nabone teke.

1 Ota one mati, te ka owa yama hiyara hiri ne ya te hora nebonaka, Teoso Kanamori
ya tabi yokana te tohaha te, te hora ne ya te kakamebonaha hawi amosa ya. Te hora
ne ya te hamarabone teke he ni ya. Tera te kakatoma nahi, ha te. Yama hiyara te hiri
riyahi bisa.
2 Te ehene e ni ya te abe kasomabone teke, Kirisito ati nima te ehene na te.
3 Te kitara te kitahamone te ati ni ya tera te keyehabone teke.
4 Fara yama hiri tinaha siba tinahabone tike, amosi tabiyo. Me one yama hiri hina
siba tiriyahi. Tiwehene amosi ya yayai tinahabone tike, me one ihi tikaminara tiwa.
5 Tiwa tikaminatehabone tike Teoso ni ya. Me one ta tikaminaterabone tike.
6 Haha tera me kanawana me ka yamabone te ta nabone teke. Yama te kayawara-
habone teke.

7 Tera te keyehariyahi. Teoso keyehihinatere amaka. E ka owa fatara koro ne nima e
te e amake. Yama amosa e koro ni ya yama amosa e yabahabone eke yama toyabo ya.
Yama hiyara e koro ni ya yama hiyara e yaba nabone eke yama toyabo ya.
8 E ati boti hiyara yama hinofa e hiri ni ya e ahababone eke. Teoso Kanamori yama
hinofa e hiri ni ta ya Teoso ya e tabatehabone eke fara yama tohaha ya Kanamori ehene.
9 Yama amosa hiri ni e fawa rabone eke. Yama amosa hiri ni e fawa ri ya Teoso era
kakawebonaka, amo ni kobo ne ya.
10 Me nafi e narifabone eke, yama nawaha me hiri na me e awi ya. Sesowi nonofa me
narifi e nafihabone eke mata ya.

Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na mera Teoso nofate amaka.

11 Oye ihi te awahi, yama hani si oniha owa, fotaharo.
12 Haha soteo te sowiri ataro kote wisi nabone me ati na hine ya te mese me
namohabone me ati nineke. Soteo me one me me nakomeke, soteo Kirisito me nofara
mati, ahabari awa ya. Me me hikakorabone me ati nineke.
13 Me sowiri atari kote wisi na Mowisei ati nafi me tokatabarineke. Te sowiri ataro
kote wisi nabone me ati na hine me kahiyarahabone me ati nineke fara mati, te sowiri
ataro kote wisi ni hawa tohi ya, me ati ihi.
14 Fara owa okahiyarateriyahi. E ka Hiti Sesowi Kirisito ta okahiyarate ama oke, ahabe
karo awa ya. Ohaba onahamaro ama oke awa ya, bofe ka yama onofamara owa. Bofe
ka yama ahaba namaro amake owa ni ya.
15 Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na mera
Teoso nofate amaka. Hine ya e ehene yati tohawahabone Teoso ati te amaka, e ehene
amosawaharo, e ati boti yati tohawaharo, Teoso Kanamori ehene.
16 Me e na mera Teoso kakatomehibonaka, me nafi. Yaha nebonaka afa me ni ya. Afa
Ihayeo yokana me amake Teoso ni ya.
17 Faya amake. Yama nawaha ya owa te hiri kanamariyahi. Sesowi ka ohi ka yama
nawaha hiri ote ama oke. Oko hihiya ni nake.
18 Ota one mati, e ka Hiti Sesowi Kirisito te ati boti kakatomehibonaka. Ame.

Efeso
Baoro ka yama hanimetemone amake, Efeso ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene. Te ka yama
hanibone amake, Efeso ka me te, Teoso ka me te, Kirisito ati nofi te fawa ra te.
2 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahahaboneke te ni ya. Tera
me kakatoma nabone teke.

Teoso era kakawaka yama amosa nafi ya.
3 Teoso amosemona e ati nabone eke, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati, era kakawe kari
yama amosa nafi ya, neme ka yama, e ati boti kasomari, Kirisito ta ne kari e ni ya.
4 Yama watari ya mata Kirisito ehene era kakatikehimatamonaka, hinaka metebone
me e, e ka yama hiyara watarabone e, nokosi ya, e ka one me e nofaha e.
5 Biti me e tohawahabone ati nematamonaka, Sesowi Kirisito ehene. Fare ati
ehenematamonaka, fara yama hinofa hiri nari.
6 Ehene e ne e kahiyarebona ati nematamonaka, yahabotemona e ati nari. Yahaka
kasiro ya e ni ya, hine ya, e ehene amosaba watara e, biti hinofe ta nari e ni ya.
7 Sesowi Kirisito emene e manakone nahabihimatamonaka, ahabari. Ehene Teoso e
ka yama hiyara wati nawahamakara, yahahari kasiro ya e ni ya.
8 Yahabote tohe yama e wato, nabone ati ka, yama wato yokana e tohaha e.
9 Hibati ya Teoso ati boti me watoremetemoneke mata. Hibayata ya Teoso ehene e
watowahake, fare Teoso ati ehene. Ehene e tehi amaka ahi: Kirisito ta nemarika e ni ya.
10 Hibati ya ati boti yama nima nematamonaka. Amo ni kobo ne ya Kirisito yama nafi
yoyose tohawehibona ati nematamonaka, neme ka yama ya bofe ka yama tabaharo
11 Soteo me ota tohaha Kirisito ya ota tabaha Teoso otara kakatika nematamonaka.
Otara kakatikehibona ati nematamonaka ota watara ota mata, yama hiri nebona ati
nari. Fare ati ya ehene tohate amaka. Fara yama hinofa hiri te amaka.
12 Ehene e ne ehene amosi mati tohehimona ota ati nebona ati nematamonaka, Kirisito
ati nofi ota tai tohaha ota.
13 Soteo me te amara hiyara amosa te mita, naro teke, keye amararo, Kirisito
kaminaro, tera kasomari. Teoso ati te nofaha te ni ya Kanamori ta nerika, ta hinehibona
hinehimatamonaha. Kanamori ta nerika te ni ya, tera te watohabone te, hinaka me te
tohaha te.
14 Teoso Kanamori ta nematamonaka e ni ya, yama e watobone karo, era kakawati-
bona ka yama, era kasomatibona ka yama, Teoso ka me e tohaha e. Faya amosi mati
tohehimona me hitehibonaka.

Tera ora ni fawa okere.
15 Te tamine omitara oke, e ka Hiti Sesowi ati te nofahamone te. Te tamine omita,
onahara oke, hinaka me nafi te nofahamone te.
16 Makoni owati fawa kere, "Teoso faya amake", ona owa te ehene. Tera ora ni fawa
okere,
17 e ka abi amose aate ona owa, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka Teoso. Tera
kanawanehibona aate onofe amaka, hinaka yama te watohabone te, he wato yokana
te tohahabone te.
18 Aate, onofe amaka, te ati boti noko awibone karo ati ehene, yama te watohabone te,
ta hinahabone hinaharo. Afa yama te noki nabone tera ha nerika. Yama te watohabone
onahara oke, era kakawabona ka yama amosa, tamaharo, hinaka me e tohaha e.
19 Kiti te watohibona onahareka. Kiti mati tohe era narifate amaka, ati e nofahari.
20 Efe kiti namohimatamonaka, Kirisito hiri namahari. Teoso kitahi ati ehene itari,
nemonaka hinaka kanihina ka ya neme ya,
21 me nafi yosehibonaha, Teoso nanarifa me ya inamati me tabaha mati, me kitaha
mati. He yosehiba watakara. He yosehiba watateribonaka.
22 Teoso ati ehene yama nafi yoseka waha. Hinaka me ka Hiti toha naka waha Teoso
ati ehene, me ka yama nafi yosehibonaha.
23 Abono nima me nineke, hinaka me toha mati. Me sawike ati ehene. Yama nafi
sawike ati ehene.

2

Teoso era hiri namehimarika.

1 Taiti ya e abohi nima te nemete te amake, yama hiyara te hiri na te.
2 Haha bofe ka me ihi nima te ehene nemete te amake, me inamati ka hiti ati ehene, me e awara mati. Efe inamati mera yoyose amaka, Teoso yama hinofara me hiri na mati.
3 Taiti ya fara me ihi nima e nafi ehene namaro e amake, yama hiyara e hiri na e, fara yama e nofa e hiri na e, fara yama e ati boti hiyara hinofa e hiri na e. Yama hiyara hihiri e tohaha Teoso era kakomata awaka, fara me nafi kako nima.
4-5 E abohi nima e nemete eke baha, e ka yama hiyara ihi. Manakobisa Teoso era hiri namehimarika, Kirisito hiri nami nima, yahasa nari e ni ya kasiro ya, era nofi nafihari. Yahe ka tera kasomemarika.
6 Kirisito ya e tabaha Teoso era hiri name ati ehene e kitake Kirisito nima. Afa Teoso hiri nareka, Kirisito Sesowi ya e tabi karo.
7 Yama toyabo ya era namotehibonaka, me hiwatobona karo, yahi mati tohahari. Me hiwatotehibonaka, yahahari, Kirisito Sesowi ta nari e ni ya.
8 Efe Teoso tera kasomareka, yahahari, Kirisito ati te nofawa te. Te ehene amakere, Kirisito ati te nofawa te. Teoso ati ehene amaka. Fara te ehene amakere.
9 Teoso tera kasomareka, te ka yama amosa watara te, te amosamone te ati na te atiba watarabone te.
10 Yama amosa e amake, Teoso hiri hinaharo. Kirisito Sesowi ya e tabi ka era hiri nemarika, yama amosa e hiri nabone e. E ka yama amosabone wati kanehimatamonaka, e hiri nabonehe.

Teoso ka me te amake waha.

11 Tera te wati nawahabone onahara oke ahi, soteo me te amara te, te ka abi soteo me amari karo. Hibati ya soteo bara tera me tonihamaroke, te sowiri ataro kote wisi ra te. Me sowiri atari kote wisi na Teoso ka me tohahamone me aati tohahamaro me amake. Me sowiri atari kote wisi ni fara me ihi amake, Teoso ehene amararo. E abono ka yama amake, e ati boti ka yama amararo.
12 Hibati ya Teoso ati te watomatari ya Kirisito te kiharemete te amake. Ihayeo me te toharemete teke. Teoso yama amosa ya mera kakawatehibona ati ne ati te mitaremete teke, Ihayeo me te amara te. Yama amosa te noki naba wataremeteke, Teoso te kihara te.
13 Te tohaba namaro teke Teoso ni ya. Manakobisa ayata ya te tohawake waha Teoso ni ya, Kirisito emene ehene, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
14 Hibayata ya soteo me ya bara me tabaha me abe kakomakere waha, Kirisito ka me e tohi karo. E nafi abe tabawahake. Hibati ya e abe kakoa yama era bari kanamaroke. Yama bari kani beheri one ya soteo me naho, kowani ka ya bara me naho, namaroke. Kirisito ka me e tohi ka yama bari kani nahabi e abe nofake waha.
15 Kirisito ahabe Mowisei ati nahabi nematamonaka, Mowisei soteo mera yosehi ati kihi. Soteo me ya bara me tabaha me abe kakomarabone ati nematamonaka. Me ohariwahabone ati nematamonaka.
16 Kirisito ahabemataka awa ya, Teoso mera kako fawa nabona karo, soteo me toha, bara me toha, me na mati. Ahabe me abe mowa ni fawa nihimataka.
17 Kake hiyara amosa kaminematamonaka, Teoso tera kakomarabona karo, te tohaba na te Teoso ni ya. Soteo me toha, nemetemoneke, me sawiha mati ayata ya.
18 Kirisito ka me e tohi ka Teoso ni ya e tokomakeke ayata ya, e nafi, soteo mati, bara mati e na e, Teoso Kanamori fare ohari era narife e.
19 Makoni bara me te tohamakere waha. Teoso ka me te amake, Teoso ka me nafi ya te tabaha te. Teoso te ka abi amaka waha.
20 Teoso ka me e tohaha yobe nima e nineke. Kirisito ka yoyose me toha, Teoso ati kakamina me toha na yobe ewene nima me nineke. Yama bari kani ka yati taiti nima Kirisito Sesowi naka. Te ya Teoso yobe hiri naka.
21 Yobe kote wanaka Kirisito ehene, ahabarahari. Teoso ka teborobona amaka, e ka Hiti ehene.
22 Te toha nineke. Teoso yobe hiri naka te ya, te yoro tokana te, Kirisito ka me te tohaha te. Teoso winaka te ya, Kanamori winahari te ni ya.

3

Teoso owa ha nemari amaka, onarifebonaha.

1 Makoni Teoso ha one oke, ha owa Baoro owa, tera ha okana owa. Ofoya oke kateya
tori ya, Kirisito Sesowi okomini karo te ni ya, bara me te tohaha te.
2 Otamine te mita te awineke, Teoso owa yosehimona owa, yahahari, tera okanawan-
abone owa.
3-6 Owa kanawane ka yama owatowahamaro oke, me hiwatorehemete hibati ya, e naro
ahi: Hiyara amosa e nofi ya Kirisito Sesowi ya e tabawamaba eke, Ihayeo me toha, Ihayeo
me amara me toha, na me e. Kirisito e tabaha e ohariwahake, Ihayeo me toha, Ihayeo me
amara me toha, na e. Kirisito ya e tabaha Teoso era kakawebonaka, yama ta hinahabone
hinehemete ya Ihayeo me ni ya. Afa yama ya Teoso owa kanawanehimarika, me
hiwatorehemete. Haha kote nafira okominahara oke haha yama hani ya. Oko yama
hani te ki na owa te watohaba te awineke, afa yama owatoa owa, Kirisito ka yama. Afa
yama me watoremetemoneke, Teoso mera kanawanare karo mata. Manakobisa Teoso
hinamowaha hike Kanamori ya hinaka yoyose me ni ya, he ati kakamina me ya me taba
mati.
7 Teoso yahe ka owa ha nemari amaka, onarifehibonaha, ati yati okominehibona ati
nari, kitahari owa ni ya.
8 Ha owa otamina okere. Me one ta amosa me awineke, Teoso ka me nafi. Otaminara
Teoso yahe owa ha nemari amaka, hiyara amosa okominahabone owa bara me ni ya,
Kirisito tamine. Kirisito tamine amosaka kasiro ya, amosi watohinarari.
9 Teoso yama nafi hiri nemata ati ehene me nafi okanawanine oke, yama wato yokana
me tohahabone mati, yama hikaminaremete hibati ya.
10-11 Hibati ya yama watari ya mata ati e nematamonaka ahi: Haha yama ya Kirisito
ka mera namohibona ati nematamonaka he nanarifa me ya inamati me tabaha me ni
ya, neme enoki ka mati, yama wato mati tohehimona me ati nabone mati. Afa yama
nafi hawa tohake waha, e ka Hiti Kirisito Sesowi yama hiri hina ihi, Teoso ati ehene.
12 Kirisito ka me e tohi ka Teoso ni ya e tokomakeke waha ayata ya, e nakomerari, era
tohirebona e ati ne kari, Kirisito ati e nofi karo.
13 Makoni te yawarabone teke owehene, ofoya owa kateya ya. Ofoyine oke kateya ya,
Teoso yama amosa hiri nabona karo te ni ya. Te yayai nabone onahara oke owehene.

Tera ha okana oke Teoso ni ya.

14 Makoni owisi yobati ya owa e ka abi ha one oke, tera ha okana owa,
15 e ka abi me nafi hiri nemata, bofe ka me toha, neme ka me toha na mati.
16 Amosi mati tohahi tera nakitebona onahara oke Kanamori ya, te ati boti kitahabone
te.
17 Kirisito winehibonaka te boti ya, ati te nofe kari. Teoso te nofa, te abe nofa, nabone
teke, Teoso ati nofi te fawa rabone te, te kitaha te. Makoni tera ha okana oke,
18 Kirisito wato yokana te tohahabone te, tera nofahari kasiro ya. Teoso ka me nafi
toha naboneke. Kirisito era nofi yowe ka yama tomi kanihinakere.
19 Kirisito era nofe ka yama te watohabone onahara oke, watohinararo. Owati e nofa
ama oke tera ha okana owa, te ehene amosabone te, fare Teoso ehene nima.
20-21 Teoso amosemona me ati naboneke, Kirisito Sesowi ehene, Kirisito ka me toha, na
me ihi. Me ati amosa fawa teraboneke, Teoso amosemona me ati na mati. Yama amosa
ya era kakawaka, e aate nari. Yama e ati na he ni ya yama nanafi nama na ta ni watote
amaka. E ati boti yama hikamina nanafi nama na ta ni watote amaka. Era kasomaka,
kite kari. Ame.

4

E abe narifa kanikima nabone eke, e abe nofaha e.

1 Makoni tera aate one oke, ofoya owa kateya ya, e ka Hiti ehene. Yama amosa te hiri
nabone teke, Teoso tera ha ne te.
2 Te taminamone te ati rabone teke. Te yahahabone teke. Yama hiyara ya te ka one
tera me hiri kani ya me te kakorabone teke, te abe noki na te, te abe nofi karo.
3 Teoso Kanamori ehene e oharia nima e nineke. Makoni te abe mono ni nofarabone
teke.
4 Teoso Kanamori oharite amaka. Kirisito ka me ohari, teha me amake. Teoso era ha
ne ya fara yama ya era kakawebona ati nemari amaka, e nafi.
5 E ka Hiti ohari, te amaka. Kirisito tamine ohari, te amaka. E batisa ni ohari, te
amake, Sesowi ino ya tohaharo.
6 Teoso ohari, tehi amaka, e nafi ka abi. E nafi yoyose amaka. Yama amosa e nafi hiri
te amake, kiti sawi karo e ni ya. Wina, te amaka e nafi ni ya.

7 Kirisito era kakawa, te amaka, yama tamaha ya hiyaya naro, fare ati ya, hinaka yama
e ahi nibone karo.
8 Makoni Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tokomisahareka neme ya, mera towakimisari, me wete hina mati. Me one kakawa
nareka",

ati ke.
9 Tokomisahareka, yama hani ati ke, kisibahari bofe ya.
10 Efe tokise tokomisahareka neme neme ya, sawihibonaha yama nafi ya.
11 Me one hinaka yoyose mera tonihareka, fare. Me one Teoso ati kakamina mera toniha
nareka. Me one hiyara amosa kakamina mera toniha, nareka. Me one basito mera
toniha nareka, Sesowi ka me me narifabone mati, ofeya nanarifa me nima, me me
kanawana nabone mati.
12 Ehene e ne Teoso ka me me hawa tonihabone ati nareka, hinaka yama me ahi nabone
mati. Me ihi e na me ihi Kirisito ka me kitahabone ati nareka,
13 e oharia nima e na e, e nafi, Kirisito ati e nofaha e. Teoso biti wato yokana e
tohahabone ati nareka. E nafi horawahabone ati nareka, fare Kirisito nima.
14 Afa e hiri ni ya matehe nima e namarabone eke. Yama hiyara ya era me
kanawanahabone me ati na me ati e mitarabone eke, era me keyehabone me ati na
mati. Kanawa nima e rabone eke, faha rike were hiwahareharo.
15 Teoso ati yokana e kaminahi, e abe nofa na e. E yanahi, matehe yani nima, e
wahiwahabone e, Kirisito nima, e ka Hiti.
16 E abono kote kobobo ni nima Kirisito ka me nineke, me ohariwahama mati. E abono
kote nafi era hiri kite amake yama hiyaya na ya, e yani amosibone karo Kirisito ehene.
E abe narifa kanikima nabone eke, e abe nofaha e, e nafi amosibone karo.

Bara Teoso me watora me ihi nima te ehene namarabone teke.

17 Makoni yama okomina okibone te ni ya, tera oyose owa kita ya, e ka Hiti ati ehene.
Bara Teoso me watora me ihi nima te ehene namarabone teke, yama hiyara me hiri na
mati, me ati boti ka yama nima ni hiyara mati,
18 Teoso ka yama me watora mati. Me amosakere, me tohaba na mati Teoso ni ya.
Yama me watokere, Teoso yama hinofa hiri ni me nofari karo.
19 Me kokoma niba watara hine ya yama hiyara me hiri te me amake, me koma
tora mati. Yama hiyara yoro tokana me hiri te me amake. Me ka yama hiyara
nafimisahabone me ati te me amake.
20 Yama afa amara ya tera ota kanawanaharo otake, Kirisito ota kamina ota.
21 Kirisito tamine te mita Kirisito ati ya tera ota kanawana Teoso ati yokana tohehirika,
Sesowi kaminari.
22 Te narabo ota nima naro otake, yama hiyara hiri ni te fawa nabone te, te hiri
nibaharo. Hibati ya te ati boti hiyara tera nahabihabone ati nemete amake, tera
keyeharo.
23 Tera ota kanawanaharo ota amake, te ati boti tohawabone te, amosabonehe, Teoso
ati ehene.
24 Tera ota kanawanaharo ota amake, te tohawahabone te, Teoso yama hinofa yokana
te hiri nabone te, Teoso ka me te, fare Teoso nima te nabone te.
25 Makoni keye te hiri namarabone teke, yama fa yokana te kamina te abe hiyara te,
Kirisito ka me e tohi karo, e nafi.
26 Tera me nayawi ya yama hiyara te hiri rabone teke. Bahi toke ya tika yawi fawa
naboneke.
27 Tika yawi fawa ri ya Satanaisi ati timitabone tike, yama hiyara hiri tinahabone ati
nari.
28 Yama boboti tihibaha yama tibotimarabone tike. Yama ahi tiwahabone tike. Tiyehe
ya yama hiri tinahabone tike, tihonabone tiwa, me honara me tikasomahabone tiwa.
29 Tiwati hiyaraba watarabone tike. Tiwati amosabone tike, me tikasomahabone tiwa,
tiwati me mitaha me taminibone karo.
30 Teoso Kanamori yama hinofara te hiri rabone teke. Teoso Kanamori ta nareka te ni
ya, yama te watohabone te, Teoso tera kasomabona ka yama, amo ni kobo ne ya.
31 Yama hiyaraba wataraboneke te ati boti ya. Me te kakoriyahi. Te yawariyahi.
Te abe mono rabone teke. Te abe hora karahabone teke. Yama hiyara nafi hiri ni te
nofamarabone teke.

32 Te yahahabone teke te one me ni ya. Me te aawawa nabone teke. Me ihi hiyara
te wati nawahamarabone teke, te ehene hiyara Teoso wati nawahamare karo, Kirisito
ehene.

5

Teoso ehene nima te ehene nabone teke.

1 Makoni Teoso ehene nima te ehene nabone teke, biti me te tohi karo, tera nofehi te.
2 Te ka one me nofi te fawa rabone teke, Kirisito era nofehi nima. Hiwa ta
nematamonaka Teoso ni ya, era kasomebonaha. Ahabe bani nima nematamonaka, me
ta hinahari Teoso ni ya. Kirisito hiwa ta ne ehene amosematamonaka Teoso ni ya.
3 Te ka yibote amara te ahi rabone teke. Yinero noko te toniharihi nabone teke.
Afa yama hiyara te kaminarihi nabone teke. Teoso ka me e toha e ni ya yama e na
amosaraboneke.
4 Hiyara habosia te kaminarabone teke. Yama hinita te kaminarihi nabone teke. E
ehene e na hiyakere. "Teoso faya amake", e ati na ta amosake.
5 Yama te watohi haro: Me ka yibote amara me ahi na yama me ihateraboneke, yama
Kirisito ya Teoso me fama me ta hinahabone me hinaharo. Me one me ka yama me
aawawa na, me toha naboneke. Yama kanamori me nofaha me ihi nima me ihi te me
amake, me one ka yama me aawawa na mati.

Te ehene amosabone teke, yama wehe ka me te tohi karo.

6 Tera me keyehariyahi, yama hinita me kamina mati, afa yama hiyara te hiri nabone
te. Teoso mera kakobonaka, afa yama hiyara me hiri na mati, Teoso ati me tokatabara
mati.
7 Yama hiyara me hiri nabone me ya te tabarabone teke.
8 Taiti ya yama soki ya te nahoha manakobisa yama wehe ya te nahowaineke, e ka
Hiti ehene. Te ehene amosabone teke, yama wehe ka me te tohi karo.
9 Yama wehe ka me ihi amosate me amake, Teoso yama hinofa me hiri na mati, me
one me keyehara mati.
10 Teoso yama hinofa te siba nahi, te hiri nabana.
11 Yama hiyara te hiri rabone teke, yama soki ka yama, hinita tohaharo. Afa yama
hiyara te namohabone teke, me nafi hiwahabonehe.
12 Haha yama hiyara me hikehemoha e kamini ya e kokoma nabone eke, yama
hiyararo kasiro ya.
13 Yama e firi kani ya awihinaboneke.
14 Yama awihinaha yama oye nima te amake. Makoni me ati yana te me amake, e naro
ahi: "Titafihi, amo tina tiwa. Yati tinamahi, tihaba tiwa. Kirisito tiwa firi kanebonaka",
me ati te me amake.
15 Tera te kakatomahi, te ehene amosaba te. Yama te watohi. E ka owa yama watore
nima te rabone teke.
16 Yama te siba nahi, yama amosa te hiri naba te. Me one ta yama hiyara hiri ni me
fawa tera me amake.
17 E ka owa yama watore nima te rabone teke. Yama te hiri naba te watohi, yama
Teoso hinofaro.
18 Te hanorabone teke. E hanoha yama hiyara tamaha hiri te amake. Teoso Kanamori
ehene ta te tohahabone teke,
19 Teoso tahi yoro tokane te hiri na te te ka one me ni ya, Teoso te kahiyara te, e ka
Hiti ni ya te ayaka te, te ati boti yayai na te.
20 "Teoso faya amake", te ati nabone teke, fara yama tohaha ya, yama nafi te kamina
te e ka abi ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me te tohi karo.

Te fanaha tera oyose oke.

21 Te one tera me yosi ya yama te hiri nabone teke, Kirisito te nofaha te.
22 Fanawi maki hiyoseha ihi e naboneke fare maki ati nima. Maki ati tokataba-
haboneke, fara e ka Hiti ati tokatabi nima.
23 Fanawi hiti maki tohate amaka. E tehi amaka, Kirisito nima, me ka Hiti tohahari,
hinaka mati. Hinaka me kakasoma amaka.
24 Fanawi fare maki ati nafi nima ihi naboneke, fara Kirisito ka me ihi nima, Kirisito
ati nima me ihi na mati.
25 Makiti te ka yibote te nofahabone teke. Fare Kirisito nima te nabone teke, hinaka
mera nofahari, hiwa ta nari, mera kasomebonaha.
26 Me bise nahabihibona ati nematamonaka, mera soko nari faha ya, he ati me nofawai
karo, Teoso ka mebone mati waha.

27 Yama toyabo ya mera ta tehibonaka fare he ni ya, amosabote me toha mati, me bise
watara mati. Afa Teoso ka me tohatehabone ati nematamonaka, me ka yama hiyara
watara mati.
28 Fare Kirisito ehene nima maki ehene nebonaka, fati nofahari, fare abono nofi nima.
Tika yibote tinofa tiwa tinofine tike.
29-30 E abono e nofaraba watakere. Era e natafarahaba watakere. Era e kakatomake,
e nafi. Kirisito e nima naka fare abono kakatomahari. Kirisito abono nima e nineke,
hinaka me e. Kirisito era kakatomate amaka.
31 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari. Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke",

ati nineke.
32 Teoso ka yama hani e fanaha kamina Kirisito kamina namone onara oke, hinaka me
ya tabahari. Afa watohinakere.
33 Ha tiwa tika yibote tinofabone tike, fara tiwa tinofa tiwa nofi nima. Fanawi maki ati
nofa naboneke bisa.

6

Matehe te ka abi me ati te tokatabahabone teke.

1 Matehe te ka abi me ati te tokatabahabone teke, e ka Hiti ya te tabi karo. E ehene e
na amosake.
2-3 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike, titaminahabone tiwa, tika sawi yabo nabone tiwa",

ati ke. Mera yosi taiti tohehimatamonaka, mera kakawa nebona ati, ne kari.
4 Makiti te ka matehe te nayawarahabone teke. Me te namosawahamahabone teke, me
te kanawanaha te, e ka Hiti ati ya.

Yama aahi me te tohaha te ka hiti me ati te tokatabahabone teke.

5 Yama aahi tihaha tika hiti ati tikatabahabone tike, tinakomehari. Fare Kirisito ati
tokatabi nima ati tokatabi tinehibonaka, tikeyerahari. Tikakorehibonaka tiwati boti ya.
6 Tiwati e rabone tike ahi: "Oko hiti owa awahi ati okatabehibonaka, owa
nofehibonaha", tirahabone tike. Tiwati e nabone tike ahi: "Oko hiti ati okatabahabone
oke fara yama ya, Kirisito ka yama aahi ohi karo", tinahabone tike. Afa Teoso hinofi ka
hiri tinahaboneke tika hiti tikeyera tiwa.
7 Tika yama ahi ni kitahabone tike, tiyawara tiwa. Tika hiti amare tinarifine tike. E
ka Hiti tinarifine tike, tika hiti tinarifa tiwa.
8 Tiwehene amosi ya e ka Hiti tiwa kakawebonaka. E nafi e teha e amake ahi, yama
aahi me toha, yama aahi me amara me toha na mati.
9 Yama aahi tikihi ya tinofebonaka, hinaka hiti tihaha tiwa. Boke tirehibonaka. Teoso
tiwato tike, winahari neme ya. Efe Teoso tika Hiti toha, tika yama aahi ka Hiti toha,
naka. Fara hinama me e tohineke he ni ya.

Saotato me nima te nabone teke, me bori mera babari kana me akaha mati.

10 Yama hani ahabakibone ayata ya. Te kitahabone teke e ka Hiti ehene, kiti toha ne
ehene.
11 Saotato me nima te nabone teke, me bori mera babari kana me akaha mati. Te
borone kote hasi naba watariyahi, Teoso ta hinaharo te ni ya, Satanaisi tera keyehebona
ati ne ati nima te ehene rabone te.
12 Me inamati e mono na me kitate me amake, e kitara e nima me ra mati. Yama soki
hiti me amake. Neme enoki ya me winaha yama hiyara me yosete me amake.
13 Teoso ka e borone nafi te akahabone teke, inamati tera me mono na me kitaribone
karo, te ehene. Te kiti fawa ri ya me te kasawarihabone teke.
14 Te kiti fawa riyahi, Teoso ka e borone te akaha te, e naro ahi: Teoso ka e tosi matone
te si tonihabone teke, Teoso ati yokana te mitaha te. Teoso ka e bako borone te kobobo
nihabone teke, yama amosa te hiri na te.
15 Teoso ka e teme borone te akahabone teke, te hawa tohahabone te, te taba
towitirahabone te, hiyara amosa te watoha te. Teoso era kakomakara, hiyara amosa
e nofi karo.

16 Manakobisa Teoso ka era babari kana te bokori nabone teke, Sesowi ati te nofaha te. Satanaisi ka wati oyene te nawiabone teke.
17 Teoso ka e tati borone te weye ri nabone teke, Teoso te nofaha te, tera kasomari. Teoso Kanamori ka yimawa te bokori nabone teke, Teoso ati tohaharo.
18 Teoso ha ni fara te tohahabone teke, Teoso te aate na te, yama yoro tokana te ha kanaha te, Teoso Kanamori ati ehene. Te tonokoabone teke, Teoso ha ni te fawa rabone te. Teoso ka me nafi te ora nabone teke, Teoso ha ni te fawa ra te.
19 Owa te ha kana nahi, Teoso owa kanawanehibona owa, hiyara amosa kamini onataminabone owa, owatoraha owa, hiyara amosa me hiwatorehemete hibati ya.
20 Teoso owa ha nemari amaka, ati okominebonaha. Makoni owa me ibeharake kateya ya. Owa te ora nahi, Teoso ati okomina owatorahabone owa. Owehene e na amosaboneke he ni ya.

Tikiko owa kaminebonaka te ni ya.

21 Sesowi nonofa Tikiko tohe onofe oyosehara oke te ni ya, yama hiri ona kaminebonaha te ni ya, otamine nafi, otamine te watohabone te. Efe yama ahi ni fawa kara, e ka Hiti ka yama ahi nari.
22 Afa yama ihi oyosehareka te ni ya, ati te mite ya ota tamine te watohabone te, tera yayai ni nebona onahari.
23 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha tera me kakatomahaboneke, ota one me te tohaha te. Afa me ihi te abe nofahabone teke. Me ihi Teoso ati nofi te fawa rabone teke.
24 Teoso yahehibonaka e ka Hiti Sesowi Kirisito nofi me fawa ra me ni ya, me nafi.

Firibo
Baoro ka yama hanimetemone amake, Firibo ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke, Timotio ya ota famaha ota, Kirisito Sesowi nanarifa me ota. Te ka yama hanibone amake, Kirisito Sesowi ka me te, Firibo ya te winaha te, tera nanarifa me toha, tera kakasoma me toha na me ya te tabaha te.
2 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha me yahahaboneke te ni ya. Afa tera me kakatoma naboneke.

Tera ora ni fawa okere.
3 "Teoso faya amake", onahara oke, fara yama nima, tera wati owaha owa.
4 Yayai onara oke fara yama nima, tera ora ona owa, te nafi,
5 owa te kasomaro te, hiyara amosa okomina owa te ni ya. Firibo ya okoma owa te kasomaro te amake. Owa kasomi te fawa kere mata.
6 Teoso yama amosa yana nihiri amaka te ni ya. Yama owato oke haro, yama amosa Teoso hawa tonihabona ka yama te ni ya, te amosabone te Kirisito Sesowi amo ni ya.
7 Owati boti e na amosake, te nafi wati owaha owa, tera onofi karo owati boti ya. Teoso amoseri amaka owa ni ya, ofoya owa kateya ya. Amosa neri amaka owa ni ya, owaha owa me nokosi ya, hiyara amosa okomina owa. Amosa nebonaka te ni ya, owa te kasomi karo.
8 Teoso owa watoka, tera wati owaha owa, te nafi, tera onofa owa, fare Kirisito Sesowi tera nofi nima tera nofi ona owa.
9 Tera ora onahara oke, te abe nofi nafimisahabone te. Te ka yama wato nafimisa nabone teke, Teoso yama hinofa te watoha te.
10 Yama amosa yokana kakatiki te watohabone onahara oke, te bisene wataribone karo Kirisito amo ni ya, te ka yama hiyara watara te.
11 Yama amosa hihiri te tohahabone onahara oke, Sesowi Kirisito ehene, me nafi Teoso kahiyaribone karo.

Hiyara amosa okominine oke, ofoya owa kateya ya.
12 Ota one mati, yama te watohabone onahara oke, e naro ahi: kateya ya ofoya owehene hiyara amosa me mitaharake, me tamaha mati.
13 Kirisito kamini ehene ofoyamone otamine me mitaharake, Sesa ka yobe ka saotato mati, me nafi, me one toha na mati, me nafi.
14 Sesowi nonofa me nafi habi bayiharake, ofoya owehene. Faya Teoso ati kamini me nafimisaharake, me watora mati.
15 Sesowi nonofa me one ta Kirisito ati me kamininеke, oko yama amosa me aawawa na mati, owa me mono nabone me ati na mati. Me one Kirisito ati kamina nineke, me ati boti amosa mati.
16 Afa Kirisito ati me kamininеke, owa me nofaha mati. Owa me watoke, ofoya owa Teoso ati ehene, hiyara amosa okominabone ati nari me nokosi ya ahi.
17 Me one ta Kirisito ati me kamininеke, owa ni ya me fiya tonahamone me one ati nabone me ati na mati, me ati boti hiyara mati. Owa me nayawabone me ati na me awineke, ofoya owa kateya tori ya.
18 Oyawibana? Oyawarabone oke. Yama amosake owa ni ya, me nafi Kirisito ati me kamini karo. Makoni yayai one oke. Me ati boti amosa Kirisito ati me kamina me one ati boti hiyara Kirisito ati me kamina ni ka yayai one oke. Oko yayai ni fawa rabone oke,
19 yama owato karo, Teoso owa kasomabona ka yama. Owa te ora na Sesowi Kirisito Kanamori owa narifa ne ya Teoso owa kasomebonaka.
20 Kokoma orahabone onahara oke, Teoso ati kamini fawa ora owa, obo bayiha owa. Hasi oni ya hasi, ohabi ya ohaba onahaba owa awine oke. Kirisito amosemona me ati nasa naba me amake owehene.
21 Osawisa oni ya Kirisito narifi owaharihabone oke. Ohabi ya yama amosaboneke mata ya owa ni ya.
22 Osawisa oni ya oko yama ahi ni fawa rabone oke, yama amosa hiri ona owa. Yama owato okere mata. Haha onofi ya onofa, haha tohi ya toha naba awineke haro.

23 Owati boti famake. Okomabone onara oke, osawiabone owa Kirisito ni ya. Afa yama
amosake kasiro ya.
24 Osawisa onahaba owa awine oke, tera onarifahaba owa. Ohabi ya hike tera
narifaraba waha?
25 Makoni yama owato oke haro, ohabamataribone ka yama. Osawisa onahabone oke
te ni ya, Sesowi ati nofi forima te nibone karo, te yayai ni yokana tohibone karo.
26 Te ni ya okomaki ya, te ati yana namatasahabone teke, owehene amosamone te ati
na te, Kirisito Sesowi yama hinofa hiri oni karo.

Hiyara amosa nofi te fawa rabone teke.

27 Fara hiyara amosa nima te ehene nabone teke, Kirisito tamine tohaharo. Okomaki
ya okomake, okomakeri ya okomakerihi onahabana oke te ni ya. Te tamine omitabone
onahara oke, hiyara amosa nofi te fawa ramone te tamine. Te tamine omita onahabone
onahara oke, te abe nofahamone te tamine. Saotato me nima te nabone teke yama me
mono na me abe kasoma me nima, te abe nofaha te, hiyara amosa nofi te fawa ribone
karo.
28 Haha Kirisito ati me nofara tera me kakoa me te nakomerabone teke. Te ehene e ni
ya yama me watohaba me amake, Teoso mera nahabitebona ka yama. Yama me wato
naba me amake, Teoso tera kasomabona ka yama.
29 Kirisito ati te nofaha teke, Teoso yahi ehene. Kirisito ka me te tohi ka yama nawaha
te hiri, nineke, Teoso yahi ehene.
30 Owa nima te nineke, yama nawaha te hiri na te, Teoso ati me nofara tera me kako
karo. Te ka sitati ya osawia owa te awaharo teke, yama nawaha hiri ona owa afa me
ihi. Otamine te mita teke tasa, yama nawaha hiri otasa owa, afa me one ihi.

2

Te abe nofahabone teke, fare Kirisito era nofe nima.

1 Kirisito era yayai nite amaka, hinaka me e tohi karo. E watorihi te e amake, era nofe
karo. Teoso Kanamori sawi, te amaka e ni ya. E abe nofa, te e amake e ati boti ya.
2 Makoni te abe nofikimahabone teke, te ati boti fai hinama tohaha te. Te ehene e ni
ya yayai onahabone oke kasiro ya.
3 Te abe fiya kanahabone te ati rabone teke. Amosi mati te tohahamone te ati rabone
teke. Te one me amosi fiya tonahamone te ati nabone teke te amosi ya.
4 Tera kakatomi te oharirabone teke. Me one te kakatoma nabone teke.
5 Te ati boti yama nima na Kirisito Sesowi ati boti ya te ati boti katababone teke.
6 Fare Teoso nima tehi amaka. Teoso kiti nima kiti ne kiti kayawarematamonaka.
Yama sa tosematamonaka hiwa kayaware kari.
7 Hiwa ta nematamonaka, yama aahi nima nawahari. E nima nawahematamonaka,
watahari.
8 Yama hinofa hiri rematamonaka. Teoso ati nafi nima ehene nematamonaka.
Ahabebona Teoso hine ahaba nematamonaka Teoso ati tokatabahari. Ahaba nemata-
monaka awa ya.
9 Makoni me nafi yosehibona Teoso hine amaka waha. Towisawa me nafi yose
nebonaka waha, tabora nafi ka towisawa mati.
10 Teoso ehene e nematamonaka me nafi nahorisibone karo, me isi yobati ya, Sesowi
nokosi ya, neme ka me toha, bofe ka me toha, wami boti ka me toha na mati.
11 Me nafi ati e tehaba me amake ahi: "Sesowi Kirisito e nafi ka Hiti amaka", me ati
tehaba me amake, e ka abi Teoso me kahiyara mati.

Teoso ati tokatabi te fawa rabone teke.

12 Oko one mati, tera onofa me te, te ya otaba Teoso ati tokatabi te fawa raro te amake.
Te ya otabamara Teoso ati tokatabi te fawa rihi nineke. Teoso ati tokatabi te fawa rabone
teke, tera kasome karo. Teoso te nayawariyahi.
13 Yama e na hiri ni te watohabone teke, Teoso tera narife karo, Teoso yama hinofa te
hiri nabone te. Teoso yama hinofa te nofineke, fare Teoso ati ehene.
14 Yama te hiri nabone te one tera me aate ni ya te ati hiyara watarabone teke me ni
ya. Me te hora kasarihi nabone teke,
15 te bisene watarabone te Teoso ni ya. Teoso biti me te tohahaba te amake, te bisene
watara te, te sawiha te me one baikani ya, yama hiyara hihiri mati, me ati boti hiyara
mati. Neme ka amowa me oyaha me nima te nabone teke.

16 Te oyake, Teoso ati te tama na te. Efe Teoso ati ehene e sawi fara tohatehabone eke
Teoso ya e tabaha e. Makoni Kirisito amo ni ya owa okahiyaratehabone oke, oko yama
ahi ni nafiha hinita toharamone ona owa, te ehene amosi karo.
17 Ohabi ya ohaba hasi oni ya hasi, onahaba owa awine oke, Sesowi ati okomini karo.
Teoso te narifa yama nawaha te hiri nofabisa te amake, Sesowi ati te nofi karo. Yama
nawaha e hiri kene yayai one oke. Te nafi ya otaba e yayai ke.
18 Te yayai nabone teke bisa, e yayai ni katabibone karo.

Timotio ya Ebafirotito me famaha me oyosemahabone oke te ni ya.

19 Timotio oyosehaba owa awine oke hibati ya te ni ya, e ka Hiti Sesowi hinofi ya. Te
tamine omitabone onahara oke, yayai obone karo.
20 Te nofi yokana tohehiba watakara ahi, hahi nima nari.
21 Me one ta hine me kakatomake, Sesowi Kirisito ka yama me kakatoma ra mati.
22 Timotio ehene te watoke, yama amosa hihiri tohatehari, owa narifari, hiyara amosa
okomina owa, e ka owa biti he narife ehene nima nari.
23 Yama hiri onahaba owato ya yosekabote onehibona onahareka te ni ya.
24 Te ni ya oko tokomi kerewe nabisarabone e ka Hiti ati amoseba awaka.
25 Ebafirotito oyosemahabone oke te ni ya. Sesowi nonofa amaka fara owa nima.
Saotato me fama me nima ota nineke, Kirisito ota narifa ota, ota fama ota. Te ka yoyose
amaka, yama hasi na ta nari owa ni ya.
26 Tera wati nawahaka. Yawahareka, kiya ne tamine te mitamona karo.
27 Kiya ne ahabinima nareka. Teoso yahe hikasomareka. Teoso yaha nareka owa ni
ya. Ebafirotito ahabemanaha, oko yawi nafimisehene ama oke.
28 Makoni oyose okobona te ni ya, te yayai nibone karo te awame ya, oko yawi fawa
nisibone karo.
29 Te ni ya tokomake ya te wara tonehibonaka, te yayai na te, te nofahari, Sesowi
nonofa tohe karo fara te nima. He nima me teha me te nofahabone teke,
30 ahabinima ne karo, Kirisito ka yama ahi ni ihi. Hiwa yokohareka owa narifebonaha,
te sawihina ri karo owa ni ya, owa te narifabone te.

3

Kirisito owatoabone onahara oke.

1 Yama hani ahabakibone ayata ya. Te yayai nabone teke, e ka Hiti ka me te tohi karo.
Haha yama okominaharo okominamatasine oke te ni ya, te ati katamoribone karo, tera
te kakatomibone karo. Owehene e na yama nawahaba watakere owa ni ya.
2 Tera te kakatomiyahi yome me ni ya. Tera te kakatomahabone teke, yama hiyara
hihiri me ni ya. Tera te kakatomahabone teke, era wiwisi me ni ya.
3 Teoso ka yokana me e tohake, ha e, Teoso Kanamori ati nima e ehene na e. Kirisito
Sesowi era kasomatehimona e ati nineke. E ati e rineke ahi: "Teoso era nofaka, e sowiri
ataro kote wisi ni karo", e ati rineke.
4 Afa me amosamone me ati na me awineke Teoso ni ya. Owati e nene ama oke ahi,
"Ha owa otamina oke Teoso ni ya. Amosi mati oha oke", onehene ama oke.
5 Oko amo ni 8 ni ya oko sowi atari kote okobi me wisi nemetemoneke. Ihayeo me ka
owa ama oke, oko ete ino Bisami tohaha owa. Soteo yokanamari ama oke, ota one me
ihi owehene fiya kana owa. Fariseo ohahamaro ama oke, fare Mowisei atimata nima
owehene na owa.
6 Teoso yama hinofa hiri onahabone aati ohahamaro ama oke. Makoni owati ihi
Sesowi nonofa me me tete tohahamaroke, Teoso yama hinofamone hiri ona owa. Fare
Mowisei atimata nafi nima owehene na tohahamaro ama oke.
7 Haha yama hiri onaha Teoso nofehimona onahamaro oke. Faya Kirisito owatowa-
hamaro ama oke. Faya yama hiri onaha onofamaramaro ama oke.
8 Oko Hiti Kirisito Sesowi wato owaharihabone onahara oke waha. Yama baraba onofa
okere. Yama bara koro owitiamaro ama oke, Kirisito ya ota famibone karo,
9 Kirisito ka oha obone karo. Mowisei ati nima owehene namarabone onahara oke,
otaminibone karo Teoso ni ya. Teoso ni ya otaminahabone onahara oke, Kirisito ati
onofa owa. Owehene amara ya otaminahabone onahara oke Teoso ni ya. Teoso ehene
otaminahabone onahara oke, Kirisito ati onofa owa.
10 Kirisito owatoabone onahara oke. Kirisito kiti sawihibona onahara oke owa ni ya,
yati namahari. Kirisito yama nawaha hiri namata ka yama nawaha hiri obisabone
onahara oke. Ahabimatamona nima oko ahabi nabone onahara oke,
11 yati onamatasahabone ona owa.

Owehene nima te ehene nabone teke.

12 Afa yama nafi hiri orara oke mata. Hawa oha okere mata. Kakana me ka owa
nima one oke. Oko kana ni kitake, kobo onahabone owa, Teoso owa kakawabona karo.
Makoni Kirisito Sesowi owa ha nemari ama oke.
13 Kana ona kobo onahamone owati watakere mata. Onowati owawamarara oke, yama
hawa toha wati owahamara owa. Oko kana ni kitake, kobo onahabone owa.
14 Oko kana ni kitake, Teoso owa kakawebona owa neme ka yama ya. Makoni owa ha
nemari ama oke Kirisito Sesowi ya.
15 E horawaha haha yama okomina nima e ati boti nabone eke. Yama okomina nima
te ati boti ri ya Teoso yama kamineba awaka te ni ya bisa, yama wato forima te nabone
te.
16 Yama tamaha e watoha eke hibati ya. Fara yama e watoha nima e ehene nabone
eke, e wete namara e e nowati ya.
17 Ota one mati, owehene nima te ehene nabone teke. Owehene nima me ihi na me
ihi ya te ehene tabahabone teke. Fara yama okominaha te ni ya afa nima me ihi te me
amake. Afa me ihi te awahabone teke.
18 Kirisito awa ya ahabe ehene me nofara me ta me tamake. Me kamini otamaro ama
oke te ni ya hibati ya. Ohi ona me okominatasine oke. Makoni owati amake, me ihi
amosa me okomina ona owa.
19 Me one Kirisito nofara Teoso mera nahabihibonaka. Fara me aboni me ka teoso
amake. Me ihi hiyara me kokoma nene me kokoma kere. Me kokoma ra me ihi hiyara
amosamone me ati ke. Bofe ka yama nofi me oharite me amake.
20 Ha e ta neme ka me e amake. Neme ya era Kakasoma kamebonaka, e ka Hiti Sesowi
Kirisito. Noki ni e nofare e noki naka.
21 Kame ya e tohawabone eke ehene. E abono kitara tonihawahebonaka kiti ya, fare
abono nima e abono nawahabone e, amosabonehe kasiro ya. Fare kiti ehene yama nafi
yoyose tohawehibonaka.

4

Te yayai ni fara tohahabone teke.

1 Makoni e ka Hiti nofi te fawa rabone teke, ota one mati. Yama okomina te hiri
nabone teke, e ka Hiti nofi te fawa rabone te. Tera wati owaha oke. Te ehene yayai oke.
Te ehene Teoso owa kakawebonaka.
2 Efotia ya Sitiki te famaha tera aate one oke kasiro ya, fainama te ati kafamabone te,
e ka Hiti ka me te tohaha te.
3 Ha tiwa e fafama yokana tihaha tiwa aate, one oke, afa me tinarifabone tiwa. Afa owa
me kasomaro me amake, hiyara amosa okomina owa, me one ya ota taba ota. Keremeti
toha nerika. Me ini kawanineke Teoso ka yama hani ya, me wini ya wini tababona ka
yama hani fara yama tohaha ya.
4 Te yayai ni fara tohahabone teke, e ka Hiti ka me te tohi karo. Yama okominamatasa
okibone. Te yayai nahi.
5 Te yahahabone teke me nafi ni ya. E ka Hiti kamakabote nebonaka.
6 Te kokoriri rabone teke. Yama nawaha te hiri na Teoso te ha nabone teke, te aate
nebonaha. "Teoso faya amake", te ati, nabone teke he ni ya.
7 Teoso ati ehene te kokoriri niba watamaraboneke te ati boti ya, Kirisito Sesowi ka me
te. Yama Teoso hiri hina amosate amake, Teoso e kokoriri ni fawa ni ka yama. Amosake
kasiro ya. Watohinakere, amosaro.
8 Ota one mati, yama hani ahabakibone ayata ya. Yama amosa nafi te wati
nawahabone teke, yama me hikahiyararo, e naro ahi: yama keye amara toha, yama
amosamone me hina toha, yama hiyara amara toha, yama bise kihara toha, yama me
nafi hinofa toha, yama taminamone me hina toha naro.
9 Fara owati nima te ehene nabone teke. Fara yama ya tera okanawana te ehene e
nabone teke. Fara owehene nima te ehene nabone teke. Te ehene e ni ya Teoso e kokoriri
ni fawa nihi te ya tabehibonaka.

Te ehene amosa teke, owa te kasoma te.

10 Yayai onahara oke e ka Hiti ni ya, owa te wati nawahami karo tasa, owa te
kakawatasaha te yinero ya. Tera owato oke, owa wati nawahi te fawa ra te. Owa ni
ya efe yinero te ta nebona yinero me kakiaba me watarani me awineke baha.
11 Yama onofa hasi na ihi owati amakere. Teoso owa kanawanehimari amaka, owati
boti yawarabone owa fara yama tohaha ya. Yama okiha owati boti amosabone oke.
Yama okihari ya owati boti amosa nabone oke.

12 Yama one ya ohonarihi, yama one ya ohona, ote ama oke. Owatowahamaro ama
oke, owati boti amosabone owa fara yama tohaha ya, owakara, ofimi, ohona, ohonarihi,
oni ya.
13 Yama owa kasawarihaba watateraboneke, Teoso oko kitibone ta ne karo.
14 Te ehene amosa na teke, owa te kasoma te, yama nawaha hiri ona owa.
15 Te ehenero te watoke, Firibo ka me te, e naro ahi: hiyara amosa te nofibaha
Masetonia* ya yana ona te ohariaro teke, yinero te ta na te. Kirisito ka me one owa
me kasomaraharo me amake.
16 Tesaronika ya osawia owa kakawi te tama naro te amake yinero ya.
17 Yinero amare onofa oke. Ha ta onofa oke haro, te ehene amosa nafimisibone karo,
te ehene manakone nafi nibone karo.
18 Oko honi fiya tonake mata ya. Yama te ta na wara onahara oke Ebafirotito ni ya. Te
ehene yama hasi naba watamakere owa ni ya. Te ehene amosake Teoso ni ya. Teoso ni
ya yama te ta na amosake. Yama te ta na e nineke, bani me nima, me me ta hina mati
Teoso ni ya, me me hiyoka mati, me mahi amosa mati.
19 Fara yama te nofa oko Teoso ta nebonaka te ni ya, Kirisito Sesowi ka me te tohi
karo. Yama tamaha kihaka, amosaro kasiro ya.
20 Faya amake. E ka abi Teoso me kahiyaraboneke me nafi fara yama tohaha ya, fara
yama tohanawi naro. Ame.

Te nafi onofa oke.

21 Me nafi onofa owati te kaminabone teke me ni ya, Kirisito Sesowi ka mati. Sesowi
nonofa owa ya me tabaha tera me nofahamone me ati narake.
22 Sesa ka yobe ka Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake, Teoso ka me
nafi toha na mati.
23 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahebonaka te ati boti ya.

* **4:15** 4.15 Firibo Masetonia ka sitatimetemoneke.

Koroso
Baoro ka yama hanimetemone amake, Koroso ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene. Sesowi nonofa
Timotio tohe ota famake.
2 Te ka yama hanibone amake, Koroso ka Kirisito nonofa me te, ota one me te, Teoso ka
me te, Kirisito nofi te fawa ra te. E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatoma
nebonaka.

Tera ora ni ota fawa kere.
3-4 Te tamine ota mitaha, "Teoso faya amake", ota ati nofa ota amake, e ka Hiti Sesowi
Kirisito bati ni ya, tera ota ora na ota. Te tamine ota mita otake, Kirisito Sesowi ati te
nofahamone te. Te tamine ota mita na otake, Teoso ka me nafi te nofahamone te.
5 Afa te hiri nineke, yama te noki ni karo, Teoso tera kakawabona ka yama, neme ya.
Afa yama tamine te mitate te amake, hiyara amosa te mitaha te, ati keye toharari.
6 Efe Teoso ati yati te mita me one himita hine awaka, tabora nafi ka mati. Me tamake,
Teoso ati me nofawa mati. Teoso yama hinofa me hiri nawahineke waha. Afa me hiri
hina te hiri, tehamone te amake, Teoso ati te mitaha te, Teoso wato yokana te tohawaha
te, yahahari. Afa te hiri nasa namone teke.
7 Ebafara Teoso ati kaminatehimonaka te ni ya. Ota fafama amaka, onofari, Teoso
nanarifa tohahari fara owa nima. Oyosehi Kirisito narifi fawa teremonaka.
8 Te tamine kamina nerika ota ni ya, te abe nofahamone te, Teoso Kanamori ehene.
9 Makoni te tamine ota mita tera ora ni ota yana tona tera ora ni ota fawa kere. Teoso
ota aate nineke, Teoso yama hinofa wato yokana te tohahabone te, yama te watoha te,
Teoso ka yama te wato na te.
10 Tera ota ora nineke, fare e ka Hiti ati nima te ehene nabone te, te ehene nafi
amosabone te he ni ya. Yama amosa yoro tokana te hiri nabone ota ati na otake, Teoso
wato te nafimisa te.
11 Tera ota ora nineke, te kiti nafihabone te, Teoso kiti ehene, amosari. Yama nawaha
te kasawarihabone ota ati nineke, te kiti fawa ra te.
12 Te yayai nabone ota ati nineke, "Abi faya amake", te ati na te. Tera kakawatehibona
ati nareka, hinaka me te tohi karo. Te sawitehabone ati nareka taboro ya, yama oye ka
tabora.
13 Yama soki hiti ka me baikani ya era yabahareka, era kasomari, biti ka me baikani
ya era nasawimahari, biti nofahari. Biti e ka Hiti amaka waha.
14 Biti e manakone nahabihimatamonaka, e ka yama hiyara Teoso wati nawahama-
rabona karo.

Yama Teoso hiri hina nafi hiti amaka, biti.
15 Teoso e awatere amaka. Biti hinamoareka e ni ya. Taiti tohehi yama Teoso hiri hina
nafi hiti amaka, biti.
16 Efe yama nafi hiri nematamonaka, neme ka yama toha, bofe ka yama toha naro,
Teoso ati ehene. Yama e awaha toha, yama e awara toha nineke. Hinamati me nafi hiri,
nematamonaka, me kita mati, yama me yoseha mati. Yama nafi hiri nematamonaka,
hinaka yamabonehe.
17 Yama watari ya nehimatamonaka. Yama nafi sawike, ehene.
18 Hinaka me ka Hiti amaka. Hinaka me e nineke, e abono nima, e tati nima nari.
Hinaka me kanawanemetemoneke ehene, e yati namatehaba kanawanahari. Makoni
yama nafi yoyose amaka.
19 Fare Teoso nima nareka, fare Teoso ati ehene.
20 Teoso hinaka yama nafi ya tabamebona ati nematamonaka, neme ka yama toha,
bofe ka yama toha naro. Makoni biti ta nematamonaka, ahabebonaha awa ya, mera
kakomarabona karo, biti ahabe emene ehene.

Teoso ya te tabawahake.
21 Hibati ya te tohaba nemete teke Teoso ni ya. Teoso te nofaremete teke te ati boti ya,
yama hiyara te hiri ni karo.
22 Manakobisa Kirisito ati te nofa te tohaba namakere. Teoso ya te tabawahake waha,
ati ehene. Kirisito yosekimatamonaka, e ka owa tohehibonaha, ahabebonaha, Teoso ya

te tabibone karo. Teoso tera namotehibona ati nareka fare he nokosi ya, tera ta nari he
ni ya, te bisene watara te, te ehene hiyara hora kanahaba watara te.
23 Teoso ati ehene te kakehabone teke te sawihabone te he ni ya, ati nofi te fawa re
ya, te kitaha te. Ati ehene te kakehabone teke te sawihabone te he ni ya, yama noki ni
te fawa ri ya, hikaminaharo hiyara amosa ya. Afa hiyara amosa te mitatemone teke,
kamini hawa tohaharo tabora nafi ya. Afa hiyara amosa kakamina ama oke bisa, Teoso
onarifa owa.

Kirisito ota kamininеke me nafi ni ya.

24 Yama nawaha hiri okene yayai one oke, tera onarifa owa. Kirisito ahabematamon-
aka, era narifebonaha. Fare nima one oke. Yama nawaha hiri one oke, hinaka me
onarifabone owa.
25 Teoso ati kakaminabona owa tonihemari amaka, tera onarifahabone owa, Kirisito
ka me te. Teoso ati nafi okominahabone Teoso ati nemari amaka te ni ya.
26 Efe Teoso ati me watoremetemoneke, hibati ka mati, kamini yokana Teoso hihari
karo mata. Ati nafi kaminawahareka waha hinaka me ni ya.
27 Hiyara amosa kamine ati amosabote amaka. Soteo me amara mera kasomebona ati
nareka. Kirisito winawahaka te ati boti ya, soteo me amara me te. Makoni Teoso te noki
nineke, tera kakawebonaha yama amosi mati tohaha ya.
28 Kirisito ota kamininеke me narabi ota nima na ota, me nafi, me kanawani forima
ota na ota. Me horawahabone ota ati na otake, me naho ya Teoso nokosi ya, Kirisito ya
me tabi karo.
29 Makoni yama ahi ni fawa okere, yama ahi ni okita owa. Kirisito kitehi oko kitibone
ta naka.

2

1 Owa te awatera owa te watohabone onahara oke, oko yama ahi ni kita owa, tera
onarifibone karo, Raotiseya ka me toha na mati. Me one toha, ke owa me awatera mati.
2 Tera yayai onihabone onahara oke te ati boti ya. Te abe nofahabone onahara oke,
e oharia nima te na te. Yama wato yokana te tohahabone onahara oke, Kirisito te
watohabone te, me hiwatorehimata hibati ya. Hibati ya Teoso Kirisito yosekibona ati ne
me hiwatorehimatamonaka mata.
3 Kirisito e wato ya yama nafi e watohabone eke.
4 Owati e na tera me keyeharabone onahara oke, me ati amosa nama na mati.
5 Te ya otabara oko kanamori te ya tabake, tera onofi karo. Yayai onara oke, te tamine
omita owa, te oharia te abe katabamone te, Kirisito ati nofi te fawa rihi namone te.

Kirisito ati tokatabi te fawa rabone teke.

6 E ka Hiti Kirisito Sesowi ati te mite ati te nofatehimonaka. Ati tokatabi te fawa rihi
nebonaka, fare ati nima te ehene na te.
7 Kirisito ya te tabi yokana tohahabone teke, fara yama tohaha ya, Kirisito wato te
nafimisaha te, tera me kanawanibaha me ati nofi te nafimisaha te. "Teoso faya amake",
te ati nifakohabone teke.
8 Tera me keyehariyahi, tera me kanawanabone me ati na mati, yama hinita ya. Me
ka iti me ati me kamininеke, bofe ka yama me kamina mati, Kirisito ka yama amararo.
9 Kirisito bofe ka yama nima re fare Teoso nima te amaka.
10 Yama hiti me nafi yoyose amaka. Te tamini yokana tohake, he ya te tabi karo.
11 Kirisito ati te nofawaha te ati boti hiyara Kirisito nahabihita amaka, soteo me sowiri
atari kote wisi nakosi nima, te sowiri ataro kote wisi ra te.
12 Te batisa na te ahabete teke, he ya te taba te kamoha te. He ya te taba te yati
namake, Teoso kitehimona te ati ni karo, Teoso hiri hinamemata.
13 Yama hiyara te hihiri tohaha Mowisei ati te kiharihi na makoni e abowi nima te
nemete teke. Teoso tera hiri namehita amaka, Kirisito ya te tabaha te. E ka yama hiyara
nafi Teoso fawa nihimari amaka, wati hiwahamarabonehe.
14 E ka yama hiyara babeo kaminemeteke, e ahababone ati naro. Afa babeo Teoso
wara hikana hinahabihemeteke, ba hikanaro Kirisito ewene ya.
15 Kirisito ahabe ya hinamati me kitaremetemoneke, Teoso ehene. Mera namohimata-
monaka me nafi ni ya, mera haha kanahari.
16 Makoni tera me yosehabone me ati na me ati te mitarabone teke, me ati e na mati
ahi: "Haha yama te kabariyahi. Haha yama te fawa rihi niyahi. Haha marina ya te
sawiyahi. Abariko yati ka ayaka ya te sawi niyahi. Sabato ya yama te ahi rihi niyahi",
me ati te me amake.
17 Afa yama Mowisei kamine Kirisito ka yamatebani kaminemataka.

18 Te ehene amosaramone me ati na me ati te mitariyahi. Tera te nafimihabone me
ati te me amake, yama te awibone karo, Teoso ka yama. Me ati tamaha Teoso nanarifa
me me awahamone me ati na afa Teoso nanarifa me te nofahabone me ati te me amake.
Yama hinita me wati nawaha, "Ha owa ta otamina oke", me ati te me amake, Teoso ati
amare me nakia mati.
19 Kirisito me nofamara e abono nima me te me amake, wanamaraharo e tati ya. E
abono amosaboneke, wanaharo e tati ya, e kowisari ehene. E tati nima Kirisito te amaka,
era yosehari. Kirisito abono nima e teha e amake, Teoso ka me e. Kirisito era yose ka
Kirisito wato e nafimisate e amake, Teoso ati ehene.

Tera me yosemarabone teke.

20 Kirisito ati te nofawaha bofe ka yama tera yosi fawa kere. Himataba bofe ka yama
tera yosematasahabone te ati nineri?
21 "Haha yama te tama kariyahi", me ati te me amake, bofe ka mati. "Haha te kabarihi
niyahi. Haha te boyo rihi niyahi", me ati te me amake.
22 Me ati e na fara me ati me kamininekе, Teoso ati amare me kamina mati, tera me
kanawana mati. E tafa e tefe ahabate amake. Makoni me ati te mitarabone teke.
23 Me ati nima e ehene ni ya hine ya yama wawato me awi ya e awi tohahaba e amake,
yama e watora e. Yama wawato me awi e tohahaba e amake, yama nawaha e hiri naro
fara e ati ihi, e amosabone e Teoso ni ya. Era e nafimihaba e amake. Yama hiyara e
karimaba e amake e abono ya fara e ehene. Yama wawato me awi e tohaha Teoso yama
hinofa e hiri namone e ati na e ati boti hiyara yama hinofa hiri ni e fawa raba e amake.

3

1 Teoso Kirisito hiri name tera hiri nama naka, Kirisito ya te tabaha te. Makoni neme
ka yama te nofahabone teke, Kirisito itari karo, Teoso ka kanihina ka ya.
2 Bofe ka yama te nofarabone teke, neme ka yama te nofaha te.
3 Kirisito te nofawaha te ahabete teke. Te yati namake, Kirisito ya te tabaha te, Teoso
hiri hinamari. Te yati nami awihinakere mata.
4 Kirisito kame ya te yati nami awi yokana tohatehabone teke, yati name ehene.
Taminabote me te tohahabone teke fahi, he ya te tabaha te.

Yama hiyara te hiri namarabone teke.

5 Makoni te ati boti ka yama hiyara te nahabihabone teke, bofe ka yama tohaharo.
Tika yibote amara ahi tirahabone tike. Noko tiniharihi tinahaboneke. Yama hiyara
tabiyo tiwarabone tike. Me one ka yama aawawa tirahabone tike. E ehene e ni ya me
ihi nima e ehene nabone eke, yama kanamori me nofaha mati.
6 Me one Teoso yama hinofa me hiri ra me ihi e nineke ahi. Makoni Teoso mera
nahabihibonaka.
7 Hibati ka te ehene e nemete teke, me ihi nima, yama hiyara te hiri na te.
8 Yama hiyara te hiri namarabone teke, e naro ahi: te hamariyahi. Katoma te hiri
riyahi. Yama hiyara hiri ni te nofariyahi. Hiyara te kaminarabone teke. Yama habosia
te kaminarihi nabone teke.
9-10 Keye te hiri rabone teke te ka one me ni ya. Te ati boti yati tohawake, Teoso ati
ehene. Hibati ka te ehene te hiri namariyahi, hibati ka te ati boti ka yama hiyararo.
Hibati ka te ati boti makari nima te amake te sota tonaharo. Te ati boti yati te akawaha
teke. Teoso te watowahake. Teoso nima te nawahakibone.
11 Kirisito ka me abe nofate me amake, me nafi. Keresia ka me toha, soteo me toha,
bara me toha, yawa toharawa, yama aahi me toha, yama aahi me amara me toha, na
fara me e tohineke Kirisito ka me e tohaha e, Kirisito ya e tabaha e, e nafi.
12 Teoso tera kakatikemata amaka, hinaka mebone me te. Tera nofaka. Makoni me
one te aawawa nabone teke. Te yahahabone teke. Te amosamone te ati rabone teke fara
me te. Te hamarabone teke. Te yawakabote rabone teke me ni ya.
13 Me ihi hiyara me te noki nabone teke, me ihi te wati nawahamara te. E ka Hiti te
ehene wati nawahamakara. Makoni ehene nima te ehene nabone teke.
14 Te abe nofahi. Ha ita amosake haro. Te ehene e ni ya te amosi yokana tohahabone
teke. Te abe nofi ya e oharia nima te nabone teke.
15 Te one me mono ni te wati karabone teke, Kirisito ati ehene. Tera ha nemari amaka,
te ohariabone te, te abe mono ra te. "Teoso faya amake", te ati nabone teke.
16 Kirisito ati wato yokana te tohahabone teke. Yama te watohi, te abe kanawana te
Kirisito ati ya. Te one yama hiyara me hiri na, "Te ehene e rabone teke", te ati nabone
teke me ni ya. Teoso tahi yoro tokane te hiri nahi te one me ni ya, Teoso te kahiyara te.
Te ayakabone teke Teoso ni ya, te ati boti ya, "Teoso faya amake", te ati na te.

17 Fara yama te hiri na e ka Hiti Sesowi te wati nawahabone teke. Fara yama te kamina
Sesowi te wati nawahabone teke, "Teoso faya amake", te ati na te e ka abi ni ya, Sesowi
ino te hiri na te.

Te fanaha tera oyose oke.

18 Fanawi te ka yibote me ati te tokatabahi. Te ehene e na amosaboneke, e ka Hiti ka
me te.
19 Makiti te ka yibote te nofahi. Yama hiyara ya te hiri karawariyahi.
20 Matehe fara abi ya ami me famaha me ati nafi nima te ehene nabone teke. Te ehene
e na amosaboneke, e ka Hiti ka me te.
21 Makiti te ka matehe hora ni te nafirabone teke. Me kokoriri riyahi te ehene.
22 Yama aahi tihaha fare tika hiti ati nafi nima tiwehene nabone tike. Tiwati e rabone
tike ahi: "Oko hiti owa awahi ati okatabehibonaka, owa nofehibonaha", tirahabone tike.
Tika hiti tikeyerabone tike, e ka Hiti ehene.
23 Yama nafi hiri tina tika hiti tikeyerabone tike. Tiwati boti e nabone tike ahi: "E ka
Hiti onarifa oke. E amara onarifine oke", tinahabone tike.
24 E ka Hiti Kirisito tinarifine tike. Efe tiwa kakawatehibonaka yama toyabo ya. Afa
tiwatowahine tike.
25 Me ihi hiyara me ka yama hiyara manakone Teoso nahabihibonaka, me nafi. Me
hasi naba me wataraba me amake.

4

1 Yama aahi me tikiha me kakatomi yokana tihahabone tike, me ka hiti tihaha tiwa.
Yama tiwato tike haro: tika Hiti na naka, winahari neme ya.

Teoso ha ni te fawa rabone teke.

2 Teoso ha ni te fawa rabone teke. Te ati katamoriyahi, "Teoso faya amake", te ati na
te.
3 Otara te ora, nabone teke, Teoso yama howa toni yofi kabona karo, Kirisito tamine
ota kaminibone ka yama, Kirisito tamine me hiwatorehimata hibati ya. Efe Kirisito
tamine kamini ehene ofoya oke.
4 Namo yokana ohehibona onareka me ni ya, Teoso yama hinofa hiri obone karo.
5 Yama te hiri naba te kakatomiyahi, Teoso ka me amara me ni ya. Yama te siba nahi,
yama amosa te hiri naba te.
6 Me te hiyara te yahahabone teke, te atibone te watohabone te, tera me aate ni ya,
me ati e na mati ahi, "Himataba Sesowi tinofine tiri?" me ati na mati.

Owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

7-8 Sesowi nonofa Tikiko tohe oyosehara oke te ni ya, ehene e nebonaha ahi: otamine
nafi kamina, te ati boti yayai ni, nebona onahari. E ka owa amaka, onofari. Owa narifi
fawa nofare amaka. Owa ya fame e ka Hiti narifi nofe amaka.
9 Sesowi nonofa Onesimo tohehi ya famahareka. Onofa, oka. Kirisito nofi fawa kara.
Te ka owa amaka. Ota tamine nafi me kaminaboneke te ni ya.
10 Arisitako tera nofemona ati nareka, ota te na ota, kateya ya. Mako tera nofa nemona
ati nareka, Banabe batise biti. Okominareka hibati ya, te kakatomehibona onahari,
tokome ya te ni ya.
11 Sesowi Sosito tohahi tera nofa nemona ati nareka. Fara me amake, soteo mati, owa
ya me tabaha mati, Teoso ka towisawa ka yama ota ahi na ota. Owa me yayai niharake.
12 Ebafara Kirisito Sesowi nanarifa tohe tera nofa nemona ati nareka. Te ka owa
amaka. Tera ora ni fawa kara, te wahihabone te, fare Teoso yama hinofa wato yokana
te tohaha te.
13 Okomina okobona te ni ya. Tera ora ni nafihareka kasiro ya. Raotiseya ka me toha,
Erabori ka me toha, na mera ora nofe amaka.
14 Metiko Roka onofe Tema ya famehi tera me nofamone me ati, narake.
15 Raotiseya ka Sesowi nonofa me onofa owati te kaminabone teke me ni ya, Nifa toha
na ni ya, Kirisito ka me toha na me ni ya, hinaka yobe ka heoniao ka mati.
16 Oko yama hani ati yabi te hawa tohi ya Raotiseya ka ati me hiyaba hinahaboneke,
Kirisito ka mati. Raotiseya ka me ka yama hanibone rawi okana ati te yaba nabone teke.
17 Owati te kaminabone teke Akibo ni ya, e naro ahi: "E ka Hiti tiwa yosehi yama
hikamina hiri tinahabone tike, hinaka yama ahi tina tiwa", te ati nabone teke.
18 Ha owa Baoro oha yama hani rawi oke waha, fara oyehe ya, tera onofamone ona
owa. Owa ya te ati katamoriyahi, ofoya owa. Teoso yahehibonaka te ni ya.

1 Tesaronika
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tesaronika ka me ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Ha owa Baoro ama oke. Sira, Timotio ota na yama hani ota rawi nineke, te ka yama
hanibonehe, Tesaronika ka Sesowi nonofa me te. E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi
Kirisito me fama me ya te tabake. Tera ota ha kana otake, Teoso yahabona karo te ni
ya. Teoso tera kakatomehibonaka.

Teoso ati te nofawaha te tamine me mitahamoneke, tabora one ka mati.
2 "Faya amake Teoso", ota ati nofa ota amake, Teoso ota ha na ota, ota ati fawa ra ota,
te ehene amosa ota wati nawaha ota, te nafi.
3 E ka abi Teoso ota ha na te ehenero ota kamini nofa ota amake, e ka Hiti Sesowi
Kirisito ati te nofaha te, Sesowi te nofi ka yama te ahi na te, Sesowi noki ni te fawa ra
te.
4 Ota ka one me te amake, Sesowi nonofa me te, Teoso tera nofehi te. Yama ota watoke
haro, Teoso tera kakatikamata ka yama, hinaka mebone me te.
5 Hiyara amosa ya tera ota kanawana ota ati ohariraharo otake. Teoso Kanamori sawi
kita neri amaka ota ni ya. Makoni Teoso tera kakatike ka yama ota watoneke. Hiyara
amosa ota kamina ota watoharo otake, keye amararo. Te ni ya ota sawiha ota ehene
amosa te awaharo te amake, tera narifi ota nofaha ota, hiyara amosa wato yokana te
tohahabone te.
6 Ha te ota ehene nima te ehene, e ka Hiti ehene nima te ehene, naro te amake.
Sesowi tamine te mite ati te nofehiri amaka. Yama nawaha nafiha nakene te ni ya. Te
yayai naro te amake, Teoso Kanamori ehene. Makoni Teoso tera kakatike ka yama ota
wato nineke.
7 Faya te ehene ya me ihi tohawaharoke, Sesowi nonofa me nafi, Masetonia ya Akaya
famaha ya me wina mati.
8 Teoso ati te nofawaha te tamine me mitahamoneke, Masetonia ya Akaya famaha ka
mati. E ka Hiti ati toka kanikima nemonaka fara tabora nafi nima, te tamine me miti
karo. Te tamine ota kaminaba te tamine kamini hasi naba watamara awineke te tamine
miti me nafi hawa toi karo.
9 E tamine me wati nawahi nofahamone me amake, Teoso ati ota kamini ka ota ati
te nofahamone me ati na mati. Makoni te tamine ota kamini nafirabone otake mata,
te kamini me hawa tohi karo. Teoso yati hiri ni tohaha me te nofamateramone me ati
nofahamone me amake. Ha ita Teoso yokana tohehi yati ne te nofawahatehamone tera
me wati nawahi nofahamone me amake.
10 Tera me wati nawahi nofahamone te amake, Teoso biti Sesowi te noki namone te,
kamatehibana neme ya. Efe Teoso yati hinihamematamonaka. Era kasomatebonaka, e
ka yama hiyara manakone watateraboneе.

2

Ota ehenero te watoke.
1 Sesowi nonofa mati yama te watoke haro: ota sawiha te taboro ya hine ya ota
sawiraro otake.
2 Ota kobo nibone ya Tesaronika ya ota taminero te watoke. Firibo ka otara me kako,
otara me hora, naro ota amake, me ati hiyara me hiri na mati. Otara me kakokene toki
ota nakomeraro ota amake Tesaronika ya, hiyara amosa ota kaminabone ota te ni ya.
Te ni ya ota kakeha te ka one otara me kakokene e ka Teoso ota kitibone ta neri amaka,
me ota nakomerabone ota, hiyara amosa ota kaminibonemakoni te ni ya.
3 Yama hiyara amara ya tera ota kanawanaharo otake, Teoso ati tamine amose ya tera
ota kanawana ota. Tera ota keyeharaharo otake. Ota ati boti amosaro ota amake, tera
ota kanawana ota.
4 Hiyara amosa ota kamina ota ati Teoso nofehibona ota ati te ota amake, ohariari.
Me one ota ati nofi ya me hinofa, me hinofari ya me hinofarihi, hinahaboneke. Teoso
ati ehene amaka, hiyara amosa ota kamini karo. Teoso ota ati boti watoka. Ota ati boti
amosi ya Teoso hiwato, ota ati boti hiyari ya Teoso hiwato, hinahaboneke.

5 Teoso ati ota kamina tera ota keyeharaharo ota amake, te ehene amosamone ota ati
nama na ota atiba watara ota. Te ka yinero ota nofarihi naro ota amake, Teoso ati ota
kamina ota. Ota ehene Teoso watoka.
6 Te ati amosa yana ni tabiyo ota awararo ota amake, otara te kahiyara te. Me one ati
amosa tabiyo ota awarihi, te ota amake.
7 Ota ka yamabone ota aate rihi naro ota amake bisa te ni ya, Kirisito ka yoyose me
ota tohakene. Tera aate ni ota nofemenehe, tera ota aate nenero otake ota ka yamabone
ya. Ota sawiha te taboro ya ota yahaharo ota amake. Hinamatewe mati hinofe mati
yoari ya hinafawehi nofi nima tera nofi ota naro ota amake.
8 Hiyara amosa kamini ota oharirahаro ota amake. Tera ota nofi kiti ka fara yama nafi
tohinima na ya tera ota hiri kanaharo ota amake. Tera ota nofaharo ota amake kasiro
ya.
9 Ota ehenero te watoke haro. Te taboro ya ota sawiha hiyara amosa ota kamina ota
ka yama ahi ni nafiharo otake. Yama wa toni ya yama ota ahi, yama soki ya yama ota
ahi, na tohaharo ota amake, te ka yama ota nikarihi, te ka yinero ota nikarihi, nibone
karo, ota tefe manakonebonehe.
10 Hine ya yama Teoso hinofa ota hiri nabone ota ati naro otake. Ota ehene amosaro
otake Sesowi te nofawaha te ni ya. Ota ehene hora kanahaba watararoke. Ota ehene te
wato, ota ehene Teoso wato, naka bisa.
11 Inamatewe bati hinofe nofi nima tera nofi ota naro ota amake.
12 Sesowi nofi te fawa rabone ota ati naro otake. Yama hiyara te hiri rihi nabone ota
ati naro otake, te ehene amosibone karo Teoso ni ya. Efe tera ha naka, hinaka towisawa
ya te tabatehabone te. Faya amosabote yokana me te tohatehaba te amake, Teoso amose
karo mata ya.

Yama nawaha te hiri naro teke, te one tera me kakoa te.

13 Teoso ha ni ota fawa nofara ota amake, "Faya amake", ota ati na ota, te ehene.
Teoso ati ota kamina ota ati te mita e ati amaramone te ati naro te amake. Teoso ati
yokanamona te ati naro te amake. Keye amakere. Teoso ati yokana amaka, ota kaminari,
te nofawahari. Teoso ati te nofaha Teoso tera namosaka.
14 Soteya ka Teoso ka Sesowi Kirisito ya me tabaha me nima te naro te amake, yama
nawaha te hiri na te, te one tera me kakoa te. Yama nawaha me hiri namaro me amake,
soteo me me hikakoa mati, fara me one, Sesowi ati nonofa me amara mati.
15 Soteo e ka Hiti Sesowi me nabowa, Teoso ati kakamina me me waka, nemetemoneke.
Otara me kako, namaro me amake. Me ihi hiyara me ihi Teoso nofatere amaka. E nafi
kakako me amake, soteo mati.
16 Sesowi tamine ota kaminabone ota ati namaro otake, soteo me amara me ni ya,
Teoso mera kasomabona karo. Soteo otara me kayawamaro me amake, ota toki me
nofara mati soteo me amara me ni ya. Me ihi hiyatera me amake mata ya, me ihi e na
fawa ra mati. Makoni me ihi manakone Teoso nahabiwaka waha.

Tera yaka onahabone onahara oke.

17 Ota tamine ota kaminawahabone otake. Ota ehene amara ota tohaba na ota ati boti
ya te tohaba raro te amake. Tera ota wati nawahakene, tera ota wati nawaha naro ota
amake. Tera ota awinima na ota tokomabone ota ati hiyawarima nofa ota amake, tera
ota awinima na ota.
18 Tera ota yaka nabone ota ati na otake. Ha owa Baoro oha tera yaka onahabone ona
owati hiyawarima na Satanaisi otara kayawi fare tohi nofe amaka.
19 Tera yaka onahabone onofa ama oke, te ehene amosa owa yayai ni karo. E ka Hiti
Sesowi kame ya tera ota kahiyaratehabone otake, te ka yama amosa ihi. Ota ehene
amosamone Teoso ati tehibonaka, te ehene amosa ihi. Ota yayai te ota amake, te ka
yama amosa ihi.
20 Keye amakere. Te ehene amosi ka ota tamina ota yayai nabisa otake.

3

Te tamine omitara oke.

1 Tera wati nawahi ota fawa ri ka ota teme namataro otake Atena ya, ota fami.
2 Ota ka owa Sesowi nonofa Timotio tohahi ota toyoseme tokomeri amake fahi te
ni ya. Ota ya tataba amaka, Teoso ka yama ota ahi na ota, hiyara amosa ota kamina
ota, Kirisito tamine. Efe ota toyosemeri amaka, tera narifebonaha, Teoso ati ya tera
kanawanehibonaha, te kitahabone te, Teoso ati kiti te watohabone te,

3 Teoso ati nofi te fawa ribone karo, tera me kakokene te ati ra te. Yama te watoke
haro. Teoso ati ehene amaka, yama nawaha e hiri ni karo, era me kako ka yama.
4 Aya ota sawiro ya te taboro ya, te warabo ota nima naro ota amake, era me kakobone
ka yama ota kamina ota. Fara ota ati niroma yama nineke.
5 Te tamine omitamari ka Timotio oyosemaharo oke fahi, Sesowi ka yama te hiri
na te ehene awehibonaha, te tamine miti tabiyo owi karo. "Aya yama nafi tera ota
kakanawana tohiro nofi te fawa na awineni? Satanaisi tera totomi ni nafi ka te kiti
fawa nirani ha?" onaharo ama oke, owati boti ya.
6 Timotio kamahareka waha, te tamine amosa kakamari. Teoso kiti te watosa namone
ati nareka. Te abe nofahamone ati, nareka. Otara te wati nawaha te yayai nofahamone
Timotio ati nareka. Tera ota awi nima na fara ota nima te namone Timotio ati nareka,
otara te awi nima na te.
7 Yama nawaha nakene ota ni ya. Ota yayai na otake te tamine amosa Timotio
kaminame karo ota ni ya. Sesowi ka yama te fawa niri ka ota yayai na otake te ehene.
8 E ka Hiti Sesowi ya te tabi yokana tohi ka ota yayai ke waha.
9 "Faya amake Teoso", ota ati nawaha otake kasiro ya, te ehene. Ota yayai ni nafike e
ka Teoso nokosi ya, te ehene.
10 Yama wa toni ya yama soki ya Teoso ota aate nofa ota amake kasiro ya, tera ota
yaka nabone ota. Yama te watomatara ya tera ota kanawanahabone otake, Teoso ati
yati nofi yokana te tohawahabone te.
11 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi famehi me ati amosabone one oke, tera ota yaka
nibone karo.
12 E ka Hiti ati ehene te abe nofi nafimisa, me nafi nofi te nafimisa, nabone teke. Tera
ota nofa fara ota ehene nima te ehene nabone teke.
13 Manakobisa e ka Hiti Sesowi he nonofa me ya tabehi kame ya te ka yama hiyara
wataterabа te amake te ati boti amosa te, e ka abi Teoso nokosi ya.

4

Te ehene nafi amosahi Teoso ka me te tohaha te.

1 Faya tohakibone, yama hani karo. Tera ota kanawanaharo ota amake, te ehene
amosa ihi Teoso yayai nabona karo. Yama amosa te hiri nawahamone teke. E ka Hiti
Sesowi ati ehene tera ota hiyaramatasake, te ka yama amosa nafimisibone karo mata
ya.
2 Ota ati e nineke ahi, ota ati te wato karo, tera ota yoseharo ota, e ka Hiti Sesowi ati
ehene.
3 Teoso ati amaka hari: Te ehene nafi amosahi Teoso ka me te tohaha te. Te ka yibote
amara te ahi rabone teke.
4 Tera te ma kanahabone teke, te ehene amosamone me one ati nabone te, Teoso ka
me te tohi karo.
5 Bara Teoso me watora me fanawi ahi ni nofi me oharite me amake. Te ehene e na
watarabone teke.
6 Yama hiyara e na te hiri rabone teke te ka one me ni ya, Sesowi nonofa mati. Me ihi
e na me ihi manakoneba Teoso ta neba amaka. Afa yama ya tera ota kanawanaharo ota
amake, te narabo ota nima na ota.
7 Teoso ati ehene te ka yibote amara te ahi rabone teke. Fara yama Teoso hikamina te
hiri nabone teke, Teoso ka me te tohi karo.
8 Haha hiyara ota kamina te nofaramone te ati ni ya, Teoso ati te nofarabone teke. Ota
ati amakere, Teoso ati amaka. Efe Kanamori ta tehi amaka te ni ya.
9 E abe nonofa ka yama ya tera ota kanawanibana ha ota yama hani ya? Fare Teoso
tera kanawanate amaka, te ka one me te nofibone karo.
10 Masetonia ka Sesowi nonofa me nafi te nofahamone teke. Tera ota hiyara-
matasabone otake, me nofi te nafimisahabone te mata ya.
11 Te yobi ni fara toharabone teke te ka one me tabori ya. Te ka one me ka yama te
hora karahabone teke. Fara te ka yamabone te ahi nahi. Ota ati e naro ota amake, tera
ota kanawana ota.
12 Fara ota ati nima te ehene ni ya, te ehene amosa Sesowi nonofa me amara me awi
ya te ehene amosamone me ati naboneke. Yama te ahi nabone teke, fara te tefebonehe,
me one ka yama te kanikaribone karo.

Sesowi me nofaha me ahaba me wamisamatehaba me amake.

13 Tera ota kanawanahabone otake, Sesowi nonofa me ahaba me tamine te watohab-
one te, haha Sesowi me kihara me ati kamoniri nima te ati kamoniri rabone te.

14 Sesowi nima me tehaboneke, me ahaba mati. Sesowi ahabe, wamisamematamonaka. Sesowi me nofaha me ahaba me wamisama, tehaba me amake tasa, fare Sesowi wamisami nima me wamisami naba mati. Manakobisa Sesowi kame ya he ya me tabateboneke.
15 E ka Hiti ati okominabone oke ahi. E kitasa ni ya e ka Hiti kame ya e tai toarabone eke, me ahaba me nokosi ya.
16 E ka Hiti kisamatehibonaka mera yosehari, ati kitahari. Teoso nanarifa me ka towisawa ha ni kita, nebonaka. Teoso ka hohori ati sai, tehaboneke. Aya Kirisito nonofa me ahaba me nahomisami tai toatehaba me amake.
17 Manakobisa e kitasa na e tokomisa, tehaba e amake, e ka Hiti e kobo naba e neme sabi boti ya, me ahaba me ya e tabahabone e. Faya e sawitehaba e amake fahi e ka Hiti ni ya yama fara tohaha ya.
18 E ahaba ka yama te watowai ka te abe narifabone teke, te ati amosa ya, te ati kamoniribone karo.

5

E ka Hiti amo nibona e watoraba e amake.

1 E ka Hiti amo nibona ka yama ya tera ota kanawanarabone otake,
2 yama te wato karo hibati ya. Yama boboti kamaba ka amo ni e watotere amaka. Afa nima yama tehaboneke. E ka Hiti amo niba e watoraba e amake.
3 E fanawi nabati kome bata hikana nima, me tehaboneke, Sesowi nonofa me amara mati. Yama nafi amosake e ni ya, me ati na me ni ya yama hiyara kitaha kakekabote tehaboneke hibati ya. Me hasi raba me amake fahi.
4 Ha te ta te tohakere yama soki ya. Yama soki ya e tohi ya yama kakehaba e watorabone eke. Ha te ta yama kakehaba te watoke. Yama boboti me bata hikana me nima te rabone teke. Afa yama amo ni tera bata karahaboneke.
5 Yama oye ka me te amake. Yama wehe ka me te amake, te nafi bisa, yama kakehaba te watoha te. Yama soki ka me e amakere, ha e.
6 E amo rabone eke! Haha Sesowi me nofara me nima e rabone eke, me amo na mati. E tonokoabone eke, ha e, e ati katamoraha e. E kitahabone eke, yama hiyara e nofara e.
7 Yama soki ya me amo, yama soki ya me hano, te me amake.
8 Ha e ta yama wehe ka me e amake. E kitahabone eke, yama hiyara e nofara e. Sesowi ati e nofa, e one me e nofa, nabone eke. Saotato me nima e nabone eke, me baki babari kana me weyeri na mati, me ahabaribone karo yama mowa ni ya. Sesowi ati e nofi ya e one me e nofa ni ya Teoso era kasomebonaka, fara saotato me nima, me ahabara mati. Teoso era kasomebona e noki nabone eke. Saotato me nima e nabone eke, me tati bori me weye na mati. Teoso era kasomebona e noki ni ya era kasomebonaka, fara saotato me nima, me ahabara mati.
9 Teoso era kakatikamatamona ya hamarebona ati nematamonaka e ni ya. E ka Hiti Sesowi Kirisito ehene ya Teoso era kasomi nofehimatamonaka, e watamatara e.
10 Sesowi kame ya e kitasa na Sesowi ya e taba, e ahaba Sesowi ya e taba, nabisaboneke. Sesowi ahabematamonaka, e tabatibone kari Teoso ati ehene.
11 Teoso ehene amose te wato ka te abe narifabone teke te ati amosa ya. Yama e na te hiri namoneke hibati ya.

Yama Teoso hinofa te hiri nabone teke, Kirisito ya te tabaha te.

12 Tera ota hiyarabone otake. Aya tera me narifi nofaha, me te kahiyarahabone teke, Sesowi ati ya tera me kanawana mati. Teoso ka yama me ahi nofa me amake.
13 Me te kahiyarahabone teke kasiro ya. Me nofi mati te tohahabone teke, tera me narifi karo. Te abe mono rabone teke.
14 Ota ati te mitahi. Haha yama me ahi ra me te hora nabone teke, yama me ahi nabone mati. Haha me kokoma na me te narifabone teke. Haha me kitara me te narifa, nabone teke. Me te noki nabone teke, te yawakabote ra te, me nafi.
15 Tera te kakatomahi. Haha me ihi hiyara te ni ya afa me ihi nima te ehene rabone teke me ni ya. Te ehene amosabone teke te ka one me ni ya, me nafi ni ya bisa.
16 Te yayai ni fara tohanawi nabone teke.
17 Teoso hiyari te fawa rihi, nabone teke.
18 "Faya amake Teoso", te ati nabone teke, yama nafi ya. Te ehene e nabone Teoso ati nareka, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
19-20 Teoso Kanamori oyene te nawiriyahi. Te ka owa Teoso ati wasihimona ati ne ati te hora kasariyahi.

21 Yama nafi te awahi, te watohabana. Te ka owa ati Teoso ati yokana tohe ya ati te
nofehibonaka.
22 Ati Teoso ati tohare ya ati te tohihibonaka.
23 E taminate e amake Teoso ehene. Fare Teoso amosi nima te amosi nabone teke, fare
Teoso ehene. E ka Hiti Sesowi Kirisito kame ya yama hiyaraba wataraboneke te ni ya,
te kanamori ya te abono tabaha ya, Teoso ati ehene.
24 Teoso ati ehene Teoso ka me te tohate te amake, hibati ya tera ha namatamona karo.
Fare ati ya te taminabone teke, ati fiya totere karo.
25 Teoso te ha nahi otara te ha kana te.
26 Sesowi nonofa me nafi ota nofake. Me noki baki te totoma nakehi, ota ati te
kaminabone te, me ota nofahamone ota ati na ota.
27 E ka Hiti ati ehene tera oyose okibone. Afa yama hani ota ta naha ati te yabahabone
teke, Sesowi nonofa me nafi ati himitabonehe.
28 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahehibonaka te ni ya.

2 Tesaronika
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tesaronika ka me ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1 Baoro ama oke. Sira ya Timotio me famaha me ya otaba oke. Te ka yama hanibone amake haro, Tesaronika ka me te tohaha te, Teoso ka mati. E ka abi Teoso ka me te amake, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari.
2 Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha me yahahaboneke te ni ya, tera me kakatomaha mati.

E ka Hiti kamehibonaka.
3 "Teoso faya amake", ota ati nofa ota amake, te ehene, Teoso ati nofi te nafimisaha te. Te abe nofi nafimisa, nineke. Yama siba kere haro, "Teoso faya amake", ota ati ni karo.
4 Tera ota kahiyarake sitati one ka Teoso ka me ni ya, Teoso ati nofi te fawa ramone ota ati na ota. Me one tera nofara Teoso ati nofi te fawa rineke.
5 Yama nawaha te hiri nineke Sesowi te nofi karo, Teoso ka towisawa. Teoso te kiti awehi ati ehene hinaka towisawa ya te tabatehabone teke. Teoso ehene e ne amosaka.
6 Tera me katoma te manakone Teoso awehibonaka, amose kari.
7 Te ya ota taba era kasomatehibonaka, Sesowi kami yofi kane ya. Kisamatehibonaka, he nanarifa me ya tabahari, me kitaha mati. Yifo hiri ni natehaba amake.
8 Me ihi hiyara me ihi manakone Teoso nahabitehiba amaka, Teoso me watora mati, hiyara amosa me nofara mati, e ka Hiti Sesowi hikaminaharo.
9 Me ihi hiyara me ihi manakone natehaba me amake. Me ahabatehaboneke Teoso ati ehene. Afa me e ka Hiti ya me tabateraba me amake, e ka Hiti amosari, kitahari.
10 E ka Hiti kame ya me nafi hikahiyarebonaka, he ati nonofa me ihi me wati nawaha mati, me ihi amosa mati. He ati nonofa me hikahiyara, hitehibonaka. Te toha, tehabone teke, ota ati te nofimaro karo, e ka Hiti tamine ota kamina ota.
11 Makoni tera ota ha kani nofa ota amake, te ehene e ka Teoso nofehibona te, te ahabi ya te nahomisami ya te winahabone te, Teoso taboro ya. Tera ota ha kana nineke, Teoso ati nofi te nataminabone te, kiti ehene. He ni ya te ehene amosabone te ati na te ehene amosabone ota ati na otake, kiti ehene.
12 Te ehene amosa me awi ka e ka Hiti Sesowi me kahiyaraboneke. Tera me kahiyara naboneke Sesowi amose ehene. E ka Teoso ati ehene amaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari, me yahi karo te ni ya.

2

E ka Hiti kamakara mata.
1 E ka Hiti Sesowi Kirisito te watoke, kamatehibonaha. Kame ya era nakame ya era yabamatehibonaka.
2 E ka Hiti amo ni kobo ni hawa toemona me hine awaka te ni ya. Teoso Kanamori atimona me ati na me awineke. Me one atimone me ati, na me awineke. Owatimone me ati, na me awineke, yama hani rawi okanamone owa. E awakere. Afa me ati te nofarabone teke. Te watorabone teke.
3 Tera me keyehariyahi. Sesowi kamakara mata. Sesowi kamamatare ya mata me tamaha Teoso me kakotehaba me amake, Teoso me nofamara mati. E ka owa kaketehiba amaka, yama hiyara hiri tehibana, Teoso hinabowatehibana.
4 Efe teoso me nafi nofatereba amaka. Ati e tehiba amaka ahi: "Ha owa ta yama wato mati oha oke. Teoso yama me wawato raba ke", ati tehiba amaka. Efe itaritehiba amaka, Teoso ka yobe ya. Efe hahi Teosomona ati tehiba amaka.
5 Hibati ya owati yana na ama oke, haha yama okominaha owa te ni ya.
6 Owa te watoka hari, efe ehene kakerari mata. Fare amo ni ya kaketehibonaka.
7 Yama hiyara hiri ni me yana tonaharake, hiri ni me hikehemoharo, afa yama Teoso hikaminaharo e ni ya. Owa ehene yama hiyara kakekere mata. Hahi watamare ya yama hiyara kaketehaba amake waha, yama hiyara yokana.
8-9 Faya yama hiyara hihiri kakehibonaka fahi, Satanaisi ehene, yama fotaha watohari Satanaisi ati ehene. Efe mera keyeheba amaka. E ka Hiti Sesowi kame ya hinabowatehiba amaka. Sesowi fo hinisatehiba amaka, ahabebana.

10 Efe hahi ehene hiyare mera keyehatehiba amaka. Teoso ati miti me nofari ka Teoso me hinahabihatehaba me amake. Teoso ati me nofehemenehe Teoso me hikasomehene me amake.
11 Afa Teoso ati me nofari ka keye ya me me hikeyehaba me amake, Teoso ati ehene, keye amaramone me ati nabani mati.
12 Haha Teoso ati keye amare me nofara me manakone natehaboneke Teoso ehene, yama hiyara hiri ni me nofa mati.

Ota ati nofi te fawa riyahi.
13 Ha te ta Teoso tera nofaka. Tera ota nofabisake. "Teoso faya amake", ota ati nineke, te ehene. Teoso tera kakatike tera wasihi tera kasomebona ati nemari amaka. Tera kasomebona Kanamori yosehimari amaka, Kanamori tera tonihawahebonaha, hinaka mebone me te. Teoso tera kasomebona ati nareka, ati keye amare ati te nofe kari.
14 Te ni ya hiyara amosa ota kamina Teoso tera ha nemari amaka, ati te nofehibonaha. Ati ehene te oya kabisabone teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito oya kane karo.
15 Makoni ota ati nofi te fawa riyahi, tera ota kanawana ota. Ota ka yama hani ati nofi te fawa rihi, niyahi.
16 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama era me nofi ka era yayai ni me fawa nitera me amake, me yahi karo e ni ya. Makoni Teoso e noki nineke, keye hiri tere e watohari.
17 Te ati boti kitahabone teke, Teoso ehene. Yama amosa nafi te hiri, hiyara amosa nafi te kamina, nabone teke, Sesowi ehene.

3

Otara te ha kanahabone teke Teoso ni ya.
1 Otara te ha kanahabone teke, Teoso ati ota kamina ota. Ota ati e na otake ahi: Teoso ati tokakanikima nebona ota ati na otake, fare tokimari nima te ni ya. Me nafi Teoso ati kaminawahabone ota ati na otake, Teoso ati amosemona me ati na mati, fara te ati nima.
2 Me one Teoso ati nofara me nake, me ihi hiyara mati. Afa me ihi Teoso te ha nahi, otara kasomebana.
3 Teoso ati tohaweba watatere amaka. Teoso ehene Teoso ati nofi te fawa terabone teke, Teoso tera nakite karo. Teoso tera kakatomatehibonaka, yama hiyara tera boyo ribone karo.
4 Yama ota kamina yokana te hiri namone ota ati na otake. Teoso tera narifebonaka, yama ota kamina hiri ni te fawa rabone te.
5 E one me te nofahabone ota ati na otake, fare Teoso era nofi nima. Teoso nofi fara te tohahabone teke, fare Kirisito nima.

Te one yama me ahi raba me wataraboneke.
6 E ka Hiti Sesowi Kirisito ati ehene ota ati e nineke ahi: Sesowi nonofa yama ahi ni me fawa na me ni ya te tohaba nabone teke, yama ota kamina nima me ihi ra mati, tera ota kanawana ota, ota sawiha ota te ni ya.
7 Fara ota ka yama ahi ni niroma te ka yama ahi ni nabone teke. Owa te watoke owati fiya tonahaba watara tera oyose owa, yama te ahi nabone te. Te ni ya ota sawiha yama ahi ni ota fawa raro otake.
8 Otara te natafi ka yamata manakonebone ota ta naro otake. Ota ka yama ahi ni nafiharo otake, ota tefe manakonebonehe.
9 Ota tefe hinitaba ota kanikenero otake te ni ya, tera kanawani manakonebonehe. Fara ota ka yama ahi ni nima te ka yama ahi ni nabone ota ati naro otake.
10 Haha yama me ahi ra me te natafarahabone ota ati naro otake, ota sawiha ota te ni ya.
11 Te one me tamine ota mitaha otake, yama me ahi ra hine ya siwa ni me oharia mati.
12 Ota ati e nineke ahi, haha me ni ya: me ka yama ahi ni amosabone e ka Hiti Sesowi Kirisito ati nareka, me tafe manakonebonehe.
13 Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke.
14 Hehi yama hani ati nofare ni ya te tohaba nabone teke, kokoma nabona karo.
15 Te tohirebonaka, hine ya te kemeyerebonaka. Sesowi nonofa amaka. Yama hiyara hiri namareba narabo te nima nebanaka.

E ka Hiti yahehibonaka te nafi ni ya.
16 E ka Hiti ati ehene te ati boti amosi fawa rabone teke yama nafi nima. E ka Hiti sawi fare tohehibonaka te ni ya.

17 Baoro ama oke. Yama hani rawi okine oke, yama hani kote bite yotoharo. Oko yama
hani rawi ni e te ama oke ahi, owehene tohi ka yama te watohabone te, yama hani awi
te awi ya.
18 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahebonaka, te nafi ni ya.

1 Timotio
Baoro ka yama hanimetemone amake, Timotio ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso owa yosehi owa, era kakasoma tohahari. Kirisito Sesowi toha, nemari amaka, owa me yoseha mati. Efe ehene Teoso e noki nineke, era kasomi forima tehibonaha.
2 Timotio tika yama hanibone amake haro. Timotio okatao yokana nima tine tike, Teoso ati tinofi karo fara owa nima. E ka abi Teoso yahebonaka tiwa ni ya, e ka Hiti Kirisito Sesowi famahari. Tiwa me kakatomaboneke.

Hiyara bara me kamininekе.

3 Tisawimatabone onahara oke Efeso ya. Aya okomi ya Masetonia ya tinarabo nima onahara oke tisawiabone tiwa Efeso ya, me tiyosehabone tiwa, me kanawani me fawa nabone mati hiyara bara ya, Teoso ati amare ya.
4 Hibati ka hiyaramete kamini me fawa tera me amake, yama fa yokana amararo. Me ka iti bote me ini kamini me fawa rihi te me amake. Afa yama kamini me fawa nabone tinahabone tike, Teoso ati kamini me ohariabone tina tiwa. Afa hiyara ihi e abe hora te amake. Afa hiyara era kanawanatera amake, Teoso e watohabana. Teoso ati yokana e nofaha Teoso yama hinofa e hiri nabone eke.
5 Me tiyosehabone tike, me abe nofi yokana tohahabone mati. Me abe nofahaboneke, Teoso ati me nofi ya, me ati boti amosi ya, me ati boti ka me ihiba yama hikaminari karo.
6 Me one ihi e namarabone me ati na hine ya me ati tohineke, yama hinita ya.
7 Mowisei ati ka yama hani ya me me kanawanahabone me ati na yama me hikamina me watorineke fara mati. Yama me watohamone me ati na yama me watokere.
8 Mowisei ati ka yama hani amosate amake, ati wato yokana e tohi ya.
9-11 Mowisei yama hikamina e hiri nabone me ati te me amake, e ehene amosibone karo Teoso ni ya. Haha hiyara amosa okominaha ya e ehene tokatabi ya e ehene amosabone eke Teoso ni ya. Teoso amose owa yosehimari amaka, hiyara amosa okominahabone owa, amosi mati tohaharo. Mowisei Teoso ati kaminematamonaka, mera hora nebonaha, yama hiyara hihiri mati, Teoso ati me tokatabara mati, Teoso yama hinofa me hiri ra mati, Teoso ehene nima me ihi ra mati, bofe ka yama me nofaha mati. Mowisei yama hikamina yokana me hiri ra me ihi e teha me amake ahi: me ka abi me me nahabi, me one me ka ami me nahabirawa, me one me me nahabi, te me amake, me one. Me one me fanawi ahi, te me amake, me ka yibote amarawararo. Me one abe ahi, teha me amake, fanawi me amara mati. Me one me ta teha me amake, yinero manakonebonaha. Me one keye hiri, te me amake. Yama hiyara one me hiri, te me amake, Mowisei yama hikamina me hiri ra mati, hiyara amosa okominaha ya me ihi toharihi na mati. Yama okominaha amosake, me okanawani karo hiyara amosa ya. Afa hiyara amosa okominahabone Teoso owa yosehimari ama oke. Teoso tamine amaka, amosari.

"Faya amake", one oke Kirisito ni ya.

12 "Faya amake", one oke e ka Hiti Kirisito Sesowi ni ya. Efe ehene okitine oke. Teoso yama hinofa hihiri ohi ka owa ha nemari amaka, onarifehibonaha.
13 Hibati ya owati hiyaramaro ama oke baha he ni ya, Teoso biti amaremona one kari. He nonofa me kakatoma ohahamaro ama oke. Owati hihiya toharamaro ama oke, me okakoa owa. Sesowi ta yahehimata awaka owa ni ya, yama owatori ka keye hiri nemona ona owa. Owehene hiyara hiri onaha manakone awaremarika.
14 E ka Hiti yahehimari amaka owa ni ya, kasiro ya, ehene ati onofe kari, ehene me one onofa oni karo, Kirisito Sesowi ya ofami karo.
15 Hiyara amosake haro, ati e naro ahi. Te kamitaboneke. Kirisito Sesowi kakehimatamonaka, mera kasomebonaha, yama hiyara hihiri mati. Owehene hiyara ta nafihamaro ama oke mata ya. Me one ihi hiyara yokana toharamaro me amake faro.
16 Owehene hiyara nafiha Kirisito Sesowi owa kakorehimata ama oke. Owa ni ya ehene amosemari amaka, ehene amose namohibonaha, me ni ya, he ati me nofahabone mati, me ahabihinamaterabone mati Teoso taboro ya.

17 Teoso kahiyari fara e tohahabone eke, amose kari, towisawa tohatehari, e awaterari,
fare ohari Teoso tohahari. Fare tohehi tohatehibonaka, ahabihina rari. Ame.
18 Timotio okatao ama tike. Owati ihi tika hiyari fawa rabone tike, Teoso tamine
tikamina tiwa, me one ati fawa tiniha tiwa, Teoso ati amare me kamina me ati. Hibati
ya Teoso titamine kaminemarika, ati tikaminehibonaha.
19 Teoso ati nofi fawa tirahabone tike. Yama amosa hiri ni fawa tirihi, tinahabone tike.
Tiwehene kaminiba watarihi, naboneke, tiwati boti ya. Me one Teoso ati nofi me fawa
namoneke.
20 Himeneo ya Aresatiri me famaha Teoso ati nofi me fawa, namoneke, me ihi
kaminibone ni karo. Me ta onahara oke Satanaisi ni ya, me kasawimarabone mati Teoso
ka me ni ya, Teoso yama hinofara kamini me fawa nabone mati.

2

Me nafi te ha kanahi Teoso ni ya.

1 Owati te mitawahi haro waha. Me nafi te ha kanahi, Teoso ni ya. "Teoso faya amake",
te ati nahi, me te ha kana te.
2 Towisawa me nafi te ha kana, nahi, "Te ka Teoso te nofarima nahi, ati te
tokatabamarayaho", me ati rabone mati, era me nawatorahaba mati.
3 Era kakasoma Teoso tohe ati ehene me e ha kanahabone eke. Me e ha kani ya e
ehene Teoso nofehibona eke.
4 Me nafi ati me himitebona ati nareka, mera kasomebonaha, ati fe yokana tohehi ati.
5 Teoso oharite amaka. E ka owa ohari, tehi amaka, Teoso ni ya e tamine hiyarari.
Kirisito Sesowi amaka, e tohawehimata.
6 E ehene hiyara manakone nahabihibona fare hiwa ta nematamonaka, afa yama ya,
fara Teoso yofi hikana ya. Teoso era kasomebona ati nematamonaka, biti yosehari.
7 Teoso owa yosehimari ama oke, hinaka yoyosebona owa, Sesowi Kirisito tamine
kakaminabona owa. Owati e na keye hiri okere, Teoso ka yoyosemona ona owa, ati
ehene. Ati ehene me okanawanine oke, bara mati, soteo me amara mati, Teoso ati
yokana me watohabone mati, Sesowi tamine, Teoso ati me nofahabone mati.

Me fanawi me makiti kanawanaraboneke.

8 Makoni me makiti Teoso ha nabone onahara oke, me mani yana kana mati, fara me
ka heoniao ya, Teoso nonofa mati, me abe kakora mati, me abe mono rihi, na mati.
9 Me fanawi te atori tamariyahi, te sawiha te, te ka heoniao ya. Makari aki era kokoma
niha te akarabone teke. Te tati kone natamini yokana te toharihi, nabone teke. E atori
oro tohaha te akariyahi. Kasaro berora tohaha te akarihi niyahi. Makari manakone
fotaha te weyeri rihi niyahi.
10 Me fanawi Teoso ati nofarawahamone ati narawa ihi e narawaboneke ahi: mera
narifarawaboneke, me one.
11 Te ka heoniao ya sawirawi ya ati yana rawaraboneke. Hine ya me ati kami-
tarawaboneke, me ati te tokatabarawabonehe.
12 Me fanawi ati yana rawaraboneke me makiti kanawanahabana te ka heoniao ya.
Me makiti yoserihi, naboneke. Me makiti ta Teoso kaminaboneke. Me fanawi ati yana
rawaraboneke.
13 Teoso Atao hiri nematamonaka baha. Faya Efa hiri ni yotohimatamonaka.
14 Fanawi maka hikeyeha ihi hiyaremetemoneke, Teoso ati tokatabararo. Atao ta
keyeharehemetemoneke. Makoni owati amake, me fanawi oyoseha owa, me makiti
kanawanarabonehe.
15 Teoso me fanawi narifebonaka matehe nawataro. Teoso ati nofi me fawa ri ya Teoso
mera kasomebonaka, me one nofi me fawa ri ya, yama Teoso hinofa hiri ni me fawa
rihi ni ya, me ati watari.

3

Teoso ka me nanarifa me ihi amosaboneke.

1 Keye me hiri rineke, me ati e na mati ahi: "E ka owa Teoso ka me nanarifa tohehibona
ati ne ati amosaka", me ati na mati.
2 E ka owa Teoso ka me nanarifa tohehiba ehene e nebonaka ahi: Ehene hiyaremona
me ati na me atibone wataraboneke. Fanawi bara ahi rebonaka fati amararo. Katoma
hiri rebonaka. Hiwa koma tonihebonaka. Ehene nafi amosemona me hinehibonaka.
Bara me kakeha mera nawina nebonaka hinaka yobe ya. Teoso ati ya mera kanawani
watohibonaka.

3 Fi nafiha fawarebonaka. Me one katomarehibonaka. Yahehibonaka. Me one mono
rebonaka. Yinero tamehi nofarihi nebonaka.
4 Biti, bite, fati, me na mera kakatomi watohibonaka. Biti ati me hikatabehibonaka.
5 Mera kakatomi watore ya, Teoso ka mera kakatomi watorebonaka.
6 Hiba Sesowi ati nofa ne Teoso ka me nanarifa toharebonaka mata. Yama watohimona
ati ne ya Satanaisi ehenematamona nima, ehene nebonaka. Satanaisi fare ohari hiwa
nofehi ehene Teoso hinofare hikatomehimatamonaka. Satanaisi ehenematamona nima
ehene ne ya hiwa yokohiba amaka.
7 E ka owa me nanarifa tohehibona ati ne ehene amosi me hiwe ya haha Teoso
nonofa me amara me ati amosaboneke. Satanaisi hikeyerayaho. Satanaisi hikeye ehene
amosare ne ya hiyaremona me hinehibonaka. Hine ya era me kakoaboneke. E ati me
one nofarihi, naboneke.

Teoso ka me kakasoma me ihi amosa naboneke.
8 Teoso ka me kakasoma me tohahabone me ihi amosa naboneke me nafi ni ya. Keye
me hiri teraboneke. Fi fawi me fotarihi naboneke. Me one me keyeharihi, naboneke,
me ka yinero me ihahabone mati.
9 Me ati boti ka me ihiba kamini wataraboneke, Teoso ati me nofaha mati, efe ati
kaminemata e ni ya.
10 Yama te siba nahi, me ihi amosa me tabiyo. Haha me ihi amosi ya me kakasoma
me tohahaboneke.
11 Afa me ka yibote yama amosa hiri narawaboneke. Mera kabisarawaraboneke.
Katoma hiri rawaraboneke. Yama amosa hiri ni fawa rawarihi naboneke.
12 Haha Teoso ka me kakasoma me tohahabone me fanawi bara me ahi raboneke me
ka yibote amarawararo. Me ka matehe narifi me amosaboneke. Me one me ka yobe ya
me winaha me narifi me amosa naboneke.
13 Teoso ka me kasomi me amosi ya me one me me hinofaboneke. Me ihi amosamone
me me hinahaboneke Kirisito Sesowi ati me nofaha mati. Me habi bayiha Kirisito me
kaminaboneke.

Teoso ati amosate amaka.
14 Tika yama hanibone rawi okana oke hibayata ya. Tokomakekabote onahaba owa
awine oke.
15 Okomakematari ya me kakatomi tiwatoyahi, oko yama hani tiwaha tiwa. Teoso yati
tohehi ka me amake, Kirisito ya famahari. Teoso ati ta nematamonaka, Kirisito ka me ni
ya, ati me hekatomebonaha. Yobe ewene kitehi nima me nineke, Kirisito ka mati. Yobe
ewene kitehi ehene yobe sonatere amaka. Kirisito ka Teoso ati kakatomi me natamini
ya ati ahabaterebonaka.
16 Teoso ati amosate amaka kasiro ya, Sesowi tamine kaminemata e ni ya. Keye
amakere. Ayaka e na nate amake ahi: "Teoso biti e ka owa tohawematamonaka. Ehene
amosemona Teoso Kanamori hinehimatamonaka. Teoso nanarifa me hiwehimatamon-
aka. Teoso nonofa ati me hikaminehimatamonaka tabora nafi ka me ni ya. Me tamaha
ati me hinofawahematamonaka. Teoso hekamehimatamonaka neme ya, amosemona
hinahari", ayaka ati te amake.

4

Yamata nafi amosate amake.
1-2 Owati timitahi. Teoso Kanamori ati e nareka ahi: yama totoyabo kawahi ya te ka
one keye me hiri naboneke, Sesowi ati ya me ati boti katamowahama mati, yama hiyara
nafiha me hiri na mati. Me ati boti ka me ihiba kamini watomaraboneke. Te ka one me
me kanawanahaba me amake me inamati ati ya. Teoso atimona me ati nama naba me
amake. Te ka one me me keyehaba me amake. Me ati kamiti me hinofaba me amake,
me one. Faya Teoso ati me nofamarahaba me amake.
3 Me ati e naba me amake ahi: te fanamarahabone me ati naba me amake. Yamata
one te kabarihi nabone me ati naba me amake. Yama e kabahabone Teoso hiri
nematamonaka, e tefebonehe, Teoso ati e nofaharo, Teoso ati e watoharo, Teoso ati
yokana, Kirisito tamine kaminari. E tafi nofaka, "Teoso faya amake", e ati ni karo.
4 Yama kabahabone Teoso hiri nematamonaka. Teoso ka yama hiri ni amosa hinama
amake. Afa ya era kakawate amaka. Yama ta hina e wara tote amake. Era kakawe ka
yama e wara toni ya, "Faya amake", e ati te amake.
5 "Teoso faya amake", e ati te e amake, Teoso e ha na e, e tafibone ya. Teoso e ha ni ya
yamata amosaboneke e ni ya, Teoso ati ehene.

Kirisito Sesowi narifi tinataminabone tike.

6 Afa yama ya Teoso ka me tikanawani ya Kirisito Sesowi narifi tinataminabone tike. Tikitaba ama tike Teoso ati ehene, Teoso ati yati timita Teoso ati amose tikatabi karo.

7 Hiyara bara tikamitariyahi, Teoso tamine amarari. Keye amake haro. Yama amosa hiri ni fawa tirahabone tike, yama Teoso hinofaro. Fare yetene nima tinahabone tike, yetene kana ni fawa rari, kana nari fara yama we nima, kitehibonaha.

8 E kana na e kitate amake. Afa yama aamosa raba te amake. Ha ita yama amosi mati tohate amake haro yama amosa hiri ni e fawa raro, yama Teoso hinofaro. Haha yama amosa e hiri na Teoso era kakatomehibona eke ahi bofe ya wami ya. Manakobisa era towakamatehibonaka neme ya, e winawahabone e taboro ya.

9 Keye amakere haro, okominaharo. Te nafi mitahi haro, okominaharo.

10 Teoso e ehene nofehibona yama amosa hiri ni e fawa rineke. Teoso era keyehatere amaka makoni ati e nofaka. Teoso yati amaka. E nafi kasomi nofaka. Mera kasomatehibonaka, he ati me nofaha mati.

11 Fara yama okominaha ya me tikanawanabone tike. Fara owati nima me ihi naba me narabi nima tiyahi.

12 Tiwati me nahabiriyahi, yati tinahamone me ati na mati. Yama amosa hiri tinahabone tike, yama amosa me one hiri nabisibone karo. Fara tiwehene nima me ihi naboneke. Yama amosa tikaminahabone tike. Me ati amosabisaboneke. Tiwehene amosa, me ihi amosa, nabisaboneke. Me one tinofa, me one me nofa, nabisaboneke. "Teoso kitabote amaka", tiwati boti ati, "Teoso kitabote amaka", me ati boti ati, nabisaboneke. Tika yibote amara ahi tirihi, me ka yibote amara me ahi rihi, narawaboneke.

13 Okomakehabana oke. Okomakematari ya yama hani ati yabi fawa tiriyahi, Teoso ka yama hani. Me yosi fawa tirihi tinahabone tike, yama amosa hiri ni me fawa rabone mati. Me kanawani fawa tirihi tinahabone tike Teoso ati ya.

14 Hibati ya Teoso ka me nanarifa me yehe me kakibarehamaro me amake titati ya, Teoso ati me kamina mati. Teoso Kanamori ati ehene yama tiwatowahamaro ama tike, Teoso ka yama ahi tinahabone tiwa. Me narifi fawa tirahabone tike, afa yama ya.

15 Fara yama hiri tinahabone tiwa oyose ka yama nafi hiri tinahabone tike. Owati wati nawahi fawa tirahabone tike. Yama amosa hinama nafi hiri tinahabone tike, me nafi hiwahabonehe.

16 Tiwa tekatomahi, yama amosa hiri ni fawa tirahabone tiwa. Tiwa tekatoma tinahabone tike, Teoso ati kamini titaminahabone tiwa, me tikanawana tiwa. Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kasomebonaka. Mera kasoma nebonaka tiwati me kamita mati.

5

Tiwehene amosahi Teoso ka me ni ya.

1 Me makiti bote ihi hiyara me tikatomarabone tike. Me ihi fawa tinihabone tike, yama amosa me hiri nabone mati. Me tihiyarahabone tike. Fare abi tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Yetene me ihi hiyara me tihiyara tinahabone tike. Fara niso me tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike.

2 Me fanawi bote ihi hiyara tihiyararawa tinahabone tike. Fara ami tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Me fanawi atona ihi hiyara tihiyararawa tinahabone tike. Fara asima tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Noko tiniharawaraboneke.

3 Me fanawi fanaha me ka yibote me ahaba me tinarifahabone tike, me nanarifa watara mati.

4 Afa me fanawi me ka matehe na, me ka noti me na, na hine me me hinarifahaboneke. E ka ami e kasoma, e ka aki e kasoma, na amosate amake, e nayani manakonebonehe. E ehene e na Teoso hinofate amake.

5 Haha fanawi towaharikosi yokana tohaha Teoso ha ni fawa tera amake. Teoso ha terawa amake, yama wa toni ya, yama soki ya. Yama wati nawahi fawa terawara amake, Teoso wati nawaharawaro.

6 Me fanawi fara hine yayai nihabone ati na aboni sawisa na kanamori ahabi hawa toharake.

7 Me tikanawanabone tike fara yama okominaha ya, yama hiyara me hiri rabone mati. Me ihi hiyaramone me one ati na me atibone wataraboneke.

8 Yama hiyakere haro kasiro ya, e ka yobe ka me tafeba e ta ri karo, e one me tafeba e ta rihi ni ka yama. E ka owa ehene e ne Teoso ati nofi fawa ne awaka. Haha Teoso ati me nofara me nima nawahe awaka. Hiyakara mata ya. E ka ami e narifa, e ka aki e narifa, nabone eke, me ka yibote watamari ya.

9-10 Fanawi ini te kobobo kaniharawabone teke babeo ya, 60 ano tohi ya, yama amosa
hiri na ihi nafi amosi ya, matehe nanayana toha, mera amo ni, hinaka yobe ya, Teoso
ka me tame sosoko toha, yama nawaha me hiri na mera kasoma na, yama amosa nafi
hiri, naro. Afa me te narifabone teke.* Me ka yibote me amara me ahi hirawa afa ini
kobobo karawaraboneke.
11 Me fanawi botorawara me ka yibote me ahaba me ini kobobo tikanirabone tike. Me
makiti nofasa narawaba amake. Me faninima ni ya Kirisito narifi me oharimaraboneke.†
12 Teoso yama hiyara yosehiba amaka haha me fanawi ni ya, me fanamarahabone me
ati na me fanami karo.
13 Afa me fanawi te narifi ya siwa narawaba amake. Yaka narawaba amake fara
onerawa ka yobe ya, hiyara kamina nawaharerawaharo onerawa ni ya.
14 Me fanawi me ka yibote me ahaba botorawara fanawarawahaboneke. Kahi-
warawaboneke. Fara me ka yobe ka mera narifarawaboneke. Yama hiyara hiri narawi
ya Satanaisi era hora karayaho, ihirawaha.
15 Afa one tosawarirawa yama hiri narawineke yama Satanaisi hinofaro.
16 Sesowi nonofa maki ahabe me one ni ya fara me one hinarifaboneke. Sesowi nonofa
me hinarifi ya yama nihinaraboneke me ni ya. Sesowi nonofa hine me fanawi one me
narifake, me one watara mati, me me narifaba mati.
17 Sesowi nonofa me nanarifa me e kakawabone eke bisa, Sesowi nonofa me narifi me
amosa mati, Teoso ati me kamina mati Sesowi nonofa me ni ya, me me kanawana mati.
18 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

"Bowi tiriko tai na tiriko kababone ma tikariyahi",

ati te amake. One ati e teha amake ahi:

"Tiwa nanarifa ka yama ahi ni manakonebone tinahabihabone tike",

one ati te amake. Makoni owati amake, Sesowi nonofa me nanarifa me e kakawabone
ona owa.
19 Teoso ka me nanarifa owa yama hiyara hiri nemona te ka owa ohari ati ne ati miti
tinofarehibonaka. Me fama me terei toha na me ati ta timitabone tike, yama hiyara hiri
nemona me ati na me ati.
20 Me ihi hiyara me ihi tikaminabone tike me nafi nokosi ya, yama hiyara hiri ni me one
nakomebone karo.
21 Fara yama okominaha yokana hiri tinahabone tike. Teoso, Kirisito Sesowi, Teoso
nanarifa, owati me kamitake, Teoso nanarifa Teoso me hikatikaha mati. Fara tiwehene
tohahaboneke me nafi ni ya. Tiwehene hihiya naba wataraboneke. Fai hinama me
tohahaboneke tiwa ni ya.
22 Teoso ka me nanarifa, Teoso ka me kakasoma me toha, nabone me tikatika me ha
tinahabone me ihi tiwibahabone tike baha. Tiyehe tekibarirahabone tike mata me tati
ya. Tiwati boti yama nima nibahabone tike, me ihi amosi tabiyo. Me ihi hiyari ya
tiwehene hiyabisarabone tike, me ha tini ya. Tiwehene e rabone tike ahi, yama hiyara
hiri tinaha tiwa. Me ihi hiyara ni ya me ha tirahabone tike. Me ihi hiyamatasari ya
tiwehene hiyabisarabone tike, me ha tina tiwa. Tiwehene e ni ya yama hiyara hiri
tinahabone tike.
23 Faha hinama tifarabone tike. Fi isi ni tifahabone tike, tiboko amosiba karo, kiya
tinofa tiwa.
24 Me one ihi hiyara me ihi e awakabote teha e amake. Me one ta yama hiyara me
hiri na me ihi e awatera e amake, me ahaba me ka yama hiyara e watora mati. Afa
yama Teoso kaminatehiba amaka yama toyabo ya me nafi hiwatowahatehabana. Yama
kehemoaba wataterabonekе Teoso ni ya.
25 Me ka yama amosa Teoso kamina, tehiba amaka. Me one ihi amosa me ihi e
awakabote teha e amake. Me one ta ihi amosa me ihi e awatera e amake. Manakobisa
yama toyabo ya e nafi awawatehaboneke waha, yama amosa nafi. Makoni owati amake
haro, tiyehe tekibarimatarahabone ona owa me tati ya.

---

* **5:9-10** 5.9-10 Sesowi nonofa me fanawi ini me kobobo kanihemetemoneke me ka yibote me watamara mati. Afa me me narifemetemoneke, me tafebone me ta na mati. † **5:11** 5.11 Me fanawi ini kobobo karawi ya me fanawi fanamaterawarabone me ati nemetemoneke, Sesowi nonofa mati. Me one narifi me ohariabone me ati nemetemoneke, Teoso narifi me oharia mati.

6

1 Teoso ati nonofa me ka yama aahi me tohaha afa me ka hiti me narifi me amosaboneke, me ati me nahabira mati. Me ihi hiyari ya me one ati e naboneke ahi: "Teoso hiyakara", me ati na mati. Teoso ati hiyaremona me ati, naboneke, ati e kaminari.
2 Me ka yama aahi Teoso ati nonofa me toha me ka hiti Teoso ati nonofa toha ne me ati boti e raboneke ahi: "Oko hiti Teoso ati nonofa amaka. Onakomeharehibanaka. Owa yose ya ati nima orehibanaka", me ati raboneke. Me ka hiti narifi me nataminahaboneke mata ya, Teoso ati me nofi karo. Teoso ati nonofa me abe nofahaboneke.

Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara me hiri te me amake.

Tiwati e niyahi ahi me ni ya, fara yama okomina tikamina tiwa, me ni ya.
3 Sesowi Kirisito ati nima owati nineke, efe e ka Hiti. Ati amosate amaka. Te ka owa yama bara ya tera kanawane ati te nofe ya yama hiyara te hiri naba te amake.
4 Yama watohimona ati ne yama watokara. Me one mono ni nofaka. E abe mono na ka yama hiyatera amake. E ka one me e mono na e ka one me hiyaramone e ati boti ati, e ka one me ihi hiyateramone e ati, teha e amake, e ka one me ka yama amosa e aawawa na e.
5 Era mono ni nofehi ati boti hiyakara. Teoso ati watomakara. "Teoso tamine okomini ya oko yinerobona nafihibonaka", ati naka.
6 Teoso yama hinofa e hiri na e yayai teha amake, Teoso era kakatome karo, yinero tamehi e nofararo.
7 E wataha yama e kiharemete e amake. E ahabi ya yama e kiharihi nabone eke. Makoni owati amake haro.
8 E tefe naha e yayai nabone eke. E ka makari naha e yayai, nabone eke.
9 Yama e na hiyakere ahi yinero tamehi e nofaharo. Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara me hiri te me amake. Satanaisi mera keyehate amaka. Yama hiyara me nofate me amake, yama me watora mati. Hine me yokoteha me amake.
10 Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara tamaha me hiri te me amake, yoro tokanaro. Teoso ati nonofa me one Teoso nofamaraharake, yinero tamehi me nofaha mati. Yama nawaha me hiri narake, tamaharo.

Fare Teoso tiwa yose ka yama nafi hiri ni fawa titerabone tike.

11 Afa me ihi nima tiwehene rabone tike ahi. Teoso kabisa ama tike. Yama amosa hinama hiri tinahabone tike. "Teoso kitabote amaka", tinahabone tike tiwati boti ya. Me nafi tinofabone tike fara yama we nima. Teoso nofi fawa tirihi tinahabone tike. Tiyahabone tike.
12 Yama mono ni wawato nima tine tike, Teoso tamine tikamina tiwa. Yama mono ni nafi tinafiyohabone tike, Teoso tamine kamini fawa tira tiwa. Yama mono ni wawato ehene amose ya me hekawehibonaka. Teoso tiwa kakawa nebonaka, ati kamini tinatamine kari. Teoso tiwa ha nemari amaka, te wini famibone kari. Teoso tinofawahamone tinahamaro ama tike, me nafi nokosi ya.
13-14 Tiwatorahabone tike. Teoso owati mite awaka ohiyaraha owa. Teoso ehene yama nafi hasi te amake. Kirisito Sesowi owati wato naka. Sesowi watore wehimatamonaka Bosio Birato nokosi ya hiyarari, Teoso kamona ati nari. Fare Sesowi watore ehene nima tiwehene nabone tike. Fare Teoso tiwa yose ka yama nafi hiri ni fawa titerabone tike. Nofi tiyowatehibanaka fare e ka Hiti Sesowi Kirisito kamatiba ka yama ya e ni ya. Tiwehene hora kaniba wataraboneke.
15 Sesowi kamatibona ka yama Teoso hiri tebonaka fare ati fore ka yama ya. Teoso towisawa me nafi ka towisawa tohate amaka. Towisawa owa watatere amaka. E ka Hiti me nafi ka Hiti toha, te amaka. Me nafi Teoso kahiyarateha me amake.
16 Teoso fare tohehi tohate amaka, ohariari, oyene kitahari kasiro ya. Ayata ya e tonakatere amaka, oyene ehene. Teoso e one me hiwatere amaka. Teoso awihina tere amaka, e awehibana. Me nafi Teoso kahiyarahi. "Teoso kitabote yokana amaka", me nafi ati tehaboneke, me ati fara tohaha mati. Ame.
17 Haha me honaha me tihiyarahabone tike, "Otamina oke, yinero okiha owa", me ati rabone mati. Me narabi nima tiyahi Teoso me wati nawahaba mati, yinero me wati nawamaraba mati. Teoso era kasomebonaka. Yinero era kasomarehiba amaka. Yinero ahabeba amaka. Teoso ta ahabatereba amaka. Teoso yama tamaha ta tehi amaka e ni ya, e yayai nabone e.
18 Yinero me kihaha yama amosa me hiri naboneke. Me ka yinero tami oharirebonaka. Me ka yama amosa ta tamahaboneke mata ya, me hiri hinaharo. Me me narifaboneke, yinero me kihara mati. Me ka yinero me kayawaraboneke.

19 Me one me me narifa me ka yinerobona Teoso ta tehibonaka, yinero yokana, Teoso
ya me tabaha me winatehabone mati neme ya, me tamini yokana tohaha mati waha.
20 Timotio tika yama ahi nibone yokana Teoso hiyose hiri tinahabone tike. Me one
Teoso ati amare me kamina me ati tikamitarabone tike, yama me watohamone me ati
na mati, yama me watora mati. Teoso ati kamini me nofara yama bara me kamina era
me mono nineke, Teoso ati e kamina e.
21 Afa me one me ati me kamita Teoso nofi me fawa narake.
Teoso yahehibonaka te ni ya.

2 Timotio
Baoro ka yama hanimetemone amake, Timotio ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Kirisito Sesowi ka yoyose owa, Teoso ati ehene, me ohiyarabone owa,
Kirisito Sesowi me nofibone karo, Teoso ya me tabaha me winatehabone mati neme ya.
2 Timotio tika yama hanibone amake. Tiwa okatao one oke, tiwa onofa owa. E ka
abi Teoso yahehibonaka tiwa ni ya, e ka Hiti Kirisito Sesowi ya famahari. Tiwa me
kakatomahaboneke.

Tiwa ha okani onofa ama oke Teoso ni ya.

3 Yama nafi ya tiwa ha okani onofa ama oke, yama wa toni, yama soki, yama na
ya. Yayai onofa ama oke, tiwa wati owaha owa. "Teoso faya amake", onofa ama
oke, tiwehene. Teoso onofa oke, fara okiti me na toimetema. Owati boti ka owehene
kaminiba watatera ama oke, Teoso yama hinofa yokana hiri ona owa.
4 Tiwa awaminima oke tasa, yayai onahabone owa kasiro ya. Tiwamaro wati owahine
oke, okomabone yana ona otabiyo ohi tinahamaro tiwa.
5 Tiwa wati owahine oke, Teoso ati nofi yokana tihaha tiwa. Aki Rowiti tohaha Teoso
ati nofibehemeteke. Manakobisa ami Eonisi tohamake, namaroke. Tihamake tine tike,
afa nima, Teoso ati tinofamakitasa tiwa.
6 Hibati ya titati ya oyehe owakibari ya Teoso ehene yama tiwatoamaro ama tike,
Teoso ka yama ahi tinahabone tiwa. Haha Teoso ka yama ahi ni fawa tina tiwa awine
tike. Afa Teoso ka yama ahi ni yana tinamabone tike waha, Teoso ati tinofi karo.
7 Tiwatoa tiwa awine tike. Teoso e ni ya sawihi ehene e watotera amake. Ehene e
habo bayite amake. Ati ehene e ka one me e nofate e amake. Era e ma kite amake, ati
ehene.
8 Makoni e ka Hiti Sesowi tamine tikaminahabone kokoma tirahabone tike. Kateya
ya ofoya owehene kokoma tirihi tinahabone tike me nokosi ya. Hiyara amosa onofi ka
yama nawaha hiri one oke. Fara owa nima tinahabone tike, yama nawaha hiri tinaha
tiwa, hiyara amosa tinofi karo. Teoso tiwa kakatomehiba awaka.
9 Teoso era kasomemarika, era ha nari, hinaka me tohi e ohariabone e. E ehene hiyara
e ehene amara ya era kasomemarika, ha e. Fare ati ya era kasomebona ati nemarika,
era nofahari. Yama nafi watari ya, e watarihi, ni ya mata Teoso era kasomebona ati
nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: "Kirisito Sesowi oyosetehabana oke, mera
kasomatehibana", ati nematamonaka.
10 Kirisito Sesowi era kakasoma kakehimata ehene Teoso ati e watowaineke. Hiyara
amosa e te amake ahi, e ahabitebone kaminaro, e ahaba e ahabaterabone e, e ahaba e
wamisamatehabone e, e winawatehabone e, Teoso ni ya.
11 Teoso owa yosehimarika, hiyara amosa okominahabone owa. Hinaka yoyosebona
owa tonihemari amaka, era kakanawanabona owa.
12 Hiyara amosa okomini ka yama nawaha hiri one oke, ofoya owa kateya ya. Ofoya
kokoma orine oke, Teoso kitehi owato karo, owa kakatomahari. Owa towakamatehiba
amaka, ota wini famatibana, amo ni kobo ne ka yama ya.
13 Teoso ati amose tikaminahabone tike, fara owa nima, owati mimita tihahamaro
tiwa. Kirisito Sesowi ati nofi fawa tirahabone tike. E ka one me nofi fawa tirihi,
tinahabone tike.
14 Teoso ati amose ta nareka tiwa ni ya, ati tekatomebonaha. Manakobisa Teoso ati
me tonihawahabone me ati na me ati bari tikanahabone tike. Teoso Kanamori e ni ya
sawihi tiwa narifebonaka.
15 Me ihi tiwato tike haro, Asia ka mati, owa me kakosaha mati. Fisero toha, Mosini
toha, Asia ka me nafi.
16 Teoso yahayaho Onesiforo ka yobe ka me ni ya. Kateya ya ofoya yayai onofa ama
oke Onesiforo ehene, owa ni ya kamaki kokoma towi rari, owa narifari.
17 Homa ya kamakino owa siba nofehino owa wasimakewe amaka.
18 Yama toyabo ya, e nafi ehene manakone Teoso ta tibona ka yama amo ni ya, Teoso
yahatiyaho he ni ya. Ehene amosate amaka owa ni ya, Efeso ya. Ehene tiwato tika.

2

Sesowi Kirisito wati tiwahahi.

1 Okatao ha tiwa ta tikitahi, Kirisito Sesowi yahehi ehene.
2 Me tamaha owati me mitahamaroke, Teoso ati okomina owa tiwa ni ya. Owatimaro
tikaminahi me ni ya, me ihi e teha mati, e ati me miti ya yama e kamina me hiri teha
mati. Afa me tikanawani ya me me kanawanawahaboneke waha me nafi.
3 Sesowi Kirisito ehene yama nawaha hiri tinahabone afa yama tinakomehariyahi.
Kirisito Sesowi ka saotatoba ama tike, fara owa nima. Saotato amose tihahabone tike
tiwatori ya.
4 Saotato tihi ya saotato me ka yama ahi ni nima, tika yama ahi ni, nabone tike. Saotato
me ka yama ahi ni oneba watatera amake. Me ka yama ahi ni one toha ni ya me ka hiti
ati hiyarebonaka. Me ka yama ahi ni yokana tohahaboneke, me ka hiti ati amosebonaha.
5 E kana ni kitabote nima tinahabone tike. Fare era yoyose ati nima e te e amake, e
kana naro. Fare ati nima e kana ni ni ya era kakawebonaka. Ati nima e re e kana ni
amosara era yoyose era kakawarebonaka.
6 E ka owa yama kokoro tohehi nima tinahabone tike, hinaka yama ahi ni amosaro,
tefe kabi tai tohahari. Tika yama ahi ni amosi ya Teoso tiwa kakawebonaka.
7 Yama tiwatoni haro okominaharo? Owati fawa tinihariyahi haro, okominaharo. E
ka Hiti ehene yama tiwatoabone tike, yama nafi.
8 Sesowi Kirisito wati tiwahahi. Sesowi Tafi ka noti ahabe kitamematamonaka. Efe
okominine oke, hiyara amosa okomina owa.
9 Yama nawaha hiri one oke, kateya ya ofoya owa, hiyara amosa okomini karo.
Yama hiyara hiri onahamone me ati na kateya ya owa me ibeha Teoso ati ta foyehiba
watarebonaka, Teoso ati kamini fawa ori karo.
10 Makoni yama nawaha tamaha hiri okene oko kiti fawa raba ama oke, me onofa
owa, Teoso me ha hina mati. Okitaba owa awine oke, Kirisito Sesowi mera kasomaba
karo, Teoso ya me tabatehabone mati, neme ya fara yama tohaha ya, fara owa nima.
11 Ayaka keye hiri kere haro, ati e naro ahi: "He ya e tabaha e ahaba e wamisama
nabone eke he ya e tabi karo", ayaka ati nineke.
12 "Yama nawaha e hiri na Sesowi nofi e fawa ri ya e one me e yosetehaba eke e nafi
ka towisawa tohe ya. E watoremona e ati ne ya era watoteremona ati nabiseba awaka.
13 E ati tohawami ya ati ta tohawamaterebonaka. Ati tohawamatere amaka", ayaka
ati nineke.

Yama Teoso hinofa hiri ni fawa tirahabone tike.

14 Me narabi nima titasabone tike, haha yama okominaha tikaminaha tiwa me ni ya,
me ati katamomarabone mati. Me tiyosehi kita ya Teoso nokosi ya, me abe hora raba
mati. Yama hiyakere haro, e abe mono ni ka yama. Me one abe mono na me ati e kamiti
ya era e yokoteha e amake.
15 Tika yama ahi ni amosabone tike Teoso ni ya, ati amosabona karo, tika yama ahi ni
awe ya. Ati amose ehene kokoma tirahabone tike, tika yama ahi ni kahiyare ya. Teoso
ati kamini titaminahabone tike, ati keye hiri rari.
16 Bofe ka yama nofi me oharia me ati tikamitarabone tike, me ati hinita tohaha mati.
Afa me ka yama hiyara hiri ni nafimisahaboneke.
17 Yama kome ehebote nima me ati nineke. Yama kome ketehara wa tote amake. Afa
nima me ati nineke, tokakanikima naro. Me one amake haro, Himeneo ya Fireto me
famaha mati,
18 Teoso ati yokana me nofamara mati. Teoso e ka one mera nakitami hawa toehimona
me ati narake hibati ya, e ahaba e kitamawahaterabone me ati na mati. Afa me ati
Sesowi nonofa me one mitaha Sesowi ati me nofamararake.
19 Teoso ka yokana me ta he ati nofi me fawa teraba me amake. Teoso ka yobe yokana
sonaterebonaka, kitahari. Hinaka yama hani ati e narake ahi:

"Teoso mera watote amaka, hinaka mati",

ati te amake. Yama hani one ati e narake ahi:

"Teoso me nofahamone me ati na yama hiyara hiri ni me fawa naboneke waha",

yama hani ati te amake.
20 Yobe webote toro ya yama wiye nate amake yama wiye amosaro, yama wiye barata
hiri ni tohaharo, one oro hiri ni toha, naro. Afa yama wiye ya yama amosa e tonihate

amake. Yama wiye one na, teha amake aamosa raba naro, yama wiye awa hiri ni tohaharo, one wami hiri ni toha, naro. Afa yama wiye ya yama amosara e tonihate e amake.
21 Teoso ati amare me kamina me ati e nofara e e naboneke yama wiye amosa nima. E ka Hiti narifi e ohariabone eke. Yama amosa hiri ni e watohabone eke, yoro tokanaro.
22 E yetene tohaha yama hiyara tamaha nofate amake, Teoso hinofaraharo. Yati tihaha yama e na hiri tirahabone tike. Yama Teoso hinofa hiri ni fawa tirahabone tike. Tiwati fara tohahabone tike, "Teoso kitabote amaka", tinaha tiwa. Me one nofi fara tiha, tinahi. Me yaro tirahabone tike. Teoso haha me ya titababone tike, me ati boti amosa mati. Me nafi Teoso nofaha me ihi e nabisaboneke ahi, me ati boti amosa mati.
23 Hiyara hinita tikamitarabone tike. Haha hiyara e kamita e abe hora te amake.
24 Teoso nanarifa e tohaha e ehene e nabone eke ahi. E ka one me e mono rabone eke. E yahabone eke me nafi ni ya. Me kanawani forima e nabone eke Teoso tamine ya. E yawamisarabone eke me ihi.
25 Me one e ati me nofari ya hine ya me e kanawanahabone eke e hamara e. E awakere. Me ihi hiyara me nofamaraba me awineke, Teoso hinofi ya. Faya Teoso ati yokana me nofawahaba me amake fahi.
26 Hibati ya Satanaisi mera keyehemata awaka, mera wete nari, yama hinofa me hiri nabone mati. Manakobisa me totafi ya me hasi naba me awineke.

3

Teoso amo ni yabokire ya me korikoriri naboneke kasiro ya.
1 Timotio owati timitamata haro. Teoso amo ni yabokire ya me korikoriri naboneke kasiro ya, yama nawaha ihi.
2 Fara hine me nofabisaboneke. Yinero me nofa, naboneke. "Otamina oke ha owa ta", me ati naboneke, hine me kahiyara mati. Ata hiyara me hiri naboneke. Me ka abi me ati me nofaraboneke. "Faya amake", me ati naba me atiba wataraboneke. Teoso me nonafabiti raboneke.
3 Me ka one me me nofarihi, naboneke. Me abe kakoaboneke. Me abe kabisaboneke. Me koma torahaboneke. Yama amosa me nofaraboneke.
4 Me ka one me me keyehaboneke. Me one me me katomaboneke. Yama me watohamone me ati naboneke, fara mati. Teoso me nofaraboneke, fara me aboni ka yamabone nofi me oharia mati.
5 Teoso yama hinofa hihiri me awi tohaha Teoso mera tonihawahebona me hikasawarite amaka, Teoso yama hinofa yokana hiri ni me nofara mati. Timotio me ya titabarabone tike.
6 Me tabori ya me one tokiyomate me amake, me fanawi yama watorawara me keyeharawabone mati. Haha fanawi yama hiyara hiri ni fawa terawara amake, yama hiyara wati nawaharawi karo, ati botirawa ya.
7 Me ati kamiti nofaterawa amake, me kakanawana me ati, yama fa yokana watorawararo, Teoso ati.
8 Haha me kakanawana Teoso ati kamini me fawa nihabone me ati te me amake, Teoso ati yama fa yokana tohaharo. Afa me nima me nemetemoneke Yani ya Sabiri me famaha mati, Mowisei ati me fawa nihabone me ati na mati. Me ati boti hiyakere. Teoso me nofahamone me ati na keye me hiri nineke. Makoni Teoso mera kakoka.
9 Me ati me one hinofibaha manakobisa me ati nofi me fawa hinahaboneke. "Keye me hiri nineke", me ati nawahaboneke waha, me nafi. Afa me nima me nemetemoneke, Yani ya Sabiri me famaha mati, me me hiwatowaha mati, keye me hiri na mati.

Teoso ati nofi fara tihatehabone tike.
10 Afa me ihi nima tiwehene rara tike. Fara yama okominaha ya tiwehene tohahara tike. Fara yama amosa hiri onaha nima tiwehene nara tike. Tiwati boti amosara tike, fara owati boti nima. Teoso ati tinofara tike, fara owa nima. Teoso nofi fawa tirahara tike, yama nawaha hiri tina tiwa, fara owa nima. Me nafi tinofara tike, fara owa nima.
11 Yama hiyara me hiri namaro me amake owa ni ya. Afa me ihi nimaroma me ihi narake tiwa ni ya. Atiokia ka mati, Ikonio ka mati, Ristara ka mati, me na owa me nahabihabone me ati namaro me amake. Teoso owa kasomemari ama oke afa yama nafi ya.
12 Kirisito Sesowi ati nima e ehene nabone e ati ni ya era me nofaraboneke. Keye amakere.
13 Yama hiyara hihiri me ihi hiyibahara me ihi hiyamatasaraboneke tasa kasiro ya. Me one me me keyehaboneke. Me one me me hikeyebisaboneke.

14 Tiwa ota kanawanamaro Teoso ati nofi fara tihatehabone tike, ha tiwa. Otara tiwato
tike, keye ota hiri ramaro ota.
15 Teoso ka yama hani ya tinafira tiwa me kanawana nemete ama tike. Teoso ka yama
hani ki tinaha yama tiwatowahemete ama tike. Yama tiwatowahamaro ama tike haro
Kirisito Sesowi era kasomati ka yama, ati e nofahari.
16 Teoso ka yama hani Teoso ati kaminate amake, Teoso ka yama hani nafi. E ati amara
Teoso ka yama hani kamininеke, Teoso ati kamini ohariaro. Teoso ka yama hani amosate
amake, era kanawanaharo, yama hiyara e hiri na namoharo, yama amosa namo naro,
e hiri nabonehe, Teoso yama hinofa e hiri nawahibone karo.
17 Teoso ka yama hani e watoha Teoso e nofaha yama yoro tokana e hiri nabone eke
waha, yama nafi, amosaro.

4

Teoso ati tikaminiyahi yama nafi ya.

1 Timotio owati timitahi. Teoso owati kamitaka, Kirisito Sesowi toha, nari. Sesowi
Kirisito me ka yama amosa ya me ka yama hiyara tabaha kaminatehibonaka, me hiri
hiteharo, me nafi, me yati na me ya me ahabemete me tabaha mati. Kame ya e nafi ka
towisawa tohatehiba amaka.
2 Makoni owati timitabone tike. Teoso ati tikaminiyahi yama nafi ya. Tiwati kamiti me
nofari ka yama ya tikamina, tiwati kamiti me nofi ka yama ya tikamina, tiyahi. Yama
hiyara me hiri ni ya me hora tinahabone tike, yama hiyara hiri ni me fawa nabone mati,
yama amosa me hiri nawahabone mati. Me kanawani fawa tirahabone tike, tiwa me
nayawamisara tiwa, tiwati ya tiwa tekatoma tiwa.
3 Yama toyabo ya Teoso ati kamiti me nofamateraba me amake, ati amosari. E ka one
me me ha naba me amake, me tamaha mati, me me hikanawanabone mati fara yama
me hinofa ya. Me ati kamiti me hinofaboneke, yama hiyara hiri ni me nofabisi karo.
4 Teoso ati yokana kamiti me nofamarahaba me amake. Keye me hiri na me ati ta
kamiti me nofahaba me amake.
5 Timotio tiwa tekatomiyahi. Yama nawaha hiri tinahaba tinakomeharahabone tike.
Teoso tinarifahi, hiyara amosa tikaminahabone tiwa, me nafi ni ya. Fara yama hiri
tinahabone Teoso hinaha hiri tinahabone tike, me tinarifaha tiwa.
6 Afa yamabone amake haro, ohabibone ka yama Teoso ni ya, okomakibone ka yama.
Okomakibone ka yamabone amake haro.
7 Yama mono ni wawato nima ote ama oke, yama mono ni nafi onafiyoha owa. E ka
owa kana ni kitehi nima one oke, yama yabo tonafiyohari. Oko hiyari fawa tera ama
oke me ni ya, Teoso ati okominaha owa. Yama hiri onahabone Teoso hinaha hasi naba
watamakere owehene.
8 Owati boti yama kaminake haro, Sesowi hikaminatehabana, owa kaminari amo ni
ya. Sesowi e ehene nafi kamine ya otaminehemetemone ati tehiba amaka, yama amosa
hiri oteha owa. Owa kahiyaratehibonaka me nokosi ya fahi. Me ihi kamini forima tehiba
amaka. Mera kahiyarehibonaka, he me noki na mati.

Kamakikabote tinahi owa ni ya.

9 Timotio kamakihina tini ya kamakikabote tinahi owa ni ya,
10 Tima ya ota famamari karo. Tima owa kakose toke amaka Tesaronika ya, bofe ka
yama nofahari. Kereseti toka, ahi Karasia ya. Taomasia ya Tito toka, ne amaka.
11 Roka ta ohari ya ota famake. Mako hima tinahi, hinaka yama ahi ni amosaro, Teoso
ati kamini ota kanafamahaba ota. Te kakamakehi te fami.
12 Tikiko oyosehara oke Efeso ya.
13 Tikamaki ya oko makari tekamakiyahi, owakanakosaharo Kabo taboro ya, Torowati
ya. Oko yama hani toha, naboneke. Yama hani ya tiwati katamoriyahi, tekamaki-
abonehe, yama hani one, bowi atari karo.
14 Aresatiri kobiri hihiri yama hiyara tamaha hiri nareka owa ni ya. E ka Hiti Sesowi
tohehi yama manakone nahabihiba awaka, he ni ya hiri hinaharo.
15 Tiwa tekatomabone tike he ni ya, fara tiwa. Hiyara amosa okomina owati fawa
nihibona ati nareka.
16 Sesa nokosi ya owibaha owa ni ya me sawihaba me watararake. Teoso yama hiyara
manakone nahabirayaho aya me hiri hinaharo.
17 Hehi e ka Hiti Sesowi ta owa ni ya sawihi owa nakite amaka, ati kamini fawa
orabona karo, bara me nafi ni ya, ati tamine me himitebonaha. Owa kasome amaka,
riao owa me kabehene owa.

18 E ka Hiti Sesowi owa kasomebonaka. Yama hiyara watamaraboneke waha owa ni
ya. Owa towakamehibonaka neme ya he ni ya osawiabone owa. Me nafi hikahiyaraho
yama nafi nima. Ame.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

19 Birisira ya Akira me famaha me onofa, Onesiforo ka yobe ka me onofa, one oke.
Owati tikaminiyahi me ni ya, me onofamone onaha owati.
20 Erasito tosawikose amaka, Korito ya. Mireto ya Torofimo kasawi amaka, kiya nari,
owakanakosahari.
21 Kamakikabote tiyahi fa fowe nokosi ya. Eboro, Botete, Rino, Karaotia, Sesowi nonofa
me nafi, me na tiwa me nofahamone me ati na ama tike.
22 E ka Hiti Sesowi sawiho tika kanamori ya. Teoso yahehibonaka tiwa ni ya.

Tito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tito ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, ha owa. Teoso nanarifa ama oke. Sesowi Kirisito ka yoyose ama oke. Sesowi Kirisito owa ha nemari ama oke, Teoso me hikatikaha me onarifahabone owa, Teoso ati nofi me nafimisahabone mati mata ya, Kirisito wato yokana me tohawahabone mati, me ihi amosi mati tohawahabone mati.
2 Hibati ya hibati ya yama watateri ya mata Teoso era towakamatehibona ati nematamonaka, taboro ya e tabatibone kari, fara yama tohanawi na ya. Keye hiri tere amaka. Makoni e noki naka.
3 Afa yama ya Teoso ati yokana kakewe amaka waha. Teoso era kakasoma ati ehene Teoso ati okominine oke me nafi ni ya.
4 Tito tika yama hanibone amake. Okatao yokana nima tine tike, Teoso ati tinofa tiwa, fara owa nima. Teoso e ka abi ya Kirisito Sesowi era kakasoma me famaha me yahahaboneke tiwa ni ya. Tiwa me kakatoma naboneke.

Teoso ka me nanarifa me ihi hayaraba wataraboneke.

5 Kereta ya tiwa osekosaharo ama oke, yama tinamosamabone tiwa. Tiwa oyoseharo ama oke, me siba tinahabone tiwa, Sesowi nonofa me nanarifa mebone mati, sitati nafi ka mati.
6 Me siba tinahi, Teoso nonofa me nanarifa mebone mati, me ihi e teha mati ahi: me ihi hiyara hora kanahaba wataraboneke. Me ka yibote amara me ahi rawaraboneke. Me ka matehe Teoso nonofa toha naboneke. Me ihi fai hinama tohahaboneke, me ihi hihiya namone me ati naba me atiba watara mati. Me ka abi me ati me tokatabahaboneke, me ka abi me ati me tokatabaramone me ati na me atiba watara mati.
7 Me siba tinahi, Teoso ka me nanarifa mebone mati, yama amosa hiri ni me ohariamone me me hinaha mati. Yama amosa hiri ni me ohariaboneke, Teoso ka yama aahi me tohi karo. Me one ati me mitahaboneke. Me yawakabote rihi, fi fotaha me fawa rihi, katoma me hiri rihi, naboneke. Me one me keyeharihi, naboneke, yinero tabiyo.
8 Me kakeha me me amo nihaboneke me ka yobe ya. Yama amosa me nofahaboneke. Hine me koma tonihaboneke. Me ihi amosaboneke Teoso ni ya. Fara yama Teoso hinofa ya me ihi tohahaboneke. Hine me ma kanahaboneke.
9 Teoso ati yati nofi yokana me tohahaboneke, keye amararo, me me kanawani amosabone mati, me me yayai niwamabone mati. Hahi Teoso ati ya ati sawire me hinamobonaka, me nafi hiwatobonaha, ati tosawarihari, Teoso ka yama hani me watoha mati.
10 Me tamate me amake, Teoso ati nima me ati ra mati. Hine ya me ati tohate me amake, me one me me keyeha mati. Me ka me tamate me amake, bara soteo hine me tonihawahabone me ati na mati, bara Sesowi nonofa me tohawa mati.
11 Me ati e fawa nihaboneke, me ati fawa kanahaba mati. Yobe owa ka me nafi me ati me nofarawaha Sesowi ati me nofamarawaraharake. Me me kanawana yama Teoso hinofaraha me kaminate me amake, me me keyehabone mati, yinero tabiyo mati.
12 Fare me ka owa yama watohi ati e nareka ahi: "Kereta ka me nafi keye hihiri me tohate me amake. Yama kabani ka bani me nima me te me amake, me tafi oharia mati, yama me ahi ra mati", ati nareka.
13 Keye amakere haro, hikaminaharo. Makoni me hora tinahabone tike kita ya, Teoso ati yokana me nofawahabone mati.
14 Soteo me ka hiyaramete me kamitamaraboneke, yama fa yokana amararo. Me me yoseha me ati me himitamaraboneke, Teoso ati yokana me nofamari karo.*
15 E ati boti amosi ka yama nafi amosate amake e ni ya. Me ta me ni ya yama nafi hiyatera amake me ni ya, me ati boti hiyari karo. Teoso ati me nofatera me amake. Yama hiyara me hiri hina me watokere, me ati boti ka me ihi kaminiba watamari karo.
16 Teoso me watohamone me ati na Teoso me watokere, me ihi hiyari karo. Habosia me amake, Teoso ati nima me ihi ra mati. Yama amosa hiri niba me watokere.

---

* **1:14** 1.14 Soteo me me yosehemetemoneke, yamata one me kabarabone mati, tamaharo.

2

Me tikanawanabone tike.

1 Ha tiwa ta me kanawani tinataminabone tike, Teoso ati yokana ya.
2 Bote me narabi nima tinahabone tike, katoma me hiri rabone mati. Yama me hiri hina amosaboneke me nafi ni ya. Hine me koma tonihaboneke. Teoso ati nofi me fawa rihi, me one nofi me fawa rihi, Teoso nofi me fawa rihi, naboneke.
3 Kirabote narabi nima, tirawa tinahabone tike, yama Teoso hinofa hiri narawabonehe. Mera kabisarawaraboneke. Fi fotaha me fawarawaraboneke. Mera kanawa-narawaboneke yama amosa ya.
4 Me fanawi fanaha yati toharawa narabi nima narawaboneke, me ka yibote me nofa, me ka matehe me nofarawa, narawabone mati.
5 Narabi nima narawa naboneke, hine koma toniharawabonehe. Me one noko toniharaboneke. Fara me ka yibote me ati nima narawaboneke. Yama amosa hiri narawaboneke. Ihi e rawari ya, me one ati yana nirawahaboneke, Teoso ati hiyaremona me ati na mati.
6 Me makiti yetene hine me koma toniha naboneke.
7 Tiwehene amosi fara tohahabone tike. Tiwehene nima me ihi nabisaboneke. Me kanawani tinataminabone tike, tiwati boti amosa tiwa, siwa tira tiwa.
8 Tiwa tekatomabone tike, tiwati yana na tiwa. Tiwati fiya tonahamone me ati riyahi. Me ati yana ni ya e ehene hiyaramone me ati ni ya, me me hiwatohaboneke me nafi, keye me hiri na mati. Faya me kokoma naboneke.
9 Te one me ka yama aahi me tohaha fara me ka hiti me ati nima me ihi naboneke. Me ka hiti yama me hinofa ya me ihi tohahaboneke. Me ka hiti me me hiyoseha me ati me hora kasaraboneke.
10 Me ka hiti me ka yama me botiraboneke. Me ihi amosi fara tohahaboneke me ka hiti me ni ya. Me one me ati me yana nihaboneke, me ati e na mati ahi: Teoso era kakasoma ati amosatehimona me ati naboneke.
11 Afa yama ya Teoso hiwa namohi amaka, yahahari, era kasomari makoni owati amake.
12 Teoso era kanawanaka, yama hiyara hiri ni e fawa nabone e. Era kanawana naka, yama hiyara e nofamarahabone e, era e ma kanaha e. Era kanawanaka, yama amosa e hiri nabone e, Teoso hinofaro, yama hiyara hiri ni e sa tosaharo, e nahoha e bofe ya,
13 e ka Teoso e noki na e, kakehibonaha, kitahari, oya kanahari kasiro ya, era kakasoma Sesowi Kirisito tohahari.
14 Hiwa ta ne ahabematamonaka, e ehene manakone nahabihibonaha, e amosawa-habone e, ehene. Era kakatikehimatamonaka, hinaka mebone me e, yama amosa hiri ni fara e tohahabone e.
15 Yama okominaha ya me tikanawanabone tike. Me tiyosehi. Yama amosa me hiri ni ya yama amosa hiri ni me fawa raba me narabi nima tinahi. Yama hiyara me hiri ni ya yama hiyara hiri ni me fawa naba me narabi nima, tinahi. Tiwati me mitaraba me wataraboneke.

3

1 Me narabi nima tinamatasahabana tike, kofeno me me yosi ka yama me hiri naba mati, kofeno me ati me nofaha mati. Yama amosa hiri ni wato me fawa raboneke.
2 Yama hiyara me kamina nawahareraboneke. Me abe mono raboneke. Me hamaraboneke. Me yahahaboneke me nafi ni ya.
3 Taiti ya yama e watoramaro e amake, fara me nima, Teoso me watora mati. Teoso ati kamiti e nofaremete eke. Keyemetemoneke haro, e nofaharo. Bofe ka yama e nofahamaro eke kasiro ya, yoro tokanaro. Yama hiyara hiri ni e nofahamaro eke, e ati boti hiyari karo. E one me e kako, era me kako, namaro eke. E one me ka yama amosa e aawawa namaro e ke, e ati boti hiyara e.
4 Manakobisa Teoso era kakasoma tohehi hiwa namowehimarika e ni ya, yahahari, era nofahari.
5 Era kasomemarika, e ka yama amosa ihiba amara ya, e hiri naro. Era kasomemarika, yahe kari. E ni ya Kanamori ta ne era kasomemarika, e ati boti soko nari, e ati boti yati tonihawahari, yati era tonihawahamahari.
6 Efe ehene Kanamori sawika kita ya e ni ya, Sesowi Kirisito era kakasoma ehene.
7 Teoso yahe ka e amosamone ati nemarika he ni ya, e tofamamibone kari, fara yama tohaha tohanawi na ya. Afa yama e noki nineke.
8 Afa keye amakere haro.

Tinarabo nima one oke, yama okomina tikaminahabone tiwa kita ya, haha Teoso me
nofaha me ati boti yama nima nibone karo, me ihi amosibone karo. E ehene e na
amosake ahi.
9 Haha tiwa me mono nabone me ati na me ka iti me ini me hiri na me tihiyararabone
tike. Me mono tirahabone tike Mowisei ati te kamina te. E ehene e na hiyatera amake.
10 Te ka owa te ka one mera tonasawaribona ati ne hora tikasebonaka, ati fawa
nebonaha. Fare ati tohe ya hora tikasatasehibonaka. Ati fawa ni watore ya te
tabamariboneke,
11 ati boti hiyare ka yama hiyara hiri ne karo. Me nafi hiwa hika, yama hiyara hiri
nari, Teoso hikako hinahari.
12 Oko tataba me ka owa oyosehabone oke tiwa ni ya. Atema tohe ya toha, Tikiko tohe
ya toha, neba awaka. Kobo towiti ya kamakabote tinahabone tike owa ni ya Nikobori
ya. Nikobori ya fa fowe onaharihabana oke.
13 Atibokato Sena ya Aboro me fama me yana tokani ya me tikasomahabone tike, me
yaka kanahabone me ka yamabone ta tinaha tiwa. Me ka yama hasi naba wataraboneke.
14 Teoso nonofa yama amosa hiri ni me watowahaboneke. Me me awahaboneke yama
me kihara mati, me me hikasomahabone mati. Me ihi e ri ya ahi awa bonora nima me
naboneke.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

15 Haha me ya otabi ka tiwa me nofahamone me ati narake. Me nafi onofa owati
tikaminahabone tike me ni ya, otara me nofaha mati, Sesowi nonofa me tohi karo. Teoso
yahehibonaka te nafi ni ya.

Firemo
Baoro ka yama hanimetemone amake, Firemo ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.
1-2 Baoro ama oke. Timotio ya ota famake, Sesowi nonofa. Ofoya oke Kirisito Sesowi ati kamini owa yokohi owa. Firemo tika yama hanibone amake haro. Te nafi kabone amake, me ya titaba tiwa, tika yobe ya heoniao hihiri mati, Sesowi nonofa mati. Tiwa ota nofake, Teoso ka yama e ahi ni karo. Afia yama hani tiwa, tinahabone tike, Sesowi nonofa tiwa. Akibo tiwa, tinahaboneke, e tabi karo, saotato me e tohaha e.
3 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahahaboneke te ni ya. Tera me kakatoma naboneke.

Tiwa ha okine oke Teoso ni ya.
4 Tiwa ha okine oke. "Faya amake", ati ni fara ohine oke oko Teoso ni ya,
5 titamine omiti karo, e ka Hiti Sesowi ati tinofa, Sesowi nonofa me nafi tinofa, tinahamone tiwa.
6 Teoso ha ona Teoso aate one oke, Sesowi nonofa me tinofabone tiwa, Sesowi ati e nofaha e. Teoso era kakawe ka yama wato yokana tiha tinahabone onahara oke. Haha yama amosa ya era kakawe amaka, Kirisito ya e tabaha e.
7 Oko owa Sesowi nonofa me tamine omitara oke, me ati boti amosamone mati, tiwehene. Makoni yayai one oke kasiro ya, me tinofamone tiwehene. Oko kokoriri ni fawa nara oke tiwehene.

Tiwa aate one oke tiyahabone tiwa Onesimo ni ya.
8 Kirisito ka me e tohaha tiwa yosi onofi ya tiwa oyosene ama oke kita ya.
9 Tiwa oyoserabone oke. Hine ya tiwa ohiyarine oke, e abe nofi karo, Baoro owa, bote ohaha owa, ofoya ona owa Kirisito Sesowi ati kamini owa yokohi owa.
10 Tiwa aate one oke, okatao Onesimo okomina owa, onawatahari, ofoya owa.
11 Tiwa narifi yokana tohare owa narifaka. Tiwa narifa nawaheba awaka.
12 Oyosebanaka tiwa ni ya. Owati boti ya tabebonaka.
13 Sawisa nebona one amaka, owa narifebonaha titaboro ya, ofoya owa hiyara amosa kamini owa yokoha owa.
14 Tiwa aate onahabone tiwa aate ora ama oke. Owati boti e na ama oke ahi: tiyosebona one amaka fara tiwati ya, owati amara ya.
15 Tiwa kakosehi yama totoyabo kawahi ya te famawamiboneke. Teoso ati ehene tohe awaka. Te famatiboneke fara yama tohaha ya waha.
16 Tika yama aahi tohehi hine ya yama aahi tohamarebonaka. Tinofawahebonaka, Kirisito ka me te fami tohawaha te. Yama amosi mati tohawake waha. Onofareka kasiro ya. Nofi fiya tinehibonaka ha tiwa. Tika yama ahi ni amosebonaka. Makoni tinofebonaka. Tinofa, tinehibonaka, Kirisito ka tohe kari.
17 Titesenemona owa tina tiwa awine tike. Makoni tinofebonaka, owa tinofa tiwa.
18 Ehene hiyare ne ya ehene manakone onahabihebanaka, tinofi ya. Tiwa tefe ne ya tika tefe ni manakone onahabiha, onahabana oke tinofi ya.
19 Keye amakere. Manakone onahabihabanake. Fara oyehe ya yama hani kote rawi okine oke haro. Owa tefe tine tike, tiwa ya. Yama tiwato tike haro.
20 Oko owa tiwehene e na ahi owa ni ya, e ka Hiti ehene. Owati boti yayai tinihahi, Kirisito ehene.
21 Tika yama hanibone rawi onahabone onahara oke. Yama hani rawi ona tiwa owatoara oke, fara owati nima tiwehene nabone tiwa. Tiwehene amosa fiya tonahaba tiwa awine tike mata ya.
22 Otaboroba hawa tiniha tiyahi tika yobe ya. Yama owato oke, owa ora tini ka yama, okomabone owa tiwa ni ya. Teoso owa tasi tonihe ya owa wete tonihamehiba awaka fahi.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.
23 Ebafarasi tiwa nofehimona ati nareka. Ota te ke ota fami, Kirisito Sesowi ati kamini otara yokohi ota.
24 Otesene tiwa me nofa, namone me ati narake, Mako, Arisitako, Tema, Roka, me na mati, Teoso ka yama ahi ni ota taba ota.
25 E ka Hiti Sesowi Kirisito tiwati boti kakatomehibona tike.

Ihayeo Mati
Ihayeo me ka Yama Hanibonemetemone Amake.

Teoso biti fare bati nima naka.
1 Teoso e ka iti hihiyara tohehimatamonaka, ati yoro tokanari, he ati kakamina ati me hikaminahari.
2 Hibayata ya Teoso amo ni yabokire ya era hiyaremataka, biti yosekihari. Efe yama nafi hiri nematamonaka, Teoso hiyosehari. E nafi ka Hiti tohaka waha, yama nafi Hiti toha nari, Teoso ati ehene.
3 Fare bati nima nawahaka waha. Fare bati kiti nima kiti naka. Yama nafi yosete amaka. Haha yama hiyoseha ahabarineke, kitahari.

Teoso nanarifa me aamosa rabake, Teoso biti ehene.
E ka yama hiyara soko ne manakobisa itarimatamonaka Teoso ka kanihina ka ya, neme ya.
4 Teoso ati ehene itari Teoso ino hinawatematamonaka, ino amosari. Amosi mati tohate amaka. Teoso nanarifa me ta me aamosa raba ke, ehene. Makoni ino amosi mati tohate amaka. Teoso nanarifa me ini aamosa raba ke, ino ehene. Teoso biti hinihematamonaka, he nanarifa me ta biti mera toniharahari.
5 Teoso ati e nareka ahi, hinaka yama hani ya:

"Okatao ama tike. Abi ama oke waha",

ati nareka. Ati owa e nareka ahi:

"Batiba ama oke waha. Okataoba amaka waha",

ati nareka, towisawabona hinihari. Teoso ati e neba ati yana tere amaka he nanarifa me ni ya.
6 Teoso ati ehene Teoso biti taiti wate ya Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Owa nanarifa me nafi kasohaboneke he nokosi ya",

ati nematamonaka.
7 He nanarifa mera kamine ati e nematamonaka ahi:

"He nanarifa boni nima me nawaha, yifo hiri ni nima me nawaha narake, ati ehene",

ati nematamonaka.
8 Ati e rematamonaka ahi biti kaminari. Biti kamine ati e nematamonaka ahi:

"Teoso me yosi fawa titeraba ama tike. Me tiyoseha tiwehene amosatehaba ama tike.
9 Yama amosa tinofate ama tike. Yama hiyara tinofatera ama tike. Makoni towisawa kiti mati tohe tihawahara tike, tika Teoso ati ehene, yayai tinahabone tiwa",

ati nematamonaka biti kaminari.
10 Ati owa e nareka ahi:

"E ka Hiti yama watateri ya mata bofe ka yama nafi tikanawanemete ama tike. Neme hiri, tinehemete ama tike.
11 Wami ahaba, neme ahaba, tehaba amake. Ha tiwa ta tihabateraba ama tike. Wami ya neme famaha bototehaba amake, makari botoha nima.
12 Kini tikawatehaba amake, makari bote kini nawahi nima. Tohawahaba amake, makari akawaha nima. Tihawateraba ama tike ha tiwa. Tihabarihi titehaba ama tike",

ati nematamonaka, biti kaminari.
13 Ati owa amaka hari:

"Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa",

ati nematamonaka biti ni ya. He nanarifa me ni ya ati e neba watatere amaka.
14 He nanarifa mebone mera hiri nematamonaka, me hikasomatehabani me me
kakatomahabone mati.

2

Teoso ati kamiti yokana e tohahabone eke.

1 Makoni Teoso ati kamiti yokana e tohahabone eke, ati miti e hawa tohahari hibati
ya, e tosawariribone karo.
2 Hibati ya Teoso nanarifa Teoso ati me kaminemetemoneke Mowisei ni ya. Mowisei
Ihayeo mera yosehimatamonaka, Teoso ati nima me ihi nabone mati. Teoso ati me
hikatabare me ka yama hiyara nafi manakone nahabihimatamonaka, mera katomari.
Teoso ehene e ne ehene amosematamonaka.
3 Faya e ka Hiti Teoso ati yati kaminematamonaka, era kasomebonaha. Ati e mitare
ya himata nima e ribe, e hasi naba e? Efe ati me himite ati me hikaminehimari amaka
e ni ya.
4 Yama kitaha me namo namaroke, yoro tokanaro, Teoso ati ehene. Teoso Kanamori
ta, nematamonaka. Teoso Kanamori ati ehene yama yoro tokana e wato, nofa e amake,
e one me e narifabone e. Makoni e kasomibone e watoneke.

Sesowi era kakasoma amaka.

5 Wami tohawai ya yama toyabo ya Teoso nanarifa bofe ka me me yoseteraba me
amake, Teoso ati ehene.
6 E ka owatebonaka, bofe ka mera yosehari, Teoso ati ehene. Teoso ka yama hani ati
e te amake ahi:

"Teoso e ka owa himataba amosemona tine tiri?
7 Yama totoyabo ni ya tiwa nanarifa me hiyosehareka, tiwati ihi. Manakobisa
tikahiyarawahareka.
8 Tiwati ihi yama nafi yosehibonaka waha",

ati te amake, yama hani. Yama nafi yosehibonaka, ati narake. Yama hiyoserahaba
wataterabа amake. Yama nafi amakere, hiyoseharo mata, e awaharo.
9 Sesowi sawi ya bofe ya Teoso nanarifa me hiyosematamonaka mata. Manakobisa
ahabe ka Teoso hikahiyarawahematamonaka, e watohari. Ahabematamonaka, Teoso
yahabona karo e nafi ni ya.
10 Sesowi era kakasoma amaka. Ahabe ka amosi mati tohawematamonaka Teoso ati
ehene. Teoso ehene e ne amosematamonaka. Teoso ehene e nematamonaka, Teoso
biti me e tohawaibone karo, Teoso ni ya e winatibone karo. Efe Teoso yama nafi hiri
nematamonaka, fare hinaka yamabonehe.
11 E ka abi amaka. Biti me e amake. Hinaka mebone era tonihawahemarika. Makoni
Sesowi era niso te amaka, kokoma rari e ehene.
12 Teoso ka yama hani ati e narake ahi, Sesowi ati kaminari:

"Titaminamone onahabone oke okaniso me ni ya. Oyakaba ama oke tiwa ni ya heoniao
ya",

ati nareka.
13 Yama hani one ka ati e nareka ahi:

"Ati amosate amaka, keye hiri rari",

ati nareka. Ati owa e nareka ahi:

"Osawi oke ahi, Teoso owa kakawe ka matehe ya otaba owa",

ati nareka.
14-15 Afa matehe me e amake, Teoso biti me e. Sesowi e nima nawahematamonaka,
era kasomebonaha. Hibati ya Satanaisi ka yama aahi me nima e namaro e amake, e
ahabi e nakome karo. Satanaisi ati ehene e ahabate e amake. Sesowi ahabe Satanaisi
nahabihimatamonaka, era kasomebonaha, Satanaisi kiti fawa nihari.
16 Teoso nanarifa mera kasomakara. Abarao ka noti me ta mera kasomaka, Abarao Teoso
ati nofe ehene nima me ihi na mati, me nafi.

17 Makoni fare nisori me nima nawahematamonaka Teoso ati ehene, mera kasome-
bonaha. Me ka sasetoti ehebotebona tohawematamonaka, Teoso narifari, yahe ka Teoso
aate ni fawa rari, Teoso mera kakomarebonaha. Teoso mera kakomatamonaka me ka
yama hiyara ihi. Sesowi ehene e re ya ahi Teoso mera kako fawa rena amaka.
18 Satanaisi Sesowi ha nematamonaka yama hiyara hiri nebonaha, fara e ha ni nima,
yama hiyara e hiri nabone e. Makoni Sesowi era kasomihina ka, e nima ne kari.

3

Sesowi e ka sasetoti ehebote amaka.

1 Makoni Sesowi ohari te wati nawahabone teke. Teoso ka me e amake, Teoso biti me
e tohaha e, Teoso era ha ne e. Teoso Sesowi yosekimatamonaka, he ati kaminebonaha.
E ka sasetoti ehebotemona e ati ka.
2 E ka sasetoti ehebote tohebona Teoso hine fare Teoso ati nima ehene te amaka.
Fare Mowisei ehenematamona nima Sesowi ehene te amaka, Mowisei Teoso ka mera
kakatomahari, mera kakatomi nataminahari.
3 Teoso ka yobe nima e te e amake, Teoso ka me e tohaha e. Sesowi Teoso ka
yobebona hihiri amaka, era kasomari, Teoso ka me e. Mowisei Teoso ka yobebona hihiri
amarematamonaka, Teoso ka me ka owa tohahari. Makoni Sesowi amosi mati tohate
amaka, Mowisei nima rari.
4 Yobe nafi hihiriba me nake. Teoso ta yama nafi hihiri amaka.
5 Mowisei Teoso nanarifa tohe Teoso ka mera kakatomi natamine Teoso atiteba
kaminematamonaka.
6 Kirisito ta amosi mati tohaka, Teoso biti tohahari, Teoso ka mera yosehari. Teoso ka
me e amake, ati e nofahari. Teoso ka me e tohasa nabone eke, ati nofi e fawa re ya, noki
ni e fawa rihi ne ya.

Teoso ati nofi te fawa riyahi.

7 Makoni Teoso Kanamori ati te kamitahi, ati e nari ahi:

"Hibayata ya ati te kamite ya
8 ati te kasawarirayaho, ati e nari ahi: 'Te ka iti me ihimaro te hiri riyahi. Yama hinita
ya me sawiha owati me nofamaramaro me amake.
9-10 Owa me totomi namaro me amake. Yama fotaha onamoamaro ama oke me ni ya,
40 ano tohaha ya. Ohamamaro ama oke me ni ya. Owati boti e namaro ama oke ahi:
"Yama hiyara me hiri nabone me ati boti ati ke fara yama nafi nima. Haha yama hiri
onaha me hiri kere.
11 Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati", onahamaro ama oke. Owati
kamini otaminahamaro ama oke, oyawa owa', ati nematamonaka".

12 Ota one mati, tera te kakatomiyahi. Teoso ati nofi te fawa riyahi. Te ati boti hiyaraba
wataraboneke. Teoso yati ne ya te tabiyahi. Te tohaba riyahi.
13 Te ka one me te yayai niyahi, fara yama we nima, Teoso amo ni kobo re ya mata,
yama hiyara ya tera te kakatomahabone te. Yama hiyara tera keyehariyahi. Teoso ati te
kasawaririyahi.
14 Kirisito ya tataba me e amake, Teoso ati e nofaha e. Kirisito ya tataba me e tohasa
naba e amake, Teoso ati nofi e fawa ri ya.
15 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Hibayata ya ati te kamite ya ati te kasawarirayaho. Te ka iti me ihi nimaroma te
ehene rabone teke, Teoso ati me nofamara mati",

ati ke.
16 Hike memete me amari, Teoso ati me mita Teoso ati me nofamara mati? Me
nafimetemoneke, Mowisei me hiyabamakia me hekama mati Esito ya.
17 Hike memete me amari, Teoso me hikakoa mati 40 ano tohaha ya? Me hikakoemete-
moneke, yama hiyara me hiri na mati. Me ahabemetemoneke yama honara ya.
18 Hike memete me amari, me hikamina mati, me tokarabone me hina mati taboro ya,
me hasi nabone mati? Afa memete me amake, Teoso ati me nofamara mati.
19 Teoso taboro ya me tokarabone Teoso ati nematamonaka, he ati me nofamara mati.

4

Teoso taboro ya e tokahabone ati nareka, e hasi nabone e.

1 Teoso fare atimatamona nima ati nasa ka. Ati ehene taboro ya e tokahabone ati
nareka, e hasi nabone e. Era e kakatomahi, e tosawarirabone e. E ka iti Teoso ati me
nofamarehemete me ihi nima e ehene rabone eke.
2 Hiyara amosa e mitahamaro e amake, fara me nimetema. Teoso ati me mitakene me
kasomiba wataremetemoneke, Teoso ati me nofari karo.
3 Teoso ati e nematamonaka, hinaka yama hani ya:

"'Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati', onahamaro ama oke. Owati
kamini otaminahamaro ama oke, oyawa owa",

ati nematamonaka. Ha e ta e tokahaba e amake Teoso taboro ya, e hasi naba e, Sesowi
ati e nofi karo. Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya era wati nawahemata amaka.
4 Teoso ka yama hani ati one amake haro:

"Teoso ka yama ahi ni ahabi ya hasi nematamonaka, yia 6 na nowati ya",

ati ke.
5 Teoso ka yama hani ati okomina ati e narake ahi, Teoso ati kaminaro:

"Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati",

ati nematamonaka. Teoso hasi nematamonaka. Me hasi nabone me hasi remetemoneke.
6 Hibati ka hiyara amosa me mitaha me tokaremetemoneke Teoso taboro ya, Teoso ati
me nofara mati. Teoso taboro ya me tokahaba me na naba me amake.
7 Makoni Teoso yama wehe onebone kaminematamonaka, e tokibone ka yama
wehebonehe, e hahasi ka tabora ya, "Hibayata ya", ati nari. Ano tamaha ahabi ya Tafi
Teoso ati kaminematamonaka, afa yama wehe kaminari.

"Hibayata ya ati te kamite ya, ati te kasawarirayaho",

ati nematamonaka.
8 E hahasi ka tabora amara ya Sesowe mera towakematamonaka. Yama wehe onebone
Teoso kaminematamonaka, ano tamaha ahaba nowati ya, Tafi ka yama hani ya.
9 Afa yama wehe watakere mata, Teoso ka me hasi niba ka yama wehe.
10 Teoso taboro ya e toki ya e hasi naba e amake fahi, afa yama wehe ya. Yama e ahi
namaraba e amake. Teosomatamona nima e naba e amake, yama ahi ni ahabe hasi nari,
yama we 6 na nowati ya, sabato ya.
11 Makoni yama ahi ni e fawa rabone eke, e kobo naba e Teoso taboro ya, e hasi naba e.
E tosawarirabone eke. Hibati ka me nimetema e rabone eke, Teoso ati me nofaremete
mati.
12 Era e karawatohi. Teoso ati kitate amaka. Teoso ati era tonihawahate amaka. Teoso
ati yimawa inoha nima te amaka, ini famaharo. Teoso ati e ni ya toke ya e ati boti ha
ya toha, e kanamori ha ya toha naboneke. Ati e ni toke ya e ka owa nima e nabone eke,
tone afone ha ya toha, tone kanawari ha ya toha ne nima. Teoso ati e ati boti namote
amaka.
13 Teoso ni ya yama kehemoaba watatera amake. Teoso noko yama nafi awate amaka.
Yama toyabo ya e ehene nafi e kaminatehaba e amake he ni ya, e ehene siba nebonaha
amosi tabiyo.

Sesowi e ka sasetoti ehebote amaka.

14 Sesowi Teoso biti tohe e ka sasetoti ehebote yokana tohe tokomematamonaka neme
ya. Makoni Sesowi ati nofi e fawa rabone eke, Sesowi ati e nofahamone e ati na era e
kamina e.
15 Sesowi era watote amaka, e kitara e. Satanaisi totomi hinehimatamonaka, fara e
totomi ni nima. Yama hiyaraba hiri rematamonaka.
16 Sesowi e ka sasetoti ehebote tohaka, era kaminebonaha Teoso ni ya. Makoni Teoso
e nakomerabone eke. Yama e nofa Teoso e hiyarabone eke, e aate nari. E ni ya yahe era
narifebonaka.

5

1 Sasetoti me ka owabona ohari Teoso siba te amaka, sasetoti ehebotebonaha, Teoso
nanarifabonaha fare Teoso ati ehene. Yama ta te amaka Teoso ni ya. Bani mera

waka te amaka, me ta hinahabone mati Teoso ni ya, e ka yama hiyara Teoso wati
nawahamarabona karo.
2 Yama me wawato raba na me tosawariha me ni ya hamatere amaka, efe sasetoti
ehebote, kitarari fara me nima.
3 Teoso ka bani mebone mera waka te amaka, me ihi hiyara me ihi Teoso wati
nawahamarabona karo, ehene hiyare toha nabise kari, hari, sasetoti ehebote.
4 "Sasetoti ehebote ohahaba ama oke", me ati naba me ati watatera me amake. Teoso
ta e ka owa ha te amaka, sasetoti ehebote tohehibonaha, fare Araomatamona nima,
Teoso ha hinahari.
5 Kirisito e ka sasetoti ehebote tohehibona ati ne atiba watatere amaka. Sasetoti
ehebote tohe ya amosi mati tohehibona ati ne atiba watarihi te amaka. Fare Teoso
ehene amaka, sasetoti ehebote tohehibona hine sasetoti ehebote tohe kari. Teoso ati e
nematamonaka, he hiyarari:

"Okatao ama tike. Abi ama oke waha",

ati nematamonaka, towisawa hinihari.
6 Teoso ka yama hani ati one amake haro:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike,
Meokiseteki nima tina tiwa".

7 Kirisito sawisa ne ya bofe ya Teoso aate nematamonaka, Teoso ha nari, Teoso ha
ni ati kitehi ohi nari. Teoso kasomi hiwatomona ati nematamonaka, ahabarebonaha.
Teoso ati himitematamonaka, Teoso ati nofe kari.
8 Teoso biti tohakana yama nawaha hiri, nematamonaka. Yama nawaha hiri ne Teoso
hikanawanematamonaka, he ati nima ehene nebonaha.
9-10 Hawa tohe Teoso ha hinehimatamonaka, sasetoti ehebote tohehibonaha,
Meokisetekimatamona nima nebonaha, mera narifebonaha, he ati me nofa mati. Mera
kasomaka, Teoso ni ya me winatehabone mati, fara yama tohaha ya.

Teoso ati wato yokana te tohakere mata.

11 Yama tamake, okominabonehe, afa yama kote. Nawahake, miti te watori karo.
12 Ano tamaha ya Kirisito ati te nofawehemete te awineke. Te ka one me te
kanawanehene te amake. Teoso ati wato yokana te tohakere mata. Tera me
kanawanabone onahara oke, Teoso ati yana kane ka yama ya. Yamata aboni te
kabariyahi mata. Yowa fehe ta te fawiyahi.
13 Matehe nima te nineke, yoa fehe fawi te oharia te. Teoso ati te watokere mata, era
kanawanahari, yama amosa e hiri nabone e.
14 E nafiwaha yamata aboni kabate amake. Yama amosa e wato, yama hiyara e wato
nineke, yama tamaha e hiri ni karo.

6

1 Makoni Kirisito ati yana kane ka yama e kakosabone eke. E horawahi waha. Yama
hiyara e nofamari ka yama e kaminamarabone eke, e ka yama hiyara, hinita tohaharo.
Teoso ati e nofawai ka yama e kaminamarihi nabone eke.
2 E batisa ni ka yama e kaminamarihi nabone eke. Me tati mese ya e yehe e kakibari
ka yama e kaminamarihi nabone eke. E yati nami ka yama e kaminamarihi, Teoso amo
nibona e kaminamarihi, nabone eke, yama hiyara hihiri Teoso mera waka nabona ka
yama amo ni. Afa yama Kirisito ati yana kani ka yama amake.
3 Afa yama e kakosabone eke, Teoso hinofi ya, e horawaharo.
4 Teoso e nofawaha e ka yama wato yana tonake. Teoso era kakawi yana tonaka. Teoso
Kanamori tabi e yana tonake.
5 Teoso ati wato e yana tonake, amosari. E ka yama wato yana tonake, Teoso ehene,
e ka one me e narifibone karo. Yama wato yokana e tohatehabone eke, e sawi ya Teoso
taboro ya.
6 Afa yama e hiri na manakobisa Teoso ati e nofamabisara e wete namihinarabone
eke. E ehene e ni ya Teoso biti e nabowamatasabone eke awa ya, me haha hikanebona
e ati nari. E ehene e ni ya e tosawarihabone eke.
7 Fatara ka yama e ahi na faha kaki amosa ihi yama bono fara tohaha amosake Teoso
ni ya.

8 Fatara mohi tamaha ihi yama bonora hiyakere Teoso ni ya. E sari kanahaboneke.
Teoso ati te nofamari ya fatara hiyara nima te nabone teke.
9 Ota one mati, tera onofa oke. Afa yama hiyara e na te hiri ra te awineke. Te ehene
amosa awineke, Teoso tera kasomabona karo.
10 Teoso amosaka. Te ni ya ati katamorebonaka, te narife kari. Te nofa naka, hinaka
me te narifi karo. Me te narifasa ke. Te ehene ya ati katamorebonaka.
11 Te ehene e na fawa rabone onahara oke, te nafi, yama amosa te hiri na te. Te ehene
e ni ya Teoso yama ta tebonaka te noki naro.
12 Yama ahi ni te nofaraba wataraboneke. Teoso ati nofi me fawa ra me nima te
nabone teke, yama noki ni me fawa ra mati. Te ehene e ni ya Teoso fare ati nima yama
ta ni tebonaka.

Teoso Abarao hiyare eteba wati nawahematamonaka.
13-14 Teoso Abarao hiyarematamonaka, ati e nari ahi:

"Tiwa owakatomaba ama oke. Te totamatehaba te amake owati ihi. Keye amakere",

ati nematamonaka. Teoso Abarao hiyare fare ino hiri nematamonaka. Owa ino
hiri rematamonaka. Owa he kiti ya kiti fiya tonehiba watarematamonaka, ino hiri
hinehibana.
15 Abarao Teoso noki ni fawa re Teoso fare ati nima ehene nematamonaka.
16 Me e hiyari ya owa ino e hiri te e amake, keye e hiri namone me ati ribone karo. Owa
nafihi ino e hiri te amaka.
17 Teoso Abarao hiyare fare ino hiri nematamonaka, ati tohawarebona me ati nibone
karo, Abarao ka noti mati.
18 Teoso yama famaha hiri nematamonaka. Abarao kakatomebona ati nematamonaka.
Fare ino hiri, nematamonaka. Teoso keye hiri tere amaka. Abarao hiyare eteba wati
nawahematamonaka. Yama famaha hiri nematamonaka, keye hiri nemona e ati rabona
karo. E tokomakeke he ni ya, e aate nebonaha, era kasomebonaha. E noki naka e yayai
na e.
19-20 E babaha rabone eke, noki nati me e. Kanawa nima e nabone eke, tokararo,
awa ya matoharo. Sesowi e noki nineke, Teoso ka yobe toro boti ka ya tokiyomahari,
makari kowani ya. Tai tohe nowati ya e yototehabone eke. Sasetoti ehebote tohawaka,
Meokiseteki nima nari, fara yama tohaha ya.

7

Meokiseteki Teoso kiti mati tohehi ka sasetotimatamona amaka.
1 Meokiseteki Sare ka towisawamatamonaka. Teoso kiti mati tohehi ka saseto-
timatamona amaka. Towisawa me one Abarao waka ne kame Meokiseteki kobo
hinehimatamonaka. Teoso hekatomebona Meokiseteki hinematamonaka.
2 Abarao yama ebe kanehimatamonaka, yama kote bite ta nari Meokiseteki ni ya.
Towisawa ehene amose ino amaka, Meokiseteki tohahari. E ati boti watora ka yama ini
amake, Sare. Meokiseteki Sare ka towisawa tohe mera kakatomehimatamonaka, me ati
boti watorabone mati.
3 Meokiseteki bati ino e watorihi mati ini e watorihi, hinakiti me ini e watorihi, te e
amake. Wate ka yama e watorihi, ahabe ka yama e watorihi, te e amake. Sasetoti tohi
fawa tere amaka, Teoso biti nima nari.
4 Meokiseteki nafihimatamonaka. E ka iti Abarao towisawa mera waka ne me ka yama
kakame yama kote bite ta nematamonaka, Meokiseteki ni ya.
5 Hibayata ya yama kote bite Ihayeo me ta te me amake Refi me ni ya, sasetoti me me
tohaha mati. Fare Mowisei ka yama hani ati nima me ihi nineke, yama me ta na mati
Refi ka noti me ni ya. Abarao ka noti hinama me amake, Ihayeo me nafi, Refi me toha
na mati.
6 Meokiseteki Refi ka noti amarematamonaka. Refi ka noti tohakarana Abarao hekawa
hinehimatamonaka. Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki hinematamonaka.
Teoso Abarao hiyaribehimatamonaka, Abarao kakatomebona ati nari.
7 Meokiseteki nafi ka Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki ati nematamonaka,
Abarao nafirari.
8 Ihayeo yama me ta teha me amake Refi me ahabateha me ni ya. Abarao yama ta
nematamonaka, Meokiseteki ahabatere ni ya.
9 Ihayeo yama me ta te me amake Refi me ni ya. Refi yama me ta nibehemete me
awineke Meokiseteki ni ya,

10 Refi sawihari mata Abarao boti ya, Meokiseteki kobo hinahari.

Meokiseteki nima Sesowi te amaka.

11-14 Teoso sasetoti bare yosehimatamonaka, sasetoti Meokiseteki nima nebona ati nari. Teoso ehene e nematamonaka, Refi ka sasetoti me kitari karo, Arao ka noti mati. Ihayeo me me kasomabone Ihayeo me amosi yokana toharemetemoneke Teoso ni ya. Refi sasetoti me me tohawabone Teoso ati ne ati kaminematamonaka Mowisei ni ya. Makoni sasetoti bare yosewehi ati owa kamina nematamonaka. Sasetoti bare e ka Hiti tohe Arao ka noti amakara. Yota ka noti amaka. Yota ka noti Mowisei mera yoserematamonaka, sasetoti me me tohahaba mati. Sasetoti me me tohahaba me watatera me amake, Yota ka noti mati.

15 Refi ka sasetoti Ihayeo me kasomi me watohemenehe Teoso sasetoti owa yoserenamata amaka, Meokiseteki nima nari.

16 Sasetoti owa e ka Hiti tohe Refi me ka owa amakara. Mowisei ka yama hani hiyoserihi hika. Sasetoti tohawematamonaka kitahari, nahabihinarari.

17 Teoso ka yama hani hikaminate amaka, ati e naro ahi:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike, Meokiseteki nima tina tiwa",

ati ke.

18 Kakehi ehene Mowisei ati ahabematamonaka, Mowisei ati kitare karo, ati era kasomi watorari.

19 Mowisei ka yama hani ihi me amosaba me watatera me amake. E ka Hiti ati ta amosaka. Ati e nofe ya e amosabone eke Teoso ni ya. E kobo hinake waha Teoso ni ya.

20 Sasetoti tohawebona Teoso hine Teoso fare ino hiri nematamonaka. Sasetoti me one e tera me amake ahi. Sasetoti me me hiniha me ini me hiri remetemoneke fara mati.

21 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike",

ati nematamonaka. Teoso fare ino hiri nematamonaka. Ati tohawaterebonaka, Teoso ka yama hani ati ke.

22 Teoso fare ati yati ta nematamonaka, Sesowi yosehari. Makoni e kasomi e watoke. Teoso fare ino hiri, nematamonaka, Sesowi yosehari.

23 Refi ka noti sasetoti me tohaha me ahabimakoni me tamate me amake. Me one ahaba me one hasi na yama me ahi naba me amake, me yati na mati.

24 Sesowi ta oharite amaka, ahabamaterari. Sasetoti tohi fawa tereba amaka fara yama tohaha ya.

25 Oharite amaka, mera kasomari, me kasomi yokana tohahari. Ahabatere amaka. Teoso aate ni fawa tere amaka, Teoso mera kasomebona ati nari. Ehene Teoso ni ya e kobo ke.

26 Efe sasetoti ehebote era kasomi yokana tohaka. Teoso yama hinofa hiri ni oharite amaka. Hinaka yama hiyaraba watatera amake. Yama hiyara me hiri na me nima tere amaka. Makoni Teoso hekamehimatamonaka neme ya.

27 Sasetoti ehebote me one nima tere amaka. Bani me me ta te me amake fara yama we nima, me nafi ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. Bani me me ta nabone me ati na bani owa me ta nibehemetemoneke, fara sasetoti ehebote me ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. E ka sasetoti ehebote ehene e tere amaka ahi. Hiwa ta ni oharimatamonaka Teoso ni ya, e ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo.

28 Mowisei ati ehene e ka one me kitara sasetoti ehebote me me tohehemetemoneke. Afa me nowati ya Teoso biti sasetoti ehebote tonihematamonaka, fare ino hiri nari. Efe sasetoti ehebote amosi yokana tohe amosi fawa terebonaka fara yama tohaha ya.

8

Sesowi neme ka sasetoti ehebote amaka.

1 Afa amake, okominaharo, e naro ahi: e ka sasetoti ehebote era kasomi watoka, kitahari. Itarimatamonaka Teoso ka kanihina ya, Teoso itariari neme ya.

2 Teoso ka yama ahi naka, Teoso ka yobe yokana ya. Efe yobe Teoso ehene amaka, e ehene amarari.

3 Sasetoti ehebote yamata me ta te me amake Teoso ni ya. Bani me me ta, te me amake, Teoso ni ya. Makoni e ka sasetoti ehebote hiwa ta nematamonaka Teoso ni ya.

4 Bofe ka sasetoti amakara. Bofe ka sasetoti me ihi nima ehene kara. Yama Mowisei
hikaminemete me ta te me amake.
5 Teoso ka yobe yokana amare ya yama me ahi te me amake. Teoso ka yobe yokana
tohe awaka neme ya. Yama me hiri hina neme ka yama isi ni namote amake. Makoni
Teoso Mowisei hiyarematamonaka, Teoso ka yobebona hiri nabona ya.

"Yobe hiri tiyahi, tomene onamo nima nari, tomene onamoari yati mese ya",

ati nematamonaka.
6 Sesowi ta Teoso narifi yokana tohate amaka. Teoso ati yati Sesowi ta nematamonaka e
ni ya, Teoso ati ehene. Teoso ati yati amosate amaka mata ya. Mowisei ati aamosa raba
te amaka. Teoso ati yati kamine era kakawatehibona ati nematamonaka yama amosi
mati tohaha ya.
7 Mowisei ati mera kasomi watore ka Teoso fare ati yati kaminematamonaka.
8 Teoso me ihi nofarematamonaka, hibati ka mati. Ati e nematamonaka ahi:

"Owati one okominawatehaba ama oke Ihayeo me ni ya, Yota ka me ya me tabaha
mati, me owakatomabone ona owati.
9 Hibati ka owatimaro nima owati namateraboneke, okominahamaroho me ka iti me
ni ya. Me mani wara okana me oyabamakiamaro ama oke Esito ya. Me oyabamaki
okene owati me nofamarihi namaroke. Me onofaramaro ama oke, e ka Hiti ati nareka.
10 Afa yama ahabi ya, owati okominatehabone oke Ihayeo me ni ya, me
owakatomabone ona owati, e ka Hiti ati nareka. Me okanawanabone oke owati ya.
Owati rawi onahabone oke me boti ya. Me ka Teoso ohahabone oke. Oko me tohaboneke.
11 Me abe kanawanamateraboneke. 'Teoso tiwatohi', me ati namaraba me amake. Me
nafi owa watohaba me amake. Me hona me toha, me honara me toha, naboneke.
12 Oyahatehaba ama oke me ni ya. Me ka yama hiyara wati owahamaterabone oke",

ati nematamonaka.
13 Teoso ati yati tohawebona ati nematamonaka. Ati bote hiyamakara, ati bote tohe karo.
Ati bote fawa neba amaka.

9

Teoso ka yobe naka neme ya.

1 Teoso ati taiti kamine hinaka yobebona kaminematamonaka, yobe bofe kari, he ni
ya yama me ta nibone ka yama kaminari. Mera kanawana nematamonaka, hinaka
yobebona hiri nibona ya.
2 Hinaka yobebona me hiri hinehimatamonaka. Makari kowani ka ya nabarina tabori
kawariemetemoneke. Mesa toha, Teoso ka bao toha nematamonaka. Teoso taboromona
me hite amaka.
3-5 Makari one kowani ka ya wami wiye kawitaremetemoneke, oro hiri ni tohaharo.
Teoso ka yama wiye toha nemetemoneke, babari kana oro tohaharo mese. Teoso ka
yama wiye tori ya mana nehemetemoneke yama wiye bite ya ihaharo, oro hiri ni
tohaharo. Arao ka awa toha nemetemoneke, yanehemete. Yati ibe toha nemetemoneke,
Teoso ati hano kawane karo. Yama wiye neme ya Teoso ka yama kanamori teme
narehemetemoneke, afe watarawaharo. Afe toharawehemetemoneke yama wiye neme
ya. Teoso taboro yokanamona me hite amaka, foyaharo yobe boti karo. Yama kamini
faya tohaboneke mata.
6 Teoso ka yobebona hawa tohe ya makari taiti ya me tokiyoma Teoso ka yama me ahi
nemetemoneke, sasetoti mati. Fara me tokiyomi tohate me amake.
7 Sasetoti ehebote ohari tokiyomehimatamonaka yobe toro boti ka makari ya. Fara
ano tohawai nima tokiyomi nematamonaka. Bani emene towakamehimatamonaka, ta
hinahabonehe Teoso ni ya, hinaka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo, me
nafi ka yama hiyara wati nawahamarihi nabona karo, me ka yama hiyara naha me
watora mati.
8 Yama e na ya Teoso Kanamori era hiyaraka, ati e nari ahi: hahi yobe ahabare ya
Teoso taboro yokana ya e tokiyomarabone eke, Teoso Kanamori ati ka.
9 Afa yama e awaha era e watoke, yama hiyara e kihasa na e. Teoso ni ya yama e ta
kene e ati e na yana rihi nabone eke ahi: "Oko yama hiyara fawa ke", e ati na e.
10 Teoso ati yati me noki na yamata me ta nabone Teoso ati nematamonaka, yama
fawaha ya tabaharo. Me mese soko nabone ati nematamonaka, he ati yati me noki na
mati.

11 Kirisito sasetoti ehebote tohawe yama amosa yoro tokana hiri nematamonaka e ni
ya. Teoso ka yobe bofe ka amare ya tokiyomehimatamonaka, yobe e hiri rari, yobe
amosi mati tohahari.
12 Teoso taboro yokana ya tokiyomehimatamonaka, ama towakiyomari. Kabirito
emene amarihi, bowi emene amarihi, nematamonaka. Fare emene ya tokiyomehimata-
monaka, ahabari. Ahabi oharimatamonaka. Ahabe mera kasomematamonaka, Teoso
ya me tabahabone mati fara yama tohaha ya.
13 Kirisito ka me amara Teoso ni ya me bisaha bani me ame me wisa tokanate me
amake, me amosawahibone karo Teoso ni ya, me mese. Kabirito emene tohe ya toha,
bowi emene tohe ya toha, bowi biti hati nakosiri tohe ya toha, te amaka.
14 Kirisito emene e boti namosate amaka. E ka yama hiyara nahabite amaka, e
ahabaribone karo, Teoso yati ne e narifibone karo. Kirisito ka yama hiyaraba watara
hiwa ta nematamonaka, Teoso Kanamori ati ehene, Teoso Kanamori ahabaterari.

Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha.

15 Teoso Kirisito yosehi ati yati kaminawahematamonaka, era kakatomebona ati
nari. Era ha nemari amaka, era kakawebonaha yama ahabatera ya. Kirisito
ahabematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha, e hiri naro, Teoso ati taiti sawisa
ne ya.
16-17 Bote ka yama hani nima Teoso ati te amaka. Bote yama hani rawi kane sawisa ne
hinaka yama hani kitakere mata. Ahabe me one hiwe hinaka yama hani kitahaboneke
waha.
18 Makoni bani me me waka nemetemoneke, Teoso ati taiti ka yama ya. Bani me
ahabemetemoneke bote nima.
19 Me ni ya Teoso ati nafi kamini Mowisei hawa tohe kabirito mera waka, bowi mera
waka, nematamonaka. Me ame wisa tokana nematamonaka, Teoso ka yama hani mese
toha, me nafi mese toha na ya. Faha toha, ofeya kone mamawa kana ne toha, awa bite
isobo toha, nemetemoneke, wisa tokana hinaharo.
20 Ati e nematamonaka ahi:

"Teoso ati ka ama amake haro. Fare Teoso ati okomine ati nima te ehene nabone teke",

ati nematamonaka.
21 Ama were kana nematamonaka Teoso ka yobe ya, yobe ka yama ya tabaharo.
22 Yama nafi me namosabone Teoso ati nematamonaka ama ya. Ama watari ya
Teoso era kako fawa terebonaka, e ka yama hiyara wati nawahari. Makoni Kirisito
ahabematamonaka bisa.
23-26 Teoso ati ehene bani me me waka nemetemoneke, bofe ka yama me namosibone
karo ama ya. Bofe ka yama yokana tohakere. Yama yokana kanamori amake, neme ka
yama kanamori. Kirisito hiwa ta nematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibona karo.
Ahabematamonaka, era namosebonaha, emene ya. Kirisito tokiyomehimatamonaka
Teoso ka yobe ya neme ya. Bofe ka Teoso ka yobe ya tokiyomarematamonaka, yobe
e hiri nari, Teoso ka yobe yokana kanamori tohahari. Tokomematamonaka Teoso ni ya
neme ya, Teoso aate nebonaha, yahehibonaha e ni ya. Bofe ka sasetoti ehebote nima
tere amaka. Sasetoti ehebote tokiyomate amaka fara ano nima, Teoso ka yobe toro boti
ya, bani me ame towakiyomari, fare emene amarari. Kirisito hiwa ta nematamonaka.
Ahabematamonaka e ni ya ahabi ohariari. Fara ano nima ahabi tere amaka. Sasetoti
ehebote me one nima nemanaha, ahabi tamehina amaka. Ahabi yana nenamatamonaka,
hibati ya, Teoso yama hiri ni yana kane ka yama ya. Ahabi oharika, hibayata ya, Teoso
amo nibona yabokire ka yama ya.
27 E ahabi oharite e amake, ha e. E ahaba e ehene Teoso siba nebonaka, amosi tabiyo.
28 Kirisito hiwa ta ni ohari nematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha. Kame
ya e ka yama hiyara nahabimarebonaka. Kamehibonaka, mera kasomebonaha, he me
noki na mati.

10

Mowisei ka yama hani era namosi watohinatera amake.

1 Mowisei ka yama hani yama yokanateba kanamori amake, yama yokana amararo.
Mowisei ka yama hani ati ihi Sasetoti bani me me waka te me amake fara ano nima.
Bani me waka ni me fawa tera me amake. Yama me hiri hina era namosi watohinatera
amake e kobo naba e Teoso ni ya.

2 Yama me hiri hina amosemenehe, fawa nene amake, hawa tohi ya. Me amosi ya
yama me hiri hina fawa nene amake, me ka yama hiyara fawa ni ya, yama kaminaba
watamari ya me ati boti ya.
3-4 Bani me me waka hina me ihi me ka yama hiyara fawa ni watotera amake. Bani
me ahabi me awaha me ka yama hiyara me wati nawahate me amake, fara ano nima.
Bowi emene ya kabirito emene famaha e ka yama hiyara fawa nitera amake.
5 Kirisito bofe ya kakehi ati e nematamonaka ahi:

"Teoso yamata bani me ya tabaha ta ni tinofara tiwa awine tike. Oko abonobone ta
tinahara tike owa ni ya.
6 Yayai titera ama tike, yamata me sari hikana me ta ni karo tiwa ni ya. Yayai tirihi
tite ama tike, yamata me ta hina ihi, me ka yama hiyara manakonebonehe.
7 Faya owati e nara oke ahi: 'Owa oke ahi. Yama hani owa kaminate amake. Teoso
okehara oke, yama tinofa hiri onahabone owa', onahara oke".

8 Ati e nematamonaka baha: "Yamata bani me ya tabaha ta ni tinofatera ama tike. Yayai
titera ama tike, yamata ota sari kana ota ta ni karo tiwa ni ya. Yayai tirihi tite ama tike,
yamata ota ta na ihi, ota ka yama hiyara manakonebonehe", ati nematamonaka. Haha
yama hikamina me hiri te me amake, Mowisei ka yama hani ati ihi.
9 Ati owa amaka hari, yotohari, ati e nari ahi: "Owa oke ahi. Okehara oke,
yama tinofa hiri onahabone owa", ati nematamonaka. Teoso Mowisei ka yama hani
tonihawahawitimatamonaka ha ya. Afa tabori ya Kirisito ta nematamonaka.
10 Kirisito abono ta ni Kirisito oharimatamonaka. Kirisito ehene e amosawahake Teoso
ni ya, fare Teoso ati ehene.
11 Fara yama we nima sasetoti Teoso ka yama me ahi te me amake Teoso ka yobe ya.
Fara yama wehe nima yama ta ni me nineke. Afa yama e ka yama hiyara nahabitera
amake.
12 Kirisito e ka sasetoti tohe hiwa ta nematamonaka ahabebonaha, e ka yama hiyara
fawa nihibonaha, hiwa ta ni ohariari. Manakobisa itarimatamonaka Teoso ka kanihina
ka ya.
13 Teoso noki ne awaka, Teoso mera waka nebonaha, Kirisito me nofara mati, hinaka
yama ahi ni hawa tohi karo.
14 Hiwa ta ni oharimatamonaka. Ehene e amosawahineke Teoso ni ya, e ka yama
hiyara watamara e.
15 Afa yama Teoso Kanamori kamina nematamonaka. Ati taiti e nematamonaka ahi:
16 Afa yama ahabi ya, owati okominatehabone oke, me owakatomabone ona owati.
Me okanawanabone oke owati ya. Owati rawi onahabone oke me ati boti ya, e ka Hiti
ati nareka.
17 Me ihi hiyara wati owahamarabone oke, owati me tokatabara mati, ati nematamon-
aka.
18 Teoso e ka yama hiyara wati nawahamare yama e ta namarabone eke Teoso ni ya,
e ka yama hiyara watamari karo.

E tokomakehabone eke Teoso ni ya.

19 Ota one mati, e watoraba eke, e tokiyomabone e Teoso taboro yokana ya, Sesowi
emene ehene.
20 Sesowi ahabe yati ka, wamisamari. Makoni e tokiyomate e amake makari kowani
ka ya, e yaka na e hawi yati ya.
21 E ka sasetoti yokana amaka, Teoso ka yobe kari.
22 Makoni Teoso ni ya e tokomakehabone eke, Teoso era nofe ka yama e watoharo,
Teoso ati e nofi karo. E ati boti were kanareka, Kirisito emene ya, yama kaminaba
watamaribone karo e ati boti ya. E abono soko nareka faha amosa ya.
23 Kirisito noki ni e fawa rabone e ke, Kirisito e noki namone era e kamina e me nokosi
ya. Teoso fare ati nima ehene nebonaka. Era keyeharebonaka.
24 "Hima e ka one me e nofibeya", e ati nabone eke, e abe hiyara e. "Hima yama amosa
e hiri nibeya", e ati, nabone eke.
25 Heoniao hiri ni e fawa rabone eke. Me nake, heoniao hiri ni me fawa namone mati.
E abe ha nahi. E abe ha ni fawa rabone eke, Teoso amo nibona yabore karo.
26 Teoso ati keye amare e watoha, yama hiyara e wati kanaha e hiri ni ya, yama e ta
naba wataraba amake, e ka yama hiyara fawa niba karo.

27 Hine ya e watohabone eke, Teoso e wati nawaha e. Teoso e ka yama hiyara
manakone awatehiba amaka e ni ya. Teoso me nofara me ahabateba me amake yama
hiri ni ya.
28 Hibati ya me ka owa Mowisei ati nofare me fama ehene me hiwe me hinabowehi-
bonamatamonaka. Me yaharabonemetemoneke efe ni ya.
29 Teoso hami kitehibonaka mata ya, e ka owa Teoso biti tai ne ni ya. Sesowi emene ya
Teoso hinamosibehi manakobisa Sesowi emene nofamakara. He ni ya Teoso Kanamori
yahibehi manakobisa Teoso Kanamori hiyaremona ati ka.
30 Teoso e watoka, ati e nari ahi:

"Me ka yama manakone owahabana oke ha owa",

ati nematamonaka. Teoso ka yama hani ati one e te amake ahi:

"Teoso hinaka me ka yama hiyara manakone awehibonaka me ni ya",

ati ke.
31 Yama hiyakere mata ya, Teoso yati ne era kako ka yama.
32 Tera te wati nawahabone teke, Sesowi te nofawahimete ka yama te wati nawaha
te. Sesowi te nofawaha tera me kakoemete me amake. Te ni ya yama nawaha nafikene
yama tera kasawariremete teke.
33 Te hiyaramone me ati nemeteke me nokosi ya. Yama hiyara ya tera me hiri kana
nemeteke. Te one yama hiyara ya me me hiri hikana me ya te tabehemete teke.
34 Kateya ya me kibeha me te kasomemete teke. Te ka yama me yabakene te yayai
nemete teke, te ka yamatebone te wati nawaha te, neme karo, amosaro mata ya,
ahabateraro.
35 Makoni Teoso ati nofi te fawa rabone teke. Teoso ati nofi te fawa ri ya, Teoso tera
kakawi mati tohehibonaka.
36 Te kiti fawa rabone teke. Teoso yama hinofa nafi hiri ni te ahabi ya, fara yama
hikamina ta nebonaka.
37 Kirisito kamakabote nebonaka. Teoso ka yama hani ati e narake ahi:

"Efe kamatehibona me hine kamehibonaka. Kami kerewe rebonaka.
38 Oko me ihi amosa owati nofi me fawa teraboneke. Owa nofi me fawa ni ya yama
me hiri hina onofarabone oke",

Teoso ati nematamonaka.
39 Ha e ta me ahababone me e amakere, Teoso nofi e fawa ri karo. Teoso era
kasomatehibona amaka, ati e nofe karo.

11

Hibati ka Teoso ati me nofehemetemoneke.

1 Teoso ati e nofa Teoso e watoke, fare ati nima ehene nebonaha. Yama e awara e noki
nabone eke.
2 Hibati ka me ihi e na me ihi Teoso nofehimatamonaka.
3 Teoso ati e nofi ka e ati e ke ahi: Teoso yama nafi hiri nematamonaka. Ati yana ne
ya yama nafi fotohemetemoneke. Yama watari ya yama hiri nematamonaka, yama nafi,
e ati ke.
4 Abeo Teoso ati nofehimatamonaka. Teoso ati nofe ka Teoso ni ya bani ta
ne ehene amosemona Teoso hinehimatamonaka. Ehene aamosa tohehimona Teoso
hinehimatamonaka, Teoso ati nofe kari. Kai yama ta hina ha ta amosaremetemoneke
Teoso ni ya. Abeo ahabe era hiyarasa ka, Teoso ati nofe kari. Teoso ati e nofahabone ati
ka.
5 Enoki Teoso ati nofe ka ahabarehimatamonaka, Teoso hekamahari. Me hiwa-
marehimatamonaka, Teoso hekame kari. Sawisa ne ya ehene amosemona Teoso
hinehimatamonaka.
6 Teoso ati e nofari ya e ehene amosarabone eke Teoso ni ya. Teoso ni ya tokomaki e
nofi ya e ati boti e nabone eke ahi: "Teoso naka. Siba one ya owasibonaka, ati ehene",
e ati nabone eke. E ati e ri ya e tokomakerabone eke Teoso ni ya.
7 Nowe Teoso ati nofa nematamonaka. Teoso yama kaketehabani kaminematamonaka
he ni ya. Teoso ati tokatabe fotowati ehebote hiri nematamonaka, hinaka mera

kasomebonaha. Teoso ati nofe me one ihi hiyara awihinemetemoneke, Teoso ati me nofara mati. Nowe amosematamonaka Teoso ehene, Teoso ati nofe karo.

8 Abarao Teoso ati nofa nematamonaka. Teoso ha hine Teoso ati mite tabora bara ya tokehimatamonaka, hiwateraro, Teoso ta hinahabanihi he ni ya.

9 Teoso ati nofe tokehimatamonaka tabora Teoso hikaminaha ya, ta hinahabone hinaharo. Bara me tabori tohamatehemetemoneke mata. Yobe makari tohehi ya winehimatamonaka, Isaki ya Yako me fama me ya tabahari. Teoso afa mera hiyara nematamonaka, tabora ta nebona ati nari me ni ya.

10 Abarao sitatiteba wati nawahematamonaka. Sitatiteba wati nawahe hora ne atiba wataremetamonaka, yobe makari tohahi ya winahari. Afa sitati wati hiwaha kitate amake, sitati Teoso wati hikana hiri hinaharo.

11 Abarao Teoso ati nofa nematamonaka, biti nawehibona hinahari. Abarao bote tohe biti watarebonaka. Fati Sara tohaha kahiwi watorihi nemetemoneke. Abarao biti nawehibona Teoso hine Teoso ati tohawarebona Abarao ati nematamonaka. Faya biti nawehimatamonaka Teoso ati ehene.

12 Abarao bote tohe ka inamatewe hiri ni watoreba amaka. Abarao ka noti me ta me tamehemetemoneke, neme ka amowa me tamaha me nima, fa witi ka siki boni nima me na mati, tomi kani e watoraro.

13 Afa me nafi ahabemetemoneke, Teoso me noki na mati, Teoso ati me nofasa na mati, yama hiri hinabone hinaha hiri re ya mata. Yamatebone Teoso hikamina me wati nawahemetemoneke, afa yama wato yokana me tohara mati. Teoso me watohemetemoneke, yama me noki hina ta nebonaha. Haha me wini ka tabora me tabori yokana amaramone me ati nemetemoneke, bara me taborimonehe.

14 Me ati e na me taboribone me siba nemetemoneke.

15 Bara me tabori ya me sawiha me tabori bote me wati nawahamaremetemoneke, me kakibai ka tabora. Me tabori bote ya tokomi me nofemenehe me tokomenemetemoneke.

16 Haha tabora me wati hiwaha neme ka tabora amake. Me toki me nofehemetemoneke afa tabora amosa ya. Makoni Teoso yayai te amaka, me abi hine kari. Sitati hiri nematamonaka, me ka sitatibonehe.

17-18 Abarao Teoso ati nofehimatamonaka, biti Isaki tohehi ka noti me tamatehabone Teoso hinahari. Teoso Abarao hiyare ati e nematamonaka ahi: "Isaki biti me ta tika noti yokana me tohatehaba me amake". Manakobisa Abarao Isaki ta nematamonaka Teoso ni ya, ahabebonaha, fare biti ohariari, Teoso totomi hinahari. Teoso hiwehibona hinehimatamonaka he ati nofahari.

19 Abarao ati boti e nematamonaka ahi: "E ahaba hiri nami Teoso watote amaka", ati nematamonaka. Keye amakere. Teoso Isaki ta namematamonaka Abarao ni ya, yati tohahari.

20 Isaki Teoso ati nofa nematamonaka. Makoni Yako ya Isao me fama Teoso mera kakatomebona Isaki ati nematamonaka, yamatebone kaminari.

21 Yako Teoso ati nofa nematamonaka. Ahabinima ne ya Yose biti mera Teoso kakatomebona Yako ati nematamonaka, Teoso amosemona ati nari, hiwa ma kanahari awa ya.

22 Yose Teoso ati nofa nematamonaka. Ahabinima ne ya Ihayeo Esito ya me sawiha me tokomatebone ati nematamonaka. Me tokomi ya tone me hekamebona ati nematamonaka, me hikamobonaha me kobo tonami ya tabora one ya.

23 Mowisei bati Teoso ati me nofa nemetemoneke. Esito ka towisawa me nakomera ati me hikasawari Mowisei me kehemoemetemoneke, abariko terei ne ya, Mowisei amosari.

24 Mowisei Teoso ati nofa nematamonaka. Nafimise ya towisawa bite biti me hiniharebona ati nematamonaka.

25 Esito me ya tabehimanaha, yayai ni yaborenamatamonaka, yama hiyara hiri ne ya. Teoso ka me ya tabi nofehimatamonaka, yama nawaha me hiri na me ya tabahari.

26 Yama wati nawahematamonaka, Teoso ta hitebonehe. Makoni Esito ka yinero nofaremetamonaka. Yama nawaha nofehimatamonaka, Kirisito ka yama.

27 Teoso ati nofe Esito ya yana tone tokehimatamonaka, towisawa nakomerari, he kakoari. Teoso ati nofi fawa rematamonaka, Teoso awahari, Teoso e awaterari.

28 Teoso ati nofe Basikowa ka ayakatebani yana kanehimatamonaka, marina tafe me kabahabone ati nari, ofeya me ame ya nokobi me ketehabone ati nari. Makoni matehe taiti Teoso nanarifa waka ne Ihayeo me ka matehe ta hasi nemetemoneke.

29 Ihayeo Teoso ati me nofa nemetemoneke. Makoni me kariwemetemoneke faha mamawa na tori ya, wami ya me yaka na mati faha baikani ya. Esito ka me kariwabisahabone me ati na me ahabemetemoneke faha ihi.

30 Teoso ati me nofi ka Seriko ka yama bari kani sonehemetemoneke, Seriko me moto
kani karo, yia 7 na ya.
31 Haabi fana me ka aahi tohaha Teoso ati nofa nemetemoneke. Ihayeo mera ha
nemetemoneke, me sawihabone mati hinaka yobe ya, sitati me ki na mati, me mowa
hinabonehe. Makoni hasi nemetemoneke. Me one ta ahabemetemoneke, Teoso ati me
nofara mati.
32 Hike me okominaribe waha? Yama okominiba ka bahi watamakara, me okominiba
karo, Sitiao, Baraki, Sasao, Yefita, Tafi, Samoweo, Teoso ati kakamina mati.
33 Teoso ati me nofi ka towisawa me me kasawariemetemoneke. Yama amosa me hiri,
Teoso yama hikamina me wara tona, riao me me waka hinene me hasi,
34 yifo hiri ni ya me hasi, yimawa me boyo hinene me hasi, nemetemoneke. Me kitara
me kitehemetemoneke. Yama mowa ni ya me kitehemetemoneke. Me ihi bara me ka
saotato me wete tonamemetemoneke.
35 Me fanawi ka matehe ahaba Teoso aate narawa Teoso ati ehene me ka matehe
yati namehemetemoneke. Me one ta hasi remetemoneke. Yama nawaha ya me me hiri
hikana me me hinahabihemetemoneke. Me hasi ni me nofara me yati namatehabone
me ati nemetemoneke.
36 Me one me me haha hikana, me me kosi hinehemetemoneke. Me one me me yati
hinehemetemoneke koheti ya, kateya tori ya.
37 Me one me me waka hinehemetemoneke, yati ibe ya me me hibana mati. Me one me
me wisi hinehemetemoneke. Me one me me waka hinehemetemoneke yimawa ya. Me
one ofeya me atari toha, kabirito me atari toha, na ya hine me akaka nihemetemoneke,
me honari karo. Me me hikatomehemetemoneke, me me hikakoa mati.
38 Yama honari ya me one yaka, atami ya me one yaka, nemetemoneke. Yati hoti ya
me wina, wami hoti ya me wina nemetemoneke. Bofe ka me ihi amosara me ya me
tabamarabone Teoso ati nematamonaka, me ihi amosa mati, Teoso ka mati.
39 Afa me nafi Teoso ati me nofaha me ihi amosemetemoneke Teoso ni ya. Yama Teoso
ta hinabone hinaha ta me awaremetemoneke mata.
40 Yama amosa Teoso ta nebona ati nematamonaka e ni ya, e ya me tabaha e amosibone
karo.

12

Sesowi awi e fawa rabone eke.

1 Me kana na me nima e te e amake. Afa me tamaha me okomina era me awake, e
kana na e. Yama hiyara hiri ni e fawa ni ya me kana na me nima e nabone eke, hine
me sota na mati, me kana ni kitibone karo. Yama hiyara hiri ni e fawa nabone eke, e
kana ni kitibone karo, e ma toribone karo, e kobo nabone e.
2 Sesowi awi e fawa rabone eke, ehene nima e ehene nabone e. Ehene Teoso
ati e nofawamaro e amake, ehene nima e nabone e, Teoso ati nofi mati tohahari.
Ahabematamonaka wanahari awa ya, yayai nebonaha, hinaka yama nawaha ahabi
nowati ya. Awa ya wane me one haha hikane me ati mitarama nematamonaka.
Manakobisa itarimatamonaka, Teoso ka kanihina ka ya, Teoso ati ehene.
3 Te ma tohariyahi. "Yama onofama okere", te ati rabone teke. Sesowi te wati
nawahahi. Yama hiyara me hiri na he me kakoa, "Yama onofama okere", ati neba ati
watarematamonaka.
4 Yama hiyara me hiri na me te mono na te ahabakere.
5 Teoso biti me te amake. Teoso ati ya te ati katamoa te awineke, ati e nari ahi, tera
yayai nibona ati nari:

"Okatao tiyawariyahi, tika Hiti tiwa kosi ne ya. Ati timitayaho, tiwa hora ne ya.
6 Biti mebone era tonihawahe era kosi te amaka, e nafi, era nofahari".

7 Yama nawaha te hiri na te yawariyahi. Te ati e naba te amake ahi: "Teoso owa kosi
naka, biti ohi karo", te ati nabone teke. E ka abi era me kosi te me amake, e nafi.
8 Teoso tiwa kosi re ya Teoso biti yokana tihara tiwa awine tike. Fana bara biti tiha tiwa
awine tike. Teoso biti mera kosi te amaka, biti me nafi.
9 E ka abi era me kosi na me ihi amosamone e ati te e amake, e nafi. Makoni e kanamori
bati ehene amosemona e ati, nabone eke, era kosi nari. Ehene e te amaka, e ahabaribone
karo.
10 E ka abi yama me wawato raba na era me kosi namaro me amake, ano tamara ya.
Teoso ta era kosi te amaka e amosibone karo, he nima e nibone karo.

11 E ka abi Teoso era kosi ne ka yama amosatera amake e ni ya, komaharo. Manakobisa
Teoso ehene amosemona e ati nabone eke, yama amosa hiri ni e watowaharo, Teoso era
kanawane karo, era kosi nari. E amosabone e amake ehene.

Teoso ati kamiti te fawa riyahi.

12 Makoni te kitahi.
13 Te kana ni kitahi. Te ma toriyahi, te kobo nabone te. Te ehene e ni ya te one me
kitara me kana ni amosaboneke, me amosama mati.
14 Te abe yaro riyahi. Te ehene amosabone teke, Teoso ehene nima. Te one me ihi e
ri ya e ka Hiti me awaraba me amake.
15 Teoso yahe nofi me fawa naba me wataraboneke te ni ya. Me watarihi naboneke
te ni ya, awa hiyara nima me na mati, boni hiyararo. Me one me ihi me awaha me ihi
nima me ihi nabone me ati naba me amake. Yama e na hiyaraboneke te ni ya.
16 Te one me ka yibote amarawara me ahi raboneke. Te one Isao ehene nima me
ihi raboneke, bofe ka yama nofe Teoso ka yama nofaremata. Hinaka yamatebone bati
hinaha ra ta nematamonaka, yamata isi ni manakonebonehe.
17 Isao tamine te mitate amaka. Yama totoyabo raba ni ya bati aate nematamonaka,
Teoso hekatomebona bati hinehibonaha. Bati ati hiyarematamonaka. Isao ohi ne bati
ati amoseba wataremata monaka.
18 Ihayeo memetemone me nima te rineke. Atami waha beheri ya me kobo
nemetemoneke, e boyo teharo. Yama hiri ni na, yama soki na, yama noki yawari toha,
19 hohori ati yofina toha, Teoso ati toha, nematamonaka. Me kakomeha Teoso me aate
nemetemoneke, Teoso mera hiyaramarabona karo.
20 Yati me boyo rabone Teoso ati nematamonaka. Me ka bani me boyo hirihi
hinahabone Teoso hinehemetemoneke. Me boyo hini ya me one me me hibanabone
Teoso ati nematamonaka, yati ibe ya, me ahababone mati. Teoso ati me mita me
yawehemetemoneke.
21 Yama yofinemetemoneke me nafi ni ya. Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Hoyahoya kana oke, owakomeha owa",

ati nematamonaka.
22 Me nima te rineke. Yati Siao beheri ya te kobo nineke, neme ka Serosarei tohaharo,
Teoso yati ne ka sitati tohaharo. Teoso nanarifa me tamaha me yoro tokana me te kobo
nineke, me yayai na mati.
23 Teoso ka me ni ya te kobo nineke, me ini kawana mati neme ka yama hani ya. E
ka owa biti taiti nima me nineke, bati ka yama ihawahari. Teoso yama ta nebonaka me
ni ya, hinaka me me tohi karo. Teoso ni ya te kobo nineke, e nafi ehene siba nebonaha,
amosi tabiyo. Me kanamori ni ya te kobo nineke, Teoso ehene me amosa mati.
24 Sesowi ni ya te kobo nineke, Teoso ati yati kaminari. Abeo emene aamosa
raba ne Sesowi emene ta amosate amaka mata ya. Abeo ahabe emene anoti ino ha
kanehimatamonaka, me hinabowebonaha, Abeo nabowahari. Sesowi ahabe emene era
kasomematamonaka.
25 Teoso ati kamiti te fawa riyahi. Hibati ya Ihayeo me narabi Teoso nima ne ati me
hinofare me hasi remetemoneke. Teoso e narabo nima ne e hasi rihi nabone eke, Teoso
ati e nofari ya. Bofe ya mera hiyare era hiyara naka neme ya.
26 Mera hiyare wami kiha nemetemoneke, ati ehene. Hibayata ati e ka ahi:

"Wami kiha namaboneke tasa owati ihi, kiha namarabonehe. Hibayata ya neme kiha
nawahaboneke waha owati ihi",

ati nematamonaka.
27 Makoni ati amaka, wami kiha namarabone ati nari. Wami nahabihibona ati ka ayata
ya. Bofe ka yama e awaha ahababa amake. Yama e awara ta sawisa naba amake, yama
ahabateraro.
28 Teoso e taborobone ta ka, ahabateraro. Era kakatomehibonaka fahi. Makoni, "Teoso
faya amake", e ati nabone eke. Teoso e nofahabone eke, ati e tokatabahari.
29 E ka Teoso yifo nima te amaka, yama nafi nanahabi tohaharo.

13

Yama Teoso hinofa te hiri nabone teke.

1 Teoso biti me e amake, e nafi. Makoni e ka one me nofi e fawa rabone eke, Sesowi
nonofa me e.
2 E ka one me ha ni te fawa rabone teke, me amo nabone mati te ka yobe ya. Haha
me me hinarifa me me hiwatora Teoso nanarifa memetemoneke.
3 Me kibeha me te narifa nabone teke. Yama te nofaha ya me te hiri kanahabone teke.
Me te narifa nabone teke, me me baro hina mati. Yama te nofa ya me te hiri kanahabone
teke.
4 Te ka yibote amarawara te ahi rawarabone teke. Me fanawi te ka yibote amarawara
ya te tabarihi nabone teke. Me ihi e na me ni ya Teoso hamehibonaka.
5 Yama tamaha te nofariyahi. Yama te kihara te yawarabone teke. Teoso ati e
nematamonaka ahi:

"Tera kakatomi fawa oterabone oke. Oko sawi fawa terabone oke te ni ya",

ati nematamonaka.
6 E ati e naboneke ahi: "E ka Hiti owa narife ka owakomeharabone oke. Me one me ihi
hiyara wataraba amake owa ni ya", e ati nabone eke, keye amaramone e ati na e.
7 Te ka hiti me te wati nawahahi, Teoso ati me kamina mati te ni ya. Yama amosa me
hiri hina te wati nawahahi, te ehene e nabisibone karo. Teoso ati te nofiyahi, fara me
nima.
8 Sesowi Kirisito tohawatere amaka. Tohawarihi tehibonaka.
9 Tera me keyehariyahi, me onebisa, tera me kanawana mati yama bara ya. Yamata
one e kabahabone me ati te me amake, e amosibone karo Teoso ni ya. Afa yamata era
kasomarabone eke. Teoso yahi ta era kasomatebonaka. Teoso yahi e wati nawahahi, e
ati boti kitibone karo.
10 Teoso e tefe yokanabone ta te amaka. Yama ta rebonaka soteo me ka sasetoti Sesowi
ati me nofara me ni ya.
11 Hibati ya sasetoti ehebote bani me ame totowakiyoma tohehimatamonaka Teoso ka
yobe toro boti ya, me ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. Bani me aboni
ta me sasari kana tohehemetemoneke me tabori beheri ya.
12 Makoni Sesowi ahabematamonaka sitati beheri ya, mera namosebonaha emene ya,
me amosabone mati Teoso ni ya.
13 Makoni tabora beheri ya e tokomakehabone eke he ni ya. Me one era haha kanake,
fare haha kani nima.
14 Bofe ka e ka sitati kitahaba watakere. E ka sitatibone e noki ke, kitaharo,
ahabateraro.
15 Teoso kahiyari e fawa terabone eke, Sesowi ka me e tohahamone e ati na e. E ehene
e ni ya memetemone me nima e nabone eke, bani me me ta na mati Teoso ni ya.
16 Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke. Me one ni ya yama ebe kani te fawa rihi
nabone teke. Te ehene e ni ya te ehene Teoso nofehibonaka, fara bani me me ta hina
me nofi nimetema.
17 Te ka hiti me ati te tokatabahi. Tera me yose ya te ati hiyaraba watarabone teke.
Te kanamori me kakatomake. Me ihi me kaminatehaba me amake Teoso ni ya, me hiri
hinaharo te ni ya. Yama me hinofa te hiri nahi, me yayai niba karo, me yawaribone
karo, tera me kakatoma mati. Me te nayawi ya tera te yokohaba te amake.
18 Owa te ha kanahabone teke Teoso ni ya. Yama kaminaba watakere owati boti ya,
yama hiyara hiri ni onofari karo.
19 Owa te ha kanibote nahi, tokomakabote onahabone owa te ni ya.

Tera onofa oke.

20-21 Teoso era kakatomaka. Tera narifebonaka, yama hinofa te hiri nabone te. Teoso
yama hinofa ya e ehene tonihebonaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito era narife karo. Sesowi
ahabe Teoso ati yati yana kanehimatamonaka, ati ahabaterari. Makoni Teoso ati ehene
ofeya me nanarifa tohawematamonaka, amosari. Teoso hiri hinamematamonaka. Me
hikahiyaratehibonaka fara yama tohaha ya. Ame.
22 Ota one mati, yama hani ya tera hora ona te yawariyahi. Oko yama hani nafikere,
rawi onaharo.
23 E ka owa Timotio tohe tasi tonemonaka kateya ya. Owa ni ya kobo namakabote ne
ya ota fama tera ota awahabone otake.
24 Te ka hiti me nafi onofamone ona owati te kaminahi me ni ya. Teoso ka me nafi me
toha nineke. Itaria ka ota ni ya me sawiha tera me nofa, namone me ati narake.
25 Teoso yahehibonaka te ni ya, te nafi.

Tiako
Tiako ka yama hanimetemone amake.

1 Tiako ama oke. Teoso nanarifa ama oke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari. Te ka
yama hanibone amake, Teoso ka me te tohaha te, tabora nafi ka me te. Te amosini?

Te yayai nahi, yama hiyara te awi ya.

2 Sesowi nonofa mati, yama hiyara yoro tokana te awi ya te yawarabone teke. Te yayai
nahi mata ya.
3 Yama te watoke haro: Teoso te nofaha yama hiyara tera totomi ni ya te kiti
nafimisahabone teke bisa.
4 Te kiti nafimisi ya matehe nima te namarabone teke, te ati boti amosi yokana
tohibone karo, amosi hasi naba watararo.
5 Te ka owa yama nawaha hiri ne, nihinararo, Teoso aate nebonaka, yama
watohibonaha, yama nawaha kasawarihibonaha. Teoso era kakawate amaka mata ya,
e nafi. Teoso hamehiba watarebonaka, e aate ne ya. Yama nawaha hiri tina yama wato
tinofi ya aate tine ya ati amosebonaka tiwa ni ya.
6 Teoso aate tini ya ati amosebona tinehibonaka tiwati boti ya. Ati hiyarebona tine ya
ma rike boni heka nima tina tiwa awine tike, tokaha wete nama naro.
7 Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kakawarehibonaka, aate tine ya,
8 tiwati boti tokaha wete nama na tiwa fara yama nafi nima.

Yama te kihara te yayai nabone teke.

9 Yama te kihara Sesowi ka me te tohaha te yayai nabone teke, Teoso tera nofe karo,
te amosamone Teoso ati ne karo.
10 Yama me kihaha hine me yokotehaboneke. Afa masiri mowe nima me nineke.
Masiri mowaha mowe fawa kite amake hibati ya.
11 Bahi kamaki hiwamake ya masiri tohokoa mowe waya tokate amake. Mowe amosa
fawa kite amake hibati ya. Yama me kiha masiri mowe nima me te me amake. Ha ya
me toka me kama na me fawa kanahaba me amake.

Yama hiyara e hiri nabone Teoso era yosetere amaka.

12 Yama hiyara tiwa tika kiti fawa ri ya Teoso tiwa kakatomehibonaka. Teoso ya
te famatehaba teke, tamini mati tihaha tiwa. Haha Teoso me nofa me ya Teoso
tabatehibona ati te amaka.
13 Yama hiyara hiri tinahabone yama hina tiwati e rabone tike ahi, Teoso owa totomi
naka, tina tiwa. Yama hiyara e hiri nabone yama hinaha fara e ati boti amake. Teoso
ati ehene amakara. Yama hiyara e hiri nabone Teoso era yosetere amaka. Yama hiyara
hiri ni nofarihi te amaka.
14 Yama hiyara hiri ni e nofa fara e ati ehene amake, Teoso ati ehene amarari. E ati
boti hiyara era yosete amake, yama hiyara e hiri nabone e.
15 Fara e ati ya e ehene ni ya yama hiyara e hiri te e amake. Yama hiyara e hiri na
tonafite amake mata ya. Faya e ahabate e amake.
16 Tera onofa oke, Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Tera me keyehariyahi.
17 Yama amosa hinama amake, Teoso ka yama. Yama amosa hinama amake, Teoso
ta hinaharo. Efe oyate amaka mata ya. Efe yama soki nima tere amaka. Tohawatere
amaka.
18 Fare ati ya era naihemari amaka, Kirisito ati ta nari e ni ya, ati keye amarari. E tai
tohahamaro e amake, ati ehene.

Teoso ati nima te ehene nabone teke.

19 Tera onofa oke, Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Yama te watohi haro. Yama kamiti
te nafihabone teke, te ati yana ni tamara te. Te hamakabote rihi nabone teke.
20 E hami ya yama amosa Teoso hinofa e hiri tera amake.
21 Yama hiyara hiri ni te fawa nahi, yama hiyara nafi. Teoso ati ta te nofawahi, te ati
boti ya sawiharo. Teoso ati era kasomate amaka.
22 Teoso ati nima te ehene nabone teke. Teoso ati nima tiwehene ri ya hine ya Teoso
ati timiti ya tiwa tikeyeha tiwa awine tike.
23 Hine ya Teoso ati timiti ya e ka owa nima tine tike, esibiyo ya noko kakatomahari.
24 Hiwa kakatome tokome noko watomarebonaka.
25 Efe nima tirahabone tike, Teoso ati timita Teoso ati nima tiwehene na tiwa, tiwati
katamora tiwa Teoso ati ya, ati amosari mata ya, ati era kasoma nari. E ka owa

nima tinahabone tike noko kakatomi fawa re noko ya ati katamorahari. Teoso tiwa
nofehibonaka, tiwehene amosa tiwa.
26 Teoso yama hinofa hiri tinahabone tine ti? Tiwa tekatomahi tiwati ya. Tiwati hiyara
fawa tinihari ya, tiwa tikeyeha tiwa awine tike tiwati boti ya. Teoso yama hinofa hiri
tinahamone tinaha yama hiri tinaha ta hiyakere Teoso ni ya.
27 Yama e nineke ha ita, e ka abi Teoso nofi yokana hihaharo. Matehe abi rihi ami
rihi na e narifabone Teoso ati te amaka. Fana maki ahabe oharia e narifa nabone Teoso
ati te amaka. Me one ihi nima e ehene rabone Teoso ati, te amaka, me ihi hiyara mati,
Teoso ka me amara mati.

2

Yama me kihara me te tohirabone teke.

1 Fara me nafi nofi te tohahabone teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te nofaha te. Yama
nafi Hiti amaka. Makoni me nafi nofi fara te tohahabone teke.
2-3 Te ehene e na te awineke ahi: e ka owa makari amosa ake aneo oro tohaha wata
ne te ka heoniao ya kiyomake te awe, "Tiwitarehi katera amosa ya", te ati na te awineke.
Manakobisa hahi yama kihare kiyomake te awe, "Tiwarihi ahi", te ati na te awineke.
"Tiwitarehi ota beheri ya bofe ya", te ati, na te awineke.
4 Te ati e ni ya me nafi te nofara te awineke. Me honaha me ta me te nofa, me honara
me te nofara te awineke, te ati e na te ahi. Te boti hiyakere.
5 Tera onofa oke, Teoso ka me e tohaha e. Owati te mitahi. Me honara Teoso mera
kakatikate amaka, he ati me nofahabone mati. Yama me kihaha me nima me nineke,
Teoso me nofaha mati. Yama toyabo ya Teoso me nafi yose ya he ya me tabatehabone
ati nareka, he me nofaha mati.
6 Yama me kihara me te tohineke. Yama me kiha me te nofaha afa tera me nofakere.
Tera me towakamate me amake sowisi ni ya, te ehene hiyaramone me ati na mati, keye
me hiri na mati.
7 Me honaha Sesowi hiyaremona me ati, te me amake, e ka Hiti, amosari.
8-9 Yama me kihara me te nofari ya yama hiyara te hiri naba te amake. Te ehene e ni
ya yama hiyara hihiri me te tohahamone Teoso ati ka, fara hinaka yama hani ati nima
te ehene ra te. Yama me kihara me te nofa, haha yama me kihaha me te nofa, ni ya te
ehene amosa te awineke. Fara te ehene tohahabone teke me nafi ni ya. Te ehene hihiya
naba wataraboneke. Fai hinama me tohahaboneke te ni ya. Teoso ka yama hani ati e te
amake ahi:

"Fara tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike",

ati te amake.
10 Mowisei yama tamaha kaminematamonaka, Teoso ati kaminari. Mowisei ati ohari
tikatabari ya Mowisei ati nafi tikatabara tiwa awine tike. Me nafi tinofari ya Mowisei ati
ohari tikatabarine tike. Mowisei ati nafi tikatabara tiwa awine tike, ati ohari tikatabare
kari.
11 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Tika yibote amara ahi tirahabone tike",

ati nematamonaka. Fare Teoso ati e nematamonaka ahi tasa:

Te abe nabowarabone teke",

ati nematamonaka. Tika yibote amara ahi tira te ka owa tinabowi ya yama hiyara hiri
tinahabone tike. Yama hiyara oharia hiri tina Teoso ati nafi fawa tinihine tike. Me nafi
tinofari ya Teoso ati nafi fawa tinihine tike.
12-13 Kirisito ati e tere amaka ahi. Me one tinofi ya Teoso yahehibonaka tiwa ni ya. Me
one tinofari ya Teoso tiwa kasomarehibonaka. Yama hiyara hiri tinaha nafi Teoso wati
nawahamarebonaka. Me one tinofari ya Teoso yaharebonaka tiwa ni ya. Yama hiyara
hiri tinaha nafi Teoso wati nawahebonaka. Makoni me one te nofahabone teke, me nafi
tohaha mati.

Teoso ati e nofahamone e ati ni ya yama amosa e hiri, nabone eke.

14 E ka owa Teoso ati nofehimona ati ne yama amosa hiri re Teoso hikasomehiba ama?
15 Te ka owa makari kihare te ka one makari kiharihi na me,

16 "Tikamahi, fara tika yobe ya. Yayai tinahi. Siri tokaharima tinahi. Titafamahi",
tinahaba ama ti me ni ya? Me tekawari ya fara me tohasa naba me amake.
17 Me tekawari ya Teoso ati tinofamone tinaha tiwehene amosaba watakere Teoso ni
ya. Teoso ati e nofi ya me one e narifabone Teoso ati nareka.
18 Me na me awineke me ati e na mati ahi: "Me one Teoso ati nofa, me one yama
amosa hiri, te me amake", me ati na mati. Hine me keyehineke. Yama amosa e hiri
ra Teoso ati e nofatera e amake. Teoso ati nofi yokana e tohaha yama amosa e hiri te
amake.
19 "Teoso oharite amaka", tina tiwa awine tike, Teoso ati tinofamone tina tiwa. Keye
amakere haro. Inamati Teoso ohari me watote me amake, Teoso me hinofara mati.
Teoso mera nofare me hinakomehate amaka.
20 Yama tiwatora tiwa awine tike. Teoso ati e nofahamone e ati na yama amosa e hiri
ra e ehene hiyaraboneke Teoso ni ya.
21 E ka iti Abarao tohe ehene amosematamonaka Teoso ni ya, yama amosa hiri nari,
biti Isaki tohe ta nari Teoso ni ya, biti ibariari tana ya. Makoni Abarao amosemona
Teoso ati nematamonaka.
22 Abarao Teoso ati nofehimatamonaka, yama amosa hiri nari. Teoso ati nofehimona
ati ne ati ohariremtamonaka, yama amosa hiri, nari.
23 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa Teoso hinihemata-
monaka",

ati te amake. Abarao Teoso ati nofe Isaki ta nematamonaka Teoso ni ya, Teoso ati
tokatabahari. Teoso ka habai Abarao tohehimatamona Teoso ka yama hani ati te amake,
Teoso hinofari.
24 Makoni owati e nara oke ahi: Teoso ati e nofahamone e ati ni ya yama amosa e hiri,
nabone eke. Yama amosa e hiri ri ya e amosamone Teoso ati ne atiba watarebonaka.
25 Fanawi Haabi hine ya me ka aahi tohateha amosamone Teoso ati nematamonaka,
yama amosa hiri naro. Ihayeo me ka saotato me hikehemoha me hasi nemetemoneke,
me hinarifa mati.
26 E hasi ni watamari ya e ahababone eke. E hasi ni nima yama amosa te amake, e hiri
naro. Teoso ati e nofahamone e ati na yama amosa e hiri ri ya e abohi nima e nabone
eke.

3

Era e kakatomahabone eke, e ati ya.

1 Te tamarabone teke, te ati yana na te, era kakanawana me te tohahabone te ati na
te. Era kakanawana me e tohaha yama hiyara e hiri na Teoso era kosi ni nafihibonaka,
era kakanawana me e tohi karo, Teoso ati wato e nafi karo.
2 Yama hiyara e hiri nineke, e nafi, tamaharo. Yama hiyara e hiri raba e watatera
amake. Yama hiyara titiri ya tiwehene amosabone tike mata ya. Tibete ma tonihi tiwato
ya tika abono nafi ma tonihi tiwatoabone tike.
3 E ebete fotara yama fotaha kaminate amake. Kafaro mama toniha nafira kafaro
mama toniha kawani ya he inohoti ya kafaro abono nafi e ma tonihate e amake. Fara e
ati nima kafaro te amaka. Tibete ma tonihi tiwato ya tika abono nafi ma tonihi tiwatoaba
ama tike.
4 Nafio toha, te amaka. Nafio fotate amaka. Boni kita, te amake, nafio towakabonehe.
Hinaka remi ta iisi te amake. Remi nafira ya biroto nafio yaka kanihate amaka ma ka
yama nafi ya.
5 E ebete fotarihi te amake. E ebete fotara yama fotaha kaminate amake. Yama hiri
ni nafira fatara ehebote sari kite amake.
6 Yama hiri ni nima e ebete te amake, hiyararo mata ya. E ebete ehene yama hiyara
tamaha e hiri te e amake. Inamati e ebete yosete amaka.
7 Bani me kitaha me nafi e yosete e amake, yama e nofa me hiri nabone mati. Bani me
kitahaba me watatera me amake, e nima me naba mati. Wami ka bani me toha, neme
ka bani me toha, faha abe toha, nineke, me kitara mati, me nafi, e ehene.
8 E ebete ta kitate amake. E abono kitatera amake, e ebete ehene, era kasawariharo.
E ebete hiyakere mata ya. E ebete e ka one me nahabite amake.
9 E ebete ya e ka abi e kahiyarate e amake, e ka Hiti. Afa e ebete ya yama hiyara e
kamina, te e amake, e ka one me e kamina e. Himatabana? Teoso nima me nineke,
Teoso mera hiri ne karo.

10 E inohoti ati amosa toha ati hiyara toha, nineke, e inohoti fara ohariaro. E ehene e
naba watarene e amake ahi.
11 Faha biteba watatera amake e inohoti nima naro. Faha bite kahariha ka faha amosa
ya faha bitaha katabatera amake.
12 Orifa boni kobobo rihi te amake fiko ini ya. Fiko kobobo rihi te amake ofa ini ya.
Ma ka faha sinaha namosihinatera amake, fawahabana.

Yama wato yokana te tohahabone teke.

13 Yama tiwatoa tiwa awine ti? Yama tiwato ya yama amosa hiri tinahabone tike, tika
yama wato me watobone karo. Yama tiwato ya tiwa tikahiyararabone tike fara tiwa.
14 Me tikakoha tiwa awine tike tiwati boti ya, me ihi amosi karo. Tiwa nofi tiwahariha
tiwa awine tike. Tiwehene e na keye hiri tine tike, yama tiwatoamone tina tiwa.
15 Yama tiwatoamone tina haha yama tiwatoa neme ka yama amakere faro. Yama
tiwatoa bofe ka yama amake, inamati ka yama.
16 Tihiya tikere, fara tiwa nofi tiwahariha tiwa, me tikakoha tiwa, me ihi amosi karo.
Yama hiyara yoro tokana hiri tinahaba ama tike. Te abe mono naba te amake.
17 Yama wato yokana e tohi ya neme ka yama e watote amake. E ati boti amosate
amake. E abe mono rihi te amake. E abe narifate amake. E ka one yama me hinofa e
hiri te e amake bisa. E yahate amake. Yama amosa e hiri te amake. Fara e nafi nofi e
tohate e amake. Fara e ati boti nima e noko te amake.
18 E abe mono riyahi. Me one abe mono ni e ma toniha, nabone eke. E ehene e ni ya
fara Teoso yama hinofa e hiri nabone eke. E ehene me awaha fara e ehene nima me ihi
nabisaba me amake, me one.

4

Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya.

1 Himataba yama mowa ni kakete amari te ni ya? Te abe mowa nineke, fara te ka
yamabone nofi te ohari karo.
2 Me ka yama aawawa tine tike. Me waka tite ama tike, me ka yama tihawahabone
tiwa. Tiwa me kasawari ka yama mowa ni fawa tera amake, kakeharo te ni ya. Teoso
te aate ri ka yama te kiharineke.
3 Teoso te aate ne tera kakaware awaka, fara te ka yamabone te aate na te, bofe ka
yama.
4 Fanawi nima tine tike, maki amare ya famaharo. Teoso tinofa tikere, bofe ka yama
ta tinofa tiwa. Teoso ka habai ama tikere. Teoso ka kakako ama tike.
5 Teoso ka yama hani ati tinahabihine tike, ati e naro ahi: Teoso Kanamori yosehareka
e ni ya, winehibonaha e ati boti ya. Yama one e nofarabone Teoso Kanamori ati te amaka.
6 E ehene hiyara e nofamari ya Teoso yahehibonaka e ni ya mata ya. Teoso ka yama
hani ati e te amake ahi:

"Fara era e kahiyara 'Otamina oke ha owa ta', e ati ni ya Teoso hamehibonaka e ni ya.
Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya",

ati te amake.
7 Makoni Teoso ati te nofahabone teke. Satanaisi ati te nofarabone teke. Ati tinofare ya
tokomebonaka.
8 Teoso ni ya tikamaki ya Teoso kamehiba amaka tiwa ni ya. Te yehe te soko nahi, te ka
yama hiyara te nofamara te, yama hiyara hihiri me te. Tiwati boti tinamosahi, tiwati
boti fama tiwa. Bofe ka yama tinofamarabone tike. Hine ya neme ka yama tinofabone
tike, tiwati boti oharia tiwa.
9 Tihiyaramone tinahabone tike Teoso ni ya. Ohi tinahi kasiro ya. Haha tinamarabone
tike. Yayai tinamarihi tinahabone tike.
10 Te ehene e ni ya Teoso tera kahiyarebonaka.

Tika owa Sesowi nofe tahi tirehibonaka.

11 Tika owa Sesowi nofe tahi tirehibonaka. Tiwehene e ni ya Teoso ka yama hani ati
tahi tinahabone tike, hinaka yama hani ati nima tiwehene ra tiwa. E abe nofahabone
Teoso ati nematamonaka, hinaka yama hani ya. Tika owa tinofara Teoso ka yama hani
ati hiyaramone tina tiwa awineke.
12 Teoso sowisi tohate amaka, ohariari. Fare Teoso ohari yama hani hiri te amaka,
ati ya era yosehari. Yama amosa wato, yama hiyara wato, te amaka, me hiri hinaharo.
Mera kaminebonaka. Me one sawi ya me sawi naboneke, ati ehene. Me one ahabi ya

me ahaba naboneke, ati ehene. Teoso sowisi tohate amaka. Sowisi tiha tikere, tika owa tikaminahaba tiwa.

Tera te kahiyararabone teke.
13-17 Tiwati hiyarabone tike, tiwati e ni ya ahi: "Hibayata ya ota tokahabone otake sitati one ya, yama ota ta nabone ota. Hibayata tohi ya toha, yama wamini tohi ya toha, naba awineke. Ota sawimatahaba ota awineke ano oharia ya, yama ota ta na ota. Yinero tamehi ota kihahaba ota amake", tina tiwa awine tike. Tiwati e ni ya tiwati hiyakere, tiwa tikahiyara tiwa. Yama wamini ka yamaba tiwato tikere. Tisawimatiba ka yama tiwato tikere. Hiba yama wa ni ka yama hote nima tine tike. Fawa te amake hibati ya. Tiwati e nabone tike ahi: "Yama ota hiri nabone otake, Teoso hinofi ya. Ota sawi nabone otake, ota sawi Teoso nofe ya", tinahabone tike. Yama tiwato tike. Tiwati e ri ya yama hiyara hiri tinahabone tike. Yama amosa e hiri naba e watoha afa yama amosa e hiri ri ya e ehene hiyarabone eke. Yama amosa tiwato tike.

5

Te ohi nahi, te honaha te.
1 Te ohi nahi, te honaha te. Te ka yamatebone te watoke, yama nawaha te hiri nibone ka yama.
2 Te ka yama ahabarake. Te ka makari ahaba narake, yama abe hikabaro.
3 Te ka oro toha, te ka barata toha, narake, ahabaro, botoharo. Te ahaba naba te amake, te botoha te. E hatiha nima te nabone teke, te botoha te. Te ka yama botoha tera kaminatehaboneke, te ehene hiyaramone ati naro. Me nafi tera watohaba me amake, te ehene hiyara te, Teoso amo ni yabokire ka yama ya yama tamaha te toniha te hibayata ya.
4 Tera nanarifa me te kakawara teke, te ka fatara me narifa mati, yinero te kayawi karo. Me kiya ni ati Teoso mitahareka. Kitate amaka mata ya.
5-6 Yama amosa me hiri na me te waka na teke. Me te towakama teke sowisi ni ya, me ahababone mati. Te tamina teke. Te tafi amosa na teke. Bowi nima te na teke, tafi fawa raro, ahababonehe, marina tafebonehe. Teoso hamehibonaka te ni ya.

Te abe ora nahi.
7 Sesowi ka me te tohaha te kokoriri rabone teke. E ka Hiti kamebona te noki nahi. Fatara hiti yamata amosa nofe yamata yani noki nebonaka. Faha kaki noki nebonaka, kakibahabonehe. Faha one noki, nebonaka, yotoharo. Kokoriri rebonaka, yamata yani noki nari.
8 Hahi nima te niyahi. Te ati boti kitahi. E ka Hiti kamabona ka yama yabokere.
9 Te abe hora riyahi. Te ehene e ni ya te ehene e ka Hiti kaminebonaka kame ya.
10 Hibati ka Teoso ati kakamina me ihimetemone nima te ehene niyahi. Afa me one me hikako hikene Teoso ati kamini me fawa rihi nemetemoneke, Teoso me noki na mati.
11 Me e kahiyarate me amake, Teoso nofi me fawa remete mati. So tamine te mita, te te amake, Teoso nofi fawa rihi nemata. Ehene Teoso hinofe Teoso hikasomehimatamonaka. Yama te watoke. Teoso era aawawa te amaka. Yahate amaka e ni ya.
12 Owati te mitahi. Keye te hiri riyahi. Te ati yana na fara te ati nima te ehene nabone teke. Tera me aate ni ya yama te kaminiyahi hine ya, Teoso ino te hiri ra te. Neme ini te hiri rihi, wami ini te hiri rihi, yama one ini te hiri rihi, nabone teke. Te ati e ni ya ahi te ati Teoso nofarebonaka.
13 Yama nawaha hiri tina Teoso ha tinahabone tike. Yayai tina tiyakabone tike Teoso ni ya.
14 Yama kome tiwi ya Teoso ka me nanarifa me ha tinahabone tike. Orifa fehe ya tiwa me keteha tiwa me ora naboneke, e ka Hiti ino me hiri na mati.
15 Teoso kitehimona me ati ni ya tikitamahabone tike, Teoso ati ehene. Tiwehene hiyaraba ni ya Teoso tiwehene wati nawahamarebonaka.
16 Te ehene hiyara te ehene te kaminabone teke, te abe hiyara te. Te abe ora nahi, Teoso te ka one mera nakitamehiba te. E ka owa Teoso ni ya amose ora ne, ora ni ehene Teoso era kasomebonaka kasiro ya.
17-18 Eria Teoso aate nematamonaka, faha kaki fawa nihibonaha. Faha kaki fawa nemetemoneke, ano terei na kote ya. Eria Teoso ha namatase ya Teoso faha yosematasematamonaka tasa. Yamata yanamatasehemetemoneke. Fara e nima Eria nematamonaka. Makoni e ati Teoso mitabisebonaka.
19 Te ka owa ehene hiyare Teoso ka hawi ya tosawari te ha nebonaka, kamehibonaha Teoso ka hawi ya.

20 Te ehene e ni ya te kasomebonaka, ahabarehibonaha. Ehene hiyare ehene Teoso
wati hiwahamarebonaka.

1 Betiro
Betiro ka yama hanimetemone amake, taiti.

Betiro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Betiro ama oke. Sesowi Kirisito ka yoyose ama oke. Te ka yama hanibone amake, te
winaha te Boto toha, Karasia toha, Kabatosia toha, Asia toha, Bitinia toha na ya, Teoso
tera kakatikehi te. Hibati ka soteo memetemone me nima te nineke, me towinawitia
mati tabora bara ya, te taboro yokana amara ya te winaha te. Me nima te nineke, te
tamara te.
2 Te watari ya mata Teoso tera kakatikehimatamonaka, Sesowi Kirisito ati te
tokatabahabone te, Sesowi emene ehene, ahabari. Tera ha neri amaka, Kanamori ta
nari te ni ya, hinaka mebone me te. Teoso yahehibonaka kasiro ya te ni ya. Tera
kakatomehibonaka.

Yama nawaha te hiri na te kiti me nafi awahaboneke.

3 Teoso e kahiyarahi, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati. Ehene e watamatasahamaro eke,
yahahari kasiro ya, e winatehabone e Teoso ya e tabaha e. Sesowi yati name ka afa e
ka yamabone e watoke.
4 Afa yama neme ya Teoso hiniha ahabaterabone, te ka yamabonehe. Fara tohaha
tohanawi naboneke, amosaro.
5 Teoso ati te nofi ka tera kakatoma, naka, te tosawarirabone te. Amo ni kobo ne ya
era kasomatehiba amaka, kitahari.
6 Makoni te yayai nineke kasiro ya. Yama nawaha yoro tokana te hiri nabisake.
Makoni te yawineke mata.
7 Te e nineke oro nima, yama nawaha te hiri ni karo. Oro e kawarite amake,
amosabonehe. Oro ahaba, tehaba amake. Ha te ta Teoso ati nofi te fawa terabone
teke. Oro e nofa Teoso ta tera nofi fiya tonaka mata ya, ati te nofe karo. Yama nawaha
te hiri na te kiti me nafi awahaboneke, Teoso ati nofi te fawa ri ya. Sesowi Kirisito te
nofasa nabone teke kame ya. Makoni Teoso tera kahiyarehibonaka. Te amosamone ati
nebonaka, tera nofahari.
8-9 Sesowi te aware te nofineke. Ati te nofa, ka, te awarari. Teoso tera kasomaka,
Sesowi ati te nofi karo. Makoni te yayai ke kasiro ya. Te yayai ni fotaha ihi kamini te
watokere.
10 Hibati ka Teoso ati kakamina yama me siba nemetemoneke kasiro ya, Teoso era
kasomabona ka yama me watohabone mati. Teoso yahatebona me ati nemetemoneke e
ni ya. Yama me hikamina me watora yama te watoke, Teoso tera kasome karo.
11 Teoso era kasomaba ka yama amo nitebone me watohabone me ati nemete me
awineke. Era kakasomabona ino me wato nabone me ati nemete me awineke. Kirisito
Kanamori ati me kamina Kirisito tamine me kaminemetemoneke, Kirisito watare
ya mata. Kirisito yama nawaha hiri tehibona me ati nemetemoneke. Faya ahabe
wamisamatehibona me hinehimatamonaka. Wamisame ya towisawa tohawatehibona
me hinehimatamonaka.
12 Teoso mera hiyare Kirisitoteba kaminematamonaka me ni ya. Kirisitoteba me
kamina tera me narifabone Teoso ati nematamonaka. Fara hine me narifaramone Teoso
me hinehemetemoneke. Efe Kirisito tamine me hikaminemata ota kaminineke te ni ya,
hiyara amosa ota kamina ota, Teoso Kanamori ehene, Teoso hiyose kakehari neme ya.
Teoso nanarifa hiyara amosa wato me forima nabone me ati, na me awineke, amosaro
mata ya. Ha te ta hiyara amosa te watoke.

Fare Teoso ati nima te ehene nabone teke.

13 Makoni te ati boti kitahabone teke. Sesowi Kirisito te noki nabone teke
kamehibonaha, tera kasomebonaha, yahahari. Sesowi noki ni te ohariabone teke, bofe
ka yama te wati nawahara te.
14 Fare Teoso ati nima te ehene nabone teke matehe nima, me ka abi me ati me
tokatabaha mati. Teoso te watori ya mata yama hiyara te hihiri tohehemete teke, te
ati boti hiyara yama hinofa te hiri na te. Afa yama hiyara te hiri namarabone teke.
15 Teoso tera ha ne yama amosa hiri ni oharite amaka. Ehene nima te ehene nabone
teke, yama amosa hiri ni te oharia te.
16 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama amosa hiri ni te ohariabone teke, yama amosa hiri ni owahari karo",

Teoso ka yama hani ati te amake.
17 Fara yama Teoso hiri hina hiri nawi te amaka e nafi ni ya, e ehene siba nari, amosi tabiyo. Teoso ehene hihiya neba watatere amaka e nafi ni ya. Efe Teoso te ha te te amake, te abi nari. Yama amosa e hiri na era nofehibonaka. Yama hiyara e hiri na ihi yawehibonaka, e ka abi tohakana. Makoni te nakomehibonaka, yama amosa te hiri nibone karo, bofe ya te winamataha te, bofe ka me te amara te.
18-19 Yama te watoke haro: Teoso tera kanikematamona amaka. Ehene e nematamonaka e ka owa ehene nima, yama aahi kanikari, wawebonaha. Yama aahi e kanikate e amake oro ya. Barata tohi ya toha, naboneke. Yama one tohi ya toha, naboneke. Oro toha, barata toha, yama one toha, na ahabate amake. Teoso tera kanikematamonaka yama ahabatera ta nari, amosaro mata ya. Tera kanikematamonaka Kirisito emene ya. Kirisito emene manakone nafite amaka, ahabari te ni ya. E ka one ofeya amosabote me me ta te me amake Teoso ni ya, me ahababone mati, me ihi hiyara manakonebonehe. Ofeya mese hiyare me ta raboneke hiyare kari. Afa me ihi nima Teoso ehene nemarika, ofeya amosabote ta nari, Kirisito tohahari, e ka yama hiyara manakonebonehe. Fara te ka iti me nima te nemete te amake, yama hiyara hihiri me te tohaha te. Yama aahi me te tohehemete te nahowaineke waha, Kirisito ahabe ehene.
20 Yama watari ya mata Teoso Kirisito yosehibona ati nematamonaka, kakehibonaha. Haha yama ya Teoso amo ni yabore ya Kirisito yosehimarika te ni ya.
21 Kirisito ati te nofawaha Teoso ati te nofawaineke. Teoso Kirisito hiri namemarika. Towisawa tohawa naka, Teoso ati ehene. Afa yama Teoso hiri ne ehene Teoso ati te nofake, Teoso te noki na te.
22 Teoso ati te nofa ati nima te na te ati boti Teoso namosetaka. Te ati boti amosa ihi te abe nofi yokana tohineke. Te abe nofi kitamisahaboneke te ati boti ya.
23 Teoso ati te nofawai ka te watamatasete teke. Teoso ati yati ne sawi fawa tere amaka. Ahabihinatere amaka. Makoni owati amake, te abe nofahabone ona owa.
24 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Masiri nima e nineke e nafi. Masiri mowe amosa ahabate amake. Masiri waya tonaha mowe foro te amake. E amosi fawa te amake, e ahabaro, fara masiri nima.
25 E ka Hiti ta ati ahabatere amaka",

ati ke. Efe Teoso ati ota kamininеke te ni ya, hiyara amosa ota kamina ota.

2

Teoso ka me te amake.
1 Faya te ehene te ka one yama nawaha me karimariyahi. Te abe keyehamarabone teke. Te ati boti te kehemorabone teke me nokosi ya. Te abe ehene wara tonamarahabone teke. Hiyara te kamina nawahare rabone teke te one me ni ya.
2-3 Inamatewe yoa fehe fawi nofahi nima te nabone teke, Teoso ati amose te nofaha te, amosari. Inamatewe nima te nineke, te ka yama totoyabo kawahara te, Kirisito te nofawai ka yama. Kirisito te totomi na Kirisito te nofa te awineke. Te yanawahabone teke fare inamatewe nima. Kirisito ati wato te nafimisi ya te yanawahabone teke. Te yanawahi ya Teoso tera kasomebonaka.
4 Te kakineke Kirisito ni ya. Yati yati na nima Kirisito naka. Afa yati me hinofaraha Teoso ta hikatikehemetemoneke. Afa yati ta amosate amake mata ya Teoso ni ya.
5 Yati yati na nima te nineke bisa. Teoso yobe hiri naka afa yati te tohaha te ya. Efe yobe sasetoti me nima naka, Teoso ka sasetoti mati. Teoso ati te nofaha sasetoti me nima te nineke, bani me me ta na mati Teoso ni ya. Yama te hiri na amosineke Teoso ni ya, Sesowi Kirisito ka me te tohaha te.
6 Teoso ka yama hani ati e narake ahi, Kirisito kaminari:

"Yama te awahi. Hahi okatikehi oyose oke Siao ya, Serosarei. Yati yobe ewene tohaha nima nareka, amosari mata ya. Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake",

Teoso ka yama hani ati ke.
7 Yati me hikaminehemete Kirisito amake. Kirisito amosate amaka te ni ya mata ya, Kirisito ati te nofaha te. Me one ta Kirisito ati nofakere. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi, mera kaminaro:

"Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha",

ati te amake.
8 Teoso ka yama hani one nake, mera kaminaro tasa, ati e naro ahi:

"Afa yati ihi e tara tokate e amake. Ihi e sonate e amake",

ati te amake. Teoso ati me nofakere. Me foro te me amake, Teoso ati me nofari karo. Teoso ati ehene me foro nineke.
9 Ha te ta Teoso tera kakatikehimari teke, hinaka mebone me te. Sasetoti me te amake. Towisawa me te amake. Teoso ka me te amake. Yama soki ya te naoha Teoso tera ha neta amaka, te kakehabone te, yama wehe kitaha ya, wehene. Hinaka mebone tera tonihe te kaminebona ati nareka me nafi ni ya, ehene amosemonaha mata ya.
10 Teoso ka me te toharemete Teoso ka me te amake waha. Teoso te watomatarihi nemete teke, yahahari. Teoso te watowahake, yahahari.

Towisawa me ati te tokatabahabone teke.
11 Oko one mati, tera onofa te, bofe ka me te amakere, Teoso ka me te. Hine ya te winineke mata bofe ya. Makoni yama hiyara te hiri nabone te ati boti ati na ati te tokatabarabone teke. Afa yama hiyara e kanamori nahabihabone ati ke.
12 Teoso nonofa me amara me baikani ya te winaha yama amosa hihiri te tohahabone teke. Hibayata ya yama hiyara te hiri namone me ati nineke. Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya Teoso amosemona me ati naboneke, yama amosa te hiri na me awi karo.
13-14 Towisawa me ati te tokatabahabone teke, towisawa me nafi, e ka Hiti ati ehene. E nafi ka towisawa toha, kofenato me nafi toha, naboneke. Towisawa kofenato yosete amaka e ni ya, yama hiyara hihiri mera kosi, yama amosa hihiri mera kahiyara, nebonaha.
15 Yama amosa e hiri nabone Teoso ati nareka, e ehene ati wataribone karo. Yama me watora era me hora kineke.
16 Me one ka yama aahi me nima te namakere, te naowa te. Fara yama te nofa te hiri nabone teke. Yama hiyara ta te hiri rabone teke. Te ati e naba wataraboneke ahi, Owawaha yama onofa nafi hiri onahabone oke, yama hiyara toha naro, te ati rabone teke. Teoso ka yama aahi me te tohaha yama hiyara te hiri rabone teke.
17 Te ehene amosahi me nafi ni ya. Sesowi nonofa me te nofa nahi. Teoso te nakomehabone teke. Fare towisawa ati nima te ehene nabone teke.

Kirisito fare hiwa ta nematamonaka Teoso ni ya.
18 Te ka one me ka yama aahi me te tohaha fara te ka hiti me ati nima te ehene nabone teke. Me te nakomehabone teke. Me yaha fara me ati nima te ehene nabone teke. Me hama ni ya fara me ati nima te ehene nabisabone teke.
19 Yama amosa e hiri na yama hiyara ya era me hiri kani ya yama e noki nabone eke, Teoso e wati nawaha e. E ehene e na amosake.
20 Yama hiyara e hiri na era me kosi ni ya yama e noki ni ka yama amosakere haro. Yama amosa e hiri na era me kosi ni ya yama e noki ni ka yama amosake Teoso ni ya.
21 Teoso tera ha nemarika, yama e na te hiri nabone te. Te ehene e ni ya ahi Kirisito ehene nima te ehene nabone teke. Kirisito yama nawaha hiri nemarika, tera narifebonaha. Fare Kirisito ehene nima te ehene nabone Teoso ati nareka.
22 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ehene hiyareba watatere amaka. Keyeba hiri rihi te amaka",

ati ke.
23 Sesowi me tahi hine tahi ni manakone mera tahi remarika. Me kosi hine "Manakoba amake", ati remarika. Fare hiwa ta nemarika Teoso ni ya. Yama manakone nahabi Teoso watote amaka.
24 Awa ya Sesowi ahabe e ehene hiyara manakone karimemari amaka. Me noho hinihe ehene Teoso era nakitamehimari amaka. Sesowi ahabemari amaka, yama hiyara hiri ni e nofamari ya yama amosa hiri ni nofi e oharibone karo.
25 Ofeya me tosawariha me nima te nemete teke. Te kamehete teke waha ofeya me nanarifa ni ya. Tera kakatomaka waha.

3

Te fanaha tera oyose oke.

1-2 Fanawi fanaha maki ati mita naboneke. Tika yibote Teoso ati nonofa amare tika yama hiyaraba watarihi, ati timita, tine tiwehene awe Teoso ati nofawehiba amaka, tiwati watara tiwa.

3 Te atori te mese ya toharaboneke. Te atori oro toharihi, makari amosa te akarihi, te tati kone rabarihi, nabone teke.

4 Te atori te boti ya tohahaboneke, me hiwararo. Te atori te boti ya tohi ya ahabaraboneke. Teoso ati te nofahabone teke te ati boti ya. Teoso ati te mitahabone teke, te ati watara te. Afa yama yokana Teoso nofaka. Te ehene e ni ya te amosi yokana tohahabone teke.

5 Hibati ka fanawi ihi e narawemetemoneke ahi, Teoso karawaha, Teoso ati nofarawaha. Me atori me boti ya tohehemetemoneke, me ka yibote me ati me tokataba mati.

6 Sara Abarao ati nofehemetemoneke, hiti hinahari. Te ehene amosa te kokoriri ri ya Sara biterawabone teke.

7 Haha makiti mati te fanaha te ka yibote kawini te wato, narawabone teke. Me te watoke, me kitarawara mati. Me te nofahabone teke. Fara te nima me tehaba me amake, Teoso ya me tabahabone mati fara yama tohaha ya, yahahari. Te ehene e ri ya Teoso tera kakawarebonaka yama te aate na ya, Teoso te ha na te.

Me one te nofibone ka Teoso tera ha nematamonaka.

8 Yama okomina okominatasahabone oke ahi. Te one me yayai ni ya te yayai ni toha, me yawi ya te yawi toha nabone teke, me ati boti nima te ati boti na te. Anoti nisori nofehi nima te abe nofi nabone teke. Te abe aawawa nabone teke. Fara yama te nofa te hiri rabone teke ha te. Yama me hinofa te hiri nabone teke, me one.

9 Yama hiyara ya tika owa tiwa hiri kane tika manakone tiwarabone tike. Tiwa tahi ne ya tahi tirehibonaka. Tiwati e nabone tike ahi: "Teoso tiwa nofehibonaka", tinahabone tike. Me one tinofibone ka Teoso tiwa ha nareka. Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kakatomehibonaka.

10 Teoso ka yama hani nake, ati e naro ahi:

"Tika wini amosabone tini ya yama hiyara tikaminarabone tike. Me tikeyerihi tinahabone tike.

11 Yama hiyara hiri ni tinofamarabone tike. Yama amosa hiri tinahabone tike waha. Me mono tiriyahi.

12 Yama amosa hihiri mera Teoso nofaka. Afa Teoso me ha na me ati mitaka. Yahakara yama hiyara hihiri me ta me ni ya",

yama hani ati ke.

Kirisito yama hiyara hiri re ahabematamonaka.

13 Yama amosa hihiri tihi ya hike tiwa me katomaba ama tiri?

14 Tiwehene amosi ka tiwa me kako ni ya Teoso tiwa nofehibonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me te nakomeriyahi. Te kokoriri rabone teke",

ati ke.

15 Sesowi Kirisito tinofabone tike tiwati boti ya, tika Hiti tohe karo. Tiwatiba hawa tinihabone tike, Kirisito ati e nofi ka yama tikaminahabone tiwa me one tiwa me aate ni ya. Me ati hora tikasarabone tike kita ya. Tiwati yahahabone tike, Kirisito tikamina tiwa me ni ya.

16 Yama amosa hiri ni tiwaharihabone tike, Kirisito ehene, yama hiyara kaminaba wataribone karo tiwati boti ya. Tika owa tiwa nofare ati yana ne ya yama hiyara hiri tinahamone ati ne ya tika yama amosa me awaha keye hiri nemona me hinehibonaka. Faya kokoma nebonaka.

17 E ehene amosa era me kako ya yama amosaboneke, Teoso hinofi ya. E ehene hiyara era me kako ya yama amosakere.

18 Kirisito yama hiyara hiri re ahabemarika, me nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaha. Ohari ahabi fayamatamona amaka, me nafi kasomebonaha. Amose ahabemari amaka, me ihi hiyara mera kasomebonaha. Ahabemarika, Teoso ya te tabibone karo. Abono ahabe Kanamori ta yati tohawemataka Teoso ati ehene.

19 Kanamori tokehimataka me kanamori ni ya, me kibeha mati, Teoso ati kaminebonaha me kanamori ni ya.
20 Afa me kibeha Teoso ati me nofaremetemoneke Nowe sawi ka yama ya fahi. Teoso babaha rematamonaka me ni ya Nowe fotowati ehebote hiri ne noki nari. Nowe kanawa hawa tonihe ya me tamara me tokiyomehemetemoneke, me 8 na mati. Teoso mera kasomematamonaka, me ahabarabone mati faha ihi.
21 Afa me nimetema te nineke, te batisa na te faha ya. Haha yama ya Teoso tera kasomaka, te batisa na te. Te batisa na te mese bisene te soko raro teke. Te batisa na tera te kaminaro teke Teoso ni ya, yama amosa te hiri nabone te ati na te. Teoso tera kasomaka, Sesowi Kirisito yati name ehene.
22 Tokomemari amaka neme ya. Itarika waha, Teoso ka kanihina ka ya. E nafi ka Hiti amaka waha, Teoso ati ehene. Teoso nanarifa mera yoseka, Teoso ati ehene. Me kitaha me nafi yose, naka.

4

E ati boti hiyara yama hinofa te hiri namaraba te amake.

1 Makoni Kirisito ati boti nima te ati boti nabone teke, yama hiyara kihakarana yama nawaha hiri nari. Yama hiyara te hiri nabone me ati na te ati hiyarabone teke. Manakobisa me ihi yama nawaha te hiri ni ya te kiti fawa rabone teke fare Kirisito nima.
2 Makoni te sawisa ni ya bofe ya e ati boti hiyara yama hinofa te hiri namaraba te amake. Teoso yama hinofa ta te hiri naba te amake.
3 Teoso me watora fara yama me hinofa me hiri na me ihi e te me amake ahi: me ka yibote amarawara me ahi narawate me amake. Fara me aboni yama hinofa me hiri te me amake. Hahano me tohate me amake. Me tafi fota, me hano, te me amake, me sawiha mati ayaka ya. Teoso bara me kanamori me nofate me amake, Teoso yama hinofara me hiri na mati. Afa nafi te hihiri tohehemete te amake ano tamaha ya, Teoso te watori karo mata.
4 Haha Teoso me watora yama hiyara me hiri nabone me ya te tabahabone tera me ha na, "Hika", me ati te me amake, te ati hiyari karo. Makoni tera me tahi te me amake.
5 Teoso mera yosetehiba amaka, me ihi me kaminabone mati. Yama hawa tonihareka, e nafi ka yama manakone nahabihibonaha, e yati na toha, e abohi toha na e.
6 Makoni hiyara amosa kamina nemataka me ahaba me ni ya. Me ka yama hiyara ihi me aboni ahaba me kanamori ta sawitehaboneke Teoso ni ya, Sesowi ati me nofi karo.

Fara e ka yama wato ya me e narifabone eke.

7 Yama amo ni yabomakere, yama nafi ahababone amo ni. Te tonokoyahi te kitaha te, Teoso te ha nabone te.
8 Te abe nofahi kasiro ya. Afa yama Teoso nofi mati tohaka. Te ehene e ni ya te ehene hiyara Teoso wati nawahamarebonaka, tamaharo.
9 Te one me aamoba watari ya me te ha nabone teke, me amo nabone mati te ka yobe ya. Me te ha na te noko yawa kanikimarabone teke.
10 E ka yama watobone Teoso yahe ta te amaka, yoro tokanaro. Fara e ka yama watobone ya me e narifabone eke. E ehene e na me narifi e amosabone eke, Teoso ka yama e ahi na e.
11 Teoso ati kakamina tihahabone Teoso ati ne ya, Teoso ati kamini titaminahabone tike te one me ni ya. Tiwati amakere. Teoso ati amaka. Me nanarifa tihahabone Teoso ati ne ya me tinarifahabone tike tika kiti nafi ya. Tikitabone tike Teoso ati ehene. Tiwehene e ni ya me one Teoso me kahiyaraba me amake, Sesowi Kirisito ehene. Me nafi hikahiyaratebonaka fara yama tohaha ya. Kitabote amaka. Kiti fawa terebonaka fara yama tohaha ya. Ame.

Kirisito nima te nineke, yama nawaha te hiri na te.

12 Oko one mati, tera onofa te, "Hika", te ati rabone teke, yama nawaha fotahamone ihi. Fara hine itineke. Yama tera totomi nineke hine ya.
13 Te yayai nabone teke. Yama nawaha e na Kirisito hiri nemari amaka. Kirisito nima te nineke. Kame ya amosi yokana e awe ya te yayai, nabone teke kasiro ya.
14 Kirisito ka me te tohaha tera me tahi ni ya, yama te watohabone teke waha, Teoso tera nofe ka yama. Teoso Kanamori sawika te ni ya Teoso amosi namohari.
15-16 Kirisito ka tiha kateya ya tifoyi ya kokoma tirahabone tike. Teoso amosemona tinahabone tike, Kirisito ka tiha yayai tinaha tiwa. Era nanabowa tiharabone tike. Tifoyariyahi fahi. Yama boboti tiha, yama hiyara hihiri tiha, era momono tiha tiriyahi, tifoyaribone karo.

17 Teoso ka me e tohaha yama nawaha e hiri nineke, Teoso ati ehene. Yama toyabo
ya hiyara amosa nonofa me amara yama nawaha me hiri tehaba me amake mata ya,
Teoso ati ehene.
18 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama nihinakere haro, yama amosa hihiri Teoso hikasomabona ka yama. Hahi yama
hiyara hihiri himata nima neba amara, Teoso nofarari?"

ati te amake.
19 Makoni Teoso nofi te fawa rabone teke. Yama nawaha te hiri nineke Teoso ati ehene.
Tera hiri nematamonaka. Tera narifebonaka. Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke.

5

Teoso ka me nanarifa me te tohaha te narabo nima okibone.

1 Teoso ka me nanarifa me te tohaha te narabo nima okibone. Teoso ka me nanarifa
me ka owa ama oke bisa. Kirisito ya ota famahamaro otake, ahabari. Kirisito kame ya
amosi yokana e awe ya he ya ofama otehabone oke.
2 Teoso ka me te kakatomahabone teke, ofeya me nanarifa nima, ofeya mera
kakatomahari. Fara te ati ya me te kakatomahabone teke, Teoso ati ya te ati famaha te.
Yinero tabiyo te awara me te kakatomahabone teke. Hine ya me narifi te nofahabone
teke.
3 Te hamarabone teke, me te yoseha te. Yama amosa te hiri nabone teke, te ehene
nima me ihi nibone karo.
4 Me nanarifa me ka Hiti kame ya tera kakawebonaka yama amosa ya, yama ahabihina
ra ya, te ehene amosamone ati nari.

Inamati kitarayaho te ehene.

5 Ha te yetene mati tera ohiyara okibone. Bote me ati te tokatabahi. Fara yama te nofa
te hiri rabone teke, te nafi. Yama me hinofa ta te hiri nabone teke. Teoso ka yama hani
ati e te amake ahi:

"Fara era e kahiyara, 'Otamina oke ha owa ta', e ati ni ya Teoso hamehibonaka e ni
ya. Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya",

ati ke.
6 Teoso yama hinofa te hiri nahi, kitahari kasiro ya. Makoni yama toyabo ya tera
kahiyaratehibonaka.
7 Tera wati nawahaka, yama te nofaha ta nabona karo. Makoni te kokoriri rabone
teke.
8 Te amo riyahi. Te ati katamoriyahi. Riao hamehi nima Satanaisi te amaka, era
nofarari. Yobi te amaka, era siba nari, era waka nebonaha.
9 Inamati kitarayaho te ehene, Kirisito ati nofi te fawa ra te. Tabora one ka Sesowi
nonofa me te watoke, te nima me na mati, yama nawaha me hiri na mati.
10 Teoso yahaka mata ya te ni ya. Tera ha neta amaka, Kirisito Sesowi ka mebone
me te, he ya tataba mebone me te, neme ya, te tabi fara tohatibone karo. Te ka yama
nawaha fawa nibone ka yama yabomakere. Teoso tera kasomebonaka. Te kitahabone
teke, ehene.
11 Kitabote amaka. Kiti fawa terebonaka fara yama tohaha ya. Ame.

Owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

12 Owati yabora Siofano rawi kanareka te ka yama hanibone ya. Yama amosa hihiri
amaka, Sesowi nonofa tohahari. Kirisito nofi te fawa rabone one oke yama hani ya.
Kirisito ati te watohi Teoso ati yokana tohehimona one oke, yahahari. Efe ati nofi te
fawa rabone teke
13 Babironia ka Kirisito ka tera me nofahamone me ati narake. Teoso me hikatikehete
me amake, fara te kakatiki nima. Okatao Mako tera nofa nemona ati nareka.
14 Te abe noko bako kokomi nakehi, te abe nofaha te. Teoso tera kakatomehibonaka,
Kirisito ka me te.

2 Betiro
Betiro ka yama hanimetemone amake, yoto karo.

Betiro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Simao Betiro ama oke, Sesowi Kirisito nanarifa owa. Sesowi Kirisito ka yoyose oha
one oke. Te ka yama hanibone amake, Teoso ati te nofaha te, fara ota nima. Sesowi
Kirisito ehene Teoso ati yati e nofawamaro eke, ehene amose kari era kasomi nofahari.
E ka Teoso amaka, era kakasoma tohahari.
2 Teoso te wato, Sesowi e ka Hiti te wato, nineke. Afa ihi Teoso tera kakatoma, yaha,
nebonaka te ni ya mata ya.

Yama te watoha okominatasabone oke te ni ya.

3 Teoso era ha nemari amaka, amosari, ehene amosa nari. E wato ka era kakawate
amaka yama nafi ya, he ya e tabahabone e fara yama tohaha ya, yama hinofa e hiri,
nabone e, kiti ehene, Teoso tohahari.
4 Teoso amosa, ehene amosa, ne ati kaminemarika e ni ya, ati amosari mata ya, era
kasomebona ati nari. Ati kamine fare Teoso nima te nabone ati nareka, bofe ka yama
hiyara te hiri namarabone te, e ati boti hiyara hinofaro.
5 Makoni Kirisito ati te nofawaha manakobisa te kitahabone teke, te ehene amosawaha
nabone te. Te ehene amosi ya manakobisa yama Teoso hinofa te wato nabone teke.
6 Teoso yama hinofa te wato ya manakobisa te abono yosi te wato nabone teke. Tera
yosi te wato ya manakobisa Teoso nofi te fawa rihi nabone teke. Teoso nofi te fawa ri
ya manakobisa Teoso yama hinofa te hiri, nabone teke.
7 Teoso yama hinofa te hiri ni ya manakobisa te one me te nofa nabone teke, Sesowi
nonofa mati. Te one me te nofi ya manakobisa me nafi te nofa nabone teke.
8 Afa yama hiri ni te nafimisi ya yama bonora nima te rabone teke, te ehene amosa
te, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te watoha te.
9 Afa te hiri ri ya te noko awara awineke. Te ati katamoa te awineke Teoso ehene ya,
te ati boti soko nari, te ka yama hiyara nahabihibonaha.
10 Makoni te kitahi, te ehene amosabone te, yama te watobone karo, Teoso tera ha ne
ka yama, tera kakatike ka yama toha naro. Afa yama te hiri ni ya te tosawariterabone
teke.
11 Faya Teoso tera nawinebonaka yayai nari e ka Hiti Sesowi Kirisito taboro ya, era
kakasoma tohahari. Sesowi e nafi ka towisawa tohatehibonaka fara yama tohaha ya
fahi.
12 Afa yama te watoke haro. Teoso ati wato yokana te tohaha te ni ya afa yama kamini
fawa orihi onahabone oke.
13 Owehene e na amosake ahi, osawisa ona owa mata, te ati katamorabone te afa yama
ya.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito owa hiyarare oke, oko abono owakanakosabone ati nari,
ayata ya.
15 Makoni afa yama okominaha kamini fawa orahabone oke te ni ya. Okoma onowati
ya te ati katamoriyahi afa yama ya. Afa yama wato te fawa terabone onahara oke.

Kirisito ota awahamaro ota amake, amosari.

16 E ka Hiti Sesowi Kirisito kitehi kamehibona ota ati na, yama wawato hiyara me siba
hina amara ota kaminaro otake. Efe ota awahamaro ota amake, amosari, kitahari.
17 Sesowi amosemona fare bati Teoso ati nemari amaka, he kahiyarahari. Teoso kiti
mati tohe Sesowi hiyaremarika, ati e nari ahi: "Okatao amaka, onofari. Ehene nafi
amosabote amaka owa ni ya", ati nemari amaka.
18 Ati ota mitehimari amaka ati kakehari neme ya, Sesowi ya ota tabaha ota Teoso ka
yati nemeha mese ya.
19 Makoni hibati ka Teoso ati kakamina Kirisito me kamina keye me hiri remetemone
ota ati nineke. Afa me ati te kamitiyahi. Me ati rabiao oye nima te amake, rabiao
yama sokiha firi kanaha oye nima. Me ati kamiti te fawa riyahi, yama te noki na te.
Kirisito kame ya yama wato yokana te tohahabone teke. Yama we kamaki nima kami
tehibonaka. Kame ya hiwa namotehiba amaka maya nima nari te ati boti ya.
20 Yama te watohi haro: Teoso ati kakamina fara me ati amara me kaminemete-
moneke, Teoso ka yama hani ati.

21 Fara me ati amara ya me ati yana nemetemoneke. Teoso Kanamori ati ehene Teoso ati me kaminemetemoneke.

2

Tera me kanawanahaboneke Teoso ati amare ya.

1 Hibati ya me one na nehemetemoneke, Teoso ati kakamina memone me ati na Teoso ati amare me kamina mati. Te ni ya me kake, naba me amake, tera me kanawanahabone mati Teoso ati amare ya. Tera me keyehabone me ati naba me amake, Teoso ati me kaminamone me ati nama na mati. Te one afa me ati amosamone me ati na hine me yokohaba me amake. E ka Hiti me watomarahamone me ati, naba me amake, mera kanikemarihi. Teoso mera nahabihibonaka hibati ya, me ihi hiyari karo.

2 Me ati nonofa me tamahaba me amake, fara me ihi nima me ihi na mati, yama hiyara mati tohaha me hiri na mati. Me one me ihi me awi ya Teoso ka hawi yokana hiyaramone me ati naba me amake.

3 Hiyara Teoso ati amare me kaminaba me amake, fara me ka hiyara, me ka yinerobona te ta nebona me ati na mati, yinero nofi me nafiha mati. Hibati ya me ahabiteba Teoso kaminematamonaka, me ihi manakone nahabihibona ati nari. Fare Teoso atimatamona nima yama naba amake.

4 Teoso nanarifa me one ihi hiyara Teoso mera hasi nirematamonaka. Mera yosehimatamonaka, e abohi taboro ya, sokiharo, yama me noki nabone mati, me yati na mati. Teoso amo ni ya me ihi hiyara manakone nahabihibonaka.

5 Hibati ka me ihi hiyara mera Teoso hasi nirihi nematamonaka. Ati ehene faha fowe nafiha mera nahabihemetemoneke. Nowe me ta mera hasi nimatamonaka, me 8 na mati. Me one yama hiyara hiri ni fawa nabone Nowe me narabi nima kana me na hiharematamonaka.

6 Sotoma ya Komoha famaha Teoso tonayowa nematamonaka, me ihi hiyara manakone nahabihari. Ehene e ne e nafi narabo nima nematamonaka, yama hiyara e hiri rabone e. Yama toyabo ya yama hiyara hihiri me ahabatebone ati ka Sotoma ya Komoha famaha ka me ahabimetemone nima.

7 Ro ta hasi nihimatamonaka, ehene amosari Teoso ni ya. Ro me ka yama hiyara awe yawehimatamonaka. Yama hiyara hihiri me tohehemetemoneke, me ka yama hiyara fotaharo mata ya.

8 Me ni ya Ro sawi me ka yama hiyara awa, me ati hiyara mita, nematamonaka fara yama wehe ya. Makoni ati boti hihiya toharematamonaka, yama amosa hihiri tohahari.

9 Afa yama e wati nawaha yama e watoke, e ka Hiti era hasi nibona ka yama, yama nawaha e hiri naro, Teoso yama hinofa e hiri naro. Mera nakibi nebonaka, yama hiyara hihiri mati, mera kosi nari, me ihi manakone nahabihibonaha fare amo ni ya. Me hasi raboneke ehene.

10 Me ihi manakone nafihaboneke mata ya ahi, me ati boti hiyara yama hinofa me hiri na mati, me ka hiti me nafi ati me tokatabara mati.

Me habi bayite me amake, yama hiyara hihiri mati, fara yama me hinofa me hiri na mati. Me hinamati kitaha me me nakomera me ihi me hora kite me amake.

11 Teoso nanarifa me ta me ihi e naba watatera me amake, me habi bayira mati. Neme ka me hinamati ihi me hora kitera me amake Teoso nokosi ya. Teoso nanarifa me kitakene me habi bayikere.

12 Afa yama hiyara hihiri me ta yama me hiwatora me hora kite me amake. Yama kabani ka bani me nima me nineke, yama me watora mati. Yama kabani ka bani Teoso mera hiri nematamonaka, hine ya me e nawasibone karo, me e nahabibone karo. Bani me ahabi nima me ahabi naba me amake hine ya.

13 Yama hiyara ya me one me me hiri kana me ihi manakone Teoso awehiba amaka. Yama soki toha yama we toha na ya yama fawi e nafiha amosate amake afa me ni ya. Te tafi ya me tafi tabaha me ihi hiyatera me amake, me tafi fotaha mati mata ya. Me ka yibote amarawara me ahi, te me amake te ya me tabaha mati. Makari bise nima me nineke, makari tonahiyaharo. Afa yama nima me nineke me sawiha mati te baikani ya, tera me tonahiya mati.

14 Me fanawi siba ni me fawa tera me amake, me ahi hirawabonehe. Yama hiyara hiri ni me fawa tera me amake. Me kitara me me ha teha me amake, me ya me tabahabone mati, me me keyeha mati. Yinero nofi me oharite me amake. Teoso mera nahabihibonaka.

15 Hawi yai tonaha ya me tokaha me waha tona me tosawariharake. Barao
Beo biti ehenematamona nima me ihi nineke. Barao yama hiyara hiri nebona ati
nematamonaka, yinero tabiyo, yinero nofahari kasiro ya.
16 Someto ati watatera ati yana nemetemoneke, e ati hiri naro, Barao hora na
Barao ehenebona fawa niharo. Makoni e rabika ka yama hiri nebona ati ne hiri
hiremetemoneke.
17 Me e narake ahi, faha kimisabone watara nima. Neme sabi boni heka nima me
nineke. Teoso me taboribone hawa tonihematamonaka, tabora sokiharo mata ya. Me
taboribone mera noki ke.
18 Me ati kitaha hinita tohate amake. Me one me keyehate me amake, me me ha na
mati, hiba yama hiyara hiri ni me fawa na mati, me ka yibote amara me ahi narawabone
mati, me ati boti hiyara yama hinofa me hiri nabone mati.
19 Afa yama aahi me tohaha me me kanawana me nahowahabone me me hite me
amake, keye me hiri na mati. Haha yama ihi e kitari ya afa yama ka yama aahi e
tohahabone eke. Makoni yama aahi me tohate me amake, me kitara mati yama hiyara
ihi, yama hiyara hiri ni me fawa ra mati.
20 Taiti ya e ka Hiti Sesowi Kirisito era kakasoma tohehi me watobaha bofe ka yama
hiyara me nofamara me hasi nibaharake. Manakobisa yama hiyara me nofamarake tasa.
Aba me wasiha me nima me narake. Me kitararake, yama hiyara ihi. Me hiyamararake
mata ya waha.
21 Hawi amosa me watoremenehe, yama hiyara yokana toharene amake kakehabana
me ni ya. Teoso ati me mita ati me hiwatowahe ati me hinofamarareka tasa.
22 "Yome sa ne fare sa ni kabamate amaka", e ati te amake. Fare yome nima me
narake. "Boroko soko nawahi hawa tohe tofowamate amaka atabo ya", e ati, te amake.
Fare boroko nima me na narake. Haha ata keye amakere.

3

E ka Hiti amo ni era bata kanehiba amaka.

1 Oko one mati tera onofa te, yama hani rawi okatasine oke, te ka yama hanibonehe.
Afa yama hani famaha rawi okanara oke, yama amosa wati nawahi forima te nibone
karo.
2 Hibati ka Teoso ati kakamina me ati te wati nawahabone onahara oke. Teoso ka
yoyose tera me kanawanaharo me ati te wati nawaha nabone onahara oke, e ka Hiti ati
me kamina mati, era kakasoma, era kanawane ati.
3 Yama te watohi haro. Yama te siba nahi, e naro ahi: Teoso amo ni yabokire ya Sesowi
me haha kanahaba me amake, yama hiyara hihiri mati, fara me ati boti hiyara yama
hinofa me hiri na mati.
4 Me ati e naba me amake ahi: "Sesowi kamehibona ati nemona hibaka tohara? E ka
abi me ahabamaroke. Sesowi ta kamakara mata. Yama yana kani ka yama fara tohaha
toha nawi nineke", me ati naba me amake.
5 Me ati katamoa me awineke, yama yana kani ka yama yokana wati nawahi
me nofara mati. Hibati ya neme nehemetemoneke Teoso ati ehene. Teoso ati
ehene wami fotokiemetemoneke faha baikani ya. Teoso ati yana ne faha wami
tonihawahematamonaka waha.
6 Manakobote me nafi ahabemetemoneke fa fowe nafiha ihi, fara faha.
7 Haha neme wami ya famaha ahabakere mata, fare Teoso ati ehene. Fare amo nibona
noki naka, yama hiyara hihiri mera nahabihibonaha, me ka yama hiyara manakone
awehibonaha. Yama hiri ni hawa tonihe yama noki naka, haha neme ya wami famaha
sari kanebonaha afa yama ya fahi.
8 Oko one mati tera onofa te, te ati katamoriyahi yama e na ya. Teoso ni ka yama wehe
oharia e ni ka mio ano nima nineke. Teoso ni ka mio ano e ni ka yama wehe oharia
nima nineke.
9 E ka Hiti kamebona ati ne nawahemona me hine nawahakara. Tera noki naka. E
ahabi nofakara. Me nafi me ihi me nofamarehene me amake, me ihi hiyara mati, me
ahabarahabone mati, ati nareka.
10 E ka Hiti amo ni era bata kanehiba amaka, yama boboti kakehi nima. Yifo hiri ni
ati nafihaba amake neme ya, neme fawa ni ya. Yama nafi ahaba naba amake, hatiharo.
Wami hati, wami ka yama nafi hati, naba amake.

Teoso amo ni te noki nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te.

11-12 Yama nafi ahabatehaba amake. Makoni te e nabone teke ahi: Teoso amo ni te noki
nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te, Teoso ka me te tohi karo. Yama amosa

te hiri ni ya Teoso amo ni kobo kabote nebonaka. Efe Teoso amo ni ya neme hatihaba amake, yifo hiri ni ya. Yama nafi harorisahaba amake, hatiharo.
13 Neme yati ya wami yati famaha e noki nineke, Teoso hiri hitehabone hinaharo. Yama amosa hinama e hiri tehaba e amake fahi.
14 Oko one mati tera onofa te, afa yama te noki na te amosahi he ni ya. Te kitahi, te bisene watarabone te. Tera kakorayaho kame ya.
15 Te ati e nabone teke ahi: "E ka Hiti era kasomebona ati namako nawahaka", te ati nabone teke. Baoro Sesowi nonofa tohe onofe ati e nareka fara owati nima, yama hani rawi kane ati. Yama watoka, Teoso hikanawane kari.
16 Afa yama kamina nareka hinaka yama hani nafi ya, fara owati nima. Yama one hikaminaha nihinarihi ke, e watohabana. Me one Baoro ati owa kamina ati kamini yokana me hiha hikara, yama me watori karo, Teoso ati me nofamara mati. Teoso ati owa kamini yokana me toharihi ke bisa. Teoso mera nahabihibonaka.
17 Oko one mati tera onofa te, yama te watoke waha, te narabo nima oni karo. Makoni tera te kakatomiyahi. Tera me keyehariyahi, yama hiyara me hiri na mati. Teoso ati nofi te fawa riyahi.
18 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahi hiri ni te nafimisahabone teke, era kakasoma. Efe wato te nafimisa, nebonaka. Amosemona me nafi hinehibonaka. Amosemona me nafi hitehibonaka bisa fara yama tohaha ya. Ame.

1 Yowao
Yowao ka yama hani taitimetemone amake.

Sesowi Teoso namohimarika e ni ya.
1 Sesowi tamine ota kamininеke te ni ya. Teoso namohimarika e ni ya, e sawitibone
karo fara yama tohaha ya. Teoso ya famehimatamonaka, Teoso yama nafi hiri ne ya. Ati
ota mitehimarika, ota awahari ota noko ya. Ota kakatomehimarika. Ota boyo, nemarika
ota yehe ya.
2 Sesowi ra Teoso namohimarika. Efe Sesowi ehene e sawitehabone eke fara yama
tohaha ya. Ota awehimari tamine ota kaminaka te ni ya, keye ota hiri ra ota. Sesowi
tamine ota kaminaka, fara yama tohaha ya sawitehari. E wini fara toha, tehabone
eke Teoso ya e tabaha e. Sawibehimatamonaka e ka abi Teoso ni ya. Manakobisa
kakehimarika e ni ya. Ota awate amaka, Teoso hinamoari ota ni ya.
3 Ota awe ati ota mite tamine ota kamininеke te ni ya, e tabawaibone karo. E ka abi
ya e tabineke, biti Sesowi Kirisito ya famahari.
4 Yama hani rawi okine oke, te ka yama hanibonehe, yayai obone karo.

Teoso yama oye hinama amaka.
5 Sesowi Kirisito ati ota mite ati okominine oke te ni ya, ati e nari ahi: Teoso yama oye
hinama amaka. Sokihiba watatere amaka.
6 Yama soki ya e yaka na e ya tabatere amaka. E ya tabehimona e ati ni ya keye e hiri
na awineke, e ehene hiyara e.
7 Yama oye ya e yaka ni ya e ehene e nabone eke Teoso ehene nima, sawihari yama
oye ya. Yama oye ya e yaka ni ya e tabiboneke. Biti Sesowi emene era soko nebonaka,
e ka yama hiyara nafi fawa nibone karo.
8 E ka yama hiyaraba wataramone e ati ni ya keye e hiri nineke, fara era e keyeha e.
9 E ka yama hiyara e kamini ya e ka yama hiyara nafi soko nebonaka, e
amosawahabone e. E ka yama hiyara wati nawahamarebonaka, ati tohawaterari,
hinaka yama hiyaraba watarihi teharo.
10 E ka yama hiyaraba wataramone e ati ni ya, keye hihirimona e ati naka. E ati e ni
ya ati watare awaka e boti ya.

2

Sesowi Teoso aate te amaka, era kaminari.
1 Matehe, yama hani rawi okine oke, yama hiyara te hiri ribone karo. Yama hiyara
e hiri ni ya owa naka, e ka abi aate nebonaha, e ehene wati nawahamarebonaha. Ino
amaka, Sesowi Kirisito, ehene hiyareba watateraari.
2 Ahabemari amaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha. Ahabemari amaka,
e nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
3 Fare ati nima e ehene ni ya, era e watohabone eke, he wato yokana e tohaha e.
4 Fare ati nima e ehene ra he wato yokana e tohahamone e ati rabone eke. E ati e na
keye e hiri nineke, keye hihiri e toaharo.
5 Fare ati nima e ehene ni ya he nofi yokana e tohaha e awineke. E ehene e na era e
watohabone eke, e ya tabahari.
6 Kirisito e ya tabehimona e ati ni ya fare Kirisito ehenemari nima e ehene nabone
eke.

Haha me one me nofaha yama oye ya me winake.
7 Oko one mati, tera onofa te, tera oyoseha owati yama yati amakere. Yama bote
amake, te mitateharo hibati ya. Kirisito tamine amaka, tamine te mitatehari.
8 Tera oyoseha owati yama yatibisa amake. Yama soki tokomi yana tonarake, yama
oye yokana we toni karo. Yama yati Kirisito kihaka. Afa yama yati te kihabisineke. Afa
ihi yama soki tokomake.
9 Tika owa tikakoha yama oye ya tisawiamone tina yama soki ya tisawisa tine tike.
10 Haha me one me nofaha yama oye ya me winake. Yama hiyara nafihaba watara
awineke me ni ya.
11 Haha me one me kakoaha yama soki ya me sawike. Me yaka ke yama soki ya. Fara
me toki ka yama me watora me awineke. Me noki awara me awineke, yama soki ihi.
12 Matehe te ka yama hanibone rawi okine oke, te ehene Teoso wati nawahamare karo,
Sesowi Kirisito ehene.

13 Makiti mati, te ka yama hanibone rawi okine oke, Kirisito te wato karo, sawihimata
yama yana kani ya. Makiti yati mati te ka yama hanibone rawi okine oke, Satanaisi
kitare karo te ehene. Matehe, te ka yama hanibone rawi okine oke, e ka abi te wato
karo.
14 Makiti mati te ka yama hanibone rawi okine oke, Kirisito te wato karo, sawihimata
yama yana kani ya. Makiti yati mati, te ka yama hanibone rawi okine oke, te kiti karo.
Teoso ati sawi, ka te ati boti ya. Satanaisi kitarihi ka te ehene.
15 Yama bofe ka te nofarabone teke, nafi. Yama bofe ka tinofi ya e ka abi Teoso tinofara
tiwa awine tike.
16 Yama bofe ka nafi e ka abi ka yama amakere, bofe ka yama tohi karo. Bofe ka yama
e te amake ahi: e ka yibote amara e nofa, e ka one me ka yama e nofa, e honaha era e
kahiyara, ni ya bofe ka yama e nofake.
17 Bofe ka yama nafi ahabatehaba amake. Bofe ka me ihi hiyara ahaba, tehaba amake.
Fare Teoso ati nima e ehene ni ya fara e tohaha e tohanawi nabone eke, ha e ta.
18 Matehe, Teoso amo ni kobo kabona. Kirisito kakako tamine te mitate amaka,
kakehibonaha. Kirisito me nofara me naharake hibati ya, me tamaha mati. Makoni
Teoso amo nibona yabokire e watoneke.
19 E ya me tabaha me sawimararake, e ya tataba me amari karo. E ya tataba me tohi
ya me sawisa nene me amake e ni ya. Me tokoma me e watoha eke, e ya tataba me
tohara mati.
20 Teoso ka yama te watoke, te nafi, Kirisito tera kakawe karo Teoso Kanamori ya.
21 Te ka yama hanibone rawi okana owatiba watakere, Teoso ka hawi yokana te
watoramone onaha owa. Teoso ka hawi yokana te wato ka te ka yama hanibone rawi
okine oke. Teoso ka hawi yokana ka keyeba watateri ka yama hani rawi okine oke.
22 Sesowi Kirisito amaremona e ka owa ati ne keye hihiri amaka. Kirisito kakako
amaka. E ka abi Teoso tohika, Teoso biti tohihari.
23 E ka owa Teoso biti Sesowi Kirisito tohihi Teoso ya famakara, Teoso Sesowi bati tohe
karo. E ka owa Teoso biti nofe ya bati ya fame awaka.
24 Teoso ati nofi te fawa rabone teke, ati te mitehimarihi. Teoso ati nofi te fawa ri ya
te ya biti tabehibonaka, Kirisito. Te ya Kirisito bati taba, nebonaka.
25 E ya Kirisito tabatehibona ati te amaka, fara yama tohaha ya.
26 Te ka yama hanibone rawi okine oke me okomina owa, tera me keyeha mati.
27 Teoso Kanamori ya Kirisito tera kakawe ka Teoso Kanamori sawisa nareka te ni
ya. Teoso Kanamori tera kanawanaka, yama nafi ya. Yama hasi naba wataraboneke
kaminamakiabana. Makoni tera kanawanehibona owabona te nofarabone teke. Teoso
Kanamori fare oharibonaka tera kanawanahari. Keye sawitera amake Teoso Kanamori
ni ya. Teoso Kanamori ya te tabi fawa rabone teke.

Haha yama amosa me hiri na Teoso biti me amake.

28 Matehe, Sesowi ya tabi te fawa riyahi, e kokoma ribone karo Sesowi kame nokosi
ya.
29 Te watote amaka, yama amosa hinama hiri nari. Makoni yama te wato, ke haro:
haha yama amosa me hiri na Teoso biti me amake.

3

1 Owati te mitahi. E ka abi Teoso era nofi mati tohe ka biti me era tonihate amaka.
Keye amakere. Teoso biti me e amake. Kirisito me watorimete ka era me watokere,
Teoso biti me e tohaha e.
2 Oko one mati, tera onofa te, Teoso biti me e tohake. E abonotebone e watokere. Kame
ya e e nabone eke fare nima, awi yokana e tohe kari, fare abono.
3 Te noki ne te ka yama hiyara watarabone teke, fare Kirisito nima, hinaka yama
hiyara watararo.
4 Haha yama hiyara me hiri na Teoso ati me tokatabakere. Yama hiyara e hiri na Teoso
ati e tokatabara e awineke.
5 Kirisito te watoke, kakehimarihi, e ka yama hiyara fawa nihibonaha. Hinaka yama
hiyaraba watatera amake.
6 Haha Kirisito ya me taba yama hiyara me hiri nasa raboneke. Haha yama hiyara me
hiri nasa na Kirisito me awatera me amake. Kirisito me watorihi te me amake.
7 Matehe me one tera keyehariyahi. Haha yama amosa me hiri na me amosake Teoso
ni ya. Kirisito nima me nineke, amosari Teoso ni ya.
8 Haha yama hiyara me hiri na Satanaisi ka me amake. Satanaisi yama hiyara hiri ni
fawa tere amaka. Teoso biti kakehimarika, Satanaisi yama hiri hina nahabihibonaha.

9 Teoso biti tihi ya yama hiyara hiri tisa tirahabone tike, fare Teoso nima tinaha tiwa.
Yama hiyara hiri hina tikere, Teoso biti tiha tiwa.
10 Teoso biti me e watoke. Satanaisi biti me e wato, ke. Haha yama amosa me hiri ra
Teoso biti me amakere. Teoso biti me toharihi nineke haro, fara me one me nofara mati.

E ka one me e nofahabone Kirisito ati nemarika.

11 Kirisito ati tamine te mitate amaka, Teoso ati nofi te yana kani ka yama ya. E ka one
me e nofahabone ati nemarika. Efe ati tamine miti fara te tohineke fara yama tohaha
ya.
12 Kaimatamona nima te rabone teke, Satanaisi ka tohehimata, nisori nabowahari.
Himataba hinabowehimata amara? Ehene hiyi nofare nisori ta ehene amosi nofe ka
nisori nabowematamonaka.
13 Ota one mati, fare Kai nisori nima te nineke. "Hika", te ati rabone teke, tera me
kakoa te, bofe ka mati.
14 Fara e one me e nofaha era e watohabone eke, Teoso era kasome e. E ahabenemete
e sawi fara tohawabone eke waha. Me one me nofara me ta me ahababa me amake.
15 Haha me one me nofara era wawaka me amake. Era wawaka me sawiteraba me
amake Teoso ni ya.
16 Sesowi hiwa ta nemari amaka ahabebonaha, era kasomebonaha. Makoni e abe nofi
ka yama e watoke, e abe nofahabone e. Fare Sesowi ehenemari nima e ehene nabone
eke. Era e ta nabone eke, e one me e kasomabone e.
17 Yama tikiha tika owa yama kihare kasomi tinofare ya Teoso tinofara tiwa awine
tike.
18 Matehe hine ya e ati saiha e one me e nofahamone e ati na e ehene hiyarabone eke.
Yama amosake haro mata ya, me one nofi yokana e tohi ka yama, me e kasomi karo.

Teoso e watoka, sawihari e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya.

19-20 E ehene e ni ya ahi era e watohabone eke, e sawiha e Teoso ka hawi yokana ya.
"Teoso ka ama okere", owati boti ati ni ya owati boti yama watoramone onahabone oke.
Teoso yama nafi watote amaka. Teoso ati ta kitate amaka. Owati kitarabone oke Teoso
ehene.
21 Oko one mati, tera onofa te, Teoso ka e tohahamone e ati boti ati ni ya yama aate
ni e nakomerabone eke Teoso ni ya.
22 Yama e aate na Teoso ni ya afa yama ya Teoso era kakawebonaka, fare ati nima e
ehene na e, fara yama hinofa e hiri, ni karo.
23 Teoso ati e nareka ahi, era yosehari: biti Sesowi Kirisito ati e nofahabone ati nareka.
E abe nofa, nabone ati nareka, fare biti atimari nima.
24 Teoso ati nima e ehene ni ya Teoso ya e tabahabone eke. E ya taba nebonaka. Teoso
e watoka, sawihari e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya.

4

Kirisito me nofara me ati te mitarabone teke.

1 Oko one mati, tera onofa te, te ka owa Teoso Kanamori ati kaminemona ati ne te
totomi nebonaka. Teoso Kanamori yokana amare ati kamine ya ati te nofarebonaka.
Me tamate me amake, Teoso ati me kaminamone me ati na mati, keye me hiri na mati.
2 Teoso Kanamori ati te watohabone teke. Haha Teoso ati me kamina Sesowi Kirisito
e ka owamona me ati nineke, kakehari neme ya.
3 Sesowi me kamina afa me ati nima me ati ra Teoso ati me kaminakere. Kirisito
kakako ati me kamineke. Kirisito kakako tamine te mitate amaka, kakehibonaha.
Sawihareka hibati ya bofe ya.
4 Matehe Teoso ka me te amake. Kirisito me nofara me kitakere te ehene, Teoso
Kanamori kite ehene, sawihari te ni ya. Satanaisi bofe ka mera yosehi kitakara, Teoso
Kanamori ehene.
5 Haha bofe ka me tohaha bofe ka yama me kaminate me amake. Fara me one me ati
me himita hike, bofe ka me tohabisa mati.
6 Teoso ka me e amake, ha e ta. Haha Teoso me watoha e ati me mitake. Haha Teoso
ka me tohara e ati me mitakere. Me nafi ihi e awaha me e watoha eke, Teoso Kanamori
ati me kamini ya me kamina, keye me hiri ni ya keye me hiri, na mati.

Teoso era nofi fawa tere amaka.

7 Oko one mati, tera onofa te, e abe nofahabone eke. E abe nofaha Teoso ehene amaka.
Haha me one me nofa Teoso biti me amake, Teoso me watoha mati.

8 Haha me one me nofara Teoso me watokere, Teoso nima me ra mati, era nofi fawa
terari fara yama tohaha ya.
9 Teoso biti fare ohari yosehimatamonaka bofe ya, era nofehi e watohibonaha.
Biti ehene e winatehabone ati nematamonaka fara yama tohaha ya. Makoni biti
yosehimatamonaka bofe ya.
10 Ha e Teoso e nofaramaro eke. Teoso ta era nofehimatamonaka. Teoso biti
yosehimatamonaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
11 Oko one mati, tera onofa te, Teoso era nofe ka e abe nofahabone eke.
12 Teoso e awahaba watatera amake. E abe nofaha e ni ya Teoso sawika. E abe nofaha
Teoso nofi yokana e tohaha e awineke.
13 Yama e watoke haro, Teoso ya e tabi ka yama, e ya Teoso taba ne ka yama, Teoso
Kanamori ta ne ehene e ni ya.
14 Teoso biti yosehimari amaka, e nafi kasomebonaha. Yama ota awa, yama ota mita
na ota kamininekе te ni ya.
15 Haha Sesowi Teoso bitimona me ati na me ya Teoso tabaka. He ya me taba, ke.
16 Teoso era nofehimona e ati boti ati ke. Teoso e watoka, era nofahari. Era nofi fare
tohate amaka fara yama tohaha ya. Me one nofi fawa tiri ya Teoso ya tifamabone tike.
Teoso sawi nebonaka tiwa ni ya.
17 E abe nofi ya Teoso nofi yokana e tohahabone eke, Kirisito ehene namarima e ehene
na e. E ehene e ni ya ahi e watorabone eke, Teoso yama manakone nahabihibona amo
ni ya.
18 Me one nofi yokana e tohaha e watorabone eke. Teoso e nakomerabone eke, e ka
yama hiyara manakone nahabihibonaha. Teoso tinakomehi ya me one nofi yokana tiha
tikere.
19 Me one e nofake, Teoso era nofi tai tohamari karo.
20 Haha me ati yana na Teoso me nofahamone me ati na fara me one me kako ya keye
me hiri nineke. Me me awaha me me nofararake. Teoso me hiware me hinofeba ama?
Me hinofa hikara, fara me one me nofara mati.
21 Sesowi ati e nemarika ahi, era yosehari: Teoso tinofa tika owa tinofa tinahabone
tike.

5

Haha Sesowi Teoso bitimona me ati na me kitake.

1 Haha Sesowi Kirisitomona me ati na Teoso biti me amake. Haha Teoso me nofaha
Teoso biti me me nofa, te me amake.
2 Teoso e nofa Teoso ati nima e ehene ni ya era e watohabone eke, Teoso biti me e
nofaha e.
3 Teoso nofi yokana e tohaha Teoso ati nima e ehene nabone eke. Yama nawahakere,
Teoso yama hinofa e hiri nibone karo.
4 Haha Teoso biti me tohaha me kitake, Teoso ati me nofi karo. Bofe ka yama kitakere
me ihi.
5 Haha Sesowi Teoso biti tohehimona me ati na me kitake. Bofe ka yama kitakere me
ihi.

Haha Teoso biti ya me tabaha me winateboneke fara yama tohaha ya.

6-8 Sesowi Kirisito kakehimari amaka. Kake me hibofarisemarika. Ahaba nemarika.
Teoso Kanamori keye hiritere kake, nemarika. Sesowi e watoka, Teoso biti tohahari,
Teoso Kanamori hikamine kari. E wato, ka, Teoso biti tohahari, me hibofarise kari faha
ya. E wato, ka, Teoso biti tohahari, ahabe kari awa ya, emene ahabari. Afa yama terei
na yama fara oharia kamininekе, Sesowi Teoso biti tohe ka yama.
9 Teoso e amare hikaminate amaka. E ka owa hikamine ya e ka owa ati e nofahabone
eke. Teoso hikamine ya Teoso ati nofi mati e tohahabone eke, Teoso tohe karo. Teoso
ati e mitate amaka, e toharari. Teoso ta nafite amaka mata ya, biti tamine kaminari.
10 Haha Sesowi ati me nofa me ni ya Teoso biti tamine kaminaka. Me one Teoso ati
me nofara Teoso keye hihirimona me ati te me amake. Sesowi Teoso bitimona Teoso ati
ne he ati me nofara keye hiri nemona me ati nineke.
11 Teoso era hiyaremarika, e wini fara tohatehabone ati nari biti ehene.
12 Haha Teoso biti ya me tabaha me wini fara tohatehaboneke. Me one Teoso biti ya
me tabara me winiba watateraboneke fara yama tohaha ya.
13 Te ka yama hanibone rawi okine oke, tera te watohabone te, te wini fara
tohatehabone te, Teoso biti ati te nofaha te.

14 Yama aate ni e nakomera eke Teoso ni ya. E aate ne e ati mitehibonaka, yama hinofa
e aate ni ya he ni ya.
15 E watoka, e ati nafi mitahari, e aate ne e ati. Makoni e wato, ka, era kakawebonaha,
fara e ati nima ehene nari.
16 Tika owa yama hiyara hiri ne tiwe ya ha tikanebonaka Teoso ni ya, Teoso
ati somawamebonaha he ni ya, ahabarehibonaha. Hinaka yama hiyara nafi ya ha
tikarebonaka Teoso ni ya. Hinaka yama hiyara nafi ya ahabeba amaka.
17 Yama hiyara nate amake yoro tokanaro. Yama hiyara nafi Teoso nofatere amaka.
Yama hiyara nafiha e hiri na e ahabate amake. Yama hiyara one ta e hiri ni ya e
ahabatera amake.
18 Haha Teoso biti me tohaha me e watoke, yama hiyara me hiri nasa ra mati. Teoso
biti mera kakatomate amaka, Satanaisi mera ahi rabona karo.
19 Era e watoke, Teoso ka me e tohaha e. Bofe ka me e wato, ke, Satanaisi me hiyoseha
mati, me nafi.
20 Teoso biti e wato, ke, kakehimarihi, era kanawanahari, Teoso yokana e watohabone
e. Teoso yokana ya e tabawake, biti Sesowi Kirisito ya e tabi karo. Teoso yokana amaka.
He ya me tabaha me winatehaba me amake he ni ya fara yama tohaha ya.
21 Matehe Teoso me amara me te nofarabone teke.

2 Yowao
Yowao ka yama hani taiti nowati kametemone amake haro.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.
1 Oko yama hani amake, te ka iti oha owa. Te ka yama hanibone amake, Sesowi nonofa me te, Teoso tera kakatikehi te. Tera onofa oke kasiro ya. Me nafi Teoso ati yokana me watoha tera me nofa, ke.
2 Tera onofa oke, Teoso ati yokana sawi karo e ni ya. Ati sawi fawa terebonaka e ni ya.
3 Teoso e ka abi yahehiba amaka e ni ya. Yama hiyara e hiri kene yahasa neba amaka e ni ya. Era kakatoma neba amaka, biti Sesowi Kirisito ya famahari. Afa yama Teoso hiri neba amaka e ni ya, Teoso ati yokana e wato, e one me e nofa, na e.

E abe nofahabone eke.
4 Yayai one oke kasiro ya, te one me tamine omita owa, Teoso ka hawi yokana ya me yaka na mati. E e nabone eke ahi, e ka abi era yosehi e.
5 Te narabo nima okibone. E abe nofahabone eke. Haha rawi okana Teoso ati yati amakara. Hibati ka ati amaka, ati e mitatehari.
6 Teoso e nofi ya fare Teoso ati nima e ehene nabone eke. Teoso ati tamine te mitate te amake hibati ya. Te abe nofi fawa rabone ati nareka.
7 Me tamaha me kakeharake, keye me hiri na mati, Sesowi Kirisito e ka owa amaremona me ati na mati. Era kekeyeha me amake. Kirisito nonofa me amakere. Kirisito kakako me amake.
8 Tera te kakatomiyahi, Teoso tera kakawatibona karo yama amosa nafi ya. Makoni tera ota kanawanineke. Tera te kakatomari ya Teoso tera kakawarebonaka.
9 Haha Kirisito ati yokana nofi me fawa na hiyara bara me nofaha Teoso ka me amakere. Haha Kirisito ati yokana nofi me fawa ra Teoso ka yokana me amake, biti ya famahari.
10 Me kakeha hiyara bara me kamina me te ha rabone teke, me sawihaba mati te ka yobe ya. "Oko owa afa ama ti?" te ati rihi nabone teke me ni ya.
11 "Oko owa afa ama ti?" te ati ni ya me ni ya, yama hiyara te hiri na te awineke, me ya te tabaha te.

Tera yaka onahabone onahara oke.
12 Yama tamaha okominahabone ona yama hani faya tohahaboneke mata. Tera yaka onahabone onahara oke. E tabi ya yama nafi okominahabone oke, e yayai ni yokana tohibone karo.
13 Sesowi nonofa owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

3 Yowao
Yowao ka yama hani nowati kametemone amake haro.

Kayo ka yama hanibonemetemone amake.
1 Kayo tika yama hanibone amake haro, iti ka yama hani. Tiwa onofa oke kasiro ya.
2 Oko owa, titaminahabone onahara oke. Tika yama nafi amosa nabone onahara oke. Tiwati boti amosake.
3 Sesowi nonofa me kakeha tiwa me kaminarake, Teoso ati yokana nofi fawa tirahamone tiwa, Teoso ka hawi ya yaka tisa tinahamone tiwa. Me ati omita yayai onahara oke kasiro ya.
4 Yayai one oke mata ya, oko matehe tamine omita owa, Teoso ka hawi ya me yaka namone mati.
5 Oko owa tiwehene amosake, Sesowi nonofa me tikasoma tiwa, me yaka na mati, me tiwatera mati.
6 Titamine me kaminarake ota ni ya, Kirisito ka me ota, me yaka na me tinofamone tiwa. Me yana toni ya me ka yamabone ta tinahabone tike, hawi ya me yaka na me ka yamabonehe. E ehene e nabone eke ahi, Teoso ka me e.
7 Me yaka na Kirisito ati me kaminineke, Teoso wawato me amara me ka yinero me wara tora mati.
8 Yama amosake, me e ha ni karo, me amo nabone mati e ka yobe ya, me e narifibone karo, Teoso ati me kaminabone mati.

Tiyoterefi owati miti nofaremonaka.
9 Yama hani rawi okana ama oke, Kirisito ka me ka yama hanibonehe, heoniao me hiri nofa mati tika yobe ya. Tiyoterefi owati miti nofaremonaka. Hine ya mera yoyose tohehibona ati ne awaka.
10 Okomaki ya ehene hiyaremona hora onehibonaka te nokosi ya. Owehene hiyaramone ati nemonaka. Yama hiyara one hiri, nemonaka, e naro ahi: me yaka na mera narifarehimonaka. Sesowi nonofa me me narifabone mera kayawemonaka. Me me narifi ya me sawimarahabone ati nemonaka Kirisito nonofa me ni ya.
11 Oko owa tiwehene e rabone tike, yama hiyara hihiri me ihi nima. Yama amosa hihiri me ihi nima tiwehene nabone tike. Haha yama amosa me hiri na Teoso ka me tohate me amake. Haha yama hiyara me hiri na Teoso me awatera me amake.
12 Timetirio ehene amosi nofehimona me ati narake, me nafi. Yama amosa hiri hina he ati boti amosa kaminineke. Fara me ati nima owati nineke. Owa tiwato tike, keye hiri ora owa.

Tiwa yaka onahabone onahara oke.
13 Yama hani ya yama tamaha okominahabone ona faya tohahaboneke mata.
14 Tiwa yaka onahabone onahara oke hibati ya. E tabi ya e abe hiyarabone eke fahi.
15 Teoso tiwa kakatomehibonaka. Haha e ya tataba owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake. Haha tiwa ni ya me sawiha me onofa owatimone tikaminabone tike, e ya tataba mati, me oohariki na me ni ya.

Yota
Yota ka yama hanimetemone amake.

Yota ka yama hani kaminematamonaka.

1 Yota ama oke. Sesowi Kirisito nanarifa ama oke. Tiako nisori ama oke. Te ka yama
hanibone amake, Teoso tera kakatikehi te. E ka abi Teoso tera nofaka. Sesowi Kirisito
tera kakatoma, naka.
2 Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatomehibonaka. Tera nofa nebonaka, kasiro
ya.

Yama hiyara hihiri me sawihamoneke te ni ya.

3 Tera onofa oke. Yama hani rawi onahabone ona amake, Kirisito era kasomi ka yama
okominabone owa te ni ya. Afa yama hani rawi omatarabone oke mata, te tamine omiti
karo. Hibayata ka yama hani ya te narabo nima okibone, Kirisito ati yokana nofi te fawa
rabone te. Teoso era kakawemarika Kirisito ati ya, Teoso ka me e tohaha e. Efe Kirisito
ati tohawatere amaka.
4 Me one yama hiyara hihiri me tohaha te ni ya me sawimakehamoneke, tera me
keyehabone me ati na mati. Afa e ka Hiti Sesowi Kirisito tohehi me nofakere, fare e ka
towisawa tohahari. Yama hiyara nafi e hiri nabone me ati te me amake. E ka Teoso
yahe e ehene awe yawarebona me ati te me amake. Teoso ati kakamina afa meteba me
me kaminemetemoneke hibati ya, Teoso me hinahabihabone me me hina mati.
5 Yama te watobaha okominama okibone, te ati katamoribone karo. Teoso hinaka
mera toyabamakimatamonaka, Esito ya me sawiteha mati, mera kasomari. Manakobisa
me one Teoso ati nofamara me hinahabihemetemoneke.
6 Teoso he nanarifa me one te nematamonaka yama sokiha ya, Satanaisi ya tataba me
tohawa mati, Teoso ka yama me ahi namarabone me ati na mati. Me hasi teraboneke.
Teoso amo ni kobo ne ya mera nahabihibonaka.
7 Sotoma toha, Komoha toha, sitati one toha, na Teoso sari kana nematamonaka, me
ka yibote amarawara me ahi narawi karo, me makiti fara abe ahi, ni karo. Teoso ehene
e ne e nafi narabo nima nematamonaka. Yama hiyara e hiri ni ya era sari kanebona ati
nematamonaka yifo hiri ni owitera ya.
8 Afa te ni ya me sawiha hibati ka memetemone me nima me nineke. Tera me
keyehabone me ati na hine ya me watamineke, Teoso ati amare me kamina mati. Fara
yama me hinofa me hiri te me amake, me one me hiyoserabone me ati na mati. Me ka
yibote amarawara me ahi, te me amake. Hinamati me me hora te me amake.
9 Mikeo ta Teoso nanarifa me ka hiti tohakana kiti wataremata awaka, Satanaisi hora
nebana. Mowisei abowi ehene Satanaisi mono ne Satanaisi hora re hine ya ati yana
nematamonaka, ati e nari ahi: "Teoso tiwa hora nebonaka", ati nematamonaka.
10 Haha me ta inamati me me hora te me amake, inamati me me watora mati. Yama
one me watote me amake, bani me ka yama wato nima. Afa yama ihi me ahababa me
amake.
11 Yama hiyara nahaba amake me ni ya, yama hiyara me hiri ni karo, Kai
ehenematamona nima me ihi na mati. Yama hiyara me hiri te me amake, yinero tabiyo,
Barao ehenematamona nima me ihi na mati. Me ihi e nineke, Kora me ihimetemone
nima. Teoso Kora mera nahabihimatamonaka, Mowisei ati me nofari karo. Fara Kora
me ahabi nima me ahabi naboneke, Teoso ati ehene.
12 Haha me sawike, te ka heoniao ya te tafaha Kirisito te wati nawaha te, ahabemata.
Me tafi fotate me amake, me habi bayi karo. Makari bise kobobo na nima me nineke,
yama hiyara me hiri na mati, tera me katafa mati. Tera me kanawanabone ofeya me
nanarifa me nima me nineke, ofeya me me natafara mati, fara hine me natafi oharia
mati. Yama noki yawari nima me nineke, faha kihara boni hekaro. Awa bonohina ra
nima me nineke, boni watara ka naro. Me abowi yokana amake.
13 Ma rike rabika sabi nima me ihi nineke, me ihi hiyararo. Amowa bara me nima me
nineke, amowa me yaka nawahareha mati. Teoso mera nakibitehiba amaka tabora soki
kitaha ya. Me kibi fara tohatehaba me amake fahi.
14 Enoki afa meteba mera kaminematamonaka, Teoso ati kaminari. Enoki Atao ka noti
me ka noti me 7 na me ka owamatamona amaka. Ati e nematamonaka ahi: "Te awa ha,
e ka Hiti he nanarifa tamabote me ya tabehi kakehari,

15 me nafi ka sowisibonaha. Me nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaka,
tamaharo. Me ati hiyara manakone nahabi nebonaka, he me kakoa me ati manakone,
yama hiyara hihiri mati", ati nematamonaka.
16 Afa te ni ya me sawiha yama hora kani me fawa tera me amake. Fara yama me
hinofa me hiri te me amake, yama hiyara me hiri na mati. Fara hine me kahiyarate me
amake. Me one ihi amosamone me ati nama te me amake, me kakawi tabiyo.
17 Oko one mati, ha te ta e ka Hiti Sesowi Kirisito ka yoyose me ati te wati nawahabone
teke, yama kakehaba me kamina me ati.
18 Me ati e namaroke ahi te ni ya: "Teoso amo ni yabore ya me nahaboneke, Teoso me
haha kana mati, fara yama me hinofa me hiri na mati, yama hiyara me hiri na mati",
me ati namaroke, Sesowi Kirisito ka yoyose mati.
19 Afa me amake, tera me yaro na mati, te abe mono nabone te. Hine ya e me amake,
Teoso Kanamori me kihara mati.
20 Oko one mati, ha te Teoso ati yokana te nofahabone teke mata ya. Teoso te ha nahi.
Teoso Kanamori tera narifebonaka, Teoso ha ni forima te nabone te.
21 Teoso wati nawahi te fawa riyahi, tera nofahari. E ka Hiti Sesowi Kirisito te noki
nabone teke, yahahari. Yahi ehene e winatehabone eke Teoso ni ya.
22 Te one me ati boti kitara me te narifabone teke, te ati kikita ra te me ni ya.
23 Me one me te hasi nihaba te amake, me hatiriba karo yifo hiri ni ya. Me one ni ya
te yahahabone teke. Te yaha tera te kakatomahabone teke. Me ihi nima te ehene riyahi.
Haha me ka yama hiyara e nineke, makari tohiya nima, bosaro ihi.
24-25 Teoso me hikahiyarebonaka, me nafi, Teoso fare oharitehari, era kakasoma
tohahari, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene. E nafi ka towisawa tohehimatamonaka,
yama watari ya mata. E nafi ka towisawa amaka hibayata ya. E nafi ka towisawa
tohatehiba amaka, fara yama tohaha ya, kiti mati tohahari, amosi mati toha nari. Tera
kakatomehibonaka, kitahari, nofi te fawa terebonaha. Ati ehene te nahotehabone teke
nokosi ya, oya kanahari, te ka yama hiyaraba watara te, te yayai na te kasiro ya. Ame.

Teoso ka Yama Namo
Yama Teoso hinamoa Yowao awehimatamonaka.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

1 Yowao ama oke. Sesowi Kirisito nanarifa ama oke. Teoso yama kaminenoka Sesowi
Kirisito ni ya. Afa yama Sesowi namohibona ati nareka e ni ya, he nanarifa me e, kaki
kerewe rabonehe, ati ehene.
2 Yama owaha nafi okomina okibone Sesowi Kirisito hikaminaharo, Teoso ati.
3 Yama amo ni yabokere. Makoni yama hani Teoso ati kamina ati te yabahabone teke.
Yama hani ati me hiyaba ati te mita ati ya te ehene tohahabone teke. Te ehene e ni ya
Teoso tera nofehibona teke.
4 Te ka yama hanibone rawi one oke, Sesowi nonofa me te, sitati 7 na ka me te, Asia
ka sitati. Teoso toha, Sesowi Kirisito toha, Teoso Kanamori toha, ne me yahahaboneke
te ni ya. Tera me kakatoma naboneke. Teoso hibayata ya sawi, hibati ya sawi, sawisa,
tehiba amaka. Teoso Kanamori 7 ne naorika Teoso ka towisawa iitari nokosi ya.
5 Sesowi Kirisito Teoso ati kamine keye hiri kara. Yati nami tai tohehimarika, e yati
nama nibone karo. Tabora nafi ka towisawa mera yoseka waha. Era nofaka. Ahabemari
emene ehene e ka yama hiyara ihi e ahabarabone eke.
6 E ka towisawa amaka. Hinaka me e amake, ati ehene. Ati ehene sasetoti me e amake
waha, hinaka Teoso ka sasetoti me e, Teoso Sesowi Kirisito bati. Yama nafi Hiti amaka.
Yama nafi Hiti tohanawi tehibonaka. Amosemona me hinehibonaka, me nafi. Fara me
ati tohaha tohanawi tehaboneke. Ame.
7 Owati te mitahi. Kamehibonaka neme sabi boti ya. E nafi hiwehibonaka
kamahari. He me nabowa me hiwa hinehibonaka, me hitehimarihi. Tabora nafi ka
me yawahaboneke ehene. Keye amakere. Ame.
8 E ka Hiti Teoso ati e naka ahi. Hibayata ya sawi, hibati ya sawi, sawisa, tehiba amaka.
Kiti mati tohate amaka mata ya. "Yama nafi hiri onahamaro ama oke. Yama nafi yoyose
ama oke ha owa", ati naka.

Yowao Kirisito awehimatamonaka.

9 Yowao ama oke. Te ka owa ama oke, Sesowi ka me e, e ka towisawa. Yama nawaha
hiri one oke fara te nima, owa me kakoa me ihi, Sesowi onofi karo. Kirisito noki ni fawa
orahabone oke fara te nima. Wami itakosa Batimo tohaha ya osawiara oke me ati ihi,
Teoso ati okomina, Sesowi okomina, oni karo.
10 E ka Hiti amo ni tomiko tohaha one ya Teoso Kanamori ehene ohahara oke. Onowati
ka ya yama ati omitara oke, hohori ati nima ati naro, ati kitaharo.
11 Yama ati e narake ahi: **"Yama tiwa tikibone. Yama tiwaha tikaminahabone tike
yama hani ya, rawi tinaharo. Afa tiyosehaboneke owa nonofa me ni ya, sitati 7
na ka mati, Efeso, Esimina, Bekamo, Tiatira, Satisi, Firateofia, Raotiseya na ka
mati", ati narake.**
12 Ki owahamahara oke, yama owa hiyara owahabone owa. Ki owahama nabarina
tabori oro tohaha 7 na owahara oke.
13 E nima ne sawihareka nabarina tabori baikani ya, e awi nima awi nari, borone
yabohi weye nari, borone yowahari temerabo ya, bako atori oro toha kanawanahari,
14 tati sasabohi nari, ofeya kone nima, neme sabi nima, noko yifo hiri ni nima nari,
15 teme oya kanahari borosi nima, fono ka yifo ihi hime tonaharo. Faha nafiha sororo
kanaha moni nima ati nareka.
16 Amowa me 7 na mera tama kanahareka, mano kanihina ka ya. Yimawa ini waikima
tasi tonaharake inohoti ya. Noko nafi oya kanahareka bahi nokorise oyene nima.
17 Owe osahara oke nokosi ya, teme beheri ya, e abowi nima ona owa. Owa boyo
nareka hinaka kanihina ya. Ati yana nareka. **"Watorima tinahi. Yama nafi hiri
onahamaro ama oke. Yama nafi yoyose ama oke ha owa.**
18 **Efe ama oke, yati ohaha owa, oko sawi fara tohatehabone owa. Ohaba yati
onamamaro ama oke. Ohabamaterabone oke waha. E abohi taboro ka safi okiha
oke.**
19 **Yama tiwaha tikaminahi yama hani ya. Haha yama tiwaha tohake hibayata
ya. Yama toyabo ya toha, tehaba amake.**
20 **Haha amowa me 7 na me tama okana yama me kaminake. Nabarina tabori
7 na yama kamina, nineke. Afa amowa me amake, Teoso nanarifa mati, owa**

nonofa me ka Teoso nanarifa mati, sitati 7 na ka mati. Nabarina tabori owa nonofa me amake, afa sitati 7 na ka mati".

2

Efeso ka me ka yama hanibonemetemone amake.

1 **"Efeso ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**

"Amowa me 7 na mera tama kane hinaka kanihina ya ati e nareka ahi, nabarina tabori 7 na baikani ya sawihari.

2 **'Tiwehene owato oke, tika yama ahi ni nafiha tiwa, owati nofi fawa tirihi tina tiwa, tiwa me kakokene. Tiwa owato oke, me ihi hiyara me titohia tiwa. Teoso ka yoyose memone me ati nama na me totomi tinahara tike. Me totomi tina me tiwatowaharake, keye me hiri na mati.**

3 **Tiwa owato oke, tika kiti fawa ra tiwa, yama nawaha tiwa kasawarira tiwa, ma tiharihi tina tiwa, oko tiha tiwa'".**

4 **"'Oyawa onahara oke tiwehene, owa nofi yokana tihibaha owa nonofa raba tinama tiwa.**

5 **Tiwa wati tiwahahi, owa nofi yokana tihibai ka yama. Hibayata ka tika yama hiyara tinofamarabone tike. Afa yama hiri tinibaha hiri tinamahi tasa. Fara tiwehene tohasa ni ya okomabone oke tiwa ni ya, tika nabarina tabori otimabone owa.**

6 **Tiwehene e na onofa oke haro, Nikorao nonofa yama me hiri hina tinofara tiwa. Yama me hiri hina hiyakere owa ni ya bisa.**

7 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra Teoso taboro amose ka awa boni me kabahaboneke owati ihi. Haha awa boni e kabi ya e ahabamaterabone eke'".**

Esimina ka me ka yama hanibonemetemone amake.

8 **"Esimina ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**

"'Owati amake, yama nafi hiri onahamaro owa. Yama nafi ahababone oni ya ahababoneke. Ohaba yati ohamamaro ama oke tasa.

9 **Tiwa owato oke, yama nawaha hiri tina tiwa. Tiwa owato oke, tihonara tiwa. Tihona tinahara tike, oko tihi karo. Soteo memone me ati na me ati owato oke, tiwehene hiyaramone me ati na mati, keye me hiri na mati. Soteo yokana me amakere. Satanaisi ka me amake.**

10 **Owati tikamitahi. Te one mera Satanaisi nakibibonaka kateya tori ya, tera totomi nebonaha. Yama nawaha te hiri naba te amake, e ye kafama nima yama wehe na ya. Te watorabone teke, afa yamabone te wati nawaha te. Owati nofi te fawa rabone teke, tera me nabowabone me ati, ni ya. Owati nofi te fawa ri ya yama amosa ya tera owakawabone oke, tera hiri onama owa, Teoso ya te tabatehabone te fara yama tohaha ya.**

11 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra me ahabamaraboneke Teoso amo ni ya, me one ahabami ka yama ya, Teoso ati me nofara mati'".**

Bekamo ka me ka yama hanibonemetemone amake.

12 **"Bekamo ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**

"'Owati amake, yimawa ini waikimaha okiha owa, inoharo.

13 **Tiwa owato oke, tiwina tiwa Satanaisi ka towisawa iitari ka tabora ya. Tiwehene onofa oke, hiri tinaharo, owa nofi fawa tira tiwa. Atiba owati kamini fawa re sawi ya owati nofi fawa tirihi, tinara tike. Me hinabowemonaka te ni ya, te ka sitati ya, Satanaisi wine ka sitati ya'".**

14 **"'Yama one tamara hiri tina onofa okere. Te one Barao atimata me nofahamoneke. Barao Baraki narabo nima ne Baraki Ihayeo mera keyehematamonaka, yama hiyara me hiri nabone mati. Teoso amare ni ya yamata me ta hina afa yamata me ta nemetemoneke, Ihayeo me ni ya, me hikababanihi. Me ka yibote amarawara me ahi narawa nemetemoneke, Baraki ati ehene, Barao narabo nima hinahari.**

15 **Nikorao nonofa me ati te ka one me nofa narake.**

16 **Tiwehene e na tinofamarabone tike. Tiwehene fara tohaha tohi ya okomabone oke tiwa ni ya hibati ya, me mowa onahabone owa oko yimawa ya, aya tasi tonaharo onohoti ya.**
17 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra me ni ya mana ta onahabone oke, mana kehemoaro. Yati ibe sasawa na ta, onahabana oke, e ino yati kawani karo. Afa yati ibe ya e ino kawana yati ibe hiti hiwatoa awineke, ohariari, fare'".**

Tiatira ka me ka yama hanibonemetemone amake.
18 **"Tiatira ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**
"'Teoso biti ati e nareka ahi, noko oya kanahari yifo hiri ni nima, teme oya kana nari borosi oya kani nima.
19 **Yama hiri tina owato oke, me one tinofa, owati tinofa, me one tinarifa, owati nofi fawa tirihi tina tiwa. Tiwehene e na hihiri raba tinibaha afa yama hiri ni tinafiwahara tike waha kasiro ya'".**
20 **"'Haha yama one hiri tinaha onofa okere. Sesebeo Teoso ati kakaminamone ati nama na ati hora tikasarahara tike. Owa nanarifa mera kanawanaha mera kanawanineke, mera keyeharo, me ka yibote amarawara me ahi narawabone ati naro. Yamata Teoso amare ni ya me ta hina me kabahabone ati, narake.**
21 **Maki me amara me ya tabaharake. Ihi fawa ni watorarake.**
22 **Owati ihi kaforiaboneke kama ya kiya naro. Haha he me ahi nofa yama nawahi mati toha me hiri, naboneke, owati ihi, me hiyoseha me ihi fawa ri ya.**
23 **Biti me onahabiha onahaboneke. Faya tabora nafi ka owa nonofa owa me watowaboneke, e ati boti owatoa owa. Te ehene nafi manakone onahabihabone oke, te ka yama amosa toha, te ka yama hiyara toha, na manakone.**
24 **Te one Sesebeo ati me nofararake, Tiatira ka me te. Satanaisi atimona wato te nofara teke, ati watohinaremonaha, ati kehemomonaha. Owati e nara oke ahi te ni ya: yama one te hiri namakiaba tera oyose okere.**
25 **Hine ya owati nofi te fawa riyahi. Te ni ya okomi ya owati te nofasa nabone onahara oke.**
26 **Haha me kiti fawa ra yama onofa hiri ni me fawa ra, tabora nafi ka me me yosetehaboneke owati ihi.**
27 **Teoso ka yama hani ati e narake ahi:**

"Hamehi mera yosebonaka, towisawa tohahari. Mera waka nebonaka boti waka ni nima,"

ati ke.
28 **Fara owa nima me naboneke, me oyoseha owa okobi ati ehene. Me ka mayaba ta onahabana oke, me kiti fara tohi karo.**
29 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari.'"**

3

Satisi ka me ka yama hanibonemetemone amake.
1 **"Satisi ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**
"'Hahi Teoso Kanamori 7 ne kihehi ati e nareka ahi, amowa me 7 na mera kiha, nari: tiwehene owato oke. Yatimona tiwa me ati na yati tikere. Abohi ama tike.
2 **Tinokohi. Abinima tike ayata ya. Tikitamisamahi, tihabariyahi. Te ehene siba ona te ehene aamosa raba namone onaharake oko Teoso ni ya.**
3 **Yama wati tiwahahi, timitaro, tiwa me kanawani ka yama. Yama timita nima tiwehene nahi. Tiwehene hiyara tinofamarabone tike. Tinokori ya tiwa bata okanamabone oke, yama boboti nima ona owa.**
4 **Te one me tamara me ta me ka makari me tonahiyararake, Satisi ka mati. Owa ya me tabahaba me amake, me bori sawaha mati, me amosi karo owa ni ya.**
5 **Haha me kiti fawa ra me bori e nabisaboneke afa me bori nima, sawaharo. Me ini onahabiharabone oke, kawanaro oko yama hani ya, haha yama hani ya me ini ni ka yama hani, owa ni ya me winatehaba me ini fara yama tohaha ya. Me ini okominahabana oke okobi ni ya, oko me tohahamone me onaha owa. Me ini okomina, onahabana oke he nanarifa me ni ya.**

6 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".**

Firateofia ka me ka yama hanibonemetemone amake.

7 **"Firateofia ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**

"'Owati amake haro, yama hiyaraba okihara owa, owati tohawahaba watatera owa, towisawamatamona Tafi tohehi ka safi okiha ona owa, me yoyose oha owa. Nokobi se okana me boko nawahamaraboneke. Nokobi boko owahama me se karihi naboneke. Owati e ke ahi:

8 **tiwehene owato oke. Kiki. Nokobi naha okanara oke tinokosi ya, boko nawahamihinararo. Tera owato oke, te tamara te. Te tamakerene fara owati nima te ehene na teke. Tera me hora kana te ati fawa rihi na teke, owa nonofa me te tohahamone te ati na te.**

9 **Owati te mitahi. Soteo memone me ati nama na me one kakehaboneke tiwa ni ya owati ihi, me foro nabone mati tinokosi ya. Soteo yokana me amakere. Satanaisi ka me amake. Afa tiwa me watohaboneke, tiwa onofa tiwa.**

10 **Owati nofi fawa tikere, fara owati nima tiwehene na tiwa. Makoni hasi tinahabone tike owehene, me totomi oni ya, tabora nafi ka mati. Yama nihinaraboneke me ni ya, me wina mati bofe ya.**

11 **Kamakabote onahabone oke. Owati nofi fawa tirahabone tike. Teoso tiwa kakawaba ka yama amosa me fawa niriyahi.**

12 **Haha me kiti fawa ra oko Teoso ka teboro ewene me onihabone oke. Me tokateraboneke yobe ewene nima, tokarari. Oko Teoso ino okanawanabone oke me ni ya. Oko Teoso ka sitati ini toha naboneke, Serosarei yati. Haha sitati kisahaboneke neme ya, oko Teoso hiyoseharo. Owini yati okanawana onahabone oke me ni ya.**

13 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".**

Raotiseya ka me ka yama hanibonemetemone amake.

14 **"Raotiseya ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"**

"'Ame tohehi ati e nareka ahi. Teoso ati kakamina amaka, ati fawa rari, keye hiri rihi nari. Yama nafi hiri nemarika, Teoso hiyosehari. Ati e nareka ahi:

15 **haha yama hiri tinaha owato oke. Faha nima tine tike, hiwararo, siririhi naro. Yama amosene amake, tihiwi ya, tisiri tini ya.**

16 **Totosiri raba tina tiwehene tiwa firo towitinima oke, tihiwara tiwa, tisiririhi tina tiwa.**

17 **Tiwati e nineke ahi: "Ohona oke. Yama okiha oke. Yama one onofama okere. Fayaba amake", tine tike. Tiwa tiwato tikere, tihonara tiwa. Yama nawaha hiri tine tike, yama tikihara tiwa. Tinoko awakere. Tika makari watarihi ke, tiwa tiwatora tiwa.**

18 **Owati e nara oke ahi tiwa ni ya: oro tikanikahabone onahara oke owa ni ya, tihonabone tiwa. Oko oro amosake, bise watararo harorisaharo yifo hiwe ihi. Makari sawaha tikanika tinahabone tike owa ni ya, weye tinahabana, kokoma tinamarahabone tiwa, tika korone tohamara tiwa. Tinoko tehebone tikanika, tinahabone tike owa ni ya, tinoko awahabonehe tikete ya.**

19 **Haha me onofa me hora, me kosi, ote ama oke. Makoni tiwa tekatomahi. Tiwehene tinofamariyahi haro.**

20 **Owa tiwahi. Owa oke nokobi teo ona owa. Oko ha ni timiti ya owa se tikani ya okiyomahabone oke, e famahabone e. Tiwa okatafahabone oke. Owa tikatafa tinahabone tike.**

21 **Tika kiti fawa ri ya e famaha e teme narehaba eke oko towisawa iitari ya, owati ihi. Owa nima tinahabone tike, oko kiti fawa ramaro owa. Okobi ya ota famaha ota teme narehamaro otake, hinaka towisawa iitari ya.**

22 **Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".**

4

Neme ya itari owahara oke.

1 Manakobisa neme noki bori me se hikanani owahara oke. Aya yama ati omita ati omitatasahara oke, hohori ati nima ati naro, ati e naro ahi: **"Tikamisamake ahi neme ya. Yama onamoabone oke, kaketehabana".**
2 Teoso Kanamori ehene ohibote onahara oke hibati ya. Towisawa iitari owahara oke neme ya. E nima ne itariareka fahi.
3 Yati yasibi mese nima mese nareka, mamawa nari. Yati satonia mese nima mese na nareka, mawara tohahari. Iitari maka moto hikanareka, maka oya kanahari, yati esimeraoto mese nima mese nari, tatati nari.
4 Towisawa iitari baikani ya kawaria beri ya one si kareharake, 24 kanaharo. Bote me naoriarake afa towisawa me nanahori ya. Me bori sawawa na me tati bori oro tohaharake.
5 Towisawa iitari baikani ka kawaria ya yama yebe narake. Bahi ati toha nareka. Wami karabi 7 kanaha si kareharake towisawa iitari nokosi ya, Teoso Kanamori 7 ne toaharo.
6 Towisawa iitari nokosi ya faha ehebote yama awi tohaha itaharake, hotoboni nima naro, kowani ka awihinaharo. Yama abe na narawarake, towisawa iitari beri ya, ha fama ha fama narawaro, nowati ya ware, nokosi ya ware, beri ya ware, beri one ya ware naro, noki tamarawaharo, nokosi ka noki na, bari ka noki na, narawaro,
7 one riao awi nima awi, one bowi awi nima awi, one e noko awi nima noki awi, one sibiri yana ne awi nima awi naro.
8 Yama abe 4 narawa mani afe 6 karawarake. Noki aboni yoto hikarawarake, aboni nafi. Noki na, narawarake afe tori ya. Fara yama we nima fara yama soki nima ati narawa ati fawa nofarawara amake, ati e narawaro ahi: "Amosaka. Amosaka. Amosaka. Owa amosi e neba watatere amaka, e ka Hiti Teoso, kiti mati tohahari. Hibayata ya sawi, hibati ya sawi nemata, sawisa tehiba amaka", ati nofarawa amake.
9 Iitari ya itari ahabaterebonaka. Yama abe he kahiyararawaharake fara yama soki nima, fara yama we nima, amosemona ati narawaro, "Faya amake", ati narawaro he ni ya.
10 Fara yama abe ati yana ni nima bote 24 me tohaha me foro ni nofa me amake nokosi ya, amosemona me hinahari, efe ahabaterebonaha fara yama tohaha ya. Me tati bori me si niri nofa me amake katera nokosi ya, me ati e na mati ahi:
11 "Ha tiwa ota ka Hiti ama tike, ota ka Teoso tiwa. Yama nafi hiri tinehemete ama tike, fara tiwati ya. Tiwati ihi yama nafi sawike. Makoni yama amosake haro, tiwa ota kahiyari karo. Yama amosake, titaminahamone ota ati, ni karo. Yama amosake, kiti mati tihahamone ota ati, ni karo", me ati nofa me amake.

5

Ofeya biti owahara oke, yama hani se kanehibanoho.

1 Faya yama hani kini kawaha owahara oke, hahi katera ya itari tama hikanaro hinaka kanihina ya. Yama hani beri fami ya hani kawanikimaharake, moya kani 7 naro.
2 Teoso nanarifa kitehi owa onahara oke, ati kitahari, ati e nari ahi: "Hike amoseba awara, yama moya kanaha se kanehibana, yama hani se kanehibonaha?" ati nareka.
3 Yama hani me se kanahaba me watararake, yama hani me awahaba mati. Neme ka me watarihi, bofe ka me watarihi, e abohi taboro ka me watarihi narake, se katiba mati.
4 Oko ohi ni nafihara oke kasiro ya, me amosaba me watari karo, yama hani me se kanahaba mati, yama hani me awahaba mati.
5 Faya bote me ka owa owa hiyarare oke. "Ohirima tinahi. Yota me ka riao Tafi ka noti tohehi me one kasawarihareka. Makoni efe yama moya kani naha kanehibonaka, yama hani se kanebonaha", ati nareka.
6 Manakobisa Ofeya biti owahara oke, wahari hahi katera ya itari beheri ya. Yama abe 4 narawa bote me ya tabarawa me naoriarake, me moto kawahama mati. Efe Ofeya me hinabowe awi ya awi tohareka. Narabo ewene 7 tokaha noko 7 toha, nareka. Noko 7 ne narabo ewene 7 tokaha ne efe Teoso Kanamori 7 ne amaka, Teoso hiyosehari tabora nafi nima, bofe ka tabora.
7 Ofeya tokome yama hani wara tokanareka, hahi katera ya itari ni ya, tama hikanaro hinaka kanihina ya.
8 Yama hani wara tokane ya haha yama 4 narawa bote 24 me toha na me foro narake Ofeya nokosi ya. Afa aba me bokori narake fiorao nima naro. Wami ka tisera oro hiri ni tohaha me bokori kana narake. Afa wami Teoso ka me ora ni amake.
9 Ayaka yati me kayakarake, me ayaki e na mati ahi: "Titamina tike, yama hani wara tikanabone tiwa, yama moya kani naha tikanabone tiwa, tiwa me nabowimete ka tiwa.

Titamina tike, me tikanikemete tiwa, tihaba tika emene ya, Teoso ka mebone mati, tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati.
10 Teoso ka me tohawake, tiwati ihi, Teoso me hiyosehabone mati. Sasetoti me tohawake, tiwati ihi, Teoso me narifabone mati. Me me yosehaboneke, bofe ka mati".
11 Faya Teoso nanarifa tamabote me ati omitara oke. Me naoriarake, katera ya itari toha yama abe ya bote 24 me tohaha me taba na me me moto kana mati.
12 Teoso nanarifa me ayakarake, me ayaki kitaha mati, me ayaki e na mati ahi: "Ofeya me hinabowehimata amosaka. Makoni e nafi ka towisawa tohehimona e ati nebonaka. Yama tamaha kihehimona e ati nebonaka, e nafi. Yama nafi watohimona e ati nebonaka. Kiti mati tohehimona e ati nebonaka. Taminemona e ati nebonaka. Amosi mati tohehimona e ati nebonaka. E kahiyarehibonaka, e nafi", me ayaki ati narake.
13 Manakobote neme ka me ati omita, bofe ka me ati omita, e abohi taboro ka me ati omita, ma boti ka me ati omita, bani me nafi ati omita, onara oke, me ati e na mati ahi: "Hahi katera ya itari e kahiyaratehabone eke Ofeya toha nari, fara yama tohaha ya. Me taminamone e ati tehabone eke. Amosi mati me tohahamone e ati tehabone eke. E nafi yosi fara me tohatehaboneke".
14 Yama 4 narawa ati yana narawarake, "Ame", ati narawaro. Bote me foro narake me nokosi ya, me amosamone me ati na mati.

6

Ofeya yama moya kani itibasahareka.
1 Faya Ofeya owahara oke, yama moya kani oharia itibasahari. Faya yama abe oharia ati yana narake, bahi ati nima ati naro. "Tikamahi ahi", ati narake.
2 Kafaro sasawa ne owahari ha, e ka owa itari kari mese ya, titisa tama nari. Teoso ati ehene me hekawareka towisawa tati borone ya. Mera kakasawari tohe mera mowa nebona tokahareka, me kitaribone karo ehene.
3 Ofeya yama moya kani one itibasamakehareka. Yama moya kani hitibasaha famaharake waha. Yama abe one ati yana narake. "Tikamahi ahi", ati narake. Yama abe famarawaharake waha ati yana nikimarawaharo.
4 Kafaro owa owatasahara oke, mamawa nari. Teoso ati ehene e ka owa me kakawarake yimawa nafiha ya, itariari kafaro mese ya, bofe ka me abe mowa nibone karo ehene, me abe nahabihabone mati.
5 Ofeya yama moya kani one itibasamaketasahareka. Yama moya kani hitibasaha terei narake waha. Yama abe one ati yana tasaharake. "Tikamahi ahi", ati narake. Yama abe terei narawarake waha ati yana narawaro. Faya kafaro sosoki ne owahara oke. E ka owa barasa tama kane itariareka kafaro mesa ya.
6 Faya yama ati yana narake. Yama 4 narawa baikani toha awineke, yama ati yana ni karo. Ati e narake ahi: "Tiriko ka ritiro oharia manakone ka tenario oharika, yama wehe oharia ka yama ahi ni manakone nima. Sefata ka ritiro terei na manakone amake, tenario ohariari. Orifa yehe ahabarihi, fi ahabarihi, niyahi tiwehene", ati narake.
7 Yama moya kani one Ofeya itibasamakehareka tasa. Yama moya kani hitibasaha 4 narake waha. Yama abe one hasi na ati yana tasaharake. "Tikamahi ahi", ati narake.
8 Kafaro mese totoba ne owahara oke. Efe mese ya itari e nafi abohi ino ya ino tohareka. E abowi taboro tokomakeharake he nowati ya. Me me waka nabone me ati narake, bofe kote ka mati. Me one yimawa ya ahaba, me one fimi ihi ahaba, me one yama kome ihi ahaba, me one bani me hamaha me me waka, hinahaba me amake, afa me ihi, Teoso ati ehene.
9 Yama moya kani one Ofeya itibasamaketasahareka. Yama moya kani hitibasaha 5 narake waha. Me kanamori owahara oke Teoso ka wami wiye bofe ya, Teoso ati me kamini ka me me waka hina mati, Sesowi tamine me kamina na mati.
10 Me ha narake, me ati kitaha mati. "Ota ka Hiti yama hiyaraba tikiha tikere. Tiwati tohawaba watatera amake. Himata yama ya me noki tinamarahaba ama tiri, bofe ya me wina mati? Himata yama ini tohi ya me ihi manakone tinahabihaba ama tiri, otara me waka na mati, ota manakone tiwahaba tiwa?"
11 Me me kakawarake, me boribone ya, sawawa naro. Me narabi me nima narake, yama me nonoki kawahabone mati. Me me noki hinahabone me ati narake, me me waka hinahabone mati, me one, Sesowi nonofa mati, fara me nima me na mati, Teoso me narifa mati. Me waka ni me hawa hiharamone Teoso me hinahamoneke mata.
12 Yama moya kani one Ofeya itibasamakehareka, owahari. Yama moya kani hitibasaha 6 narake waha. Wami kiha narake kasiro ya. Bahi noko kayomareka. Abariko nafi mawa tonahareka, ama nima.

13 Amowa neme ka me foro narake bofe ya, awa boni kini foro na nima, boni kitaha
ihi.
14 Neme ahabarake, babeo kini nawaha nima naro. Yati nemeha tokaharake. Ma ya
wami itaha toka narake.
15 Me nafi wahiyarake yati hoti ya, yati basa kani toha na ya. Towisawa mati, me ka
hiti mati, saotato me ka hiti mati, me honaha mati, me kitaha mati, me ka yama aahi
mati, me ka yama aahi me amara mati, me nafi.
16 Yati me ha narake, me ati e na mati ahi: "Tisahi ota mese ya, hahi katera ya itari
otara awarayaho. Ofeya otara katomarayaho, yawe katoma iti ya.
17 Me famaha me yawi amo ni yokana kobo narake. E hasi naba wataraboneke fahi",
me ati narake, afa mati.

7

144 mio me tohaha me owahara oke, Ihayeo mati.

1-2 Manakobisa Teoso nanarifa me 4 na me owahara oke, bahi kakamaki ya owa wa,
bahi totoka ya owa wa, wami beri ya owa wa, kowani ka ya owa wa nari, wami me
katomabone me ati na mati, ma toha naro, Teoso ati ehene. Boni nafi me ma kanaharake
mata, boni wataribone karo wami ya, ma toha, awa nafi toha na ya. Teoso nanarifa owa
onahara oke, kimisari bahi kakamaki ya, Teoso ehene nanawata ka yama tama nari,
Teoso yati nari. Me 4 na mera ha nareka ati kitahari, ati e nari ahi:
3 "Wami te nahabiriyahi mata, ma toha, awa toha naro. Hibareya mata. Me ate hani
ota nawatabone otake mata, bofe ka e ka Teoso nanarifa mati, Teoso me hikayawa mati",
ati nareka.
4 Faya me ati omitara oke, me tomi kani me kamina mati, me ate hani wataha mati.
144 mio me tohahamone me ati narake, Ihayeo me nafi ate ka me toha mati.
5 Yota 12 mio me toha, Hobi 12 mio me toha, Kati 12 mio me toha,
6 Ase 12 mio me toha, Nafitari 12 mio me toha, Manase 12 mio me toha,
7 Simiao 12 mio me toha, Refi 12 mio me toha, Isaka 12 mio me toha,
8 Seboro 12 mio me toha, Yose 12 mio me toha, Bisami 12 mio me toha, narake, me
ate hani wataha mati.

Me tamaha me owahara oke.

9 Manakobisa me tamaha me owahara oke. Me tomi kani hinakere, afa tabora nafi
ka mati, me ati yoro tokana mati. Me naoharake, hahi katera ya itari nokosi ya, Ofeya
ya famahari. Me ka makari yaboha sawawa narake, yomasaro nima yama na afe me
bokori kanaha mati.
10 Me ha narake me ati kitaha mati, me ati e na mati ahi: "Fare ota ka Teoso ohari era
kasomi watote amaka, towisawa iitari ya itariari, Ofeya toha nari", me ati narake.
11 Bote me toha, yama abe 4 na toharawa na me naoharake, me moto kawahama
mati, itari beri ya. Afa me bari ya Teoso nanarifa me nafi kemesearake. Me noki
tokowarisaharake wami ya, Teoso nokosi ya, he me kahiyara mati, me ati e na mati
ahi:
12 "Ame. E ka Teoso e kahiyaratehabone eke fara yama tohaha ya. Amosi mati
tohehimona e ati tehibonaka. Yama watohimona e ati tehibonaka. 'Faya amake', e
ati tehabone eke he ni ya. E nafi yosi fare tohatehibonaka. Kiti mati tohehimona e ati
tehibonaka fara yama tohaha ya. Ame", me ati narake.
13 Faya bote me ka owa owa aate nareka. "Hibake me amari ha, me bori sawawa na
mati? Hika ya me kakehani me amari?" ati nareka.
14 Owati yana nara oke. "Me tiwato tike", onahara oke.
Ati yana namatasahareka. "Afa me amake, yama nawaha nafiha me hiri na mati. Me
bori me soko narake Ofeya emene ya, sawahabonehe.
15 Makoni me naorineke waha Teoso nokosi ya, towisawa iitari ya itariari. Me ka
yama ahi ni fawa nofara me amake, Teoso me narifa mati, hinaka teboro ya. Me
winawahaboneke he ni ya, me hekatoma mati.
16 Me fimimarahaboneke waha. Bakasi me awamarihi naboneke. Bahi hiwene me
karimarihi naboneke,
17 Teoso ka katera beri ka Ofeya me hekatoma mati, ofeya me nanarifa nima nari.
Mera towakifewebonaka faha amosa ya, me sawi fara tohahabone mati Teoso ya me
tabaha mati. Teoso me noki fehe nafi nahokoriwa nebonaka".

8

Ofeya yama moya kani yotoha itibasamakehareka.

1 Ofeya yama moya kani one itibasamakehareka, fara yotoharo. Me ati fawa
kanaharake, neme ka mati, bahi kote tohe ya.
2 Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, me naho fara tohate mati Teoso nokosi ya.
Hohori 7 na me ta narake afa me ni ya.
3 Teoso nanarifa owa kake wakiareka wami wiye beri ya, wami sasari kana oro tohaha
tama kanahari. Me hekawahareka wami tamaha ya, sari hinahabonehe wami wiye oro
tohaha ya, Teoso nokosi ya, Teoso ka wamibonehe. Teoso ka me nafi ora ni ta, nareka
Teoso ni ya.
4 Wami hote ya Teoso ka me ora ni tabaha tokomisaharake Teoso nokosi ya, tasi
tonaharo wami sasari kana Teoso nanarifa tama hikana ya.
5 Faya Teoso nanarifa wami wiye nakosiri kero kanahareka wami sasari kana ya, sika
hinisabanihi bofe ya. Bahi ati toha, yebe ni toha, wami kiha ni toha, narake.

Teoso nanarifa me 7 na hohori me hori narake.

6 Faya Teoso nanarifa me 7 na hohori me yabaharake, hohori me hori nabone mati.
7 Teoso nanarifa me ka owa hinaka hohori hori nareka baha. Faha boni sonaharake
bofe ya, yifo hiri ni ya tabaharo, ama toha naro, me were hinisaro. Wami kote nafiha
hatiharake. Awa tamaha hati, masiri nafi hati, narake.
8 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori, nareka. Teoso nanarifa me famaharake
waha, hohori me hori na mati. Yati ehebote yama nima na toyowa bokaharake ma ya,
me were hinisaro. Ma kote nafiha ama tohawarake.
9 Ma abe ahabarawarake fara yati boki ka ma kote abe nafi. Nafio ma kote ya itehi
ahaba nareka.
10 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me terei
narake waha, hohori me hori na mati. Amowa nafihi sonehi hiri ni towamisahareka.
Sonahareka wami kote nafiha ka faha webote ya, faha kimisa toha na ya.
11 Inomonaka Yama Bitaha. Afa faha bitawaharake, amowa ehene. Me ahabarake, me
tamaha mati, faha bitaha ihi.
12 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasahareka. Teoso nanarifa me 4
narake waha, hohori me hori na mati. Bahi kote nafihi ahabareka. Abariko kote nafihi
ahaba, amowa me tamaha me ahaba, narake, me tosokiha mati. Faya yama wehe kote
nafiha fawa narake. Abariko wehene fawa, nareka, yama soki kote nafiha ya.
13 Manakobisa sibiri yana ne owahara oke neme enoki ya, ati kitahari, ati e nari ahi:
"Yama hiyaraboneke me ni ya, me winaha mati, bofe ka mati, hohori hori na ihi, Teoso
nanarifa me terei na me hasi na hohori me hori ni ya", ati nareka.

9

1 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me 5 narake
waha, hohori me hori na mati. Amowa neme ya sonehino owahara oke, itahari bofe ya.
Safi me ta narake efe amowa ni ya, hoti mate watara ka safi.
2 Hoti naha kane yama hote kimisarake hoti ya. Yama hiri ni nafiha hote nima hote
narake. Bahi noko fawa nareka, yama hote ihi. Neme kayomarake.
3 Habise me tamaha me kakeharake yifo hote boti ya. Teoso ati ehene me me saka
narake, yomasa me nima.
4 Masiri me nahabirihi, yama kabani me nahabirihi, awa me nahabirihi, nabone me
me hinahamoneke, Teoso ati ehene. Me ate hani watara hine me me saka nabone me
me hinahamoneke, Teoso ehene me kihara mati.
5 Me me nahabirarake Teoso ati ehene. Hine ya me kokoriri narake habise me ihi,
abariko 5 ne ya, Teoso ati ehene. Me yokohori kome e narake, yomasa yokohori komene
nima.
6 Afa yama ya habise me me saka hinaha me ahabi tabiyo me awakene me ati raboneke
fara mati. Me ahabi me nofa me ahabihina raboneke.
7 Saotato me ka kafaro me nima habise me narake. Me tati bori oro tohaharake,
towisawa me tati bori nima. E noko awi nima me noki awi narake.
8 E fanawi tati kone nima me tati kone narake. Riao ino nima me ini narake.
9 Me baki babari kana me weyeri narake, feho hiri ni nima naro. Me afe moni
kitaharake. Kafaro me tamaha me moni nima me afe moni narake, kafaro me tama
me kana ni kitaha me moni nima, kafaro saotato me ka kaho me horo kana mati, me
one me mowa nabone mati.
10 Me yokohori naharake, yomasa me yokohori nima. Me ihi me kokoriri narake,
abariko 5 ne ya, me me saka na mati Teoso ati ehene.

11 Me ka hiti hoti kowiha hiti amaka. Soteo me ati ka ino amaka Abato. Keresia ka me
ati ka ino amaka Aboriao.
12 Yama hiyara taiti ahabarake. Yama hiyara famaha hasi kasa ke, kakehabonehe.
13 Teoso nanarifa owa hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me 6 narake waha,
hohori me hori na mati. Yama ati omitara oke, ati kakekanikima naro wami wiye oro
toha ka yama si nareha ya fama fama naro, waharo Teoso nokosi ya.
14 Ati e narake ahi, Teoso nanarifa hohori tama ne hiyararo: "Satanaisi nanarifa me 4
na me sa tikasahi, me wete na mati hio Eofarati yabori ya, nafiharo", ati narake.
15 Afa Teoso mera hawa tonihenoka hibati ya, Satanaisi nanarifa me 4 na mati, bofe
ka me tamaha me me waka nabone mati afa yama ya, efe bahi ya, afa yama wehe ya,
efe abariko ya, afa ano ya. Mera sa tokasareka.
16 Me ka saotato me tamaharake, me naoria mati kafaro me mese ya. Me tomi kani
omitara oke, 200 miyao me tohaha mati.
17 Amo ora yama owahara oke, Teoso hinamoaro owa ni ya. Saotato me tamaha kafaro
me mese ya me naoria me awi e narake ahi: me baki babari kana mawawa, tefofo,
tobaba narake. Kafaro me tati e narake riao me tati nima. Kafaro me inohoti ya yama
hiri ni tasi tona, yama hote tasi tona, yati hatiha tasi tona, narake.
18 Afa yama ya me tamaha me me nahabiarake, yama hiri ni toha, yama hote toha,
yati hatiha toha, na ya, tasisi naro kafaro me inohoti ya.
19 Me inohoti ka yama ya me me nahabiharake. Me yifori ya me me nohoho ni narake.
Maka nima me yifori narake, tati kihaharo. Me me nohoho niharake me ka maka tati
ya.
20 Bofe ka me one afa yama ihi me ahabara yama hiyara hiri ni me fawa rarake. Me
hinamati ha ni me fawa rarake. Me ka teoso me kanamori oro tohaha ha ni me fawa
rihi narake, barata hiri ni toha, borosi hiri ni toha, yati hiri ni toha, awa hiri ni toha
naro. Haha yama kanamori yama awarihi, yama mitarihi, yaka rihi te amake.
21 Me one nahabi me fawa rarake, yama nakoro me fawa rihi, me ka yibote amara ahi
ni me fawa rihi, yama boti me fawa rihi na mati.

10

Yama hani bite okobara oke.

1 Faya Teoso nanarifa owa kitehi owahara oke, kisahari neme ya, neme sabi boti ya,
maka nawitarehari tati ya, bahi awi nima noko awi nari, yifo hiri ni waha nima iso nari,
2 yama hani bite se kani hawa toha tama kanahari yehe ya. Kanihina ka iso
nawifikehareka ma ya. Yasoka ka iso nawakiareka wami ya.
3 Ha nareka, riao ati nima ha ni nari. Ati yana ne ya bahi ati yana ni 7 nareka, yama
kaminari.
4 Bahi ati yama kamine yama hani rawi okanabone yama ati omitara oke neme ya,
"Bahi ati yama hikamina tikaminarabone tike me ni ya. Yama rawi tikariyahi, bahi ati
hikaminaharo", ati naro.
5 Teoso nanarifa owe ma ya waifi, wa nari wami ya faya kanihina ka mano yana
nareka neme ya.
6 Ati yana ne Teoso ino itihareka, hahi Teoso ahabaterari, yama nafi hiri nemata,
neme toha, neme ka yama nafi toha, wami toha, wami ka yama nafi toha, ma toha, ma
ka yama nafi toha, naro. Teoso ino itihi keye hiri rebona ati nareka. Keye hiri ne ya
Teoso hinabowebona ati nareka. Ati e nareka ahi: "Teoso yama noki namarebona ati
nareka.
7 Teoso nanarifa yotohi hohori hori nabona ka yama ya Teoso yama hikaminehemete
kakehaboneke, yama hikaminaharo he nanarifa me ni ya, Teoso ati kakamina mati,
kamini forima hirehemete", Teoso nanarifa ati nareka.
8 Neme ka yama ati omitibaha ati omitamatasahara oke. "Tikahi, Teoso nanarifa ni ya,
ma ya waifi, wa nari wami ya, yama hani se kani hawa toa tama hikana wara tikibeya".
9 Teoso nanarifa ni ya okaha owa kakawebona onahareka yama hani ya. Ati yana
nareka. "Ee, haro. Tikabahi. Tikabi ya sinahaboneke tinohoti ya, abiya me fehe sinari
nima. Manakobisa bitari yana naboneke tinabati ya", ati nareka.
10 Yama hani bite wara okanara oke Teoso nanarifa yehe ya, okobabanihi. Sinari
kitaharake onohoti ya, abiya me fehe sinari nima. Yome onisa manakobisa bitari yana
narake onabati ya.
11 Faya owa me hiyarara oke. "Teoso ati tikaminamatasahabone tike, tabora tamaha
ka me tikamina tiwa, me ati tamaha mati, me ka towisawa me tama na mati".

11

Me famaha Teoso ati me kaminaboneke.

1 Teoso nanarifa awa ya owa kakawareka, yama totomi kana nima naro. Owa me hiyararake, me ati e na mati ahi: "Yana tinahi, Teoso ka teboro tomi tikibeya. Wami wiye toha, me toha na mati, Teoso me ha na mati teboro toro ya.
2 Yama bari kani tohama beheri tomi tikarabone tike, Teoso hasi hiniharo, bara me kabonehe. Teoso ka sitati kitaraboneke bara me ihi. Faya bara sitati me yosehaboneke, abariko 42 tohehi ya.
3 Manakobisa me famaha me oyosehabone oke, owati me kaminabone mati. Owati me kaminaboneke 1260 yama wehe tohaha ya, makari sako hiri ni tohaha me weye nikimaha mati, me yawa mati".
4 Afa me famaha orifa ate famaha amake, nabarina tabori kafama toha naro, teme kanaharo bofe ka me nafi ka Hiti nokosi ya.
5 Me me hinofari ya me me nohoho hinihabone me me hini ya me inohoti oye ya me me nahabihaboneke, tasi tonaharo me inohoti ya. Me ahabi e naboneke Teoso ati ehene, afa me fama me me nohoho nihabone me ati ni ya.
6 Teoso ati me kamini ka yama ya fa kaki me fawa nihaboneke, Teoso ati ehene. Bofe ka faha nafi me tonahiya naboneke, ama tohahabonehe, me hinofi ya, Teoso ati ehene. Yama kome nafiha me yose naboneke, me hinofi ya, Teoso ati ehene.
7 Teoso ati kamini me hawa tonihi ya hoti kowiha ya yama irabori tasi tona mera mono naboneke. Me kitaraba me amake, yama irabori ihi. Faya mera waka naboneke fahi.
8 Me abohi mata naboneke sitati ehebote ka hawi ya, afa me ka Hiti me nabowi ka sitati, awa ya. Sitati ini one amake Sotoma toha, Esito toha, naro.
9 Tabora nafi ka me ati yoro tokana me abohi me hiwahaboneke, yama we terei na kote tohi ya. Me kamo me hikayawaboneke.
10 Wami ka me yayai naboneke, me ahaba me ihi. Me mari naboneke. Yama hinita me ta narawaboneke me one ni ya. Me yayai naboneke waha, haha Teoso ati kakamina me famaha me ihi me kokoriri namari karo.
11 Manakobisa yama we terei na kote ya Teoso ati ehene me yati namikimaharake. Me teme narake. Afa me me awaha me me nakomeharake kasiro ya.
12 Faya neme ka yama ati me mitaharake. "Te kakimisamakehi", ati narake. Me towakimisarake neme ya, neme sabi boti ya. Me towakami me awaharake, me me nofara mati.
13 Fara me towakami ka bahi ya wami kiha narake kasiro ya. Sitati kote sonaharake. 7000 me tohaha me ahabarake. Me one hasi na me wato kiti ka Teoso amosemona me ati narake, winahari neme ya.
14 Taiti nowati ka yama hiyara ahabarake. Yama hiyara oharia yotoha yana tonakibone.
15 Teoso nanarifa yotohi hohori hori nareka. Teoso nanarifa me 7 narake waha, hohori me hori na mati. Me ati kitaha me ati yana narake neme ya. "E ka Hiti bofe ka me nafi yosehibonaka waha, hinaka Kirisito ya famahari. Towisawa tohi fare tohatehibonaka fara yama toha nawi na ya", me ati narake.
16 Bote 24 me tohaha me nanahori ya me naoria me foro na me noki tokowarisaharake Teoso nokosi ya, Teoso me kahiyara mati,
17 me ati e na mati ahi: "Faya amake, ota ka Hiti. Teoso kiti mati tiha tike. Yati tike. Tinehemete ama tike hibati ya, tika watiba watara tiwa. 'Faya amake', ota ati ke, me nafi tiyosehabone tiwehene, tika kiti nafiha tiwa.
18 Haha bofe ka me yawake, tika amo ni ya. Tika amo ni toharake fahi, tika hami tinamobone ka tika amo ni. Faya me ahaba me ihi manakone tinahabihabone tike waha. Yama amo ni tohaharake waha, tiwati kakamina me tekawibone ka yama amo ni, tiwa nanarifa mati. Tika me tekawa, tinahabone tike waha, me honaha me toha, me honara me toha na mati, tiwa me nofaha mati. Me tinahabihabone tike haro, wami me katoma mati", me ati narake.
19 Faya Teoso ka teboro me naha kanaharake neme ya. Teoso ka yama wiye owahara oke teboro toro ya. Bahi yebe ni toha, bahi ati toha, wami yiri, narake, faha boni fotaha foro, naro.

12

Maka nafiha fanawi biti wati kanaharake.

1 Manakobisa Teoso fanawi namohareka neme ya, yama nafiha kaminebonaha. Bori
bahi toha, abariko ita nareka tame bofe ya. Tati bori amowa me tohaharake, me 12 na
mati,
2 nabati weye naro. Tori kome awaha ati saiharake, biti watinima nari.
3 Teoso maka nafiha namo nareka neme ya, mamawa naro, tati 7 naro, narabi awe 10
kanaharo. Fara tati nima towisawa tati borone weyeri ni narake.
4 Yifori ya amowa me tamaha mera yoro kanihawahama mera koro kanisarake bofe
ya. Maka waharake fanawi nokosi ya, inamatewe wate ya inamatewe kababonehe.
5 Inamatewe makiti nawatarake, tabora nafi ka mera yosehibanoho, hamahari. Biti
watehi me hekimisareka Teoso ni ya, itariari.
6 Fanawi tokaharake yama honara ya, Teoso yama hawa hiniha ya, me hinatafa-
habonehe yama wehe 1260 tohaha ya.
7 Faya yama mowa ni nafiha naharake neme ya. Mikeo he nanarifa me ya tabe maka
me mowa narake. Maka he nanarifa me ya taba me me mowa nabisarake.
8 Maka kitararake. Makoni me winamaraharake neme ya.
9 Maka nafiha me koro nisaharake bofe ya. Afa hibati ka makametemoneke, hinamati,
Satanaisi, me nafi kekeyeha, bofe ka mati. He nanarifa me ya tabaha me me were
hinisarake bofe ya.
10 Faya yama ati omitara oke neme ya, ati kitaharo, ati e naro ahi: "Ota ka Teoso me
nafi yosehibonaka waha, kitahari. Hinaka mera kasomebonaka. Hinaka Kirisito mera
yose nebonaka. Maka me koro nisaharake bofe ya, afa wai fara tohaharo yama wehe
toha yama soki toha na ya, Teoso nokosi ya, he hiyararo, ota one me ihi hiyaramone ati
naro, me ota nofaha mati.
11 Kitararake me ihi, Ofeya ahabe kari, Kirisito kamini me fawa rihi ni karo. Me
ahabibone me nakomerarake.
12 Makoni neme yayai nahi. Neme ya te winaha te yayai, nahi. Yama nawahabisaba
amake wami toha ma toha na ya, Satanaisi tokise karo te ni ya. Yawi kitareka yama
amo ni yabokira wato karo", yama ati narake.
13 Maka bofe ya koro nisi watoha faya fanawi kiyoharake, inamatewe makiti nawataro.
14 Teoso ati ehene fanawi afe kafama wataharake, sibiri ehebote efe nima, yana
nabonehe tokahabonehe fara taboribone ya yama honara ya. Me hinatafaharake fahi,
fa fowe famaha kote tohaha ya, maka hiwatomararo.
15 Faya maka faha fi tokowiteharake, faha ebote nima naro, fanawi towakisahabonehe.
16 Wami fanawi kasomarake. Wami yara tona faha yome tonisarake hoti ya, maka fi
hikawiteharo.
17 Maka fanawi ihi yawa tokomarake, fanawi biti me one mowa nabonehe, yama Teoso
hinofa me hiri na mati, Sesowi ati me nofa na mati.
18 Maka wabasaharake ma witi ya, siki ya.

13

Yama irabori famarawa owahara oke.

1 Yama irabori kimisa owahara oke ma boti ya. Tati 7 na narabi awe 10 tokaharake.
Fara narabi awe nima towisawa tati borone nareka. Fara tati ya ini one hiyara
kawanarake, ini Teoso hinofaraharo.
2 Yome yama kabani ke awi nima awi narake. Oso tame nima tame narake. Riao
inohoti nima inohoti narake. Maka nafiha ihi kitaharake, me nafi yosehabonehe.
Towisawa tohaharake, maka ati ihi.
3 Tati oharia ahabinima nani kitamanike, hihiya ni yimawa ihi tohaha ka namaharo.
Bofe ka me nafi "Hika", me ati na yama irabori ya me tabawaharake waha.
4 Maka nokosi ya me foro narake, yama irabori towisawa tonihi karo. Afa yama irabori
nokosi ya me foro, narake. "Hibake e ra ahi, yama irabori nima? Hibake kitara, he mono
nebana?" me ati narake.
5 Yama irabori, "Ha owa otamina oke", ati narake. Ati hiyara tama narake, ati Teoso
hinofaraharo.. Teoso hora hikasaraharake mata, mera yoseharo abariko 42 tohehi ya,
Teoso ati ehene.
6 Yama Teoso hinofara kaminarake. Teoso hiyaremona ati narake. Teoso ka yobe
hiyaremona ati, narake. Neme ka me winaha Teoso ka yobe me amake, wine kari me
ni ya.
7 Teoso ka mera mowa narake, Teoso hora hikasaraharo. Me kitararake, ihi. Tabora
nafi ka mera yoseharake, Teoso ati ehene, me ati yoro tokana mati.

8 Bofe ka me winaha me foro naboneke nokosi ya, me ini watara mati Ofeya ahabemata ka yama hani ya. Me ini naha me ta me sawi fara tohatehaboneke, Teoso ya me tabaha mati, me ini Teoso rawi hinehemete mati yama nafi hiri ne ya hibati ya.
9 Tinarabo naha yama timitahi.
10 Haha me me hiwatabone Teoso me hina me me hiwataboneke yama mowa ni ya. Haha me ahababone Teoso me hina me ahaba naboneke yimawa ihi. Teoso ka me kiti fawa riyahi. Sesowi ati nofi me fawa rihi niyahi.
11 Yama irabori one owahara oke kimisaro wami boti ya tasa. Warabi awe fotara famaharake, ofeya biti warabo ewene nima warabi awe naro. Maka fotarawaha ati nima ati narake.
12 Me nafi yoseharake, yama irabori tai tohaha ati ihi. Ati ihi bofe ka me nafi foro narake, aya yama irabori tai tohaha nokosi ya, hihiya ni ka namaharo.
13 Yama fotaha namoharake. Ati ihi yama hiri ni kisa narake neme ya, me hiwahabonehe.
14 Yama irabori tai toha nokosi ya yama namoharake, Teoso ati ehene. Makoni mera keyeharake, bofe ka me winaha mati. Ati ihi yama irabori kanamori me hiri narake, yama irabori yimawa ihi tohaha ahabaraharo.
15 Yama irabori kanamori yati toniharake, Teoso ati ehene. Ati ihi yama irabori kanamori ati yana, narake. Yama irabori kanamori ati ihi me me waka narake, me foro ra mati, fara yama irabori kanamori nokosi ya.
16 Yama irabori yotoha ati ihi me yehe baki hani me nawatarake, kanihina karo. Me one ate hani me nawata narake, ati ihi. Me amosa me toha, me amosara me toha, me honaha me toha, me honara me toha, me ka yama aahi me toha, me ka yama aahi me amara me toha, narake, me hani wataha mati, me nafi, yama irabori ati ihi.
17 Me hani kawanara yama me kanikarihi, yama me ta rihi, naboneke. Me one ya yama irabori ini aboni kawana, me one ya ini ka nomero kawana, narake.
18 Yama nihinakere haro. Yama tiwato ya yama irabori ka nomero tomi tikanabone tike. Hinaka nomero 666 amake. Afa nomero e ka owa ino amaka.

14

Ayaka yati me hiri narake.

1 Faya Ofeya owahara oke, Siao ka atami ate ya warehari. 144 mio me tohaha me ya tabahareka, bati ino ya ino famehi me kihaha mati, me ate ya.
2 Yama moni omitara oke, moni yana naro neme ya, faha sororo kanaha moni nima moni naro, bahi ati kitehi ati nima moni naro. Aba me teo na me ayaki nima moni narake.
3 Ayaka yati me hiri narake Teoso nokosi ya, itariari, yama 4 narawa ya tabahari, bote me toha na mati, 24 me toha mati. Ayaka hiri ni watohinararake. 144 mio me tohaha me ta hiri ni me hiwatoarake. Afa bofe ka me tohaharake, Teoso me hikasoma mati, me manakone hinahabiha mati.
4 Me tohiyararake Teoso ni ya, me fanawi me ahi tera mati. Ofeya nowati ya me yoto nawaharete me amake, fare toki nima. Teoso me hikasomaharake, me manakone hinahabiha mati, me ka mebone mati, Ofeya ya famahari. Me tai tohaharake, Teoso ka mebone mati.
5 Keye me hiri tera me amake. Me ihi hiyara watatera me amake.

Teoso nanarifa me terei na me ati omitara oke.

6 Teoso nanarifa owa yana ne kakehareka bofe yata ya, hiyara amosa ahabatera kaminebonaha tabora nafi ka me ni ya, me ati yoro tokana mati.
7 Ati kitahareka, ati e nari ahi: "Teoso amo ni kobo nareka, me ihi manakone nahabihibona amo ni. Makoni Teoso kitehimona te ati nahi. Amosemona te ati, naho. Te foro nahi nokosi ya, neme hiri, wami hiri, ma hiri, fa kimisa hiri, nemarihi".
8 Efe nowati ya owa kamakitasahareka. Ati yana tasareka. "Babironia ehebote ahabarake. Ihi tabora nafi ka yama hiyara me hihiri tohahamaroke", ati nareka.
9 Afa me nowati ya owa kamakitase ati yana nareka, ati kitahari. "Me hani wataha me ate ya me yehe ya yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya me foro na
10 afa me ni ya Teoso hamehibonaka kasiro ya. Afa me naohaboneke yama hiri ni baikani ya, yati hatiha kihaharo, yama nawaha nafiha me karima mati, Teoso nanarifa me nokosi ya, Ofeya toha ne nokosi ya.
11 Yama nawaha nafiha me hiri na me hote tokomi fawa teraboneke. Me hasi niba wataterabonekе yama wehe toha yama soki toha na ya, yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya me foro na mati, me hani wataha mati, afa ini hani", ati nareka.

12 Teoso ka me kiti fawa riyahi, fara Teoso hinofa ya me ihi toha mati, Sesowi ati nofi me fawa ra mati.
13 Faya yama ati yana narake neme ya. "Owati rawi tikanahi, e naro ahi: 'Me ahabi yana tonahaboneke waha, e ka Hiti nonofa mati. Nofi me fawa hire ya Teoso mera nofehibonaka'", ati narake.
Teoso Kanamori ati yana nareka. "Keye amakere. Me ahabi ya me hasi naboneke. Teoso yama wati nawahebonaka, me hiri hinaharo, amosaro", ati nareka.

Teoso nanarifa bofe ka ofa tabi ti kasahareka.
14 Manakobisa neme sabi sasawa na owahara oke. E nima ne itariareka neme sabi mese ya. Tati borone oro tohahareka. Tiriko titi yimawa tohaha tama nareka, inoharo.
15 Teoso nanarifa owa fito tonahareka teboro ya. Ati kitahareka, hahi neme sabi ya itari ha nari, ati e nari ahi: "Yama ti tinahi bofe karo. Yama titi ka yama amake haro, hibayata karo. Yama hatake".
16 Faya hahi neme sabi ya itari yama ti nareka bofe ka yama, hinaka yimawa ya. Yama ti ni hawa tonihareka.
17 Teoso nanarifa owa fito totasareka neme ka teboro ya, yimawa inoha tama, nari.
18 Teoso nanarifa owa fito tona nareka wami wiye ya, yama hiri ni hiti. Ati kitehi ati yana nareka, hahi yimawa tama ne ha nari. "Bofe ka ofa tabi ti tikasahi, yoro tikaniwamabana. Ofa hatake", ati nareka.
19 Faya bofe ka ofa tabi ti kasareka hinaka yimawa ya. Ofa yoro tokaniwame sika hinisarake ofa tatai tori ya, Teoso ka ofa tatai nafiha ya. Teoso hami ka ofa tatai amake.
20 Ofa tatai itake sitati beri ya. Ofa me tai hinaha ya ama tasi tonaharake. Ama kowi e wai tomene tohaha tokisarake, 300 kirometoro tohaharo.

15

Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, yama hiyara me yosehabani mati bofe ya.
1 Faya yama one owahara oke, nafiharo, neme ya, Teoso hinamoaro, yama kaminebonaha. Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, yama hiyara 7 na me yosehabani mati bofe ya. Afa yama hiyara farabone Teoso hinaharake haro. Faya hami fawa nebonaka fahi.
2 Faya faha ehebote awi yama tohaha owahara oke, itaharo. Hotoboni nima yama narake, yifo hiri ni ya tabaharo. Me owahara oke, faha witi ya me nahoha mati, yama irabori me kasawariha mati, Teoso ka aba me bokori na mati. Afa me foro remetemoneke yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya, me hani kawanarihi na mati, yama irabori ini ka nomero hani.
3 Ofeya tahi me kayakarake, tahi Mowisei hiri hinehimata, Mowisei Teoso nanarifa. Me ayaki e narake ahi: "Ota ka Hiti Teoso kiti mati tiha tike. Yama fotaha hiri tite ama tike. 'Hika', ota ati nineke. Yama amosa hiri ni fawa tikere. Keye hiri titera ama tike. Tabora nafi ka towisawa tihate ama tike.
4 Me naba me ama, tiwa me nakomera mati, titaminahamone me ati rihi na mati? Tiwa nima neba watakara, amosari. Tiwehene amosa tamine me miti ka me foro naba me amake tinokosi ya, me kakeha mati tiwa ni ya, tabora nafi ka mati", me ayaki ati narake.
5 Manakobisa neme ka teboro ka nokobi se kana owahara oke, teboro makari tohahari, Teoso ati hano kawane ka yati foyi ka teboro.
6 Afa Teoso nanarifa me 7 na me fitoto narake teboro ya, yama hiyara 7 na me yosehabani mati bofe ya. Makari riyo tohaha me weyeri narake, biseba watararo, oya kanaharo. Me baki atori oro tohaha me si toniharake.
7 Yama 4 narawa one tisera 7 kana ta narake, Teoso nanarifa me 7 na me ni ya. Tisera mo narake, Teoso hami ka tisera, Teoso ahabaterari fara yama tohanawi na ya.
8 Yama hote teboro toro nafi nahabiharake, Teoso amosi mati tohe ehene, kita nari. Teboro tokiyomihinarareka mata. Teoso nanarifa me 7 na yama hiyara yosi me hawa tohi ya teboro tokiyomihinehibonaka.

16

Teoso hami ka tisera 7 kana me sika narake bofe ka me ni ya.
1 Faya yama ati kitaha ati omitara oke ati yana naro teboro ya, Teoso nanarifa me 7 kana mera hiyararo: "Te tokahi. Teoso hami ka tisera 7 kana te sika nabone teke bofe ka me ni ya", ati narake.

2 Teoso nanarifa tokibehi yama sika nisahareka bofe ya, tama hikanaro. Yama irabori kanamori nonofa me tohaha me hani wata na me bosaro ni kitaharake. Bosaro kome kitaharake me ni ya.
3 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nifehareka ma ya. Ma ama kakaro boni nima narake, e abohi emene nima. Ma abe ahabarawarake, nafirawaha. Teoso nanarifa me famaharake waha, tisera kafama sika nisi me hawa tokaha mati.
4 Owa hinaka yama sika nifehareka faha kakafota na ya, faha kimisa na ya. Ama tohawaharake.
5-6 Teoso nanarifa faha hiti tohe ati yana nareka. "Teoso tiwehene amosake, me kokoriri tiniha tiwa waha, tika me me waka, tiwati kakamina me me waka, nemete mati. Ama me fawake waha, tiwehene. Me manakone tiwahara tike, tika mati. Hibayata ya tisawi tike, tisawi tinehemete tiwa. Tiwa nima neba watakara, amosari".
7 Faya yama ati omitara oke Teoso ka wami wiye ya. "Ee Teoso ota ka Hiti, kiti mati tiha tike. Tiwehene amosake, me manakone tinahabiha tiwa. Keye hiri titera ama tike me ihi tikamina tiwa", ati narake. Teoso nanarifa me terei narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
8 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nisahareka bahi ya. Ati ehene bahi mera sari kanahareka.
9 Bahi hiwene kitehi ehene me hatiharake. Teoso hiyaremona me ati narake, yama hiyara yosehimonaha me ni ya. Yama hiyara hiri ni me fawa kene ati rareka. Me atiba yana rihi narake, Teoso amosemona me ati na mati. Teoso nanarifa me 4 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
10 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nisahareka yama irabori itaria mese ya itariaro hinaka towisawa iitari ya. Bofe ka yama kayomarake. Me abate me yakiri kanaharake, hinaka mati, yama komaha ihi.
11 Neme ka Teoso hiyaremona me ati narake, me hihiya ni wao ni kiti karo. Yama hiyara hiri ni me fawa kene ati rarake. Teoso nanarifa me 5 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
12 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nifehareka fa nafiha Eofarati tohaha ya. Faha saiha fawa narake, towisawa me kariwakibone karo, bahi kakamaki ka mati.
13 Faya inamati me terei na me owahara oke, kose awi nima me awi na mati. Me ka owa tasi tonareka maka nafiha inohoti ya. Owa tasi tona nareka yama irabori inohoti ya. Owa tasi tona nareka yama irabori one inohoti ya, yama irabori fara one ati kakamina tohaharo, keye hihiri tohaharo.
14 Afa me inamati yama fotaha me namote me amake. Me tokomakeharake tabora nafi ka me ka towisawa me ni ya, me me yoro tokaniwamabone mati, Teoso kiti mati tohe me mowa nabone mati. Teoso amo ni yokanabonaka hari.
15 **"Tera te kakatomahi. Oko kami amo nibone te watoraba te amake, yama boboti kaki nima naro. Te tonokoyahi. Te tonoko ya te ehene amosabone teke Teoso ni ya. Te borone te tonihahi ayata ya, te hawa toniharo. Te korone me awi ya te kokoma naba te amake".**
16 Afa me inamati me me yoro hikaniwamarake Amaseto ya, towisawa mati. Soteo me ati ka yama ini amake, Amaseto. Teoso nanarifa me 6 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
17 Teoso nanarifa fare towaharikose hinaka yama sika nisahareka neme enoki ya. Yama ati kitaha ati omitara oke teboro ya, Teoso iitari ka yama ya. "Yama hawa toharake", ati narake.
18 Bahi yebe ni toha, bahi ati toha, wami kiha ni toha, narake. Wami kiha ni e na e awatera amake, e nafi.
19 Sitati ehebote hine ebe narake. Kote fama, ohari narake. Bara me ka sitati foro narake. Teoso sitati ehebote wati nawahareka, Babironia tohaharo, sitati ka mera kokoriri nibanoho, hamahari kasiro ya.
20 Ma ka wami si tonaha fawa kanaharake. Atami fawa kana narake.
21 Neme ka fa boni foro narake me mese ya, fotaharo, boni oharia kanahari 40 kiro tohaharo. Teoso hiyaremona me ati narake, fa boni mera banaha ihi, komaharo kasiro ya.

17

Fanawi owahara oke, maki me amara me ka aahi tohaharo.

1 Teoso nanarifa me 7 na me bokori kana me ka owa kakehi owa hiyarare oke. "Hima e tofamamakihi. Tiwa onamoabone oke fanawi ya, maki me amara me ka aahi, hinaka

yama hiyara fotaharo. Itariarake faha tamaha neme ya. Afa Teoso katomebonaka, hinaka yama hiyara ihi.
2 Bofe ka towisawa ahi ni fara me hiharake. Bofe ka me winaha me ahi hinaharake, me hinofaro kasiro ya".
3 Owa towakareka yama honara ya, Teoso Kanamori ehene ohaha owa. Fanawi owahara oke itariaro yama irabori mamawa na mese ya. Yama ini tamaha ini kobobo kanaharake, ini Teoso hinofaraharo. Yama tati 7 na warabi awe 10 tokaharake.
4 Fanawi ka makari one mawa kani yoyoma karahama narake. One mawa kani yokana tohaharake. Oro weye kana, yati amosarawa toha, berora toha, narake. Kobo oro tohaha tama kanaharake. Kobo ya yama hiyara mo kanaharake, yama hiyara hihiri tohi karo, me makiti tamaha ahi hini karo.
5 Ini kawanarake ate ya, ini watohinararo, ini e naro ahi: "Babironia ehebote amake. Afa ihi me fanawi maki me amara me ahi hiterawa amake. Ihi bofe ka yama hiyara me hiri te me amake", hani ati narake.
6 Hanoharake, Teoso ka me ame fawaharo, Sesowi kakamina mati, me me waka hina mati. "Hika", onahara oke, awati owa.
7 Teoso nanarifa ati yana nareka owa ni ya. "Himataba 'Hika', tine tiri? Fanawi okomina okibone tiwa ni ya, tiwatoabana. Yama irabori okomina onahabone oke, he weye naro, tati 7 toha, warabi awe 10 tokaha naro.
8 Yama irabori yati nibaha tiwaha ahabarake. Kimisakehaboneke hoti kowiha ya, Teoso hinahabihatehabanihi. Haha bofe ka me winaha yama irabori me awi ya 'Hika', me ati naboneke, me ini watatera mati Teoso ka yama hani ya. Teoso hinaka me ini hani rawi nematamonaka hibati ya, yama hiri ni yana kane ka yama ya, me winatehabone mati fara yama tohaha ya, he ya me taba mati. Bofe ka me winaha yama irabori me awi ya me ati e naboneke ahi: 'Yama irabori yati nibaha ahaba yati namatasarake', me ati naboneke".
9 "Yama nihinakere haro. Haha tati 7 na atami 7 na amake, fanawi itari karo. Towisawa me 7 na me amake.
10 Me 5 na me ahabarake. Me ka owa ohari hasi nasa nareka. Ohari watakara mata. Ne ya sasawi kawahebonaka Teoso ati ehene.
11 Hahi towisawa nowati ya yama irabori kamahaboneke, afa yati nibaha ahabaro. Towisawa me 7 na me ka one amake. Kami ya Teoso hinahabihaboneke.
12 Afa narabi awe 10 tokaha towisawa me 10 na me amake. Towisawa me amakere mata. Towisawa me tohi ya towisawa tohi me yaboraboneke, yama irabori ya me tabaha mati.
13 Afa towisawa me abe ati nofahaboneke, fai hinama me ati toha mati. Me ka mera yama irabori yosehabone ati, ni ya me me hikayawarihi hinaboneke.
14 Ofeya me mowa naboneke. Me kitaraboneke Ofeya ehene, e ka Hiti me nafi ka Hiti tohe kari, towisawa me nafi ka towisawa toha ne kari. He ya me taba nofi me fawa hitere amaka, me ha hina me hikatikaha mati".
15 Efe Teoso nanarifa ati yana tasareka, owa hiyarari, ati e nari ahi: "Afa faha neme ya fanawi me ka aahi tohaha itari ka afa faha me amake tabora nafi ka mati, me tamaha mati, me ati yoro tokana mati.
16 Towisawa me 10 na yama irabori ya me tabaha fanawi ka yama me yabahaboneke, me hikakoaro. Hinaka makari me sota hinahaboneke, kori tohahabonehe. Ime me hikababoneke. Me hibanaboneke yifo ya, nafi hatihabonehe.
17 Afa yama Teoso ati ehene amaka. Teoso ati ehene me ati amosaboneke, me ka mera yama irabori yosehabone me me kayawara mati. Fare Teoso ati nima, me ihi naboneke fanawi me nahabiha mati.
18 Afa fanawi sitati ehebote amake, tabora nafi ka towisawa mera yoyose tohaharo".

18

Babironia ehebote ahabarake.

1 Manakobisa Teoso nanarifa owa owahara oke kisahari neme ya. Me nafi yosehibonaka Teoso ati ehene. Oyene bofe ka yama nafi firi kanahareka
2 Ha nareka, ha ni kitahari, ati e nari ahi: "Babironia ehebote ahabarake. Me inamati hinama tabori amake waha. Me inamati winawahake waha Babironia ya, me yoro tokana mati. Bani biti me kabatera me sawi nineke me yoro tokana mati. Bani me one kabatera me sawi, ke, me yoro tokana mati, yama kabaterawara toharawa naro, hiyarawararo.

3 Tabora nafi ka me hanoha me ahi hinarake. Bofe ka towisawa me ahi hinaharake,
Babironia, yama hiyara me hiri na mati, me ya tabaharo. Makoni ahabarake. Yama tata
me ka yinero totamareka ihi, yama nikaharo me ni ya, manakone fotaharo", ati nareka.
4 Faya yama one ati omitara oke neme ya, ati e naro ahi: "Oko me te tohaha te
tabamariboneke, yama hiyara te hiri rabone te, he ya te tabaha te. Hine yokoha tera
yokobisariyahi.
5 Hinaka yama hiyara tami ka yama ta toremisa nima narake, ta tori tokomisaharo
neme ya. Yama hiyara hiri hinaha Teoso wati nawahareka.
6 Ihi manakone tinahabihaboneke, ihi hiri hinaharo me ni ya. Manakobisa ihi
manakone tihaboneke mata ya. Mera nafawarake yama komaha ya. Tinafawahabanake,
yama komi mati tohaha kafama ya.
7 Hine kahiyararake kasiro ya. Yama tamaha kanikarake. Yama nawaha tiyosehabone
tike he ni ya, bisa, yawibone karo waha kasiro ya. Ati boti ya hine kahiyararake, ati e
naro ahi: 'Owitare oke towisawa fana iitari ya. Oko yibote ahabakara. Oyawaterabone
oke', ati narake.
8 Makoni yama hiyara tamaha kakehaba amake he ni ya, yama wehe oharia ya.
Yawahaboneke. Tafebone watamarihi naboneke. Ahaba naboneke. Yifo ya foya na
toyowaboneke. E ka Hiti Teoso kitehi ehene amaka, ihi hiyara manakone hinahabihi
karo".
9 "Bofe ka towisawa me ahi hiteha hote me hiwi ya me ohi naboneke, me ka yinero
totamatehi mati, ihi.
10 Me naohaboneke, kakatomati mati yama yabo ya, me kakomeha mati, kokoriri ni
ihi. Me ati yana naboneke, e naro ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote
ya, Babironia ya, sitati kitaha ya. Tika yama hiyara tamaha manakone Teoso nahabika,
bahi ohari ya', me ati naboneke".
11 "Yama tata me ohi, naboneke ihi me yawa mati, me ka yama kakanikaba watamari
karo, yama e naro ahi:
12 oro, barata, yati amosa, berora, makari amosa riyo toha, makari mamawa na
yoyoma karahama na toha, makari seta toha, makari mamawa ni yokana toha, naro,
awa amosaro yoro tokanaro, mafi hiri ni toha, yoro tokanaro, awa manakone nafiha
hiri ni toha, yoro tokanaro, borosi hiri ni toha, feho hiri ni toha, mamori hiri ni toha,
13 kanera, yamata tehe one, wami yoro tokanaro, fi, orifa yehe, tiriko ka farina
amosaro, tiriko noki, bowi mati, ofeya mati, kafaro mati, kaho, yama aahi mati.
14 Me ati e naboneke ahi: 'Yama nofi mati tihateha fawa narake. Tika yama amosa
nafi oya kana fawa, narake. E awamateraboneke', me ati naboneke".
15 "Yama tata afa yama me ta teha Babironia ihi me ka yinero totamatehi me
naohaboneke yama yabo ya, me kakomeha mati Babironia kokoriri ni ihi. Me ohi
naboneke, me yawa mati.
16 Me ati e naboneke ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote ya. Taiti ya
makari riyo amosa tohaha me aka, makari mamawa na yoyoma karahama na me aka,
makari mamawa ni yokana tohaha me aka, na me amake sitati ka mati. Me ka makari
oro kiha, yati amosa kiha, berora kiha, na amake.
17 Me ka yama nafi ahabarake waha bahi ohari ya, yama tamaharo', me ati naboneke".
"Me naohaboneke yama yabo ya, nafio hiti me toha, me kibeteha me toha, nafio ka
yama aahi me toha, me nafi, ma ka yama me ahi teha mati.
18 Sitati toyowa hote me awaha me hora ni kitahaboneke, me ati e na mati ahi: 'Sitati
oneba watakere, e naro ahi, sitati ehebote', me ati naboneke.
19 Me tati me mata naboneke, me ohi na mati, me yawa mati, me ha na mati, me
ati e na mati ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote ya. Nafio hiti me nafi
honate me amake, sitati ka yinero tamehi ehene. Ahabarake waha, bahi ohari ya', me
ati naboneke", yama ati narake neme karo.
20 "Neme ka me te toha, Teoso ka me te toha, Sesowi ka yoyose me te toha, Teoso ati
kakamina me te toha, na te yayai nabone teke, sitati ihi, ahabaro. Teoso te manakone
nahabika waha, sitati nahabihari, tera me nofara me ka sitati", yama ati narake.
21 Teoso nanarifa owa kitehi yati ehebote itihareka, yobe biti nima naro. Koro
hifeharake ma ya. Ati yana nareka. "Sitati Babironia ehebote ahabi e naboneke ahi,
kerewe raro. Me hiwasimateraba amake.
22 Te one aba me teo namarihi, me ayakamarihi, faraota me fo namarihi, torobeti me
fo namarihi, naboneke. Yama te ahi namaraba te amake. Tiriko te wari kanamarahaba
te amake, farinabana.
23 Nabarina hiri ni te kihamarabone teke. Te ka owa fanehibona ati watamarihi, te
ka one fanahaba ati watamarihi naboneke e fafana watamari karo. Te ka yama tata

yama tamaha me ta teha me amake, me nafi ka hiti me toha mati. Tabora nafi ka me te keyehate te amake, yama te nakoroha te. Makoni te ka sitati Teoso nahabihibonaka.
24 Afa sitati ya Teoso ati kakamina me toha, Teoso ka me toha na me ame me wasiharake, me me waka hina mati. Me waka teha me nafi ame me wasiharake fahi", ati nareka.

19

Ofeya fanabona ka amo ni kobo nareka.

1 Manakobisa me ati omitara oke neme ya, me tamaha me ati nima me ati na mati. "Areroya. E ka Teoso kiti mati tohaka. Era kakasoma amaka, amosari kasiro ya.
2 Ehene amosaka, me ihi hiyara manakone nahabihari, fanawi me ka aahi tohaha ihi hiyara manakone nahabi nari. Ihi bofe ka yama hiyara tamaha me hiri narake, me ahi hinaharo. Ihi manakone hinahabiharake, he nanarifa mera nahabiharo", me ati narake.
3 Me ati yana namatasaharake. "Areroya. Hote tokomisaharake. Haha yifo hiri ni owiteraboneke", me ati narake.
4 Bote 24 me toha yama 4 narawa na me foro narake Teoso itari nokosi ya, he me kahiyara mati. Me ati yana narake. "Ame. Areroya", me ati narake.
5 Faya yama ati omitara oke Teoso iitari beheri ya. "E ka Teoso te kahiyarabone teke, he nanarifa me te tohaha te, te nofahari, te nafi, te ka hiti me te toha, me one te toha na te".
6 Me ati tamaha me ati omitara oke, faha sororo kani moni nima me ati na mati, bahi ati kitehi ati nima me ati na mati. "Areroya. E ka Hiti Teoso yama nafi yosewahaka waha, kiti mati tohahari.
7 E ye nahi, e yayai na e. Amosabote tohehimona e ati nebonaka. Ofeya fanabona ka amo ni kobo ka. Fatibone hine hawa toniharake.
8 Teoso ati ehene makari riyo toha amosa akaharake, oya kanaharo, biseba watararo", me ati narake. Makari riyo tohaha Teoso ka me ka yama amosa amake, me hiri hinaharo.
9 Teoso nanarifa owa hiyarareka, ati e nari ahi: "Rawi tinahi haro. 'Me yayai naboneke, Teoso me ha hina mati, me sawihabone mati Ofeya fanabona ka marina ya', tinahabone tike yama hani ya". Owa hiyarareka tasa. "Teoso ati amaka, keye hiri rari", ati nareka.
10 Osarisahara oke nokosi ya okahiyarebona ona owa. Ati yana namatasahareka. "E rima tina ahi. Teoso ama okere ha owa. Teoso nanarifa ama oke te nima Sesowi nonofa me te, Sesowi ati te nofaha te. Tisahi Teoso nokosi ya. Sesowi ati e nofi ya ati e kaminebanaka, Teoso Kanamori ehene", ati nareka.

Kafaro sasawa owahara oke, e ka owa weye nari.

11 Faya neme naha kanani owahara oke. Kafaro sasawa owahara oke. E ka owa itariareka mese ya. Ino amaka hari, Teoso nofi fawa re amaka. Me one ihi manakone nahabihibonaka, yama amosa hinama hiri nari. Mera mowa, nebonaka.
12 Yifo oye nima noko nareka. Towisawa me tati bori tamaha weye kanahareka. Ino kawanaka he ni ya, me one ino hiwatorahari, ino watohari, fare.
13 Makari ama ya sa nifehani akahareka. Ino owa amaka, Teoso ati.
14 Neme ka saotato me nafi yotoharake he nowati ya, me naoria mati kafaro me sawawa na me mese ya. Makari riyo amosa tohaha me akaharake, sawawa naro, biseba watararo.
15 Yimawa inoha tasi tonaharake inohoti ya, tabora nafi ka me tahibonehe.

"Mera yosehibonaka, hamahari",

Teoso ka yama hani ati te amake. Teoso kiti mati tohe ati ehene mera nahabihibonaka, Teoso hamahari kasiro ya.
16 Ino kawanareka hinaka makari ya, ino e nari ahi, towisawa me nafi ka towisawa tohahari, e ka Hiti me nafi ka Hiti toha nari. Ino kawana nareka fanako ya.
17 Faya Teoso nanarifa owa owahara oke, warehari bahi mese ya. Ati kitahareka, bani mera ha nari, me nahoha mati neme ya. "Te kakehi, te nafi, Teoso ka marina ehebote ya.
18 Towisawa me ime te kabibeya. Saotato yoyose me ime toha, me kitaha me ime toha, kafaro me ime toha, saotato kafaro mese ya me naoria me ime toha, me nafi ime toha, me yoro tokana mati, me ka yama aahi me toha, me ka yama aahi me amara me toha, me honaha me toha, me honara me toha na mati", ati nareka.

19 Faya yama irabori owahara oke bofe ka towisawa me ya tabaharo, me ka saotato
me toha na mati. Me me yoro tokaniwamanike, he me mowa nabone mati hari, itariari
kafaro mese ya, hinaka saotato me ya tabahari.
20 Yama irabori me wataharake. Yama irabori ati kakamina me wata narake, yama
fotaha namoharo yama irabori nokosi ya. Yama namoha mera keyeha amake, me
hani wataha mati, yama irabori kanamori nokosi ya me foro na mati. Me koro
hiwitikimarawaharake, yati nikimarawaharo, yifo hiri ni rako tohaha ya, yati hatiha
kihaharo.
21 Hahi kafaro mese ya itari me one nahabi nareka hinaka yimawa ya, aya tasi
tonaharo he inohoti ya. Me ime bani biti me me hikabarake. Me akara me tafi
watomararake.

20

Satanaisi foyehibonaka ano 1000 tohaha ya.

1 Faya Teoso nanarifa owa owahara oke kisahari neme ya, safi tama nari, hoti kowiha
ka safi. Koheti kanafia tama kana nareka.
2 Maka bote nafiha watahareka, hinamati, Satanaisi. Wete hinaharake. Wete ni ka
ano 1000 tohaharake.
3 Koro hinisarake hoti kowiha ya. Hoti noki bori bari kawahame nokobi wari
kawahareka, me se hikarabonehe, 1000 ano tohaha ya mera keyehamaribone karo, bofe
ka mati. 1000 ano nowati ya me miti hinihaboneke, wawama kawahabonehe Teoso ati
ehene.
4 Me owahara oke, me naoria mati towisawa ka katera tamaha ya, me tamaha me ihi
manakone me nahabihabone mati, Teoso ati ehene. Me kanamori owahara oke, me tati
me ti hinahani mati, Sesowi ati nofi me fawa ri karo, Teoso ati me kamina ni karo. Afa
me foro ranike yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya, me hani watara mati me
ate ya, me mani toha na ya. Manakobisa me yati namaharake, Kirisito ya me tabahabani
mati, 1000 ano tohaha ya, me nafi me yoseha mati.
5 Me one abohi yati namararake mata. Me yati namahaboneke 1000 ano tohaha nowati
ya. Afa me ta me yati nami tai tohahaboneke haro, 1000 ano tohaha nokosi ya.
6 Me yayai naboneke me yati nami tai tohaha mati, Teoso ka me tohaha mati. Me
ahabamaraboneke, me one ahabamatasi ya. Teoso ya Kirisito me famaha me ka sasetoti
me me tohahaboneke, afa mati. 1000 ano tohaha ya Kirisito ya me taba me nafi me
yosehaboneke.

Satanaisi me koro nifeharake yifo hiri ni rako tohaha ya.

7 1000 ano ahaba nowati ya Satanaisi me miti tonihaboneke Teoso ati ehene,
wamebonaha. Fito tonehibonaka kateya ya.
8 Faya tokehibonaka, mera keyehebonaha bofe ka tabora nafi ka mati. Me ini amake
haro, Koki me toha, Makoki me toha na mati. Mera yoro tokanihibonaka, yama me
mowa nabone mati. Saotato me tamaharake, ma witi ka siki nima.
9 Wami nafi ya me yaka nawahareharake. Teoso ka me tabori me moto kanarake, sitati
Teoso hinofaro. Me me mowa nabone neme ya yama hiri ni kisaha mera nahabiharake.
10 Satanaisi me koro nifeharake yifo hiri ni rako tohaha ya, yati hatiha kihaharo, hari,
Satanaisi Teoso ka me amara mera keyehari. Afa rako ya yama irabori he ati kakamina
ya famaha koro nifi hawa tokaharawa amake. Me kokoriri ni fawa teraboneke fahi,
yama wehe toha, yama soki toha na ya.

Me nafi ihi manakone Teoso nahabihareka.

11 Faya Teoso itari owahara oke, towisawa iitari sasawa kana na ya, kanafiaro. Wami
fawa, neme fawa, narake, ehene.
12 E abohi nafi owahara oke katera nokosi ya naoharo, me ka hiti me toha, me one
toha na mati. Yama hani me se narawarake, haha yama me hiri hiteha tamine kobobo
ki karo. Yama hani one me se kawaha narake, Teoso ya me taba me winatehabone me
ini ka yama hani. Me ihi manakone Teoso nahabihareka, me ihi yama hani kaminarawi
karo.
13 Ma ya me ahaba me toha, e abohi taboro ka me toha, narake. Me nafi ihi manakone
Teoso nahabihareka.
14 E abohi taboro ahabarake waha, me koro hifeharo yifo hiri ni rako tohaha ya.
Hinamati e ahababone era yoyose me koro nife narake, yifo hiri ni rako tohaha ya. Me
ahabamatasahaboneke, yifo hiri ni rako tohaha ya.
15 Teoso ya me taba me winatehabone me ini ka yama hani ya me ini kawanara me
me were nifeharake, yifo hiri ni rako tohaha ya.

21

Neme yati owa, wami yati owa, onahara oke.

1 Manakobisa neme yati owa wami yati owa onahara oke. Haha neme ahaba haha
wami ahaba na amake haro. Ma ahaba na amake.
2 Teoso ka sitati Serosarei yati tohaha owahara oke kisaharo neme ya, Teoso ni
ya. Amosarake kasiro ya, e ka yibotebone nima naro, hine hawa toniharo, makibona
hitihabonehe, me fafana ka yama ya.
3 Yama ati kitaha ati omitara oke Teoso iitari beheri ya, ati e naro ahi: "Te awa
haro. Teoso winawakabona, mera kawinari. Hinaka yobe wareka me tabori ya. Hinaka
mebone me amake waha. Me ya tabawehibonaka. Me ka Teoso tohawebonaka waha.
4 Me noki fehe nahokoriwehibonaka. Me ahabamaterabonekе waha. Me yawamarihi,
me ohi namarihi, me kome watamarihi, naboneke. Yama bote fawa narake waha, nafi",
ati narake.
5 Hahi katera ya itari ati yana nareka, ati e nari ahi: "Kiki. Yama nafi onihawaha
okibone. Ati yana namatasareka. Hani rawi tikanahi, owati keye tohateri karo".
6 Ati yana namatasareka, owa hiyarari. "Yama nafi hawa tohake. Tai oha, oyoto one
oke. Yana kani ka oha, nowati ka oha one oke. Bakasi me awa me onafawahabone oke,
me yati namibone ka faha ya, faha hinita tohaharo.
7 Me owakawahabone oke, me kiti fawa ra mati. Me ka Teoso ohahabone oke. Owa
me abi nabisaboneke.
8 Haha yama hiyara hihiri me tohaha me ta me me were nifehaboneke yifo hiri ni
rako tohaha ya yati hatiha kihaharo, me ahabamatasibone karo. Me watoha me toha,
owati me nofara me toha, yama habosia hihiri me toha, me nanahabi me toha, me ka
yibote amarawara aahi me toha, me inamati haha me toha, yama kanamori nonofa me
toha, keye hihiri me nafi toha, na mati", ati nareka.

Teoso ka sitati kisaharake neme ya.

9 Teoso nanarifa aya bofe ka yama hiyara me hiri nabone yama me sika na me ka owa
kakehareka owa ni ya. Owa hiyarareka, ati e nari ahi: "Ofeya fatibone onamoabone e
tofamamakiabone eke", ati nareka.
10 Owa towakareka atami nemeha ya, nafiharo, Teoso Kanamori ehene ohaha owa.
Owa namohareka Teoso ka sitati ya, Serosarei tohaharo, kisaharo neme ya, Teoso ni ya.
11 Oya kanaharake Teoso oya kane ehene. Yati amosa oya kana oye nima oye narake.
Yati yasibi toha mese mamawa na nima mese narake, kowani ka awi hinaharo.
12 Sitati ka yama babari kana nafiharake, nemeharo. Yama babari kana noki bori wani
12 narake. Fara nokobi nima Teoso nanarifa me narake. Fara nokobi nima ini kawani
narake, Ihayeo me ate 12 na me ate ini.
13 Bahi kakamaki ka noki bori terei narake. Bahi totoka ka noki bori terei toha, bahi
beheri ka terei toha, bahi beheri owa ka terei toha, narake.
14 Sitati ka yama babari kana itariarake, yati 12 na mese ya. Fara yati nima ini kawani
narake, Ofeya ka yoyose me ini, me 12 na mati.
15 Efe Teoso nanarifa owa hiyare yama awe yama totomi kana tohaha tama nareka,
oro tohaharo, sitati tomi kabona karo, nokobi toha, yama bari kani toha, naro.
16 Sitati wariri kawaharake, fai hinama tohaharo. Sitati tomi kanareka yama awe ya.
Yai toni ka tome 2400 kirometoro toha, enoki ka tome 2400 kirometoro toha, wai ka
tome 2400 kirometoro toha, narake.
17 Yama babari kana tomi kanahareka. Noki bayi ka tome 66 metoro toharake. Teoso
nanarifa yama tomi kanareka fara e ka yama totomi kana tome ya.
18 Yama babari kana yati amake, mamawa naro. Sitati oro hinama amake, amosaro,
hotoboni nima naro.
19-20 Yama babari kana mate kahatoarake yati amosa ya, yoro tokanaro. Hani 12
narake, yati amosa tohaharo. Bofe ka yati mese mamawa na toha, ketebe ka tetefo
na toha, tetefo na ketebe ka hohoto na toha, hohoto na nowati ka tatati na toha, tatati
na nowati ka mawara toha, mawara nowati ka mamawa karahama na toha, mamawa
karahama na nowati ka totoba karahama na toha, totoba karahama na nowati ka tatati
karahama na toha, tatati karahama na nowati ka totoba na toha, totoba na nowati ka
hohoto na toha, hohoto na nowati ka mamawa na toha, mamawa na nowati ka yoyoma
na toha narake.
21 Nokobi wani 12 narake. Berora fotaha oohariki na nokobi toharawaharake, sasabohi
naro. Hawi oro hinama amake, hotoboni awi nima awi naro.
22 Teboro owarara oke sitati kari. Fare Teoso teboro amaka, e ka Hiti, kiti mati
tohahari, Ofeya ya famahari.

23 Bahi wehene watarihi, abariko wehene watarihi, nareka. Fare Teoso wehene sitati
waha kanahareka. Sitati ka nabarina amaka, Ofeya.
24 Haha sitati me nafi waha kanahaboneke, bofe ka me winaha mati. Bofe ka towisawa
me ka yama amosa me kakiaboneke sitati ya.
25 Nokobi boko nawahamaraboneke yama wa toni ya. Yama wa toni ohariaboneke.
Yama soki wataraboneke.
26 Tabora nafi ka yama amosa me kakiaboneke sitati ya.
27 Yama hiyara kakeraboneke haha sitati ya. Yama hiyara hihiri me kakerihi naboneke
sitati ya, keye hihiri me toha na mati. Ha ita Ofeya ka yama hani ya me ini naha me ta
me kakehaboneke, Teoso ya me taba me winatehabone me ini kawani ka yama hani.

22

1 Owa namo nareka faha ya, era hihiri nama ka faha. Oya kanaharake hotoboni oya
kani nima. Kisakiarake Teoso iitari ya, Ofeya ya famahari.
2 Kaya narake sitati ka hawi nafiha tori ya. Faha witi ya awa teme nikimaharake,
era hihiri nama ka awa. Fare abariko nima awa bono narake. Ano oharia ka bono 12
narake. Awa afe mera kasomaboneke, tabora nafi ka mati.
3 Yama Teoso hinofara watamaraboneke. Teoso itaribonaka fare iitari ya sitati ya,
Ofeya ya famahari. E ka one Teoso me kahiyaraboneke, he nanarifa mati.
4 Noko me hiwehibonaka. Ino kawanebonaka me ate ya.
5 Yama soki watamaraboneke. Bahi wehene me nofamarihi, nabarina wehe me
nofamarihi, naboneke. E ka Hiti Teoso mera waha kanehibonaka. Me nafi yosi fara
me tohahaboneke.

Sesowi kamakabote nebona ati nareka.

6 Teoso nanarifa owa hiyarareka. "Haha okominaha keye amakere. E ka Hiti Teoso
owa yosehareka, he nanarifa owa. He ati kakamina me tohaha me atibone kaminate
amaka. Tera onamoabone ati nareka, yama kaki kerewe rabone ya, he te narifa te".
7 **"Owati timatahi. Kamakabote onahabone oke. Fara yama hani ati nima
tiwehene ni ya Teoso tiwa nofehibonaka".**
8 Ati omitareka ha owa, Yowao owa, yama owa onaha owa. Yama omita yama owa
oni ya osahara oke Teoso nanarifa teme nokosi ya, okahiyarebonaha, owa namohari afa
yama ya.
9 Ati yana nareka owa hiyarari. "E rima tina fahi. Tisahabana tike Teoso ta nokosi ya,
onokosi amara ya. Fara tiwa nima one oke. Teoso onarifa oke fara te nima, te one me
ya te tabaha te, Teoso ati kakamina mati, haha yama hani ati nima me ihi na me toha
na mati, me nafi", ati nareka.
10 Ati yana tasareka. "Yama hani moya tikariyahi, me hiwahabonehe. Yama onamoa
kaki kerewe raboneke. Yama amo nibone yabokere.
11 Yama hiyara hihiri hine yama hiyara me hiri ke. Haha yama habosia hihiri hine
yama habosia me hiri ke. Haha yama amosa hihiri hine yama amosa me hiri ke. Haha
Teoso yama hinofa hihiri hine Teoso yama hinofa me hiri, ke", ati nareka.
12 **"Owati timitahi. Kamakabote onahabone oke. Me ihi manakone onahabi-
habone oke, me nafi.**
13 **Tai oha, oyoto one oke. Yana kani ka oha, nowati ka oha one oke".**
14 Me bori me soko na Teoso mera nofehibonaka. Awa boni me kabahaboneke. Afa
awa boni e kabi ya e ahabaterabone eke Teoso ati ehene. Afa me tokiyomahaboneke
sitati noki bori ya.
15 Yome me ta me nahokosahaboneke. Me inamati haha me toha, me ka yibote amara
aahi me toha, me nanahabi me toha, yama kanamori nonofa me toha, keye hihiri me
toha, na mati, keye me nofaha mati.
16 **"Sesowi ama oke ha owa. Owa nanarifa oyosehara oke, yama kaminebonaha,
tabora nafi ka owa nonofa me himitabonehe. Tafi ka noti ama oke. Maya ama
oke",** ati nareka.
17 Teoso Kanamori Sesowi fatibone ya famehi me ati e nineke ahi: "Tikamahi ahi", me
ati nineke. Owati timita tiwati yana nahi. "Tikamahi", tinahi bisa. Bakasi tiwi ya tikehi
he ni ya. Yati nami tinofi ya faha era hihiri nama tifahi. Hinita amake.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

18 Oko yama hani Teoso ati kamininеke. Oko yama hani ati te miti ya, owati te
mitahabone teke e naro ahi: yama ati one ya te kanawari ya Teoso tera kokoriri
nihibonaka. Te ehene e ni ya afa yama nawaha okomina te hiri nabone teke Teoso
ati ehene.

19 Haha yama hani kote te kakitibasi ya awa era hihiri nama tohaha boni te
kabarabone teke. Teoso ka sitati ya te tokiyomarihi nabone teke, okominaharo yama
hani ya.
20 Yama okomina kamine efe ati yana nareka. **"Kamakabote onahabone oke. Keye
amakere",** ati nareka.
Ame. Ota ka Hiti Sesowi tikamahi, onahara oke.
21 E ka Hiti Sesowi yahebonaka te ni ya, te nafi.